Amnon Kapeliouk

Yenilmez Arafat

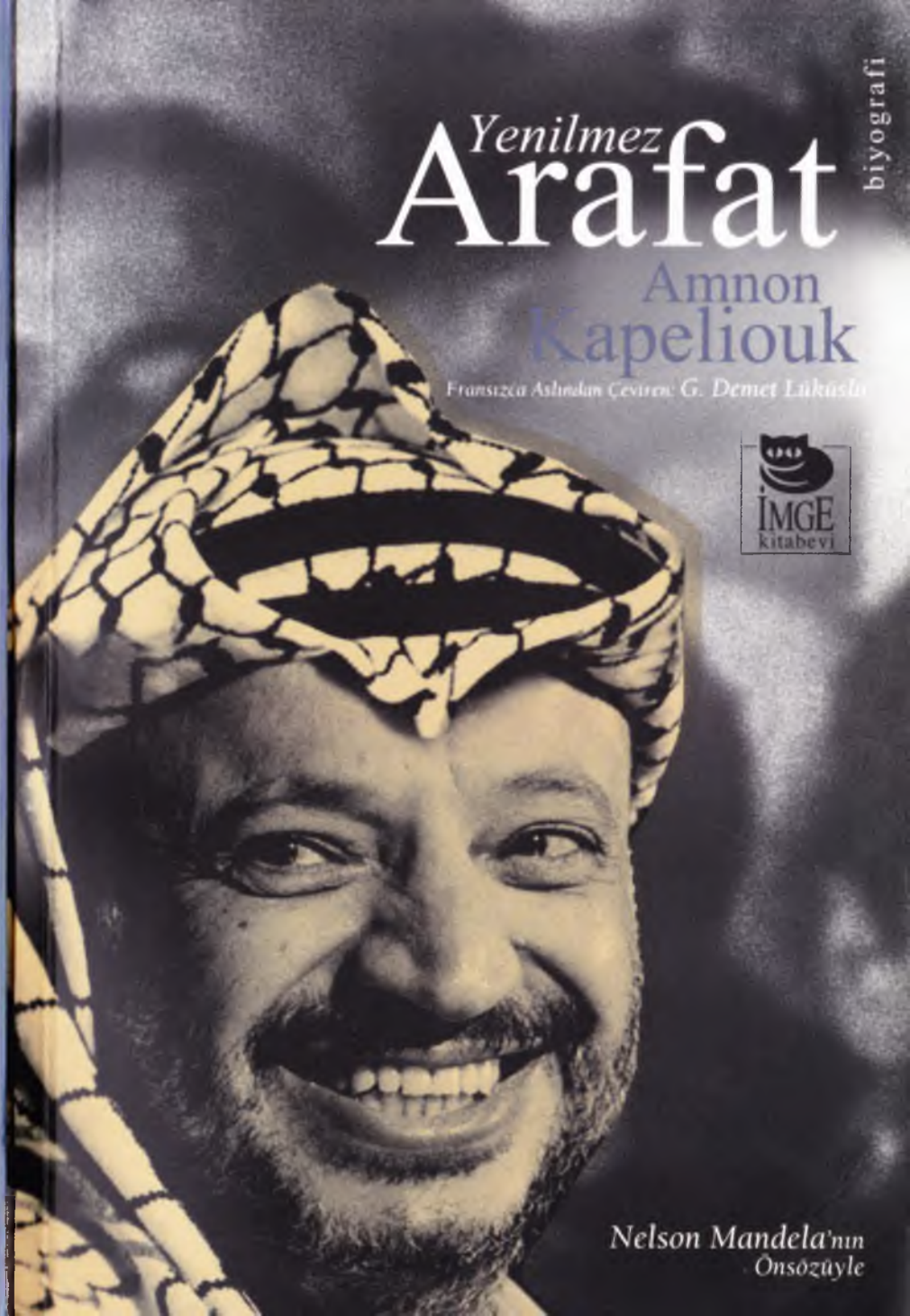
İMGE kitabevi

biyografi

Yenilmez Arafat

Amnon Kapeliouk

Fransızca Aslından Çeviren: G. Demet Lüküslü

İMGE kitabevi

Nelson Mandela'nın Önsözüyle

İmge Kitabevi Yayınları

Ankara / Kızılay
Konur Sokak No: 17
Tel: (312) 419 46 10-11
(532) 471 09 88
Faks: (312) 425 29 87
E-Posta: imge@imge.com.tr

İstanbul / Beyoğlu / Taksim
İstiklal Cad. Zambak Sok. No: 2/4
Tel: (212) 249 34 79
(532) 696 05 74
Faks: (212) 249 35 79
E-Posta: imge@imge.com.tr

İmge Dağıtım

Ankara / Kızılay
Konur Sokak No: 43/A
Tel: (312) 417 50 95-96 / 418 28 65
Faks: (312) 425 65 32
E-Posta: imge@imge.com.tr

İstanbul / Cağaloğlu
Ankara Caddesi No: 45/A
Tel: (212) 527 40 57
Faks: (212) 527 41 45
E-Posta: imge@imge.com.tr

Amnon Kapeliouk

Yenilmez Arafat

Fransızca Aslından Çeviren
G. Demet Lüküslü

İMGE kitabevi

İMGE kitabevi

Amnon Kapeliouk, Kudüs'te doğdu. Uzun süreden beri *Le Monde* ve *Le Monde diplomatique* ile İsrail gazetesi *Yediot Ahronot*'ta yazmaktadır. Arap dili ve edebiyatı ve tanınmış bir Yakındoğu, İsrail-Arap sorunu ve Filistin sorunu uzmanıdır.

Kapeliouk'un Eserleri:

- *Israël: La Fin des mythes (İsrail: Mitlerin Sonu)* (Albin Michel, 1975)
- *Sabra et Chatila: Enquête sur un massacre (Sabra ve Şatila: Katliam Üzerine Araştırma)* (Seuil, 1982)
- *Hébron: Un massacre annoncé (Hebron: Geliyorum Diyen Bir Katliam)* (Arléa/ Seuil, 1994)
- *Rabin: Un assassinat politique (Rabin: Siyasal Bir Suikast)* (Le Monde Éditions, 1996)
- *Arafat l'irréductible* (Fayard, 2004); *Yenilmez Arafat* (İmge Kitabevi Yayınları, 2008)

G. Demet Lüküslü, İstanbul'da doğdu. Üsküdar Amerikan Lisesi'nden sonra Marmara Üniversitesi Fransızca Kamu Yönetimi'ni bitirdi. Paris'te École des Hautes Études en Sciences Sociales'de (EHESS) sosyoloji yüksek lisansı ve doktorası yaptı. 2005 yılından itibaren Yeditepe Üniversitesi Fransızca Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Yard. Doç. Dr. olarak görev yapmaktadır.

İmge Kitabevi Yayınları
Genel Yayın Yönetmeni
Şebnem Çiler Tabakçı

ISBN 978-975-533-575-9

Özgün Adı
Arafat, l'irréductible, 2004

© Librairie Arthème Fayard, 2004
© İmge Kitabevi Yayınları, 2008

Tüm hakları saklıdır.
Yayıncı izni olmadan, kısmen de olsa
fotokopi, film vb. elektronik ve mekanik
yöntemlerle çoğaltılamaz.

1. Baskı: Eylül 2008

Yayına Hazırlayan
Senem Timuroğlu

Düzelti
Alaattin Topçu

Kapak
Duysal Yaşar

Dizgi
Yalçın Ateş

Baskı ve Cilt
Pelin Ofset Tipo Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Mithatpaşa Cad. No: 62/4 Kızılay-Ankara
Tel: (312) 418 70 93-94 • Faks: 418 10 46
www.pelinofset.com.tr

İçindekiler

Haritalarla Filistin 7
Haritaların Kaynakları 11
Nelson Mandela'nın Önsözü 13
Kitaba Başlamadan Önce... 17
Giriş: Yenilmez Arafat'ın Portresi 21
1. Bölüm: Kahire ve Kudüs Arasında Geçen Bir Çocukluk 35
2. Bölüm: Nakba'dan El-Fetih'in Doğuşuna 51
3. Bölüm: Kurtuluş! 69
4. Bölüm: Dinamit Çubukları 91
5. Bölüm: Yükseliş 105
6. Bölüm: Bir Yunan Tragedyası Gibi 127
7 Bölüm: Karanlıklar Savaşı ve Diplomasi 157

8. Bölüm: Damas ve Kahire'den Gelen Darbeler 183
9. Bölüm: Lübnan'da İlan Edilen Savaş 215
10. Bölüm: Tunus, Yeni Barınacak Topraklar 243
11. Bölüm: İntifada.....269
12. Bölüm: Ödün Zamanı.....299
13. Bölüm: Saddam'ın Tarafında 325
14. Bölüm: Oslo'nun Vaatleri 357
15. Bölüm: Umut.....389
16. Bölüm: Baltalanan Anlaşmalar 433
17 Bölüm: Dikta 457
18. Bölüm: Yüzleşme.....489
Sonuç 541
Dizin.....565

Haritalarla Filistin

- 1947-1949: Paylaşım Planı ve İlk İlhaklar
- 1967-1978: İşgal Altındaki Topraklar
- 1993-1995: Oslo Anlaşmaları

1947-1949 : Paylaşım Planı ve İlk İlhaklar

1967-1978: İşgal Altındaki Topraklar

1967'den beri İsrail tarafından işgal edilen topraklar

1967'de ilhak edilen Doğu-Kudüs

İsrail tarafından 1967'de işgal edilen ve tamamıyla Mısır'a 1982'de verilen Sina

1967'den beri işgal edilen ve 1981'de ilhak edilen Golan

İsrail ordusu tarafından 1978'den beri kontrol altında olan ve Mayıs 2000'de boşaltılan Güney Lübnan "Güvenlik Bölgesi"

1993-1995: Oslo Anlaşmaları

Kahire (1994) ve Taba (1995) Anlaşmalarından Sonraki Filistin:

A Bölgesi: Sadece Filistin yönetiminin kontrolü altında olan topraklar.

B Bölgesi: İkili kontrol altındaki topraklar. İsrail ordusu bu topraklarda güvenlikten sorumludur

C Bölgesi: Sadece İsrail'in kontrolünde olan topraklar

1967'den beri işgal altında olan ve 1981'de ilhak edilen Golan

Haritaların Kaynakları

Kaynaklar: İsrail tarihi, Knopf, 1979; Palestinian Academic Society for the Study of International Affairs (Passia); Before their diaspora, Institute for Palestine Studies, 1984; Birleşmiş Milletler, New York; Alain Gresh ve Dominique Vidal: Les 100 CITs du Proche-Orient, Hachette-Pluriel, Paris, 2003; Maison de l'Orient, Kudüs; Arab Studies Society, Kudüs; Filistin Planlama ve Uluslararası Kooperasyon Bakanlığı; Palgric, Kudüs; Jan de Jong kartografisi, Palestinian Academic Society for the Study of International Affairs (Passia, Kudüs) ve Foundation for Middle East Peace (FMEP, Washington DC).

Nelson Mandela'nın Önsözü

Gelecek kuşaklar yirminci yüzyıl tarihi üzerine eğildiklerinde, ezilen ve sömürgeleştirilen halkların kolonilerin özgürlük ve bağımsızlık mücadelelerinde hiç kuşkusuz bu döneme damgasını vuran en önemli özelliklerden birini göreceklerdir. Bu mücadelelerin dünyanın bir ucundan diğerine, her köşesinde meydana gelmekte olması, tarihsel olarak haksızlığın göstergeleri olan tahliye ve esaret altına alınmanın ne kadar önemli bir boyuta ulaştığını gösterir.

Güney Afrika'da uygulanan apartheid rejiminin sonlanması, ezilen halkların uzun süren özgürleşme mücadelesine damgasını vurmuştur. Apartheid rejiminin kalkmasına tüm dünya bizimle beraber sevindi; çünkü bu adalet ve özgürlük mücadelesi aynı zamanda tüm insanlığın mücadelesiydi.

Fakat bizim yaşadığımız bu sevinç, apartheid rejiminin kaldırılmasının tarihte bağımsızlık için yapılan

mücadelelerin sonu olmadığını fark ettiğimizde buruk bir hal aldı. Benim için oldum olası Filistin halkı ve onların aralıksız sürdürdükleri mücadele çok özeldi ve bu mücadelenin başını çeken Yaser Arafat kalbimdeki yerini her zaman korudu.

Hapishanemin köşesinden Başkan Arafat'ın yaptıklarını izlerdim. Dikkatimi en çok çeken vazgeçmemekteki inadı oldu. Halkı ona inanıyordu ve iyi zamanlarda da, kötü zamanlarda da onunla birlikteydi. Güney Afrika'daki ilk görüşmemizde bana söylediği gibi, eylemlerini gerçekleştirdiği ortam gerçekten de hiç elverişli değildi; fakat karşılaştığı sorunlar ve zorluklar onun inancını hiç kırmadı. Tam tersine, ileriye gitme kararlılığını daha da pekiştirdi.

Uluslararası camianın gündemine Filistin sorununu taşıyan da, halkını mülteci statüsünden ayrı bir ulus statüsüne getiren de oydu. Biz onun mücadelesiyle kendimizi özdeşleştirdik; onun başarılarıyla sevindik; sesimizi ulaştırıp ona cesaret verdik. Bizler, onun haberlerini alıyorduk; uzaklık ve esarete rağmen onunla dayanışmanın sevincini paylaşıyorduk.

Arafat, başarması silahlı mücadeleden bile daha zor olan barış sürecine kendini adadığında, amacına ulaşması için ona şans diledik. Bu barış kararı ne kadar da gerekliydi. İlk başarıların ardından, barış sürecinin sürekliliğini dilediğimizi ifade ettik. İlk karşılaşmamız sırasında Yaser Arafat'a cesaretine ne kadar hayran olduğumu ve tıpkı kendisi gibi, iki halk için çok önemli olan bu müzakerelerin sonuca ulaşmasını istediğimi söyledim.

Arafat'ın Filistin devletinin kurulması için sarf ettiği çaba, bu davaya sarsılmaz güveni ve bağlılığı dünyadaki

pek çok kişiye örnek olmuştur. Hiç kuşkusuz ki O, şu an hayatta olmayan İsrail Başbakanı İzak Rabin ve İsrail Dışişleri Bakam Şimon Peres ile ortaklaşa verilen Nobel Barış Ödülü'nü hak etmiştir.

Barış sürecinin kesintiye uğraması bizi mutsuz etti. Başkan Arafat'ın, İsrail ve Filistin devletleri arasında karşılıklı tanıma içeren barış müzakerelerini sürdürmek amacıyla ne kadar hararetli bir şekilde çalıştığını biliyoruz. Bana barış sürecini iyileştirmek konusunda her zaman kararlı olduğunu ve İsrail-Filistin sorunundan sorumlu bizdekine benzer bir "Gerçekler ve Uzlaşma" komitesi kurmayı istediğini söyledi. Bizden bu konudaki deneyimlerimizle ilgili bilgi aldı.

Son iki yıldır Ramallah'ta dayatılan zor durum, Arafat'ı alçaltmaktan çok, onu bu şekilde cezalandıranların itibarını zedeliyor. Tıpkı zaferlerinde ve mutluluk anlarında olduğu gibi, bu zor zamanlarında da kalbim onunla beraber. Ona karşı içten bir dostluk besliyorum ve içtenlikle diliyorum ki çok yakında istediği başarıya, bağımsız bir Filistin devletinin kurulması idealine kavuşur.

Başkan Arafat adalet ve özgürlük uğruna mücadele eden bütün dünya halkları için sonsuza dek bir kahramanlık simgesi olarak kalacaktır ve eminim ki bu kitap, özgürlüğe bağlı olan kişilerce Arafat'a duyulan saygının nedenlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Ocak 2004
(İngilizceden çevrilmiştir)

Kitaba Başlamadan Önce...

Ansiklopedilerde karşımıza çıkan tek Filistinli siyaset adamının adı Yaser Arafat'ınkidir. 1959'da birkaç arkadaşıyla birlikte bir fedayiler hareketi olan el-Fetih'i kuran, 1969'dan beri FKÖ'nün (Filistin Kurtuluş Örgütü) başkanlığını yapan, 1993'te kurulan Ulusal Filistin Yönetimi'nin şefi olan Arafat, otuz beş yıla yakın bir süredir uluslararası sahnenin önündedir ve alınan tüm önemli kararlarda, halkını ilgilendiren tüm önemli olaylarda merkezdeki addır. Ve O, bunca yıldır durmaksızın tek bir amacın peşinde koşar. Bağımsız bir Filistin devletinin kurulması.

Amerikan dergisi *Time*, O'na iki defa "yılın adamı" unvanını verdi: İlk olarak 1968'de, ikinci olarak da İsrail ile FKÖ arasındaki karşılıklı tanımayı sağlamlaştıran Oslo Anlaşması'nın imzalandığı yıl olan 1993'te. Bir yıl sonra ise İsrailli ortakları İzak Rabin ve Şimon Peres ile beraber Nobel Barış Ödülü'nü aldı.

Yaser Arafat'la ilk defa Ağustos 1982'de, Lübnan Savaşı sırasında, o sırada İsrail ordusu tarafından kuşatma altında olan Batı Beyrut'ta karşılaştım. Şiddetli bombardıman altında, onunla genel merkezlerinden birinde, *Le Monde* gazetesi için röportaj yaptım. Gazetenin ilk sayfasında çıkan röportajın başlığı, Filistinli yöneticinin söylediklerini aktarıyordu: *"Savaş sonrasında tüm tarafları bir araya getiren bir konferans düzenlenmelidir."* General Şaron'un savaş makinesinden sağ çıkıp çıkmayacağını bile bilmeyen Arafat, bu zorlu zamanda dahi bir sonraki aşamanın ne olması gerektiği üzerine kafa yoruyordu.

Arafat'la bu röportaj, benim de iyi bildiğim bir dilde, Arapça yapıldı. Arafat, röportaj sonrasında elimi sıktı ve şöyle dedi: *"Umarım tekrar görüşeceğiz."* Oradan ayrıldım ve boşaltılmış kapkaranlık Beyrut sokaklarında, bombardımanların kaosu içinde kayboldum.

Gazetecilik mesleğim sırasında onu sık sık görme fırsatım oldu: Yakındoğu'da, Avrupa'da, Kuzey Afrika'da, Siyah Afrika'da ve aynı zamanda Filistin Yönetimi'nin kontrolünde olan özerk bölgelerde, Batı Şeria'da ve Gazze Şeridi'nde. Onu savaş sırasında, sürgündeyken ve takip edilirken gördüm. Uluslararası konferanslarda, halkının temsilcisi olarak ve birliklerini teftiş ederken bir asker olarak gördüm. Onunla hareketli hayatının yol haritasının önemli olaylarından bahsetmeyi kabul ettiği ve düşüncelerini açıkladığı uzun röportajlar yapma fırsatım oldu. Yavaş yavaş, 1968'de Filistinli Fedayiler ile İsrail ordusunun karşı karşıya kaldıkları Karameh Savaşı'ndan sonra adı kamuya mal olan sırlarla dolu, uzun süre kendini gizlemiş olan bu kişiliği daha iyi anlamaya başladığını fark ettim.

Bu biyografiyi yazma fikri kafamda yavaş yavaş filizlenmeye başlamıştı; ama asıl olarak bu işe girişmeye 1999'da Fayard Yayınları'nın genel yayın yönetmeni yardımcısı Olivier Bétourné'nin davetinden sonra karar verdim.

Tabii belirtmeliyim ki bu kitap, Arafat'la yaptığım görüşmelere çok şey borçlu. Aynı zamanda O'nun yakınlarından benimle konuşmayı kabul eden çoğunluğu Filistinli yüz kadar kişiye de aynı şekilde çok şey borçlu. Görüştüğüm bu kişilerden bazıları Arafat'a sadık kaldılar, bazıları ise O'nun muhalifi oldular. Bazıları artık yaşamıyorlar; öldüler ya da öldürüldüler. Bunlar arasında Arafat'ın yardımcısı olan önemli üç kişi var: 1988'de Tunus'ta öldürülen Ebu Cihad, 1991'de Tunus'ta öldürülen Ebu Iyad ve 1994'te Fas'ta ölen Halit el-Hasan. Çalışmam İsrailli tanıklıklarla da beslendi: 1990'lı yılların başlarındaki barış sürecinin ortaklarının olduğu gibi, eski askeri istihbarat görevlilerinin ve Şin Bet'in (iç güvenlik servisi) eski memurlarının tanıklıkları da bana yardımcı oldu. Arap, İsrail basını ve uluslararası basında çıkanlar, araştırmacıların yayınları, araştırma enstitülerinin arşivleri ve üniversiteler de bu çalışma için çok yararlı oldu.

Burada özellikle Yaser Abdu Rabbuh, Nabil Saat, Mahmud Derviş, Ahmed Abdurrahman, Doktor Fethi Arafat, Nabil Ebu Rudina, Tayyip Abdürrahim, Saeb Erekat, Ekrem Haniyya, Mahmud Abbas, Sami Mussallam, Ahmed Kurey, merhum Profesör İbrahim Ebu Loughoud, merhum Profesör Edward Said, Peder İbrahim Ayyad, Raymonda Tawil, İbrahim Souss, merhum Faysal el-Hüseyni, Hanan Aşravi, Sari Nousseiba, Nabil Amr, merhum Süleyman Najjab, Nayef Havatme, İbra-

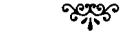
him Dakak, Memduh Nofal, Muhammed Subeyh, Halit Selam, İlan Halevi, Claude Léostic, Neta Golan, Ahmed Tibi, Azmi Bichara, Şimon Peres, Yossi Beilin, Avraham Sela, Danny Rubinstein, Yossi Guinossar ve kitapta adı geçen pek çok kişiye, bana bilgi vermek ve beni aydınlatabilmek adına zamanlarını ve sabırlarını esirgemedikleri için teşekkürü borç bilirim. Bazı tanıklar ise adlarının gizli tutulmasını tercih ettiler ve ben de tabii ki bu isteklerine saygı gösterdim.

Son olarak, eşim, Profesör Olga Kapeliouk'a yeri doldurulamaz yardımları ve dikkatli okuması için içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Amnon Kapeliouk
Kudüs, Aralık 2003

GİRİŞ

Yenilmez Arafat'ın Portresi

Arafat kaç saldırıdan sağ kurtuldu? *"Kefiyeli feniks"* ya da *"dokuz canlı adam"* onlarca yıldan beri akıl almaz suikast girişimlerinden sağ kurtulan Filistin liderinin pek çok lakabından ikisi. 1967'de, Ramallah'da, saklandığı yerden, İsrailli askerlerin baskınından birkaç dakika önce ayrılır ve askerlerin tek bulabildikleri henüz dokunulmamış bir öğle yemeği olacaktır. 1968'de, Şin Bet'in ücretli bir askeri ajan olarak el-Fetih'in içine, el-Fetih'in liderini öldürme göreviyle yerleştirilir. İyi bir plan, kaçmayı kolaylaştırmak için sahte İsviçre pasaportu, bir İsviçre bankasında açılmış yüklü hesap, her şey hazırdır. Buna rağmen bu adam üst üste iki defa görevinden son anda vazgeçmek zorunda kalacaktır. 1969'da Arafat kendisine gönderilen bombalı bir paketten sağ kurtulur... Sonra, İsrail deniz donanması psikiyatri servisinin şefi, hekim Binbaşı Benyamin Şalit, askeri

istihbarat şefi General Aharon Yariv'e bir filmden[1] ilham aldığı planını önerir. Filmde Kore Savaşı sırasında esir alınan Amerikalı bir asker, Çin istihbaratı tarafından gelecekteki Amerikan başkanını öldürmek amacıyla eğitilir. Hebron kenti yakınında, saf ve kolay yönlendirilebilir bir genç adam -İsrailliler ona Fethi adını vereceklerdir- bulunur: Üç ay boyunca Şalit'in ve Mossad'ın adamları, Arafat'ın el-Fetih'e zarar verdiğine ve Filistin davası için ortadan kaldırılması gerektiğine onu ikna etmeye çalışarak, bir çeşit beyin yıkama işlemine maruz bırakacaklardır. İyice eğittikten sonra genç adamı Ürdün'e gönderirler ve adam oraya varır varmaz ilk bulduğu polis karakoluna girerek tüm gerçeği anlatır.

Arafat'ın merkezinde olduğu baraka* efsanesini doğrulayan böyle binlerce farklı anekdot etrafta dolaşmaktadır: Başarısızlığa uğrayan bombardımanlar ya da kaçırılması son anda askıya alınan uçaklar, patlamadan çıkılan bombalı arabalar, mucizevi bir şekilde içinde bulunmadığı harap edilmiş genel merkez binaları... Arafat avı, 1982 yazında zamanın Savunma Bakanı Ariel Şaron'un yönetimindeki Batı Beyrut kuşatması sırasında doruk noktasına ulaşır. Üst düzey bir subay ve altı komando asker, hiç rahat vermeksizin Arafat'ı izlerler. Bu operasyonları düzenleyen komutan, bir demecinde "On kez bulunduğu binaların üzerine helikopterlerle mermiler ve füzeler yağdırdık. Her defasında saldırı başlamadan birkaç dakika önce binalardan ayrıldı" diye anlatacaktır.[2] Düşmanlarının kini -kimi zaman, çalışmamız-

---

Un crime dans la tête, yönetmen John Frankenheimer (1962).

Baraka kelimesi Arapçada "olağandışı şanslı olmak" anlamına geliyor, bereket de bu kelimeden türemiştir (ç.n.).

Lübnan Savaşı sırasında Genelkurmay başkanı olan Rafael Eytan, birkaç yıl

da da göreceğimiz gibi, Arap da olabilirler- Filistin liderinin aşırı temkinliliğiyle daha da kuvvetlenen, sıra dışı bir şansa tosluyor gibi gözüküyor. Bu aşırı temkinlilik, tüm bu yıllar boyunca Filistin liderini iki gece üst üste aynı yerde uyutmayacak ve görüşme yapmakta olduğu kişiye ileri bir tarihte randevu vererek görüşmeyi aniden yarıda kestirecek boyuttadır. Arafat'ın 1960'lardan beri yoldaşı olan Muhammed Subeyh, bana, O'nun hakkında "Tehlikeye karşı hayvansı bir altıncı hissi vardır" demişti. Özel uçaklarının pilotları bile genelde gidecekleri istikameti uçak kalkmadan önce bilmezler... Bunun dışında Arafat'ın güvenliği, onlarca adam içeren kişisel güvenlik birimi olan özel muhafız birliği tarafından sağlanır.[3]

İsrail basını Arafat'a suikast konusunu birkaç kez gündeme getirmekten çekinmedi: Örneğin 1985 yılında *Ha'aretz*'teki bir makalesinde[4] askeri uzman Zeev Schiff, "Arafat'ı öldürmeli mi?" diye soruyor, uluslararası hukuku hiçe sayarak lehte ve aleyhteki argümanları değerlendiriyor, askeri ve sivil otoritelerin zaman zaman bu soruyu kendilerine sorduklarını doğruluyordu. Bundan birkaç gün önce İşçi Partisi'nin haftalık dergisi *Kotereth rashith*, aşırı sağdan Siyonist solculara kadar uzanan on üç önemli şahsiyetin şu soruya verdikleri yanıtı yayınlamıştı: "Arafat'ın öldürülmesi Yahudilere fayda sağlar mı?"[5] Suikasti bir çözüm olarak görenlere karşı çıkanlar hukukla ilgili hiçbir düşünce ileri sürmediler; yalnızca

---

sonra özel bir konuşma esnasında, *"Savaşın en önemli başarısızlığı, Arafat'ın bu savaştan sağ çıkması olmuştur"* diyecektir.

Doktor Yusuf, Arafat'a halka açık durumlarda eşlik eden korumaların Yusuf Ali Ahmed Abdullah'ın emri altında olduklarını söyler.

Bkz. *Ha'aretz*, 11 Ekim 1985.

Bkz. *Kotereth rashith*, 9 Ekim 1985.

bu çeşit bir eylemin İsrail'in imajına zarar vereceği üzerinde durdular. İkinci İntifada'dan beri devam eden bu tartışma çok yakın zamanlarda tekrar alevlendi: Arafat'ın hesabını mı görmeli yoksa onu sürmeli mi? Hatırlanmalıdır ki bahsedilen kişi Ocak 1996'da, uluslararası denetim altında düzenlenen demokratik seçimlerde başkan seçilmiştir.

İsrailliler, Arafat'ı yalnızca fiziksel olarak yok etmeye değil, aynı zamanda O'nun imajını da söndürmeye çalıştılar. Şin Bet'in eski eşbaşkanlarından Yossi Guinossar şöyle itiraf etmiştir: "Arafat'ın şeytanlaştırılması için kasten çaba harcadık, ancak bu şeytanlaştırma yavaş yavaş bize karşı döndü. FKO'nun liderine karşı pek çok kampanya örgütlendi. Örneğin İsrailli yetkililerden esinlenen Amerikalı Thomas Kiernan'ın *The Man and the Myth*[6] adlı biyografisini ele alalım. Bu kitap, İsrail eski askeri istihbarat şefi Albay Avraham Sela tarafından bile "iğrenç yalanlar parçası", "feci şekilde lekeleyici" olarak tanımlansa da kitabın ilk iki bölümü İsrail basını tarafından en ufak bir uyarı almadan yayınlanmıştı.

Cesareti artık efsaneleşmiş olan Arafat, "Yalnızca Allah'tan korkarım, ölümden korkmam" demeyi âdet edinmiştir. Batı Şeria'daki *Bir Zeit Üniversitesi*'nden Profesör Albert Agazarian'ın da gülümseyerek ifade ettiği gibi, "Ebu Ammar [Yaser Arafat'ın kod adı] herkes tarafından gömüldü; fakat O, her seferinde cenaze merasimi sırasında ortaya çıktı ve kederli kalabalıklar arasında el sıkıştı..."

New York, Norton & Company, 1976.

Saklanmakla geçen askeri bir hayat Arafat'ın rahata alışmasını engelledi. Büyük otellerin lüksü karşısında kendini rahatsız hisseden Arafat, her zaman sadeliği tercih etti. Pek çok zaman sade döşenen, Filistin'den birkaç hatıra, Kudüs'teki Caminin Meydanı'mn fotoğrafı, şehit olan arkadaşlarının fotoğrafları, Filistin haritası gibi eşyaları barındıran sürgündeki büroları lüksten mahrumdular. Arafat, 1994'te Tunus'tan Gazze'ye vardığında ekibiyle beraber Filistin Oteli'ne gelir. Birkaç gün sonra O'na güzel bir binaya, Gazze Valisi Mısırlı General Yusuf el-Agrudi'nin "saray"ına yerleşmesi teklif edilir. Teklifi reddeder. Sonunda O'na iki katlı, çıkmaz bir sokakta olduğundan korunması kolay bir konut bulunur. Bu, çok basit bir dairedir ve basitliğiyle Gazze ve Ramallah'daki yeni yönetimin birkaç ileri geleninin inşa ettirdikleri lüks ve şatafatlı evlerle şiddetli zıtlıklar sergilemektedir. "İkinci başkent" olan bu kentte Arafat'ın özel bir dairesi bile yoktur; Arafat bürosunda yaşar.

Gardırobu birkaç askeri üniformadan (sivil kıyafeti ancak Filistin devleti kurulduktan sonra giyeceğini sık sık belirtmiştir) ve vaktinden önce gelen kelliğini gizleyen ünlü kefiyesinden oluşur. Çoraplarını kendisi yamar, düğmelerini kendisi diker; Süha'yla evliliği hiçbir şeyi değiştirmemiştir. Kendisine bu konuda soru sorulduğunda, bu işlerin rahatlamasına yardımcı olduğunu söyler. Revolverinden (Smith & Wesson) çok nadir ayrılır. Öyle ki Ocak 1965'ten beri devlet başkanlarını ziyaretleri esnasında, silahını boşaltmasına rağmen, üniformasını bütünleyen bir parça olarak gördüğü silahından ayrılmayı reddeder.

Çevresindekilerin gösteriş merakını müdahale etmeden hoş görse de özel hayatını bir Spartalı gibi yaşar. Örneğin her ne kadar misafirlerine büyük ziyafetler vermeyi, onlara Gazze'nin farklı balıklarını tattırmayı, sebzelerini ya da memleket meyvelerini dolu dolu sunmayı sevse de kendi adına yemekte azla kanaat eder, ne içki ne de sigara içer. Müslümanlara yasak olan şarap hiçbir zaman onun masasında servis edilmez.

Arafat duygusal bir yapıya sahiptir ve duygularını saklamayı bilmez. Arkadaşları, O'nun duygularını yüzünden okumayı bilirler. Kolayca ağlar ve halkın, gazetecilerin önünde ağlamaktan utanmaz... O'nun varlığını daha hoş yapan tavırları Mısırlıdır: Nezaket ve misafirperverlik, yemeklerin iyi tertiplenmesi için zevk, espiri anlayışı, ikna edici bir iyimserlik ve din konusunda aşırılıktan kaçış.

1979 İran Devrimi'nden sonra önemli bir Filistin delegasyonu Tahran'a gider. Delegasyon, diğer delegasyonlarla beraber Şah'ın eski sarayındayken namaz vakti gelir. Biri hariç tüm arkadaşları dışarıda dururlarken Arafat müminler arasında saf tutar. Namaz bitince Arafat, arkadaşlarına "Devrimimizi küçük düşürdünüz; bir İslam ülkesi olan İran'da bulunuyoruz ve benim dışımda içimizden kimse namaz kılınıyor!" diyerek çıkışacaktır.

Arafat, İslam'ın şartlarından biri olan beş vakit namazı kılar (işlerinin çok yoğun olduğu bazı zamanlarda İslam'ın izin verdiği gibi günde bir defa namaz kılmakla yetinir) ve Ramazan'da oruç tutar. Ayrıca Umre'ye[7] ve Mekke'ye hac ziyaretini gerçekleştirmiştir. Çok iyi bildiği

---

Kâbe'ye hac zamanı dışında yapılan ziyarete verilen ad.

Kuran'ı sürekli okur; konuşmalarında sıkça Kuran'a atıfta bulunur ve bazen de verdiği kararları açıklamak amacıyla Kuran'ı kullanır. Ayrıca Arafat, Karameh'de İsrail'in zırhlı birlikleri ve hava kuvvetleri önünde geri çekilmesini haklı gösterebilmek için yalnızca peygamber olarak değil, siyaset adamı olarak da saydığı Hz. Muhammed'in, ölümünü isteyenlerden kaçabilmek, öğretisini yaymaya devam edebilmek ve müminlerini yönetebilmek için Mekke'den Medine'ye kaçışını hatırlatır.[8] Benzer bir amaçla, Haçlıları yenen, Kudüs'ü, ikinci Halife Ömer[9] ve Hıristiyan Kilisesi'nin başı Patrik Sofronius ile yaptığı anlaşma (Hıristiyanların kutsal yerlerini korumak, mezhep ve inanç özgürlüğü sağlamak) doğrultusunda gereksiz yere kan dökülmesini engelleyerek özgürleştiren Selahaddin Eyyubi'den de bahseder. 1980'li yılların ortalarında bir gazeteci, kendisini en fazla üzen olayın ne olduğunu sorduğunda, Arafat şu cevabı verecektir: *"1967'de Kudüs'ün 1 milyar Müslüman için kaybedilmesi."* Esasında Filistin liderinin en büyük hayali Arap ve Müslüman devlet başkanlarını ağırlamak istediği İslam'ın üçüncü kutsal mekânı olan el-Aksa Camii'nde[10] namaz kılmaktır. Hiç kuşkusuz Arafat, çok saygı duyduğu Abdülkadir el-Hüseyni gibi Filistinli önemli adların yattığı Caminin Meydanı'na gömülmeyi isteyecektir.

Çocukluğunda Kahire'de yaşarken benimsediği hoşgörülü İslam anlayışı gereğince Arafat hiçbir zaman İsrail-Arap anlaşmazlığında dinsel bir koz oynamadı. Tam tersine, bu sorunu her zaman sömürgeleştirilenler ile sö-

---

[8] 622 yılında yapılan bu kaçış (hicret) Müslüman dönemin başlangıcına işaret eder.

Kudüs'ün 638'deki fatihi.

Mekke ve Medine'den sonra.

mürgeler ve sonrasında işgalciler ile işgal edilenler arasında bir sorun olarak işledi. 1974 yılının Kasım ayında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda yaptığı ünlü konuşmasında, *"Musevi dinine saygı duyuyoruz: O, bizim mirasımızın bir parçasıdır"* diyecektir. Ayrıca Hıristiyan cemaatlere karşı büyük bir hoşgörü örneği gösterir. Boynunda da küçük bir Kuran ve 1970 yılında General de Gaulle tarafından hediye edilen (Malta Şövalyeleri aracılığıyla) altından bir Lorraine Haçı taşır.

Her ne kadar Hıristiyanlar, Filistin topraklarının yalnızca yaklaşık % 10'unu oluştursalar da Filistin Yönetimi'nin ilk kararnamelerinden biri Noel'i tatil günü ilan etmek oldu ve Arafat, Hıristiyanları kayırmadığı zamanlarda[11] onlara eşit şekilde davranılması için özen gösterdi. Ayrıca Arafat'ın çevresinde, sadık sekreteri Remzi Kuri, Tunus'taki bürosunun müdürü Sami Mussallam, 1973'te öldürülen Şair Kemal Nasır ya da Filistin'de FKÖ'nün yönetimi ele aldığı 1994'ten beri sözcüsü olan sadık ve yetenekli Nabil Ebu Roudeina gibi Hıristiyanlar bulunur. Arafat'ın tam olarak İkinci İntifada'dan beri en büyük sorunlarından biri, Şaron hükümetinin şiddeti tarafından ezilen ve Filistin topraklarını terk etme yoluna giden (bu, Hıristiyanlar için, Araplar için olduğundan daha kolaydır) Hıristiyan tebaanın göçünü kontrol altına almaktır.

1988'de Filistin bağımsızlık bildirgesi sonrasında Arafat, dinin, gelecekteki Filistin devletinde oynayacağı

Ocak 1996'da Özerk Yönetim'in Yasama Konseyi Seçimleri esnasında Arafat, Beytüllahim, Ramallah ve Kudüs'teki Hıristiyanlara gerçek sayılarıyla eşdeğer olmayan bir temsiliyet hakkı tanıdı. Bu kanun Beytüllahim ve Ramallah'da Hıristiyanların belediye başkanlığını kazanmalarını sağladı. Kudüs'te ise yedi vekilden ikisi Hıristiyandır; halbuki Hıristiyanlar Doğu Kudüs ve çevresinin yalnızca % 5'ini temsil ederler.

rolü şu kelimelerle açıklamıştı: "Şeriat hukuku rejimin temel hukuku olmayacaktır; fakat Filistin hukuku, İslami geleneğini göz önüne alacaktır."[12] On beş yıl sonra, 2003'teki anayasa teklifinde (altıncı paragraf) yükselişteki İslami güçler dikkate alınarak İslam resmi din olarak ilan edilir.

Pragmatik ve Karizmatik

Arafat yıllar boyunca vazgeçilmez biri oldu. Bu kadar uzun bir süre rejimlere nasıl karşı gelebildi; muhalefetin nasıl üstesinden gelebildi; düşman İsrail'e ve kimi zamanlar düşman Araplara nasıl meydan okuyabildi; anlaşmazlıkları nasıl alt edebildi? Siyasal yaşamında hayatta kalabilmesi sır değil; temel bir niteliğe dayanıyor: Pragmatizm. Kaldı ki bu özelliğini 1948'de Kahire'de üniversite kampusundaki etkinliklerinden beri gösteriyor. Uzun süre FKÖ'nün Merkez Komitesi üyesi olan Şair Mahmud Derviş, *"O, başından beri pragmatisttir. Ateşli halk demeçleri, özgürlük için mücadeleye ve vatanın tüm yüzölçümü*[13] *üzerinde bir Filistin devletinin kurulmasına davet edici tarzdaydı. Fakat şunu iyi anlamalı ki bu beyanlar ve mücadele yalnızca İsrailliler yenmek amacını taşımıyordu; aynı zamanda Filistinlileri birleştirme (komşu ülkelere yayılmış umutsuz mülteci halkı ya da işgal altında yaşayanları) ve Filistin sorununu uluslararası toplumun gündemine en acil sorun olarak taşıma amacını taşıyordu"*[14] diye anlatıyor ve ekliyor: *"Silahlı*

El-Anba (Kuveyt gazetesi), 18 Aralık 1988.

Arapçada "Kâmel at-tourâb" (toprağın tümü) kelimesi, o dönemin Filistin siyasal lügatinin anahtar kelimesidir.

Yazar ile 2000 yılında görüşme.

mücadele Arafat için vazgeçilmez bir aşamaysa da İsrail'le tarihsel bir uzlaşma olmadan çözüm bulunamayacağını biliyordu. Ebu Ammar baştan beri dünyadaki ve bölgedeki oyunun kurallarının sonunda Filistin'in paylaşımını gerektireceğini anlamıştı. İleriyi görebilme yeteneği diğerlerinden çok daha üstündü. Tüm ideolojisi tek bir kelimeyle özetlenebilir: Filistin.

Bu pragmatizm, mücadelede kesinlikle birlik olması gereken bir halkı bölmeye elverişli bütün sorunları devre dışı bırakmasını sağladı. Toplum, ekonomi, kültür, gelecekte kurulacak Filistin devletinin rejiminin doğası gibi pek çok soruya, cevap veren kişiyi pek de bağlamayan, belirsiz cevaplar verildi. Derviş'e göre Arafat, siyasal uzun ömürlülüğünü tam da net bir ideolojinin olmamasına ve belirgin siyasal taahhütlerin yokluğuna borçludur.

Bununla birlikte, halkın vazgeçilmez bütünlüğüne olduğu kadar, Filistin davasının zaferle sonuçlanmasına da bağlı olan Arafat kendi kararlarını her zaman kolay dayatamadı. Devletin ele geçirilmesinde silahlı mücadelenin tek ve vazgeçilmez yol olarak görüldüğü kutsal prensipten 1974'te vazgeçilmesi ya da 1988'de İsrail'in var olma hakkını[15] tanıyan bir platformun kabul edilmesi gibi önemli kararlar, aşırı düşmanca bir muhalefete karşı, büyük bir mücadeleyle kazanıldı. Arafat, her seferinde neredeyse sabit olan bu muhalefetle dayanışma ya da ayrışma kararı almadan önce, olumlu ve olumsuz yanlarını tartarak ona göğüs germek zorundaydı. Komünist bir parti olan Halkın Partisi'nin lideri ve FKÖ Merkez Komitesi üyesi Süleyman Najjab, ölümünden

---

"İki halk, iki devlet" fikrini şart koşan platform böylece zımnen Filistin'in bölünmesini kabul eder.

önce, *"Yaser Arafat eski ulusal uzlaşıya sırt çevirme ve İsrail'in yanında bir Filistin devleti kurulmasını kabul etme cesaretini gösteren ilk Filistinli yöneticidir. Liderliği, tarihi kararlarının niteliği, özellikle de akıntıya karşı durarak verdiği kararlarla değerlendirilir"* diye açıklamada bulunmuştu.[16] Öyle ki, Yaser Abdu Rabbuh'un[17] da açıkladığı gibi Arafat, *"sorumluluk sahibi bir siyasal çizginin vazgeçilmez kefilidir"* Onun için, *"Filistin'in tarihsel kararı olan barış stratejisinin kabulü ve bu kararın arkasındaki adam bir bütün oluşturur"*

Bununla beraber, burada hatırlamak gerekir ki 1993'te Filistin Ulusal Yönetimi'nin kuruluşuna kadar Arafat kendi görüşlerini güç ya da paranın baştan çıkarıcı etkisini kullanarak diğerlerine dayatma şansına sahip değildi. Hareketin bütçesini kontrol etmesine rağmen, bu bütçe ilk gelen Arap rejimininkinin yanında çok gülünç kalmıştı. O zaman nasıl oldu da bazen azınlık durumuna düşen bu lider, kendi kararlarını kabul ettirmeyi başarabildi? Hayranlık uyandıran bir hafızayla; bu hafıza O'nun muhataplarına hayatlarındaki şu ayrıntıyı hatırlatarak onların ruhlarını okşamasını sağlar; ikiye katlanan düşmanlarının bile onayladıkları çok büyük bir karizma ve ikna etmek için gerçek bir istek; tüm bunlar O'nun, insanları kendi cephesine çekmesini ve pek çok önemli adı fethetmesini sağladı. Örneğin, Profesör İbrahim Ebu Loughoud,[18] Arafat'ın sırrını bize şöyle açıklıyor: *"Oslo Anlaşması ve sonrasındaki du-*

[16] Yazarla 2000 yılında görüşme.
Demokratik Cephe'nin eski yöneticisi ve sonrasında Filistin Yönetimi'nin Kültür ve Enformasyon Bakanı.
2001 yılında ölen Filistinli parlak entelektüel.

rumla ilgili benim ondan ayrı bir görüşüm vardı. Bununla birlikte, ben, içinde pek çok insanın da bulunduğu çok özel bir safta duruyorum. Bu insanların hepsi birbirlerinden farklı görüşlere sahipler; fakat hepsi Yaser Arafat'ın kişiliğine karşı aynı saygıyı paylaşıyorlar. Hayır, el-Fetih ve el-Fetih'in fikirlerinden bahsetmiyorum; fakat yalnızca bu adamdan bahsediyorum: Biz Arafat Partisi'ne aitiz." Indira Gandhi, Bruno Kreisky, Olof Palme, Fidel Castro, Nelson Mandela, Léopold Sédar Senghor gibi uluslararası siyasetin diğer büyük şahsiyetleri de böyle kişiye özgü partilere sahipler...

Yorulmak bilmeyen Arafat -kırk yıldan beri günde on altı ile on sekiz saat arası çalışır- çok nadiren yetkilerini başkasına devreder; ki bu özelliği sık sık kendi safındakiler tarafından sitemle karşılanacaktır. Tüm ipleri elinde tutmaya çalışarak her durumu en küçük ayrıntısına kadar bilmek ister. Bu durumu, bir önderin sağlıklı karar alabilmesi için her ayrıntıyı bilmesi gerektiği düşüncesiyle doğrular.

O, el-Fetih'in ilk yıllarından itibaren Filistin davasına tüm enerjisini ve zamanını feda etti. O'nun dünyası neredeyse yalnızca siyasetten ibarettir: FKÖ, Filistin Yönetimi, el-Fetih, Arap dünyası, uluslararası siyaset. Tatiller, sinema, tiyatro gibi zevkler O'na yabancıdır. O'na ne boş vakit ne de tutkulara sahip olma hakkı tanınır. Ayrıca, O'nunla futboldan konuşulmaz! *"Beni futbol taraftarları affetsinler; fakat ben bu sporun amatörleri arasında yer almıyorum. Üzgünüm"* der. Bununla beraber gençliğinde, Kahire'de Kral I. Faruk Lisesi'nde okurken lise takımında futbol oynamıştır... Fırsat buldukça ve güvenlik koşulları elverdikçe ata biner. *"Benim tercih*

ettiğim spor bu" der arkadaşlarına. Düzenli olmasa da sabah ya da akşam yatmadan önce İsveç cimnastiği yapar.

Bununla birlikte Arafat tarihten zevk aldığını itiraf eder; edebiyatla da ilgilenir: Mahmud Derviş ya da Gazzeli Mu'in Bsesso... Bu ilgisi her şeyden önce devrimci ve vatansever bağlılığını güçlendirmek içindir.

Sık sık düşman İsrail ve Arap hasımlar[19] arasında kıskaca alınmak, ona bunca yıllık mücadelesinde hiç kimseye güvenmemeyi ve yalnızca Filistin kuvvetlerine güvenmeyi öğretti. *"Bizim halkımız açısından el-Nakba* çifte bir felaket oldu. Her şeyden önce kentlerin toplu istilası, yüzlerce köyün tahrip edilmesi, tahliyeler, binlerce insanın terke zorlanması... Gelişmekte olan Filistin toplumu bu korkunç 1948 yılı içinde birkaç ayda yok edildi. Halkların tarihinde nadir rastlanan bir diğer felaket ise, ulusal boyutta çok daha kötüdür: Arap kardeşlerimiz kendi malları gibi gördükleri davamızdan çıkar sağladılar."* Tunus'ta[20] *"Herhangi bir Arap rejimine gönderme yapmadan, ne şekilde mücadele etmesi gerektiği konusunda kendisinin seçme hakkı olduğunu belirten fedayiyi** Arap kardeşlerimiz desteklemezler"* diye belirtmişti.

Özgürce düşünmesinin ve hareket etmesinin bedelini pek çok kez hapse atılarak, Suriye, Mısır, Ürdün ve Lübnan'dan sınır dışı edilerek ödedi.

İsrail devletinin 14 Mayıs 1948'deki kuruluşunu Filistinliler el-Nakba (büyük felaket) olarak adlandırarak her yıl 15 Mayıs tarihini el-Nakba günü olarak anarlar (ç.n.).

Yazarla 1988'de görüşme.

Arapçada kendini feda eden anlamına gelen fedayi kelimesinin çoğulu olan fedayiler kelimesi FKÖ militanlarının kendileri için kullandıkları bir kelime haline gelmiştir (ç.n.).

Bununla beraber, O, düşmanlarını iyi idare etmeli, zıtlıklar üzerine oynamalı ve elindeki güçlerle kurnazlık etmeliydi. Gazze ve Ramallah sokaklarında, Filistinlilerin kafalarını dik tutmalarını sağlayan ve onlara umut ışığı sunan adamla ilgili, saygı ve ironiyle renklenen bir fıkra ağızdan ağıza dolaşır: Arafat, Mekke'de Hac ziyareti sırasında, yanında arkadaşı Ebu Cihad ile beraber Kâbe'yi yedi kez turlar. Ve buradan her hacının üç yığın taştan aldıkları yedi çakıltaşını "lanetli Şeytana" attıkları Mina'ya gelinir. Arafat'ın yakınında saf tutan Ebu Cihad, Arafat'ın çakıltaşlarını atmaktan geri durduğunu fark eder.

- *Neden lanetli Şeytana taş atmıyorsun*? diye sorar.

Ben hiç kimseyle aramı bozmam, diye cevap verir Arafat...

Oysa bu uzlaşma zekâsı bir tek şeye yöneliktir: Elbette başkentinin Kudüs olduğu, bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasına. Bu biricik amacı gerçekleştirmekteki ısrarı, O'nu en beğendiği ve atıflarda bulunmayı sevdiği şahsiyetlerden biri olan General de Gaulle'e yaklaştırır. *"Tabii ki ona, Cezayirli savaşçılarla imzaladığı 'cesurlar barışı'* dekolonizasyon ve İkinci Dünya Savaşı sırasında yaptığı direniş çağrısı için saygı duyuyorum. Fakat başka bir şey beni ona yaklaştırıyor: Fransa için, vatanı için duyduğu tutku. Ben de Filistin için aynı tutkuya sahibim"* der "yenilmez" Arafat.

Arafat, sık sık General de Gaulle'ün FLN'ye (Cezayir Kurtuluş Cephesi) her iki tarafın da onurlu koşullarla barış anlaşması yapması teklifini, Fransızca adıyla "la Paix des braves" teklifini (23 Ekim 1958) tekrarlayacaktır (ç.n.).

1. BÖLÜM

Kahire ve Kudüs Arasında Geçen Bir Çocukluk

3 Ağustos 1929'da Kudüs'te Yahudiler ile Araplar arasında çatışmalar patlak verir. 23 Ağustos ile 30 Ağustos arasında kenti harap eden ve her iki taraftan da kurbanlar verilen (133 Yahudi kurban -bunlardan 69'u Hebron kentindedir- ve çoğunlukla İngiliz güçleri tarafından öldürülen 116 Arap) bu çatışmalar büyük bir isyan dalgasının habercisidir. Sorunun temelinde Yahudiler için olduğu kadar Müslümanlar için de kutsal olan Ağlama Duvarı[1] yer almaktadır: Hukuki açıdan İngiliz araştırma komisyonunun da karar verdiği gibi bu yer Müslümanlara aittir ve Yahudilerin burada ibadetleri yalnızca Müs-

---

Ağlama Duvarı, Romalılar tarafından 70 yılında yok edilen İkinci Tapınağın duvarının kalıntısıdır. Burası, Kuran'a göre aynı zamanda, Hz. Muhammed'in Mirac sırasında göğe yükseldiği duvardır. Müslümanlar, bu yere Peygamber'in kısrağının adı olan el-Burak adını verirler. Ağustos ayındaki bu isyanlar Filistinli Araplar tarafından *Burak Ayaklanması* olarak adlandırılacaktır.

lümanların hoşgörüsüyle mümkün olmaktadır. Ama Siyonist[2] sağın ek haklar kazanmak üzere verdiği mücadele, gerilim ve huzursuzluk yaratır: Müslümanlar, Yahudilerin Duvarı ele geçirmelerinden ve sonrasında taleplerini el-Aksa Camii'nin ve Kaya Kubbesi'nin[3] yer aldığı meydana kadar genişletmelerinden endişe etmektedirler.

Yaser Arafat, İngiliz mandası döneminde bir ilk olan, ulusal ve dinsel niteliklere sahip bu isyan ortamında doğar. Kesin doğum tarihi belirsizdir: Doğum tarihi doğum gününü kutladığı ve idari belgelerin çoğunluğu tarafından onaylanan 4 Ağustos mudur yoksa diğer belgelerde geçtiği gibi 24'ü müdür? Uzun süre Arafat'ın doğduğu yer de belirsiz kaldı. Arafat, FKÖ arşivlerinin belirttiği gibi Kudüs'te doğmuş olduğunu genellikle doğruladı; fakat aynı şekilde farklı demeçlerde Gazze'de[4] ve Kahire'de[5] doğduğunu da belirtti. Yakın çevresi ise O'nun Kahire'nin Sakakini Mahallesi'nde doğduğunu söylemektedir.

Yaser Arafat, özel yaşamıyla ilgilenilmesinden hoşlanmaz. Özel hayatı hakkında bir şeyler öğrenmeye çalışan gazetecilere yanıt olarak *"Özel hayat soruları sormak yok"* der. Arafat, 1948'deki Nakba öncesi Yaser Arafat'ın kim olduğunu soran Mahmud Derviş'e şu ce-

---

Zeev Jabotinsky'nin revizyonizmiyle temsil edilen, Ürdün'ün iki kıyısına yayılan bir Yahudi devletinin kurulmasına çağrı yapan muhalif hareket.

Yahudiler için Tapınak Dağı.

Playboy dergisine Ağustos 1988'de verilen röportaj.

1993 yılında, Oslo Anlaşması'nın imzalanmasından birkaç hafta sonra, Arafat ilk defa Rabin ile Başkan Mübarek eşliğinde karşılaşır. Kahire'deki İsrail Büyükelçisi Moşe Sasson'un Mısır'da doğduğunu ve İsrail'in bu ülkeye derin bir sempati duyduğunu anlatan İsrail başbakanına karşılık olarak Arafat, "Ben de Kahire'de doğdum" der.

vabı verir: *"Kendimizden bahsetmenin utanç verici olduğunu düşünüyorum. Devrimimiz bunu bize yasaklıyor. Biz savaşımızdaki başarımıza emeği geçen ve zaferimizde pay sahibi olan şehitlerden, kahramanlardan bahsetmeliyiz."*[6]

O halde Arafat'ın çocukluğu hakkında neler biliyoruz? Yedi aylık prematüre bir bebek olarak doğan Arafat, doğumunda Muhammed Abdurrahman (anne ve babasının verdiği ad), Abdurrauf (babasının adı) ve anne ile babanın aileleri tarafından Arafat, el-Kudva el-Hüseyni adlarını alır. Bu adlara doğumundan kısa süre sonra "sevimli ticaret adamı" anlamına gelen Yaser; daha sonra ailesinin soyadı olan Arafat eklenecektir. Arafat hem anne hem baba tarafından bir Hüseyni olduğunu pek çok kez hatırlatır. Çünkü el-Hüseyni kabilesi doğrudan Hazreti Muhammed'in soyundan gelmektedir ve bu kabilenin adı on üçüncü yüzyıldan beri Kudüs kayıtlarında geçmektedir. Bu büyük aile, 1929 ve 1936 ayaklanmaları sırasında İngiliz mandası ve Filistin'de kendi devletini kurmak isteyen Yahudi cemaatine karşı önemli bir rol oynamıştır.[7] Baba tarafı Gazze bölgesinde, Han Yunes'te yaşar, saygın anne tarafı ise Kudüs'e yerleşmiştir.

Annesi, en küçük kardeşi Fethi'yi doğurduktan dört ay sonra böbrek hastalığından Ocak 1933'te öldüğünde, Yaser henüz dört yaşında bile değildir. Fotoğrafları annesinin güzel ve etkileyici bir kadın olduğunu gösterir. Filistin Yönetimi'nin şefi Arafat, annesi hakkında hiç

---

[6] *Cho'oun Falastina*, Beyrut, Ocak 1979.

[7] Bu şahsiyetler arasında en dikkat çekici olanları belirtmek gerekir: Dini lider ve aynı zamanda bu isyanların lideri Hacı Emin el-Hüseyni ve anne tarafından da el-Hüseyni'nin yardımcısı Şeyh Hasan Ebu Saud.

konuşmaz; ama 1995'te doğan tek kızına derin bağlılık duyduğu bu kadının adını vermiştir. 1896'da Kudüs'te doğan Zahva Ebu Saud (Zahva "gururlu ve parlayan" anlamına gelmektedir), İstanbul'daki polis akademisi öğrencisi olan 1890 doğumlu Abdurrauf ile evlendiğinde on yedi yaşındadır. Abdurrauf, İtilaf Devletleri tarafında savaştığı Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra kendini ticarete adamaya karar vererek, hayatının sonuna kadar taşıyacağı bir "hatıra" olan sol tarafına saplanmış bir kurşunla evine döner. 1927 yılında Kahire'ye doğru yolculuğa çıkmadan önce evli çift ve beş çocukları (İnam, Cemal, Mustafa, Yüşra, Hatice) Kudüs'ün merkezindeki Zahva'nın ailesinin evinde yaşamaktadırlar.

Aile Kudüs'ten Kahire'ye göç ettiğinde, baba, Gazze bölgesindeki tüm mal varlığını satar ve kendini ticarete adar. Böylece sık sık Kahire, İstanbul ve Kudüs arasında gidip gelir. Akıllı bir ticaret adamı olsa da, Arafat'ın yakını İbrahim Dakak'a göre gelirleri mütevazıdır: Aile orta sınıfın alt kesimine mensuptur. Acaba bu Kahire'ye göç, Abdurrauf'u Mısır hükümetiyle karşı karşıya getiren, annesi Zeliha Rıdvan'dan miras kalan, Kahire'nin merkezindeki önemli bir mülk konusuyla mı ilgilidir? Bu konu Abdurrauf'u yirmi yılı aşkın süre meşgul edecek bir davaya neden olacaktır. Sonunda davayı kazanacaktır; fakat hukuki karar uygulanmayacak ve Temmuz 1952'de Mısır'da Özgür Subaylar Darbesi patlak verdiğinde ailenin Kahire'deki taşınmaz mallarına el konulacaktır. Bu olay, Abdurrauf'u çok üzer ve 1954 Ramazan ayı sırasında vefat eder.

Çocukları babalarını otoriter bir adam olarak hatırlarlar. Her ne kadar onlara elini hiç kaldırmadıysa da evinde düzen ve disiplin hüküm sürer: En küçük oğul

Fethi, babasının karşısında bir bardak çay içmeye hiçbir zaman cesaret edemediğini ve babaları sigara içiyor olsa da büyük kardeşi Cemal'in gizli gizli sigara içtiğini anlatır. Çocuklar aynı zamanda babalarını her gün dua eden, düzenli olarak Kuran okuyan ve onlara ılımlı İslam'ın temellerini aktaran, her şeyden öte başkalarına saygıyı şart koşan dindar bir adam olarak hatırlıyorlar. Küçük Yaser, babasının cenazesine katılamaz: Ailesi, Kahire Üniversitesi'ndeki mimarlık sınavları sırasında O'nu altüst edebileceği endişesiyle babasının ölüm haberini O'ndan gizler. Babasına elveda deme fırsatını kaçırdığı için hayatı boyunca üzüntü duyacaktır. Sonrasında şöyle diyecektir: *"Babam bana maddi miras bırakmadan öldü. Fakat gerçekte bana iki önemli hazine bıraktı: Cesaret ve dini inanç."*

Bununla birlikte, gerçek babaları dışında bir başka adam da birkaç yıl boyunca Yaser Arafat ve kardeşi Fethi için babalık görevini üstlenir. Annelerinin 1933'teki ölümü sonrasında dayıları Salim Ebu Saud, babalarının yükünü biraz olsun hafifletebilmek için en küçük iki kardeşi Kudüs'e getirir. Burada dayılarıyla dört yıl yaşarlar. Hiç çocuğu olmayan ve kızkardeşinin çocuklarını kendi çocukları gibi seven bu müezzinin evinde büyük bir dini coşku hüküm sürer. Yaser ve Fethi, arkadaşlarıyla evin bahçesinde, eski kentin sokaklarında, caminin avlusunda ve Ağlama Duvarı'nın yakınlarında oynamayı severler. Neredeyse yetmiş yıl sonra Arafat bugünleri şöyle hatırlar: *"Duvarın yakınına sık sık gider, kendimi oraya dua etmek için gelen Yahudilerin yanında bulurdum. Akşam dayım beni almaya gelinceye kadar onlarla uzun saatler geçirirdim."*[8]

[8] Ocak 2001'de İsrail televizyonunda yapılan röportaj.

Dayının evi, Ağlama Duvarı'nın yakınındaki Mağribi Mahallesi'ndedir. Bu ev çok eski on üç binanın bir parçasıdır ve girişte şu yazıyı okuyabileceğimiz bir tabela vardır: "Az-Zaouiya al-Fakhriyya,[9] hicri 732, İsa'dan sonra 1331. 1967 Savaşı'nın hemen sonrasında bu binaya önce İsrail ordusunun askeri hahamlığı, ardından askeri polis yerleşecek ve Ebu Saud ailesinin üyeleri evi terk etmeye zorlanacaktır. Tarihi binaların çoğu birkaç günde tahrip edilecek ve bina sakinlerinin içerideki eşyalarını kurtarmaya dahi zamanları olmayacaktır: Zira Musevilerin Pantekot'u yaklaşmaktadır ve en kısa zamanda Ağlama Duvarı önünde büyük bir meydan oluşturulmalıdır. Bu ilk "temizleme" işleminden kaçabilen Salim Dayının evi 1969'da yıkılacaktır.

1936 yılı ilkbaharında Kudüs'te manda döneminin en önemli Arap isyanı patlak verir. Farklı şiddetteki aşamalarla bu isyan üç yıl sürecektir. İngiliz güçlerine ve İngiliz yönetimi tarafından konulan kotaları ihlal ederek gizli bir şekilde göç eden Yahudi cemaatine karşı altı ay süren genel bir grev örgütlenir. Bu grevi, Yahudi tarafından yüzlerce, Arap tarafından binlerce ölüye mal olan silahlı bir başkaldırı takip eder. O sırada henüz yedi yaşına bile basmamış olan küçük Arafat, başkaldırının bu ilk dönemine tanıklık eder. 1937'de başkaldırı daha da şiddetlendiğinde, Yaser ve kardeşi Kahire'ye dönerler. Dayıları Salim'in İngilizler tarafından tutuklanıp acımasızca kelepçelenişini ise hiçbir zaman unutmayacaklardır.

---

[9] Dini kurum.

Babaları kısa sürede boşanacağı Mısırlı bir kadınla ikinci evliliğini yaptıktan sonra üçüncü kez yine Mısırlı Nazire'yle evlenir. Bu evlilikten Muhsin adında bir erkek, Mirfet ve Mediha adında iki kız çocuğu olur. Tekrar bir araya gelen aile, Toursina Sokağında, Kahire'nin kuzeyinde görece fakir bir mahallenin ortasında beş odalı bir dairede oturur. Birkaç yıl sonra baba, Kahire'nin kuzeydoğusunda, Héliopolis'te bir ev alır.

Yaser, özellikle yakından ilgilendiği küçük kardeşi Fethi'yle çok iyi geçinir: Beraber oynadıkları oyunlar özellikle de çocukluktan beri kardeşine verdiği namaz eğitimi onları derin bir sevgiyle birbirlerine bağlar. Yaser aynı şekilde kendisinden on iki yaş büyük olan ablası İnam'a da çok bağlıdır; ablasını annesi gibi sever ve ona saygı duyar. Yıllar sonra, Arafat ve el-Fetih'teki arkadaşları ona inananların annesi anlamına gelen "Müminlerin Annesi"[10] lakabını takacaklardır. O, Filistin'in özgürlüğüne "inananları" evinde saklayarak ve evini hareketin gerçek bir genel merkezi haline dönüştürerek katkıda bulunmuştur. 1999 yılında, seksen iki yaşında öldüğünde her ne kadar Filistin Yönetimi'nde görev yapmamış olsa da ona resmi cenaze töreni düzenlenir. Yetmiş yaşında olan Arafat, o acılı günde gözyaşlarını saklamayacaktır.

Küçük Yaser, 1939'da on yaşını kutladığında, İkinci Dünya Savaşı patlak verir: Bu dönemde gündemle, haritalarla ve silahlarla ilgilenmeye başlar. Savaş sırasında Kahire'nin sokakları İngiliz, Avustralyalı, Hintli vb. askerlerle ve General Rommel yönetimindeki Alman Bir-

---

Bu, aynı zamanda Muhammed'in ilk karısı Hz. Hatice'nin unvanıdır.

likleri'nin bulunduğu Afrika'daki el-Alameyn'in 100 kilometre uzağında bulunan İskenderiye'den gelen mültecilerle doludur. Akşamları sirenler çaldığında tüm ışıklar kapatılır ve Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yahudilerin hararetle dua ettikleri sığınaklara koşulur. Yaser ve Fethi kutsal kitabın onları koruyacağına inanarak beraber Kuran okurlar. Kısa süre sonra sivil güvenlik birimleri gönüllüsü olan Ağabey Cemal'in onlara emanet ettiği gaz maskelerini gururla takarlar. Bombardımanlar şiddetlenir ve ülkenin yetkilileri Alman ve İtalyan uçaklarının zehirli gaz bombaları atmalarından endişe duyarlar.

"Teğmen Yaser"

Genelde sosyal, cömert, fakat otoriter olan Yaser, savaş sırasında mahallenin çocuklarından bir "ordu" kurar. Elinde bir ağaç dalıyla yönettiği idmanlara disiplinli bir şekilde katılınır. Kartondan savaş arabaları, kartondan uçaklar, kartondan gemiler, kartondan zırhlı araçlar... Hem şef hem de gruplararasında hakem olan Yaser, tüm çocuklara hükmeder. Sakar bir çocuğu savaş arabasını bırakmaya ve bisikletle (kartondan!) yetinmeye zorladığında, sabırlı ve nafile bir şekilde komutan ağabeyinin kendisini terfi ettirmesini bekleyen küçük Fethi de dahil olmak üzere kimse O'na karşı çıkmayı aklının ucundan bile geçirmez...

Kahire'deki bombardımanlar sıradan bir hal aldığında, Arafat'ın babası Abdurrauf, karısı Nazire ve çocuklarla beraber karısının ailesinin evine yerleşirler. Orada onları koruyacak bir sığınak vardır. Sabahları çocuklar arabayla okula götürülürler ve gün sonunda eve yine

arabayla getirilirler. Bir gün Yaser, Nazire'nin ailesinden birinin çocukların her gün okula götürülüp getirilmesinin aileye külfet olduğunu söyleyerek yakındığına tesadüfen kulak misafiri olur. Yaser bu sözlerden kırılır; ama tek kelime etmez. Günün sonunda, Fethi'yle yürüyerek eve dönmeye karar verir; ama yolculuk bir saat sürer. Babaları kapının eşiğinde perişan olmuş ve kızgın bir halde beklemektedir. Babası, Yaser'e savaş zamanında böyle davranmanın tehlikeli olduğunu anlatır ve O'na neden böyle yaptığını sorar. Yaser sessizliğini korur ve kalbini açıp duygularını paylaşmaz.

Yaser'in katıldığı ilk cenaze töreni "askeri" niteliktedir. Her ne kadar yalnızca on iki yaşındaysa da tüm cenaze törenini o düzenler. Bahsi geçen cenaze töreni *Mişmiş (Kayısı)* adını verdiği kızıl renkli kedisinindir. Yaser ve Fethi, paylaştıkları büyük yataklarında uyuyan ve uzaktan onların oyunlarına katılan bu kediyi çok severler. Savaş döneminde oldukları için, Yaser, ona askeri bir cenaze töreni yapmaya karar verir. Kedinin bedenini kumaşa sarar ve onu kendi hazırladığı karton kutunun içine yerleştirir. Sonra yavaş adımlarla belirsiz bir yöne doğru hareket eden çocuklar kortejinin başına geçer. Kutuyu toprağa gömmeden önce bir konuşma yapar. O sırada kimsenin aklına bu töreni bir oyun olarak görmek gelmez.

Ailenin maddi durumu bir hayli kötüleşmiştir. Yaser'in cep harçlığı oldukça azalmıştır. Bu şartlar altında gerçek bir oyuncak alabilmek imkânsızdır. Bu durum O'nun oyuncakçı dükkânlarını gezmesine engel olmaz. Dükkân çıkışlarında eve vardığında hayalindeki oyuncağı yapmaya çalışır. Böylece dairelerinin büyük balkonunda sokaktan topladığı her çeşit hurda ve döküntü-

lerden bir "laboratuvar" oluşturmuştur. Saatlerini, Fethi'nin hayranlık dolu bakışları eşliğinde, babasının sigara kutularından, kapaklardan, demir parçalarından, kâğıttan oyuncaklar üreterek geçirir. Bir gün kardeşine *"Sen ve ben milyoner olacağız"* der ve bir karton üzerine Monopoly oyununu çizer, küçük parça kâğıtlar üzerine de kâğıt paraların miktarlarını yazarak Fethi'ye oyunun kurallarını öğretir...

Yaser aynı zamanda sporcudur ve o dönemde, söylendiğine göre istekli bir şekilde okulun futbol takımında oynar. Fakat spor yapmaktan hoşlanmasının sebebi arkadaşlarıyla beraber vakit geçiriyor olmasıdır. İyi bir öğrencidir, ama çok iyi bir öğrenci olduğu söylenemez. Okuldan kaçmasının, okulu seve seve asmasının sebebi de arkadaşlarına katılmak istemesindendir. Okul yönetimi, bir gün Arafat'ı ablası İnam'a şikâyet eder; fakat Arafat, İnam'ın uyarılarını pek ciddiye almaz. Kendisini azarlayan İnam'a, *"Emret generalim!"* diye cevap verir. Arafat sokaklarda dolaşmayı sevdiğini şöyle anlatır: *"Gençliğimde yürüyüş yapmayı severdim. Sokaklarda aylak aylak dolaşma ve yoldan geçenleri, etrafı seyretme alışkanlığım vardı. Zaman zaman bir meyve ya da bir dondurma alıp yürüyüşüme devam ederdim."*

Ortaokulun üst sınıflarındayken Yaser yan evde oturan genç bir kızla tanışır. İki ailenin arkadaşlık ilişkileri iyidir. Haftada bir, belki de iki kez Yaser ve komşusu Nadia sohbet ederek okula birlikte giderler. Yaser, onu çok sever. Bu, kardeşinin ifadesiyle, Arafat'ın ilk naif, saf ve platonik aşkıdır. Bu arkadaşlık Yaser'in okulu bitirmesi ve siyasetle ilgilenmeye başlamasıyla son bulacaktır.

Sakakini Mahallesi'nde, Toursina Sokağındaki baba evinin yakınlarında on üçüncü yüzyıldan kalma çok eski bir cami, bir Kıpti Kilisesi ile bir sinagog bir arada bu-

lunmaktadır. Böylece çocuklar bu mahallede yaşayan Yahudi ailelerini tanırlar ve kendi yaşıtları olan Yahudi gençlerle fark göz etmeksizin arkadaşlık kurarlar. Yaser, Yahudilere karşı merak besler ve onların yaşayış tarzlarıyla ilgilenir. Yahudi düğünlerine katılmayı çok sever; çünkü evlenen çiftin ve ailelerin sinagoga atların çektiği süslü fayton arabalarıyla gelmeleri hoşuna gider.

1955'te Kahire'den İsrail'e göç eden Murad Marzuk adında bir arkadaşı, 1970'lerde Kahire'den çocukluk arkadaşının fotoğrafını, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün başkanı olarak büyük bir portrede görünce şaşkınlığa uğrayacaktır. Geçmiş günleri, *"Bir balkondan öbürüne konuşurduk"* diyerek hatırlar. *"Yaser bize gelir, bazen öğle yemeğine ya da akşam yemeğine de kalırdı. Çok iyi arkadaştık. Eski çoraplardan yapılma bir topla sık sık futbol oynardık. Ramazan ayında topu ateşe verip tekme atardık. Yahudiler ile Araplar arasında bir fark yoktu: Herkes birlikte oynardı; fakat herhangi bir kavga halinde O, beni diğer Arap çocuklara karşı hep korurdu. O'nun ağzından Yahudilere karşı kin dolu bir söz duymadım; fakat Filistin kökenli olduğunu söyleme fırsatını hiç kaçırmazdı."*[11]

İkinci Dünya Savaşı sona ermeden Filistin'de sarsıntılar başlar: Nazizmden sağ kurtulan Yahudilerin yasadışı göçü doruk noktasına ulaşır ve Yahudi cemaatin içindeki Stern ve Irgun gizli askeri örgütlerinin Haganah saldırıları artar. Siyonist hareket, bundan böyle, sıkı bir şekilde bir Yahudi devleti kurulmasını sağlamak için seferber olur. İngiliz hükümeti Filistin'de boyun eğmesi gerektiğinin farkına varır. "Filistin sorunu" böylece Bir-

---

Yedioth Aharanoth, Tel Aviv, 3 Ocak 1994.

leşmiş Milletler (BM) önüne getirilir: Bir araştırma komisyonu kurulur, bu komisyon raporunu 31 Ağustos 1947 günü sunar. 29 Kasım'da Genel Meclis'te komisyon tarafından tavsiye edilen paylaşım fikri oylanır: Bir tarafta toprağın % 52'sini kapsayan Yahudi devleti, diğer tarafta toprağın % 46'sını kapsayan bir Filistin devleti ve uluslararası güçlerce çevrilmiş bir Kudüs kurulur.

Şimdiden Silahlar...

Savaş olasılığının daha net oluştuğu bir dönemde, her iki taraf için de silah yokluğu önemli bir sorundur. Diğer Filistinlilerle birlikte Mısır'da ve kendi ülkesinde neler olup bittiğini dikkatlice izleyen genç Arafat, Mısır çöllerine uzanarak Almanlar, İtalyanlar ile İtilaf Devletleri tarafından terk edilen ve sonra Bedevilerin ele geçirdikleri silah ve cephaneleri satın almak amacıyla pazarlık eder. Bu silahlar, Abdülkadir el-Hüseyni tarafından yönetilen Kutsal Cihad Ordusu'na gönderilecektir. Abdülkadir el-Hüseyni, Arafat'ı Filistin'e geçmeden önce Kahire'de, kendi evinde ağırlayacaktır. Böylece Arafat, bu çok ünlü, adı 1930'lu yılların gerillasıyla anılan, Filistinli askeri şefin evine gidip gelmeye başlayacaktır. Yaser, ona büyük saygı duyar; onun evinde silah kullanmasını öğrenir ve Kuran dersi verdiği oğlu Faysal[12] ile arkadaş olur.

Filistinli Arapların siyasi ve dini lideri Hacı Emin el-Hüseyni de o sıralar Kahire'de yaşar. Hacı Emin el-Hüseyni, ülkesinden 1936-1939 yılları arasındaki ikinci

---

Yıllar sonra, İsrail'in Batı Şeria ve Gazze işgali sırasında, Faysal, Filistinli en önemli milliyetçi liderlerden biri olacaktır. Haziran 2001'de ise ölecektir.

dalga isyan sırasında kaçmış ve silahlı alaylarını yönetmeyi bırakmaksızın önce Lübnan'a, sonrasında ise Suriye'ye gitmiştir. 1939'dan beri Irak'ta yaşayan Hacı Emin el-Hüseyni, burada 1941 yılının Mayıs ayında İngilizler tarafından bastırılan Raşit Ali el-Kaylani'nin nazi yanlısı darbesine katılır. Bundan sonra da önce İtalya'ya, sonra da Almanya'ya kaçmak zorunda kalır. Berlin'de Hitler tarafından karşılanır; İtilaf Devletleri ve Yahudilere karşı nazi propagandalarına katılır. Savaş sonrası Fransız ordusu tarafından tutuklansa da Haziran 1946'da Kahire'ye varmayı başarır. İngilizler, Filistin'e girmesini yasakladığından, Filistin'in paylaşılmasına karşı Kahire'den kampanya yürütürler. Artık Arap Yüksek Komitesi'nin şefidir. Onunla pek çok kez karşılaşan Arafat'ın da yaşadığı Heliopolis'teki evi, Filistinli milliyetçilerin başlıca randevu mekânlarından biridir.

1974'te ölümünden kısa bir süre önce Hacı Emin, nazilerin yanında yer almasının nedenini şöyle anlatır: Ona göre, dünya savaşı bir taraf seçmeyi zorunlu kılmıştır. İngilizler, Filistin'in hâkimidirler ve orada Yahudilere yerleşmeleri, kendi devletlerini kurmaları için yardım etmişlerdir. Almanlar ise Arap dünyasına hiçbir sömürgeci boyunduruk dayatmamışlar ve en önemlisi de İngilizlerin, Yahudilerin düşmanıdırlar. *"Düşmanının düşmanı dostundur"* diyerek konuşmasını sonlandırır.[13] Bu bakış açısı, bu görüşteki kimselerin ortaya çıkmaları için bir fırsat olacaktır. Mısır'da savaş sırasında yasaklı olan nazi yanlısı el-Fatat (Genç Mısır) partisinin bir üyesi olan Enver Sedat, gelecekte Mısır başbakanı olur. Sempati

---

El-Fetih'in üyelerinden İmad Şakur ile yaptığı söyleşi. Bu söyleşi FKÖ'nün aylık araştırma dergisi *Chou'oun Falastinia*'da Mayıs 1974'te yayınlanmıştır.

duyduğu kişiye bağlılığına devam ederek 1953'te Mısır'da bir haftalık gazetede "Arkadaşım Hitler" diye başlayan bir açık mektup yayınlamış, Führer'e olan saygısını belirtmiş ve bu mektupta eleştirdiği tek nokta, Hitler'in iki ayrı cephede savaşıp başını belaya sokması olmuştur...

Ne kadar imkânsız gibi gözükse de benzer bir davranışı, Filistin'deki Yahudi cemaati içinde son bir çözüm olarak gözlemliyoruz. Aşırı sağ Yahudi bir grup, nazilere şu işbirliğini önerir: İngilizlere karşı yürütülen savaşa Yahudilerin katılımına karşılık, naziler, III. Reich'ın zaferinden sonra Yahudilere Filistin toprağı üzerinde kendi devletlerini kurmaları için yardımcı olmalarıdır... Aynı teklif, Stern olarak bilinen, resmi adı "İsrail Özgürlük Savaşçıları (LEHI)" olan terörist örgütten gelmektedir. Bu teklif, Ankara'daki Almanya Büyükelçiliği'ne[14] Ocak 1941 tarihinde gönderilen mesajda yer almaktadır: *"Yahudi halkının ulusal istekleri ile Alman bakış açısına göre oluşturulan Avrupa'daki yeni düzen arasında bir çıkar birliği sağlanabilir. Ulusal ve totaliter temellere dayalı, Alman Reich'ına bağlı bir Yahudi devleti kurulmasıyla Alman güçlerinin Yakındoğu'da gelecekteki yerinin korunması ve güçlendirilmesi fikri aynı anlama gelmektedir."*[15]

Kilit bir yıl olan 1948'in ilk aylarında Arafat, yüzünü Filistin'e çevirmiştir. Çok okur ve gittikçe şiddetlenen bu trajedi hakkındaki tüm tartışmaları takip eder.

Büyükelçinin adı Franz von Papen'dir.

Belirtelim ki gelecekteki İsrail başkanı ve Stern grubunun eski şefi İzak Şamir bu metni biliyordu. Bu olay 1983'te Yaser Arafat'a aktarıldı; O ise bunu kullanmayı her zaman reddetti. Bu mesaj, Berlin'deki Dışişleri Bakanlığı'nın arşivlerinde, mesajın kopyaları Kudüs'teki siyonist arşivlerde ve Yad Vashem arşivlerinde E 234151-8 kod ile yer almaktadır.

Konu hakkında daha çok bilmek ve öğrenmek ister. Daha sonraları içtenlikle itiraf edecektir: *"1948'den önce (Filistin'de) Siyonist hareketin varlığı hakkında siyasi bir görüşe sahip değildim."*[16]

Yaser Arafat, *La Question palestinienne, Entretiens avec Nadia Benjelloun-Olivier*, Paris, Fayard, 1991, s. 55.

2. BÖLÜM

Nakba'dan El-Fetih'in Doğuşuna

Nisan 1948'de Kudüs bölgesinde meydana gelen iki olay, düşmanlıkların başladığı Aralık 1947'den beri Hagana örgütünün hüküm sürdüğü Filistin'deki Arap cemaatini sarsar. 7 Nisan günü Filistinli Kutsal Cihat güçlerinin şefi Abdülkadir el-Hüseyni, Kastel Dağı'nda öldürülür. İki gün sonra ise korkunç Der Yasin katliamı yaşanır: 250 kişi -erkek, kadın ve çocuk- Irgun ve Stern Yahudi terörist örgütleri tarafından öldürülürler.

Kahire'de halk şaşkınlık ve kızgınlık içindedir. O sıralarda I. Fuad Üniversitesi'nde (Temmuz 1952 Devrimi'nden sonra Kahire Üniversitesi adını alacaktır) inşaat mühendisliği birinci sınıf öğrencisi olan Yaser Arafat, üniversiteden arkadaşı Hamid Ebu Sitta'nın seferberlik çağrısına hemen cevap verir. Müslüman Kardeşler'in evinde bir toplantı düzenlenir. Abdülkadir'in Suriye'deki kamplarında askeri eğitim gören Hamid, her şeyi bıra-

kıp savaş meydanlarına çıkma çağrısı yapar. Öğrencilerin şaşkın bakışlarına aldırmadan bir kibrit çakar ve önündeki kitapları ateşe verir. Yaser Arafat da önündeki bir kitap ve defteri Hamid'in önerisine destek çağrısı yaparak yakar. Çok kısa sürede diğer öğrenciler de onlara katılırlar. Hamid tekrar söz alır ve herkesi Filistin'i bir kez daha kazanmak amacıyla askeri eğitime çağırır.

Birkaç gün sonra Yaser Arafat ve Hamid Ebu Sitta, Mısırlı, Müslüman Kardeşler üyesi bir subayla birlikte yanlarında kaçak silahlarla Gazze'ye varırlar. Çok kısa sürede Arafat önce Mısır'dan gelen Müslüman Kardeşler'in düzensiz güçlerine katılır, Filistin'in güneyinde, sınırdan 10 kilometre uzaklıktaki Kfar-Darom kibbutzunu kuşatır; sonra Abdülkadir el-Hüseyni'nin Kutsal Cihat Ordusu'na katılarak istihbarat görevlisi olur. O sırada komşu Arap ülkeleri tarafından yönlendirilen ve çoğunlukla daha iyi silahlanmış olan başka askeri oluşumlar da kurulmaktadır; ama genç Arafat, aralarında en bağımsız ve kendisine göre en içtenlikle Filistin örgütünü seçmiştir. Onları test etmek için pek çok fırsatı olmuştur. 15 Mayıs 1948'te, Ben Gurion'un İsrail Devleti'nin kuruluşunu ilan etmesinden bir gün sonra, Arap orduları, kendilerinin olanı korumak amacıyla resmi olarak Filistin'e girerler: Suriye, Irak, Trans-Ürdün, Mısır ve Lübnan, Yahudilere karşı savaşmaları için 13.000 asker göndermişlerdi. Ama bu ordular aynı yıl içinde hezimete uğrayacaklardır.

Arafat yazın Kahire'ye döndüğünde tamamıyla değişmiştir: Kendi halkını yıkan *Nakba (Felaket)* sürecine, disiplinsiz ve iyi örgütlenmemiş Arap ordularının ilk ye-

nilgilerine tanıklık etmiştir. Yıllar sonra Mahmud Derviş'le yaptığı bir röportaj[1] sırasında Filistin halkının çıkarları yerine Arap rejimlerinin çıkarlarını gözetmeye çalışan Arap ordularının savaşa katılmalarına karşı olduğunu açıkça dile getirmiştir. *"O zamanlar küçük rütbeli bir subaydım ve fikirlerim hiçbir değer taşımıyordu. Fakat o zaman fark etmiştim ki savaşmaya kesinlikle hazır olmayan bu orduların gönderilmesinin arkasında bir komplo yatmaktadır."*

Arafat, Kahire'de bu savaştan çıkardığı sonucu tekrarlar: Filistinliler yalnızca kendi güçlerine güvenebilirler. *"Bizim düzensiz ordularımız silahsızlandırıldığı anda işin ciddi olmadığını anladım."* Bizzat kendisi düzenli Arap birliklerine *"zaferden sonra"* alacağı teminatıyla silahını teslim etmek zorunda kalmıştır.

1948 yılı *Nakba*'nın damgasını vurduğu önemli bir dönüm noktasıdır. Yüzlerce Arap yerleşimi yok edilmiştir. Filistin halkı ya tahliye edilmiş ya da katliamlardan kaçmak zorunda kalmıştır. Tüm sivil, ekonomik, kültürel ve toplumsal yapılar yıkılmıştır. Bir medeniyet böylece birkaç ayda yitip gider.[2]

Bkz. FKÖ'nün aylık yayını, *Chou'oun Falastinia*, Ocak 1979.

1947'de, ilk isyanlardan birkaç ay önce, Alman kökenli iki Musevi, Arap dili ve edebiyatı uzmanı, yıkıntıya, sarsıntıya uğrayacak olan Arap cemaati hakkında araştırmalarını ortaya koydular: Siyonist yönetimin üyesi olan Yaacov Shimoni'nin *Filistin Arapları* adlı kitabı, solcu bir kibbutz üyesi olan Yosseph Waschitz'in ise *Filistin'de Araplar* adlı kitabı yayınlandı. Bugün hâlâ bu iki kitap -özellikle Shimoni'ninki- İngiliz manda dönemi sırasında Arap toplumunu anlamak isteyenlere kaynak kitap niteliğindedir: Kurumlar, ulusal hareket, şahsiyetler, ekonomi, kültür, dinsel cemaatler, vb. hepsi bu Siyonist yazarlar tarafından kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Dinamik ve refah içinde bir toplumun varlığını ortaya koyan bu çalışmalar, 1948'de yaşanan felaketin Filistinli Araplara ne ifade ettiğini daha iyi anlamamızı sağlar.

Filistin'in paylaşımı, Birleşmiş Milletler Genel Meclisi'nde onaylanmadan önce de reddedilmiştir. Kahire'deki Filistinli öğrenciler, oybirliğiyle *"Toprağının bir parçasını terk etmeyi kabul edenler, toprağın geri kalanına da sahip olmaya layık değildirler"* diye ilan ederler ve kuşaklardan beri bu ülkede bir arada yaşayan 1.400.000 Arap, Müslüman ve Hıristiyan'ın neden ülkeye yeni göç eden ve topraklarının yalnızca % 6'sını oluşturan 600.000 Yahudiyle ülkelerini paylaşmak zorunda olduklarını anlamazlar. Ülkede yaşayan Araplar bu paylaşım planını çok adaletsiz bulurlar ve bu yüzden pek çoğu diğer Arap ülkelerinin de desteğiyle bu planı reddederler. Arap ülkeleri ligi ise Filistin'in paylaşım planını geçersiz ve gelecek vaat etmeyen bir plan olarak ilan eder. Uzun süre sonra, 1980'li yıllarda Arafat FKÖ'nün lideriyken ve Filistin'in bir bölümü üzerinde bağımsız Filistin devleti kurmaya çalışırken bu paylaşım planını Arapların neden BM kararı sırasında kabul etmedikleri kendisine sorulur. Pragmatik bir şekilde Arafat soruyu savuşturur ve şu sözleri söyler: *"Hiçbir halk haklarından vazgeçmez ve vatanını daha yeni göç etmiş olan bir azınlık için parçalamayı kabul etmez."*

Kısacası, çoktan Soğuk Savaş sürecine girmiş iki blokun (SSCB ve ABD) ortaklaşa destekledikleri bu çözümü benimseyen Filistinlilerin sayısı çok azdır. Yalnızca komünistler farklarını ortaya koyarlar: Ulusal Özgürlük Ligi'nin üyeleri olan komünist Filistinliler, İngilizlerin hâkimiyetine son verebilmek için BM Genel Meclisi'nin kararını destekleyen SSCB'nin arkasında dururlar. Parti içinde bu konuda muhalefet eden kesim

uzaklaştırılır; fakat Arap ülkelerinde paylaşımı destekleyen komünistler bu desteğin bedelini Irak'ta idamlar, Mısır'da hapislerle çok ağır ödeyeceklerdir... Bu yüzden barış yanlısı ve komünist Henri Curiel,[3] 1951'de Kral Faruk tarafından Avrupa'ya sürgüne gönderilecektir; fakat bu, Yaser Arafat'ın Curiel'in Yakındoğu'da barış için yaptıklarına saygı duymasına ve Mayıs 1978'deki cenazesinde Père-Lachaise'e çiçek göndermesine engel olmayacaktır.

İsrail tarafı ise BM'nin kararının başarısızlığa mahkûm olduğunun farkındadır; savaş askeri alanda kazanılmalıdır: Ben Gurion, 1948 yılı Ocak ayının başında *"Paylaşımın sınırlarını belirleyecek olan silahlardır, BM'nin kararları değil"* diyerek açıklamada bulunur.[4] Aslında 1949'daki gereğince -daha doğrusu ateşkesin çizgileri- BM tarafından belirlenenden çok farklıdır. İsrail devleti, Filistin'in yüzölçümünün 4/5'ini kapsar. İsrail, yalnızca Gazze Şeridi'ni, Kudüs'ün bir kesimini ve İngiltere'nin koruması altındaki Ürdün Kralı Abdullah tarafından 1950'de[5] Ürdün topraklarına katılacak olan Batı Şeria'yı elinden kaçırır.

Yahudi devletinin yöneticileri paylaşımdan memnun değildirler. Onlar aynı zamanda demografik mantığı da tersyüz etmek isterler. Bu yüzden de Araplar tahliye edilmelidirler. Hagana'nın ve daha sonrasında İsrail

---

Mısır kökenli Musevi Henri Curiel (1914-1978), barış yanlısı tutumu yüzünden Paris'te suikaste kurban gidecektir.

O dönem yönetimdeolan Mapai'nin (Eretz-İsrail İşçi Partisi) Yönetim Kurulu toplantısında yaptığı konuşma.

Arap ordularının 15 Mayıs 1948'deki işgalinden önce Kral Abdullah, içinde Golda Meir'ın da bulunduğu Yahudi cemaatinin liderleriyle gizli görüşmeler yapar. O dönemde ılımlı olarak tanımlansa da, esas olarak o, Bedeviler tarafından kurulan krallığını, Filistin-Arap devletinin topraklarını ülkesine katarak genişletmeye çalışan ateşli bir savaş yanlısıdır. Ve İsrail tüm bunları yapması için ona imkân tanır.

ordusunun (Tsahal) komutanları kesin emirler alırlar: Araplara ülkeyi terk etmeleri için "yardım" edilmelidir. Böylece resmi emirler Palma'ya (Hagana'nın şok gücü) fetihler sırasında oralarda yaşayanların kaçışına imkân tanımak için geçişleri serbest bırakmasını özellikle belirtir...

Bugün mülteci sorunu pek çok tanıklık, arşiv ve özellikle İsrailli "yeni tarihçiler"in çalışmalarıyla aydınlandı. İzak Rabin de hatıralarında nasıl Temmuz 1948'de birimlerinin 50.000 Arap'ı Filistin'in ortasındaki Lydda ve Ramle kentlerinden tahliye ettiğini üzüntüyle anlatır. Bu etnik temizlik, Ben Gurion tarafından cesaretlendirilmiştir. Ben Gurion, işgal edilmiş, binlerce Arap'la dolu Nazaret'e vardığında, kenti alan Albay Haim Laskov'a Arapların kentte ne aradıklarını kızgınlıkla sorar. Laskov, Ben Gurion'un zımni bir şekilde verdiği Arapları tahliye etme emrini reddetmiş olmalıdır. Aynı Ben Gurion, biraz sonra asistanı Ezra Danin'e, Arapların kaçmaktan başka seçenekleri olmadığını söyleyecektir.

Yaser Arafat, 1948'den beri Kahire'de ve Gazze Şeridi'nde mültecilerin dünyasını keşfeder: Her şeyini kaybetmiş olan, ama sürüldükleri ya da katledilmekten korktukları için terk etmek zorunda kaldıkları evlerinin anahtarını kıskançlıkla saklayan kadın ve erkeklerle tanışır. Aynı yıl 750.000 Filistinli Arap -neredeyse ülkenin Arap nüfusunun yarısı- mültecilere dönüşürler. Bu rakam artmaya devam edecektir.[6]

İntikam isteği her tarafta kol gezmektedir; ama yine de dört Filistinliden oluşan bir grup boşa çıkacak olan

---

2000 yılında UNRWA'nın rakamlarına göre Filistinli mültecilerin sayısı 3.700.000'e ulaşır ve bunların 1.200.000'i hâlâ İsrail'in dört sınırdaş Arap ülkesi arasında paylaşılmış olan 59 mülteci kampında yaşamak

diyalog kurma yolları aramaktadır. BM, Nisan ayından Eylül 1949'a kadar sürecek olan İsrail ve Arap komşuları arasında bir toplantı düzenler: Bu, Lozan Konferansı'dır. Mart 1949'da Ramallah'da mültecileri buluşturan bir kongre sırasında seçilen dört Filistinli delege, Lozan Konferansı'nda mülteci sorununu ve savaşın sonuçlarını tartışmak üzere İsrail delegasyonuyla bir araya gelir. Bu dört delegenin isteklerine karşılık İsrail temsilcisi Eliyahu Sasson, İsrail'in bireylerle değil, yalnızca egemen devletlerle müzakere edeceğini söyler. *"Barış imzalamaya yetkin misiniz? Ya savaş ilan etmeye? Arap devletleri size misafirperverlik göstermeliydi."*[7] Elleri boş olarak geri dönmek zorunda kalan dört delegeden biri de Üstat Yahya Hamuda'dır. Yirmi yıl sonra Ahmed Şukari yerine FKÖ'nün başına geçecektir.

Filistinliler iki seçenekle karşı karşıyadırlar; ya yok olmayı kabul edecekler ya da savaşacaklardır. 20 Temmuz 1951'de Kral Abdullah, el-Aksa Camii'nin eşiğinde Filistinli milliyetçiler tarafından öldürülür: İsrail'le yapılması öngörülen savaşınama anlaşması hiçbir zaman imzalanmayacaktır. Suikast haberi, gençler ve kamplardaki mülteciler tarafından sevinçle karşılanır.

Teksas İçin Vize mi?

Arafat, Filistinlilerin yanında kalıp savaşmalı mı yoksa ailesinin isteğine uyup okumaya ABD'ye mi gitmelidir? Arafat, Teksas Üniversitesi'nde inşaat mühendisliği okumak amacıyla ABD'ye vize başvurusunda bulunur; ama

---

Muhammed Nimr al-Hawari (Lozan'daki dört Filistinli delegeden biri), *Asrar am-Nakba* (Felaketin Arkasındaki Sırlar), Nazaret, 1955.

vizenin verilmesi gecikince fikrini değiştirir; Kahire'de kalacaktır. Böylece, 1949'da Mimarlık Fakültesi'ne geri döner. Siyasal faaliyetleri ağabeyi Cemal'in verdiği bilgilerle gittikçe daha da beslenerek bundan böyle zamanının çoğunu kaplamaya başlar.

Gazze Şeridi'nde küçük bir Filistin yeniden kurulur. Burada Mısır ordusunun denetimine rağmen milliyetçiler kendilerini ifade edebilirler. Yakında dünyanın en yoğun nüfusuna sahip olacak bu kalabalık gettoda, vatanın varlığı kutlanıp, bayraklar taşınıp marşlar söylenebilir. Kral Faruk askeri bir hükümeti zorunlu kılmıştır; ama Gazze'yi Mısır topraklarına katmamıştır. 1948'de savaş bitmeden önce Arap ülkeleri ligi burada bir hükümet oluşturmuştur.

Hüseyni klanı tarafından yönetilen bu hükümet, kendini -içinde Batı Şeria ve İsrail de dahil olmak üzere- "tüm Filistin'in hükümeti" olarak görür. Hükümetin başbakanı, milliyetçi bir lider olan, 1930'lu yıllardaki isyan sırasında diğer Filistinli yöneticilerle beraber Seychelles adalarına tahliye edilen Ahmed Hilmi Abdülbaki'dir. Cemal el-Hüseyni ise dışişleri bakanıdır. Yaser'in ağabeyi Cemal Arafat ise hükümetin sekreteridir. Olağanüstü aktif bir üye olan Cemal'e, aynı zamanda Ebu Rauf ya da amca anlamına gelen "Amme" de denir. Ürdün dışında (Ürdün de Filistin halkını temsil ettiğini iddia eder) tüm Arap ülkeleri tarafından tanınan bu hükümet, bununla birlikte geçici ve asıl olarak idari bir varlığa sahip olacaktır. Kuruluşundan dört yıl sonra, Eylül 1952'de, Arap ligi hükümete son verir. Görevlerinde bırakılanlar yalnızca Başbakan Ahmed Hilmi ve zaman zaman bildiri yayınlayan sekreteri Cemal olmuştur. Bu kurum halen pasaport dağıtma yetkisine sahiptir; Yaser Arafat bir tane almıştır.

Kurumun merkezleri, yakın bir zamanda el-Fetih'in Mısır'daki büroları olarak kullanılacaktır.

1951 yılında, 1936 yılında Mısır ile İngiltere arasında yapılan anlaşmaya göre Süveyş Kanalı boyunca yerleşmiş olan İngiliz kuvvetleri ile Mısırlı gerillalar arasındaki gerilim şiddetlenir. Diğer radikal gruplarla bir araya gelen Müslüman Kardeşler, İngiltere'nin Mısır'ı terk etmesini sağlamak için mücadele eder. Arafat, onların tarafında savaşmak için gönüllü olur; çünkü Arafat'a göre *Nakba*'nın başlıca suçlusu İngilizlerdir. İngilizler, Siyonistlere yardım etmemişler midir? Böylece eğitimini devam ettirmek için Kahire kampusuna dönmeden önce silahlanır ve mücadeleye katılır.

Aslında Arafat üniversite döneminde de siyasi faaliyetlerden kopuk değildir. Üniversitede üç ay boyunca ve sonrasında iki aylık yaz döneminde askeri eğitim görür ve üstelik bunun sonunda yedek subay rütbesi bile alır.[8] Henüz bir çaylakken kanal civarındaki gerillaya katılmayı düşünen Mimarlık Fakültesi öğrencileri arasında kendisini propagandadan sorumlu kişi olarak ilan eder. Devrimci subaylarla olan ilişkileri sayesinde, belirli sayıdaki Filistinli üniversite öğrencisini Mısır Askeri Akademisi'ne ve yedek subay kolejine sokmayı başarır. Bu adların pek çoğu el-Fetih'e katılacaklardır.

Filistin'den döndüğünden beri Arafat'ın siyasi faaliyet alanı genişlemiştir. İlk eylemlerini gerçekleştirir: 1951'de muhtaç Filistinli öğrencilere yaptığı yardımları kesen Arap ligine tepki olarak, içlerinde Arafat'ın da bulunduğu bir grup üniversite öğrencisi, Arap liginin Fi-

[8] Eğitmenlerinden biri 1952'de Özgür Subaylar Darbesi'ne katılacak olan Halit Muhiddin'den başkası değildir.

listin'le ilişkilerden sorumlu Başkan Yardımcısı Ahmed Şukari'nin bürosunu basar. Bu olay üzerine Filistinli öğrencilere yapılan bu yardım yeniden yürürlüğe konur. Kahire Üniversite Öğrencileri Derneği'nin başkanlığına seçilmeyi uman Arafat, Müslüman Kardeşler'in,[9] Arap Birliği yanlısı milliyetçilerin, liberallerin, Vafd'ın,[10] komünistlerin vb. desteğini almayı başarır. Hiç kimseyi unutmaz, kendisine destek sözü veren Kör Öğrenciler Derneği'ni bile... Arafat'ın stratejisi aşırı pragmatiktir: Gücü elde edebilmek için birleşmeyi sağlamak ve fikir ayrılıklarını azaltmak. Böyle birleşmiş bir Filistinli listesi, 1952 öğretim yılının başında seçimleri kazanmayı başarır. Yaser Arafat, derneğin başkanı olur ve başkanlığı mezun olduğu 1956 yılına kadar sürdürür.[11]

İlk Tutuklanma

23 Temmuz 1952 Darbesi, Arap dünyasındaki dengeleri altüst eder. Mısır'da, on bir askerin de yardımıyla, Albay Abdül Nasır ülkenin başına geçer. Cumhuriyeti ilan eder; İngiliz güçlerinin Süveyş Kanalı'ndan tahliyesini talep eder ve tarım reformu kararnamesi çıkarır. Bu darbe, eski rejim tarafından ihanete uğramış hisseden Mısır'da yaşayan Filistinli üniversite öğrencilerine tekrar umut verir. Nasır, iki yıl sonra yazacağı *Devrim'in Felsefesi*

Bu destek özellikle Müslüman Kardeşler üyesi olan Salah Halef'in (Ebu Iyad) sayesinde gerçekleşmiştir. Salah Halef sonradan Arafat'ın sağ kolu olmuş ve suikaste kurban gittiği 1991 yılına kadar FKÖ'nün iki numaralı adamı olmuştur.

1920'lerden itibaren, monarşinin sonuna kadar, Mısır'da kurulan ilk büyük ulusal siyasal parti.

Arafat'tan sonra bu göreve Salah Halef geçecektir.

adlı kitabında eski rejimin 1948'de Filistin'i kurban ettiğini belirtecektir.

Bu yeni hava Arafat için cesaret vericidir. Öğrenci Derneği başkanı kısa bir süre içinde devrimci subaylarla görüşerek kendi statüsünü güçlendirmeye çalışacaktır. Doğrudan ilişki kurma yanlısı olarak, Başkanlık Sarayı'nda devrim konseyinin devlet başkanı seçtiği General Muhammed Necib ile görüşür ve ona Filistinli öğrencilerin sadakatlerini bildirir. General, onu sıcak bir şekilde karşılar. Mısır basını, itibarlı komutanın ve genç öğrencinin fotoğrafını yayınlar. Bu, Yaser Arafat'ın güçlü siyasilerle poz verdiği fotoğrafların ilki olacaktır. Kısa sürede General Necib, Öğrenci Derneği'nin onursal başkanı olacaktır. Arafat görüşmemizde şunları söyleyecektir: *"Fotoğrafı Kahire'nin merkezindeki Gavad-Hüsnü Sokağı 17 numaradaki dernek bürosuna astık ve fotoğraf görev süremin bittiği 1956 yılına kadar orada kaldı. Her ne kadar bu tarihten iki yıl önce Necib, Cemal Abdül Nasır tarafından azledilmiş olsa da fotoğraf orada kaldı. Oportünistlerden nefret ediyorduk.*

Yeni rejimle ilişkiler her zaman mükemmel olmayacaktır: Ekim 1954'te, Müslüman Kardeşler'in bir saldırı girişiminden sonra, Nasır, Müslüman Kardeşler'in üyelerinden ve yandaşlarından bir kısmını tutuklatır. Arafat da tutuklananlar arasındadır. Bu, onun uzun yıllar sürecek olan aktivistlik kariyerinin ilk tutukluluğudur: Bir ay hapiste kalır ve üniversite arkadaşlarının girişimiyle serbest bırakılır. Aynı dönemde yetkililer, öğrencilerin idman kampını kapatırlar ve silahlarına el koyarlar.

1956'da Arafat, inşaat mühendisliği diplomasını alır. Bu diplomayı almakta üç yıl geç kalmasının nedeni ise etkinliklerinin çokluğudur. Çünkü her ne kadar Mimarlık Fakültesi'nde okusa da, zamanının bir o kadarını Beşeri Bilimler Fakültesi'nde geçirmektedir. Tanıyan öğrenciler, Arafat'ı bitmek bilmeyen bir enerjiye sahip, heyecanlı ve tutkulu bir hatip, kendi düşüncelerini hiç durmadan savunan bir polemik ustası olarak hatırlıyorlar. O dönemki arkadaşlarından, sonradan Filistin Komünist Partisi genel sekreteri olan Beşir Barguti, benimle yaptığı görüşmede, *"Bazen onun yalnızca sorun çözebilmek için sorun icat ettiği fikrine kapılırdık"* demişti.

Arafat, 1955 yılının Temmuz ayında dernek adına ilk resmi gezisini gerçekleştirir. Varşova'da Sovyet blokunun desteğiyle yılda iki kez düzenlenen Dünya Gençlik ve Üniversite Öğrencileri Festivali'ne küçük bir delegasyonun başı olarak katılır. Filistinliler festivale Arap ülkelerinin delegasyonlarının üyeleri olarak davet edilmişlerdir. Arafat bir görüşmemiz sırasında bana, Varşova'ya ekibiyle beraber çok cüzi bir cep harçlığıyla gittiklerini anlatacaktır. Bir gemiye gizlice kaçak olarak binmişler ve pek çok sorun yaşadıktan sonra Polonya'nın başkentindeki festivalin açılış törenine (tam zamanında!) yetişmişlerdir. Varşova'da Arafat yalnızca bir şeyle ilgilenir, o da Filistin delegasyonu için diğer Arap ülkelerinden bağımsız bir resmi statü elde etmektir. Aslında festivali düzenleyenlerin gözünde Arafat ile birlikte gelen Filistinli öğrenciler, Mısır delegasyonunun bir parçasıdırlar. Bu yüzden açılış yürüyüşü sırasında dört Filistinli öğrenci, Mısır delegasyonunun arkasında yü-

rürler. Arafat bir pankart açmıştır; daha doğrusu bu, bir karton parçasıdır ve üstünde bir kelime yazılıdır: "Filistin"

Arafat mı? Küçük Bir Volkan

İki İsrailli delegenin, Batı Ülkeleri Öğrenciler Birliği'nin (ECOSEC) Nijerya'nın başkenti Lagos'tan çok uzak olmayan, Ibadan'da, 1957 yılının sonlarında yapılan toplantısına katılan Arafat'la ilgili bir tanıklıkları var. İki İsrailli bu toplantıya birkaç saatlik gecikmeyle gelmişlerdir. Sudan delegasyonunun bir üyesi olarak toplantıya katılan Arafat, masanın üstünde "İsrail" yazan pankartı görür görmez söz ister. Sertçe yumruğunu masaya vurur ve "sömürgeci işgalciler" olarak tanımladığı İsrail devletinin delegelerinin salondan çıkarılmasını önerir. Bu teklif büyük bir çoğunluk oyuyla reddedilir. Bunun üzerine tüm Arap ülkelerinin delegasyonları bir anda gürültülü bir şekilde salonu terk ederler. Çok kısa süre sonra Arafat bir basın toplantısı düzenler ve İsrail-Filistin sorunu üzerine usulüne uygun bir konuşma yapar. Sonra toplantı salonuna geri döner ve bulduğu ilk fırsatta İsrailli delegeleri hırpalar. Ne zaman kabul edilen kararlar kendi anlayışına ters düşse, gazetecileri çevresine toplar. Bu toplantıya katılan iki İsrailli delege, onu, "hiddetli ve fırtınalı küçük bir volkan"[12] olarak betimlerler...

Öğrenci derneklerinin oynayabileceği rolün farkında olan Arafat, 1959 yılında Filistinli Öğrenciler Genel Birliği'ni kurar. Bu birlik, yalnızca tüm Arap dünyasında

---

Ehud Yaari, *Fetih*, Tel-Aviv, Levin-Epstein Yayınları, 1970, s. 17-18.

değil, ama aynı zamanda Avrupa'da da (özellikle Almanya'da) faaliyet gösterecektir. Bu birlik, Sovyet blokunun yanında tavır alan Uluslararası Öğrenciler Birliği'nin bir parçası niteliğindedir.

Kahire Öğrenci Derneği tarafından yayınlanan *Filistinli Öğrenciler* dergisi sayesinde Arafat'ın çevresi genişler. Arafat 1954'te, Ebu Cihad[13] takma adıyla bilinecek olan Halil el-Vezir'le tanışır. Halil, Müslüman Kardeşler'den askeri eğitim almıştır. Arafat'la birlikte el-Fetih'in kuruluşundan birkaç yıl önce Gazze Şeridi'nde çekirdek bir gerilla grubu kuracaklardır. Bu savaşçılar bereketli topraklarda doğmuşlardır ve 1948'deki savaşın bitiminden itibaren Gazze ve Trans-Ürdün'deki kamplardan gizlice İsrail'e sızarak artık Yahudi ortakçılara ait olan topraklarının mahsullerinin en azından bir kısmını toplamaya ya da aletlerini geri almaya çalışırlar. Fakat sonradan yavaş yavaş elde edebildiklerinin tümünü almaya başlarlar ve İsraillilerin "sızan kişiler" olarak tanımladıkları bu kişiler ya da Filistinlilerin deyimiyle fedayiler, gittikçe daha çok sertleşirler.[14]

Albay Izak Rabin'in birliklerinin müdahalesiyle ailesi tıpkı binlerce kişi gibi doğduğu Ramle'den tahliye edilen Halil el-Vezir, Gazze'ye 1948 yılında gelir. Arafat'a daha ilk tanışmasından itibaren beslediği dostluk ölümüne kadar hiç dinmeyecektir: Nisan 1988'de Tunus'ta İsrailli bir komando tarafından öldürülür.

Çok az İsrailli, sınırda yaşanan trajedinin farkındadır. Fakat İsrail Genelkurmay Başkanı General Moşe Dayan, Nisan 1956'da Gazze Şeridi'nin karşısında sınırdaki kibbutzlardan birinde fedayiler tarafından öldürülen genç bir adamın mezarı başında açıkyüreklilikle herkesi hayrete düşüren şu sözleri söyleyecektir: "Öldürenleri suçlamamalıyız. Niye bize karşı duydukları vahşi kin karşısında hayrete düşüyoruz ki? Onlar sekiz yıldan beri Gazze'deki mülteci kamplarında yaşıyorlar ve onların gözü önünde biz atalarının ve kendilerinin yaşamış oldukları toprakları ve köylcri ele geçiriyoruz."

Ebu Cihad tarafından örgütlenen fedayiler, öğrenci, mülteci ve işsizdirler. Ama Gazze'deki Mısır yönetimi, İsrail ordusunun devriye yollarına patlayıcılar ve mayınlar koyan bu gençlere iyi gözle bakmaz. 1954'te Ebu Cihad, kendisinin yönettiği bir operasyondan sonra tutuklanır ve serbest bırakılması için Arafat'ın iyi ilişkiler kurduğu Mısırlı askerlerin müdahalesi gerekecektir. 28 Şubat 1955'te İsrailliler, daha önce örneği görülmemiş bir misilleme operasyonu düzenlerler. Ariel Şaron adındaki genç bir albay yönetiminde düzenlenen bu operasyon, Gazze'de askeri bir kampa karşı yapılır ve 38 Mısırlı askerin ölümüne neden olur. Bu operasyon dengeleri altüst eder. Kendini tehdit edilmiş hisseden Nasır, Sovyet blokuyla önce Çekoslovakya, sonra da doğrudan doğruya Sovyetler Birliği'yle silah teslim anlaşması imzalar.

26 Temmuz 1956'da büyük bir olay dünyayı sarsar: Assuan barajının inşası için yapılan Amerikan yardımının iptaline yanıt olarak Mısır lideri, Süveyş Kanalı'nın ulusallaştırıldığını açıklar. Londra'da, Paris'te, Tel-Aviv'de Nasır'la hesaplaşma saatinin geldiğini belirten çanlar çalmaya başlar. Ben Gurion ve Dayan, Fransa'ya (Guy Mollet) ve İngiltere'ye (Anthony Eden) yardım teklifinde bulunurlar. İsrail birlikleri, Paris ve Londra'nın da rızasını alarak Mısır'la savaşa girer; 1956 Ekimi'nin sonunda Sina yarımadasını işgal eder ve bu, üçlü koalisyonun başarısızlığıyla sonlanacak olan bir sorunu başlatır. Savaşın başladığı 28 Ekim 1956'dan itibaren Arafat, Mısır ordusuna katılır. Port Said limanı bölgesinde istihkâm ünitesinde yedek teğmen olarak görev yapan Arafat, bir önceki yıl Mısır'daki askeri kampta sabotaj derslerinde öğrendiklerini burada uygulama fırsatı bulacaktır...

Savaşın sonunda pek çok şey Arafat ve arkadaşlarını savaşçı bir Filistin örgütü kurmanın zamanının geldiğine ikna etmiştir. Cezayir devriminin etkileri, Arap dünyasında milliyetçi duyguların patlak vermesi ve saldırgan üç ülkenin yenilgisiyle sonuçlanan savaş, bu kararın verilmesinde hızlandırıcı etkenler olarak rol oynamışlardır.

Hoşgörülü Bir Memleket... Kuveyt

1956-1957 yılları arasında Arafat, Nil deltasında, Mısırlı bir çimento şirketinin- el-Mahalla el-Koubra- büyük bir sanayi yerleşiminde mühendis olarak çalışmaktadır. Fakat Mısır'da ortam değişmiştir: Süveyş Savaşı'nın ardından Ben Gurion, Nasır'a Sina yarımadasını ve Gazze Şeridi'ni iade eder ve askeri yetkililer Nasırizme gölge düşürebilecek olan Filistinli radikal akımları şiddetli bir şekilde kontrol altında tutarlar. Bu durumda nereye gitmelidir?

Petrol zenginliklerinin yaşayanlara pek çok fırsatlar sunduğu ve önemli bir Filistin diyasporasını (onbinlerce Filistinli mülteci çalışmaktadır) içinde barındıran Kuveyt seçilir. Kuveyt vatandaşlığına sahip olmayan mültecilerden bazıları doktor, bazıları mühendis ya da ilkokul öğretmenidirler. Arafat 1957 yılında Kuveyt'e yerleşir. İlk olarak Kamu İşleri Bakanlığı'nda mühendis olarak çalışmaya başlar; sonra ise Mısırlı bir işadamının inşaat şirketine ortak olarak katılır. Maddi durumu iyileşir; Arafat'a yakın zamanda Halil el-Vezir, Salah Halef ve Halit el-Hasan katılırlar ve hep beraber el-Fetih'i kurarlar.

Arafat gizli siyasi etkinliklerine çok zaman ayırır; fakat aynı zamanda Filistinlilerin sempatisini kazanma-

ya çalışan ciddi rakiplere de karşı koymak zorundadır. O dönemde nasyonal sosyalist Baas hareketleri ya da Doktor George Habbaş tarafından kurulan Ulusal Arap Hareketleri gibi hareketlerden beslenen Nasırizm ve Pan-Arabizm hüküm sürmektedir. Şubat 1958'de, Nasır'ın Mısır'ını ve Baas Partisi tarafından yönetilen Suriye'yi birleştiren Birleşik Arap Cumhuriyeti kurulur. Yaser Arafat gibi ayrı, kendine has bir Filistin varlığının kurulması için çalışan ve Pan-Arap örgütlerin kurulmasından endişe duyan militanlar bile, "Arap dünyası birliğinin çekirdeği"ni oluşturan bu kuruluşu büyük bir sevinçle karşılarlar.

Askeri bir oluşumun ayakları üzerine basması ise Arafat için öncelikli konu olarak kalır. 1957 güzünden itibaren Arafat, Halil el-Vezir ile beraber olgunluğa erişmesi iki yıl alacak olan ilk fedayi hareketi grubunu kurar. Sonunda, 10 Ekim 1959'da Kuveyt'te bir apartman dairesinde, çeşitli Arap ülkelerinden gelen Filistinli delegelerin eşliğinde el-Fetih kurulur. Amaç basittir ve bu amaç hiçbir toplumsal ya da ideolojik kaygı içermez: Filistin'in kurtuluşunu silahlı mücadeleyle gerçekleştirmek. Filistinliler söylevlerden usanmışlardır. Arafat: *"Biz Filistinliler bağımsız ve egemen bir devlet istiyoruz ve bu yüzden de onu güç kullanarak özgürlüğüne kavuşturmalıyız. Bizim için başka yol yok"* diye açıklamada bulunur. Hareket, Filistin Kurtuluş Hareketi (Harakat Tahrir Falastin) adını alacaktır. Fakat bir ayrıntı sorun çıkartır: Bu hareketin baş harfleri HTF, Arapçada "ani ölüm" anlamına gelmektedir. Arafat konuya müdahale eder: Devrim, insanları ölüme değil, zafere götürmelidir. Bu üç harfi tersine çevirmeyi önerir (Arapçada Fetih olarak okunan FTH): Böylece el-Fetih doğar ve bu ke-

lime "fetih" ya da "zafer" anlamına gelir. Fakat bu terim aynı zamanda Kuran'ın 48. suresinin de adıdır (Fetih suresi) ve sure şöyle başlar: *"Biz sana apaçık bir zafer verdik."* Böylece bu ad, İslam'ın fetihlerine ve Muhammed'in devrine doğrudan bir gönderme yapar.

Bu toplantı sırasında komisyonlar oluşturulur. Kimler seçilmişlerdir? Seçilenler çoğunlukla istekli ama tanınmayan gençlerden oluşmaktadır. Ayrıca seçilenler arasında *Nakba* sırasında harap edilen Hüseyniler gibi inançlı milliyetçi olan itibarlı ailelerin üyeleri de bulunmaktadır ve onlar da el-Fetih'e destek verirler. Fakat asıl olan el-Fetih'le beraber bir başka kuşağın sahneye çıkmasıdır: Önceki kuşaklardan daha entelektüel, daha militan olan bu kuşak, geleceğinin kontrolünü kendi ellerine almak istemektedir.

3. BÖLÜM

Kurtuluş!

El-Fetih yapısal, finansal ve siyasal zorluklarla karşı karşıyadır. Çünkü aktivistleri bölünmüştür: "Ağırbaşlı" ya da "gerçekçi" olarak adlandırılan bazı aktivistler ihtiyat gereğinin arkasına saklanmaktadırlar; ılımlı olanların az çok sevecenlikle "sorumsuzlar" olarak adlandırdıkları diğerleri ise tek çözümü silahlı mücadelede bulmaktadırlar. Ayrıca, her zamanki gibi, gizlilik ile güven beraber ilerlemektedir. Peki gizlilik hüküm sürerken ve Filistinliler, el-Fetih'in varlığından bile habersizlerken nasıl kitlelerle bağlantıya geçilecektir? Ayrıca Arap ülkelerin istihbaratı tarafından iyi tanınan bu bağımsız gruptan istihbarat servisleri adeta veba hastalığından korkar gibi kaçarlar ve üyelerini hapsetmekten çekinmezler.

Mısır'da Nasır'ın hareketinin gelişimi ve 1958'de Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin[1] kurulması Filistin davasına

---

Suriye-Mısır Birliği yalnızca üç buçuk yıl sürer ve 28 Eylül 1961'de milliyetçi subayların Damas'ta yaptıkları askeri darbeyle kesintiye uğrar.

katkı sağlamış görünmemektedir. Arap Birliği'nin konusu olmamalarına rağmen Arafat'ın başını çektiği el-Fetih'in bazı üyelerinin endişeleri vardır. 1948 deneyimi hâlâ hafızalardadır ve 1961'deki Suriye-Mısır kopuşunun da gösterdiği gibi sürekli ertelenen Arap Birliği'nin gerçekleşmesini beklemeden Filistin'i kurtarmaya ikna olmuş insanlara hak vermek gerekir.

Bu sırada her şeye rağmen küçük bir umut kırıntısı da belirir: Cezayir devrimi son ve kesin aşamasına girer. MKC (Milli Kurtuluş Cephesi), el-Fetih'in kurulması sırasında bir deniz feneri gibi işlev görmüş, adeta bir esin kaynağı olmuştur. 1954'te yalnızca birkaç yüz gerilla ve yurtsever ile başlayan bu devrim Fransız ordusuna galip gelerek sonlanmıştır... Arafat, el-Fetih'teki konuşmalarında *"Halk kurtuluş savaşı, işte ihtiyacımız olan bu"* der. Franzt Fanon'un *Les Damnés de la terre* (Dünyanın Lanetlileri)[2] adlı kitabı militanlar arasında çok ilgi toplar: Arafat, aynı zamanda Halil el-Vezir, Salah Halef ve Faruk Kadumi bu yazardan, sömürge rejimlerine karşı silahlı bir devrimi tavsiye eden bu Üçüncü Dünyacı ideologdan önemli derecede etkilendiklerini itiraf ederler. Fakat her ne kadar Cezayir bir model oluştursa da izlenecek bir örnek olmayacaktır. Topografileri, demografileri, bölgesel ve uluslararası parametreleriyle iki bölge zıt konumlardadır ve tabii ki düşman da aynı değildir. Fransız halkının bir kesimi Cezayirlileri desteklemektedir ve Fransızların savaşa karşı çıkmalarını meşru görmektedir.[3] Savaşın doğası da farklıdır: El-Fetih, bağım-

---

Fransa'da 1961 yılında François Maspero Yayınları'ndan çıkmıştır.

Burada, 6 Eylül 1960'ta *Manifeste des 121 (121'ler Manifestosu)* olarak bilinen, aralarında Jean-Paul Sartre, Vercors, André Breton, Robert Antelme,

sız bir Arap devleti kurmak için o zamanlar Ürdün'ün bir parçası olan Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ni ve de *"emperyalizmin aracı olan, Arap dünyasına yerleştirilen ve söküp çıkartılması gereken yabancı bünye"* olan İsrail topraklarını da içeren tüm Filistin topraklarını kurtarmayı hedeflemektedir. İsrail'in Yahudi yerleşimcileri, gelmiş oldukları ülkelere geri gönderilmeleri gereken "işgalciler" olarak görülmektedirler. Yani İsrail kamuoyuna hitap etmek gibi bir meseleleri yoktur. Kullanılan tek kelime *Kurtuluş*tur (Tahrir): Filistin'in kurtuluşu ve İsrail'in varlığının sona ermesi.

Beyrut, Posta Kutusu 1684

Bu fikirleri nasıl yaymalı? Ebu Cihad ve üniversitedeyken Mısır'daki Filistinli öğrencilerin gazetesini hazırlamakla ilgilendiği için bu konuda deneyimli olan Yaser Arafat'ın girişimleri ile Ekim 1959'da aylık bir yayın çıkartılır: *Falastinuna-Nia el-Hayat* (Bizim Filistin-Hayata Davet). Bu yayın sayesinde el-Fetih, haber verme, propaganda ve aynı zamanda örgütlenme aracına sahip olur. Yayınlanan bu otuz iki sayfa hiçbir zaman imzalı yazılar içermez; bazen yalnızca yazılara başharfler ya da takma adlarla imza atılır. Arafat burada yazar; ama hiçbir zaman yazılarını imzalamaz. Kuveyt'te Filistinli mültecilere tanınan özgürlük sınırlı olduğundan gazete Lübnan'da çıkartılır. Aslında yetkililer önünde sorumluluk sahibi olan Lübnanlı Gazeteci Tevfik Kuri'dir ve bir baş-

Maurice Blanchot, François Truffaut, Jean-François Revel, Michel Leiris, Marguerite Duras'nın da bulundukları 121 Fransız aydın ve sanatçı tarafından imzalanan Cezayir Savaşı'na karşı çıkma hakkını savunan bildirgeyi hatırlamakta yarar var.

ka Lübnanlı, ünlü yerel bir aileden olan gazeteci Hani el-Fakhuri de katkılarda bulunur. Yayının hiçbir yerinde Genel Yayın Yönetmeni Halil el-Vezir'in adına rastlanmaz. Halil el-Vezir, adına rastlanmamasını önemsemez; ulusal Filistin hareketinin başına geldiğinde her zaman gurur duyduğu gazetesini unutmayacaktır. Ve 1980'li yılların ortasında bir gün, Amman'daki bürosunun sofasında onunla görüşmek için beklerken bana okumam amacıyla eski bir *Falastinuna* külliyatı getirmiş ve kendisinin yazdığı, ama tabii imzalamadığı bir makalesini okumamı önermişti...

Falastinuna'nın tek adresi Beyrut'taki 1684 numaralı posta kutusudur. Ebu Cihad ve Yaser Arafat bu posta kutusuna gidip diyasporadan gelen destek mesajları, makaleler ve el-Fetih'e üye olma başvurularını içeren postaları toplarlar. Aylık yayın, Gazze'deki, Mısır'daki, Ürdün, Irak ve Suriye'deki Filistin cemaati arasında gizlice dağıtılır. Lübnan'da, Körfez'deki prensliklerde ve Cezayir'de yayının dağıtımı yasaldır. İlk başlarda yalnızca birkaç yüz basılan, Arafat'ın kişisel olarak katkıda bulunduğu aylık yayının sonradan tirajı artınca, yayının çıkması için gerekli finansal yardım varlıklı Lübnanlılar sayesinde mümkün olacaktır.

Kasım 1964'te silahlı mücadelenin başlamasına kadar (40 nüsha) yayınlanan gazete heyecanlı ve hafif devrimci bir üsluba sahiptir. Mesela şöyle şeyler okunabilir: *"Ey Filistinliler! Siz onurdan, kolektif, bireysel kimlikten mahrum bir şekilde dağılmış durumdasınız. Devrimci Filistin'in bayrağını birlikte yükseltelim ve bu amaçları diğer amaçlarımızın önüne koyalım."* Ya da şöyle şeyler okunabilir: *"Toprağınızı kurtarmak için silahlara sahip olmadıkça onurunuza da sahip olamayacaksınız. Bu*

kadar istenen Arap Birliği, İsrail tasfiye edilmeden mümkün olamaz." Bu aylık yayın *"Filistin davasına ihanet eden"* ve 1948 yılında vatanı terk eden Arap rejimlerine de eleştiriler yöneltmekten geri kalmaz. Tek bir laytmotif vardır: Arap Birliği'ne ulaşmak için Filistin'in kurtuluşu, *"tıpkı Prusya'nın 1870'teki Fransa galibiyetinin Alman Birliği'ni sağladığı gibi"* Yoksa Arap yöneticilerin söyledikleri gibi, bunun tam tersi değil. Kullanılan üslup milliyetçi ve agresiftir; ama dinsel bir referans taşımaz: Kuran'ın hiçbir suresi militanları desteklemek için kullanılmaz; çünkü o dönemde "milliyetçilik" hepsinin önüne geçmektedir. Toplumsal analiz içeren makalelere de rastlanılmaz. Gazetede şöyle belirtilir: *"Biz fikirlerimizi bombalar içinde taşıyoruz ve bizim ilkelerimiz düşmanın göğsüne doğrultulan tüfeklerdir."*

Vatanları için savaşmaları gereken mültecilerin talihsizliğine önemli bir yer ayrılır: *"Mülteci çadırındaki yaşam onursuz bir ölümü simgeler, oysaki Filistin için savaşırken ölmek olabilecek en şerefli şeydir."* Hatta bazı yazılarda BM tarafından *Nakba* sonrası kurulan ve yüzbinlerce mülteciye iş (işçiler, memurlar, öğretmenler, vb.) ve yiyecek sağlayan UNRWA'nın faaliyetlerine son verme çağrıları da görülür: Bu mülteciler ellerine silahları alsalar daha iyi olmaz mı? "Utanç", "intikam", "zafer" ya da "gasp edilmiş toprak" deyimi tüm makaleleri süsler. "Yakındoğu'nun kanseri" olarak tanımlanan İsrail, yayının tam merkezinde yer alır: Bazen aynı sayıda Yahudi devleti üzerine dört ya da beş konu bulunabilir. Yayında antisemitizm de eksik değildir. Dönemin Arap basınını kasıp kavuran konuların haberini vermektedir. Örneğin bir makale İncil'de ve Talmud'daki "Yahudilerin ırkçılığını kanıtlayan" alıntıların dökümünü yapar;

"Düşünceler" sütununda ise *Siyon Bilgelerinin Protokolleri*'nden[4] bölümler bulunur.

Gazete aynı zamanda özellikle İsrail ile mücadele için uygulanacak araçlar konusundaki içteki tartışmalara da yer verir. Aralık 1960'taki sayıda "genel yayın yönetmeni" olarak imzalanan makalede, *"vatanın kurtarılmasının, komşu Arap ülkelerinde bağımsız Filistinli fedayi gruplarının kurulmasından geçtiği"* anlatılır. *"İsrail'e akınlar yapılmalı ve orada hasarlar yaratılmalıdır."* Bu gruplar, Arap devletleri tarafından tanınan tek bir bünyede birleşerek özgürlük savaşına katılmalıdırlar. Ağustos 1964'te tüm dünyada İsrail çıkarlarına kasteden şu çağrı okunur: *"Bizimle İsrail arasındaki mücadelede coğrafi sınır yoktur. Bu savaş deniz ve hava yollarını kapsadığı kadar tüm dünyadaki İsrail kurumlarını da kapsar."*

Bir yıl önceden, Kasım 1963'te, zor bir konu olan *"Filistin varlığı"* hakkında yayının takınacağı tutum belirlenir. Bu *"Filistin varlığı"* deyimi birkaç yıl önce meydana çıkmıştı ve örneğin Nasır, bu deyimi Filistinlilere yönelik ilgisini göstermek ve sürgünde bir hükümetin kurulmasına çağrı yapmak için kullanmıştı. Nasır'ın rakibi Iraklı Albay Abdülkerim Kassem de sorunla ilgilendiğini gösterebilmek için aynı kavramı kullanacak ve aynı yıl İsrail dışında, yani Batı Şeria ve Gazze'de bir Filistin Cumhuriyeti'nin kurulması "gerektiğini" belirten ve Irak ordusu içinde Filistinli bir taburun kurulması

Siyon Bilgelerinin Protokolleri, Rusya çarına bağlı gizli polisin bir icadıdır. *"Evrensel Yahudiliğin liderlerinin gizli toplantılarının"* yazılarını içerdiği varsayılan bu protokollerde *"tüm dünyayı ele geçirerek dünyadaki tüm ulusları sömürecek olan bir Yahudi krallığı"* kurma komplolarının yer aldığı varsayılır.

hakkında bir açıklamada bulunacaktır. El-Fetih adına Arafat, "Filistin varlığı" fikrini, bu varlık devrimci, halkçı, bağımsız ve silahlı olduğu sürece alkışladığını belirtmiştir. *Falastinuna*'nın Kasım 1963'teki ilk yazısı "Filistin'in devrimci oğlu" adıyla imzalanan "önemli bildiri"de şu sözler okunur: *"Filistin varlığı savaşçı olmalıdır. Biz siyasi faaliyete inanmıyoruz; çünkü bu, devrimci Filistin etkinliklerini tasfiye etmenin bir yoludur."*

Che, Mao ve Enver Hoca...

Temmuz 1962: Cezayir bağımsızlığını ilan etmiştir. El-Fetih'in temsilcisi Arafat, tüm dünya devlet başkanlarıyla birlikte resmi olarak orada bulunmaktadır. Arafat, Kahire Üniversitesi'nden arkadaşı Milli Kurtuluş Cephesi'nin (MKC) şeflerinden Muhammed Haydar[5] sayesinde yeni Cezayir yönetimiyle bağlantıya geçer. Cezayir'de Ben Bella'ya MKC'nin yardım sözlerini hatırlatır. Ben Bella, el-Fetih'in ilk bürosunun yeni Cezayir Cumhuriyeti'nin başkentinde kurulmasına izin vererek el-Fetih'i onurlandıracaktır. El-Fetih'in adı tanınmadığı için bu büro "Filistin bürosu" adıyla anılır. Bu büronun ilk temsilcisi Yaser Arafat'ın ağabeyi Cemal (Ebu Rauf) olacak ve sonrasında bu görev, güvenlik nedenleriyle Allal bin Ammar adını alacak olan Ebu Cihad tarafından devralınacaktır. El-Fetih'in bürosunun resmi olarak açılması için bir yıl sonrasını beklemek gerekecektir. El-Fetih'in resmi bürosu, Cezayir kentinde, Victor Hugo Sokağında, Fransız ordusu tarafından sorgu ve işkence oturumla-

Bu eski okul arkadaşı, Filistin davasına verdiği desteğini Arafat'ı etkileyen bir cümleyle daha önceden belirtmiştir: *"Filistinli olsaydım ve bir bombam olsaydı, kendimi tüm dünyayla birlikte havaya uçururdum.*

rı için kullanılmış olan bir binada açılacaktır. Söylentilere göre Mısır lideri, Ben Bella'dan bu olayı ertelemesini istemiştir: Pan-Arap birleşiminin lideri, el-Fetih aktivistlerine, *"yerel vatanseverlere"* sempati beslememektedir.

1963'ten beri Ben Bella yönetiminde savunma bakanı olan Houari Boumediene, el-Fetih'in birinci dereceden aracısıdır. Arafat, Aralık ayında Cezayir kentine vardığında, Boumediene örgütünün birimlerini eğitmeyi kabul eder. Haziran 1965'te Cezayir'de yönetimi ele geçirince, Filistinli militanlarla ilişkiler de sıkılaşır. Bu dönemde Cezayir'in hediyesi olan silahlar Suriye üzerinden Filistinli savaşçılara gönderilir...

Filistin Bürosu ve MKC'nin yardımıyla, el-Fetih diplomatik ağını genişletmeye başlar. Cezayir'de Ebu Cihad, Che Guevara'yla tanışır; Mart 1964'te Yaser Arafat'la beraber Çin yönetiminin davetiyle Pekin'e hareket eder. Önemli bir güce sahip olan yöneticilerle yapılan bu ilk görüşme iki taraf açısından da başarılı geçer: Her ne kadar Çinliler, Arafat'a silahlı mücadeleye girişmek için beklemesini önerse de, el-Fetih gerçekleştirecekleri ilk mücadelede onlardan yardım sözünü almayı başarır. Ve Çin tarafı, SSCB'yle çoktan ilişkilerin koptuğu bir zamanda, bir devrimci dost daha kazandı diye sevinir. Arafat, Kuveyt'e geri dönerken Ebu Cihad, Pyongyang (Kuzey Kore) ve Hanoi'ye (Kuzey Vietnam) gider. Tiran'da ise, Arnavutluk'ta yönetimi elinde bulunduran partinin genel sekreteri Enver Hoca'yla görüşür.

Uluslararası sahnede atılan bu ilk adımlardan el-Fetih'in üyeleri, ancak Arafat'ın dönüşünde, bir rapor ve *Falastinuna*'da yayınlanan uzun bir makale aracılığıyla haberdar olacaklardır. Uluslararası görevlerde bulunan

katılımcıların adları ise gizli tutulmaya devam etmektedir.

El-Fetih'in ilk ilişkilerinin evrensel solla değil de katı Marksistlerle kurulmuş olması ilginçtir: Uzakdoğu'nun komünist rejimleri ve yıllar sonra Sovyetler Birliği, Küba ve Güney Yemen. El-Fetih aynı zamanda Üçüncü Dünya ülkelerinin ve dindar Müslümanların da desteğini alır. Arafat için ideolojinin önemi yoktur: Kimden gelirse gelsin karşılıksız olduğu sürece her yardım kabul edilir.

Arafat, Kuveyt'te ağını örmeye devam eder. Eski arkadaşı Muhammed Subeyh -1966'dan itibaren Union Générale des Étudiants de Palestine'i (UGEP) (Filistinli Öğrenciler Genel Birliği) yönetecektir ve sonra FKÖ'nün merkez konseyinin genel sekreteri ve Arap liginde Filistin temsilcisi olacaktır-, benimle yaptığı bir konuşmada 1960'ların başında Arafat'la ilk karşılaşmasından bahsetmişti: *"Kuveyt'e Kahire'deki Filistinli Öğrenciler Birliği Sekreteri Züheyir el-Hatip'le beraber bağış toplamak için geldim. Buluşma yerinde gri bir Mercedes araba gördüm; arabadan gri takım elbiseli, siyah gözlüklü bir adam indi. Züheyir'le sarıldılar. Adam belirgin bir Mısır aksanıyla konuşuyordu. Birliğin finansal durumunun çok kötü olduğunu söyleyen Züheyir'e özlü bir şekilde şu yanıtı verdi: 'Size yardım edeceğim, siz önemli bir örgütü temsil ediyorsunuz.' Züheyir'e birkaç ad verdi ve ekledi: 'Bu kişilere Birlik adına geldiğinizi ve sizi benim yolladığımı söyleyin. Ben etkilenmiş bir şekilde bu adamın kim olduğunu sordum. Arkadaşım, 'O, Yaser Arafat', diye cevap verdi; 'Kahire'deki Üniversite Öğrencileri 'Birliği'nin kurucusudur. Mühendistir; kendi şirketini yönetir. Gizli bir örgüt kurduğunu söylüyorlar.'*

Bize gelince... Arafat'ın bize verdiği listedeki tüm adlar Birliği desteklediler."

Arafat, o dönemden bahsederken *"Kuveyt'te kendimizi özgür hissediyorduk"* der. Fakat bu özgürlüğe ve yoldaşlar tarafından sahip olunan önemli görevlere rağmen -Ebu Cihad ve Ebu Iyad öğretmendirler; Halit el-Hasan üst düzey memurdur ve Faruk Kadumi, Sağlık Bakanlığı'nda bir bölümün yöneticisidir- mutlak bir gizlilik hüküm sürer. Gizlilik kanundur. Çalışmak amacıyla Kuveyt'e gelen ve ağabeyiyle aynı daireyi paylaşan Fethi, 2001'de yaptığımız görüşmemiz sırasında bana şu olayı anlatmıştı: *"Bir gün beni el-Fetih'in birkaç aktivistiyle beraber toplantıya çağırdılar. Evden çıkarken kardeşime akşam randevum olduğu için eve geç geleceğimi söyledim. Kimle randevum olduğunu belirtmedim ve o da bana sormadı. Toplantıya tam zamanında geldim ve orada Yaser'i gördüğüme çok şaşırdım. O'nun orada olacağını hiç bilmiyordum. Örgütün üyesi olarak alındığım bu toplantı sonrasında Yaser, bazı bilgileri açıklamak için belirli zamanların olduğunu söyledi. O gün benim hayatımda bir dönüm noktasıydı: Kardeşim Yaser her zaman benim rehberim olmuştu; ama o andan itibaren her şeyden önce benim kumandanım olacaktı.*

Azınlıkta Olmak

Silahlı mücadeleye ne zaman başlanmalıdır? Bu konu birkaç kez ve özellikle Şubat 1963'te, el-Fetih'in on merkez komite üyesinin seçileceği Kuveyt'teki bir toplantı sırasında tartışılmıştı. Arafat silahlı mücadelenin başlamasından yanadır, fakat azınlıkta kalmaktadır: Çoğunluk ılımlı, bekleme yanlısı, kararını henüz belirt-

memiş Arap ülkelerinin desteğini uman[6] Halit el-Hasan'ı desteklemektedir. Merkez Komitesi oybirliğiyle şu kararı alır: *"Örgütümüz tüm siyasi partilerin üyelerine ve temsilcilerine kapalı olacaktır; katılımcılar üyesi oldukları partilerin yükümlülüklerinden kurtulmalıdırlar. Bu, el-Fetih'in katışıksız devrimci ruhunu ve bağımsızlığını koruması için gereklidir. Yeni üyeler yalnızca Filistin'e sadakat borçludurlar ve kendilerini yalnızca Filistin'in kurtuluşuna adamalıdırlar."*

Avrupa'da, Filistinli öğrenciler, Halit el-Hasan'ın kardeşi Hani (ağabeyinden çok daha radikal bir duruşa sahiptir) tarafından gruba dahil edilirler. Çok hızlı bir şekilde Hani, Avrupa'daki UGEP başkanı olacaktır. Bunların yanında bağışlar toplanmaktadır: Kasalar boştur; finansman ancak günbegün bağışların miktarına göre düzenlenmektedir. El-Fetih'in ne cephanesi ne de askeri eğitim mekânı vardır; fakat Arafat'ın yüreklendirici *"gelecek bizim müttefikimizdir"* gibi sözleri, liderin tüm adamlarını etkiler.

1959 yılında Arap kamuoyu, İsrail'in Ürdün'ün ve Tiberiya gölünün sularını Negev çölüne doğru 130 kilometre çevirmeyi öneren sukemeri projesi karşısında alarma geçer. Araplara göre bu proje, saldırıdan, *"Arap sularının çalınması"* ve *"tehdit"*ten başka bir şey değildir: Tiberiya gölüne akan Ürdün suları, aslında Lübnan, Suriye ve Ürdün topraklarından gelmektedir.

Haziran 1961'de Arap Savunma Konseyi, eğer İsrail 1964'te başlaması gereken çalışmaları geri çekmezse buna karşılık olarak askeri bir yanıt vermekle İsrail'i tehdit

---

Bu bekleme yanlısı tarafın izine *Falastinuna*'da rastlanmaz. *Falastinuna*'da yalnızca radikal kanadın söz hakkı vardır.

eder. Fakat Arap kamuoyu savaşı ileri bir tarihe, üç yıl sonraya erteleyen bu kararla kandırılamaz. Arafat'a göre bu manevra, *"Arap ülkelerinin İsrail'in planını uygulamasına güç kullanarak engel olma zorunluluklarından kaçmalarını sağlamaya"*[7] yöneliktir. Suriyeliler bu konuda Mısırlılardan daha fazla katılım isterler ve el-Fetih, Suriye tarafında yer alır.

Nasır savaşa girmek istememektedir: 1959 yılında Birleşik Arap Cumhuriyeti hükümetinin toplantısında Ürdün suları konusunda İsrail'le düşünmeden savaşa girmenin ne kadar tehlikeli olacağını anlatır. Nasır'a göre herhangi bir saldırıya girişmeden önce ciddi askeri hazırlıklar yapılmalı ve aynı zamanda büyük bir güç ve uluslararası kamuoyu arkaya alınmadan böyle bir işe kalkışılmamalıdır. *"Genel bir savaş"* değil *"kısmi askeri operasyonlar"* öneren Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin başkan yardımcısı Suriyeli Ekrem el-Hurani'ye Nasır şöyle yanıt verir: *"Kısmi askeri operasyonlar ne anlama gelir bilmiyorum. Yarım bir savaş yapılmaz. Ya savaşıyorsunuzdur ya da savaşmıyorsunuzdur. 1948'de Araplar kısmi askeri operasyonlar yaptılar ve ne olduğunu hep beraber gördük. 1948'deki savaşa katıldım; bu yüzden neden bahsettiğimi çok iyi biliyorum. Eğer savaş ilan edilirse bu savaş topyekûn bir savaş olmalıdır ve zaferle son bulmalıdır. Olur da bir yarım savaş başlatırsak, bu da topyekûn bir savaşa dönüşürse ne yapacağız? Eğer bu topyekûn savaşta gerekli olan gayreti sarf edemezsek ne olacak?"*

Nasır birkaç kez dikkatle hazırlanılmamış bir savaşa girmeye karşı olduğunu tekrarlar: İsrail tek başına de-

---

Kuveyt'te el-Fetih'in aktivistlerinin bir toplantısı sırasında sarf edilen sözler.

gildir; emperyalist ülkelerin desteğine sahiptir. Haziran 1962'de, yani Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin dağılmış olduğu bir dönemde, Mısır hükümeti, Filistin'in kurtuluşu için başlatılacak savaşı erteleyen bir kararı kabul eder. 2 Temmuz günü Gazze'deki Filistin Yasama Konseyi'nin özel bir toplantısı sırasında Nasır şiddetle şu sözleri söyler: *"Filistin'in kurtuluşuyla ilgili bir planı varmış gibi yapanlar dolandırıcı ve güvenilmez politikacılardır."*

Fakat İsrail'in sukemeri projesini gerçekleştirmesi gereken 1964 yılı yaklaşırken bazı Arap ülkeleri, özellikle de Suriye, Nasır'a Arap Savunma Konseyi'nde verdiği sözü hatırlatır: Savaş zamanı gelmiştir. 13-17 Ocak 1964 tarihleri arasında Nasır, Kahire'de Arap devlet başkanlarını bir araya getiren bir zirve düzenler; bu, daha önce rastlanmamış bir olaydır. Nasır, savaş yerine kurnazlık yapmayı ve Ürdün nehrinin kaynaklarını Lübnan, Suriye ve Ürdün'e çevirmeyi önerir. Böylece İsrail kendisine ait olan kaynaklardan gelen sularla yetinmek zorunda kalacaktır. Proje onaylanır. Savaş lehine yapılan baskılar yumuşamak zorunda kalır. Kahire zirvesi aynı zamanda çok önemli bir kararın alınmasına sahne olur: "Filistin varlığını" hem askeri hem de siyasal alanda destekleyebilmek için iki örgütün kurulmasına karar verilir: Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) ve Filistin Kurtuluş Ordusu (FKO). Fakat kararlar aynı zamanda mültecilerin askeri ve siyasi örgütlerinin kendilerini konuk eden ülkelerin himayesinde kalmasını şart koşar. Bu şart, el-Fetih'in en ufak bir bağımlılığı olmasını istemeyen Arafat'ı üzecektir...

Zirve sırasında, Filistin'in Arap ligindeki temsilcisi olan Ahmed Şukari,[8] Arap hükümetleriyle ve Filistinli liderlerle FKÖ'nün kurulması konusunda müzakereleri yürütmek için seçilir. FKÖ'nün ilk başkanı Şukari, esaslı bir Nasır hayranıdır: Durumu kontrol altında tutmayı bilen Mısır için çalışacaktır. Bu amaçla, bütün merhaleleri aşıp geçer ve bir oldubitti politikası uygular. Hiç şüphesiz başka kesimlerle de görüşür; fakat çalışmasının sonuçlarını açıklamak için ikinci Arap zirvesini[9] beklemek yerine FKÖ'nün kurucu kongresini -Filistin parlamentosu gibi görev yapacak olan Ulusal Filistin Konseyi- 28 Mayıs ile 2 Haziran 1964 tarihleri arasında Kudüs'ün Ürdün kısmında bulunan Oliviers dağlarının olduğu bölgede Intercontinental Oteli'nde gerçekleştirir.

Bu konsey, tüm Filistin diyasporasından temsilcileri bir araya getirir. 422 davetliden 389'u Ahmed Şukari tarafından seçilmiştir. Ürdün'den 282 delege katılmıştır: FKÖ'nün Batı Şeria'yı kendisinden koparmaya çalışmasından endişe eden Kral Hüseyin toplantıya ancak kimlerin katılacağına karar verirse gelmeyi kabul etmiştir. Ürdün hükümeti "şüpheli" şahıslara vize vermeyi reddetmiştir ve Kral Hüseyin'in katılımcıları öylesine dikkatle örtünmüşlerdir ki bu, Konsey'in dikkatini çeker, öyle ki

---

[8] 1908'de St-Jean d'Acre'da Şeyh Esad'ın (Kuzey Filistin'de çok saygı duyulur) oğlu olarak dünyaya gelen Ahmed Şukari avukattır ve çok iyi bir polemik ustasıdır. Şukari, BM'de 1949-1956 yılları arasında Suriye delegasyon başkanlığı, ardından da 1957-1963 yılları arasında Suudi delegasyonu başkanlığı yapmıştır. Suriyeliler ve Suudiler, Şukari yerine istekli olarak Mısır'dan 1956 yılında tahliye edilen ve o dönemde Beyrut'ta bulunan Hacı Emin el-Hüseyni'yi tercih ederlerdi; ama kendi eski büyükelçilerini desteklemek zorunda kalmışlardır.

Bu ikinci zirvenin, Eylül 1964'te İskenderiye'de toplanması gerekiyordu.

Lübnan'dan gelen Filistin temsilcilerinden biri olan Şefik el-Houth, toplantılar sırasında hangi delegelerin ispiyon ya da ajan olduğunun anlaşılamadığını açıklayacaktır...

Bu ilk Filistin Ulusal Konseyi her şeyden önce bir seçkinler meclisiyse bile ve burada geçmişte yaşanan rekabetler[10] yinelenip dursa bile, bu meclis, Filistin kamuoyu için önemli olan bir belgenin yazılmasını başarıyla tamamlamıştır: Filistin Ulusal Bildirgesi, tek başına Ahmed Şukari tarafından hazırlanmış olan bir çeşit FKÖ anayasasıdır. Bu bildirge, doğal olarak Filistinlilerin haklarını belirttiği gibi aynı zamanda "Siyonist varlığa" son verilmesine yönelik bir çağrıyı, paylaşıma karşı olunduğunu ve Filistin'in kurtuluşuna çağrıyı da içerir. Örneğin bu bildirgede, *"Yahudiler ile Filistin arasında olduğu iddia edilen tarihsel ve ruhani bağlar, tarihsel gerçeklerle örtüşmemektedir"* gibi cümleler karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda bildirgeden Siyonizmin "agresif ve yayılmacı", "ırkçı", "fanatik" ve "faşist" bir hareket olduğu öğrenilir. Ne zaman ki anlaşmazlık gerillaya dönüşecektir, o zaman İsrail propagandası bu bildirgenin geniş bir kesime yayılmasını sağlayacaktır. Böylece öğrenciler kendi ülkelerine karşı düşmanca olan bu paragrafları ezberlemek zorunda kalacaklardır; ki hiçbir zaman "Filistin yönetiminin gerçek amaçlarını" unutmasınlar. Filistinliler için ise bu bildirge, uzun zaman mücadelenin amacını sağlamlaştıran bir belge olmuştur; ta ki Arafat ve FKÖ'nün diğer yöneticileri Yahudi devletiyle uzlaşmanın gerekliliğinden bahsedene

---

1967 Savaşı sonrasında radikalleşecek ve aslen bir fedayiler meclisine dönüşecektir.

ve bu belgeyi artık bir referans olarak kabul etmeyi bırakana kadar.

Ayrıca Ahmed Şukari tarafından Konsey'e bağlı bir Yürütme Komitesi kurulur ve bu komite birbirinden farklı ve düşman Arap kesimlerini bir arada bulundurmayı başarır.

El-Fetih, Arap hükümetleri tarafından idare edilen bu Filistin Ulusal Konseyi'ne katılmalı mıdır? Militanlar, Konsey'e her ne kadar temkinli yaklaşsalar da bu Konsey'in, kendi istekleri olan vatanı tekrar ele geçirmek için tek fırsat olduğunu görmüşlerdir. Böylece bazı el-Fetih üyeleri, el-Fetih'i temsil etmek üzere değil de "bağımsızlar" olarak Kudüs'e giderler: 348 numaralı delege olan Yaser Arafat, Kuveyt'te yaşayan Filistinlileri temsil eder. Arafat'ın yanında Halit el-Hasan vardır. Kemal Adwan, Katarlı Filistinlileri ve Hamid Ebu Sitta, Kahire'deki Filistinlileri temsil eder. Cezayir'deki Filistinlileri temsil eden Halil el-Vezir, kongrenin siyasal komisyonuna üye olarak seçilmiştir. Arafat beş yıldan kısa sürede FKÖ lideri seçilecektir.

Gerillaya Doğru

El-Fetih, Şukari'ye işbirliği önermekte gecikmez. Arafat ve Ebu Iyad'ın Öğrenci Birliği döneminden tanışık oldukları FKÖ'nün başkanı ile Kahire'de bir görüşme ayarlanır. FKÖ başkanına eylemleri düzenleme önerisinde bulunur: FKÖ açık hareket edecektir, fedayiler ise gizli kalacaklardır. Bunun karşılığında bazı savaşçılar FKÖ'ye katılacaklardır. Kasıtlı olarak el-Fetih adı kullanılmaz. Fakat Şukari bu öneriyi reddeder. 1960'lı yılların sonunda siyasal sahneden çekildiğinde ve Arafat onun ye-

rini aldığında, bu reddedişten Nasır'ın sorumlu tutulması gerektiğini söyleyecektir.

Eylül 1964'te İskenderiye'de yapılan ikinci Arap zirvesi Şukari'nin atamasını ve onun ortaya attığı tüm tedbirleri onaylar. Böylece birçok Arap ülkesinde Filistin askeri birlikleri kurulur.

1964 yazında ulusal sukemeri İsrail'de işlemeye başlar. Bu koşullarda Ürdün nehrinin yönünü değiştirmek için verilen sözleri tutmak çok zordur... Arafat mücadeleye başlanmasını hızlandırmaya çalışır. Savaşçılarını eğitme sözü veren Cezayirlilerle ve silah sağlama sözü veren Çinlilerle bağlantıya geçer. Ayrıca Şukari'ye karşı büyük bir düşmanlık besleyen ve Şukari'yi "Nasır'ın kuklası" olarak gören Suriye'deki Baas Partililere de yüzünü döner. Damas 1964 yılından itibaren kapılarını Arafat'a açar. Cezayir'den sonra el-Fetih bürosuna kucak açan ikinci Arap ülkesi Suriye'dir. Bu, aslında şartsız sunulan bir destek değildir: Bu desteğe karşılık Baas Partili Suriyeli yöneticiler, ülkelerini İsrail'in olası misillemelerinden koruyabilmek için el-Fetih'in olabilecek gerilla harekâtlarını Lübnan ya da Ürdün topraklarından yapmasını zorunlu kılarlar.

El-Fetih ile Damas yönetimi arasındaki bağlantıyı sağlayan kişi, Suriye Askeri İstihbarat Şefi Albay Ahmed Sweidani'dir. Ateşli bir gerilla savaşı yanlısı olan Sweidani, o sıralar çoğunlukla Beyrut'ta bulunan Arafat'la sürekli bağlantı kurar. El-Fetih'in içindeki milliyetçiler ile Pan-Arap[11] Suriyeliler arasında süren düşmanlığa rağmen, her iki tarafın da bu işbirliğinden bir çıkarı vardır:

"Tek bir amaca sahip tek bir Arap ulusu". Damas'ı Mart 1963'teki darbeden beri yöneten Baas Partisi'nin sloganıdır.

Arafat'ın bölgede başka müttefiki yoktur ve Suriyeliler için el-Fetih, Nasır'a karşı bir silah olarak kalır. Bununla birlikte işbirliği kötü başlar: Her ne kadar 1964'te Suriyeliler gerillaya geçme zamanının geldiğini düşünseler de, aşırı düzeyde bağımsız olduğunu düşündükleri Arafat'ı bertaraf edip onun yerine Suriye-Filistinli bir subayı, 1960'lı yılların başında küçük bir Filistin Kurtuluş Cephesi'ni kuran ve onlara her zaman sadık kalacak olan Tabip Binbaşı Ahmed Cibril'i, Arafat'ın yerine geçirmeyi tercih etmektedirler.

Tanrı'nın Rızasıyla...

Bağımsızlığa her zaman öncelik veren Arafat için silahların ikmali en başlıca konu olmuştur. Fakat 1964 yılının sonlarında Suriye'de Lübnan'dan Ürdün'e dinamit çubukları taşırken Arafat ansızın tutuklanır. Bir yanlışlık sonucu mu olmuştur yoksa bu, Arafat'a yapılan bir ihtar mıdır? Albay Sweidani'nin araya girmesiyle, iki gün hapishanede kalan Arafat serbest bırakılır. El-Fetih, Batı Şeria'da küçük bombalar üretebilmek amacıyla Ürdün istihbaratının haberi olmadan birçok gizli atölye kurar. Hebron'da Arafat bir mayın atölyesini ziyaret eder ve ilk *made in Palestine* mayınının üretimine yardım eder. (Patlayıcılar bir taşocağından çalınmıştır.)

Bu dönemde Arafat sık sık el-Fetih'in mülteci kamplarındaki ve köylerdeki hücrelerini ziyarete gider. Bir gün, Beytüllahim yakınlarındaki Dehişe kampında biri O'na şu soruyu sorar: *"Rauf [Arafat'ın kod adlarından biri] daha ne kadar bekleyeceğiz?"* Arafat yanıt verir: *"Sabırlı olun, çok uzun sürmeyecek."* El-Fetih'in Batı Şeria'daki faaliyetlerini yakından izleyen İsrail güvenlik

güçlerine göre ise bu örgüt, *"geçici, anlam ve değerlerden yoksun"*[12] bir örgüttür.

Ağustos 1964'ün sonlarında el-Fetih'in askeri konseyi, Yaser Arafat başkanlığında askeri saldırıların (kurumlara, askerlere ve yedek asker oldukları için "meşru hedef" olarak görülen sivillere karşı saldırılar) açılışını yapmak için toplanır. Arafat katılımcıları en yakın zamanda mücadeleye geçmeleri gerektiği konusunda ikna edebilmek için beş nokta sayar:

1. 1948'den beri her yıl BM, mültecilerin gelecekleri ni ve haklarını konu alan yeni kararlar kabul etmektedir. Fakat bu kararlardan hiçbiri yürürlüğe konmamakta ve Filistinliler giderek unutulmaktadır. Silahlı mücadele, Filistin sorununu insani bir sorun olmaktan çıkararak onu siyasi ve ulusal bir sorun haline getirecektir.

2. Söylevler dışında, Arap ülkeleri İsrail'den korkmaktadırlar. Silahlı mücadelenin başlaması onları savaşa katılmaya zorlayacaktır ve bu da güçler dengesini bozacaktır.

3. Silahlı mücadele, Arap ve uluslararası kamuoyunun ilgisini çekecek, mültecilere umut verecek ve gençlerin savaşçılar safına katılmalarını sağlayacaktır.

4. Saldırı için hazır hissedilecek anı beklemek, kendini hiçbir zaman harekete geçmemeye mahkûm etmektir ve çok daha zayıf bir ikinci FKÖ olmaktır.

5. El-Fetih silahlı mücadeleyi başlatmaya söz vermiştir. Silahlı mücadeleyi ertelemek hareketin güvenirliliğini zedeleyecektir.

Bkz. Rafi Sutton ve İzak Şoşan, *Anshei Hassod Vehasseter (Sırrın ve Gizemin Adamları)*, Tel Aviv, İdanim, 1990, s. 308.

Fakat karşı taraf, el-Fetih'in ne uluslararası desteğe ne de Arap devletlerinin desteğine sahip olduğunu ve hatta Arap devletlerinin çoğunlukla buna karşı olduğunu söyler. Ayrıca yine karşı tarafa göre çok az silaha, çok az paraya sahiptirler; militanlar kötü eğitilmişlerdir ve başarısızlık durumunda grubu terk ederek Şukari'nin Filistin Kurtuluş Ordusu'na katılacaklardır.

Oylama sonucunda Arafat, Ebu Cihad, Ebu Iyad, Yusuf el-Neccar ve Faruk Kadumi ile beraber azınlıkta kalır.

Bunun üzerine Arafat, Houari Boumediene Konseyi'ne danışır ve burada Arafat'a, *"İlk ateşi aç, sonra beni görmeye gel"* denir.

İlk toplantıdan birkaç hafta sonra Ekim 1964'te acil harekete geçilmesi gerektiğini düşünenler tarafından ikinci bir toplantı düzenlenir. Bu defa merkez komiteden daha geniş bir forumda yapılan bu toplantı bir konsensusa varılmasına imkân tanımalıdır. Batı Şeria ve Gazze temsilcileri de hazır bulunurlar. Tartışmalar uzar ve konular enine boyuna tartışılır. Fakat her iki taraf da fikrini değiştirmez ve bir kez daha bekleme yanlısı olanlar kazanırlar.

Ancak Amman'da yapılan üçüncü toplantıda en kısa zamanda askeri harekete geçme kararı alınır. Bu karar resmi bir oylama sonucu değil, "genel kabul" esasına dayalı olarak alınmıştır... Böylece Arafat, bundan sonra her konuşmasında yer alan ve resmi belgelerde dahi bulunan *"Zafere kadar devrim!"* sözleriyle sonlandırdığı ateşli bir konuşma yapar.

Falastinuna'nın Kasım ayında çıkan sayısı hareketin havasını da yansıtır: *"Yalnızca güçlü olanlar uluslararası alanda saygı görmektedirler. Biz ilk merminin atılacağı*

anı görene kadar elimizden gelen her şeyi yapacağız ve böylece dünya bize saygı gösterecek [...]. Binlerce kelime bir tek mermi tanesi değerinde değildir.

Peki harekete geçmek için hangi tarih seçilmelidir? Ebu Yusuf (el-Fetih'in askeri kumandanı olarak atanan Yusuf el-Neccar), Arafat'a bazılarının ne pahasına olursa olsun 1964 yılının sonuna gelmeden önce harekete geçmek için ant içtiklerini açıklar. Böylece bu iki adam, bu süre dolmadan büyük bir operasyon başlatmaya karar verirler. Bu operasyon yalnızca başarı sağlandığında üstlenilecektir; başarısızlıkla sonuçlanır ise el-Fetih sorumluluk kabul etmeyecek ve hazırlıklar sürdürülecektir. Durum aslında çok kritiktir: Bu operasyondan en iyi sonuç çıkabileceği gibi en kötü sonuç da çıkabilir. Arafat kararlıdır ve Merkez Komitesi'nin desteğine de sahiptir. Fakat operasyon başarısızlıkla sonuçlanırsa tek sorumlu tutulanın kendisi olacağının da farkındadır.

Arafat, Ebu Cihad'la beraber Beyrut'taki Hıristiyan bir rahipten ihtiyacı olan rızayı almaya gider. Katolik papaz ve Filistin vatanseveri Peder İbrahim Ayyad, on üç yıl önce Amman'da Kral Abdullah'ın öldürülmesiyle ilgili yargılandığı dava sırasında tanınmıştı. Beş Filistinli o zamanlar ölüme mahkûm edilmişlerdi; diğer dört kişi gibi o da affedildi ve Lübnan'a göç etti. Onunla Beit Jallah'ta 2000 yılında karşılaştığımda bana, ilk duruşmadan beri arkadaş kaldığı Arafat'ın kendisinden maddi bir yardım istemeye geldiğini sandığını, ama sonra istediği şeyin silahlı mücadeleyi başlatmak için rızası olduğunu söylediğini anlatmıştı. Arafat, ona planını anlatmış, kamplardaki mültecilerin hayat koşullarından ve el-Fetih'in kurulmasının kamplarda yarattığı umuttan bahsetmiş, ama aynı zamanda zorluklardan da dem vurmuş-

tur. Arafat, o gün Ebu Cihad'la beraber görüşmeye gittikleri İbrahim Ayyad'dan beklediği cümleyi almadan önce, *"Vatanı tekrar ele geçirebilmek üzere savaşmak için yola çıkmak kutsal bir gerekliliktir"* der ve Ayyad duymayı bekledikleri cümleyi söyler: *"Hadi, Tanrı'nın rızasıyla gidin.*

4. BÖLÜM

Dinamit Çubukları

"1964 yılının bitiminden önce": Arafat operasyon için seferber olmuştur ve iki gün fazladan hazırlık yapılması gerektiğini düşünen bazı militanların teklifini reddeder. Böylece ilk operasyon tarihi 31 Aralık günü gece saat 23 olarak kesinleşir.

Sidon yakınlarındaki Ein el-Hilueh mülteci kampında yetişen komandonun kıpırdamaya dahi zamanı olmayacaktır: Lübnan güvenliği tarafından sıkı bir şekilde gözetlenen dört savaşçı, Lübnan'dan ayrılamadan tutuklanırlar... Fakat mücadelenin başladığını haber veren bir numaralı bildirgenin dağıtımını durdurmak için çok geçtir. Aynı günün akşamında Beyrut'taki posta kutularına dağıtılmıştır bile ve ertesi günün gazetelerinde yer alır. Gazeteler *"çarpışma birliklerinin işgal edilmiş topraklarda düşmana karşı eyleme geçmiş"*[1] oldukları-

---

[1] "İşgal edilmiş topraklar" deyimi pek tabii ki İsrail devletini tanımlıyor. Ancak 1967'den sonra bu deyim Altı Gün Savaşları sırasında alınan toprakları tanımlayacaktır.

nı haber verir. Bu bildirinin altında imza yerine *el-Assifa*, yani "fırtına" yazmaktadır. El-Fetih adını tanıyanlar çok azdır; çünkü Arap hükümetleri düzensiz güçlerin eylemlerini yasaklamıştır; dolayısıyla misilleme yapmaya hazırlanan el-Fetih de büyük bir gizlilikle hareket eder.[2]

Her ne kadar operasyon başarısızlıkla sonuçlansa da mülteciler tarafından sevinçle karşılanır: Sonunda harekete geçilmiştir! *El-intilaka* (feveran) günü olarak adlandırılan 1 Ocak 1965 tarihi, bundan böyle kurtuluş için silahlı mücadelenin başlangıcının simgesi olacaktır. Bu gün önce el-Fetih, sonrasında FKÖ ve en sonunda tüm ulusal Filistin hareketi için bir bayram günü haline gelir.

3 Ocak 1965'ten itibaren bir başka komando ekibi, sabotaj görevi için yola çıkar. Savaşçılar Ürdün'e girerler; Ürdün sınırını geçerler ve Netofa vadisinde dinamit koyacakları ulusal sukemerinin Eliabun tünelinin kuzeyine ulaşırlar. Dönüş yolunda, Ürdün'de, kralın ordusunun bir bölüğü onları tutuklamaya yeltenir ve Filistinli grubun şefi öldürülür. Ahmed Mussa silahlı mücadele tarihinin ilk şehidi ve aynı zamanda Arap kurşunlarıyla öldürülen militanlar listesinin başındaki ad olacaktır.

Eliabun saldırısı başarısızlıkla sonuçlanır: Havaya uçurması gereken fitil çalışmamıştır. Dinamit çubukları bulunmuş ve bu da İsrail'e, *"Araplar, Yahudi devletini yok etmeye çalışıyorlar"* diye haykırma fırsatını vermiştir. Aynı dönemde Arafat, diğer el-Fetih üyeleriyle beraber Lübnan yetkilileri tarafından tutuklanır: Damas'a tekrar dönmeden önce bir ay hapis yatacaktır.

Haber halk arasında ün kazandıktan haftalar sonra, *el-Assifa* adı el-Fetih'in askeri kanadına mal edilecektir.

Silahlı mücadeleyle beraber yeni kişiler ortaya çıkarlar. Ocak ayının başlarında, Ürdün'le ateşkes hattının yakınlarında yapılan bir operasyon sırasında yaralanan Mahmud Hecazi, İsrailliler tarafından yakalanır. Hecazi, el-Fetih'in ilk esiri olacaktır. Askeri mahkeme tarafından ölüme mahküm edilir; karara itiraz eder ve cezası otuz yıl hapse indirilir. Dava süresince gösterdiği tutum -İsrailli bir avukatı özellikle kabul etmeyecektir- onu kahraman yapar. Altı yıl sonra, uzun görüşmelerden sonra, el-Fetih tarafından rehin alınan İsrailli bir nöbetçiye karşılık değiştokuş edilecektir. Mahmud Hecazi, özgürlüğüne kavuştuktan sonra Sekizinci Ulusal Filistin Konseyi'nin yapılmakta olduğu Kahire'ye gider. Orada kendisini görkemli bir karşılama beklemektedir.

1965 yılının bu ilk haftalarında başka suikast denemeleri de yapılır; bunlar da öncekiler gibi başarısızlıkla sonuçlanır. Fakat asıl istenen şey başarılmıştır: Mücadele başlamıştır. Halk bu başarısızlıkları unutacaktır; fakat *"Siyonist düşmana karşı patlayıcılar ve silahlarla konuşan"* bu bağımsız grubu unutmayacaktır. Arap tarafında ise fikir ayrılıkları bastırılmaya çalışılır. Her ne kadar medya ilkesel olarak, el-Assifa'nın bildirilerini yayma hakkına sahip değilse de, Lübnan ve Kuveyt yazılı basını eylemlerin sonuçlarından haber verirler; Radyo Damas da onları destekler. Diğer taraftan *Kol Israil* (İsrail'in Sesi) radyosu bu "terörist eylemleri" kınar.

Arafat'ın sonuçları bakımından zayıf olan bu ilk operasyonlar karşısında hayal kırıklığından kurtulması imkânsızdır. Şubat ayında bir kez daha Peder Ayyad'ın yanma giderek desteğini ister. Bu kez Arafat tek başınadır ve üzerinde artık hiç çıkarmayacağı askeri üniforması

vardır. Ayyad bu görüşmenin Beyrut'ta, eski Lübnan başbakanı, Müslüman, Nasır sempatizanı olan Saeb Salam'ın evinde gerçekleştiğini hatırlamaktadır. Arafat, ilk olarak el-Fetih'in yaşadığı sorunları -el-Fetih'in içindeki muhalefet, Arap dünyasının baskıları- anlatır ve sonra sorar: *"Peder, bana yeniden rızanızı verebilir misiniz? Hareketimiz içinde bazıları operasyonların durdurulmasını talep ediyorlar..."* Peder Ayyad, görüşmemizde bana gülümseyerek şunları anlatmıştır: *"Ona dedim ki Tanrı adalet savaşçılarının yanındadır. Onu yüreklendirdim ve şu kelimeleri tekrar ettim: 'Hadi, Tanrı'nın rızasıyla git.'"*

Mısır ve Suriye Arasında

1965 Ocak ayından Mart ayına kadar el-Assifa on operasyon yapar: Bu operasyonların yedisi Ürdün'den, üçü ise Gazze'den yapılmıştır ve bu operasyonlar aslen mayın ve patlayıcı yerleştirmeyi içerir.[3] Bu operasyonların çoğu büyük hasarlara neden olmasa da başarıyla sonuçlanır. Fakat yakın bir sürede gerilla karşıtı olanlar seslerini yükseltirler. Kuveyt'te Halit el-Hasan tarafından yönetilen Merkez Komitesi'nin çoğunluğu eylemlerin durdurulmasını sağlamaya çalışır. Ebu Cihad tarafından desteklenen Arafat ise onları ikna etmeye çabalar: Eylemleri şimdi durdurmak, hareketi uzun süre hiçbir şey yapmadan beklemeye mahküm etmektir. "Bütün başlangıçlar zordur" diyerek ısrar eder ve istediği kararı aldırmayı başarır.

1965 yılı içerisinde, çoğunluğu Batı Şeria'dan gelen komandolar tarafından otuz beş operasyon gerçekleştirilmiştir.

İçteki tartışmalara paralel olarak Arafat, örgütün hızla bir numaralı sorunu olacak bir soruna meydan okumak zorunda kalacaktır: Kasalar boştur. Bu sırada Arafat zamanının yarısını Suriye'de, yarısını da Lübnan'da geçirir. El-Fetih'i destekleyebilmek için Kuveyt'teki işlerini tasfiye etmiştir -birkaç on bin kuveyt dinarı elde etmiştir- ve artık başka parası yoktur. Maaşları ödenmeyen örgütün sürekli çalışanları, örgütü terk etmeye başlarlar.[4] Bakmak zorunda olduğu kalabalık bir ailesi olan askeri kumandan Yusuf el-Neccar görevini bırakmak zorunda kaldığına göre şimdi ne olacaktır? Arafat bu göreve aday olur ve kazanır.

Şimdi Arafat'ın güvenebileceği bir destek bulması gereklidir. Operasyonların bu ilk yılında el-Fetih yalnızca küçük gizli bir örgüttür: Çok az savaşçısı, çok az cephanesi vardır; yönetim bölünmüş, Lübnan, Suriye ve Kuveyt arasında dağılmıştır ve bu örgüt henüz halk tarafından benimsenmemiştir. Fakat bu desteği almak için kimi seçmelidir? Nasır'ın Mısır'ını mı yoksa Baas'ın Suriye'sini mi?

Tabii ki Nasır çok iyi bir Filistin kurtarıcısı olacaktır: Antiemperyalizmin sembolü olan Nasır, Arap dünyasında sınırsız bir üne sahiptir. Fakat el-Fetih yönetimi onun bekle-gör politikasını eleştirmektedir. Nasır iyi hazırlanmamış bir savaşa ve Arap dünyasına zarar verebilecek bireysel eylemlere karşı soğuk durmaktadır. Aynı şekilde 1965 Mayıs sonu, Kahire'deki İkinci Ulusal Filistin Konseyi sırasında, en ağır yükü üstleneceği bu anlaşmazlıkta yalnızca Mısır'ın gündemi belirlemesi gerektiği-

---

Örgütü bu durumdan kurtaracak olan kişi, Almanya'da Filistinli öğrenciler ve işçilerden topladığı bağışlarla Hani el-Hasan olacaktır.

ni düşündüğünü söylemekten kaçınmamıştır. FKÖ'nün lideri Ahmed Şukari sadakatle Nasır'ı destekler; yalnızca kendi örgütünün Filistinlileri İsrail'e karşı ayaklandırmayı becerebileceğini vurgular ve el-Fetih'i hizip yaratmakla suçlar. Ona göre Nasır, prematüre bir savaş riskini önlemek için el-Assifa'nın eylemlerine son vermek gerektiğini biliyordur. Birleşmiş Arap güçlerinin kumandanı, Mısırlı General Ali Ali Amer, İsrail'in sınır komşusu olan ülkelerin genelkurmaylarına akınları bastırmaları için çağrıda bulunan bir metin yayınlar. Gazze'de el-Fetih'in hücreleri bulunur. Üyeleri tutuklanırlar, sorgulanırlar ve işkenceden geçirilirler.[5]

1966 yılında Mısır, Arafat'ın Sina'da fedayi hücreleri kurma önerisini reddeder. Kullanılan üslup sertleşir. Bazı Mısırlı yetkililere göre el-Fetih, İsrail'in Arap ülkelerine saldırması için bahane yaratmaya çalışan bir Batılı ajanlar oluşumudur. El-Fetih saflarında ise Nasır'a siyonizmin bir ajanı gözüyle bakılır; çünkü o, İsrail'e karşı her eyleme karşı çıkmaktadır. Bu suçlamalar uluslararası planda sonuçsuz kalmaz. Nasır'a yakın olan Sovyetler, fedayilere kovboylar ve palyaçolar olarak davranır; Çinliler ise Moskova'yı dize getirmek için el-Fetih'i tanırlar...

Arafat, ihtiyacı olan lojistiği sağlayabilmek için Mısır'la anlaşma yapmaktan vazgeçmez. 1966 yazında Arafat, Faruk Kadumi eşliğinde Nasır'la görüşmeye çalışır. Bu isteği reddedilir; yalnızca istihbarat şefi Salah Nasır'dan randevu alabilir. Arafat, Salah, Nasır'la görüşmesinde, el-Fetih'in yöneticilerinin, silahları temin ettikleri kişilerin adlarını, üslerinin yerleri hakkında bilgileri

---

Bir daha silah kullanmamaları için parmaklarını kırarlar.

vermeyi reddeder. Tüm bunlara paralel olarak Burgiba'nın İsrail'i tanıma ve Filistin sorununu 1947'deki paylaşım planından hareketle çözme çağrısı yapan deklarasyonu, Nasır'a *"Arap dünyasının zayıflığını"* gösterir ve Nasır'ın tutumunu güçlendirir.[6]

El-Fetih, İsrail'le çatışırken kendine müttefikler bulmak zorundadır ve Arafat, Mısır tarafından reddedildikten sonra yüzünü Suriye'ye döner. Eylül 1965'te Casablanca'daki üçüncü Arap zirvesi sırasında Mısır lideri resmi olarak gerillanın durdurulmasına çağrı yaparken Suriye açıkça fedayilerin eylemlerini destekler. Ocak 1966'da el-Fetih'in bir ünitesi, Damas'ın onayıyla ilk kez Suriye'nin Golan'ından İsrail'in Celile'sine geçer. Baas Partisi radikallerinin 3 Şubat 1966'da yönetimi ele geçirdikleri darbe, bu yeni rejime daha yakın olan el-Fetih'in işine yarayacaktır. Suriye Hava Kuvvetleri Kumandanı Albay Hafız Esad -gelecekte Suriye'nin cumhurbaşkanı olacaktır[7]- harekete silahlar gönderir ve iki eğitim kampını (Hama ve Zabdani) onların kullanımına verir.

Suriyeliler, fedayilerin kendi izinleri olmadan harekete geçmelerine karşı çıkmaktadırlar: Suudi petrolünü Ürdün ve Suriye üzerinden geçiren boru hattı sabotajına katılmasından şüphe duyulan Arafat, birkaç günlüğüne tutuklu kalır. Buna rağmen Suriye'nin yardımı yalnızca

---

Mart 1965'te Tunus başkanı mesajını yayabilmek için Mısır'ı, Ürdün'ü ve Lübnan'ı dolaşır. 4 Mart 1965'te Jericho (Eriha) yakınlarındaki, Batı Şeria'daki en önemli mülteci kampı olan Aqabat Djaber kampında duyguların zafer kazanmaya yetmediğini beyan eder ve ekler: *"Bize bir kez daha felaket getirebilecek, bizi geçmişe geri götürecek bir risk almamamız gerekir."* Bu sözler Arap ülkelerinin öfkesini kazanacak ve bu ülkeler Tunus'taki büyükelçilerini geri çekeceklerdir. Arap ligi, Burgiba'nın sözlerini kınayacak ve Nasır bu sözleri *"sapkın"* olarak tanımlayacaktır.

1970'te hükümetin başkanı olarak atanacak, 1971'de ise devlet başkanı olacaktır.

askeri alanda değil, medyatik açıdan da değerlidir: Damas'tan yayın yapan Filistin'in Sesi radyosu, el-Assifa'nın bildirilerini yayınlayarak örgütün sözcülüğünü yapar. Radyoda yayınlanması için bildirileri radyonun sorumlusu Ebu Ali Mustafa'ya[8] Arafat bizzat ulaştırmaktadır.

Gizemli Bir Cinayet

El-Fetih ile Suriyeli Baas arasındaki işbirliği derinleşir. Fakat ilişkilerini ciddi ve kalıcı olarak tahrip eden bir olay patlak verir: Şubat 1966'da Baas yandaşı Filistinli Yusuf el-Urabi, Damas yakınlarındaki Yarmuk mülteci kampında öldürülür. Suriye ordusunun kumandanı, el-Assifa saflarında önemli bir yere sahipti. El-Fetih'teki Suriyelilerin adamı olarak, Filistinli yöneticiler tarafından, hareketi Baas Partisi'nin bir şubesine çevirmek istediğinden şüphelenilmekteydi. Arafat bu yüzden onu yakından gözetim altında tutuyordu. Bu suikasti herkes kendince yorumlamaktadır.

Ebu Iyad'ın suikast konusundaki yorumları çok belirsizdir: Kitabı *Vatansız Filistinli*'de[9] Ebu Iyad, Yusuf el-Urabi ve kendisi gibi Baas yanlısı ve el-Fetih üyesi olan arkadaşı Muhammed Hichmet'in ölümleri hakkında şunları söylemekle yetinir: *"Şubat 1966 sonlarında öldürülmüşlerdi; bugüne kadar aydınlanmayan, gizemli koşullarda tabancayla öldürülmüşlerdir."* Fakat Başkan

---

[8] Uzun süre Georges Habbaş'ın yardımcılığını yapmıştır; 2000 yılında onun yerine geçer ve Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi'nin genel sekreteri olur. Filistin ulusal hareketinin bu önemli kişiliği, İsrail ordusu tarafından 2001 yılında Ramallah'da öldürülmüştür.
Bkz. Abou Iyad, *Palestinien sans patrie. Entretiens avec Éric Rouleau*, Paris, Éditions Fayolle, 1978, s. 81.

Hafız Esad'ın resmi olmayan biyografı Patrick Seale'ye göre, Yusuf el-Urabi, İsrail karşıtı bir operasyon sırasında yaralanmıştır. Golan'ın başkenti Kuneitra'da bir hastanede ölecek ve ölmeden önce de Arafat'ın kendisine ihanet ettiğini açıklayacaktır.[10] Yazar, el-Urabi'yi Arafat'ın rakibi ve el-Assifa'nın gerçek lideri olarak tanımlar. El-Fetih'in bazı üyeleri el-Urabi'nin Arafat'ın görevden alındığını ve yerine kendisinin geçmesi gerektiğini ilan edeceğini onaylamışlardır.

Misillemeler gelmekte gecikmez: Yaser Arafat, Ebu Cihad ve on kadar cinayetle suçlanan militan, Damas'ta hapse atılırlar. Ebu Iyad ve Yusuf el-Neccar ile beraber eski Baas'lı Faruk Kadumi, çabucak Suriye'ye gelirler. Savunma Bakanı Hafız Esad'la görüşme ayarlanır. Hafız Esad, Filistinlilerin masumiyetine inandığını belirtir; fakat Rauf[11] ile ilgili mümkün olduğunca fazla bilgiye ulaşmaya çalışır. Bu görüşme sonrasında elli bir gündür hapis tutulan Filistinliler serbest bırakılırlar.[12]

Fakat el-Urabi olayı gösterir ki el-Fetih'i kontrolü altında tutmak isteyen Baas'ın istekleri ile her ne pahasına olursa olsun bağımsızlığını korumak isteyen Arafat'ın kararlılığı çatışmaktadır. Bu, 1960'larda böyle olduğu gibi ilerleyen yıllarda da böyle devam edecektir. Yalnızca kısa aralıklı işbirlikleri iki taraf arasındaki düşmanlık ortamını kesintiye uğratacaktır.

Filistin tarafı açısından da olay sonuçsuz değildir. Ebu Iyad[13] bu olayı *"el-Fetih yönetimi, hem Suriyeli yöneticilere bir jest yapmak için hem de yapılan hataları*

Patrick Seale, *Assad of Syria*, Londra, Tauris, 1988.

O dönemde Arafat'ın kod adı.

Yalnız, tutuklananlardan biri serbest bırakılmak için 2000 yılını beklemek zorunda kalacaktır.

Abou Iyad, *Palestinien sans patrie*, *age*, s. 83.

cezalandırmak için tutuklananların eylemlerini durdurma kararı aldı" diyerek hatırlayacak ve belki de bir açıdan grubun bu ölümle ilgisi olduğunu itiraf edecektir. Böylece Arafat, Merkez Komitesi'nin duruşunu değiştirmeye çalışır: Eylemlerini devam ettirmesine izin verildiğinde ise İsrail'e karşı ses getirecek bir operasyon düzenleme işine girişir. Fakat bir kez daha fedayileriyle birlikte Lübnan güvenlik güçleri tarafından sınırı geçemeden yakalanır. Sorguya çekilir; Mısır aksanı yüzünden Mısır ajanı zannedilir; kendisine göz açtırılmaz, üç hafta boyunca hapsedilir ve sonrasında serbest bırakılır.

1966 yılında operasyonların gidişi hızlanır. Her ne kadar eylemler sınırlı kalsa da İsrail'i askeri bir cevap vermeye zorlar. İsrail ordusunun gözleri Ürdün'e çevrilir; el-Fetih'in operasyonlarının çoğu yönetimin karşı çıkmasına rağmen Ürdün'den düzenlenmektedir. 1966 yılında İsrail Genelkurmay Başkanı İzak Rabin açık bir ihtarda bulunur: Terörist eylemlerin düzenlendiği ülkeler, bu terörist eylemlerden sorumlu tutulacaklardır. Ve ekler: *"Eğer bizde huzur hüküm sürmezse, Ürdün'de de huzur olmayacaktır."* Arafat bu bildirileri, saldırıları artırmak için bir davet olarak algılar. 12 Kasım'da Ürdün sınırının güneyinde kol gezen İsrail askerleri bir mayın patlatır. Bu operasyonda üç asker ölür ve birkaç ayda bu bölgede meydana gelen on üçüncü vakadır. İsrail'in misillemesi gecikmez ve ertesi günden itibaren Ürdün'ün Samu Köyünde elli kadar eve zarar verilir; yirmiden fazla asker, sivil öldürülür. Bu, Süveyş kampanyasından beri yapılan en önemli İsrail operasyonudur. Bölgede savaş atmosferi hüküm sürer.

Ertesi gün Filistinli gençlerin Batı Şeria'da Kral Hüseyin'den sınırı korumasını ve Gazze'de âdet olduğu üze-

re sivil kurbanlar için askeri cenaze töreni istemeleri, huzurun en kötü düşmanları olduğunu bilen ve Arap dünyasını savaşa çekmeye uğraşan el-Fetih yöneticilerini mutlu eder.

1966 yılının sonunda yaşanan bu gerilim, Mısır ile Suriye arasında bir yakınlaşmayı doğurur ve kısa sürede karşılıklı savunma antlaşması yapılır. El-Fetih bundan iyi bir şekilde yararlanır. Mısırlıların kullandıkları üslup da değişir: Fedayiler "yurtseverlere" dönüşmüşlerdir. Şubat 1967'den itibaren Kahire Radyosu ve Mısırlı Saout al-Arab (Arapların Sesi) istasyonu onların bildirilerini yayınlamaya başlar ve operasyonlarını destekler. Her öğlen, çok ünlü, Fas'tan Irak'a kadar milyonlarca insan tarafından dinlenen Ahmed Said'in, el-Assifa savaşçılarını övdüğü ve örgütü yavaş yavaş meşrulaştırdığı görülür.

Bir Yenilgi İçin Altı Gün

Suriye-İsrail sınırında askersizleştirilen bölgede de gittikçe büyüyen bir gerilim vardır. Daha 1965'te karşılıklı silah atışları olmuştur: Suriye bölgede düzenlemeye gitmiş, İsrail ise onların Ürdün nehrinin kaynaklarını Lübnan ve Ürdün'e çevirme planını, çalışma makinelerini bombalayarak suya düşürmüştür. 7 Nisan 1967'de tehlikeli bir şekilde olaylar tırmanır: Sabah, Suriyeliler, askersizleştirilen bölgede çalışan bir İsraillinin traktörüne ateş açarlar. Bu olay kısa sürede Tsahal'dan gelen bir karşı saldırıya neden olur ve bunun ardından da Suriye hemen yanıt verir. İsrail, Suriye'yi zırhlılar ve uçaklarla etkisiz hale getirmeye çalışır. Suriye ise sınır yerleşim yerlerini hedef alır. Şimdiye kadar alışılmadık hiçbir şey

yoktur. Fakat bu kez beklenmedik bir senaryo gerçekleşir ve Suriye uçaklarını gönderir. Altı uçağı hava savaşında düşer.

Mısır hemen harekete geçmese de Damas ve Kahire'de genelkurmaylar alarmdadır. Suriyeliler, *"İsrail savaşın başlangıç tarihini bize zorla kabul ettiremeyecektir"* derler. Gerilim had safhadadır; fakat Suriyelilerin tavsiyesiyle el-Fetih çok temkinli davranır. 15 Mayıs 1967'de İsrail'in bağımsızlık bayramı öncesinde, General Rabin, Suriyelileri *"terörün anahtarı Damas'ta bulunmaktadır"* açıklamasıyla tehdit eder ve bu sözlere Başbakan Levi Eşkol şunları ekleyecektir: *"İsrail'in, terörizm yuvalarına karşı önlem almak dışında başka bir seçeneği yoktur.*

İsrail'in bir saldırı hazırlığında olduğuna inanan Suriyeli yöneticiler, Mısırlı müttefiklerine çağrıda bulunurlar ve bu çağrı tıpkı yedi yıl önce olduğu gibi bir caydırma operasyonunu tetikler.[14] Fakat bu kez olaylar farklı gelişir: Mısırlı bölükler Sina'ya girdiklerinde, İsrail yedek güçlerini de seferber eder. Kriz daha da ciddileşir. Nasır, BM güçlerini, Mısır-İsrail sınırını ve Akaba Körfezi'ni terk etmeye zorlar. 30 Mayıs'ta Kral Hüseyin, Kahire'ye uçar ve Mısır lideriyle kendi ordusunu Mısır komutanlığına veren bir savunma antlaşması imzalar. 5 Haziran günü Batı yanlısı lider, Mısır Başkan Yardımcısı Zekeriya Muhiddin, yatıştırma politikasını müzakere etmek amacıyla Amerika'ya gider. Çok geç kalmıştır:

İsrail ve Suriye arasında benzer bir gerginlik Şubat 1960'ta Suriye-İsrail arasındaki askersizleştirilen bölgede meydana gelen olaylar sonrasında da yaşanmıştı. Bu dönemde Nasır'ın, biri zırhlı olmak üzere üç bölüğü Sina'ya girmiş ve iki hafta sonrasında İsrail, savaş istemediğini belirtene kadar bu bölükler orada kalmıştı.

Aynı gün İsrail çarpışmaları başlatır. Üçüncü İsrail-Arap sorunu başlamıştır.

General Ezer Weizman tarafından yönetilen İsrail uçakları birkaç saatte Mısır ve Suriye hava güçlerini çoğu henüz pistteyken yok ederler. Ürdün topçu gücü sabah ateş açar ve Kudüs'ü yer yer bombalar. İki saat sonra Kral Hüseyin, Birleşmiş Milletler aracılığıyla İsrail'den ateşkes talebinde bulunur. Fakat bir kez daha geç kalınmıştır. Savaş öncesi hükümete giren, milliyetçi sağın lideri Menahem Begin, İşçi Partili yönetici Yigal Allon ile beraber Ürdün kralının çağrısının reddedilmesini sağlar: Kudüs'ün Arap kesimi ve üç gün sonra tüm Batı Şeria işgal edilir. Begin şu yorumda bulunur: *"Büyük İsrail rüyası gözümüzün önünde gerçekleşiyor."*

Beşinci gün Moşe Dayan'ın birlikleri Golan platosuna hücuma gönderilirler. O döneme kadar Suriye ordusu sınır yerleşimlerini bombalamakla yetinmiş, ama düşman toprağına girmemiştir. Golan Platosu iki günde ele geçirilir.

Suriye, Mısır ve Ürdün sınırları düşmüştür. Altı Gün Savaşı sona ermiştir: 10 Haziran 1967 tarihinde, saat 18:30'da BM Güvenlik Konseyi'nin çağrısıyla ateşkes yürürlüğe girer.

5 Haziran'da Arafat tarafından bir araya getirilen Filistinli yetkililer katkıda bulunmaya karar verirler.[15] Komando ve ölüm takımları böylece Golan'a gitmek için yola çıkar. Fakat yolda fedayilerin bir arabası, bir Suriye tankına çarpar ve bu olay pek çok kişinin yaralanmasına ve ölmesine neden olur. Savaşın altıncı gününün gecesi,

---

Savaş başlamadan önceki üç hafta içinde İsrail'e yapılan beş akın Batı Şeria'nın güneyinden yapılmıştı.

Arafat, Damas'ta Nasır'ın Kahire Radyosu tarafından yayınlanan konuşmasını dinler: İstifa ettiğini açıkladığı konuşmasında Mısır lideri, *"Bizler yeniden bir düşüş (naksa) yaşadık"* diyerek itirafta bulunmaktadır. Bu açıklamanın ertesi günü Nasır, yüzbinlerce Mısırlının baskısıyla tekrar göreve dönecektir. Konuşmanın sonu spikerin hıçkırıklarıyla noktalanır. Arafat daha sonra arkadaşlarına bu konuşmayla ilgili olarak *"Yıldırım çarpmışa dönmüştüm"* diyecektir.

Her ne kadar İsrail, Mayıs ve Haziran aylarındaki gerginlikleri saldırıyı başlatmak için mazeret olarak kullanmayı çok iyi başardıysa da Arafat, sonradan ortaya çıktığı gibi Arap ordularının *"kırılgan sazlar"* gibi olduklarını ilk başta hiç düşünmediğini itiraf eder. Her ne kadar yenilgiyi birliklerini yeterince iyi hazırlayamayan yönetimlere bağlasa da kabul etmelidir ki Filistin'i kurtarmak için Arap ordularını savaşa sokma stratejisi başarısız olmuştur. Düşman, Arap dünyasını yenilgiye uğratmış, üç orduyu yerle bir etmiş, çok geniş topraklar ele geçirmiştir. Arafat tek umut ışığını adamlarıyla paylaşmaya çalışır: *"Artık bir milyon Filistinli işgal altında yaşıyor. Onlar isyan edeceklerdir. İşgalci ateş üzerinde oturuyor."*[16]

Filistin'in Sesi radyosuna yapılan yorum. 20 Haziran 1967

5. BÖLÜM

Yükseliş

11 Haziran günü Arafat, Damas'ta Ebu Kemal Lokantası'nın ikinci katında Nayef Havatme'yle görüşür. Bu, Arafat'ın Marksist olan Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi'nin gelecekteki lideri olacak Havatme'yle ilk görüşmesidir; fakat onun yanındaki üç kişiyle Lübnan'da iki yıl önce karşılaşmıştır. Yenilmiş Arafat, kendisini o kadar da yenik görmez. Artık başka bir strateji arayışındadır. Havatme o görüşmeyi şöyle anlatacaktır: *"Silahlı mücadelenin başka bir şekilde yapılması gerektiğini düşünüyordu. Silahlı mücadele eskiden yapıldığı gibi dışarıdan değil, içeriden yapılacaktı. Doğal sınırları içindeki Filistin'in tümü şimdi tek bir varlığı simgeliyordu ve hepsi işgal altında olduğu için bölünmüş değildi. Eylem alanları, amaçlar, üsler, hepsi artık bizim topraklarımız üzerinde bulunuyordu. İşgal önümüze bizim bile hayal edemeyeceğimiz büyük bir savaş alanı açmıştı."* Bu görüşmeden otuz yıl geçtikten sonra bile Havatme, Ara-

fat'ın iyimserliğini hatırlamaktadır. Arafat'a göre yeni koşullara uyum sağlanmalı ve kesinlikle umutsuzluğa kapılınmamalıdır. Arafat o gün bir kez daha tekrar eder: *"Umudumuzu kaybetmeyelim. Tüm eylem olanakları önümüze serilmiştir.*

El-Fetih yönetiminin üyeleri arasındaki görüşmeler sıklaşır. Asıl soru, silahlı mücadeleye tekrar mı başlanmalıdır ya da örgütü tekrardan mı örgütlemelidir. Merkez Komitesi'nde bazı üyeler, siyasal alana öncelik verilmesi gerektiğini ve askeri eyleme çok az, hatta hiçbir rol verilmemesi gerektiğini savunurlar. Arafat silahlı mücadeleye en kısa zamanda geçmeyi hayal eden diğer grubun başındadır.

23 Haziran günü, el-Fetih'in genel kongresi Damas'ta, Ebu Cihad'ın evinde toplanır. Onlarca kişi toplantıya katılır. Atmosfer ağırdır: 1950'li yılların durumuna geri dönme tehdidi, Filistin sorunu üzerinde hüküm sürmektedir. Arafat'a göre ancak fedayilerin operasyonlarının sürmesi çöküşü durduracaktır ve uluslararası kamuoyunun dikkatini Filistinliler üzerine toplayacaktır. *Naksa* amaca hizmet edebilir: Kırılan gururlarının öcünü almak için kaybeden ülkeler mücadelenin tekrar başlamasını destekleyeceklerdir. Yenilgi Arap rejimlerini kırılganlaştırmamıştır. Bu yenilgi ne ihanetler yüzündendir ne de 1948'de olduğu gibi emperyalizme boyun eğmeyle ilgilidir; yenilgi mevcut kuvvetler arasındaki uçurumla ilgilidir. Bu, askeri bir yenilgidir. 1967 Savaşı'nın 350.000 kişilik mülteci dalgasını yarattığını ve bu mültecilerin çoğunun bu travmayı bugün ikinci kez yaşadıklarını hatırlatan Arafat, şöyle der: *"Bize gelince, bizim Arap ülkelerinin maddi yardımlarına ve siyasal desteğine ihtiyacımız var. Prensiplerimizden vaz-*

geçmediğimiz sürece gelen tüm yardımları nereden gelirse gelsin kabul edelim." Örneğin 100.000'den fazla kişiyi barındıran Jericho kampları neredeyse tamamen boştur. Arafat şu sonuca varır: *"Tek başına olsak da bu kutsal mücadeleye tekrar başlamak bizim ödevimizdir."* Toplantının havası "siyasal" eylem yanlısı olma seçeneğini ortadan kaldırmaktadır. Tartışmaların sonunda yayınlanan bir bildiri, işgal altındaki topraklardaki fedayilerin genel merkezinin başka bir yere aktarılmasını ilan eder.

Askeri hazırlıklar hızlanır: Savaş sonrası ilk saldırı 31 Ağustos 1967'de gerçekleşecektir. Komandolar askeri eğitimlerini Suriye'de yapmaktadırlar. İsrail tarafından işgal edilen topraklara Ürdün nehrini geçerek Ürdün yoluyla gireceklerdir. Her İsrailli hedeftir.

Temmuz ayından Ekim ayına kadar Arafat işgal altındaki topraklarda dolaşır: Durumu değerlendirmek ve adamlarını yönetmek istemektedir. Neredeyse kurumuş olan ırmağı geçerek Ürdün Nehri çukurunun kuzeyindeki Marj an-Na'ja'ya (Koyun Vadisi) ve oradan Batı Şeria'nın kuzeyindeki Jenin'e gitmek için üç subayla birlikte yola koyulur. Tubas ve Kabatia köylerinin yakınlarındaki mağaralarda barınır ve ilk komutanlık merkezini kurar, sonrasında da Deir El-Ghoussun yakınlarındaki Tul-Karem bölgesine varır. Her tarafta savaşçı hücreleri örgütler. En yetenekli olanlar yoğun bir eğitim stajı için sıkı bir ilişki içinde olunan Suriye'ye gönderilirler. Kuzeyde, Nablus'ta bir el-Fetih eylem merkezi kurar. Bu sırada O'nu yoğun bir şekilde arayan İsrail iç güvenlik güçleri Arafat'ın saklandığı yeri bulurlar. Ordu oturduğu eve ani bir baskın yapar: Yalnızca kalan birkaç yemek kalıntısı evde yakın bir zamanda birilerinin yaşadığını ele verir. Arafat komşu daireye saklanmıştır. Müm-

kün olan en kısa zamanda kenti terk eder: Efsanevi altıncı hissi[1] her zaman temkinli davranmayı da içermektedir.

Molotofkokteyli Nasıl Yapılır?

Nablus'tan kaçan Arafat, Ramallah'a gelir. El-İkhua Sokağı 6 numarada, dönemin ünlü restoranı Naum'a yakın bir yerde saklanmaktadır. Kahire'den, çocukluğundan tanıdığı Faysal el-Hüseyni'yi bulmaya çalışır. Batı Şerialı Abdülkadir'in oğlu olan bu önemli kişilik, 1967 Savaşı sırasında Damas'ta FKÖ'nün Filistin Kurtuluş Ordusu'nun subay okulunda bulunmaktadır. Fakat yenilgiden sonra askeri kariyeri bırakmaya karar vererek Kudüs'e yerleşir. On yıl sonra bu dönemi şöyle anlatacaktır: *"1967 yılının başlarında bir gün Ramallah'da dolaşıyordum ki bir anda yakınımda bir araba durdu; arabadaki Yaser Arafat'tı. Gözlerime inanamadım. Kendini kod adı olan Ebu Muhammed olarak tanıttı ve arabaya binmemi söyledi. Sonrasında da beni soru bombardımanına tuttu. Ben, ona 1948'ten beri ilk defa İsraillilerle karşı karşıyayız ve onlara isteklerimizi sunmalıyız dedim. Fakat O, siyasal çıkış yollarına inanmıyordu ve bana şöyle dedi: 'Yahudilerle konuşabiliriz; fakat önemli olan hükümetin davranışlarıdır.' Birkaç gün sonra onunla Ramallah'daki*

O dönemden itibaren Arafat'ın düşmandan olağanüstü ustaca kaçma yeteneğinden bahsedilir. Şin Bet'de adam takibi sorumlusu olan David Ronen, Arafat işgal altında Batı Şeria'da bulunurken onu yakalamaya yedi kez çok yaklaştığını anlatır. Fakat her defasında ya motosikletle ya da savaşçılardan birinin eşiyle taksiyle kaçmayı başarır. Ya da Ramallah yakınlarında kontrol noktasından UNRWA memuru, el-Fetih üyesi, Mustafa Liftavi'nın (Ebu Firas) arabasında kucağında küçük kızıyla birlikte geçmeyi başarır; O, yakalanamaz bir kişi olarak kalır.

evinde tekrar görüştüm. Bana biri kalaşnikof, diğeri samoval olmak üzere iki silah emanet etti. Önce biraz tereddüt ettim, sonra silahları evimde saklamaya razı oldum. Fakat günler geçti ve kimse silahları almaya gelmedi. O sıralarda başarıya ulaşamamış Kudüs Siyon Sinemasi'na bir saldırı olmuştu; çok ses getirmişti. Ben de ona gidip bilgi almaya karar verdim. Kaldığı daire kapalıydı ve binadan çıkarken askerler beni tutuklayarak Kudüs'teki merkez polis karakoluna götürdüler. Evimde sakladığım iki silahı da buldular. Sorgu sırasında bana Arafat'ın fotoğraflarını gösterdiler. O zaman anladım ki İsrailliler onu tanıyorlardı."

Faysal bir yıl hapse çarptırılır.

Böylece Arafat, Kudüs'e hareket eder. Fakat İsrail güvenlik güçleri Arafat'ın Kudüs'te oturduğu eve, Saint-Marc Sokağı 4 numaraya geldiklerinde yalnızca (çok fazla) silah ve beş mücahit bulacaklardır. O sırada Arafat çoktan Beytüllahim'e, el-Fetih'in yetkilileriyle Nativitas Kilisesi'nin meydanında bir kafedeki randevusuna gitmiştir. Orada da kafeyi gözetleyen İsrail güçlerinden tam zamanında kaçmayı başarır; iki arkadaşı ise tutuklanır.

Tel Aviv'in güneydeki banliyösü Jaffa'da -1948 öncesinde Jaffa, Filistin'in en önemli Arap kentiydi- Arafat, Filistinlilerin evlerine yerleşen binlerce Yahudi göçmenin yaşadığı mahallelerle karşılaşır. El-Assifa'nın başkaldırıya çağıran el ilanları Arafat ve teğmenleri tarafından Filistin kentleri ve köylerine dağıtılır. Örneğin 1 Eylül 1967 tarihli el ilanı halka, *"her köyde, her mahallede, her sokakta direniş hücreleri"* kurmaları için çağrıda bulunur. *"Çünkü her bir hücre düşmanı büyük kayba uğratabilir."* Bu el ilanlarında pratik bilgiler de vardır. Büyük taşlarla İsrail iletişim eksenleri tıkanabilir; ordu

araçlarının benzin depolarına konan kum ya da şeker araçları etkisiz hale getirebilir vb. Aynı zamanda molotofkokteylinin nasıl yapılacağı da öğretilir ve *"düşmanın radyo yayınlarını dinlemek ya da gazetelerini okumak"* resmi olarak yasaklanır...

Ekim 1967'de, Arafat'ın Batı Şeria'yı terk etmesinden biraz önce, güvenlik kuvvetleri Şin Bet'ten arama emri alır. Bir fotoğrafla beraber Ebu Ammar'ın arandığı bildirilir: *"El-Fetih'in kurucularından, komutan ve Batı Şeria'da bulunan örgütleyicidir. Örgütte önemli bir rolü vardır. Tasvir: Yaklaşık kırk beş yaşlarında, kısa boylu -1 m 55 ile 1 m 64 arasında- mat tenli, oldukça iriyarı, saçları dökülmüş, şakaklarında beyaz saçlar var, bıyıksız, alt dudağı çıkıntılı, gözleri fıldır fıldır. Mısır aksanıyla konuşuyor, telaşlı hareketleri var, geleneksel Arap kıyafetli, fakat genellikle Avrupalı tarzda giyiniyor ve bazen de gözlük takıyor.*

"Adları ve lakapları: 1. Ebu-Ammar 2. Yaser Arafat 3. Doktor Muhammed Rauf 4. Doktor Yusuf Ebu Ammar 5. Faez Mahmud Arafat 6. En bilinen lakabı 'Doktor'dur.

"Aile: Gazze'de. Kuzen: Sami Arafat, bir fotoğrafçı dükkânının sahibidir.

"Kökeni: Nablus ya da Gazze.

"Yakalandığı takdirde en kısa zamanda Şin Bet'e haber verilmelidir."

Bu lakapların çoğu bugün unutulmuştur. Fakat en ünlü olanı, Ebu Ammar, hafızalarda kalmıştır. Uzun zaman Arafat bu adı İslam'ın ilk şehidi[2] Ammar'ın anısına

---

Hz. Muhammed'in arkadaşı, Ammar Ibn Yaser, İslam'a ilk inananlardandır Hz. Muhammed'in bütün savaşlarına katılan bu şehit, dindarlığıyla ünlenmiştir.

seçtiğini söylemiştir: "Ammar'ın babası" anlamına gelmektedir. Fakat Filistin Yönetimi'nin başkanı olduğunda Ammar'ın "inşa etmek" anlamına gelen "amr" kökünden geldiğini açıklamış ve eklemişti: *"Bu ad gerçekten bize uyuyor; çünkü bizim gözlerimiz inşa etmeye ve barışa doğru dönüktür."*[3]

Karameh, "Gökyüzünün Bir Armağanı"

İsrail ordusu ve Şin Bet tarafından yapılan tutuklamaların ve soruşturmaların artmasıyla beraber Arafat bölgeyi terk etmeye karar verir. Şoförü Adnan Culani (ileride FKÖ'nün resmi araçlarından sorumlu kişi olacaktır) ile birlikte dönüş yolunu tutar. Fakat her ne kadar Arafat'ın kararlılığı sayesinde fedayi üniteleri ellilerden birkaç yüz tane savaşçıya çıkmışsa da bazılarının görmeyi umdukları halk kurtuluş savaşı henüz gerçekleşmemiştir. Halk savaşçılara saygı duysa da onlara katılmak için adım atmaya pek yanaşmaz, diğer taraftan İsrail kendisini şiddetle savunmaktadır.

1967 yılı sonu ve 1968 yılı başında gerilla operasyonları hem sayıca hem de şiddet açısından azalır. İşgal altındaki bölgelerde, Şin Bet pek çok fedayi ünitesini parçalar. Batı Şeria gittikçe daha az dışarıdan gelen komando ağırlarken, Ürdün'de el-Fetih'in yeni üsleri İsrail ordusunun uçak, top saldırılarının ve akınlarının hedefindedir. Bütün bunlara paralel olarak Haziran 1967'deki savaştan birkaç ay sonra, İsrail, el-Fetih'e sızmaya başlar ve el-Fetih yeni önlemler almak zorunda kalır. Böylece bir operasyona bir birlik denk gelmektedir ve bu birlik

---

Yazar ile söyleşi.

farklı gruplardan gelen ve birbirlerini yalnızca kod adlarıyla tanıyan savaşçılardan oluşmaktadır.

21 Mart 1968 günü Arafat'a *"gökten bir hediye"* olarak adlandıracağı bir şey gelir. Bir mayın Eliat yolunda iki liseliyi öldürmüş ve otuz öğrenciyi yaralamıştır ve İsrail çok önemli bir misillemeyle cevap vermek istemektedir. İsrail'in hedefi Ürdün'deki Karameh Köyü Arafat'ın genel merkezlerinden birini barındırmaktadır ve el-Fetih burada siperdedir. Piyadeler, paraşütçüler, zırhlı birlikler ve uçaklar hepsi seferber edilmiştir. İsrail için önemli olan yalnızca fedayilerin eğitim kamplarını ve altyapılarını yok etmek değil, fakat ne pahasına olursa olsun Yaser Arafat'ı etkisiz hale getirmektir.

Filistin kampı için bu sürpriz değildir: Ürdün'ün öteki tarafında İsrail güçlerinin saldırıya hazırlandığı fark edilir ve Karameh'de savaşçıları teslim olmaya çağıran el ilanları dağıtılmıştır. Saldırı öncesinde Arafat büyük bir gayretle birliklerini yüreklendirir: *"Onurumuzla savaşacağız. Arap ulusu bizi izliyor. Bu 'yenilmez ordu' mitine bir son vereceğiz."*

Bu operasyon Filistin tarafında 128 ölüye ve onlarca yaralıya mal olacaktır. 170 ev harap edilecek ve 150 savaşçı esir alınacaktır. 180 ton bomba ve 100 kadar füze ile İsrail uçakları hücuma kitlesel olarak katılır. Ürdün ordusunun topçu sınıfı ve tankları kendi toprakları üzerine yapılan bu saldırıya yanıt verir; ki bu, Ürdün'ün 61 ölü ve yüz kadar yaralı vermesine neden olur. İsrail tarafında ise ordu bir uçağını kaybeder ve 4 tankını da savaş alanında bırakmak zorunda kalır. 30 asker ölür ve 80 yaralı vardır.

Birinci sınıf bir paraşütçüler ünitesi, ki bu ünite aynı zamanda Filistinlilerin geri çekilmelerini önlemekle de

görevlidir, asıl olarak Arafat'a karşı seferber edilmişlerdir. Fakat Arafat'ı yakalamak için hazırlanan bu plan başarısızlıkla sonuçlanır; çünkü kötü hava koşulları helikopterlerin havalanmasını geciktirir. Buna rağmen Arafat'ın yoğun olarak aranması devam eder. Peki Arafat kaçmayı nasıl başarmıştır? Bu konu hakkında pek çok farklı rivayet yıllar boyunca ağızdan ağıza dolaşacaktır. Bu olaydan otuz yıl sonra Gazze'de bu operasyon sırasında av pilotluğu yapmış olan İsrailli General Guiora Fourman, Arafat'ı bir beyaz Volkswagen arabada bulmaya uğraştığını anlatır. *"Onu aradım, aradım, bulamadım. Daha sonra Faysal el-Hüseyni, bana Arafat'ın gerçekte motosikletle kaçtığını açıkladı."* Arafat sonunda ona sırrını açıklayacaktı: *"Ne arabayla ne de motosikletle: Siz Karameh'e girdiğinizde, köyün kuşbakışı göründüğü tepeye çıktım ve oradan neler olduğunu seyrettim.*

Her ne kadar kayıplar ağır olsa da bu savaş önemli bir dönüm noktasıdır: Filistinliler, İsrail'e sembolik ve acı bir yenilgi yaşatmışlardır ve bunun farkındadırlar. Onlar ilk kez Arap gururunun öncüsüdürler.[4] Amman'da şehitlerin cenaze törenleri fedayileri kutlayan çok büyük gösterilere dönüşür. 60.000 kişi tabutları *"el-Fetih! Filistin!"* sloganlarıyla taşırlar. Bu, diğer örgütlerden kesin bir şekilde farklı olan el-Fetih için bir onay alma niteliğindedir. Savaşçılarıyla bir toplantı sırasında Arafat şunları söyler: *"UNRWA'dan bir torba un, bir avuç dolusu fasulye ve battaniye dilenen mültecilerin oğulları, savaşçıların saflarını oluşturdular ve Arap dünyasının önünde Filistin'in yeni tarihini yazanlar da onlardır."*

"Karameh" kelimesi Arapçada "onur" anlamına gelmektedir.

Elde edilen gurur binlerce gencin örgüte katılmasını sağlar: Bundan sonra gelen gerilla adayları dalgasını kapsamak el-Fetih için zor olacaktır... Yapılan yardımlarda artış olur: Para, giysiler, yiyecek vb.

Yeraltından Çıkmak

İlk kez el-Fetih yönetimi gizlilik kanununu ihlal etmeye karar vererek savaşçılardan birinin adını kamuya açıklar: 14 Nisan 1968 günü, Karameh Savaşı'ndan üç hafta sonra, Damas'ta yayınlanan bir bildiri özlü bir şekilde şu bilgiyi verir: *"Kudüs'lü Yaser Arafat, bekâr, otuz sekiz yaşında, inşaat mühendisliği mezunu, Kahire'de bir kolejde askeri eğitim gördü; el-Fetih'in resmi sözcüsü olarak atandı, tüm resmi örgütleme, finans ve haberleşme konularında el-Fetih'in temsilcisidir."*[5] Filistinli, İsrail vatandaşı, el-Fetih saflarına 1967 Savaşı'ndan sonra giren, Damas'ta oturan İmad Şakur, bu bildirinin en kısa zamanda Arap basınına ulaştırılması gerektiğini anlatacaktır: *"Bu bildiriyi Kahire'de yayınlanan el-Ahram gazetesine de gönderdik ve onlar bizden acele olarak Arafat'ın bir fotoğrafını istediler. Elimizde fotoğraf yoktu ve Arafat o sırada Cezayir'deydi. Fakat Arafat'ın ablası İnam, Kahire'de yaşıyordu ve kardeşinin gençlik fotoğrafını, saçı dökülmüş, bıyıklı ve kirli sakallı, askeri üniformalı olmayan, gömlek ve kravatlı bir fotoğrafını bize*

Merkez Komitesi tarafından bu görev için Arafat ile Halil el-Vezir arasında bir seçim yapmak zorunda olan Ebu Iyad ve Halit el-Hasan birincisini bu göreve uygun görürler. 1935 doğumlu olan Halil el-Vezir'in de Karameh Savaşı'na katılmış olması gerekiyordu; fakat Halil el-Vezir son dakikada Damas'a gönderilmiş ve orada hangi şeflerin öldürülüp hangilerinin esir alındığının muhasebesini tutmakla görevlendirilmişti.

verdi. Ağustos başında el-Fetih'in Damas yakınlarında toplanan genel kongresinde Arafat'ın hareketin sözcüsü, resmi temsilcisi ve el-Assifa güçlerinin genel kumandanı olması onaylanır. Arafat'ın yardımcısı ise Halil el-Vezir olacaktır.

Yakın zamanda gelişecek olan iki önemli olayın da gösterdiği gibi siyasal durum olağanüstü karışıktır.

29 Ağustos ile 1 Eylül 1967 tarihleri arasında Hartum'da dördüncü Arap Konferansı yapılır. Haziran yenilgisi verileri değiştirmiştir. İsrail'i koruyan Batılı ülkelere karşı petrol kozunu oynamaya soğuk duran Nasır'ın pozisyonunu ciddi derecede zayıflatmış ve Suudi Arabistan gibi diğer ülkeler önünde düşürmüştür. Her ne kadar önceki üç zirvede kabul edilen kararlar *"Filistin'in Siyonist emperyalizmden kurtarılmasına"* gönderme yapıyor olsa da bu dördüncü zirvenin bir numaralı konusu işgal altındaki toprakların kurtarılmasıdır: Batı Şeria, Gazze, Sina ve Golan. Kararlardan birinin üçüncü paragrafı *"siyasal araçlarla uluslararası ve diplomatik alanlarda Arap ülkelerinin ortak olarak taaruz sonrası oluşan yaraları sarması ve İsrail güçlerinin 5 Haziran'dan sonra ele geçirdikleri Arap topraklarından çekilmesini sağlamak için çaba göstermesi ve tüm bunları Arap ülkelerinin prensiplerine (İsrail'le barışa, İsrail'in tanınmasına ve İsrail'le müzakereler yapılmasına hayır!) ve Filistin halkının vatanlarındaki haklarına bağlı kalarak yapması"* üzerine vurgu yapar. Burada söz konusu olan *"Filistin'in kurtuluşu"* değil, fakat üç ay önce alınan toprakların geri verilmesidir ve bu, daha önce "üç hayır" olarak adlandırılan sınırların içinde olan bir siyasal istektir. Bu yüzden Filistin sorununa sadık kalan Suriye, konferansı boykot etmiştir ve Cezayirli başkan toplantı-

ya katılmamıştır. Arafat'a göre bu konferanstan çıkarılacak sonuç açıktır: *"Siyonist varlık, üç Arap ülkesinin topraklarını işgal etmiştir. Arap ülkelerinin bugünkü amacı topraklarını geri alabilmektir ve bu, onlar için Filistin'in kurtuluşundan önce gelmektedir. Filistin'in kurtuluşu bizim son amacımızdır ve bu amacı Haziran 1967 işgalleriyle oluşan diğer sorunlar için göz ardı etmemeliyiz. Hartum'un 'üç hayır'ı bizi aldatmamalı. Bizim istediğimiz tek 'hayır' vardır; o da 'İsrail'e hayır'dır.*

Daha sonra, 22 Kasım 1967'de, Haziran savaşından altı ay sonra, BM'nin Güvenlik Konseyi oybirliğiyle Yakındoğu sorunuyla ilgili en önemli kararlarından birini alır. 242 Sayılı Karar, İsrail ve komşuları arasındaki sorunun barışçı çözümünün ilkelerini tanımlar: 1967'de işgal edilen toprakların karşılığında barış. Her ne kadar Arap dünyasının çoğunluğu -Mısır lideri ve Ürdün kralı da içinde olmak üzere- burada gururlu bir sonuç görseler de Filistinliler için -Arafat ve Şukari- bu, ulusal haklara ulaşma umudunun sonu demektir.

Arafat, Damas'ta el-Fetih yönetiminin toplantısı sırasında, *"Biz Hartum kararlarına karşıyız"* diye açıklamada bulunur. *"Bu, bizim için bir seri vazgeçişin başlangıç noktasıydı. İşte arkası da geldi: 242 Sayılı Karar, İsrail'in 'emin ve tanınmış sınırlarda barış içinde yaşama' hakkını sağlamlaştırır ve 'savaş halinde olma durumunun son bulmasını', 'egemenliğin tanınıp saygı duyulmasını, toprak bütünlüğünü ve bölgenin her devletinin bağımsızlığını talep eder' Siyonist varlık Devlet adı altında kurulmuştur. Tamamıyla meşru kılınır, peki neyin karşılığında? Yalnızca bu yıl işgal ettiği toprakları geri vermesi yeterlidir!*

"Filistinliler sorunlarının görmezden gelinmesini ve ulusal kimliklerinin bu derece yok sayılmasını kabul edemezler.[6] *Ulusal hak yok, bağımsızlık yok, egemenlik yok! Bu karar yalnızca en kısa cümlesinde 'mülteciler sorununa adil bir çözüm' bulunması gerektiğine değinmekle yetiniyor. Dikkatinizi çekerim, mülteciler denirken bu kişilerin hangi milletten olduklarına bile değinilmiyor! Bizim ulusumuzun bir adı yok mu? Ve 'adil bir çözüm' de nedir? Biz bunun ne olduğunu çok iyi biliyoruz; bu, mültecilerin kendilerini kabul eden ülkelere entegrasyonunu sağlamaya çalışmanın yeni bir yoludur. Burada BM'nin 1948'deki kararına (194 Sayılı) geri dönüş hakkı ya da tazminat içeren metnine bir tek gönderme bile yok. Bu karar tek bir şeyi amaçlıyor: Filistin sorununu gömmeyi.*

Fakat İsrail tarafından da, tamamıyla farklı nedenlerden dolayı, BM'nin kararını reddedenler vardır. General Moşe Dayan, içerisinde milliyetçi sağın lideri Menahem Begin'in de olduğu diğer "şahinler" gibi bu kararа karşı çıkar; çünkü bu karar 1967'de alınan *tüm* topraklardan geri çekilme çağrısı yapar.[7] Gerçekten de BM'nin kararı açık bir şekilde ilhakları reddeder: *"Savaşla elde edilen toprakların kabul edilemezliğini", "İsrail kuvvetlerinin son olay sırasında işgal ettiği topraklardan*

---

242 Sayılı Kararı hazırlayan kişi Lord Hart Karadon'dur. İngiliz manda yönetimi sırasında üst düzey bir İngiliz memur olan ve adı geçen kararın kabulü sırasında İngiltere'nin Güvenlik Konseyi'ndeki temsilcisi olan Karadon, Arafat'a yıllar sonra bu metnin Sovyetler Birliği ile Batı Bloku arasındaki uzlaşmanın meyvesi olduğunu ve aslında Filistinlileri görmezden geldiğini açıklayacaktı.

Kararın bu okuması, Mısır ve Ürdün tarafından paylaşılmaktadır. Hatırlatmak gerekirse bu iki ülke de 1967'de topraklarının bir kısmını kaybetmişlerdi.

çekilmesi", "bölgedeki her devletin topraklarına dokunulmazlığının garanti altına alınmasının" gerekliliği çağrısı ve arkasından da *"bölgedeki her devletin toprak bütünlüğüne saygı duyulması ve tanınması"* çağrısı izler. Israil diplomasisi -nafile bir şekilde- önergenin *"işgal altındaki topraklardan çekilme"*'ye çağıran İngilizce olarak hazırlanan orijinalindeki ilk satırında *"from territories"* yazmasına, *"from the territories"* yazmamasına dayanarak yorumunu değiştirmek için seferber olur. Israil diplomasisi burada işgal edilen toprakları boşaltmaktan değil; fakat işgal edilen topraklardan *bazıları*'ndan bahsedildiğini, yani "kesin" olarak düşünülen sınırların arkasına çekilmek anlamına geldiğini ileri sürer.[8]

O zamandan beri hiç kimse bu paragrafın ilk satırının anlamına itiraz etmemiştir. Eksikliklerine rağmen 242 Sayılı Karar en evrensel kabul görendir. Diğer metinler de sorunu noktalamak için yazılmış, fakat sonra unutulmuşlardır. Fakat bu 242 Sayılı Karar hâlâ yaşar ve hâlâ bu kararı bazıları kabul ederlerken bazıları reddederler: Bu karara en muhalif kişi olan Arafat zamanla onun en sadık taraftarı olur.

Demokratik Devlete Evet, Laik Devlete Hayır

FKÖ'de Şukari dönemi sonuna gelir. Şukari adı 1967 Savaşı yenilgisiyle ilişkilendirilir ve yapılan baskılar onu

---

[8] Bu kararın yazarı da Israil'in bu yorumuna karşı çıkmıştı. Kendisiyle 1984'te yapılan söyleşide yazar, bu artikel ("the") oyunuyla örneğin uluslararası sularda dolaşma özgürlüğünü garanti eden cümlenin de ("liberty of navigation in international waterways") bütün sulara uygulanmaması gerektiğini belirtmişti. Böyle okunursa örneğin, yalnızca Süveyş Kanalı'nı geçmeye izin verilirken Akaba Körfezi'ne verilmeyebilir

görevinden ayrılmaya zorlar. 1967 Aralık ayı sonunda acı ve tumturaklı olan ayrılış konuşmasında Yahudilere şöyle seslenir: *"Defolun! İşgal ettiğiniz ve gasp ettiğiniz ülkemizden defolun ve geldiğiniz yere geri dönün!"* Ertesi gün ona muhalif olan solcu milliyetçi üstat Yahya Hammuda, geçici olarak FKÖ'nün Yürütme Komitesi'nin başkan yardımcılığına seçilir. Bunun yalnızca geçici bir görev olduğunu ve yerine yeni bir başkan seçileceğini herkes biliyordur.

Temmuz 1968'de, Haziran 1967 Savaşı'ndan beri ilk defa yapılan Filistin Ulusal Konseyi'nin dördüncü oturumu Kahire'de toplanır. Fedayiler toplantıya güçlü bir giriş yaparlar: 100 temsilciden 68'i "silah taşıyanlardan" oluşmaktadır.[9] Yönetime gelen genç kuşak sert eğilimi desteklemekte ve her türlü barışçıl çözüme karşı soğuk durmaktadır. Arafat'ın da içinde bulunduğu "savaşçılar" bu durumdan Filistin Ulusal Bildirgesi'ni değiştirmek için yararlanırlar. Yeni paragraflar ya da eklemeler, *"Silahlı mücadele Filistin'in kurtuluşu için tek yoldur. Bu yüzden silahlı mücadele bir taktiği değil, stratejiyi temsil etmektedir"*[10] ve *"Fedayilerin eylemleri Filistin kurtuluş savaşının çekirdeğini oluşturur"*[11] diye belirtmektedir. *"Silahlı mücadele"* ve *"Filistin kurtuluş savaşı"* terimleri yeni metne nokta koyarken siyasal çözüme yapılan gizli göndermeler metinden silinir: *"Arap Filistin halkı uluslararası hukuk ve işbirliği ilkeleri eşliğinde barışı kalıcı kılmak için yapılan tüm uluslararası çabaları desteklemektedir."*[12]

38'i el-Fetih ve onun yandaşlarına, 20'si FKÖ'nün Filistin Kurtuluş Ordusu'na ve 10'u Filistin Halkçı Kurtuluş Cephesi'ne aittir.

9. paragraf.

10. paragrafa yapılan ekleme.

Önceki metnin 24. maddesi.

Metnin her iki versiyonu da Filistin Ulusal Bildirgesi adını taşımaktadır; fakat ilk metin, yani Şukari'ninki *kaumi* (Pan-Arap anlamıyla "ulusal" demek olan) terimini kullanırken, fedayiler 1968'de *vatan* terimini kullanmayı seçerler. Bu ifade bildirgenin açılışında da görülmektedir: 1964'teki metnin birinci paragrafında *"Filistin bir Arap vatanıdır"* cümlesi daha kesin bir ifadeyle değiştirilir: *"Filistin, Filistinli Arap halkının vatanıdır."* Yeni versiyon aynı zamanda Yahudilere eskisine göre daha düşmanca yaklaşmaktadır. Eski metin, Filistin milliyetini *"Filistin'de sadık ve barışçı bir şekilde yaşama taahhüdünde bulundukları takdirde"* manda döneminde Filistin'de yaşayanlara verirken, yeni metinde 6. madde sert bir şekilde *"Kurtulmuş olan Filistin"*de yaşama hakkı olanların sayısını kısıtlar: Yalnızca Siyonist işgal (yani Balfour Deklarasyonu'nun tarihi olan 1917) öncesinde *"Filistin'de kalıcı bir ikameti olanlar, Filistinli olarak varsayılacaklardır." "Yahudi sorunu"* aslında el-Fetih yöneticilerini halen potansiyel olan bir sorunla uzun süre meşgul eder: Bir kez kurtuluş gerçekleştikten sonra Yahudilere nasıl davranılmalıdır? Arafat, Salah Halef ve diğer liderler Filistin'de demokratik, çok dinli, Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yahudilerin bir arada yaşadıkları bir devletin kurulmasını önerirler.

Yahudilerin geleceği sorusunun ancak 1967 Savaşı'ndan sonra böyle bir boyut kazandığının altını çizmek gerekir. Daha önceleri Yahudilerin -Arap ülkelerinden gelen Yahudilerin bile- geldikleri ülkelere geri dönmelerini içeren belirsiz yanıtlar verilmişti. Arafat hatırlar: *"Devrimci bir hareket olarak karşımızda duran gerçeği görmek zorundaydık. 3 milyon Yahudi, Filistin toprağı üzerinde yaşıyordu. Ülke bir kez kurtarıldığında bu 3*

milyonun çoğunluğu burada kalacaklardı. Ne yapılmalıydı? Onları tahliye mi etmeliydi? Devrimciler kimseyi tahliye etmezler. Hümanizmle ve tarihle bağdaşan bir sonucu kabul ettik: Aynı haklarla, demokratik tek bir devlet çatısı altında bir arada yaşamak." Bu ideal teklif, el-Fetih'in resmi görüşü olacaktır; fakat bu, Filistin milliyetine geçmek isteyen Yahudilere getirilen kısıtlamalarla zor bağdaşıyordu. Halbuki bu kısıtlamalar, Filistin'deki tüm siyasi akımlar tarafından teşvik ediliyordu.

Her ne kadar 1960'lı yılların sonlarında bazı el-Fetih üyeleri çok dinli bir devlet fikrine 3 milyon Yahudi'nin nüfusunun çoğalıp demografik dengeyi tehdit edebileceğini söyleyerek karşı çıkacak olsalar da Arafat gelecekte kurulacak olan devletin vatandaşlarına Lübnan'da olduğu gibi etnik kökenine göre değil, insanların değerine göre ayrıcalık tanınacağını söyleyerek bu fikri savunmaya devam eder.

Genel olarak el-Fetih, Karameh Savaşı'ndan hemen sonra doğan bu öneriyi olumlu karşılar. Böylelikle Ekim 1968'de, Salah Halef kesin olmadığını herkesin bildiği bu projeyi açıklamak için bir basın toplantısı düzenler: İki yıldan kısa süre önce Yahudi devleti Yakındoğu haritasını altüst etmemiş midir? Her ne kadar bu plan İsrail tarafından hiçbir zaman ciddiye alınmadıysa da el-Fetih ve FKÖ'nün kararlarında uzun süre yer bulacaktır. Ve el-Fetih 1 Ocak 1969'da silahlı mücadelesinin başlangıcının yıldönümünü kutlama mesajında, tüm vatandaşların eşit haklara sahip olacağı bu "demokratik devlet"ten bahsedecek, hatta mücadelesinin amacının bu olduğunu belirtecektir.

Karameh Savaşı'ndan beri Arafat'ın itibarı giderek artmaktadır. Adı dünya çapında herkes tarafından bilin-

mektedir; 1968 yılı sonunda *Time* dergisi kapağını Arafat'a ayırır ve ona "yılın adamı" unvanını verir. Yeni Che Guevara olarak Arafat, Üçüncü Dünya ülkelerinin, solun ve devrimci Avrupalı çevrelerin kahramanı haline gelir. Beşinci Filistin Ulusal Konseyi sırasında (1-4 Şubat 1969) FKÖ'nün Yürütme Komitesi başkanlığına atanması bu yüzden kimse için sürpriz olmamıştır; ayrıca zaten Arafat tek adaydır. Bu oturumun kararları yeni söylemi tasdik edecektir: Filistin halkı, ister Müslüman, ister Hıristiyan ya da Yahudi olsun tüm Filistinliler için demokratik ve özgür bir toplum kurmayı arzu etmektedir. Bu devletin kurulması Arafat'a göre FKÖ'nün stratejik amacının ta kendisidir.

Aynı proje sürgündeki Filistin parlamentosunun 1969 Eylül ayı başındaki altıncı oturumunda da görülür. Kahire'de Mart 1971'de yapılan sekizinci oturum aynı noktaya işaret eder: *"Filistin halkının silahlı mücadelesi Yahudilere karşı yapılan ırksal ya da mezhepsel bir mücadele değildir. Bu yüzden Siyonist emperyalizmden kurtulmuş olan Filistin'de kurulacak olan devlet, demokratik bir Filistin devleti olacaktır. Isteyen her kişi Filistin'de barış içinde ve aynı haklara sahip olarak yaşayacaktır."*

Filistin üzerine yapılan sayısız tartışmalar kafa karışıklığı yaratarak sonuçlanır. Bütün dinsel cemaatler için demokratik bir devlet hayali mi kurulmakta yoksa tüm etnik sınıflar için laik bir devlet hayali mi? Şubat 1969'da FKÖ'nün Yürütme Komitesi'ne üye olarak seçilmesinden ve sözcü olmasından sonra, Şair Kemal Nasır şunları söyler: *"Bizim başlıca amaçlarımızdan biri, laik ve demokratik Filistin davamıza Israil'in geniş kitlelerinin desteğini kazanmaktır."* Filistin siyasal söyleminde laikliğe yapılan gönderme gizlice dinsel göndermelere doğ-

ru kaymaktadır veya yerinden oynatılmaktadır. Fakat projenin yandaşları cemaatleri dinsel temeller üzerinde oluşturmuşlardır: Araplar ve Yahudilerden çok Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yahudiler olarak.[13] Kahire gazetesi *el-Cumhuriya* ile yaptığı bir röportajda[14] Arafat bu konuyu kesip atmıştır: *"Bizim projemiz Müslüman, Hıristiyan ve Yahudilerin yaşayacakları demokratik bir devletin Filistin'de kurulmasını öğütlemektir. Fakat biz laik bir devletin kurulması için çağrıda bulunmadık.* Filistinliler *adlı kitabın Fransız yazarı Ania Francos*[15] *makalelerinde devrimimize laik bir devletin kuruluşuyla ilgili sloganı mal etti. Benim gözümde bu, bizim inandığımız demokratik ifadenin bir çarpıtılmasıdır."*

Arafat'a göre Filistin devleti, Yahudilerin dinsel, kültürel haklarını farklı mezhepler ve devlet arasındaki ilişkilerin doğası gereği önyargısız bir şekilde tanır; fakat onlara ulusal bir kimlik tanımayı reddeder. FKÖ'nün lideri 1974'te şu sözleri ekleyecektir: *"İlk önce Filistinliler, Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yahudilerin eşit olarak demokratik bir devlet içinde yaşamaya hazır olduklarını açıkladılar. Fakat bu öneri (İsrail tarafından) reddedildi. Bizim ikinci önerimiz İsrailllilerin geri çekildikleri her toprak üzerinde ulusal ve bağımsız bir Filistin yönetiminin kurulmasını öngörüyor."* Arafat, İsrail devletini kabul ettikten sonra bile barışçı, kökenleri neresi olursa olsun vatandaşlarına eşit davranan demokratik bir devlet dileğini tekrarlar: *"Bu, benim hayalim. Bana hayal kurmak da mı yasak?"*

Zaten bildirgeye göre Yahudilerin hiçbir ulusal özelliği yoktur.
6 Ocak 1970.
Fransız Yazar ve Gazeteci Ania Francos, fedayi hareketi hakkında ilk yazanlardandır. *Filistinliler* adlı kitabı 1968 yılında Julliard Yayınları arasında çıkmıştır.

Açıksözlü, Kendinden Emin ve Otoriter

Arafat, FKÖ'nün başına seçildiği 4 Şubat 1969 tarihinde, davaya olan bağlılığını Filistin halkına tekrarladıktan sonra Yürütme Komitesi'nin oluşumunu değiştirmeyi amaçlayan bir bildiride bulunur. Şimdiye kadar komitenin üyelerini doğrudan atayan kişi başkandır. Fakat Arafat bunu değiştirerek Ulusal Konsey'in her örgütten katılacak delege sayısını belirlemesini sağlar. Her örgüt kendi kotasına göre Yürütme Komitesi'ne girecek olan kişileri belirleyecektir. Bu değişikliği koşullar dayatmıştır; çünkü FKÖ pek çok gerilla örgütünden oluşmaktadır. Bu yüzden başkanın her örgütün Yürütme Komitesi'ne katılacak temsilci sayısını ve kimler tarafından temsil edileceğini belirleyebilmesi artık mümkün değildir. Aslında Arafat, el-Fetih'in dört üyesi, başkan ve üç yandaşıyla beraber -yani on bir kişiden yedisiyle- rahat bir şekilde Yürütme Komitesi'ne ve FKÖ'ye hükmetmektedir.

Böylece Arafat farklı görevleri kendi üstünde toplar: Arafat Yürütme Komitesi'nin başkanı, aynı zamanda üç örgütü içeren silahlı mücadelenin de kumandanıdır, ki bunu sonradan sekiz örgütü[16] içeren birleşik kumandan olması takip edecektir. FKÖ, fedayi örgütlenmelerinin merkezinde yer alır. İki işlevi birden yerine getirmektedir: Filistin halkını temsil eden siyasal bir düzendir ve aynı zamanda çoğu geçici olan ve sayıları hızla artıp otuza kadar varan savaşçı grupları içinde barındıran askeri bir mekanizmadır.

Silahlı mücadelenin bu üç örgütünün (el-Fetih, Suriye'ye sadık el-Saika ve FKÖ tarafından kurulan Halkçı Kurtuluş Cephesi) komutanlığının kurulmasından bir yıl sonra onlara beş tane daha yeni örgüt katılır. George Habbaş'ın Halkçı Cephesi henüz burada yer almaz.

Arafat yönetimindeki FKÖ, Arap ülkelerinin de desteğiyle ağırlığını göstermeye başlar: Suudi Arabistan finansal yardımda bulunur ve 1969 ilkbaharında silahlar Amman üzerinden yola çıkar. Yıllar boyunca Suudi yardımı Vahabilerin (Islam'ın bu püriten ve çok tutucu akımı Suudi Arabistan'da hüküm sürmektedir), dinsizler olarak gördükleri Marksist hareketleri de içinde bulunduran FKÖ'ye değil, el-Fetih'e gönderilecektir. El-Fetih'e gönderilen bu yardım, Arafat tarafından bağımsız bir şekilde diğer farklı örgütler arasında paylaştırılacaktır.

FKÖ liderinin gazeteciler tarafından gittikçe daha çok ve daha sık aktarılan düşünceleri, dört saat boyunca milliyetçi Lübnan haftalık yayını *As-Sayyad*'a genişçe vermiş olduğu nehir söyleşi sırasınca belirtilmiştir: *"Biz Ürdün ordusu ve orada bulunan Irak güçlerinden sonra Ürdün'deki üçüncü gücüz [...]. Biz sınır tanımıyoruz. Savaşçılarımız el-Fetih kâğıtlarıyla bir ülkeden diğerine geçiyorlar. Biz bu ülkelerin her birinde varız. Filistinlilerin oldukları her yerde üsler var. [...] Arap hükümetlerine dayanıp ihtiyacımız olanları elde ediyoruz: İhtiyaçlarımız karşılandığı sürece karşı karşıya gelmekten kaçınırım; ama aksi takdirde harekete geçerim.*

Sağ-sol ayrımı üzerine: *"Ben elindekiler elinden alınmış bir adamım, vatanım bile elimden alındı. Vatanımı kurtarma mücadelesinde 'sağ' ve 'sol' terimleri ne ifade eder? Kurtaran şeytan olsa bile toprağımı geri almak istiyorum. [...] Biz solun lideri olan Sovyetler Birliği'nden daha fazla soldayız. Sovyetler Birliği, Yakındoğu sorunu için bir barış çözümü onayladı ve biz bu çözüme karşıyız. Komünist partiler bizden daha mı solda? Kesinlikle değil; çünkü bu partiler geçmişte İsrail'le barış imzalanmasını talep etmişlerdi, ki İsrail'i siz kendi-*

niz 'topraklarımızdaki emperyalist varlığın temsili cisimleşmesi' olarak adlandırıyorsunuz."

Filistin'in gelecekteki toplumsal rejimiyle ilgili olarak: *"Kurtuluş sonrası Filistin'in rejiminin niteliğini bugünden tanımlamamı istiyorsunuz. Bu, daha ayıyı öldürmeden onun kürkünü satmak gibi. Biz ulusal kurtuluş aşamasındayız. Bu aşamada tüm ideolojik ayrılıkları, anlaşmazlıkları dondurmak gerekir."*

Yürütme Komitesi'nin yeni başkanı şok formüllerden korkmaz: *"Silahlar benim kendimi ifade etme şeklim"*, *"siyasal bir çözüm, teslim olmak demektir"* ve her zaman: *"242 Sayılı Karar ihanettir ve bir felakettir."*

Bu söylemler ile eylemler yan yana gider: İsrail'de ve işgal altındaki topraklarda yapılan gerilla operasyonları yoğunlaşacak ve 1968'de 916 olan operasyonlar bir sonraki yıl 2432'ye çıkacaktır. Bölge misilleme mantığıyla yok olup gitmektedir.

6. BÖLÜM

Bir Yunan Tragedyası Gibi

Rabat'taki beşinci Arap zirvesi (21-23 Aralık 1969) FKÖ'nün yeni lideri için zafer kutlaması gibi bir karşılamaya sahne olur. Havaalanına varmasından itibaren Fas kralı tarafından bir devlet başkanı gibi karşılanır ve coşkulu bir kalabalık onu alkışlarla selamlar. Konferans sırasında oturduğu yer kralların ve devlet başkanlarının yanlarında, ön saflardadır. Ve FKÖ zirvelere yalnızca Arap ligine bağlı bir örgüt olarak katılıyor olsa da ona oy verme imtiyazı tanınır.

Pek çok farklı fikrin karşı karşıya geleceği bu toplantıda, herkes Filistin devriminin ateşli savunucusu olduğundan, fedayilere destek oybirliğiyle kabul edilir. Fakat Arafat uzlaşmaz: Her türlü tavizi reddederek *"verimsiz siyasal denemeleri"* durdurma çağrısı yapar ve fedayiler hareketinin özgürlüğünü *"Siyonist varlığın"* komşu ülkelerinde tartışmaya gelmediğinin altını çizer. Bu söylem bölgede ciddi sonuçlar ortaya çıkmasından endi-

şelenen Kral Hüseyin'in hoşuna gitmeyecektir; Ürdün'de yönetim ile fedayiler arasındaki ilişkiler şimdiden gergindir.

Arafat konferanstan kendisine verilen pek çok vaatle ayrılır; fakat Ebu Cihad'ın hatırlatacağı gibi: *"Sözlerden gümrük vergisi alınmamaktadır."* Nitekim sözlerini gerçekten tutanlar yalnızca Cezayirliler olacaklardır. Zirvenin başlamasından önce bile Cezayir'in tek partisi olan Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin sorumlusu Ait Ahmed, birkaç milyon dinarlık bir çek verir ve Arafat'a *"Silahların bunu takip edeceğini"* bildirir. Arafat'ın FKÖ'nün başına seçilmesinden sonra Boumediene, uluslararası sahnede ağırlık kazanması için O'na yardım etmeye karar vermiştir. Ayrıca Filistin sorununun özellikle Batı kamuoyu tarafından tanınmasını ister. Cezayir Savaşı sırasında diplomasi ve iletişim konusunda deneyim kazanmış bir kişi el-Fetih'e yardımcı olması için görevlendirilir: Bu, 1971 yılında Beyrut'a büyükelçi olarak atanacak olan Muhammed Yezid'dir. Cezayir başkanı, Ebu Ammar'ın Cezayir Cumhuriyeti'nin geçici hükümetinin eski iletişim bakanının aynı zamanda bir Arap hükümetinin FKÖ'deki ilk temsilcisi olduğunu bilmesini ister.

Arafat tüm dünyadaki antiemperyalistlerin dostudur ve her fırsatta "Siyonistleri" destekleyen Amerikan emperyalizmine saldırarak bu özelliğinin altını çizer. Ayrıca Fidel Castro'yu Ürdün'deki Filistinli komando üslerini ziyaret etmek için davet eder[1] ya da Temmuz 1970'te Küba devriminin yıldönümünde Amerikan emperyalizmini yenebilmek için *"pek çok Vietnam"* yaratılması gerektiğini tavsiye eden Che'yi taçlandırır.

Bu ziyaret gerçekleşmeyecektir: Kral Hüseyin haberdar olmadığı bu davete hiçbir zaman izin vermemişti.

Arafat aynı zamanda Uzakdoğu'da da önemli dostlara sahiptir. Amerika Birleşik Devletleri'yle savaşta olan Kuzey Vietnam, Mart 1970'te FKÖ'nün delegasyonunun başı olarak Arafat'ı ağırlar. Hanoi'de Arafat, Vietnam savunma bakanı, efsanevi General Giap ile görüşür. Giap, Arafat'ı başarılarından dolayı kutlar ve O'nu *"ülkeyi İsrail kuvvetlerinden temizlemeye, İsraillilerin evlerini havaya uçurmaya ve insanlarını ortadan kaldırmaya"* yöneltir. Bütün bunların yanında Vietnamlı general, Filistinli konuğuna siyasal mücadelenin önemini anlatır ve konuyu *"Doğru bir çizgiye sahip olmak esastır"* diyerek özetler. Kısa süre önce ziyaret ettiği Kültür Devrimi Çin'indeyse başbakan Zhou Enlai tarafından coşkuyla karşılanır. Ebu Iyad'ın kendisine eşlik ettiği bu gezide Arafat gelişinden itibaren Mao'nun şu formülünü kendi davası için kullanır: *"Güç tüfeğin ucundadır."* Arafat aynı zamanda Halkın Kurtuluş Ordusu Genelkurmay Başkan Yardımcısı Chiu Hui-tso ile de görüşür ve ondan silah ve askeri eğitim sözü alır. 1965 yılında Ahmed Şukari tarafından açılan FKÖ'nün Çin'deki pek çalışmayan bürosu, büronun başına Filistin diplomasisinin yeni şefi Hüsnü Yunes'in geçmesiyle sonunda canlanır. Bu ziyaret, *Halkın Gazetesi* tarafından şu sözlerle yorumlanacaktır: *"Filistin gerillası emperyalizm karşıtı küresel mücadelenin bir parçasıdır ve Çinhindi halklarının kurtuluş mücadelesine dolaylı olarak destekte bulunmaktadır.*

Her ne kadar Çin, Vietnam ve Üçüncü Dünya ülkelerinin bazılarıyla geliştirilen ilişkiler cesaret verici olsa da Arafat asıl olarak başka bir ülkeden destek almanın yollarını arar: Bu, 1947'de paylaşım planını destekledikten sonra Filistinlilerin bağımsızlık hakkını açıkça savunmaya başlayan Moskova'nın yardımıdır. Fakat Sov-

yetler Birliği, fedayileri horgörmenin yanında -basın tarafından fedayiler *"maceracılar"*, *"provokatörler"* ve hatta *"Batılı petrol şirketlerinin ajanları"* olarak tanımlanırlar- İsrail'in var olma hakkını sorgulamamakta ve *"1967 taarruzunun izlerini silmenin en iyi yolu"* olarak gördüğü 242 Sayılı Kararı desteklemektedir. Bir başka deyişle anti-Siyonizme evet, fakat İsrail devletinin son bulmasına hayır demektedir. Sovyetler'in pozisyonunda değişim olmasını uman Arafat, diyalog başlatma yolları arar. Fakat bunu nasıl yapmalıdır? Bu konuda aynı zamanda kendi çıkarları için de çalışan bir adam, Cemal Abdün Nasır aracı rolü oynayacaktır. Yalnız, bunun için önce 1967 yenilgisiyle güven kaybeden Şukari'nin yerine geçmelidir; hâlâ 1968 yılındayız. Cemal Abdün Nasır, Arafat'ın karakterini iyi çözümlemiştir:[2] Arafat'ın herhangi bir siyasal çözümü reddetmesine rağmen evrim yapmaya yatkın, pragmatik yapıda bir insan olduğunu biliyordur. Moskova'ya yapılacak olan bir ziyaret, gelecekteki FKÖ başkanına ihtiyacı olan uluslararası statüyü sağlayacaktır. Bunun karşılığında ise Arafat, ona Filistin sahnesini tekrar fethetmesi için yardım edecektir.

1950'lerin ortalarından beri Nasır için Kremlin'in kapıları ağzına kadar açıktır. Temmuz 1968'de Arafat, Mısırlı bir delegasyonla Sovyetler'in başkentine uçar. Nasır bu konuda gülümseyerek şunları söyleyecektir: *"Zaten Mısır aksanına sahip. Delegasyondaki lakabı olan Muhsin Emin de O'na çok iyi uyuyor. Tek eksik kalan şimdi O'na yeni bir Mısır pasaportu tedarik etmek."*

Nasır 1967 sonbaharında, Arafat, Ebu Iyad ve Kadumi'yi kabul eder. Onların kalplerini şu sözlerle fethedecektir: *"Bir kurşun bile olsa işgal altındaki topraklarda ateş eden her kişi benim müttefikimdir."*

Sovyet yönetimi -Genel Sekreter Brejnev, Başbakan Kosigin ve SSCB Başkanı Podgorni- el-Fetih'in liderinin Mısır delegasyonunun bir üyesi olarak geldiğinden haberdardırlar. Arafat, PCUS Merkez Komitesi Sekreteri Boris Ponomarev tarafından kabul edilir ve Ponomarev, Sovyetler'in İsrail'in varoluşuyla ilgili pozisyonundan, ünlü 242 Sayılı Karardan ve fedayilerin operasyonlarının bölge için taşıdığı tehlikelerden bahseder. Aralarındaki pek çok fikir ayrılığına rağmen görüşme "samimi" olarak tanımlanacaktır. Fakat Arafat başka bir şey elde etmeyi başaracaktır: İlk defa Sovyetler Birliği, el-Fetih'e silah göndermeyi kabul edecek ve bu, yarım milyon dolar değerinde olacaktır. Silahlar Suriye üzerinden gönderilecektir.[3]

Sovyet söylemi yavaş yavaş Filistinlilerin lehine döner. Ama yine de Şubat 1970'te Arafat, bu defa FKÖ lideri olarak karşılanmayı umduğu Moskova'ya tekrar geldiğinde, gizli karşılama Sovyetler'in O'nu resmi olarak tanıma yolunu seçmediklerini gösterir. Sivil toplum kuruluşlarını ve yetkililerini kabul eden Afrika-Asya Dayanışma Komitesi'nin davetlisi olan Arafat, hiçbir üst düzey yetkiliyle görüşemeyecektir.

Buna rağmen, Ebu Ammar bir kez daha silah meselesinden bahsetme fırsatını elde eder. İki taraf da bu konuyu şimdiye kadar çok gizli tutmuşlardır; fakat ne olursa olsun silah konvoyları bu sefer Kahire üzerinden hedeflerine ulaşacaklardır.

Arafat asıl olarak insanlara karşı kullanılan Strela tipi füzelerden talep etmişti; bundan başka hiçbir silah İsrail ordusunun dengesini bozamazdı. PCUS Merkez Komitesi Uluslararası İlişkiler Departmanı Başkan Yardımcısı ve Yakındoğu'dan sorumlu olan Karen Brutens, hatıralarında Arafat için silah yardımı almanın her şeyin önünde olduğu noktası üzerinde duruyor: "*Yalnızca silahlar. Bizden hiçbir zaman finansal yardım talebinde bulunmadı.*

Bu ikinci ziyaretten bir ay sonra, Moskova anlamlı bir adım atar: Ürdün, Lübnan ve Irak komünist partileri Kremlin'le uzlaşarak komünist bir fedayi örgütü kurulmasına karar verir. Bu örgütün adı el-Ansar'dır (yoldaşlar). Arafat'a göre örgütün resmi bildirisinde Filistin'in kurtuluşuna değinilmeyip 1967'de alınan topraklardan geri çekilinmesinden bahsedilse de örgütün kurulması olumlu bir eylemdir. FKÖ'ye katılmak isteyen bu örgütün FKÖ'ye katılması kesinlikle Sovyetler'le ilişkileri iyileştirecektir. Fakat Arafat FKÖ'de karar verme yetkisi olan tek kişi değildir ve radikal örgütler bu talebi reddederler. İlk defa Temmuz 1971'de el-Ansar'ın bir temsilcisi, Ürdünlü komünist gazeteci Faik Varad, bağımsız olarak Filistin Ulusal Konseyi'ne katılacaktır. Bunun dışında el-Ansar grubu diğerlerinden hiç üstün değildir: 1973'te yok olup gitmesinden önce ancak iki ya da üç gerilla operasyonuna katılacaktır...

Moşe Dayan, Arafat'la Görüşmenin Yollarını Arar

Yüzünü kendisini destekleme ihtimali olan ülkelere doğru çeviren Arafat, aynı zamanda İsrail'de olup bitenle de yakından ilgilenmektedir. Her gün kendisine İsrail'le ilgili raporlar verilir. Nutuklarında *"Filistin halkının düşmanları"* olarak tanımladığı *tüm* İsraillilerin aslında heterojen bir toplum olduğunu Arafat bilmektedir. Özellikle de topraklarını genişletme çabasında olan kibirli ve bölgeye hükmeden bir İsrail'in sembolü olan General Dayan'ın manevralarını yakından izler. 1967 Savaşı sırasında savunma bakanı olan Moşe Dayan, ülkenin en önemli kişiliklerinden biridir. Ekim 1973 Savaşı'na kadar Arap dünyasına ve Filistin'e karşı uygulanacak siya-

seti belirleyen kişi o olacaktır. Fakat yıldırım çarpmışa döndüren 1967 zaferi ülkede dolaşan fıkraların da kanıtladığı gibi onu tepeye taşır: Moşe Dayan ve Genelkurmay Başkanı canları sıkılarak kahvelerini yudumlamaktadırlar.

Yapacak hiçbir şey yok, diye iç çeker Moşe Dayan.

- Peki yarın sabah yeni bir Arap ülkesini işgal etmeye ne dersin?

- Off!... Bir şey değiştirmez ki, diye cevap verir Moşe Dayan. Ertesi gün ne yapacağız?

Sonradan siyaset adamı olan general, 1969 yılında yayınladığı *Yeni Harita, Farklı İlişkiler* adlı kitabında belirttiği gibi atılımlarını frenlemek için hiçbir neden görmez. Ne pahasına olursa olsun işgal altındaki topraklardaki yerleşimleri artırmak istiyordur ve Batı Şeria'yı terk etmeyi reddetmektedir. *"Yeni harita"*yı şu iddialarla meşrulaştırmaktadır: *"Yüz yıl sonra, bize savaş (1967 Savaşı) sonrasındaki on yıl içinde ne yaptığımızı soracaklardır. Bu (işgal altındaki) topraklarda ne yapmamız gerektiğine karar verme gücüne bugün sahibiz. Eğer hiçbir şey yapmazsak kendi ellerimizle Siyonizmin özgüllüğünü kaybedeceğiz."*[4] Ve İsrail devletinin kuruluşunun yirmi beşinci yıldönümü kutlamalarında Hayfa Lisesi'nde öğrencilere şu konuşmayı yapar: *"Yahudi devletinin kurulması Araplara rağmen gerçekleştirildi. Bu, Arap ülkesinin Yahudi ülkesine dönüştüğünü gördüğümüz bir süreç."* Ve şöyle ekleyecektir: *"Artık Filistin diye bir şey yok. Bitti. Üzgünüm, ama Filistin diye bir şey yok demeliydim; ama üzgün değilim."*[5] *"Farklı iliş-*

Kendi partisinin militanlarına yaptığı konuşma (*Yedioth Aharonoth*, 24 Temmuz 1973).

Time, 30 Temmuz 1973.

kiler" ise kendi koşullarına uygun bir barışı dayatabileceğine inandığı Arapları içeriyor. İsrail'le işbirliği yapan Filistinlileri küçük görür; gerçek yurtseverler olarak değerlendirdiği fedayilere karşı saygı besler. Düşmanı anlama arzusu, onu, şiirlerinden birinde işgalciye olan kinini *"İsrailli bir askerin karaciğerini iştahla yiyebileceğini"* belirten ünlü Şair Fadva Tukan ile görüşmeye itecektir. Biyografisinde Fadva Tukan ve onun şiiri hakkında *"dürüstlüğü ve ateşli yurtseverliği beni etkilemişti"*[6] diyecektir.

Dayan müzakere etme arzusundan çok, merak yüzünden ve kendini ne kadar da engellemeye çalışsa da 1967'den beri izlettiği ve hakkında çok şey bildiği Arafat'la görüşme yolları arar. İlk olarak Arafat'la görüşmek için, 1968 yılı sonunda Fadva Tukan'dan Ebu Ammar'la bağlantıya geçmesini sağlama sözünü alır.[7] Sonra Dayan, el-Fetih'in bir esirine onu serbest bırakması karşılığında kendisi için Arafat'tan bir randevu almasını önerir; fakat esir onun bu teklifini reddeder.[8] Bir el-Fetih yetkilisine göreyse esir gerçekte serbest bırakılmıştır; fakat Arafat, İsrailli yöneticilerle görüşmenin hiçbir yarar sağlamayacağını iddia ettiğinden görüşmeyi reddetmiştir. *Figaro* gazetesinin bir muhabiri de Şubat 1969'daki İsrail ziyareti sırasında Dayan'ın kendisinden Arafat'a görüşme talebinde bulunduğu mesajını iletmesini istediğini bildirmişti; fakat bu haberi Dayan resmi olarak yalanladı.

Bütün bu girişimler, 26 Şubat 1969'da İsrail Başbakanı Levi Eşkol'un ani ölümüyle kesintiye uğrar. Onun

---

Moshe Dayan, *Histoire de ma vie*, Paris: Fayard, 1976, s. 385.

Bu görüşme gerçekleşmeyecektir. Anılarında Dayan (*age*, s. 386-387): *"Bir daha ondan hiç ses çıkmadı"* diyecektir.

Moshe Dayan, *age*, s. 386-387.

yerine geçen Golda Meir, *"Bay Arafat'ın katiller çetesinin şefi"* olduğunu söyleyerek Dayan'ın FKÖ'nün şefiyle herhangi bir bağlantıya geçmesini yasaklar. "Bayan Hayır" lakaplı Golda Meir adeta bir uyuşmazlık abidesidir; Ben Gurion, onun hakkında *"Hükümetimde tek taşaklı olan odur!"* demişti. Meir, Evrensel Yahudi Kongresi Başkanı Nahum Goldmann'ın öngördüğü iki görüşmeyi engelleyecektir: Engellediği ilk görüşme II. Hasan tarafından düzenlenen FKÖ'nün şefiyle olan görüşmedir; ikinci görüşme ise Nasır'la olan görüşmedir ve bu görüşmenin ayrıntılarını medyaya yayarak gerçekleşmesine dolaylı yoldan engel olmuştur. Fakat Golda Meir'ın özelliğini asıl belirleyen şey, Filistin halkının varlığını reddetmesidir. Meir'a göre Filistin halkı yalnızca *"birkaç deli İsraillinin kafasında yaşamaktadır"*[9] Bu sözlerde hiç propaganda yoktur: Gerçekten kendi düşüncesini yansıtır. Yıllar sonra Arafat, bana içtenlikle şu açıklamada bulunacaktır: *"Şok olmuştuk, kulaklarımıza inanamıyorduk. Yalnızca kör olmakla kalmıyordu, aynı zamanda olağandışı bir cürete de sahipti. Bizim gözümüzde bu, bizi sahneden silmeye kararlı bir komplonun devamıydı: 1948'de bizi tahliye ederek işe başladılar; 1967'de Filistin'den geri kalanı işgal ettiler ve en sonunda bizim var olmadığımızı ilan ediyorlardı!"*

İsrail sağı, solcular ve liberaller tarafından eleştirilen Golda Meir'ın yanında yer alır. İşgalin İsrail ahlakı üzerindeki tahribatını önceden hisseden Profesör Leibovitz,[10]

Arafat bu konuşmaları halkının varlığını görmezden gelen 242 Sayılı Karara bağlayacaktır.

Profesör Yehayahu Leibovitz (Riga, 1903 - Kudüs, 1994) ülkenin en önemli aydınlarından biridir. Bu muhalif filozof aynı zamanda bilimadamı ve dindar bir Yahudiydi.

alay eder bir üslupla, *"Yarın öbür gün Golda'nın çarpım tablosunun varlığını da tanımadığını duyacağız"* der. Bu sıralarda İsrail sağı içinde bir fikir gelişmeye başlar: Ürdün neden Arafat tarafından yönetilen bir Filistin devleti haline çevrilmesin? Ve böylece 1967 yılında işgal edilen topraklardan da vazgeçmek zorunda kalınmaz. Şubat 1970'te milliyetçi sağın liderlerinden biri olan Ezer Weizman,[11] Arafat'ın pekâlâ Ürdün'de gücü eline geçirebileceğini ileri sürer... Fakat (asıl olarak Sovyetler tarafından ileri sürülen) sürgün hükümeti fikrine bile karşı çıkan Filistinliler bu planı duymak istemezler. O dönemdeki Askeri İstihbarat Şefi Avraham Sela, görüşmemizde bana şunları anlatacaktır: *"Güvensizlik duyuyorduk: Eğer böyle bir hükümet kurulursa onunla müzakere etmek zorunda bırakılmaktan korkuyorduk. Bu yüzden bunu kabul edebilecek Filistinlilere bu planı unutturmaya karar verdik. Basına sızdırma haberler gönderildi ki bu proje yalanlansın. İşi, bu hükümetin adaylarını ölümle tehdit etmeye kadar vardırdık. Onlara aşırı uçtaki kişiler tarafından yazıldıklarına inanacakları 'Geçici bir hükümet kurmayı hayal bile etmeyin. Bu defa size yazı gönderiyoruz; ama gelecek defa patlayıcı göndereceğiz' tarzında Arapça adsız mektuplar gönderdik. Bu strateji çok etkili oldu. Ayrıca bir başka metot daha kullandık: Önemli sayıda gazeteci bizim için çalışıyordu ve Filistin yönetiminin aşırı uçlarda olmasını istediğimiz zaman gazetecilerden Faruk Kadumi ya da George Habbaş gibi radikal Filistinlilerle röportaj yapmalarını istiyorduk. Arafat'ı kandırmayı başaramadık;*

Likud'un kurucu üyesi. 1977'de Begin hükümetinin savunma bakanı olacaktır.

ama Kadumi ve Habbaş en kesin şekilde bu projeyi lekelediler...

El-Fetih Land

1967 bozgunundan sonra el-Fetih'in İsrail akınları üç sınır ülkesinde gerçekleşir: Arafat'ın genel merkezini ve eğitim kamplarını barındıran Suriye, Ürdün ve Lübnan. Her ne kadar Lübnan, Altı Gün Savaşı'nın dışında kalsa da -bu olayda sınır komşusu olan tek Arap ülkesidir- diğer komşuları gibi o da bölgedeki acı şiddet ortamından nasibini alır ve gelen mülteci dalgasından etkilenir. Lübnan'da 250.000'den fazla Filistinli mülteci kamplarında umutsuzca kızgınlık ve acı içinde yaşarlar. Bu yüzden, Arafat'a göre bu ülke potansiyel savaşçıları barındırır. Ayrıca, FKÖ'nün varlığından kendileri için fayda çıkarmaya çalışan Şiiler, Sünniler ve Maronitler arasındaki bölünmeleri kullanmayı da iyi bilecektir.

1968'den beri fedayi üniteleri Güney Lübnan'a sızarak burada İsrail ve Suriye sınırındaki Arkub bölgesinde üsler kurarlar. İsraillilerin, el-Fetih Land olarak adlandırdıkları bu bölgeden fedayiler İsrail'e sızarlar ve Katyuşa roketleri atarlar. Devlet içinde bir devlet kurulmasından korkan Lübnan'ın tepkisi gecikmeyecektir: 1969 yılı ordu ile el-Fetih savaşçıları arasında kanlı olaylara sahne olacak ve şiddet doruk noktasına Ekim ayında ulaşacaktır. Arafat sert bir üslupla bir Kahire gazetesine şöyle diyecektir: *"Lübnan'dan çekilmeyeceğiz. Arap dışişleri bakanlarının da yakın bir süre önce beyanda bulundukları gibi Filistinli komandolar Siyonist varlığa karşı hangi topraklarda olursa olsun Filistin direnişinin gerektirdiği şekilde savaşma hakkına sahiptirler.*

"Tek kârlı çıkan tarafın İsrail olacağı" kaygısıyla Nasır, her iki tarafı da Kasım ayında Kahire'de bir araya getirir. Fedayilere Lübnan üzerinden operasyon yapma hakkı tanıyan bir anlaşma FKÖ'nün lideri Arafat ve Lübnan orduları kumandanı General Emil Bustani arasında, arabulucular Mısırlı dışişlerinin ve savaş bakanlarının da katılımlarıyla imzalanır. Bu anlaşma FKÖ ve bir Arap hükümeti arasında yapılan ilk anlaşmadır. Bu metin, her ne kadar Lübnan vatandaşlığına geçiş düşünülmemiş olsa da İsrail'e geçiş noktalarını düzenlediği ve Filistinlilerin gündelik hayat koşullarını -çalışma, yer değiştirme, ikametgâh gibi- kesinleştirdiği için çok önemli bir metindir. Yaser Arafat kısa süre sonra şu beyanda bulunur: *"Bir sayı almayı başardık! Fedayi hareketine Lübnan'da yurttaşlık hakları tanındı."* On beşinci satır bu anlaşmanın çok gizli kalması gerektiğini ve yalnızca *"orduların en üst mercilerine"* açıklanabileceğini şart koşar. Fakat bu anlaşmaya karşı olanlar, anlaşmanın tam tersine büyük bir kesim tarafından duyulmasına karar verirler. 20 Nisan 1970'ten itibaren bu anlaşma Lübnan gazetesi *an-Nahar* tarafından tamamıyla yayınlanır. Ülkenin *"egemenliğini kaybetmesinden korkan"* Hıristiyan sağ, ne pahasına olursa olsun bu anlaşmaya taş koymak istemektedir. Yalnızca anlaşmaya imza atan, Arafat'ın arkadaşı olarak görülen Emil Bustani'yi yerinden etmeyi başaracaklardır.

Lübnan'da hüküm süren bu güvensizlik ortamına rağmen anlaşmaya iki taraf da uyar. Fakat anlaşma FKÖ'yü izlemek istemeyen Filistinli hareketler tarafından kırılgan bir hale getirilecektir: Bazı ikincil küçük gruplar, FHKC (Filistin Halk Kurtuluş Cephesi) ve

FDHKC (Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi) operasyonlarını anlaşmayı ciddiye almadan kendi arzularına göre devam ettirmektedirler. Tamamıyla ulusal fikirlerden esinlenen el-Fetih'in aksine, bu iki Marksist hareket kendilerini devrimci ve enternasyonalist olarak tanımlamaktadırlar: Filistin'in kurtuluşunun dışında yeni bir toplum hayal etmektedirler.[12] 1970 yılı Mayıs ayı sonunda eski Suriyeli asker Ahmed Cibril'in kumandanlığında Filistin Halk Kurtuluş Cephesi Genel Komutanlığı,[13] Lübnan sınırı yakınlarındaki Avivim'de bir İsrailli okul servisine saldırır. Bilanço 8'i çocuk olmak üzere 12 ölüdür. İsrail kısa sürede misilleme saldırısı düzenler. Arafat çok sinirlidir: İsrail operasyonunu kınamak ve Kahire Anlaşması'na göre bir soruşturmanın başlatılmasını istediği Cibril operasyonundan kurtulmak zorunda kalır.

Bu olay radikal örgütlerin tek başlarına gerçekleştirdikleri ilk olay değildir. 23 Temmuz 1968 tarihinde Filistin Halk Kurtuluş Cephesi, bir el-Al uçağını Roma-Tel Aviv uçuşu sırasında Cezayir kentine doğru döndürtmüş, yirmi bir İsrailli yolcu ve mürettebattan on bir kişi ancak beş hafta sonra İsrail'de tutuklu bulunan Filistinliler karşılığında serbest kalabilmişlerdir. Ağustos 1969'da ise yine Filistin Halk Kurtuluş Cephesi tarafından bir TWA uçağı bu defa Damas'a getirilir. Bu

---

Filistin Halk Kurtuluş Cephesi, Aralık 1967'de kurulmuştu. Bu hareket, Pan-Arap milliyetçi hareketten gelmektedir ve hareketin lideri George Habbaş'tır. Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi ise Şubat 1969'da, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nin içindeki bir ihtilaf sonucu doğmuştur ve sola kaymaktadır. O zamandan beri genel sekreteri ise Nayef Havatme'dir.
Filistin Halk Kurtuluş Cephesi Genel Komutanlığı, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nin içindeki yeni bir ayrılmanın meyvesidir.

defa da İsrail tarafından esir edilmiş iki Suriyeli pilot, iki İsrailli yolcuyla değiştokuş edilir. Bir yıl sonra Tel Aviv'e doğru gitmekte olan bir Swissair uçağı havada infilak eder. Patlamadan sağ kurtulan olmayacaktır. Bu operasyonlar uluslararası kamuoyunda çok kötü bir etki yaratır. Arafat herkesin önünde bu operasyonların el-Fetih ve FKÖ ruhuyla bağdaşmadığını ve Filistin mücadelesine zarar verdiğini açıklamak zorunda kalacaktır.

Ürdün'de Devlet İçinde Devlet

Bu bağımsız eylemler pek çok gerilime neden olur: Ürdün, İsrail misillemelerine hedef olmak zorunda kalacaktır. Üstelik silahlı mücadelelerde bölünerek karşı karşıya gelen Halkçı Cephe ile Demokratik Cephe arasına el-Fetih girerek barış hakemliği oynamak zorunda kalacaktır. Arafat birbirine zıt iki istek arasında gidip gelir: İki cepheye manevra serbestisi bırakmak -bu istek, *"gerici ve emperyalizm yanlısı"* olarak gördükleri Ürdün rejimini düşürme projelerini saklamamaktadır ve buna paralel olarak *"Tel Aviv'e giden yolun Amman, Beyrut ve Kahire'den geçtiğini"* belirtmektedirler- ve Ürdün'le kopuş noktasına gelmeden Filistin direnişini güçlendirmek.

Trans-Ürdün Emirliği (1921 yılında kurulmuştur), 1946 yılında Haşemi, Ürdün Krallığı'na dönüşmüştür. Krallık, uzun zamandan beri Filistin'le özel ilişkiler içindedir ve bu ilişkiler 1948'de Batı Şeria'nın Kral Abdullah tarafından fethedilmesiyle daha da güçlenmiştir. Ürdün vatandaşlarının % 60'ı Filistinlidir ve Filistinliler gelişmekte olan bu ülkeye pek çok katkıda bulunurlar, ülkenin en modern kesimini oluştururlar ve tüm bunla-

rın yanında milliyetçi kaynaşmayı beslemektedirler. Batı Şeria'nın 1967'de Moşe Dayan birlikleri tarafından işgali, Kral Hüseyin'i sınırlardaki mülteci kamplarında, büyük kentlerde, özellikle de Amman'da toplanan fedayilerden yana bir söylem içine girmeye zorlamıştır. Karameh Savaşı'nın ertesi günü Haşemi kralı, *"Hepimiz fedayileriz!"* diyecek kadar ileri gidecektir.

Bu koşullarda el-Fetih'in yerleşimi hızlı olur ve bu askeri aktivitelerin yanında Arafat, Lübnan'da yapacağı gibi mültecileri desteklemek amacıyla kurumların kurulmasına çalışır: Okullar, dispanserler, hastaneler ve CICR'de gözlemci sandalyesine sahip Filistin Kızıl Haç merkezleri, şehit ailelerine yardımlar. Fakat 1968'den itibaren önce kamplarda, sonra da kentlerde kral kendi egemenliğinin, özellikle radikaller ve Marksist Filistinliler tarafından tehdit altında olduğunu hisseder. Her ne kadar Nayef Havatme'ye göre Yaser Arafat, el-Fetih ve Ürdünlü, Filistinli Müslüman Kardeşler için ortak eğitim kampları[14] kurulmasını desteklemiş olsa da el-Fetih, Ürdün kanunlarına saygı gösterme konusunda çok dikkatlidir.

Ekim 1968'de Amman hükümeti Filistinlilere silahları ve üniformalarıyla kentlere girmeyi yasaklayan ve Ürdün güvenlik güçlerine boyun eğmelerini zorla kabul ettiren *"14 talimatı"* yayınlar. Filistin tarafı hükümetin talep ettiği orta ve ağır silahları teslim etmeyi kesin olarak reddeder. Kentte gerilim yükselir. Onbinlerce fedayi ve yandaşları, bir yol kazasında ölen el-Fetih'in liderlerinden Abdal Fatih Hamud'un cenazesini bir halk göste-

---

Bu kamplara *şuyukh* (yaşlı ya da ileri gelen din adamı anlamına gelen *şeyh* kelimesinin çoğulu) adı verilir.

risi haline dönüştürürler. İstihbarat örgütlerine göre Filistin varlığı her geçen gün biraz daha Kral Hüseyin'i tehdit etmektedir.

1968 Kasım ayı başlarında Ürdün ordusu Amman'ın varoşlarındaki iki mülteci kampına saldırır: Silahlı ve üniformalı fedayiler buralarda hüküm sürmektedirler ve işi kendi polisleri tarafından kontrol edilen geçiş izinleri dağıtmaya kadar vardırmışlardır. Marksist savaşçılara gelince, onlar Ürdün'de ve Arap dünyasında sosyalist bir devlet kurma çağrılarını artırırlar. 5 Kasım günü Arafat, kralı ve radikalleri anlaşma yapmaya ikna etmeyi başarır: Fedayiler başkenti terk etmek zorunda kalacaklardır. Bu anlaşmaya uyacaklardır; fakat geri gelmekte gecikmeyeceklerdir.

Çarpışma kaçınılmaz görünmektedir: Kral Hüseyin'in özel birlikleri yalnızca krallığa sadık olan Bedeviler tarafından yönetilmektedir ve propaganda, fedayileri korkunç komünistler, İslam'ın düşmanı ateistler, kraliyet ailesini ve krallığı yok etmeye çalışan, inançsız, Lenin'e sadık kişiler olarak tanımlamaktadır. Onlara *"kızıllar"*, *"Yahudilerin uşakları"* diyecek kadar ileri gideceklerdir.

1970 yılının Şubat ayı başlarında ciddi olaylar patlak verir. Yaser Arafat o sırada Moskova'da bulunmaktadır ve yoldaşlarının ihtarına rağmen *"bir karışıklığa daha meydan vermemek"* için ziyaretini yarıda kesmeyi reddeder. Arap dünyasının sunduğu halk desteğiyle Filistinliler kendilerini korunuyor hissediyorlar mıdır? Nisan ayında örgütler, Filistin direnişi birleşik kumandanlığını kurmak ve Kral Hüseyin'in kendilerine dayattığı sınırlamalara karşı mücadele etmek için birleşirler. İdeolojik farklılıklara rağmen -Marksistler toprağın kurtarılmasının ötesinde insanların kurtarılması üstünde

durmaktayken, birleşmeye öncelik veren Arafat, topluluğu bölmeye elverişli her şeyi engellemeye ve toplumsal sorunların çözümünü daha ileriye atmaya çalışacaktır ve bu, el-Hekim (bu kelime "doktor" ve "bilge" anlamına gelmektedir) lakaplı Doktor George Habbaş tarafından kendisine *"bozuk küçük burjuva"* olarak davranılmasına neden olacaktır- birleşik kumandanlığın kurulması bir başarıdır. Ama kısa ömürlü olacaktır: İki ayır FKÖ'nün başkanı olan Arafat ne kendisinin başı olduğu merkezdeki yabancı fedai örgütlerinin varlığından ne de iyi yapılanmışından hazırlıksızına her grubun aynı temsile sahip olmasından hoşnuttur.

Temmuz 1970'te Filistin Ulusal Konseyi'nin yedinci toplantısı sırasında birleşik kumandanlık, Filistin direnişinin Merkez Komitesi'nin yerine geçer. Farklı silahlı gruplar arasında koordinasyonu sağlayan bu grup, kısa sürede en yüksek organ haline gelecektir. Arafat büyük bir ustalıkla kontrolü eline alır: El-Fetih'in ağırlığı O'na güç vermektedir; çünkü bu sefer grupların temsiliyeti askeri güçleriyle doğru orantılıdır. En son olarak Arafat'ın başkanı olduğu Yürütme Komitesi[15] ile doğabilecek her tür rekabeti engelleyebilmek için Merkez Komitesi'nin toplantılarının ara sıra yapılmasına karar verilmiştir. Böylece Filistin direnişi tamamıyla FKÖ'nün liderinde toplanmıştır.

9 ve 10 Temmuz'da Ürdün ordusunun mülteci kamplarına -özellikle Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nin malikânesi olarak bilinen Amman yakınlarındaki Vahadat kampı- yaptığı akınlar yüzlerce ölüye neden olur. Kısa süre sonra Ürdün hükümeti ile FKÖ'nün Merkez

Sık sık ve düzenli olarak toplanır.

Komitesi arasında bir kez daha savaşçıların eylem özgürlüğünü sınırlayan bir ateşkes imzalanır.

Fakat yaşanan bir olay Arap dünyasını altüst edecektir: 19 Temmuz 1970 tarihinde, Rogers Planı,[16] Süveyş Kanalı cephesinde ateşkes çağrısı yapar. İsrail ve Arap ülkelerinin arasındaki iletişimin 242 Sayılı Karar temel alınarak tekrar başlaması için çağrıda bulunur. İsrail, Mısır ve ardından Ürdün tarafından kabul edilen bu plan, 8 Ağustos günü doksan günlüğüne yürürlüğe girer. Kahire ve Amman'ın bu kararı fedayiler tarafından çok kötü karşılanır; fedayilerin ağızlarında tek kelime vardır: *"Bozguncular"* Mısır'ın kabulünün ertesi günü Damas'a yerleşmiş olan el-Fetih'in resmi yayın organında atılan manşet "Hayır"dır. Amman'da Arafat 20.000 kişilik bir kalabalık önünde konuşur. Fakat her ne kadar Rogers planını sert bir şekilde eleştirse de Mısır başkanına ve Ürdün kralına doğrudan eleştiriler getirmekten kaçınır. Halbuki FHKC, Arafat'ın aksine, kentte bir gösteri düzenlemiştir. Gösterinin başında suratına Nasır'ın yüz fotoğrafını maske takmış bir eşek yürümektedir...[17]

Arafat'ın stratejisi eşzamanlı karşılaşmalardan kaçınmaktır. Bu yüzden Mısır'la ciddi şekilde kötüleşen ilişkilere karşı gelmeli, Ürdün kralını idare etmeli, kendi kampındaki radikallerle uzlaşmalıdır ve pek tabii ki bir de sürekli bir cephesi vardır: İsrail...

Kahire ve FKÖ arasındaki ilişkilerin kötüleşmesi üzerine Sfenks lakaplı el-Fetih'in Mısır'daki temsilcisi Hael Abdülhamid, Arafat'ı acil olarak Mısır lideriyle gö-

---

William P Rogers, Amerikan Nixon yönetiminin dışişleri bakanı.
Bunun üzerine Mısır lideri, Kahire'den yayın yapan Filistin radyolarını yasaklayacaktır.

rüşmesi için çağırır. FKÖ lideri Kahire'ye yanında Ebu Iyad ve Ebu Lotf (Faruk Kadumi) ile beraber gelir.

Nasır'la görüşme dört saat sürecek ve görüşme Mısır liderinin konutunda, Manşiyat el-Bekri semtinde gerçekleşecektir. Nasır'ın Filistinli aşırı uçlar tarafından kendisini aşağılanmış hissettiğini bildikleri için, Arafat ve adamları kendilerini rahatsız hissederler. Mısır devlet başkanı konuklarına İsrail'in kendisine Filistinlilerden ve Arap dünyasından "kopması" koşuluyla Sinai'den tamamıyla çekilmeyi teklif ettiğini ve kendisinin de kabul ettiğini açıklar. *"Bunu yarından itibaren gazetelerde okuyacaksınız"* der. Bu, Filistinli konuklarda büyük bir üzüntü yaratır. Bu açıklamadan sonra bir sessizlik olur ve Nasır tekrar söz alır. Bu, ilk ihtardır. Hayır, hayatını adadığını söylediği bir davayı bırakmamaktadır; fakat Mısır'la kopuşu isteyen aşırı uçları da uyarmaktadır:[18] *"Filistin, bir Arap-Filistin sorunu olmaktan öte bir Mısır sorunudur. Ve bu yüzden sizi uyarıyorum: Mısır'da hiç kimseyi sizden vazgeçmeye zorlamayın. Bu, bir felaket olur. Bunun bedeli sizin için de, Mısır için de ağır olur. Halkınız sizi ütopya yolunuzda takip etmeyecektir. Mülteci kamplarında yirmi yıldan uzun bir süre yoksulluk çekildiği zaman ne kadar muazzam olursa olsun politikacıların hayalleri insanlara kabul edilir gelmez. Bu yüzden ben Rogers Planının lehinde olduğumu açıkladığımda ya da Haziran 1967'de işgal edilen Arap topraklarının kurtuluşuna gidecek her türlü sürece olumlu baktığımda Filistin toplumunun çoğunun beni anladığına ve desteklediğine inanıyorum."*

[18] Bu görüşme Mısır liderinin kalp krizinden ölmesinden bir ay önce gerçekleşmişti. Bu kalp krizi, "Kara Eylül" katliamlarından sonra Arafat ile Kral Hüseyin arasındaki arabuluculuğun sonunda gelmişti.

Amman'a geri dönüşte Filistin delegasyonu, Ulusal Konseyi olağanüstü toplantıya çağırır. Arafat, Mısır'ın fedayileri desteklediğini belirterek ve katışıksız bir diplomatik teşebbüs olan Rogers Planının kabulünün mücadeleye zarar vermeyeceğini söyleyerek durumu Nasır'ın tarafına çevirme yolları aramaktadır. Aynı zamanda 1967'de Mısır 242 Sayılı Kararı kabul ettiği sırada Mısır liderinin el-Fetih üyelerine seslenirkenki sözlerini de hatırlatır: *"Uluslararası ilişkileri ve sorumlulukları olan bir devlet olan Mısır bunu kabul etti; fakat devrimci bir hareket olan siz geri çevirmekte özgürsünüz.*

Kara Eylül

Ağustos ayının sonunda Ürdün ordusu ve fedayiler kanlı bir şekilde karşı karşıya gelirler. FKÖ kuvvetleri neredeyse Amman'ın birkaç mahallesinin tamamını kontrol altında tutar ve bu mahallelerin çevrelerinde de kralın ordusu bulunmaktadır. George Habbaş açıkça Ürdün'de özgür bir bölge kurulmasını tavsiye eder; bu, gelecekteki devrimci devlet olacaktır. Nayef Havatme ise bir kez daha Filistin'in kurtuluşuna giden yolun Arap başkentlerinden geçtiğini ve *"tüm gerici rejimlerin"* düşürülmesi gerektiğini belirtir.[19]

Otuz yıl sonra, Amman'da, Nayef Havatme, 1970'li yıllardaki olaylarla ilgili olarak bana şunları anlatmıştı: *"1970'te biz pek çok siyasi hata yaptık, düşmanlarımızın tuzaklarına düştük. Bu hata Ürdün'e çifte egemenlik getirme isteğiydi ve bu hata hükümete bize karşı kullanabileceği silahlar verdi. Biz 'direniş gücünün üstünde güç yoktur' sloganları atıyorduk, fakat gerçekte kimse gücü ele geçirmek istemiyordu. Ürdün'deki hareket özgürlüğü ile gücü ele geçirmek arasında bir uçurum vardı. Ve sonra Filistinli savaşçılar gerçekten halk desteğine sahip değildi... sempati mevcuttu; ama gerçek bir des-*

6 Eylül günü Halkçı Cephe, Batılı şirketlere ait üç uçağın rotasını çevirir. İkisi Amman'dan 20 kilometre uzaklıktaki küçük bir yerleşim yeri olan Zarka'nın yakınındaki bir piste iner. Üç gün sonra üçüncü uçak da buraya iner ve bu yer "Devrim Havaalanı" adıyla anılır. Bu uçak kaçırma olayını gerçekleştirenler, bir şekilde Avrupa'da hapislerde tutulan Filistinlilerin serbest bırakılmasını boşuna beklerler; sonrasında yolcuları serbest bırakmayı kabul ederler ve uçakları dinamitlerle havaya uçururlar.

Sinirlenen Arafat, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nin FKÖ'nün Merkez Komitesi'ne katılımını askıya alır. Bu hafif ve geç kalmış bir cezadır; üstelik de tüm savaşçıları için *"her şeye rağmen onlar benim evlatlarım"* diyen ve Ürdün hükümetine FKÖ'nün Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'ne yapılacak her türlü saldırıya karşı yanıt vermeye hazır olduğunu açıklayan bir kişiden gelmektedir. Filistin Halk Kurtuluş Cephesi eylemlerinden vazgeçmek bir yana Ürdün'ün kuzeyinde İrbid'de *"halkçı bir hükümet"*in kurulduğunu duyurur ve *"ulusal gücün"* kurulmasını zorunlu kılabilmek için Amman'da bir grev düzenler.

Ürdün ordusu savaşmak için yanıp tutuşmaktadır: Askeri bir kampta genç bir asker, Kral Hüseyin'in önünde erkekliğiyle dalga geçerek bir sutyen çıkartır. Ciddi bir kan banyosu hazırlanmaktadır: 16 Eylül günü, kral, tüm *"demagoglar ve asilere"* karşı *"demirden bir vuruş"* ile harekete geçeceğini söylemiş olan Filistinli General

---

tek yoktu. Ürdün rejimi egemenliğine göz dikenleri hoş göremezdi; zaten Ürdün'deki Suriye akını sırasında gördüğümüz gibi kralın düşürülmesine müttefikleri olan Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail hiçbir zaman izin vermeyeceklerdi."

Muhammed Davud tarafından yönetilen askeri bir hükümet kurar. Arafat, tüm Arap hükümetlerinin liderlerine tehlike işareti verir ve onları müdahale etmeye çağırır. *"Kral Hüseyin'in Filistinli direnişçileri ortadan kaldırmaya niyetli olduğuna dair çürütülemez kanıtlarım var. Öyle sanıyorum ki hükümetleriniz bizim için hiçbir şey yapamazlar ya da yapmak da istemezler. Fakat sizi bilgilendirmek istedim, en azından haberiniz olmadığını söyleyemezsiniz."* Saldırıdan yirmi dört saat önce Filistin direnişinin Merkez Komitesi hemen tüm kuvvetlerin (düzenli birlikler, komandolar ve halkçı milisler) Yaser Arafat'ın komutanlığında birleşmesine karar verir.[20]

17 Eylül 1970 tarihinde, sabah saat 05'te, kralın emriyle zırhlılar, tanklar Amman'daki ve mülteci kamplarındaki Filistinli savaşçıların mevkilerine saldırır. Her ne kadar Ürdünlü askerler el-Fetih'in genel merkezini[21] işgal ediyor olsa da, genel merkezden çok da uzak olmayan operasyon bürosunda bulunan Arafat, saldırıyı durdurmaya kralı ikna edebileceğine hâlâ inanmaktadır. Fakat telefonda kendisine verilen kısa bir cevap telefon konuşmasına son verir: *"Kral şu anda dua ediyor ve rahatsız edilemez."* Nasır'a ulaşmak ise çok daha kolaydır. Nasır'dan kan dökülmesini engellemek için tüm gücüyle müdahale etmesini ve ateşkesi sağlamasını ister. Bu konuşmanın akşamında Mısırlı Genelkurmay Başkanı General Muhammed Sadek, savaşın durdurulması için müzakere etmeye Amman'a gelecektir.

Bu sırada savaş şiddetlenir. Arafat kısa süre içinde, Amman'ın yedi tepesinden biri olan Djabal Vebdeh'de

---

FHKC böylece tekrar entegre olur.

Bu genel merkez Amman'da, Djabal Hüseyin'de bulunmaktadır.

kendini savunmaya geçmek zorunda kalır. Kralın askerleri ölü ya da diri Arafat'ı yakalama emri almışlardır. Bir kez daha Arafat kendisine saldıranlardan kılpayı kurtulacaktır. Evi bombalandığı sırada orada bulunmamaktadır; fakat Ebu Cihad, Ebu Iyad ve Ebu Nof (Nayef Havatme) ile beraber barındığı Vahadat mülteci kampı yanındaki, Eşrafiya Mahallesi'ndeki barınağa bir havan topu mermisi isabet eder. Mucize eseri mermi demirden bir dolap içinde patlar; kimseye zarar gelmez. Arafat, Fransız Gazeteci Eric Rouleau'ya şöyle anlatacaktır: *"Iki defa Ürdün ordusu bulunduğum yeri kuşattı ve hoparlörlerle beni teslim olmaya davet etti. Fakat ikisinde de beni yakalayamadı. Her defasında halkın işbirliği sayesinde kaçmayı başardım.*

Amman'da ve Ürdün'ün diğer bölgelerinde Filistinli savaşçı katliamı bir haftadan fazla sürecek, 3500 ölüye ve 20.000 kişinin yakalanmasına neden olacaktır.[22] Vahadat kampı (50.000 kişi) çok kısa sürede büyük ölçüde tahrip edilmiştir. Hiç kimse bu kıyımı durdurabilecekmiş gibi gözükmemektedir. Askeri planda Ürdün'ün kuzeyine zırhlı bir birlik gönderen Suriye, İsrail, ABD ve Sovyetler'in baskısıyla Ürdün geri adım atmak zorunda kalır. Daha çok diplomatik çözümler denenmektedir: 21 Eylül günü Kahire'de toplanan olağanüstü zirve, Ürdün'e üç delege göndererek -Sudan Başkanı General Nemeiri, Tunus Başbakanı Bahi Ladgham ve Kuveyt Savunma Bakanı Şeyh Saad Abdullah- ateşkes müzakeresi yapmaya ve FKÖ liderinin hayatını kurtarmaya çalışır. Fakat Arafat nasıl bulunacaktır? Ulusal Ürdün Radyosu

---

Operasyon, Filistinlilerin belleklerinde "Kara Eylül" olarak kalacaktır ve bu, kısa süre sonra bazı Filistinli radikaller tarafından girişilen katliamları meşrulaştırmak için kullanılacaktır.

aracılığıyla General Nemeiri, 24 Eylül günü saat 22.05'te Filistinli lidere acil görüşme talebini dile getirdiği bir çağrıda bulunur. Arafat bu çağrıya Damas'tan yayın yapan Filistin Direnişinin Sesi aracılığıyla cevap verir: *"Çağrınızı duydum. Size görüşmenin saat 1'de olmasını teklif ediyorum. Sizden arabayla şu güzergâhı takip etmenizi istiyorum: Caravane Oteli, Alia Okulu, [Djabal Vebdeh'teki] Birleşik Arap Cumhuriyeti*[23] *Büyükelçiliği. Bu noktada temsilcilerimizden biri tarafından karşılanacaksınız ve o, sizi görüşme mekânına getirecek. Eğer bu gece diğer taraf, Djabal Vebdeh bölümündeki ateşkese saygı gösterirse, daha güvende olursunuz"* diyerek Filistin direnişinin Merkez Komitesi başkanı sözlerine son verir.

Mısır Elçiliği'ndeki görüşme birkaç saat sürer. General Nemeiri aracılığıyla Nasır, Arafat'a ateşkesi kabul etmesi için baskıda bulunur. Bu, alması çok zor bir karardır; fakat FKÖ'nün lideri Kral Hüseyin'e hiç güvenmiyor olsa da asıl düşman olan İsrail'in Araplar arasında yaşanan bu sorundan çok mutlu olduğunu bildiği için acı çekmektedir. 25 Eylül cuma günü, savaşın dokuzuncu gününde, Amman Radyosu, Hüseyin, Arafat ve Nemeiri'nin tüm topraklarda toptan ve acil bir ateşkes anlaşması yapmayı başardığını anons eden bir bildiri yayınlar.

"Bundan Sonra En Kötüyü Beklemek Gerekir"

Ulusal güvenlik güçlerinin dikkatinden kaçmayı başaran Arafat, (Kuveyt Savunma Bakanı Şeyh Saad Abdul-

Suriye'yle birleşme 1961'de çözülmüş olsa da Mısır uzun süre Birleşik Arap Cumhuriyeti adını koruyacaktır.

lah'ın ödünç verdiği Körfez ülkeleri geleneksel kıyafetleriyle Arafat tanınmaz bir kılıktadır) Amman Havaalanı'na gelir ve üçlü delegasyonla beraber Kahire'ye uçar. Arafat'ın Mısır'ın başkentine ulaşmayı başardığını öğrenir öğrenmez Kral Hüseyin de Kahire'ye hareket eder.

Kahire'de Arafat, Arap liderlere uzun uzun Amman'daki katliamlardan, yıkımlardan, Eşrafiya Hastanesi'nin bombalanışından, çukurlara yığılan ölü bedenlerden, Ürdün askerlerinin kininden bahseder. Fakat her ne kadar özel konuşmalarda kralın bu cinayetteki rolü üzerinde dursa da halka açık konuşmalarda kralı suçlamaktan geri durur: Bir anlaşma imzalanmalıdır. Diğer iki Arap ülkesi lideri ise Kral Hüseyin'i ezmeyi görev edinirler. Nasır, aşırı sert mesajında Kral Hüseyin'i, *"Yaptığı açıklamaların aksine Filistin direnişini ortadan kaldırmak için bir planı yürürlüğe koymakla"* suçlar. Bunun yanında Kahire Radyosu tarafından canlı yayınlanan bir basın toplantısı sırasında Sudan devletinin başkanı Gaafar Nemeiri, tanık olduklarını hatırlattıktan sonra taşı gediğine koyar: *"Ürdün'de tüm Filistin halkını ezmek ve Filistin direnişini ortadan kaldırmak için bir komplo düzenlendiğine dair kanıtlara sahibiz. Kral Hüseyin bu olanlardan düpedüz sorumludur.*

Katliamların başlangıcından bir hafta sonra, Kahire'deki zirvede Ürdün delegasyonu üyesi olan Ürdün Başbakanı General Davud, pek alışık olmadık bir şekilde görevinden istifa eder. Kahire'deki otel odasında tutumunun nedenlerini açıklayan bir mektup bulunacaktır. Metnin üslubunda Haşemi iktidarına yönelik bir şiddetin varlığı sezilir. Onun yerine geçen, tahta yakın bir başka Filistinli, Ahmed Tukan, hemen bizzat Arafat ta-

rafından eleştirilecektir: *"Tukan'ın Filistinli olmasının hiçbir değeri yok. Filistinli ya da Ürdünlü olması fark etmez, bizim gözümüzde satılmış bir kişidir."*

27 Eylül günü sekiz Arap devletinin himayesi altında Arafat ve Kral Hüseyin on dört noktada bir ateşkes anlaşması imzalarlar. Bu anlaşma *"fedayilerin eylemlerinin sürekliliğini"*, *"Krallığın egemenliği"* ile uzlaştırmayı önerir. Kahire anlaşmasının başlıca maddesi kralın birliklerinin Amman'ı hızla boşaltmasını öngörürken fedayiler de *"eylemlerine daha uygun mevziler"* için başkenti terk edeceklerdir. Anlaşmanın imzalandığı oturumda tüm üyeler hazır bulunurlar. Herkesin gözleri önünde iki taraf da kucaklaşır...

Anlaşmanın imzalanmasından birkaç dakika önce Nasır, Arafat'a şu açıklamada bulunur: *"Sana, bizim size askeri bir yardımda bulunamayacağımızı her zaman söyledim. Bu, İsrail'i Ürdün'de savaşmaya kışkırtmak anlamına gelirdi ve kapıyı yabancı müdahaleye açık bırakırdı. [...] Ben kabul edilebilir bir çözüme ulaşmak için zaman kazanmaya çalışıyordum. Bu son günlerde size istediğiniz her silah ve cephaneyi temin ettim ve Mısır sınırında konuşlanmış üç [FKÖ'nün] silahlı müfrezenin mevcudunu uçakla gönderdim."*[24] Nasır aynı zamanda Leonid Brejnev'den ABD'yi çatışmaya girmekten vazgeçirmesini istediğini hatırlatır. ABD'nin soruna dahil olması Filistin direnişine ölümcül bir darbe indirebilirdi. Arafat'a *"Son birkaç gün içinde sizi korumaktan yorgun düştüm"* diye itirafta bulunur.

Muhammed Hassanen Haikal tarafından gazetesi *el-Ahram*'ın (16 Ekim 1970) başmakalesinde bildirilen sözler. Nasır'ın danışmanı ve güvendiği bir adamı olan, ulusal oryantasyondan sorumlu Bakan Haikal, aynı zamanda en büyük Arap gazetecilerinden biridir.

Arafat 28 Eylül akşamı daha yeni Damas'a dönmüştür ki O'na, Kahire radyolarının programlarını yarıda keserek Kuran ayetleri yayınlamaya başladığı ve trajik bir olayı haber verdiği bildirilir. O gün Nasır, zirveye katılan yedi devlet başkanını uğurlamıştır. Ve daha bu yedi devlet başkanı Mısır topraklarını terk etmeden Nasır bir kalp krizi geçirmiştir. Kaderin cilvesine bakın ki o gün Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin dağılmasının yedinci yıldönümüdür. Ebu Ammar hıçkırıklara boğulur. Direniş çok değerli bir müttefikini kaybetmiştir. Kahire'deki cenazeye el-Fetih delegasyonunun ve FKÖ'nün başı olarak katılan Filistin direnişinin lideri, Nasır'a el-Fetih'in bir bildirisi aracılığıyla Filistin devriminin şehidi unvanını vermekte gecikmeyecektir: *"Tüm Arap ulusunun özlemlerinin ve hayallerinin somut örneği olan Nasır, onurlu bir savaş sırasında ölmüştür; onun düşünceleri Filistin halkının gelecek nesillerinin hafızasında sonsuza kadar kazılı kalacaktır."*

Nasır'ın ölümü Kahire anlaşmasıyla sağlamlaştırılan hassas dengeleri değiştirecektir. Arafat, Nasır'ı Kral Hüseyin'in ordusunun kurbanı gibi sunarak bu olayı Ürdün'le savaşı tekrar başlatmak için bir araç olarak kullanmak isteyen radikallerin öfkesini sakinleştirmek zorundadır. Ürdün tarafında ise kral, fedayileri ortadan kaldırmak isteyen bazı subaylarının baskılarına karşı umursamaz değildir. Ekim ayının sonunda Kral Hüseyin, Filistin katliamının beyni olan Vasfi Tal'ı hükümetin başına getirir. Arafat'a göre *"bundan böyle en kötüsünü beklemek gerekmektedir"*

Bununla birlikte 13 Ekim 1970 tarihinde iki düşman yeni bir anlaşma imzalarlar. Ürdün kralı, FKÖ lide-

rini Filistin halkının yegâne temsilcisi olarak tanır; direniş kuvvetlerine kralın bölüklerinin maddi imtiyazlarını tanır; Filistin komandolarına düşman her örgütü yasaklamayı kabul eder; genel af ilan eder ve en küçük bir koşul olmaksızın fedayilerin tüm Filistin'i kurtarma amaçlarını onar. Her şey iyiye gidiyor gibi gözükmektedir... Fakat bu anlaşma karşılıksız değildir: Verdiği temelsiz sözler karşılığında kral, fedayilerin üslerinin ülkenin kuzeyine toplanması şartını kabul ettirmiştir. Kendisi ve başbakanı için asıl önemli olan satır budur: Ürdün toprağındaki Filistinli savaşçıların ortadan kaldırılmasının şartlarını hazırlamaktadır.

Bu anlaşmanın yapılmasından hemen sonra Arafat, silahları ve savaşçıları, komandoların kontrolü altındaki 50 kilometre civarındaki bir yol olan "Arafat pisti"nden ("Hô Chi Minh pisti"ne bir gönderme) Ürdün'ün kuzeyindeki Suriye sınırındaki İrbid'e gönderir. FKÖ lideri FKÖ'nün üç alayına, 20.000 kadar on iki fedayi örgütüne yayılmış savaşçıya ve mülteci kamplarında düzeni sağlayan birkaç bin hafif silahlı milis erine sahiptir. Fakat Vasfi Tal da bir saniye bile kaybetmez: Atanmasından itibaren kendini ortadan kaldırma planına adar. Ürdün düzenli kuvvetleri kısa sürede fedayileri sürtüşme çıkarmak için kışkırtır; silahlarına el koyar ve onları kuzeye, Ajlun ve Ceraş'a doğru itmeyi başarırlar.

Bu gerilim ortamında Filistin Ulusal Konseyi'nin sekizinci oturumu Kahire'de toplanır (28 Şubat-5 Mart 1971). Arafat burada eylemin birleşmesi için savaşır ve kısmi olarak gidişattan sorumlu olan radikallere ciddi eleştiriler yöneltir. George Habbaş'a karşı gelerek delegeleri Konsey'in bildirisinin krala sözlü olarak saldırmaması konusunda ikna etmeyi başarır; Arafat'a göre çok

fazla agresif olan bildirgeler düşmanın yararına olacaktır. Bununla beraber yeni darbeler olacaktır. Mart 1971'de Irbid kenti kralın ordusu ile fedayiler arasında şiddetli bir karşılaşmaya sahne olur. Yetkililer "küçük paketler" politikasını uygularlar: Şehirdeki komandoları sürerek, onları iyi belirlenmiş bölgelere tecrit etmeye çalışırlar; böylelikle onları soluksuz kalmaya mahküm etmiş olurlar.

Kimden yardım ummalıdır? Arafat yeni Mısır başkanına katliamları durdurmak amacıyla müdahale etmesi için adeta yalvarır. Fakat Enver Sedat fedayileri korumak için hiçbir somut adım atmaz. Filistin Ulusal Konseyi, Temmuz ayının başında Kahire'de tekrar toplanır. Tüm fedayi örgütleri Konsey'de hazır bulunurlar. George Habbaş, Haşemi rejimini düşürmek ve yerine Ürdün'de ilerici bir cumhuriyet kurmak için açıkça çağrıda bulunur. Fakat FKÖ'nün lideri kraldan çok da sağlam olmayan bu geçici uzlaşma (modus vivendi) korunmasını istemektedir ve bir kez daha rejimin açıkça kınanmasını engellemeyi başarır. Bu uzlaşma çabası tamamıyla boşa çıkacaktır: 13 Temmuz 1971'de, Kahire'deki Konsey'in kapanışından birkaç saat önce Ürdün'de fedayilerin ortadan kaldırılmasına karar verilir. Ajlun-Ceraş bölgesinde son Filistin üsleri de kralın ordusu tarafından yok edilir ve dört gün içinde 3000 savaşçı mülteciyi ormanlarda hezimete uğratır. Bin kadar savaşçı acımasızca katledilmişlerdir. Bu savaşçıların arasında el-Fetih'in en büyük komutanlarından Ebu Ali Iyad da vardır.

Ölümden ya da hapisten firar etmeyi başaranlar Suriye ya da Lübnan'a kaçmaya çalışırlar. Fakat her ne pahasına olursa olsun kralın bölüklerine teslim olmayı reddeden yaklaşık seksen kişilik bir grup İsrail ordusu tara-

fından işgal edilen Ürdün vadisine doğru kaçar. Yaşadıkları son utanç ise İsrail kol kuvvetleri tarafından yakalanmalarıdır. Operasyonun sonunda Vasfi Tal, Kral Hüseyin'e Ürdün topraklarında hiç fedayi kalmadığını bildirir. Arkadaşlarından birine şu açıklamada bulunur: *"Filistin bitti. Bir bölümü İsrail'de, diğeri ise Ürdün'de. Geriye tek Filistin halkı kaldı.*

Kuzeydeki katliamlardan sonra Ürdün hükümeti Kahire ve Amman anlaşmalarını geçersiz ve gelecek vaat etmeyen anlaşmalar olarak ilan eder. Yaser Arafat, Ebu Cihad, Ebu İyad ve diğer yöneticiler Suriye'ye veya Lübnan'a kaçınayı başarırlar.

Travma geçiren Filistinlilerin ağızlarında tek bir kelime vardır: *"İntikam"*

7 BÖLÜM

Karanlıklar Savaşı ve Diplomasi

Ürdün'deki katliamlardan sonra Arafat ve Filistin yönetiminin üyeleri Damas'ta bir araya gelirler. Alınan yara derindir: 1970'li yılların sonunda Mahmud Derviş, Arafat'a hayatının en kötü anını soracaktır ve o üç kelimeyle cevap verecektir: Amman, Ceraş, Ajlun.

Direniş tekrar nasıl inşa edilmelidir? Artık fedayiler yalnızca Lübnan'da, 3000 savaşçının odaklandıkları el-Fetih Land'de hareket edebilmektedirler. Böylece Arafat askeri harekâtı artık Lübnan'dan organize eder; Ürdün'de kaybedilen materyal yerine top ve zırhlılar alır. 1971 yazından itibaren Arafat, İsrail karşıtı operasyonların yönetimini bizzat kendisi ele alır; diğer yandan Ürdün'e karşı diplomatik bir savaş yürütür. Her ne kadar Suriye, Irak ve Libya Amman'la ilişkilerini kesmeyi kabul etseler de Mısır'ın yeni başkanı Enver Sedat, Kral Hüseyin'i *"Filistin direnişinin cellatı"* olarak nitelendirmekle yetinir; fakat Ürdün'le ilişkilerini kesmeyi reddeder.

Eylül 1970 katliamlarından bir yıl sonra, FKÖ'nün lideri Cidde'de (Suudi Arabistan) bir uzlaşma konferansına davet edilir. Konferansa gitmeyi reddederek konferansa gitme çağrısına Ebu Ali Iyad'ın anısına düzenlenen bir törenle cevap verir ve törende şöyle seslenir: *"Emperyalizmin ajanı olan kral, Ebu Ali Iyad'ı öldürmeyi başardı; fakat bu alçak eylem cezasız kalmayacaktır."* İntikamdan çok, Arafat'ın kafasını askeri strateji meşgul eder: İsrail'le sınırdaş ülkeler arasında İsrail'le en uzun sınıra Ürdün sahiptir. Bu yüzden Arafat için bu sınır, direnişin "doğal temelidir"; bu temeli ne pahasına olursa olsun tekrar işgal etmeye uğraşmalıdır.

İntikam'la diğerleri ilgilenmektedir... 28 Kasım 1971'de saat 15:40'ta Ürdün Başbakanı Vasfi Tal, Kahire'de Sheraton Oteli'nin girişinde öldürülür. Girişte bulunan dört savaşçıdan ikisi şarjörlerini Ürdün'deki katliamların sorumlusunun üzerine boşaltırlar. Bu, Kara Eylül'ün ilk saldırısıdır.

Gizlilik içinde kurulan bu grup, asıl olarak el-Fetih üyelerinden oluşmaktadır. Fakat bu grubun kurulması el-Fetih içinde oybirliğiyle kabul edilmemiştir. Kahire saldırısından iki ay önce, Damas'ta bir kongre sırasında Halit el-Hassan sert bir şekilde terörist oluşumu eleştirir ve eğer harekete geçerlerse onları kamuya haber vermekle tehdit eder. Bu tehdidini sonradan yerine getirmez. Kara Eylül yalnızca iki ile üç yıl arasında eylemde bulunacaktır. Zaten Arap dünyasında saygın bir statüyü edinmiş olan el-Fetih, resmi olarak kendini Kara Eylül'den uzakta tutar. Sık sık Arafat *"Bu, el-Fetih değildir"* diye konuşacaktır; ama onu hiçbir zaman kınamayacaktır.[1] Güvenilir kaynaklara göre, grubun gerçek so-

---

Ürdün'de başarısız olan bir rehin alma operasyonu sonrasında Yaser Arafat kralın dikkatine şu sözleri sunacaktır: *"Filistin Kurtuluş Örgütü'nün başkanı*

rumlusu Ebu Iyad'dır. Ebu Iyad otobiyografisinde, Kara Eylül'ü *"direnişin askeri ve siyasal görevlerini yerine getiremediği bir dönemde onun yardımcısı"*[2] olduğunu söyleyerek meşrulaştıracaktır.

Bu grup özellikle ses getiren operasyonlarıyla ünlendi. Mayıs 1972'de Tel Aviv Havaalanı'nda teröristler rotasını değiştirdikleri uçaktan yüz kadar Filistinli esirin serbest bırakılmasını şart koşarlar ve eğer bu istekleri kabul edilmezse uçağı havaya uçurmakla tehdit ederler. Bir İsrail saldırı ekibi onları etkisiz hale getirir ve mucize eseri yalnızca üç kişi (iki Filistinli ve bir yolcu) ölür. Bu eylem başka eylemleri de tetikler: Aynı ay içinde Filistin Halk Kurtuluş Cephesi liderlerinden Doktor Vadi Haddad tarafından yönetilen Japon Kızıl Ordu'dan üç adam, Lod (Tel Aviv) Havaalanı'ndaki kalabalığa rasgele ateş açarlar ve bu operasyon 25 ölü ve 78 yaralıya neden olur. Üç Japon'dan ikisi ölü olarak ele geçirilirken biri sağ olarak yakalanır.

Acımasız savaş kanununun gerisine saklanan Arafat bu operasyonları yalnızca özel konuşmalarında kınar; resmi bir kınamada bulunmaz.

Mart 1973'te Hartum'daki Suudi Arabistan Büyükelçiliği'nde rehin alınan üç diplomat -iki Amerikalı ve bir Belçikalı- ise Filistinli esirlerin serbest bırakılması talepleri reddedilince öldürülürler.

Fakat Kara Eylül'ün en ses getiren eylemi Eylül 1972'de Münih Olimpiyatları sırasında gerçekleşecektir. Filistinli fedayilere olimpiyatlardan daha çok izleyici sağlayan bir başka olay olabilir mi? 5 Eylül günü, yedi

---

olarak açıkça ifade ediyorum ki benim Kara Eylül'ün eylemleriyle ilgim yok. Bu grubun üyelerini operasyonlarını yapmaktan alıkoyamam."
Bkz. *Ebu Iyad, Vatansız Filistinli*, s. 156.

adam İsrail delegasyonunun konutuna girerler: Dokuz atlet rehin alınır ve diğer iki atlet öldürülür. Filistinli komandolar İsrail'de hapis tutulan 250 Filistinlinin serbest bırakılmasını şart koşar. Uzun müzakerelerden sonra rehin alınan dokuz atlet helikopterlerle Münih Havaalanı'na nakledilirler ve orada onları bir Arap ülkesine götürmek için bir Lufthansa uçağı beklemektedir. Uçağı kontrol etmekte olan Filistinliler, Dayan'ın emirlerini uygulayan Mossad'ın şefi General Tsvi Zamir'den alınan emirle Alman güvenlik güçlerinin açtığı ateşle vurulmuşlardır. İsrailli generalin rehine politikası oldukça açıktır: Şantaja ödün verilmez. Ya ordu saldırganları kontrol altına almayı başarır ve durumu kurtarır ya da rehineler kurban edilir. Ona göre trajedi olması kamuoyu gözünde yalnızca İsrail politikasının işine yarayacaktır.

Ateşe yanıt veren komando, helikoptere el bombası atar ve helikopter yanar. Dokuz rehine, bir polis ve saldırganların beşi ölürler. Bu olayın kamuoyundaki yankısı korkunçtur. Tüm dünya bu terörist eylemi kınar ve İsrail'in misillemeleri korkunç olur: Lübnan'da on bir mülteci kampı bombalanır ve bu, 200 kurbana neden olur ve bu olay Arafat'a şunları söyletecektir: *"Mülteci kamplarında yüzlerce masum kişi ölüyor ve uluslararası kamuoyu harekete geçmiyor. Demek ki bazılarının kanı diğerlerinin kanları kadar etmiyor...*

Bütün bunların yanında Golda Meir, uzaktan ya da yakından Kara Eylül'le alakası olan her Filistinlinin öldürülmesi emrini verir. Kara Eylül grubu el-Fetih'in resmi bir kolu olarak görüldüğü için de bu emir el-Fetih'in bazı liderlerinin de ortadan kaldırılması anlamına gelir. 16 Ekim'den itibaren -Münih'ten altı hafta sonra-

el-Fetih'in İtalya'daki temsilcisi Wael Zuaitar, Roma'da öldürülür. Bunu FKÖ'nün Paris'teki temsilcisi Mahmud Hamşari'nin de içinde bulunduğu başka suikastler de izler. On ay içinde Mossad, Avrupa'daki on bir Filistinliyi ortadan kaldıracaktır.

Karanlıklar savaşı aynı zamanda Arap dünyasında da devam eder. 9 Nisan 1973 gecesi İsrailli bir komando tugayı Beyrut plajından karaya çıkar. On altı komandodan dördü kadın kılığına girmişlerdir ve merkezdeki bir mahallede bulunan Verdun Sokağı'ndaki bir binaya girerler. El-Fetih'in askeri şeflerinden, FKÖ'nün Yürütme Komitesi üyesi Muhammed Yusuf el-Neccar (Ebu Yusuf) ve eşi, ünlü Subay Yonathan Netanyahu (Benyamin Netanyahu'nun ağabeyi) tarafından öldürülürler. Yine el-Fetih'in liderlerinden Kemal Avdan, bir başka ünlü Subay Ehud Barak[3] tarafından öldürülür. Son kurban ise ünlü Filistinli büyük şair, FKÖ Yürütme Komitesi üyesi Kemal Nasır'dır. İsrailli askerler onun FKÖ'nün sözcülüğünü yapma görevini ağzına bolca kurşun sıkarak ve dinini de -Hıristiyan idi- kadavrasına haç şekli vererek "kutladılar"

Bu suikast baskınından iki kişi sağ kurtuldu: O gece yönetimden birkaç üyeyle beraber genel merkezin bulunduğu Fakahani Mahallesi'nde bulunan Yaser Arafat ve şans eseri Kemal Nasır'ın Şair İssa Nakhle[4] için yazdığı ağıt üzerine çalışması için kendisini yalnız bırak-

---

Bu operasyon, İsrail ordusunun gelecekteki Genelkurmay başkanı ve İsrail devletinin gelecekteki başbakanı olan Ehud Barak tarafından planlanmış ve yönetilmişti. Bu operasyona ayrıca gelecekte ordunun başına geçtiğinde onun yardımcısı olacak ve sonrasında hükümetinin bakanlarından olacak Lipkin Şahak da katılmıştı.

Kısa bir süre önce ölmüştü.

masını istediği Ebu Iyad. Ne olursa olsun üçlü suikast İsrail'de ordunun zaferi olarak karşılanır ve aynı espri yapılarak gülümsenir: Eğer Arafat bu operasyon sırasında öldürülmemişse de Ekim ayına, İsrail parlamentosu Knesset seçimlerine saklanmaktadır... Fakat Libya'da Filistinliler ve yandaşları arasında öfke yayılır. 250.000 kişi öldürülen üç liderin cenazesini takip ederlerken Lübnan Başkanı Süleyman Franji, Arafat'a şu itirafta bulunur: *"Sizi savunmaktan yoksunuz. Bunu eğer yapabilirseniz kendiniz yapın.*

Temsiliyet İçin Mücadele

Bir kez fedayiler tarafından temsil edilen tehlike uzaklaştırılınca, Ürdün kralı 1967'den önce sahip olduğu statüyü tekrar kazanmak için uğraşır: Batı Şeria'daki Filistinlilerin temsilcisi sayılmak ve orada 242 Sayılı Karara dayanarak hüküm sürmek istemektedir. FKÖ'nün asıl amacı da nerede bulunurlarsa bulunsunlar Filistinlileri temsil eden tek örgüt olmaktır. Fakat Trans-Ürdün'ün sınırları içine hapsolmak istemeyen Kral Hüseyin için de bu konu çok önemlidir. 15 Mart 1972'de Haşemi kralı bir kez daha, ama bu kez siyasal arenada saldırıya geçer. İki vilayetten (Trans-Ürdün ve Batı Şeria) oluşan ve Ürdün'ün iki kıyısından çekilmesinden sonra genişleyecek olan federal bir "Birleşik Arap Krallığı" kurarak Arafat'ı gafil avlar. Her vilayet özerkliğe sahip olacak, ama savunma ve dışişleri konularında Amman hükümetine bağlı kalacaktır.

Bu haber el-Fetih tarafından öfkeyle karşılanır: Ürdün fedayileri yalnızca öldürmekle kalmaz; fakat Filistin kimliğini ve kendisine ait olmayan bir toprağı ele

geçirmeyi istemektedir. Böylece Arafat, el-Fetih'ten *"Haşemi ailesinin ve monarşi rejiminin ortadan kalkmasını"* talep eden bir bildiri yayınlamasını ister. Ardından FKÖ'nün lideri ekler: *"Bu planın gerçekleşmesine uzaktan ya da yakından yardımcı olanlar halkımızın ulusal dileklerine düşmanlıklarını göstermiş olurlar ve hain muamelesi göreceklerdir."* Buna paralel olarak FKÖ'nün Yürütme Komitesi, *"kralın Siyonist düşmanla gizli anlaşma içinde olduğunu"* açıklayan bir bildiri yayınlar.

İsrail, Ürdün'ün bu planının yayınlanmasından iki hafta sonra -ve işgalin başlangıcından beri ilk defa- Batı Şeria'da yerel seçimler düzenleyerek Ürdün'e dolaylı bir destek verir. İsrail askeri hükümeti Ürdün yanlısı adayları destekler ve bu adayların hepsi seçilir. Onaylamadıklarını gösterebilmek için FKÖ'yü destekleyen milliyetçi adaylar bu işgale yasallık kazandırmayı hedefleyen ve Arafat'ın *"yasadışı"* olarak yorumladığı seçimi boykot ederler.

Ocak 1973'te Kahire'de on birinci oturumu için toplanan Filistin Ulusal Konseyi, Kral Hüseyin'i devirmek için çağrıda bulunur. O andan itibaren Arafat uzlaşmaya yanaşmayan bir tutum takınır ve ılımlıları mücadeleyi şiddetlendirme konusunda ikna etmeye çalışır. Şimdiye kadar el-Fetih'in yalnızca silahlı mücadeleye inanan radikalleri "bozguncu çözümler"den korktukları için diplomatik ve siyasal yolları reddediyorlardı. Fakat Arafat farkındadır ki mücadele siyasi ve diplomatik yollardan da devam ettirilmelidir. Ekim 1972'den itibaren Arafat, fedayilerin savaşının pek çok cephede sürdürülmesi gereken mücadelenin içindeki öğelerden biri olduğunu belirtmişti. Ulusal Konsey'in on birinci oturumu sırasında

silahlı mücadelenin "tek yol" olmadığını, fakat kurtuluşun "başlıca aracı" olduğunun belirtildiği bir kararın geçmesini sağlar.

Bu stratejik değişim Filistin direnişi için çok önemli bir andır: Bu, FKÖ'nün sorunun barışçıl çözüm perspektifini benimsemesinin başlangıç safhasıdır. Bu barışçıl çözüm bakış açısı FKÖ'yü yavaş yavaş İsrail devletinin varlığını kabule doğru götürecektir. Peki bunu neye bağlamalıyız?

İlk olarak Eylül 1970 ve Temmuz 1971 olayları Filistinlilere, İsrail karşısında yalnızca askeri cevap vermenin sürdürülebilir olmadığını kanıtladı. Diğer taraftan, eğer Müslümanları, Hıristiyanları ve Yahudileri bir arada bulunduran demokratik bir devlet fikri İsrail tarafından sürekli reddediliyorsa, paylaşım yoluna gidilmelidir -yani 1967 yılında işgal edilen topraklarda Filistin devleti kurulması-, bu da siyasal ve diplomatik alana girmek anlamına gelir. Ayrıca kamuoyundaki statüsünü güçlendirmek için FKÖ "gerçekçi" bir tutum takınmak zorundadır; tıpkı Sovyetler'in -FKÖ'nün başlıca silah tedarikçisi- tekrarladığı gibi Filistin devletinin kurulması İsrail devletinin tanınmasından geçmektedir. En son olarak, Arafat'ın bu yeni çizgisi, işgal altındaki topraklardaki nüfusu temsil eden ilk örgüt olan Filistin Ulusal Cephesi[5] tarafından paylaşılmaktadır. Filistin Ulusal

1973 yılında milliyetçi ve sol eğilimli kişiler tarafından kurulan Filistin Ulusal Cephesi, Arafat'a yöneticilerinden biri olan İbrahim Dakak aracılığıyla işgal altındaki topraklarda yaşayan 180 Filistinli tarafından imzalanmış bir manifesto ulaştırır. Bu manifesto FKÖ'ye, eğer Filistin Ulusal Cephesi'ne göre Filistin devletini kurmanın "tek yolu" olan "müzakere yollu bir çözüme" doğru giderlerse şartsız destek sözü vermektedirler. Bu metnin oybirliğiyle kabul edilmeyeceğini bilen Arafat, bu metni Lübnan basınına taşır. Kendisini şu sözlerle meşrulaştıracaktır: *"Başka türlü davranılamazdı. Bu metni karan-*

Cephesi de işgal atındaki Batı Şeria ve Gazze Şeridi'yle sınırlı bir devlet talep etmektedir. Ekim 1973 Savaşı Arafat'ı diplomatik çözümleri kabul etme konusunda ikna etmeyi başaracaktır...

Arap Dünyasının Tanıması

1971'den beri Golda Meir'ın 1967'de işgal edilen toprakların bir kısmının (yalnızca bir kısmını) kesin bir barış süreci kapsamında geri verilmesini kabulüne karşılık, Enver Sedat işgal altındaki toprakları almak için İsrail'e karşı savaş açacağı sözünü verir... Fakat şüphecilerin alaycı yorumlarını doğrularcasına aylar geçer.

Askeri bir saldırı olacağı söylentisi 1973 ilkbaharında daha da şiddetlenir. Ve 9 Eylül günü, Kahire'nin 180 kilometre kuzeybatısındaki Burg el-Arab'daki konutunda Enver Sedat, planlarını Arafat, Ebu İyad ve Kadumi'ye açıklar. Üç gün sonra Arafat, Enver Sedat'ı bu defa Filistin Kurtuluş Ordusu'nun ve fedayilerin katılımı hassas konusunu halletmek için tekrar görür. Mısır başkanından önemli bilgiler alacaktır; fakat çatışmanın başlangıcının tam tarihini öğrenemeyecektir. Beyrut'a dönüşte FKÖ'nün lideri edindiği bilgileri belirli çevrelerle sınırlı tutar ve ne basında ne de Arap radyolarında bu konuda tek kelime haber yer alır. Yalnızca Lübnan gazetesi *el-Nahar*'da çıkan bir yazı Kahire'nin Filistin direnişinden kısa, ama şiddetli bir askeri operasyon için seferber olmalarını talep ettiğini belirtmiştir. Bu bilgiyi Enver Sedat'ın bilmem kaçıncı palavralarından biri olarak

---

lıkta bırakmak bir suç olurdu: Bu manifesto bize çizgimizi sağlamlaştırmamız ve kesinlikle gerekli olan değişiklikleri desteklemek için yukarıdan bir hediye gibi geldi."

gören İsrail güvenlik kuvvetleri, ona hiçbir önem vermeyeceklerdir. Tel Aviv'de başka bir dünyada yaşanır. Arap saldırısının başlamasından üç hafta önce General Dayan askeri sanayi işçilerinin önünde şu demeci verir: *"Önümüzdeki on yılda savaş olmayacak."*

Bu yüzden 6 Ekim'de, Yom Kippur gününde, Mısır ordusunun Süveyş Kanalı'nı (tıpkı Bar-Lev hattı gibi tekrar alınacaktır) geçtiğini ve Suriye ordusunun bu konuda Mısır'la birleşerek Golan'ın kuzey bölgesini ele geçirdiğini öğrenen İsrailliler şaşkına dönmüşlerdir. Her ne kadar İsrail karşı saldırıda başarılı olursa da savaşın bitim tarihi 24 Ekim'den önce 2523 İsrailli asker ölmüştür. Yenilmez ordu miti ciddi şekilde hasar görmüştür.[6]

Filistin'in katkısı ölçülü olmaktan çok daha fazladır. Arafat tarafından yönetilen operasyonlar Lübnan sınırından yapılmıştır.[7] Ayrıca Suriye ve Mısır sınırlarından da müdahaleler görülmektedir; fakat Kral Hüseyin, fedayilerin Ürdün toprağından operasyon düzenlemelerini yasaklamıştır. Ateşkesin yürürlüğe girmesinin ertesi gününde, 24 Ekim günü, Enver Sedat, Aralık ayında yapılacak olan Cenevre Barış Konferansı'na FKÖ'yü de katmayı teklif eder. Fakat Arafat bu teklifi kabul edip etmeme konusunda kararsız kalır: Davet resmi değildir ve pek çok konuda belirsizlik vardır. Ateşkesten sonra

---

Daha fazla ayrıntı için şu kitabıma başvurulabilir: *Israel, la fin des mythes*, Paris, Albin Michel, 1975.

İsrailliler, Yukarı Celile'de 20 sivil ve 6 askeri vuran 116 saldırıda havan topu ve katyuşa atışlarında bulundular. Filistin tarafında ise Arafat yüzlerce kurbandan bahsetmektedir. Kuzey İsrail cephesinin komutanı General İzak Hofi ise yalnızca 40 kurban olduğunu açıklar. Büyük ihtimalle Arafat verdiği sayıya Süveyş Kanalı'nda savaşan Filistin Kurtuluş Ordusu askerlerini dahil etmektedir.

BM, 242 Sayılı Kararın yürürlüğe girmesini ve barış için müzakerelerin başlamasını talep eden bir kararın[8] geçmesini sağlar. Suriye sonunda 242 Sayılı Kararı kabul edecektir ve anlaşmalar bir tarafta İsrail, diğer tarafta Mısır ve Suriye olmak üzere imzalanacaktır. 12 Kasım günü Kahire'de Arafat, Enver Sedat'a Filistinlilerin haklarının tartışılması şartıyla FKÖ'nün konferansa katılmaya hazır olduğunu bildirir. Fakat Enver Sedat hiçbir girişimde bulunmaz. Beyrut'a geri döndüğünde Arafat, aslında kimsenin Filistin'in barış konferansına katılmasını dert etmediği sırrını açıklar: Arafat'a göre Ürdün, Filistinlilerin bu meselenin dışında tutulmasını tercih etmektedir; o zamanın Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı Henry Kissinger tarafından desteklenen İsrail, FKÖ'nün konferanstaki varlığına koşulsuz bir veto koymaktadır.

Cenevre Barış Konferansı (21-22 Aralık 1973), Mısır, Ürdün, İsrail, Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri'ni bir araya getirir. Suriye ve FKÖ konferansta yokturlar. Sovyetler Birliği, Filistin halkının sorununun onun temsilcileri olmaksızın çözülemeyeceğini belirten Dışişleri Bakanı Andrei Gromyko aracılığıyla Filistin davasına verdiği desteğini göstermektedir.

Aslında FKÖ tartışılmaz bir yasallık kazanmış ve pek çok diplomatik zafer elde etmiştir. Son aylar belirleyici olmuştur. 5 Eylül 1973 tarihinde Cezayir kentinde yapılan Üçüncü Dünya ülkelerinin bayramı niteliğindeki Dördüncü Bağımsızlar Zirvesi'nde[9] FKÖ'nün *"Filistin halkının yegâne temsilcisi"* olduğunu tanıyan bir karar

---

[8] Güvenlik Konseyi'nin 338 Sayılı Kararı.

[9] Dört kıtadan seksen farklı ülke bir araya gelir.

kabul edilir. Arafat'ın Afrika ülkelere yaptığı İsrail'le (ki İsrail, Afrika topraklarından birini, Sina'yı da işgal etmiştir) ilişkilerini kesme çağrısı pek çok devlet tarafından duyulmuştur. 26 ile 28 Kasım tarihleri arasında bir kez daha Cezayir kentinde Altıncı Arap Zirvesi düzenlenir: Ürdün'ün çekimser kalmasına rağmen FKÖ -Ürdün hayalinin paramparça olduğunu görür- bir kez daha tanınır. Arap ülkeleri Filistinlilerin ulusal haklarını yeniden elde edebilmek için kararlılıklarını bir kez daha dile getirirler. Aynı zamanda artık iyice meşrulaşan Arafat'ın daha yumuşayacağını ve barış sürecine şans vereceğini de ummaktadırlar.

Şubat 1974'te, Lahor'daki (Pakistan) konferans sırasında bir araya gelen otuz altı Arap ülkesi de FKÖ'nün *"Filistin halkının tek ve meşru temsilcisi olduğunu"* ilan ederler.

Yaser Arafat, FKÖ delegasyonunun başında Lahor'a varır. Burada ona görkemli bir karşılama düzenlenmiştir. Filistin'in diğer temsilcisi Hacı Emin el-Hüseyni, neredeyse hiç dikkat çekmez. Hacı Emin el-Hüseyni, Yüksek Arap Komitesi'nin lideri unvanını taşımaktadır; fakat Filistin cemaatini manda döneminde temsil eden komite artık yaşamamaktadır. Hacı Emin fırsat buldukça bu komite adına bildiriler yayınlar, söyleşiler verir, kitaplar yazar ve zaman zaman uluslararası konferanslara katılır. Böylece 1955 yılında Bandung'da yapılan Birinci Bağımsızlar Konferansı'nda Filistin temsilcisi olarak ağırlanmıştır. Aynı zamanda Müslüman Ülkeler Zirvesi konferanslarına da katılmıştır. Fakat Ahmed Şukari'nin döneminde Hacı Emin, FKÖ'yü görmezden gelir ve Şukari'yi de *"Nasır rejiminin kolu"* olarak görür. Bugün artık Hacı Emin hiçbir şey değildir.

Böylece Hacı Emin el-Hüseyni, Lahor'a resmi davet olmaksızın gelir. FKÖ delegasyonunun üyelerinden, İsrail tarafından işgal edilen topraklardan Filistin Ulusal Cephesi'ndeki eylemlerinden dolayı tahliye edilen Abdullah Muhsin Ebu Mayzer bu dönemi şöyle hatırlamaktadır: *"Hacı Emin ile aynı otelde kalıyorduk. Otele varışımızdan itibaren de onun otelde olduğundan haberdar idik. Arafat 'Gidip onu odasında selamlayalım,' dedi. Dereden tepeden muhabbet ettik, geçmişten söz ettik, sonra o, bizi otelin asansörüne kadar geçirmeye geldi ve tam o sırada Ebu Ammar'a dönüp şunları söyledi: 'Bu konferansta Filistin'i temsil edecek olan sizsiniz. Pakistanlılarla bu konuyu çoktan görüştüm. Böylece ona meşaleyi devretti. Ve Arafat böylece 'Filistin' panosunun arkasındaki yerini aldı; ama otel odasında kalmayı tercih eden Hacı Emin onun yanında değildi."*

Beş ay sonra, 4 Temmuz 1974'te Hacı Emin el-Hüseyni, Beyrut'un kuzeyindeki el-Mansuriya konutunda yetmiş dokuz yaşında yaşama veda edecektir. Filistin şehitleri mezarlığına defnedilecektir. FKÖ'nün Yürütme Komitesi'nin tüm üyeleri tabuta eşlik edeceklerdir.

Yaser Arafat, Hacı Emin'i birkaç kez ziyaret etmiştir ve ona büyük bir saygı duyar. *"Hacı Emin bizim tarihimizin bir parçasıdır ve tarih onun halkımız için gerçek yerine karar verecektir"* demeyi gelenek haline getirmiştir. Ölümünden iki ay önce yaptıkları görüşme sırasında yaşlı müftü onu uyarır: *"Dikkatli ol! Her ne pahasına olursa olsun 242 Sayılı Kararı reddetmelisin! Filistin halkını ve haklarını yok ediyor."* Hacı Emin'in ısrar etmesine gerek kalmadı; çünkü Filistin tarafında herkes bu konuda hemfikirdi.

Daha sonra toprağından uzakta, Tunus'ta Akdeniz'e bakan bürosunda iki Filistinli-Amerikalı entelektüel, Profesör İbrahim Ebu Loughoud ve Edward Said'e (sırayla 2001 ve 2003 yıllarında ölmüşlerdir) Arafat şu içten açıklamada bulunacaktır: *"Hayatımı Hacı Emin gibi sonlandırmak istemiyorum. Saygın bir adamdı; ama biz hâlâ mülteci bir halk iken öldü. Ben, atalarıma kavuşma vaktim geldiğinde, tüm kalbimle halkıma bir pasaport, bizim doğduğumuz Filistin toprağı üzerinde kurulmuş bir devlet ve tanınmış bir kimlik bırakacağımı umuyorum."* Ve ekler: *"Hacı Emin sert bir adamdı; rakipleriyle demirden bir elle savaştı. Ben ise halkımızın mozaiğini oluşturan her akımı hepsi FKÖ'nün çatısı altında, bir geçici uzlaşma (modus vivendi) içinde mücadelemizi ileriye götürebilmek için beraber yaşasınlar diye cesaretlendirmeyi tercih ediyorum."* Bu uzlaşma ruhu içinde Arafat, 1974 yazındaki büyük olaydan önce farklı Filistinli örgütlerle görüşmeler yapacaktır.

Tarihi Bir Dönüm Noktası

1-9 Haziran 1974'te Kahire'de düzenlenen Filistin Ulusal Konseyi'nin on birinci oturumu önemli bir dönüm noktasına işaret eder: Bu oturum sırasında Arafat'ın *"gerçekçi"* çizgisi oluşur ve üç temel soruna yeni cevaplar verilir: Filistin'in paylaşımı, barış konferansına katılıp katılınmayacağı ve eğer katılınacaksa hangi koşullarla katılınacağı. Bu tartışmalar, Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail, FKÖ'nün Cenevre Konferansı'nda bulunmasına karşı çıktığı sürece, pratik tartışmalar olmaktan uzaktır. Golda Meir'dan[10] sonra göreve gelen İzak Rabin, 1974 yazında

11 Nisan 1974'te Golda Meir, 6 Mart 1974'te kurduğu koalisyon hükümetini dağıtır.

şöyle konuşacaktır: *"FKÖ ile yalnızca savaş meydanlarında karşılaşmaya hazırız."*

FKÖ içindeki iki farklı akım karşı karşıya gelir. Arafat tarafından yürütülen pragmatik olan birinci akım, uluslararası bir konferans çerçevesinde İsrail ile işgal edilen topraklardan çekilmesi ve Filistin halkının, içinde bağımsızlık hakkı da olmak üzere ulusal haklarına saygı duymasını dayatan bir anlaşma yapılmasını tavsiye eder. George Habbaş tarafından öne sürülen diğer akım ise daha radikaldir ve her türlü uzlaşmadan uzak durmaktadır. Arafat ise eğer FKÖ uluslararası bir konferansa katılma şansını teperse FKÖ'nün çok hızlı bir marjinalleşme yaşayacağına ikna olmuş durumdadır. Fakat Arafat da iki devlet fikrini reddetmektedir.

Ulusal Konsey'in öncesinde Beyrut'ta, FKÖ'ye bağlı başlıca örgütlerin katıldığı bir toplantı gerçekleşir. Bu toplantı sırasında pek çok olay olur: Kapı çarpmalar, bağırışlar, istifa tehditleri. En sonunda George Habbaş birkaç çekince koymakla beraber Arafat'ın savunduğu, FKÖ davet edildiği takdirde Cenevre Barış Konferansı'na katılma fikrini kabul eder. Böylece Ulusal Konsey'in tartışmaları on maddeli eylem planının ikinci satırı üzerinde yoğunlaşacaktır:[11] *"FKÖ elindeki tüm imkânlarla, özellikle de silahlı mücadeleyle, Filistin toprağını kurtarmak ve kurtarılan tüm toprak parçası üzerinde bağımsız ve savaşçı bir ulusal halkın yönetiminin kurulması için mücadele edecektir."*

On maddeli eylem planı Arafat'a politikasını uygulama fırsatını tanır; ama aynı zamanda George Habbaş'ın çekincelerini yansıtır. Hareketin bu tarihi metni 30 Mayıs'ta Beyrut'taki Birleşik Meclis tarafından, ardından da Kahire'deki Ulusal Konsey tarafından onaylanmıştı.

Bu paragrafta çok önemli değişikliklere işaret eden iki cümle göze çarpar: İlk defa *"elindeki tüm imkânlarla"* sözü ile üstü kapalı bir şekilde siyasal eylemin ve diplomasinin meşruluğu kabul edilir. Buna paralel olarak, şimdiye kadar vatanın en küçük parçasının bile bırakılması söz konusu değilken, *"kurtarılan tüm Filistin toprak parçası"* kelimeleri, her ne kadar bu fikri bu kadar açıkça söylemek imkânsız olsa da ilk defa İsrail devletiyle beraber yaşayan bir Filistin devleti varsayımına gönderme yapar. Bunun dışında bu metin aynı zamanda en radikallerle de uzlaşır niteliktedir: Düşmanın adı verilmiyor olsa da *"düşmanla"* barış karşıtı bildiriler, İsrail devletini tanımayı reddetme, 242 Sayılı Kararın tamamıyla reddi, tüm toprak üzerinde tüm dinsel cemaatler için demokratik Filistin'in kurulması için çağrı...

Arafat pragmatik çizgisini kabul ettirmeyi bildiği için kendisini tebrik edebilir. Bu konuda hiç kuşkusuz sık sık tartışmalara müdahale eden Cezayirli gözlemcilerin yardımı da olmuştur: Kapanış sırasında Arafat gazetecilere, *"Bu oturum büyük bir zaferdir, oybirliğiyle onaylanan siyasi program açıkça Filistinlilerin birliğini gösteriyor"* der.

Bu birlik kısa ömürlü olacaktır: Radikallerin gözünde ikinci satır daha ağır basmaktadır. Arafat zayıflıkla ve korkaklıkla suçlanır. Eylül 1974'te George Habbaş'ın FHKC'si, gürültülü bir şekilde *"bozguncu"* ve *"Amerikan emperyalizmine boyun eğen"* olarak tanımladıkları FKÖ'nün Yürütme Komitesi'nden istifa eder. İstifa edenler kısa sürede Habbaş ve diğer radikaller tarafından kurulan Ret Cephesi içinde ortaya çıkarlar. Filistin kamuoyu böylece belirli saflara evrilmiştir: Kendisine muhalefet edenlere karşı Arafat, artık ulusal İsrail kimliğinin

varlığını kabul eden Nayef Havatme'nin FDHKC'sinin desteğinden yararlanır. Şubat 1974'te Beyrut'ta Demokratik Cephe'nin göstericileri *"İşgal altındaki Batı Şeria ve Gazze'de Filistin'in ulusal egemenliği olmadan barış da olmaz!"* diye bağırmaktadırlar. Halbuki bundan bir yıl önce aynı kişiler kurtuluş savaşının zafere giden tek yol olduğunu savunuyorlardı...

Bu gelişme doğrultusunda FKÖ barış sürecindeki rolünü oynamayı amaçlamaktadır -her ne kadar Golda Meir[12] ilan edilen bu değişikliğe inanmasa da- ve Arap dünyasından müttefik arayışına girer. Arafat, Enver Sedat'la iyi ilişkilerini korumuştur; fakat İsrail'le ayrı bir barış imzalamasından korktuğu Mısır başkanıyla iyi ilişkiler kurmak için neler yapması gerektiğini bilmemektedir. Arafat örgüt içi tartışmalarda *"Kral Hüseyin, İsrail'le ayrı bir barış anlaşması istiyor; ama bunu halkının isyan etmesinden korktuğu için yapamıyor. Enver Sedat ise bunu yapabilir, ama yapmak istemiyor, doğru zamanı kolluyor"* der. Aslında Enver Sedat, barışçıl çözüm için bir ortak aramaktadır; ama FKÖ'nün barış konferansı için kabul edilebilir bir muhatap olacağını düşünmemektedir. Ayrıca Arafat'ın yokluğunda Yürütme Komitesi, Mısır ile İsrail arasındaki *"Siyonist düşmanın durumunu güçlendiren"* bu ilk birliklerin dağıtılması anlaşmasını itham etmeye zorlanmıştır.[13] Enver Sedat'a göre Kral Hüseyin, Filistin sorununu uluslararası çerçevede ele almak için tek muhataptır. Temmuz ayın-

İstifasından kısa bir süre sonra Filistin davasını savunmak ve Arafat'ın Batı Şeria ve Gazze'yle yetinmeye hazır olduğunu açıklamak için gelen Uluslararası Sosyalist delegasyona Golda Meir şunları söyleyecektir: *"Arafat hiçbir zaman toprağın bir parçasıyla yetinmeyecektir. Onlar bizim yerimize yerleşmek istiyorlar. Lütfen bana Arafat ve Havatme'yi anlatmayın."*

Bu anlaşma 18 Ocak 1974'te yapılmıştı.

da Ürdün kralının Henry Kissinger ile beraber hazırladıkları bir planı tartışmak için İskenderiye'de bulunmaktadır. Bu, Batı Şeria'da Ekim Savaşı'ndan sonra Mısır ile Suriye arasında imzalanan anlaşmaya benzeyen ve Mısır başkanına göre İsrail ve Mısır arasında yeni bir anlaşmaya imkân verebilecek niteliktedir.

Böylece Arap ülkelerinin en önemli liderlerinden birinin desteğini alan Kral Hüseyin, uluslararası sahneye dikkat çekici bir dönüş gerçekleştirecektir: 18 Temmuz günü ortak bir bildiri yayınlarlar. Bu İskenderiye deklarasyonuna göre, *"FKÖ, Ürdün Haşemi Krallığı içinde yaşayanlar hariç tüm Filistinlilerin temsilcisidir"* yani Ürdün'ün iki kıyısı üzerinde yaşayan Filistinliler, Kral Hüseyin tarafından temsil edilmektedirler. Arafat bu temsiliyete çok sinirlenir. Fakat Enver Sedat, FKÖ'nün liderine olduğu gibi Ürdün kralına karşı da açık oynamamaktadır: 23 Temmuz'da Mısır devriminin yıldönümü kutlamaları sırasında yaptığı geleneksel konuşmasından yalnızca beş gün önce imzalanan İskenderiye deklarasyonunun anlamını sorgulamak için yararlanır ve Batı Şeria'nın yalnızca *"burada yaşayanlar kendi kaderlerine kendileri karar vereceği ana kadar Ürdün'e verilen bir teminat"* olduğunu belirtir. Bu yorumu reddeden Kral Hüseyin'in tepkisi karşısında yüzünü bir kez daha Arafat'a döner ve onu 1974'ün Eylül sonunda Mısır ve Suriye dışişleri bakanlarıyla birlikte bir toplantıya davet eder...

Bu toplantı Ebu Ammar için önemli bir siyasi zafer olacaktır: FKÖ'ye işgal edilen toprakların içinde ya da dışında yaşıyor olsun *"yalnızca"* tüm Filistinlileri temsil etme ayrıcalığı tanınan ortak bir deklarasyon kabul edilir. İskenderiye deklarasyonu kesin olarak gömülmüştür. Fakat bildiri daha da ileri gider ve Batı Şeria'da İsrail'in

geri çekilmesiyle kurtulan her toprağın Haşemi Krallığı'na değil *"Filistin halkının tek ve meşru temsilcisi"* olan FKÖ'ye bırakılması şart koşulur.

Arafat işbirlikçilerinden birine belki de geleceğin kendisini ne kadar haklı çıkaracağını kesin olarak bilmeden şu açıklamada bulunur: *"Bir o tarafta, bir bu tarafta olan Enver Sedat bizi şaşırtmaya devam ediyor. İskenderiye deklarasyonu ve ardından feshedilmesi onun, bizim için sakladığı sürprizlerin sonuncusu kesinlikle değildir."*

Art Arda Gelen Başarılar

Arafat'ın uluslararası sahnedeki zaferleri bundan sonra da devam eder. Andrei Gromyko ile Damas'ta görüştükten sonra Filistin lideri, Temmuz 1974'te Moskova'ya çağrılır. Bu ilk resmi ziyaret başarıyla taçlandırılır. Diplomatik açıdan FKÖ orada da Filistin halkının tek ve yegâne temsilcisi olarak tanınmaktadır ve bundan dolayı da bir gün yapılacak olan barış konferansına katılması için çağrılır... Askeri açıdan ise, *"ultramodern savunma silahları"* ve eğitim kamplarını içeren askeri yardım sözü verilmiştir. Fakat Arafat, Batı'nın desteğini de almak istemektedir.

Amerikan haftalık dergisi *Newsweek* ile yaptığı röportaj ona fikirlerini açıklama olanağı sağlar. Diğer Arap liderleri gibi İsrail'in 1967 yılındaki sınırlara çekilmesini gerçek bir uzlaşımn ve kalıcı barışın sağlanmasının, Batı Şeria ve Gazze'de bir Filistin devletinin kurulmasının işareti olarak görüp görmediğini soran gazeteciye, Arafat şöyle cevap verir: *"Gerçekten bu bir barış anlaşması anlamına gelir. Fakat kalıcı bir barış için İsrail*

adındaki bu ülkenin bölgeyle bütünleşmesi gerekir. Bu, gelecekte gidilmesi gereken yoldur. Bu, İsrail için üçüncü seçenektir: Ne Massada [toplu intihar] ne de yayılmacılık, fakat bütünleşme seçeneğidir.

21 Ekim 1974'te Beyrut'ta, Fransa'nın Lübnan Büyükelçiliği'nde -Büyükelçiliğin pencereleri Sabra'daki mülteci kampına bakar- Arafat, Fransa Dışişleri Bakanı Jean Sauvagnargues ile görüşür. Her ne kadar Arafat 1972'den beri Fransız soluyla bağlantı halindeyse de -özellikle Filistin mücadelesini destekleyen komünistlerle ve 1974 Ocak ayı sonunda o zamanlar Sosyalist Parti'nin sekreterliğini yapan Kahire'de görüştüğü François Mitterrand ile- bu, onun bir Batılı hükümetin bakanıyla yaptığı ilk görüşmedir. Quai d'Orsay'de Kuzey Afrika ve Yakındoğu'yla ilişkilerden sorumlu ve Beyrut'taki toplantıda da hazır bulunan Bay Commines şöyle anlatacaktır: *"Bay Arafat'la bağlantıya geçmek gerekliydi. Biz Filistin konusunun Yakındoğu'da çözüm için ilk sırada olması gerektiğini düşünüyoruz. Bu yüzden Filistinliler ve onların emellerini cisimleştiren liderleri kesinlikle dinlenmelidir."* Fransız bakan basın toplantısı sırasında Filistinlilerin bağımsızlık haklarına gönderme yaptıktan sonra şu noktanın altını çizer: *"Yaptığımız görüşme BM'de Filistin halkının temsilcilerinin dinlenmesi lehine verdiğimiz oyu doğrulamış oldu. Bay Arafat bende çok iyi bir izlenim bıraktı. Bende realist ve ılımlı, fakat kesinlikle içinde bulunduğu durumun kendisine dayattığı hakların da farkında olan bir kişi izlenimi bıraktı. Bay Arafat devlet adamı kişiliğine sahip.*

Bu görüşmeye iki İsrail Mirage uçağının protesto mahiyetinde Beyrut'tan geçerlerken çınlayan süpersonik gürültüsü gölge düşürmüştür; ama bu görüşmeye başka

görüşmelerin eklenmesine engel olamamıştır. Birkaç hafta sonra Bundestag'ın Dışişleri Komisyonu Başkanı (Hıristiyan-Demokrat) Gerhard Schröder, Arafat'la Damas'ta Suriye Dışişleri Bakanlığı'nda görüşür. Her ne kadar Schröder'in parlamenter grubu bu görüşmeyi *"kişisel inisiyatifi"* ile gerçekleştirdiğini söyleseler de bu görüşme Arafat için *"Avrupa duvarına açılan ek bir delik"* anlamına gelmektedir. Bunların yanında Çin, FKÖ'ye şartsız desteğini sürdürür ve ekonomik, siyasal ve askeri alanda yaptığı yardımları artırarak Yahudi devletine gönderme yapmamaya, bir başka deyişle ondan *"sözde İsrail devleti"* olarak bahsetmeye devam eder.

Sonunda Kral Hüseyin'e öldürücü bir darbe indirilecektir: Rabat'ta 1974 yılının Ekim ayı sonunda toplanan Yedinci Arap Zirvesi, *"Filistin halkının tek temsilcisi"* olarak tanımladığı FKÖ'ye olan desteğini bir kez daha ifade eder; fakat bu kez bir de onun tek ve *"meşru"* temsilcisi olduğunu ekler. İroniyle bu karara şiddetle karşı çıkan kral, en sonunda tek başına kalmamak için yirmi iki delegasyonun liderinin lehine oy kullanmalarını desteklemeyi seçer. Sonuç bildirgesinin son maddesi on maddeli eylem planının ikinci satırını doğrular: Tüm kurtarılan topraklar üzerinde Filistin halkı FKÖ yönetiminde bağımsız ulusal bir yönetim kurabilir.

Tartışmalar zor geçmiştir. Haşemi kralı uzun süre davasını savunur. Ona göre yalnızca Ürdün, Araplara Batı Şeria'yı geri verebilir: Bir kez İsrail geri çekildi mi uluslararası gözlem altında Filistinlilerin kendi kaderlerine kendilerinin karar verecekleri seçimler düzenlenecektir. Fakat eğer Batı Şeria'nın kurtuluşu ve seçimler FKÖ'ye kalırsa, zirvedeki ülkeler yaptıkları seçimin sonuçlarının sorumluluğunu taşımaya da hazır olmalıdır-

lar, diyerek kral tehditte bulunur. Zirvede FKÖ'yü destekleyen bir başka ses daha duyulur ve bu ses FKÖ'nün liderinin tavırlarından da daha radikal bir sestir. Bu ses Irak'ın başbakan yardımcısı, o sırada ülkesinin delegasyonunun başındaki kişi olan Saddam Hüseyin'dir. Arafat, Saddam Hüseyin'i iyi tanır: Arafat, düzenli olarak Irak rejimi ve başkanı Ahmed Hassan el-Bakr ile bağlantıdadır. Saddam, FKÖ'nün tek başına Filistin halkını temsil etme kararlılığını desteklemektedir; ama Cenevre Konferansı'na her türlü katılımı, Hartum'da alınan İsrail'le hiçbir görüşme yapınama prensibi adına kınamaktadır. Ve ekler: *"Siyonist varlığa karşı acımasızca mücadele etmekten başka bir alternatif bulunmamaktadır.*

Arafat kapanış konuşmasında, *"Bu Arap zirvesi, Filistin zirvesi oldu"* der. Filistinli liderin konuşmasından sonra gelen coşkulu alkışlar, FKÖ'nün zaferini vurgularken bu oturum boyunca söz almayacak olan Kral Hüseyin'in ağır yenilgisinin de altını çizer. Zafer artık çok yakın gözükmektedir: Üç gün sonra Cezayir kentinde, Cezayir devriminin yirminci yılını kutlama törenlerinde Arafat bir kahraman gibi karşılanır. Arafat, bize 1995 yılında Gazze'de şu içten açıklamada bulunacaktır: *"O zaman kendime bizim ne zaman bağımsızlığımızı kutlayacağımızı soruyordum. O zaman bu kadar çok değişikliğe tanıklık etmem gerekeceğini ve yirmi yıl sonra hâlâ amacımıza ulaşamamış olabileceğimizi hayal bile etmiyordum.*

Arafat'ın Günü

Ekim 1974'te FKÖ'yü ulusal kurtuluş hareketi olarak tanıyan BM Genel Meclisi, Filistin temsilcilerini tartış-

malara katılmak için davet eder.[14] İlk kez gündem İsrail-Arap sorununun ya da mülteci sorununun incelenmesini değil, "Filistin sorununu" öngörmektedir. 13 Kasım günü Arafat, New York'taki BM Genel Meclisi'ndeki tartışmaların açılışını yapar. Arafat'ın konuşması, onun FKÖ'yü soktuğu meşruiyet kazanma sürecini sonlandırır ve Arafat'a dünya çapında önemli bir onay kazandırır. Tüm gazeteciler olayın tarihi öneminin altını çizerler. 15 Kasım tarihli *Le Monde* gazetesinde Henri Pierre konunun önemine açıklık getirecektir: *"İlk kez -Papa VI. Paul'ü istisna tutarsak- bu uluslararası örgüte üye olmayan bir ülkenin temsilcisine Genel Meclis'te konuşma yapması için izin verildi. Şimdiye kadar hiçbir ulusal kurtuluş hareketi lideri Genel Meclis'e davet edilmemişti ve Bay Bouteflika[15] tarafından 'Filistin devriminin başındaki komutan' olarak sunulan FKÖ liderinin kürsüye çıkması bu açıdan tarihi bir olaydı.*

Amerikalı gözlemciler o gün için *"Arafat day"* (Arafat'ın günü) diyerek yorumda bulunurlar. Bu gözlemciler, şimdiye kadar Amerikalılar tarafından hemen hemen görmezden gelinen bir sorun üzerinde dikkatleri birkaç saat içinde toplamayı başaran ve kendine uluslararası alanda yer edinmeyi bilen bu adamın siyasi yeteneğini kutlamaktan kendilerini alamazlar. İşgal altındaki topraklarda, mülteci kamplarında, herkes televizyonda Filistin halkına onur ve saygınlığını iade eden konuşmayı izlemektedir. Derviş'in *"unutulmaz an"*, *"Filistin mücadele tarihinin yok edilemez anısı"* olarak tanımladığı bu nutuk Arafat'ın kariyerinin en dikkat çekici nutukların-

105 ülke FKÖ'nün katılması için lehte oy verdi ve 4 ülke (İsrail, Amerika Birleşik Devletleri, Bolivya ve Dominik Cumhuriyeti) karşı oy verdi.
Genel Meclis Başkanı.

dan biridir. Ve *Filistin Ansiklopedisi* (1984) ondan biyografik ayrıntılar istediğinde O, bunun yerine orada bu metinden alıntılar yayınlamayı tercih edecektir. Bu metnin son cümlesi tarihe geçer: *"Bir elimde zeytin dalı, diğerinde ise devrimci silahıyla geldim. Zeytin dalının elimden düşmesine izin vermeyin.*[16] *Savaş Filistin'de patlak verdi; ama yine Filistin'den barış doğacaktır."*

Arafat bu konuşmasını danışmanlarıyla beraber hazırlamıştı. Sonrasında ise Mahmud Derviş'ten metni tekrar okumasını ve daha da güzelleştirmesini istemişti. Mahmud Derviş bu konuşmayla ilgili bana şunları anlattı: *"Pek çok öneride bulundum ve onları kabul etti. Fakat son paragraftan hoşnut değildi:*

- Farklı bir son paragraf istiyorum, dedi.

- Örneğin?

- Örneğin bulunduğumuz yol ayrımına gönderme yapan bir şeyler. Örneğin, 'Bir elimde bir zeytin dalı, diğerinde ise revolver ile geldim; bu zeytin dalını hep korumam için bana yardımcı olun, gibi bir şey. 'Mükemmel!' diyerek ona cevap verdim. Ve kısa bir süre içinde metnin en canalıcı noktası olan son paragrafı yazdık.

Bahsi geçen metin sonrasında FKÖ'nün tüm fedayi örgütlerinin temsilcilerini bir araya getirerek Merkez Komitesi'nin kırk üç üyesinin süzgecinden geçti. Bu kadar önemli bir hitap kesinlikle onların da onayını almalıydı. Her cümle toplamda on beş saat süren iki toplantı boyunca derinlemesine incelendi. Bu, Arafat için zor bir görevdi. Nutuk bir yandan uzlaşmacı olurken diğer taraftan en radikallerin duyarlılıklarına da yer vermeliydi.

Bu cümle BM kürsüsünden üç defa tekrar edilmişti.

Boylece Ulusal Konsey'in Haziran 1974'teki kurtulmuş olan topraklarda ulusal bir yönetimin kurulmasıyla ilgili kararlarından bahsedilmez. Fakat FKÖ'nün lideri, "düş" olarak adlandırdığı *"tüm Filistin toprağı üzerinde çok dinli demokratik bir devlet"*ten ve Filistinlilerin Cenevre Konferansı'na katılmaya hazır olduklarına işaret eden *"silahlı mücadeleyi tamamlayan siyasal ve diplomatik mücadele"*den bahseder. Uzun bir bölüm Yahudilere ayrılır. *"Onlara kendilerini tüm kötülüklerin kaynağı olan Siyonizmden kurtaracak"* demokratik bir devlet içinde eşitlik sözü verilir. *"Davanın doğruluğunun, mücadelenin hakkını belirlediğini"* ve *"devrimci ile terörist arasındaki farkın her ikisinin mücadeleleri için verdikleri nedenler olduğunu"* söyleyerek mazeret belirten Arafat, FKÖ'nün maruz kaldığı terörizm suçlamalarını reddeder; Filistin'in paylaşımını *"emperyalist ve Siyonist bir komplo"* olarak tanımlar ve *"Genel Meclis paylaştırmaya hakkı olmayan bir şeyi, bölünmez bir vatanı paylaştırdı. Biz bu kararı reddettiğimizde bizim durumumuz oğlunun Kral Salomon tarafından ikiye bölünmesine karşı çıkan gerçek annenin durumuna benziyordu. Halbuki gerçek anneymiş gibi davranan sahte anne bu parçalanmayı kabul ediyordu"* diye ekler. Amerikalılara şöyle seslenmişti: *"Sizden tüm kalbimle hukuka uygun ve adaletli davranmanızı ve amacı ulusunun özgürlüğü ve bağımsızlığı olan kahraman George Washington'ı, fakirlerin ve kimsesizlerin kahramanı Abraham Lincoln'ü ve de on dört maddelik doktrini bugün de gündemde olan ve bizim halkımız için saygı nesnesi olan Thomas Woodrow Wilson'ı hatırlamanızı istiyorum."* Sarayın önünde Arafat karşıtı gösteriler devam etmekte ve *"Arafat, go home!"* (Arafat, evine dön!) sloganları atılmaktadır. *"Amerikan halkına bu büyük sara-*

yın önünde sürmekte olan düşmanlık gösterilerinin onların gerçek niyetlerini yansıtıp yansıtmadığını soruyorum... [...] Go home mu? Benim istediğim tam da bu: Yuvama, vatanıma dönmek."

İsrail bu konuşmayı boykot etti. Fakat Arafat konuşmasını bitirince, İsrail'in BM temsilcisi Joseph Tekoa söz aldı ve FKÖ üyelerini *"katiller"* ve *"kasaplar"* olarak tanımladı. *"FKÖ ne ise ve neredeyse orada kalacaktır; kanundışı ve Filistin'in dışında olarak. [...] Genel Meclis, FKÖ tarafında seçim yaparak terörizm ve barbarlığı seçmiş oldu. Filistin sorununa çözüm mü? Bu, Ürdün seçeneğidir. Filistinlilerin ulusal bir devletten mahrum olduklarını ya da köklerinden sökülüp atılmış olduklarını söylemek yanlıştır"* diye ifade eder. *"Ürdün coğrafi açıdan, etnik açıdan ve tarihsel açıdan Filistin'dir ve nüfusun çoğunluğunu oluşturan Filistinliler olmadan Ürdün, halksız bir devlet olacaktır."*

22 Kasım 1974'te BM Genel Meclisi ezici bir çoğunlukla Filistinlilerin bağımsızlık, ulusal bağımsızlık ve egemenlik haklarını tanır.[17] FKÖ'ye BM ve kurumlarında yapılan tartışmalara üye bir devletmiş gibi katılabileceği daimi gözlemci statüsü verilir. Ve son olarak BM, devletlere ve uluslararası örgütlere Filistin halkının haklarını kazanma mücadelesini desteklemeleri için çağrıda bulunur. Bir yıl sonra Arafat, BM'nin Siyonizmi *"ırkçılığın bir çeşiti"*[18] olarak bağdaştırdığı kararının kabul edilmesiyle beraber bir puan daha kazanır. Üçüncü Dünya'nın gözünde de BM bu kararı Aralık 1991'de Madrid'deki Barış Konferansı'ndan sonra iptal edene dek, İsrail, Güney Afrika ve Rodezya gibi ırkçı devletler saflarına katılmıştır.

3236 Sayılı Karar.

75 delegasyon bu kararı destekledi; 35'i karşı çıktı ve 32'si çekimser kaldı.

8. BÖLÜM

Damas ve Kahire'den Gelen Darbeler

Diplomatik başarılar ne kadar mutlu ederse etsin sahadaki zor gerçekleri silemez: Lübnan'a dönüşte Arafat, Kahire anlaşmalarının pek çok ihlalleriyle, ülkenin güneyine ve Beyrut'a yerleşen Filistin örgütlerinin çıkardığı sorunlarla karşı karşıya kalır.

Fedayiler 1971'de Ürdün'den tahliye edildiklerinden beri Lübnan, Filistinlilerin ilk -Arafat'a göre geçici- sığınağı olmuştur. 1970'li yıllarda Lübnan'da yaşayan Filistinlilerin sayısı kendi üslerini koruyarak mülteci kamplarında propaganda yapan fedayilerle beraber 350.000' dir. Arafat yavaş yavaş kendine has bir statü edinen ve gittikçe daha çok Lübnan güçlerinden bağımsızlaşan bu kamplara sık sık ziyaretlerde bulunur: Örneğin farklı silahlı gruplar arasındaki çatışma durumunda otoriteler müdahale etmezler. FKÖ orada kendi kanunlarını yapar, kendi kararnamelerini uygular ve kendi geçiş izinlerini dağıtır. Kampların kamusal kurumlarının üstünde Filis-

tin bayrağı dalgalanmaktadır.[1] Çadırların yerini küçük evler alır; bu evlere kısa zamanda bir ya da iki kat eklenir: Yavaşça ama emin adımlarla gerçek mahalleler oluşur.

Ürdün'de yaptığı gibi el-Fetih, okullarını, derneklerini, hastanelerini, dispanserlerini, Kızılhaç merkezlerini, sosyal güvenliği (özellikle dullar, öksüzler ve tutsakların aileleri için) artırarak küçük bir devlet gibi kendini planlar. Ürdün'de kurulan FKÖ'nün ekonomik kolu, Samed, fedayilerin gelişiyle beraber Lübnan da gelişir. Binlerce Filistinli bu fabrikalarda çalışırlar (marangozluk, tekstil, vb.). Örgütün kültürel kolu da FKÖ tarafından kurulan ve 70'li yılların başından beri aylık siyasal kültür yayını *Chou'oun Falastinia*'yı yayınlayan Beyrut'taki Filistin Çalışmaları Enstitüsü tarafından desteklenmektedir.

Lübnan'ın karışık cemaat mozaiği Arafat'a çoğunlukla değişken olan müttefikler edinme fırsatı tanır. Şiiler ve Hıristiyan Maruniler, Filistinlilere karşı daha çok düşmanlık beslemektedirler: Şiiler köylerinin savaş üslerine çevrilmesini reddetmektedirler; Maruni Hıristiyanlar ise kendi aşırı hareketlerinin etkisi altındadırlar.

Filistin eğitim kampları yakın bir sürede tüm dünyanın devrimci hareketlerinin ilgisini çeker. Kürtler, Iranlılar, Avrupalılar, Japonlar, Latin Amerikalılar ve pek çok Üçüncü Dünya ülkesinden savaşçılar buraya askeri ve siyasal bir eğitim almaya gelirler. Troçkistlerden İslamistlere,[2] en şiddetlisinden en hayalcisine tüm akımlar

---

Bu bayrak (yeşil, beyaz, siyah ve kırmızı) Ahmed Şukari döneminde FKÖ'nün 1964'te kurulmasından birkaç ay sonra örgütün yürütme komitesi tarafından onaylanmışsı. Bayrak, Ürdün'ün ulusal renklerini barındırır; fakat Filistin bayrağında küçük beyaz bir yıldız eksiktir.

Bu gruplararasından Kuzey Lübnan'da *Ibad ar-Rahman*'ı ve pek çok Arap ülkesinden doğan Müslüman Kardeşler'i sayalım.

radikal cephe kampları ya da el-Fetih kamplarında temsil edilmekte ve bu kamplarda misafir edilmektedirler. Beyrut'ta FKÖ liderinin bürosunun bulunduğu Fakahani Mahallesi'nin de içinde yer aldığı tüm bölgeler, Filistin toprağı olmuş gibidir: Sık sık gösteriler ve fedayilerin Arafat, Ebu Iyad ve Ebu Cihad'ın önünde yürüdükleri geçitler yapılır.

Bununla birlikte Ebu Ammar acı veren Ürdün dersini unutmamıştır. Fakat her ne kadar genelde kendi savaşçıları ve paralel bir otoritenin gücünü genişletmesine kötü gözle bakan Lübnan ordusu arasında sözünü geçirmeyi başarsa da Beyrut'ta 1973 Mayıs ayının başında meydana gelen ciddi olayları sınırlamayı başaramaz. Ülkede hüküm süren karışıklık ortamına cevap olarak Lübnan ordusu başkentin güneybatısındaki Burç el-Barajni mülteci kamplarını bombalarken topçu sınıfı da Filistin nüfusunun merkezlerini ateşe tutar. Yüz kadar kurban verilir. 17 Mayıs günü Arafat, Lübnan yetkilileriyle bir anlaşma imzalar. Bu anlaşma gereğince ordu operasyonlarına son verecek ve Filistinlilere kamplarında silah bulundurma izni tanınacaktır. İki yıldan kısa bir sürede içsavaş bu anlaşmanın içeriğini boşaltacaktır.

13 Nisan 1975 tarihinde, Doğu Beyrut'ta Maruni Mahallesi Rumaneh'ten geçmekte olan Filistinlilerle dolu otobüse bir seri ateş açılır. Bunun sonucunda 37 ölü olacaktır.

Bu olay, imtiyazlarına bağlı Hıristiyanlar (daha çok Maruni Hıristiyanlar) ile daha eşitlikçi bir güç paylaşımı isteyen Müslümanları (ve onların Filistinli müttefiklerini) karşı karşıya getiren karmaşık bir içsavaşın ilk perdesidir. 13 Nisan dramından sonra yapılan pek çok görüşmelere rağmen Lübnanlı Başkan Süleyman Franji ve

Yaser Arafat anlaşmayı başaramazlar: Lübnan başkanı fedayileri eleştirir; Arafat ise Filistinlilerin sürekli olarak ordu tarafından hırpalandığı eleştirisinde bulunur. Lübnan siyasal sahnesinde FKÖ etkin bir unsur haline gelir. Lübnan solu ve bazı Müslüman kesimlerce desteklenirler. Bu Müslüman kesimler, siyasi destek karşılığında kendilerine 1974'ten beri kolayca silah sağlayan fedayilerden hafif ve orta büyüklükte silah alırlar.

4 Ocak 1976 tarihinde Falanjistler[3] (40.000 kişinin yaşadığı) Tel Zaatar mülteci kampını ablukaya alırlar. Bu fırsat için Suriye'nin desteğini alan Lübnan sağı, öncelikle Dbayeh, Jisr el-Basha ve Nab'ayı, sonrasında ise Beyrut limanı yakınlarındaki Karantina Filistin kamplarını yerle bir eder. Çoğunluğu sivil olan yüzlerce Filistinli ölür. Fedayiler de kısa bir süre sonra Damur'un sınır komşusu olan Hıristiyan köyünü işgal ederek intikam alırlar. İşgal edilen köyde yaşayan halk kaçarken Hıristiyan savaşçılar katledilirler. Lübnan ordusu yavaş yavaş dağılır; Müslüman askerler sol ve fedayiler koalisyonuna katılırlarken Hıristiyan bölükler Falanjistlerin saflarına geçerler.

1976 yılının ilk ayları boyunca Filistin-ilerici koalisyonu üstünlüğü ele geçirir. Maruni yöneticiler böylece İsrail ve Suriye'ye çağrıda bulunacaklardır. Bu, Arap dünyasına müdahale etmeye her zaman hazır olan İsrail'le uzun süren bir işbirliğinin başlangıcı olacaktır. Bu işbirliği 1982'deki Lübnan savaşıyla beraber artacaktır. Filistin karşıtı cepheyi yöneten Lübnan'ın eski başkanı Camille Chamoun, Hayfa yakınlarındaki bir gemide İsrail Başbakanı İzak Rabin'le görüşür. İsrail, içinde

---

Sağ Maruni milisinin üyeleri olan Falanjistler, Hıristiyan cemaatinin en önemli ve en iyi silahlanmış olanıdır. Açık bir şekilde Filistin karşıtıdırlar ve İsrail'le gittikçe daha çok işbirliği yaparlar.

ağır silahların da bulunduğu savaş malzemesi ve Falanjistlerin kontrolünde olacak eğitimciler vaat eder. Suriye ise Marunilere yaptığı yardımı artırır. Hafız Esad, Filistinlilerin ve onların Lübnanlı müttefiklerinin zaferinden ve bu zaferin Damas'ın çıkarlarına zarar getireceğinden endişelenmektedir...

30 Mayıs 1976'da Suriye zırhlı konvoyları Bekaa vadisindeki Zahleh kentindeki kuşatmayı kaldırır ve Hafız Esad, Arafat'a kısaca silahları bırakmaları için bir ultimatom gönderir. FKÖ'nün lideri reddeder. Hava ordusu ve topçu sınıfı böylece savaşa girer. Dört haftada Suriyeliler ve Falanjistler, çok kalabalık olan kıyı şeridi ve birkaç Filistinli ve Müslüman iç toprak haricinde Lübnan'ın büyük bir bölümünü işgal eder.

Böylece İsrail ve Suriye, Arafat karşısında birleşir ve bu birleşme garip paradokslar doğurur: Örneğin gizli bir anlaşma Suriye ordusuna Güney Lübnan'da, İsrail sınırı yakınında bir çeşit *"kırmızı çizgi"*nin dışına çıkmasını yasaklamıştır. Bu çizgi böylece İsrail sınırı yakınındaki Filistinlileri korurken kuzeyde bulunan Filistinliler, Suriyelilerin müttefiki Hıristiyanlarla karşı karşıya gelmek zorunda kalırlar...

Ağustos ayı başında Tel-Zaatar kampında mücadele eden Fedayiler, Yaser Arafat'a bir SOS mesajı gönderirler. 11 Ağustos günü cephane eksikliği, hastalıklar ve açlıktan bitap düşen bu fedayiler şeflerinin de onayıyla silahlarını bırakırlar. İmzalanan anlaşma savaşçılar da olmak üzere tüm orada yaşayanların Kızılhaç tarafından tahliyesini koşul olarak ileri sürer. Fakat ertesi günden itibaren Falanjistler kampa girerek Filistin tarihinin en korkunç katliamlarından birine girişirler. Bu katliamın so-

nunda 2000'den çok ölü olacaktır. Kısa bir sürede kampı önce talan, sonra yerle bir ederler.

Filistinliler için bu, bir çifte sarsıntıdır: Bu olayın korkunçluğuna bir de Arap dünyasının şaşırtıcı sessizliği eklenir. Arafat kurbanların cenazesinde yaptığı konuşmada bu noktanın altını çizecektir: *"Bugün Arap dünyası tarihinin en alt kademelerinden birinde bulunmaktadır. Hiçbir ülke bizim yardımımıza koşmadı. Bu, utanç verici! İşte bu yüzden, kendini koruyabilmek için Filistin halkının bağımsız bir devlete ihtiyacı var."*

Suriyelilerin ve Hıristiyanların saldırıları FKÖ'ye ağır kayıplar verdirerek devam eder. Ekim 1976'da durum oldukça elverişsiz bir hal alır: Yaser Arafat, Suudi Prensi Fahd'a Suriye'yle bağlantılarını kesmesi için adeta yalvarır. Bu müdahale başarıyla taçlandırılır. Hafız Esad operasyonların sonlanması emrini verir. 18 Ekim 1976'da Riyad'da düzenlenen küçük çaplı bir Arap zirvesi, ateşkesi aldığı kararla onaylar. Bu defaki basit bir ateşkes değil, Lübnan'daki içsavaşın sonudur. Bu belge Arafat ve Lübnan'ın yeni başkanı Elias Sarkis, Esad, Mübarek ve Suudi Arabistan'dan Fahd ve Kuveyt'ten Şeyh Sabah tarafından imzalanır. Bu andan itibaren *"Arap caydırıcı kuvvetleri"* olarak adlandırılan 30.000 Suriyeli asker anlaşma gereğince Lübnan'da konuşlandırılırlar.

1975-1976 yılları arasındaki bu savaşlar ve katliamlar, Ürdün'de[4] 1970-1971 arasında olanlardan çok daha sınayıcı olacaklardır. Ayrıca bu defa Filistinli kuvvetler geçen sefer yaptıkları gibi kaçabilme imkânına da sahip değildirler: Lübnan'da kalmak ve müttefikleriyle ilişki-

3500 ölü vardı.

lerini sağlamlaştırmak zorunda kalacaklardır. Fakat İsrail ordusu da, yakında kurulacak, ayrıca İsrail tarafından finanse edilecek ve şiddetli bir Filistin karşıtı olan Saad Haddad tarafından yönetilen Güney Lübnan ordusunun kurulduğu sınırdaki şeridi *fiilen* işgal ederek kendi durumunu güçlendirecektir.

İsraillilerle İlk Bağlantılar

Filistin Ulusal Konseyi'nin on üçüncü oturumu Mart 1977'de toplanır. Hiç kuşkusuz savaşların korkunç deneyimi George Habbaş ve arkadaşlarının tavrını değiştirmiştir. Ret Cephesi, Konsey'e katılacak ve bu zamana kadar karşı çıktığı -özellikle Filistin'in bir bölümü üzerinde bir Filistin devletinin kurulmasına gönderme yapan kararı- kararları oylayacaktır.

Fakat tartışmalar 16 Mart 1977'de Kemal Cumblat'ın Suriye'nin bir tuzağı sırasında öldüğü haberiyle sert bir şekilde kesintiye uğrayacaktır. Bu Dürzi Lübnan Vatanperver Cephesi'nin lideri, FKÖ'nün sadık bir müttefikiydi: Onun ölümü Arafat'ı o kadar altüst eder ki cenaze töreninde konuşma yapamaz ve bu görevi Ebu Iyad'a verir.

Ulusal Konsey'de Arafat yine de uzlaşma politikasına tutunur: Kalbinde Suriye ya da Ürdün'den gelecek önemli saldırıları engellemek vardır; çünkü bu tip karşılaşmalardan şimdiye kadar FKÖ hep ezilerek çıkmıştır. Her ne kadar Yürütme Komitesi'nin üyelerinin belirlenmesi usulünü değiştiremese de işgal altında yaşayan onlarca Filistinliyi Konsey'e sokmayı başarır. Bu Filistinlilerin çoğu İsrail askeri hükümeti tarafından tahliye edilmiş-

lerdir ve Arafat, onların desteğine güvenebileceğini bilmektedir. Uzun süreden beri içerideki Filistinlilere karşı özel bir sempati beslemektedir ve konuşmasında büyük bir mutlulukla Nisan 1976'da işgal altındaki yerel seçimlerde FKÖ yanlısı listenin ezici zaferinin altını çizer. Bu olay, Arafat'a göre *"bu trajik yılda Filistin direnişi için büyük bir zafer"*dir.

Bu yılki seçimlerin sonuçları askeri hükümet ve Ürdün tarafından desteklenen adayların neredeyse tüm sandalyeleri kazandıkları 1972'deki sonuçların tersi olmuştur. Yaser Arafat, Konsey üyesi olan tahliye edilmiş Filistinlilerden birine, *"Siz, işgal altındaki Filistinliler, sizler benim sadık müttefiklerimsiniz. Sizler arasındaki maceraperestlerin sayısı alt seviyede. Sizler gerçekçisiniz ve düşmanımızı, onun caniliğini ve zayıflıklarını çok iyi tanıyorsunuz"* diyecektir. Bu konuşmayı yaptığı kişi Hebron'da FKÖ'den başlıca aday olan Doktor Ahmed Hamza Natche'dir. 1976 seçimleri sırasında bu adaya karşı çıkanlar askeri hükümete bu *"baş belasını"* tahliye etmesi için baskı yapmış ve buna hak kazanmışlardı. Bu, FKÖ yanlısı listenin seçimleri kazanmasını ve bir başka Natche'nin, Mustafa Abd an-Nabi'nin tarih dolu bu kentin belediye başkanı olmasını engelleyemeyecektir.

Bu Konsey sırasında önemli bir karar oylanacaktır: 14 Sayılı Karar çok muğlak olsa da "Siyonizm ideolojisi ve uygulamalarıyla mücadele eden Yahudi demokratik ve ilerici kesimler ile işgal altındaki vatan içinde ve dışında ilişkilerin sürdürülmesinin öneminin" altını çizer. Ve ekler: *"Konsey tüm ülkeleri ve tüm özgürlük, adalet ve barış yandaşlarını ırkçı Siyonist rejime her türlü yardımı ve onunla bağlantılarını kesmeye çağırır."*

Siyonizm düşmanlığı baki kalsa da Ebu Cihad, Ebu Iyad, Ebu Mazen ve diğer tarihsel liderler tarafından desteklenen Arafat, barış yanlısı İsraillilerle[5] bağlantıya geçmenin gerekliliğini kabul ettirir. Bir başka lider daha onu destekler: Nayef Havatme. Daha Mart 1974'te Lübnan ve İsrail basını, ilerici Filistinliler ile antisiyonist İsrailliler arasında *"demokratik diyalog"* çağrısında bulunan ve tüm Filistin toprakları üzerinde demokratik bir devlet kurma fikrinden *"Batı Şeria ve Gazze'de ulusal Filistin yönetimi"* kurulması lehine vazgeçen Demokratik Cephe liderinin tutumundaki değişikliğin farkına varmıştır. Havatme bu sözleri Musevi Amerikalı Gazeteci Paul Jacobs ile yaptığı Tel Aviv'in *Yediot Ahronot* gazetesinde 22 Mart 1974'te yayınlanan söyleşisi sırasında etmiştir. O zaman Filistinli örgütlerin tüm yöneticileri bu sözleri kınamışlardır. Bir kişi hariç: Arafat.

Daha 1973 yılı sonunda FKÖ'nün Londra temsilcisi Said Hamami, *Times*'ta (16 Kasım, 17 Aralık) İsrail-Filistin sorununun *"Ürdün nehri ile deniz arasında"* iki bağımsız devletin kurulmasıyla çözülmesini öneren iki makale yayınlar. Tabii ki onun ilk bağlantıları Troçkist İsraillilerle olmuştur; ama sonrasında yayınlar ve görüşmeler aracılığıyla tüm İsrail kamuoyunu etkilemenin yollarını aramıştır.

Eylül 1977'de Avrupalı parlamenterlerin himayesi altında Londra'da İsrail'den ve FKÖ'den önemli kişileri buluşturan bir kolokyum yapılacaktır. Aynı gün Filistin yanlısı radikal göstericiler kolokyumun yapıldığı binanın girişinde Hamami'yi protesto etmektedirler. Pence-

---

Buna rağmen barış yanlısı İsrailliler ve Arafat arasında 1980 yılından önce hiçbir resmi görüşme olmayacaktır.

reden olanları izleyen Hamami, bana şunları söyleyecektir: *"Tarihin dışında yaşıyorlar."* Birkaç ay sonra, 4 Ocak 1978'te Hamami, Irak için çalışan Filistinli bir terörist olan Ebu Nidal'ın adamları tarafından öldürülür.

Tehlikeli İlişkiler

Fedayilerle diyalog inisiyatifini alma sırası İsraillilere gelir: Esas olarak Troçkist küçük gruplardan oluşan İsrailli antisiyonist aşırı sol, sonra SSCB ile FKÖ arasındaki yakınlaşmaya hassas olan Komünist Parti ve en son olarak da Filistin halkının yaşadığı trajedinin farkında olan bağımsız birkaç Siyonist, Filistin'in bağımsızlık ve 1967'de alınan topraklarda bir devlet kurma hakkını desteklerler. Bu cesur barış yanlıları için durum karmaşıktır. Görüşme yapılacak kişi aynı zamanda devletlerini yıkmaya kararlı bir düşmandır ve İsrail'de bu barış yanlısı kamp en canlı eleştirilere hedef olmaktadır. Bu yüzden Filistinli savaşçılarla görüşmeye gitmek bir yandan zor, diğer yandan da tehlikelidir. Ayrıca bu gizli görüşmelerde (1980'li yıllara kadar bu görüşmeler resmi bir özellik taşımayacaklardır) hüküm süren simetrisizliğin de altını çizmek gerekir: Bir tarafta çok azınlıkta olan muhalefet kesimleri ve diğer tarafta gittikçe daha çok İsrail iç siyasetine dikkat eden Arafat tarafından cesaretlendirilen FKÖ, el-Fetih ya da Demokratik Cephe üyeleri.

Diyalog erbapları çeşitli yollara başvururlar: Görüşmeler, fakat aynı zamanda yayınlar yapmak; tıpkı eski bir İsrail Arabı, Filistin araştırmaları enstitüsünün müdürü olmuş Sabri Geries'in Lübnan gazetesi *an-Nahar*'da makaleler yayınladığı gibi. Bu makalelerinde ba-

rışın karşılıklı kabul etmeden geçtiğini ve tek bir "demokratik devlet" yerine -ki Geries'e göre bu devlette Yahudiler, Araplar'a hükmedeceklerdir- iki devletin daha tercih edilir olduğunu belirtir. Benzer bir şekilde İbrahim Souss da *Le Monde* gazetesine, Aralık 1975'te verdiği bir röportajda bölgedeki *"tüm halkların"* haklarının dikkate alınması gerektiğini dile getirir ve bu, onun Beyrut'ta sokak ortasında radikallerin saldırısına uğramasına neden olur. Hiç şüphesiz Souss uluslararası konferanslarda uygulanan İsrail karşıtı Filistin boykotuna da son veren ilk kişidir.

1976 yılında UNESCO'nun Nairobi'de düzenlenen konferansı sırasında, UNESCO Genel Sekreteri Ahmed Muhtar Mbo, Souss'tan, İsrail temsilcisi, o dönemde Dışişleri Bakanlığı Genel Müdürü Profesör Şlomo Avineri'nin konuşması sırasında salonda kalmasını isteyecektir. Arafat'a danıştıktan sonra Souss olumlu bir cevap verir; ama tek şartı vardır: Kendisine UNESCO merkezinde bir büro verilmesini ve bu büronun kapısının üstünde de *"FKÖ Temsilciliği"* yazılmasını istemektedir. İsrail delegesi kürsüye çıktığında tüm Arap delegeler salonu terk edeceklerdir. Herkesin şaşkın bakışları altında yalnızca İbrahim Souss salonda kalır. Arap büyükelçiler onu kınayacaklar ve Arafat'tan onu azletmesini isteyeceklerdir. Arafat ise onların isteğini geri çevirecek ve Souss'a şunları söyleyecektir: *"Hiçbir şeyden korkma. Biz seninle beraberiz."*

Peki ya Arafat? Onun İsrailli bir barış yanlısıyla ilk resmi görüşmesi 1973'te gerçekleşmiştir: Doğu Berlin'de Stasi'nin koruması altında komünist lider Benyamin Gonen ile gizlice görüşür. Arafat ile komünist liderlerin görüşmesi sırasında basının da bulunması için yedi yıl

beklemek gerekecektir.[6] 1976 yılının Temmuz ayı başlarında Curiel[7] grubu üyesi Fransız bir işadamı Robi Grunspan, Kudüs'te benimle bağlantıya geçer. FKÖ üyesi Doktor İssam Sartavi[8] (Sartavi bu iş için Arafat tarafından görevlendirilmişti) ile görüşmeye hazır, Barış yanlısı ve Siyonist İsrailli önemli bir kişi aramaktaydı. İlk ve tek aklıma gelen Tel Aviv Üniversitesi'nde modern Arap edebiyatı profesörü olan Mattityahu Peled'in adıydı. Aralık 1975'te kurulan İsrail-Filistin barışı konseyinin kurucularından olan (bu konseyi özellikle gazeteci, eski milletvekili Uri Avneri ve Finans Bakanlığı eski genel müdürü Yaakov Arnon ile beraber kurmuşlardı) Peled, iki devletin birlikte var olmasını tavsiye ediyordu. Konsey platformu *"İsrail devleti tüm dünyada Siyonizme ve İsrail halkına karşı kendisinin ayrılmaz bir parçası olan görevini muhafaza edecektir; Filistin devleti dünyaya karşı olan görevini muhafaza edecektir"* diye açıklamada bulunur.

İki hafta sonra Peled ve Sartavi, Paris'te görüşürler ve Şubat 1977'ye kadar düzenli olarak sürecek iki kamp

---

1980'de Sofya'da Yaser Arafat ve içlerinde Komünist Parti'nin tarihsel şefi Tevfik Tubi ve yıllardan beri İsrail askeri mahkemelerinde fedayiler ve Filistinlileri savunan Avukat Felicia Langer'in de bulunduğu dört İsrailli komünist arasında bir toplantı düzenlenir. Bu toplantı Şimon Peres tarafından *"acınacak ve tehlikeli"* olarak adlandırılacaktır.

Henri Curiel, İsrail ile FKÖ arasında bir yakınlaşma yaratmanın yollarını arar.

1934'te St. Jean-d'Acre'da doğan, 1948'te Irak'ta mülteci olan İssam Sartavi, kardiyoloji dalındaki uzmanlığını Michigan Üniversitesi'nde tamamlar. 1967 Savaşı'ndan sonra Amman'a yerleşir ve el-Fetih saflarına katılır. Fakat kısa süre sonra Arafat'la bozuşur ve Mısırlılar, Iraklılar tarafından desteklenen küçük bir grup kurar. Birkaç yıl sonra el-Fetih'e döner ve Siyonist solcu İsraillilerle ilk bağlantıların merkezindeki ad olur. Onun konuşmaları radikaller tarafından çok fazla barışçıl bulunur ve hızlı bir şekilde Filistin kamuoyundan çok, İsrail kamuoyuna ilgi göstermekle (diğerlerinin yanında Faruk Kadumi tarafından) suçlanır.

arasında bir dizi randevu başlatırlar. Diğer ılımlı Filistinliler gibi Sartavi de İsrail kamuoyuna yönlendirilen bildirilerle radikal Filistinliler arasındaki doğru dengeyi bulmak zorundadır. Aslında Filistin basınının verdiği haberler eskisine göre Filistin halkına daha açıktır ve diğer kampta da tutum yumuşamaktadır.[9]

5 Aralık 1975'te Ariel Şaron, İsrail gazetesi *Ma'ariv*'de yayınladığı bir makaleyle olay yaratır. Makalede şunları belirtmektedir: *"Filistinlilerle kurulan her doğrudan diyalog, bölgede genel barışın sağlanmasına yardımcı olabilir; bu yüzden İsrail'le müzakereler yapmaya kararlı olan her Arap ile -Yaser Arafat da dahil- görüşmeye hazırım."* İki yıl sonra Knesset seçimlerinden önce o zaman sağdaki küçük bir listenin (Shlomtsion: Siyon'da barış) başında bulunan general, görüşme teklifini yineler ve bir FKÖ temsilcisine *"Kral Hüseyin'i devirmek, Ürdün'e Filistin adını vermek ve Yaser Arafat'ı bu ülkenin başına getirmek"* istediği sırrını açıklar. Bir provokasyondan endişe eden Arafat görüşme talebini reddeder ve Şaron'a Sartavi ile görüşmesini telkin eder. İsrailli general bu teklifi yalnızca FKÖ'nün lideriyle görüşmek istediğini belirterek reddeder.

Bir Yahudi bu arenada gerçekten kendini gösterecektir: Bu kişi Yahudi kökenli Filistinlinin mükemmel bir örneği olan İlan Halevi'dir. 1943 yılında direnişçi, komünist ve laik bir anne babadan Fransa'da dünyaya gelen Halevi'ye, anne babası enternasyonalist ve sömür-

[9] Tıpkı o zamanlarda Cezayir Savaşı'na karşı *121'ler Manifestosu*'nun yayınlanmasında olduğu gibi. Ben Bella, Fransız aydınlarının bildirgesinin bu zor zamanda kendisine umut aşıladığını söylemişti. Bkz. "Cela nous a premunis contre la haine" (Bu, bizi nefrete karşı uyardı), *Le Monde diplomatique*, Eylül 2000.

ge karşıtı değerler aktarmışlardır. Amerika'da Kara Panterler'in toplantılarına sıkça gider ve Malcom X ile tanışır. Sonrasında Cezayir'de, Ben Bella'ya katılır. Ardından on yılını İsrail'de (1966-1976) antisiyonist bir grubun militanı olarak geçirir. Sonra Paris'e yerleşir ve oradan Beyrut'a giderek FKÖ saflarına katılır.

El-Fetih'in diğer Yahudileri, Filistinli Araplardır. Kalpten Arap olan bu kişiler yalnızca hahamlara değin[10] kanuna göre Yahudidirler ve bu ne onların İsrail güçleri tarafından yakalanmalarını ne de Arafat'ın onlara sorumluluklar vermesini engeller. Onlar İngiliz manda döneminde Müslüman ya da Hıristiyan Araplarla evlenmiş Yahudi annelerden doğmuşlardır. El-Fetih'in İsrail güvenlik güçleri tarafından ilk yakalanan fedayilerinden ikisi mühendis olan Kemal Nimri ve William Nassar'dır. Nimri, Filistin'e göç eden ve Kudüslü bir Arap ile evlenen Aşkenaz bir Yahudi olan Yetta Kleiner'in oğludur. Ailesi 1948'deki Nakba'dan sonra Kuveyt'e yerleşmiştir. Yıllar sonra Kudüs'e geri gelen Nimri, Haziran 1967'den sonra bizzat o sıralar gizlice işgal altındaki topraklarda bulunan Yaser Arafat tarafından el-Fetih saflarına katılmıştır. Pek çok saldırının sorumlusu olarak askeri mahkeme tarafından ağır hapis cezasına çarptırılır. Bir başka hahamlara dair kanuna göre, Yahudi olan kişi ise Hacı Talal'dır. Filistin'e göç eden Ukranyalı annesi Jaffalı bir Arap ile evlenir. Ailesi ülkeyi 1948'de Beyrut'a yerleşmek için terk eder ve *Falastinuna* gazetesinin aracılığıyla baba, anne ve oğul el-Fetih saflarına katılırlar. Yaser Arafat, Talal'ı her zaman cesaretlendirecek ve onu Lübnan'da sorumluluk isteyen çeşitli görevlere atayacaktır.

Bu, Yahudi bir anneden doğmuş olmak anlamına gelmektedir.

Sonra, 1980'li yıllarda onun Kıbrıs'ta el-Fetih'in büyükelçisi rütbesine yükselmesini sağlayacaktır.

Bunun tersine çok az İsrailli Arap, FKÖ'ye katılacaktır. 1970'li yıllarda içlerinde Mahmud Derviş'in de bulunduğu onlarcası vardır. Fakat Arafat bir dramdan İsrail Arapları ile ya da "1948 Arapları"[11] ile ilişkileri sıkılaştırmak için yararlanır. 30 Mart 1976'da Toprak Günü'nde Celileli altı Arap, topraklarının İsrail tarafından zorla alınmasına karşı düzenledikleri gösteri sırasında öldürülürler. Dayanışmasını gösterebilmek için Arafat, bu günün artık tüm Filistin halkı tarafından anılacağının bilinmesini ister. İsrail Araplarını kendi halkına ve mücadelelerine sokmaya çalışan Arafat, elinden geldiği her defasında onlara yardım etmeye çalışır. Örneğin İsrailli Araplara yıllık hac ziyaretlerini yapabilmeleri için Suudilerin izin vermesi konusunda müdahalede bulunur.

Yoğun bir diplomatik çabayla geçen 1977 yılı FKÖ'nün Cenevre Konferansı'na katılıp katılmayacağı sorusunu gündeme getirir. Rabin'e göre BM'nin FKÖ'nün katılımına izin verme kararı İsrail'in çıkarlarına dokunmaktadır. Arafat ise Yahudi devletinin varoluş hakkını benzer bir hakkın Filistinlilere de tanınması şartıyla kabul etmeye kararlıdır. 1977 yılı yazında Batılılar, FKÖ'yü başka bir Arap delegasyonuyla Cenevre Konferansı'na katılmaya ikna etmeye çabalarlar. Sovyetler ise Arafat'a temsiliyet konusunda boyun eğmemesini ve Filistinlilerin kendi delegasyonlarını isteme hakkı olduğunu tekrarlar. Hatırlatmak gerekirse daha o zaman Arafat'ın Moskova'ya yaptığı ve onurlu bir şekilde karşılandığı bir ziya-

---

Bu söyleyiş İsrail adını kullanmayı engelliyor.

ret sonrasında Moskova'da Filistin Büyükelçiliği açılmıştı (Haziran 1976). Yeni büyükelçinin adı ise Muhammed Şaer'dir. Şaer, Jaffa'da doğmuştur, Marksisttir ve Suriye ordusunda görev yapmış eski bir askerdir.

FKÖ'yü Cenevre Konferansı'na entegre etme çabalarına rağmen -konferansın tarihi hâlâ belli değildir- iki çözülmez sorun ortaya çıkar: Kissinger'ın İsrail'e, Mısır ile Eylül 1975'te imzaladığı geçici anlaşmayı telafi etmek için verdiği iki hediyedir. Nedir bu hediyeler? Birincisi, Cenevre Konferansı'na katılacak her yeni katılımcıyı veto etme hakkı.[12] İkincisi ise Amerika'nın FKÖ ile müzakerelere başlamak için koyduğu şart: 242 Sayılı Kararın resmi olarak kabulü ve İsrail'in varoluş hakkının tanınması. Ne yeni Amerikan Başkanı Jimmy Carter ne de Dışişleri Bakanı Cyrus Vance bu engelleri aşmayı başarabilirler. Bütün bunların yanında bir Filistin devletinin kurulması fikrini reddeden İsrail kamuoyu FKÖ'lü *"teröristlerin"* bu barış konferansına katılmasına oybirliğiyle karşıdırlar.

Enver Sedat'ın "İhaneti"

17 Mayıs 1977'de İsrail'de yeni bir kargaşa yaşanır: İbrani devletinin kurulmasından beri ilk defa İşçi Partisi seçimi kaybeder. Seçimi zaferle kazanan taraf Gahal (gelecekteki Likud) ulusal sağ bloku olur. Bu blokun lideri, manda döneminden beri Ürdün nehrinin iki kıyısına uzanan[13] bir Yahudi devleti kurmayı isteyen, ama 1948'den beri Filistin'le yetinmekte gibi gözüken Menahem

---

FKÖ, 1973'teki açılış -ve tek- oturumuna katılmadı.

Yani tüm Filistin ve Ürdün üzerinde.

Begin'dir. Begin böylece işgal altındaki topraklarda (Begin bu topraklara "kurtarılmış topraklar" der) yerleşimleri ülkenin ikiye paylaşımını engelleyebilmek için destekleyecektir. FKÖ ve lideri Arafat, onun gözünde ne bir muhataptır ne de bir partnerdir; ama ortadan kaldırılması gereken bir unsurdur.

Cenevre Konferansı'na katılım için zayıf bir umut, 1 Ekim 1977'de Cyrus Vance ve Andrei Gromyko'nun *"Filistin halkının ulusal haklarının tanınmasını"* içeren ortak bir bildiriden sonra tekrar doğmuş gibi gözükmektedir. Arafat bu yeni şansa inanmak istemektedir ve FKÖ'yü konferansta temsil etmesi için üç delegeyi Edward Said, İbrahim Ebu Loughoud ve Hatemi el-Hüseyni'yi, üç Amerikan vatandaşı üniversite profesörünü atar.[14] Fakat Begin[15] hükümetinin Dışişleri Bakanı Moşe Dayan, Vance-Gromyko bildirisinin içeriğini boşaltmak için hemen Washington'a uçar: Böylece bu görüşmenin ardından yayınlanan deklarasyon Filistinlilerin ulusal hakları konusunda tek bir kelime etmemekte, fakat 242 Sayılı Karar üzerinde ısrar etmektedir. Arafat bir kez daha marjinalleştirilmiştir.

Dayan, Cenevre Konferansı'nı tekrar toplama çabalarına taş koyar. Çünkü o sırada Mısırlılar ile Başkan Enver Sedat'ın oluşturmaya hazırlandıkları tarihi olay için müzakere halindedir. Bu amaçla Fas'a gider ve siyah gözlüklerinin ardına her zaman sol gözüne taktığı bandı saklayarak orada Enver Sedat'ın aracısı Hasan Tuhami ile görüşür. Uluslararası konferansın açılışı projeye son noktayı koyacak demektir.

Bu adlardan hiçbirinin resmi olarak FKÖ üyesi olmadıklarını belirtelim.

Seçimlerden sonra başa gelen koalisyon hükümetine girebilmek için İşçi Partisi'nden istifa eder.

Başkan Enver Sedat uzun süre patlatmaya hazırladığı bombayı saklı tutacaktır. Aylar boyunca sorunun yalnızca Cenevre Konferansı'nda çözülebileceğini dile getirmekte ısrar eder. *Times*'dan bir gazetecinin İsrail'le doğrudan müzakerelerin başlaması ihtimaliyle ilgili bir sorusuna kesin hayır yanıtıyla karşılık verir. *"Toprağının üstünde İsrail askeri olduğu sürece hiçbir İsrailliyle ilişkiye girmeyi kabul etmeyeceği"* konusunda ısrar eder. Arafat'la sarayında görüştüğünde ise Golan ve Sina'nın sorun olmadığı konusunda Arafat'ın içini rahatlatır. *"Sorunun düğüm noktasını oluşturan Filistin'dir. Barış Filistin'dir ve Filistin barıştır."* Kamuflaj operasyonu başarılı olur. Yalnızca Enver Sedat'ın birkaç yakını işin içyüzünü bilmektedir.

Arafat, Mısır başkanının daveti üzerine onun mecliste yapacağı konuşmayı dinlemek için 9 Kasım 1977'de Kahire'ye gider ve parlamentoya katılır. Mısır'daki tüm önemli kişiler, diplomatlar da dahil olmak üzere, salonda bulunmaktadırlar. Arafat ilk sırada, onur konukları arasında, Başkan Yardımcısı Hüsnü Mübarek'in yanında oturmaktadır. Konuşmasında Enver Sedat, Yakındoğu'daki sorunun adil çözümü için verdiği çabalardan ve bunun başarısızlıkla sonuçlandığından bahseder.

Sonra kâğıtlarını bırakarak ve kâğıttan okumaktan vazgeçerek klasik Arapça ile lehçeli Arapçayı karıştırarak şu sözleri söyler:

"Sizin, halkımın ve Arap ulusunun önünde söz veriyorum. Davadan hiç endişe etmiyorum. Ne İsrail ne de dünyadaki hiç kimse istediğimi elde etmemi engelleyebilir: 1967'de işgal edilen Arap toprağı ve Filistin halkının kendi devletini kurma hakkı. Cenevre'den korkan İsrail'dir [...]. Ben Cenevre'ye gitmeye hazırım ve eğer bir tek askerimin ya da subayımın yaralanmasını -ölme-

sini değil yaralanmasını!- engelleyebileceksem dünyanın öbür ucuna bile gitmeye hazırım. İsrail benim söylediklerimi duyunca şok geçirecektir. Biz asiler değiliz. Ben onlarla Knesset'e gidip görüşmeye bile hazırım. Tanrı bizi kutsasın! [Alkışlar]"

"Knesset'e gitmek" cümlesi şaşırtsa da şok yaratmaz. Hiç kimse, sırrı bilen birkaç kişi dışında, bir bombanın patlamak üzere olduğunu fark etmez. Hiç kimse bu sözlerin arkasında İsrail ve Mısır'ın hazırladıkları tarihler, ilanlar, davetler ve ziyaretler içeren ayrıntılı bir planın yattığını ve Ortadoğu'da bir devrime doğru gidildiğini anlamaz: İki ülke arasında ayrı barış anlaşmalarına doğru yol alınması.

Temsilciler bu kısa paragrafa önceden öngörüldüğü gibi sıcak bir alkışla karşılık verirler. Arafat da bu sözleri alkışlar: Bu sözler onda bazı soru işaretleri uyandırmıştır; ama diğerlerinden çok değildir; o da bu söylevin Kudüs yolculuğunu hazırladığını düşünememiştir. Enver Sedat'a gerçekte ne demek istediğini sorduğunda ise Enver Sedat yanıt vermekten kaçınacaktır.

Bu kelimeler tabii ki ilk başta Menahem Begin'e, onun da kendi cephesinde fitili ateşlemesi için hitap etmektedir: O'na öngörülen daveti göndermesi için sinyal verilmektedir. Birkaç gün geçer; ev sahibi ile misafir arasında mektuplar gidip gelir ve Arafat bunun büyük çaplı bir plan (Enver Sedat'a karşı olanlara göre bir "komplo") olduğunu anlamaya başlar. Kendisine oyun oynandığını anlar. O'na Başkan Yardımcısı Hüsnü Mübarek'in yanında, salonda bulunması konusunda baskı yapıldığında kabul ettiğine pişman olur. FKÖ'yü ve kendisini ilgilendiren bu konuşmada orada bulunmasının onun da Enver Sedat'ın bu adımına katıldığının işareti olarak anlaşılabileceğini düşünür...

Arafat'ın rakibi George Habbaş ise, bu olayı, Enver Sedat'ın Knesset'e gitmeye hazır olduğunu duyduktan sonra Arafat'ın ayağa kalkıp salonu terk etmemesini eleştirmek için kullanacaktır.

Yaser Arafat, Kahire'den Beyrut'a gelir ve el-Fetih yönetimi burada Enver Sedat'ın konuşmasından bir hafta sonra toplanır. Tartışma fırtınalıdır. Faruk Kadumi, Ebu Iyad ve onların yandaşları Enver Sedat'ın inisiyatifini geri çevirmekle yetinmezler: *"Düşman tarafına geçen hain Enver Sedat'ın tutumuna karşılık acımasızca savaşılması"* için çağrı yaparlar. Onların karşısında ise Yaser Arafat ve çevresindeki bazı yandaşları bulunmaktadır. Yaser Arafat da Mısır başkanını eleştirir, ama daha ölçülü bir ton kullanır ve Filistin direnişinin Mısır'la ilişkilerinden vazgeçecek konumda olmadığının altını çizer.

Şöyle konuşur: *"Şu anki durumda Yakındoğu'da global bir çözüme ulaşacak gerekli koşullara sahip değiliz. Barışın ufukta görünmediğini anlamak için Begin hükümetinin askeri hazırlıklarına -silah alımları, manevralar, yedek askerlerin çağrılması- bakmak yeterlidir. Israil, Araplara karşı beşinci savaşına hazırlanmaktadır."* Arafat ayrıca her şeyin henüz kaybedilmediğini; Enver Sedat'ı kötülemek ve ondan ümit edilecek hiçbir şey yokmuş gibi davranmak yerine İsrail'e yapacağı ziyareti iptal etmesini rica etmenin daha iyi olacağını anlatır.

Bu toplantıdan çıkan bildiri Mısır başkanını attığı adımın doğuracağı ağır sonuçları dikkate almaya ve geri adım atmaya çağırır. Yaser Arafat'ın izini taşıyan bu metin her tür kişisel saldırıdan geri durmuştur. Mısır başkanının inisiyatifini eleştiren, daha şiddetli ifadelerle dolu, daha sert bir çağrı ise Enver Sedat'ın İsrail'e gidişinin ön-

cesinde FKÖ Yürütme Komitesi tarafından yayınlanacaktır. Arafat, Enver Sedat'ın geri dönüş çizgisini çoktan geçmiş olduğunu ve Rabat'ta Ekim 1974'teki Arap zirvesi kararlarına karşı gelerek İsrail'le ayrı bir barış anlaşması hazırlamakta olduğunu anlamıştır.

Enver Sedat her yerde Filistinlilerin çıkarlarını koruma sözüne rağmen 20 Kasım 1977'de Knesset'te yaptığı konuşmasında bir kere bile FKÖ adını ağzına almaz. Daha sonrasında öğreneceğimiz üzere havaalanından Kudüs'e gidiş yolunda Dışişleri Bakanı Moşe Dayan, O'na *"iyi bir hava yaratmak için"* FKÖ'ye hiç gönderme yapmamasını tavsiye etmiştir. Arafat, Enver Sedat'ın o günkü konuşmasıyla ilgili olarak içtenlikle şunları söyleyecektir: *"Hayatımın en mutsuz günü Enver Sedat'ı hiçbir Siyonistin hayal bile edemeyeceğini düşmana sunmak üzere Lod [Tel Aviv] Havaalanı'nda uçaktan inerken [televizyon ekranından] görmek oldu. Enver Sedat o gün Filistin'den vazgeçti."*[16]

Albay Kaddafi'nin[17] önayak olmasıyla Enver Sedat'ın girişimine karşı olan tüm Arap ülkeleri Trablus-şam'da bir Arap zirvesi için bir araya gelirler. Cezayir, Suriye, Irak, Demokratik Yemen Cumhuriyeti ve Libya bir delegeyle bu zirvede temsil edilmektedirler. FKÖ'ye ise yedi delegelik yer ayrılmıştır: Biri Arafat için ve diğer altısı da Filistinli farklı örgütlerin liderleri için. Kaddafi aslında Arafat'ın muhaliflerine de söz vermek istemektedir. Belli etmemeye çalıştığı tüm kızgınlığına rağmen FKÖ lideri örgütü korumak için çok ağır olmayan bir konuşma yapar. Fakat Libyalı Albay Kaddafi'nin davetiyle Arafat'tan sonra kürsüye George Habbaş çıkar. FKÖ

Ocak 1980'de *Chou'oun Falastinia'ya* verdiği bir röportajdan.

Libya'yı 1 Eylül 1969'daki darbeden itibaren yönetmektedir.

lideri bu duruma çok sinirlenir ve istemeyerek yerini Habbaş'a bırakır. Habbaş hiç vakit kaybetmeden Arafat'ı suçlar ve onu Enver Sedat'ın "ihaneti"nden sorumlu tutar: *"Arafat'ın bu yumuşak ve uzlaşmacı çizgisi bizi bulunduğumuz bu duruma getirdi"* der. Bunun üzerine Arafat tekrar söz alır ve sözü gediğine oturtur: *"Buraya Filistin muhalefetini getirmenin anlamı yok. Her Arap delegasyonu kendi safına muhalefet tarafından temsilciler eklemeden tartışmaya yeniden başlamamayı öneriyorum."* Böylece Filistinli konuşmacıların sırasıyla konuşmaları iptal edilir...

Fakat bu Arap zirvesi hiç kazanımsız sona ermemiştir. Mısır'ı boykot etmeye ve bu ülkeyle diplomatik ilişkilerin kesilmesine çağrıda bulunan bir direniş cephesinin doğmasına neden olur. Arafat bu karara imza attıysa da FKÖ'nün Kahire'deki temsilcisi Said Kemal'i geri çağırmaz ve o da kişisel olarak orada bulunmaya devam eder. Arap liginin merkezi Tunus kentine transfer edilir. Mısır böylece Arap dünyasının karşısında yalnız kalır. *"İlk başta ilginç bir izlenime sahiptim"* diye anlatır Arafat ve şöyle der: *"Arap dünyasının en önemli ülkesi aniden aileyi terk ediyor ve düşman tarafına geçiyor. Yavaş yavaş şoku atlattık. Biz daha çok kendimizi öksüz olarak değil terk edilmiş gibi hissediyorduk. Cemal Abdül Nasır bizi terk ettiğinde kendimizi babasız hissettik...*

"Bye bye (Güle güle) FKÖ"

Enver Sedat'ın Kudüs ziyareti verileri değiştirmişti. Washington bu durumu kendi konumunu güçlendirmek, bölgenin iki güçlü ülkesinin Amerika Birleşik Dev-

letleri'nin himayesi altında bulunmalarını sağlamak için kullanmaya çalışır. Aralık 1977'de Arafat'ın bundan böyle marjinalleştirildiğine inanan Başkan Carter'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı Zbigniew Brzezinski, ünlü şakasını yapacaktır: *"Bye bye (Güle güle) FKÖ..."*

Arafat yanıt vermekte gecikmeyecektir. 5000'den fazla göstericinin bulunduğu Batı Beyrut'taki Filistin bölgesinin kalbinde yaptığı konuşmada duygulu bir ses tonuyla şunları söyler: *"Brzezinski adında bir kişi 'Bye bye FKÖ' dedi. Ben ise 'Yakındoğu'da Amerikan çıkarlarına bye bye' diyorum.* Arafat'ın konuşması kısadır; ama konuşmadan önceki askeri yürüyüş adeta bir şölen gibidir. Geçen yılki Lübnan'daki içsavaşın sona ermesinden beri böyle etkileyici savaş malzemelerinin bir arada sergilenmesine rastlanılmamıştır. Son olarak direnişin birliğini kanıtlamak için George Habbaş, Filistinlilere seslenir. Arafat, George Habbaş'ın yanındadır. Konuşmasını İsrail karşıtı silahlı mücadeleyi artırmak için bir çağrıyla bitirir: Aslında el-Fetih'te *"Enver Sedat'ın ihanetine"* rağmen yeterince dikkat çekici bir operasyon yaparak mücadelenin devam ettiğini ispatlama kararı alınmıştır.

11 Mart 1978'te on bir fedayi Hayfa'nın onlarca kilometre güneyinde İsrail sahilinde karaya çıkarlar. Bir otobüs şoförünü tehdit ederek onu Tel Aviv'e kadar yola devam etmeye zorlarlar; orada büyük bir otele saldırıda bulunacak ve rehineler alarak esir savaşçıların serbest bırakılmasını sağlayacaklardır. Fakat Tel Aviv'in 10 kilometre uzağında yol İsrail kuvvetlerince kesilmiştir. Yolcular arasında 34 ölüye (bu ölülerden üçte biri İsrail mermilerinin kurbanıdır) ve 74 yaralıya, fedayiler arasında ise 9 ölü ve 2 esire neden olan bir çatışma yaşanır.

Arafat'ın kontrolü altında Ebu Cihad tarafından planlanan bu operasyonun kumandanı yirmili yaşlardaki bir kadın, Tel Zaatar katliamından sağ kurtulan Dalal el-Mugrabi'dir. İsrail'de yaşanan travma korkunçtur. Fedayilerin cesareti ve kurbanların sayısıyla şaşkına dönen İsrail ordusu, 14 Mart'ta Güney Lübnan'ın bir bölümünü işgal ederek şiddetli bir eylemle yanıt verir. 21 İsrail askeri ve yüzlerce fedayi ölümle tanışacaklardır.

İsrail'in saldırısının başlangıcından itibaren, Arafat, Beyrut'un güneyindeki Sabra mülteci kampının yeraltındaki genel merkezine iner ve diğer komutanlarla beraber Filistinli savaşçıları yönetir. Kuvvetlerinin büyük çoğunluğunun kuzey yönünde çekilebildiğini öğrenen Arafat, büyük bir rahatlama yaşar.

Mısır'ın yeni politikası FKÖ şefiyle SSCB'nin bağlarını güçlendirmiştir. Sovyet yöneticileri özellikle askeri açıdan Arafat'ı desteklerler. Mart 1978'de FKÖ başkanı bir kez daha Moskova'da ziyarettedir ve burada partinin Genel Sekreteri Leonid Brejnev'le görüşür. Bir aydan uzun bir süreden beri Sovyet silah ve cephaneleri -139 milimetrelik toplar, Sam füzeleri, tanklara karşı füzeler, vb.- Lübnan'daki Tire limanına akmaktadır. Bu işlemin parasını Kaddafi karşılamaktadır. Bunun yanında yirmi kadar Sovyet uzman Güney Lübnan'da FKÖ kamplarına katılırken SSCB'nin askeri okulları yüzlerce fedayiyi ağırlamaktadır.

17 Eylül 1978'de Mısır, İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri arasında Camp David anlaşmaları imzalanır. Bu anlaşmalar bir başlangıç, *"kalıcı, global ve hakkaniyetli"* bir çözüm için genel bir anlaşma çerçevesi ve "İsrail ile Mısır arasında bir barış anlaşmasının tamamlanması için" bir anlaşma çerçevesi içerir.

Girişte genel maddeler sıralanır. İlk madde şudur: "BM'nin 242 Sayılı Kararının tüm bölümlerinin İsrail ve komşuları arasındaki sorunun barışçıl çözümü için temel bir rol oynayacağı kabul edilmiştir." Anılarında Carter, 5 Eylül'den, yani müzakerelerin ilk gününden itibaren Begin'in 242 Sayılı Kararı tekrardan yorumlamaya çalıştığını anlatmıştır. Begin 242 Sayılı Kararda *"toprakların savaşla ele geçirilmesinin izin verilemezliği"*nden bahsedilirken burada *"savaş"* kelimesiyle *"taarruz savaşı"*ndan (beligerant war) bahsedilmediğini, İsrail'in savunması için girdiği savaşın anlaşılması gerektiğini ileri sürecektir; ki bu, kendisinin Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ni ilhak etmesini mümkün kılacaktır.[18] Bu nokta üzerinde müzakereler pek çok defa duraksar. 10 Eylül'de Begin bir kez daha *"toprakların savaşla ele geçirilmesinin izin verilemezliği"* ibaresinin *"kabul edilemez"* olduğunu belirtecek ve bunun üzerine 242 Sayılı Kararın *"bütün bölümleriyle koşulsuz olarak Camp David'in giriş bölümüne, genel çerçevesine ve İsrail-Mısır barış anlaşmasına konulabilmesi"* için Jimmy Carter'ın sert olması gerekecektir.

Çerçeve anlaşması asıl olarak Batı Şeria ve Gazze'yi içermektedir. *"Bu bölgelerde yaşayanlar tarafından özgürce seçilen bir yönetim"* İsrail askeri hükümetinin ve sivil yönetimin yerini almalıdır. Bu yönetimin şekli ve güçleri İsrail ve Mısır, Ürdün delegasyonları arasında görüşülecektir, ki bu delegasyonlar *"bahsi geçen bölgelerdeki Filistinlileri ya da karşılıklı olarak kabul edilen diğer Filistinlileri içerebilirler."* Bu, Arafat'a bu anlaşmanın yalnızca bir göz boyama olduğunu ve Filistinlilere toprakları üzerinde hiçbir egemenlik vermediğini, hatta

[18] İsrail başbakanı, Sina'yı Mısır'a vermeye hazırdır.

kısmi bir özerklik bile vermediğini söyletecektir. Böylece vaatlerine rağmen Enver Sedat, Begin'den hiçbir şey koparamamıştır: Ne FKÖ'ye ne bağımsızlığa ne de Filistin devletinin kuruluşuna yapılan bir gönderme bu anlaşmalarda bulunur.

Arafat, *Guardian* gazetesine, *"Enver Sedat, Filistin halkını arkadan bıçakladı"* diye açıklamada bulunur. *"Böyle davranmaya cüret eden ilk Mısırlıdır. Kral Faruk bile hiçbir zaman Filistinlileri terk etmedi [...]. Enver Sedat yalnızca bizi bırakmadı; fakat açıkça bize karşı hareket ediyor [...]. Filistinlilere Camp David anlaşmasında önerilen, belirsiz bir süre için yeni bir esarettir [...]. Camp David anlaşmalarını imzalayarak üç zafer kazandığı için övünen Begin'in Knesset'teki sözlerini aktarmak yeterli olacaktır: FKÖ'ye kesin bir 'hayır', Filistin devletine kesinlikle 'hayır' ve Kudüs'te tek bir bayrak, İsrail bayrağı.*

Anlaşmaların üçüncü bölümünü oluşturan çerçevesi, İsrail ve Mısır arasındaki Washington barış anlaşmasının yolunu açacaktır (26 Mart 1979). İsrail, Mısır toprağını 25 Nisan 1982 günü boşaltır; fakat 1967 Savaşı öncesi Mısır tarafından yönetilen Gazze Şeridi'ni işgal etmeye devam eder.

Yeni Bir Müttefik: Humeyni'nin İran'ı

Camp David anlaşmalarının imzalanmasından birkaç ay sonra Ortadoğu'yu yeni bir deprem sarsar: Amerika Birleşik Devletleri'nin ve İsrail'in koşulsuz müttefiki İran Şahı, 1979 yılının Şubat ayı başında İmam Humeyni'nin İslam devrimiyle devrilir. Tahran'a ilk giden lider olan Arafat, Şubat ortasında yaptığı bu gezide böyle önemli bir mütte-

lik kazanmış olduğu için çok sevinir. Arafat, *"Mısır'ı geçici olarak kaybettik; ama İsrail'in sadık müttefiki ve Amerika Birleşik Devletleri'nin bağımlısı olmuş İran'ı kazandık"* diye beyanda bulunurken İranlılar ironik bir şekilde şu yorumda bulunurlar: *"Şah, Kahire'ye sığınırken Arafat, Tahran'da görkemli bir şekilde karşılanıyor."*

Tahran'a varışından itibaren Arafat, İslam devriminin şefiyle görüşmesi için davet edilir. Sonra dışişleri bakanı, Filistin liderinin onuruna Mussadek salonunda büyük bir resepsiyon verir. İki önemli kişilik salonda karşı karşıya gelirler: Humeyni ve Arafat. İsrail Büyükelçiliği, FKÖ Büyükelçiliği'ne çevrilmiştir ve binanın bulunduğu sokak, eski adıyla Saray sokağı, Filistin sokağı adını alır.[19]

Bir yıl sonra Arafat, Tahran'a İslami devrimin birinci yılını kutlamak için gider. Asıl tören sırasında, iki milyon kişinin önünde devrimin Rehber'inin oğlu Ahmed, babasının mesajını iletir: Filistin, İslam dünyasının başlıca meselesidir. Arafat'ın konuşması, heyecanlı *"Yaşasın Humeyni! Yaşasın Arafat! Kudüs'ü fethedelim! İsrail'e ölüm! Filistin kazanacaktır!"* sloganlarıyla kesilir. Ve ardından FKÖ lideri sloganını atar: *"İran-Filistin, aynı savaş!"* Askeri geçitten sonra bir helikopter halk trans halindeyken İran başbakanını ve Yaser Arafat'ı kürsüden alır. Aynı akşam o sırada hastanede yatan ve her tür ziyaretten sakınan Humeyni, Arafat'la uzun bir görüşme yapar. Güney Lübnan'daki duruma değinerek şunları söyler: *"Güney Lübnan elinizin altındaki bir depo. Onu pek fazlaca olan düşmanlarınızdan koruyun. Sen, Ebu Ammar, sen bu görev için yeteneklisin.*

---

[19] Benzer bir şekilde, Saygon'un devrimciler tarafından 1975'te alınmasından sonra Güney Vietnam'daki İsrail Büyükelçiliği FKÖ'ye verilir.

Arafat ziyareti sırasında içlerinde tabancalar ve Ayetullah Humeyni'nin hediyesi İsrail yapımı, Şah'ın ordusunun emrindeki Uzi hafif makineli tüfekleri olmak üzere pek çok hediye alır. Bu ziyaret sırasında Lübnan'da imparatorluk rejimi zamanında FKÖ üslerinde eğitim almış olan bir grup İranlı savaşçıyla karşılaşır. Orada Devrim Muhafızları bürosu komutanı, "savaş kardeşi" Ebu Şerif (Abbas Zamani) ile kucaklaşır. Bu iki adam savaş anılarını paylaşırlar. Arafat nereye giderse gitsin geçmişte eğitim kamplarının kapılarını İran Şah'ına karşı olanlara açtığı için sıcak bir şekilde teşekkürle karşılanır. Pek çoğu için, bu ateşin vaftizidir.

FKÖ şefi bu fırsatla ilk önceleri devrime sağlam üsler sağlayan, ama sonradan düşman olacak olan Halkın Mücahitleri Örgütü'nün lideri Mesud Recavi ile sıcak bir görüşme gerçekleştirir. Beraberce Ürdün'deki Recavi'nin Filistin saflarında katıldığı "Kara Eylül" olaylarından bahsederler. Recavi fedayilere ve özellikle el-Fetih'e teşekkür eder: *"Siz bize her zaman ihtiyacımız olanı verdiniz. Ebu Ammar, bizim devrim zaferimizden önceki yıllar boyunca süren desteğiniz için size saygı duyuyoruz.*

Irak-İran Savaşı 22 Eylül 1980 tarihinde Irak kuvvetlerinin İran sınırını geçmesiyle patlak verir. İki müttefikinin karşı karşıya geldiğini gören Arafat gerilimi yumuşatmanın yollarını arar. Irak'ta Saddam Hüseyin'le, İran'da İmam Humeyni'yle görüşür ve ikisini de savaşın herkesten önce düşmanları olan emperyalistler ve Siyonistlerin işine yaradığına ikna etmeye çalışır.

İslam Kongresi, sorunu çözebilmek için bir aracılık komisyonu kurar. Fakat Saddam Hüseyin bu komisyonun yalnızca Pakistan, Türkiye ya da Gine gibi Arap olmayan Müslüman ülke başkanlarından oluşmasında ıs-

rar eder. Tek bir Arap yönetici Irak lideri tarafından kabul edilir: Arafat. Arafat, komisyonun en etkin üyelerinden biri olacaktır.

Birkaç yıl sonra savaş hâlâ şiddetliyken, Tunus kentindeki bürosunda Arafat bize bu korkunç savaşın analizini yapacaktır:

"Başlıca sorumlu Şahtır. Şah, Kuzey Irak'taki Kürt isyancılara etkin desteğiyle (1960'lardan 1970'lerin ortasına kadar Iran'daki Kürt bölgesi Irak'a yapılan akınların üssü olarak kullanılmıştır) Irak'ta kan akmasını sağlamıştır. İsrailliler de oradaydılar. Durum katlanılmaz bir hal aldığında Iraklılar Kürtlere Iran yardımının kesilmesi için görüşmelerin başlamasını talep ettiler. Şah, Mustafa el-Barzani'nin adamlarına (Kürdistan Demokratik Partisi) verdiği desteği sona erdirmeyi kabul etti; ama karşılığında da aslan payı istedi: İki ülke arasındaki sınırın resmi olarak Irak'ın denize tek açılma noktası olan Şattül Arap'ın ortasına sabitlenmesini şart koştu. Bağdat başka bir şansı olmadığı için bunu kabul etti. Şah Muhammed Rıza Pehlevi'nin gücünün doruğunda olduğu bir dönemde, Tahran böylece tam olarak taleplerini elde etmiş oldu. Kısa bir süre sonra Kürt isyanı çöker (Haziran 1975). Iraklılar kendilerine zorla kabul ettirilen bu anlaşmayı imzaladıkları andan itibaren yürürlükten kaldırma yollarını ararlar.

"Dört yıl geçer, Şah indirilmiş, Şii Mollalar başa geçmişlerdir ve Saddam Hüseyin bu 'adaletsiz' anlaşmayı iptal etmenin ve başlangıçtaki duruma geri dönmenin zamanının geldiğini düşünmektedir. Savaş patlak verir."

Arafat analizini şu şekilde sonlandırır:

"Aynısı Filistin'de de olacaktır. Eğer bir gün bir anlaşmaya varmayı başarırsak, bu anlaşma adil ve uluslar-

arası hukuk üzerine kurulmuş, zorla kabul ettirilmemiş olmalıdır. Eğer böyle olursa hiç kimse imzalanmasından itibaren anlaşmayı ihlal etme yollarını aramayacaktır."

İslam devrimi Yaser Arafat'ı çok heyecanlandıracaktır. Bununla birlikte mücadelesinin ihtiyaçları için hiçbir zaman dini argümanlara başvurmayacak ve her mücadelenin milli boyutunu ön plana çıkaracaktır.

"Bize Hain Bir Darbe Hazırladılar"

Mart 1979'da Enver Sedat ile Begin arasında imzalanan barış anlaşmasının ardından Bağdat'ta toplanan Arap ülkelerinin dışişleri bakanları konferansında, Arafat, Mısır'a karşı mesafeli olunması çağrısında bulunur. Başta Suudi Arabistan'ın bulunduğu ılımlılar buna karşıdırlar ve ortalık ısınır. Sinirlenen Arafat ve ardından Suriye ile Libya temsilcileri salonu terk ederler. FKÖ delegasyonunun iki numaralı adamı Faruk Kadumi'nin sözleriyle kriz daha da sertleşir. Faruk Kadumi, eğer Mısır ve Amerika Birleşik Devletleri'ni toptan boykot eden bir çağrı kararı kabul edilmezse, Filistinlilerin tüm Arap dünyasındaki Amerikan yerleşimlerini havaya uçurmaya hazır olduklarını söyler. Saddam Hüseyin'in girişimi sayesinde bir uzlaşma metni en sonunda kabul edilecektir.

Tüm bunların yanında Camp David'e göre işgal altındaki topraklarda (Batı Şeria ve Gazze) özerklik sorunu askıda kalmaktadır. 8 Mayıs 1980'de Enver Sedat, İsrail ile *"verimsiz"* olarak eleştirilen görüşmeleri askıya alır. İsrail ise 30 Temmuz günü *"yeniden birleşen Kudüs'ü"* kendi *"sonsuz başkenti"* olarak ilan eder. Enver Sedat şöyle konuşur: *"Doğu Kudüs, Batı Şeria'nın bir parçasıdır ve İsrail yerleşimleri durmalıdır."* Sonunda

Mısır tarafından 23 Eylül 1981'de kabul edilen Enver Sedat ile İsrail arasındaki diyalog tekrar başlamayacaktır: 6 Ekim günü Mısır başkanı, 1973 Savaşı'nı kutlayan askeri bir yürüyüş sırasında İsrail'le barış imzalamasına karşı çıkan İslamcılar tarafından öldürülür.

Görüşmelere yeniden başlama denemesi son olarak 12 Kasım günü başarısızlıkla sonuçlanır. 14 Aralık günü Knesset'in oyuyla İsrail, Suriye Golan'ını topraklarına katar. Filistin özerkliği hakkındaki anlaşma çerçevesi bu kez kesin olarak gömülmüş gözükmektedir.

Mısır'la yapılan barış anlaşmasının temsil ettiği İsrail-Amerikan başarısının karşısında Arafat, FKÖ'nün statüsünün, özellikle Batı'da güçlendirilmesi gerektiğini anlar. Bu yıllar, Arafat'ın kendisinin de dediği gibi, Avrupa'da olağanüstü başarılar elde ettiği yıllardır. Arafat, Temmuz 1979'da Viyana'da dostluk ilişkileri geliştireceği sosyalist Şansölye Bruno Kreisky ile görüşür. Senegal Başkanı Léopold Sédar Senghor sayesinde ise Almanya eski şansölyesi, Sosyalist Enternasyonal'in başkanı Willy Brandt ile görüşme fırsatını elde eder. Brandt, el-Fetih'e Sosyalist Enternasyonal'de bulunma hakkı tanıyacaktır. Yunan Başbakanı Andreas Papandreu, FKÖ'yü tanır. Arafat'ın bir ziyaretinden sonra, İspanya, Filistinlilerin ulusal haklarını tanırken, Portekiz ise FKÖ ile ilişkiler kurar. Akdeniz'in diğer köşesinde Türkiye'de FKÖ resmen tanınır.

Fransa ile ilişkiler sosyalistlerin 1981'deki zaferinden sonra güçlenir. Ağustos ayından itibaren Arafat, Beyrut'ta Fransız Dışişleri Bakanı Claude Cheysson ile görüşür ve bu görüşmede Fransız bakanın Filistin mücadelesiyle Fransız direnişini karşılaştırması İsrail'de bir skandala neden olur. Buna koşut olarak bu yıllarda FKÖ

liderinin Moskova'ya yaptığı ziyaretlerde bir artış görülür.[20] Ayrıca Japonya'ya resmi bir ziyarette de bulunur. İndira Gandhi tarafından karşılandığı Hindistan'a da bir gezi düzenler. Bunların yanı sıra Arafat, Nikaragua ve lideri Daniel Ortega ile de sıcak ilişkiler kurar. Managua'ya Temmuz 1980'de yaptığı ziyaret sırasında da (ki burada bazı Sandinist devrimcilerin FKÖ kamplarına katıldıklarını ve hatta Güney Lübnan'daki savaşta yer aldıklarını açıklayacaktır) kendisini halk gösterileri beklemektedir.

Fakat her ne kadar Arafat'ı bu diplomatik başarılar cesaretlendiriyorsa da İsrail-Mısır barış anlaşması FKÖ üzerinde ağır bir yük olarak durmaktadır. Son olarak İsrail'de "şahin" Ariel Şaron'un önemli bir etkisi olan Begin hükümeti ve Genelkurmay Başkanı General Rafael Eytan ile cisimleşen aşırı sağ hüküm sürmektedir.

Arafat örgüt içi yoklamaların sayısını artırır ve bazı zamanlar düşünebilmek için yalnız kalır. Durumun ciddi tehlikeler içerdiğini bilmektedir. İşbirlikçilerinden birine *"Bize hain bir darbe hazırlandı"* der.

Arafat, 1968 ile 1982 yılları arasında Moskova'ya on dört ziyarette bulunacaktır.

9. BÖLÜM

Lübnan'da İlan Edilen Savaş

1980 sonbaharında Arafat, Beyrut'ta FKÖ Yüksek Askeri Komisyonu'nu toplar. Filistinlilerin müttefikleri ulusal Lübnan hareketi liderlerini de çağırdığı bu toplantıda Arafat, *"Savaşa hazırlanılmalıdır"* diye konuşur.

İsrail basını Şaron planını açıklamıştır: Lübnan'ın işgali oradaki FKÖ'nün yok edilmesini sağlayacak ve mültecilerin kuzeyde Suriye'ye ve doğuda, İsrailli generalin deyimiyle, *"Filistinlilerin gerçek vatanı"* olan Ürdün'e doğru itilmesine imkân verecektir. Operasyon saldırgan politikaya geçiş bağlamında ortaya çıkmalıdır. 1976 belediye seçimleri sırasında Batı Şeria ve Gazze'de FKÖ yanlısı liste başarı kazanırken Şaron, onların yerine köyler ligi olarak adlandırılan uysal bir işbirlikçi grubu koymak istemektedir. Bu amaçla, 1 Kasım 1981 tarihinde, işgal altındaki topraklarda Kudüs İbrani Üniversitesi'nde Arap Dili ve Edebiyatı Profesörü Menahem Milson tarafından yönetilen bir "sivil yönetim" kurulur.

Askeri hükümetle eşgüdüm halinde hareket eden bu yönetim Batı Şeria ve Gazze'de yeni bir düzen kurmaya çabalar: Belediye başkanları yerlerinden edilmişler, üniversiteler kapatılmış, kitaplar ve gazeteler yasaklanmıştır. Son olarak, köyler ligi operasyonu üç yıllık çabanın sonunda ağır bir başarısızlıkla sonlanacaktır. Batı Şeria'daki askeri hükümetin eski kumandanı General Benyamin Ben Eliezer'in de itiraf edeceği gibi bin kişiden birini bile temsil etmeyen üyeler otoritelerini yalnızca kendilerini koruyan Tsahal hafif makineli tüfeklerine borçludurlar.

Aynı zamanda Şaron, Lübnan'dan Suriye kuvvetlerini de atmak ve Lübnan'ın başına sağ eğilimli bir Maruni hareket olan Falanjistlerin şefi, İsrail'in eski bir müttefiki olan Beşir Cemayel'i getirmek istemekteydi. Sonunda tüm yollarla Arafat şeytanlaştırılacaktır: Begin, Arafat'ı sistematik olarak Hitler'le karşılaştıracak ve Lübnan işgalinden sonra şunları söyleyecek kadar ileri gidecektir: *"Hitler'i ortadan kaldırmaları için birliklerimi Berlin'e göndermişim gibi hissediyorum."* İsrail ordusunun Genelkurmay Başkanı General Rafael Eytan ise Arafat'a her defasında saldırır ve Şaron, Arafat'ı kana susamış bir katil olarak gösterir.

Nisan 1981'de, böyle bir kriz ortamında Damas'ta On Beşinci Ulusal Filistin Konseyi toplanır. Arafat, önemli bir diplomatik zaferi -Avrupa Topluluğu'nun, 13 Nisan günü, Venedik deklarasyonuyla FKÖ'nün yasallığını doğrularken, Yahudi sömürgelerini yasadışı ilan ederek Filistinlilerin özerklik hakkından yana resmi bir tutum alması- hatırlatarak bir kez daha birlik için çağrıda bulunur: Tüm muhalefet hareketleri fedayilerin merkezine katılmalıdırlar. Bu oturumun sonunda Arafat tekrar -bu

defa doğrudan temsilciler tarafından- FKÖ başkanı seçilir.

1981 yılı başında Menahem Begin, İsrail'de Hıristiyan Falanjistlerin lideri Beşir Cemayel'i kabul eder. Lübnan ve Suriye arasındaki ilişkiler çok ciddi anlamda kötüleşmektedir ve başbakan, Suriye saldırısı durumunda İsrail'in hava ordusunu Lübnan'a göndereceği sözünü verir. Oysa Cemayel, İsrail'in desteği olmadan başa geçmesinin çok zor olacağını bilmektedir. Askeri saldırılar bu ittifakı sağlamlaştıracaktır: Falanjistler önce Lübnan'ın üçüncü kenti Zahle'deki Suriyelileri kışkırtırlar. Söz verildiği gibi İsrailli avcı uçakları iki Suriye helikopterini vurur. Dönüşte Suriyeliler kara-hava roketlerini alarm durumuna geçirirler ve yalnızca Amerikan diplomatik müdahalesi bu gidişata bir son verilmesini sağlayacaktır.

"İsrail'in büyük çaplı bir baskın başlatmak için yalnızca Amerika'nın yeşil ışık yakmasını beklediğinin" farkında olan Arafat, 15 Mayıs 1981 tarihinde[1] Trablusşam'da bir kez daha Filistin kuvvetlerinin seferber edilmesi çağrısında bulunur. 7 Haziran günü Begin, süpersonik Fantom uçaklarını Bağdat yakınlarındaki Osirak nükleer reaktörünü bombalaması için gönderir. Operasyon açıkça üstlenilmiştir:[2] Başbakan, Haziran sonu seçimlerini kazanmak ve planını Lübnan'da uygulamak için bu saldırıya güvenmektedir. Her şey onu gülümsetiyor görünmektedir: Osirak operasyonundan iki gün önce hiçbir şeyin Mısır ile barışa engel olamayacağını

Nakba anma töreni.

Ne Ürdün ne de Suudi radarları bu İsrail aygıtlarını tespit edebilmişlerdi ve Iranlılar, Irak'a aynı şekilde saldırmışlardı. Bu yüzden Tahran'ın bu eylemden sorumlu olduğunun düşünülmesi kolay olmuştur.

ispatlar şekilde Enver Sedat'la Şarm el-Şeyh'te resmi bir görüşme ayarlamayı bile başarmıştır.

1981 yılının Temmuz ayına Filistinlilere karşı yapılan önemli İsrail askeri operasyonları damgasını vurur. 10 Temmuz günü hava ordusu avcı uçakları Güney Lübnan'daki ve Beyrut'un güneyindeki FKÖ hedeflerini bombalarlar. Olayların iyice tırmanmasından korkan Arafat, karşılık vermeme emri verir. Saldırılar on gün boyunca devam edecek, doruk noktasına ise 16 Temmuz'da ulaşacak ve on küsur Lübnan mevzisi ciddi şekilde bombalanacaktır. Her ne kadar en sonunda FKÖ, İsrail'in kuzeyindeki Nahariya kentine roketler atarak yanıt verse de İsrail ordusu Beyrut'un çok kalabalık merkezlerini, özellikle FKÖ bürolarının bulunduğu Fakahani'yi ve önemli Filistin-Lübnan bölgeleri olan Sabra ve Şatila mülteci kamplarını bombalar. Beyrut'taki "Kara Cuma" 200 ölüye -yüz kadarı Yaser Arafat'ın genel merkezinin bulunduğu ve tamamıyla harap olan binanın yıkıntıları altındadır- ve 600 yaralıya neden olacaktır. Bu kurbanların büyük çoğunluğu Lübnanlıdır ve Beyrut Arap Üniversitesi, Fakahani Mahallesi'nde bulunduğu için bu kurbanlar arasında çok fazla genç de vardır.

Begin uluslararası düşmanca tepkilere karşın, *"Eğer Müttefik devletler Hitler'in nerede olduğunu bilselerdi, onu bombalamak için tereddüt etmezlerdi"* diyerek kendi düşüncelerini doğrular. Bununla birlikte Arafat, İsrailli-lerin elinden bir kez daha kurtulmuştur.

FKÖ liderinin tepkisi gelmekte gecikmez. Filistin topçu üniteleri İsrail'in kuzeyi üzerindeki atışlarını artırırlar. İsrail'in yanıtı on dört gün sürecektir. Güney Lübnan'da bombalar fedayi merkezlerini, köprüleri, yolları ateşe tutarak yok eder. Lübnan tarafında birkaç yüz kurban varken İsrail tarafında altı ölü vardır. İlk defa

İsrail'in kuzey bölgelerinde yaşam felç olmuştur ve buralarda yaşayanlar büyük kitleler halinde güneye kaçarlar.

Washington bir kez daha müdahale eder. BM Güvenlik Konseyi hemen ateşkes çağrısında bulunan bir kararı kabul eder ve 24 Temmuz günü Amerika Birleşik Devletleri temsilcisi Philip Habib, İsrail ile FKÖ arasında ateşkesi sağlar.

İsrail için bu çatışmanın sonuçları pek acıdır. Filistinliler ise her ne kadar önemli insani ve maddi kayıplara üzülseler de en azından bazı kazanımlardan mutluluk duyabilirler: İlk defa İsrail kentleri felç olmuş ve boşaltılmıştır. Aynı zamanda İsrail, ilk kez FKÖ ile ateşkes anlaşması imzalar.[3] Sonra beklenmedik bir Arap yardımı Filistinlileri desteklemek için gelir: Suudi Arabistan yardımı. Bunun dışında Beyrut'un bombalanması tüm dünyada İsrail'in itibarını zedelemiştir: O günlerde işgalin görüntüleri yorumsuz olarak yayınlanır. Son olarak, bu anlaşma FKÖ'ye askeri açıdan hiçbir şey dayatmamaktadır. FKÖ'nün ateş gücünü böylece iki katına çıkaracak[4] olan Arafat şöyle der: *"Bu ateşkesin gölgesinde kendimizi silahlandırabilir ve sakin bir şekilde askeri hazırlıklarda bulunabiliriz."*

Fahd'ın Planının Başarısızlığı

Her iki taraf da henüz son sözlerini söylememiştir. Begin intikam planları hazırlarken düşmanına müdahale et-

Her ne kadar Filistin merkezinin adı hiç anılmamış olsa da Arafat imzasını pekâlâ atmıştır.

O dönemde FKÖ, 130 milimetrelik toplara sahiptir; fakat Arafat, 40 kilometreyi aşan menzilli silahlar edinmeye kararlıdır.

mesi için hiçbir mazeret verinemeye çalışan Arafat, ateşkes kurallarına sıkı sıkıya bağlı kalır; ki bu, provokasyonlara kulaklarını kapamak anlamına gelir. Bunun yanında başarılarını siyasal alana da taşımak isteyen FKÖ lideri, Washington'a diğer cephelerde de -örneğin Ürdün sınırı cephesi- ateşkes yapmayı ve oradan da savaşınama anlaşmasına dönüşebilecek hiçbir görüşme talebini geri çevirmeyeceğini duyurur. Diğer taraftan İsrail'i karşılıklı olması şartıyla tanımaya ve 242 Sayılı Kararı, eğer Filistinlilerin bağımsızlık hakkını tanıyan bir madde eklenirse kabul etmeye de hazırdır. Fakat bu, BM kararının koşulsuz olarak kabulünü zorunlu kılan Amerikalılar tarafından reddedilir.

Ateşkesin ilanından iki hafta sonra Fahd, Yakındoğu krizini çözmek için bir plan yayınlar. Bu plan, Fas'taki Fes Arap Zirvesi'nde tartışılacaktır: İşgal altındaki toprakların boşaltılması, Yahudi yerleşimlerinin yıkılması, Filistinlilerin bağımsız bir devlet kurma hakkı, mültecilerin geri dönme hakkı. Fakat aynı zamanda yedinci paragraf tartışılır: *"Bölgedeki tüm devletlerin barış içinde yaşama hakkının tanınması"*; ki bu, elbette İsrail'i de içermektedir.

Batı'da Fahd planı ilgiyle karşılanır. Bu desteğin sebebi yalnızca Suudi Arabistan'ın siyasal ağırlığından değil, aynı zamanda İsrail'e açık bir tanıma sözü vermesinden kaynaklanmaktadır. Suudiler amaçlarını gizlememektedirler: Onlar bu planı uluslararası açıdan tanınan, BM tarafından kabul edilen, Güvenlik Konseyi'nin koruyuculuğu altında düzenlenecek bir barış konferansının temeli yapmak istemektedirler.

Arafat, Fahd planını nasıl karşılar? 1981 yılının Kasım ayı başında Suudi Arabistan'a yaptığı bir gezi sıra-

sında bu konuyu Fahd ile ele alır. Bir bütün olarak bu projeye olumlu bakan Arafat, Suudi Arabistan'ın baskısı ile kendi tarafından yedinci paragraf karşıtı olanların (ki yedinci paragraf Suriye'nin de içinde bulunduğu radikal Arap ülkeleri tarafından da şiddetle reddedilmektedir) baskıları arasında kalır. Bu ikilem, Arafat ve FKÖ'nün siyasi bölümünün başkanı olan Faruk Kadumi'nin katılacakları Arap ülkeleri dışişleri konferansı sırasında çok hassas bir hal alacaktır. O gün Suriye Dışişleri Bakanı Abdülhalim Kaddam, Fahd planını kınayacak ve Suriye'nin eğer FKÖ *"Arap milliyetçiliğinin çıkarlarına"* karşı gelmeyi seçerse ona karşı savaşmaktan çekinmeyeceğini de açıklayacaktır.

25 Kasım 1981 tarihli Fes'teki Arap zirvesinde, Arafat çelişkileriyle adeta cambazlık yapmak zorundadır. Bir tarafta Fahd planı FKÖ'yü de içine alan siyasal bir çözümün koşullarını oluşturmaya elverişlidir ve böylece İsrail saldırısı tehdidini yok etmektedir. Fakat radikal Arap rejimleriyle ters düşmeden böyle bir yola nasıl girilebilir? Tedirginlikleri olan Arafat, Suudi Arabistan projesinin *"olumlu"* yanlarını öne çıkardıktan sonra yedinci paragrafın kendisinde yarattığı tedirginliklerden de bahseder. En sonunda tartışmaları ileri bir tarihe atmayı teklif eden Fas Kralı Hassan II'yi ve Ürdün Kralı Hüseyin'i destekler ve kesin çoğunluğun yokluğunda *"karar vermemeye karar vermenin"* daha tercih edilir olduğunu açıklar.

Böylece soru havada kalacaktır. Arafat, Fes'ten şu duygularla ayrılır: *"Karar vermemenin bedelini kanımızla ödeyeceğiz"* der. *"Fes bizim kafamızı vuran balta olacaktır."*[5]

Burada aslında Arafat, çevirmesi imkânsız bir kelime oyunu yapıyor. Fes kenti Arapça "fas" olarak telaffuz edilir ve fas "balta" anlamına gelir.

Büyük ve Küçük Çam Ağaçları Operasyonları

Haziran 1981 seçimlerinden sonra savunma bakanı olarak atanan General Şaron'un hazırladığı savaş giderek daha kaçınılmaz bir hal almaktadır. Fes'ten dönüşünde Arafat, Güney Lübnan'da yeraltı genel merkezleri hazırlatır. FKÖ'nün Yürütme Komitesi toplantısında şöyle konuşur: *"Seçme şansımız yok. Gençlere silahların kullanımını öğretmek zorundayız.*

Halk cephesi temsilcisi Ahmed el-Yamani yanıt verir: *"Zavallı gençler! Askeri eğitime ittiğin bu gençlerle nasıl bir siyasi oyun oynuyorsun?"* Yaser Arafat şöyle cevap verir: *"Başımıza gelecek olan felaketin boyutlarını hayal bile edemiyorsun. Sizler sırtlanlar gibi hareket ediyorsunuz: Her şey felaketin eli kulağında olduğunu gösteriyor. Bu gençler kendilerini savunmak zorunda kalacaklardır; çünkü bunu onlar için yapacak kimse olmayacak."* Savaştan sonra Arafat, bu söz düellosunu ölen çocuklar anısına yapılan saygı töreninde hatırlatmak zorunda kalacaktır.

Şaron ise titizce Lübnan işgalini -kod adı Çam Ağaçları operasyonudur- hazırlamaktadır. Planının iki versiyonu vardır: Biri, içinde Tire ve Sayda kentlerinin de bulunduğu tüm Güney Lübnan'ın işgalini ve FKÖ'nün tasfiyesini öngörmektedir. Diğeri, Büyük Çam Ağaçları operasyonu daha ihtiraslı bir operasyondur. Lübnan'da yeni bir düzen kurmayı önermektedir: Ülkenin güneyinin ve Beyrut'un işgali, FKÖ'nün ve Filistinli mültecilerin tahliyesi dışında, bu plan Suriye bölüklerini sorunun bir parçası haline getirdikten sonra onları Lübnan sınırının ötesine püskürtmeyi amaçlamaktadır. Böylece İsrailliler, Beşir Cemayel'in seçilmesini kolaylaştıracak ve

Falanjistlerin lideri tarafından yönetilen Lübnan'la bir barış anlaşması imzalayacaklardır. Böylece Şaron işgal altında yaşayan Filistinlilere en sonunda kendi çözümünü dayatmak için özgür olmayı planlamaktadır.

Ocak 1982'den itibaren Şaron, Beyrut'ta büyük bir gizlilik içinde Falanjistlerin lideriyle görüşür. Böylece gözdesi General Ehud Barak[6] tarafından sonradan tüm ayrıntıları geliştirilecek olan planın anahatlarını çizer. Savaş hazırlıkları -yedek askerlerin çağrılması ve zırhlı birliklerin kuzeye doğru hareketi- askeri manevraların örgütlenmesi için paravan olacaktır. Fakat böyle büyük bir operasyonu başlatmak için bir gerekçe bulmak gerekmektedir. FKÖ'yü nasıl bir hata yapmaya itmeli ve böylece İsrail'in *"cevap vermesine"* imkân tanımalıdır? Böylece plan bir provokasyon öngörür.[7] Bununla birlikte Nisan 1982'de bir İsrail subayının ölümünün ardından İsrail, Lübnan'ı bombaladığında, Arafat anında yanıt vermeme emri verir ve savaşmak isteyen FHKC'ye şunu der: *"Ben, tüm resmi görüyorum. Temmuz'daki [1981] meyveleri savurganca harcamayacak şekilde hareket etmeliyiz."* Eğer bahane yoksa askeri operasyon da olmayacaktır... Mayıs ayında yeni bir girişim: İsrail uçakları Güney Lübnan'daki FKÖ üslerini bombalarlar. Bir kez daha Arafat'ın tepkisi Tel Aviv'in beklediğinden farklıdır: İsrail'in kuzeyinde boşluk bir bölgeye onlarca havan topu mermisi düşer...

Gelecekte başbakan olacak Ehud Barak, o zamanlar Tsahal Genelkurmayı'nın planlama bölümü şefliğini yapmaktadır. 1982 yılı Mart ayı sonu tarihli bu plan, *Ha'aretz* gazetesinde 8 Ocak 1999'da açıklanacak ve haber kamuoyunu şok edecektir.

Barak'ın belgesi harfi harfine *"teröristlere karşı bir operasyonun sebebini doğuracak seri olaylar oluşturmayı"* önerir.

Arafat aslında Şaron'un amacını bilmektedir. Her ne kadar Barak'ın hazırladığı plan gizli olsa da amaçları basında açıkça belirtilmektedir. Aynı zamanda kendisine bilgi veren Falanjistler, Mısır askeri istihbarat ajanları ve Avrupalı dostları ona Büyük Çam Ağaçları planının ayrıntılarını aktarmışlardır. Böylece Filistinliler bu önemli savaşa silah, cephane ve yiyecek depolayarak hazırlanırlar.

Şaron, Amerika Birleşik Devletleri'nin desteğini sağlamıştır: Mayıs ayı sonundaki bir görüşme sırasında operasyon hakkında bilgilendirilen Dışişleri Bakanı Alexander Haig, Filistinlilerin ateşkese *"açık bir saygısızlık"* yapması sonucu eğer İsrail sert bir tepki verirse, İsrail'e karşı anlayışlı davranacağına söz vermiştir. Her iki tarafın *"açık bir saygısızlık"* derken tanımlarının net olmadığı açıktır... Şaron'un Amerika'dan dönüşü Arafat tarafından eli kulağında ve önlenemez bir savaşın ilanı olarak yorumlanır. Mısır'ın Yeni Başkanı Hüsnü Mübarek'e acil durum karşısında yardım almak için bir temsilci hemen gönderilir.

Filistin kuvvetleri sürekli alarm durumundadırlar; ama FKÖ lideri, Suudi Arabistan'a, Cidde'ye Haziran ayı başında İran-Irak Savaşı'nı görüşmek için gitmeden önce, emrini özellikle fikir ayrılığı olan örgütler için açıkça tekrarlar. Buna rağmen, 3 Haziran günü Londra İsrail Büyükelçisi Şlomo Argov, Ebu Nidal'ın muhalif grubu tarafından düzenlenen terörist bir saldırıda başından ciddi bir şekilde yaralanır. Artık zarlar atılmıştır...

Savaş İsrail hükümetinin onayı olmadan başlayamaz. 1982 yılının başında çoğunluğu alamayacağını bilen Begin, savaşı başlatmak için planının oylanmasından vazgeçer. Ve Mayıs ayında, hükümet üyelerinin çoğun-

luğu, her ne kadar hükümete bağımlı olsalar da planı reddederler. İsrail hükümeti Londra saldırısının ertesi gününde bir araya gelir. Başbakan hava ordusunun Lübnan'daki FKÖ'yü sert bir şekilde bombalamaya hazırlandığını açıklar. Hiç kimse Londra saldırısının Lübnan sınırındaki ateşkesin ihlali anlamına gelmediğinin altını çizmez. Ve terörle mücadele danışmanı Guideon Mahnaimi, Ebu Nidal'ın kim olduğunu açıklamaya çalışırken sözleri Begin'in şu kesin sözleriyle kesilir: *"Ebu Nidal, Ebu bilmem kim! Hepsi FKÖ işte..."* Hiç kimse savaşa gitmeyi engelleyecek tek bir kelime bile duymak istememektedir. Ebu Nidal aslında "hain" olarak adlandırdığı ve birkaç defa öldürmeyi denediği Arafat'ın ateşli düşmanıdır.[8]

4 Haziran Cuma günü öğleden sonra başlayan şiddetli İsrail bombardımanları savaşın başladığını belirtir. Fakahani Mahallesi'nin yakınındaki Beyrut Stadı -silahlar ve cephanelerle dolu olan bu stat ateşler içindedir- Arafat'ın genel merkezi ve Beyrut banliyösünde bulunan Filistin kampları ciddi şekilde hasar görmüştür.

Arafat'ın yokluğunda Ebu Cihad, yüksek askeri komiteyi toplar ve bu komite oybirliğiyle bu felakete karşı bazı İsrail sınır kentlerine saldırmaya karar verir ve kısa sürede bu kentler bombalanır. Bu tepki Şaron ve Begin'e bekledikleri gerekçeyi sunar. 5 Haziran akşamı, 1967

---

*"Hain Araplar"*a, Yahudiler ve İsrailliler karşıtı saldırılarda uzmanlaşan Ebu Nidal, tüm dünyada saldırılar düzenler. FKÖ liderinin eski sekreteri Sami Mussallam'ın açıkladığı bir soruşturma pek çok farklı şeyin yanında ilk olarak hedefteki kişinin İsrail büyükelçisi değil, fakat herkesin bildiği bir ılımlı olan FKÖ temsilcisi Fethi Ramlavi olduğunu ortaya çıkarır. Ona ulaşamayan Ebu Nidal'ın adamları İsrailli diplomata saldırı düzenlemişlerdi. Nisan 1983'te Portekiz, Albufeira'daki Sosyalist Enternasyonal'in konferansı sırasında ise Ebu Nidal'ın teröristleri orada bulunan Şimon Peres yerine barış yanlısı Filistinli İssam Sartavi'yi öldürmeyi tercih edeceklerdir.

Savaşı'nın on beşinci yıldönümünde, İsrail hükümeti olağanüstü bir toplantıda bir araya gelir ve ertesi sabah silahlı kuvvetlerin *"Celile ve çevresinin terörist saldırıların etkisinin dışında kalmasını sağlamak için"* Lübnan'a gönderilmesini onaylar. Ordu sınırın 40 kilometre uzağına geçmemek için tembihlidir. Begin şöyle konuşacaktır: *"İnanın bana alternatif Treblinka'dır. Ama biz bir daha hiçbir zaman Treblinka olmamasına karar verdik..."* Temmuz 1981'den beri FKÖ'nün hiçbir zaman sınırdaki ateşkes anlaşmasını ihlal etmediği (ta ki Beyrut bombardımanına kadar) ve Celile'de hiçbir İsraillinin Filistinlilerin akınları ya da ateş açması yüzünden yaralanmadığı ve öldürülmediği gerçeğini saklar.

Begin'in Orwellvari bir şekilde Celile'de Barış adını verdiği Lübnan Savaşı başlamıştır. 1982'de, daha ilk safhasında olan savaşta, Filistinliler ve Lübnanlılar tarafında 18.000'den fazla ölü ve 30.000 yaralı bulunurken İsrail tarafında 650 ölü vardır.[9]

Cennetin Soluğu

4 Haziran günü öğleden sonra Cidde'de bulunan Arafat, İsrail bombardımanından haberdar olur. Damas'a doğru ilk uçağa biner ve Damas'tan arabayla Lübnan başkentine varır. 6 Haziran günü gün ağarırken Lübnan'ın işgalinden birkaç saat önce Lübnan başkentine varmıştır. Olaylar onu şok etmiştir: Arafat, *"Bu, kesinlikle diğer operasyonlar gibi değil"* diye yorumda bulunacaktır. Fakat o zamanlar dışişleri bakanı olan İzak Şamir, bunu

[9] Lübnan'daki bu karşı karşıya gelmeler İsrail askerlerinin bölgeyi 2000 yazında terk etmelerine kadar devam eder. İsrailli kurbanların bilançosu 1500 ölüye yükselmiştir.

önceden öngörmüştür: *"FKÖ'den kurtulduğumuzda İsrail ile Arap ülkeleri arasında barış yolu da açılacaktır. On yıllardan beri Filistinli örgütler bizim tüm mutsuzluklarımızın kaynağı oldular: Onları Yakındoğu haritasından atmak zorundayız.*

6 Haziran sabahı, yoğun bombardımanlardan iki gün sonra, İsrail hava, donanma ve topçu kuvvetleriyle de desteklenen 11 bölük, 75.000 asker, 1200 tank ve 1500 zırhlıyla savaşa girer. İsrailliler en modern silah ve cephaneleri, özellikle parça etkili bombalar kullanmaktadırlar. Karşılarında ise 23.000 savaşçi[10] ve 500 ile 600 arası zırhlı vardır. *"Filistin devriminin geleceği için, halkımızın geleceği için mücadele ediyoruz. Bütün gücünüzle savaşın!"* diye hatırlatan Arafat, Sayda kentinin ve banliyösünün kuşatılmış olduğunu öğrendikten sonra şöyle konuşacaktır: *"Sayda'yı yeni bir Stalingrad'a çevirmeli ve onu direnişin tarihi kahramanlık destanı yapmalıyız [...]. Sayda, Kudüs, Nablus ve Jenin gibidir. Onu bütün kuvvetimizle savunmalıyız."* Arafat'ın taktiği İsrail'in ilerlemesini yavaşlatmak ve böylece Arap devletlerine ve onlarla birlikte olan diğer ülkelere bir ateşkes dayatmak için zaman kazandırmaktır.

Güney Lübnan'daki mülteci kampları İsraillilerin öncelikli hedefleridir. Kampa giren ilk gazeteci olduğum Sayda'nın doğusundaki Aynel Hülve mülteci kampını hâlâ hatırlıyorum.[11] Ben kampa gittiğimde kampta

---

FKÖ'den 15.000 fedayi, FKO (Filistin Kurtuluş Ordusu'ndan) 8000 Suriyeli asker.

Mülteci kamplarının fethi kolay olmamıştır: Lübnan'daki en önemli kamplardan Aynel Hülve, 11 Haziran'da kararnameyle ilan edilen ateşkesten bir hafta sonra direnmeye devam ediyordu. İki İsrailli gazeteci Zeev Schiff ve Ehud Yaari kitapları *Milhemet cholal* (Aldatıcı bir savaş), Schoken, Tel Aviv,

yaşayan 40.000 mülteciden 2000 kişi kalmıştı. Yüzlercesi bombardımanlar altında telef olmuş, binlercesi kuzeye doğru kaçmak zorunda kalmıştır. Tam bir yıkım sahnesidir: Dokunulmamış bir ev dahi kalmamıştı. Kalıntılar arasında hayaletler gibi çocuklar, kadınlar ve yaşlılar dolanmaktaydılar. Altmış yaşındaki bir adam bir taş yığınını göstererek *"İşte benim evim"* demişti. Duvarlardaki graffitiler (*"Arap Filistin"*, *"FKÖ kazanacaktır"*), Arafat'ın portreleri, kurşun delikleri içindeydiler.

Kurumlar, hastaneler, okullar, kültür merkezleri, sosyal yardım ağları, bölgenin tüm Filistin altyapısı harap edilmiştir. Beş günde tanklar ve zırhlılar Beyrut'un kapılarındadır. Ne olmuştur? Böyle bir gidişatı hayal etmeyen Arafat, Suriye ordusunu düşmanla gerçekten savaşmamakla ve BM Lübnan Geçici Kuvveti'ni (UNIFIL) İsrail'in suç ortağı olmakla suçlar. Aslında General Eytan otobiyografisinde şunları ortaya çıkaracaktır: *"Saldırının başlamasından bir saat önce General Callaghan[12] ile Canaan (Kenani) dağı üzerindeki genel merkezimde görüştüm ve ona önemli sayıda kuvvetle sınırı aşmaya hazırlandığımızı bildirdim. 'Yandaki odadaki telefonu kumandanınız Roş Hanikra'ya sizin askerlerinizle çatışmak istemediğimizi söylemek için kullanabilirsiniz.' Kısa bir süre sonra odaya tekrar döndü ve bana şunları söyledi: 'Endişe etmenize gerek yok, emir verildi.'"*

İsrail-Suriye arasındaki ateşkes 11 Haziran günü imzalanır. Aynı gün 170 İsrail askerinin öldüğü öğrenilir. Birkaç gün içerisinde Güney Lübnan'daki mülteci

---

1984, s. 174'te şunları yazmaktadır: *"Aynel Hülve, esir alınmamak için ölümüne savaştıkları Filistinlilerin Massada'sıdır.*

BM kuvvetlerinin kumandanı.

kamplarındaki son direniş adacıkları da tasfiye edilir; İsrailli ölü sayısı 214'e yükselir.

13 Haziran günü İsrail ordusu planı uygulamaya başlar. Direnişi yönetmeye devam edebileceği Damas'tan kaçmayı reddeden Arafat, Batı Beyrut'ta 25 kilometrekarelik bir mekânda kuvvetleriyle kuşatılmıştır. *"Şaşkındım"* diye anlatır, *"Beyrut'un doğusundaki dağlık bölgenin bu kadar kolay alınması beni çok şaşırtmıştı."* Ve o sırada o sıkıntının ötesinde "kutsal varlık"ın kendisini sınadığını açıklayacaktır. Burj Ebu Haidar'daki 35 numaralı genel merkezde kendisiyle birlikte kapalı kalan Filistinli kumandanlara ve Lübnan ulusal hareketi liderlerine şöyle der: *"Teslim olmayacağız. Allah'a istediğimi yerine getirmesi için, şehit olarak ölmeyi bana nasip etmesi için yalvardım.* Arafat bana tam da o sırada *"Olağandışı bir duyum hissettim ve şöyle düşündüm: İşte bizim kaderimiz. Cennetin soluğu başlıyor"* diye anlatacaktır. Bu anısını yorumlayarak şunu ekleyecektir: *"Ertesi gün öğlen Beyrut'un güneyindeki el-Uzai Mahallesi'ne gittim ve bir duvarın üzerinde bu cümleyi gördüm. İnanın bana, yaralarımız için bir merhemdi."*

Arafat'ın çevresinde bulunanlar o sırada Ebu Ammar'ın cümleleriyle şaşkına dönerler. Hiç kimse tek kelime etmez. Arafat'ın yüzünden kaderini kabullendiği okunmaktadır. Arafat fedakârlık yapmakla ilgili cümleler kurmaktadır. Bu hikâyeyi Arafat ilerleyen yıllarda pek çok kez anlatmak zorunda kalacaktır.

Hükümete sunulan planın öngördüğünün aksine İsrail ordusu sınırın 40 kilometre ötesini oldukça aşar. Kısa sürede Begin ve Şaron, Kudüs'te Beşir Cemayel ile görüşürler. Fedayiler ve Suriyelilere karşı savaş kay-

betmekten çekinen Cemayel, Arafat'ın bölgesi olan Batı Beyrut'u işgal etmeyi reddeder. Fakat Batı Beyrut'a karşı baskın hazırlıkları yoğunlaşırken ilk kez İsrail kamuoyunda bu savaşa karşı bir muhalefet hareketi önem kazanır: Sonunu görmedikleri "saçma" bir savaşı askerler itham ederler ve bu, İsrailli barış yanlılarından çok şey bekleyen Arafat'a cesaret verir.

İsrail'de savaş karşıtı hareket kısa sürede belirginleşir. Askeri tarafta ilk açıklama yapacak kişi otuz iki yaşında genç bir albay olan bir zırhlı tugayın kumandanı Elie Gueva'dır. Lübnan başkentine yapılan saldırıya (bu saldırıyla pek çok sivil kurban verilecektir) karşı çıkan Gueva, görevinden çekilmeyi istemesinden sonra Şaron tarafından ordudan gönderilecektir. 25 Haziran'da Beyrut'taki ilk bombardımanlardan sonra başka sesler daha işitilir: Pilotlar kenti vurma emrini, bir yedek paraşütçüler tugayı da şehre girmeyi reddeder. Bu duruşlar basın tarafından genişçe konu edilir. 26 Haziran günü Tel Aviv'de Lübnan'daki savaşa karşı çıkan bir gösteride 20.000 kişi bir araya gelir. 3 Temmuz günü 100.000 kişi "Barış Şimdi"nin -parlamento dışı barışçıl bir hareket- çağrısına yanıt vererek Tel Aviv'de İsrail Kralları meydanında gösteri yapacaklardır. Aynı gün, Sheli hareketinin (solcu, Siyonist ve ilhak karşıtı bir hareket) yöneticilerinden Gazeteci Uri Avneri, kuşatma altındaki Beyrut'ta Yaser Arafat'ı ziyaret eder. Dünya Yahudi Kongresi Onursal Başkanı Nahum Goldmann, Dünya Siyonist Örgütü Başkanı Philip Klutznick, Fransa Eski Başbakanı Pierre Mendès France savaşa son verme, Beyrut kuşatmasını kaldırma ve İsrail ile FKÖ arasında müzakerelerin başlaması çağrısında bulunurlar.

Filistinliler, Arap dünyasından söylevler ve halk gösterileri dışında somut hiçbir yardım almazlar.

Beyrut'taki duvarlardaki graffitiler *"Araplar nerede?"* diye sorarak Arap dünyasında hüküm süren zayıflıkların ve bölünmelerin altını çizer. Eyüp olarak imza atan Filistinli bir şair, kuşatma sırasında duvarlara astığı kartonlara dizeler yazacak ve bu dizeleri bir ya da iki gün sıklıkla değiştirecektir. Bu dizelerden bazıları Şaron bombalar ve öldürürken elleri kolları bağlı oturan Arap rejimlerine karşı alaycı bir kızgınlıkla doludur...

Nafile bir şekilde dost ülkelerin yardım etmesini bekleyen Ebu Ammar, *"Çok acı bir Arap dönemi yaşıyoruz"* diye beyanatta bulunur. Bu cümle parlayacaktır. Arap dünyasındaki zayıflıklar ve bölünmeler hiçbir zaman bu savaş sırasında olduğu kadar belirgin olmayacaktır. Filistinlilerin ulaştığı sonuç basittir: Müttefikler aramaya evet; ama onlara güvenmeye hayır.

Lübnan'ın işgalinden üç hafta sonra, 25 Haziran'da, uluslararası sahnede önemli bir olay meydana gelir. Bu olay Arafat tarafından ihtiyatla *"zayıf bir umut taşıyan"* bir olay olarak tanımlanır: Amerikan Dışişleri Bakanı Alexander Haig görevi bırakır. Onun tutumlarından memnun olmayan Başkan Reagan, Haig'in yerine George Shultz'u getirir ve Lübnan'a bir arabulucu atar: Philip Habib, Beyrut'a huzur getirmekle görevlidir. Habib'in planı şudur: Kuşatma altındaki Arafat, Arafat'ın savaşçıları, Suriye kuvvetleri ve İsrail yalnızca Lübnan hükümetinin otoritesine verilen kenti boşaltmalıdırlar. Operasyonun güvenliği çokuluslu (Amerikalılar, Fransızlar ve İtalyanlar) bir kuvvet tarafından sağlanacaktır. Bu

kuvvet aynı zamanda Lübnan'da kalan sivil Filistinlileri de koruyacaktır.

Habib, kısa sürede Begin, Şaron, Lübnan Başkanı Elias Sarkis ve dolaylı olarak Arafat'la görüşmeler başlatır. Bu süre zarfında İsrail bombardımanları devam eder: 24 ile 28 Temmuz arasında Batı Beyrut'ta 247 kişi ölür. Hastaneler yaralılarla doludur; Lübnanlı ve Filistinli kurbanlar binleri bulmuştur. "Kanlı Pazar" ya da "Cehennem Pazarı" olarak adlandırılan 1 Ağustos'ta, Batı Beyrut üzerine on saat boyunca on binlerce bomba ve havan topu mermisi atılır. 12 Ağustos'ta "Kara Perşembe" günü Şaron kenti on beş saat boyunca bombalarken Filistinliler, Beyrut'u terk etmek için bir anlaşma imzalamaya hazır görünmektedirler. Bu gün savaşın en ölümcül günüdür: Bu günde üç yüzden fazla kurban verilecektir.

Beyrut'taki Sovyet Büyükelçisi Alexander Soldatov, Yaser Arafat'a eğer gerekli görürse elçiliğinde saklanmasını teklif eder. Ebu Ammar'ı tanıyan herkes, adamlarını terk ederek kendisini kurtarmayı reddedeceğini bilirler ve Arafat büyükelçiye tam olarak da kendisinden beklenen bu yanıtı verir.

Uluslararası gösteriler artar. Reagan, bu bombardımanı *"kabul edilemez"* olarak tanımlayarak Begin'i düzene davet eder: İsrail başbakanı, Şaron'a onun izni olmadan Beyrut'u bombalamasını yasaklar... Şaron ise Arafat'a, *"iyi koşullar altında"* bir teslim olma teklifinde bulunur: Kentin en yüksek noktası olan Mor binasının üzerine beyaz bir bayrak çekmek zorundadır. Eğer kabul ederse fedayiler kenti sağ salim terk edebilirler. Fakat FKÖ liderinin yanıtı kesindir: *"Korumalarıma eğer*

teslim olursam bana kafamdan ateş etmeleri emrini verdim."[13]

Arafat'ın öldürülmesi Lübnan işgalinin söylenmeyen başlıca amaçlarından biridir. Anlaşılmaz bir şekilde Ebu Ammar böyle pek çok saldırıdan sağ kurtulacaktır: Beyrut'u ve yeraltını çok iyi tanır ve hiçbir zaman iki gece üst üste aynı mekânda uyumaz ve her koşulda olağanüstü dikkatli davranmayı bilir. Bazen arabaya göre daha güvenli olduğu düşünülen motosikletle dolaşır. Bütün bunlara rağmen İsrailliler onun yerini birkaç defa tespit ederler: Arafat'ın barındığı tespit edilen binaların bombalanması onlarca sivilin ölümüne neden olacaktır; ama hiçbir zaman bu bombalar Arafat'a dokunmayacaktır.

Nayef Havatme, kendisi Ağustos ayı başındaki Filistin-Lübnan Birleşik Yüksek Komutanlığı'nın toplantısı sırasında İsrail avcı uçaklarının gürlemesini duyan katılımcıların bina bombanın etkisiyle yıkılmadan önce kaçmayı başardıklarını anlatmıştır. Arafat'ın Beyrut'ta saklandığı yerlerden yedisinden altısı bombalanıp yok edilecektir. En şok edici operasyon, 6 Ağustos 1982'de meydana gelecektir: O gün kentin batı bölümünün merkezinde bulunan yüksek bir bina yüksek şiddetli bir bombayla yok edilecek ve 120 kişi yıkıntılar altında kalacaktır. Arafat mekânı beş dakika öncesinde terk etmiştir. Savaştan sonra, Şaron'un kuşatma sırasında kendisini on üç kez kasıtlı bir şekilde öldürmeye çalıştığını Arafat'ın kendisi anlatacaktır.

On sekiz yıl sonra Arafat aynı sözü Camp David'de, Barak'ın önerisiyle, Kudüs'ün doğu kısmında Arap egemenliğinden vazgeçirme girişiminde bulunan Bill Clinton'a da söylemiştir.

Yaser'in küçük kardeşi ve Filistin Kızılayı'nın şefi Fethi Arafat ise Beyrut ablukası sırasında başlıca işinin kardeşi için her gece yeni bir barınak bulmak olduğunu anlatır. İsrailliler, onu barındırma ihtimali olan apartmanlara telefon ediyorlar ve herhangi bir şüphede mekânı bombalamaktan çekinmiyorlardır. Hatta Arafat birkaç geceyi otoparkta bir arabanın içinde kapalı olarak geçirecektir...

Şaron'un Arafat'ı *"ölü ya da diri"* isteyen emri, FKÖ lideri çevresinde gerçek bir akıl savaşını başlatır. Fakat her ne kadar bazı Araplar aslında düşman için çalışsalar da İsrail askeri istihbaratında çalışan eski bir üst düzey subay olan Avraham Sela, bana, 1970'li yıllarda ve hatta daha sonrasında İsrail'in hiçbir zaman üst mevzilerdeki adamları satın alamadığını açıklamıştı; bu da zaten tekrarlanan başarısızlıkları açıklamaktadır. Arafat'ın sığınağında gömüldüğünü tekrarlayan düşmanla dalga geçercesine Arafat, FKÖ sözcüsü Mahmud Labadi'yi önünde gazetecilerin konuşlandığı, Fakahani Mahallesi'ndeki yarısı yıkılmış binadaki ofisinde ziyaret eder ya da buraya İsrail tarafının başarısızlığının fotoğrafını çektirmeye gelir... Bu karşı propaganda yalnızca savaşçıların içlerine su serpmek amacını taşımamaktadır, fakat aynı zamanda 250.000 Lübnanlı ve Filistinli sivili, sığınaklarında elektriksiz ve çoğu zaman susuz, ilaç ve yiyecekten yoksun, Yüksek Kumandanlık'tan gelen az ya da çok yardıma güvenen sivil halkı da teselli etmeye yöneliktir.[14]

Aslında Yüksek Kumandanlık rüşvet verdiği Falanjistlerden benzin, ilaç ve yiyecek almayı başaracaktır. Kuşatma altındakilerin ana sorunu olan su ihtiyacını gidermek için ise Arafat, kentin etrafında otuz sekiz kuyu kazdıracaktır.

Savaşçılar günde bir kez sıcak yemek almaya izinlidirler. Olaylar daha vahim durumlar gösterdiğinde fırıncılara sivillere bedava ekmek dağıtma emri verilir. 25 Haziran'dan itibaren Arafat günlük olarak savaşçılarına ve halka bölükleri coşturmak için bir mesaj iletir ve bu mesajda *"Arap dostları"* sorgulamakta duraksamaz. 3 Temmuz 1982'de şöyle der: *"Ey sizler, Arap kitleleri! Beyrut'ta korkunç bir kuşatma ve Siyonist ordunun bombardımanı altında yaşayan bir çocuğun şu soruyu sormak hakkıdır: 'Arap ulusu nerede? Arap ulusunun askeri kuvvetleri nerede? Nerede onun geniş insan kaynakları? Finansal rezervleri? Zenginliği nerede, nerede petrolü ve sayısız potansiyelleri?"* 27 Temmuz'da ise şöyle der: *"Neredesiniz ey Araplar, neredesiniz? Neredesiniz Lübnan Cumhuriyeti'nin başkanı Sarkis, sarayınızda tıpkı Neron gibi ateşler içindeki başkenti mi izliyorsunuz?"* Bütün bunların yanında hoparlörlerle İsrail askerlerine yönelik mesajlar da yayınlanır: *"Asker! Beyrut'ta ne yapıyorsun? Celile'yi Beyrut'ta yaşayanları bombalayarak mı koruyorsun? Savaş kışkırtıcılarına hizmet ediyorsun! Sivilleri öldürmeyi reddeden Albay Elie Gueva'yı hatırla!"*

Korunmak için Arafat, kendisine sunulan medya imkânlarından da yararlanır: Kuşatma sırasında bazen İngilizce, bazen de Arapça anlaştığı Arap ve yabancı gazetecilerle görüşmeleri kesmeyecektir. Bir gün bana, *"Namuslu bir gazeteci bizim davamıza sempati duymamazlık edemez. Bizim davamız dikkat sarf etmeye değer bir dava. Her zaman gazetecileri durumu kendi gözleriyle görmeleri için davet etmek gerekiyor. Bizim saklayacak hiçbir şeyimiz yok"* demişti.

Savaş sırasında iki yüz kadar yabancı gazeteci Beyrut'ta bulunmaktaydılar. Ben de 9 Ağustos 1982'de Arafat'la görüştüğüm sırada *Le Monde* gazetesinin özel muhabiriydim. Görüşme Beyrut'un dışında yeraltındaki bir otoparkta gerçekleşti: Bir tahta masa ve üstünde birkaç mum, sandalyeler, demirden bir yatak... Arafat belinde tabancası, çevresi General Ebu Valid'in[15] de bulunduğu yakın işbirlikçileriyle sarılı gülümseyerek beni bekliyordu.

Kuran bilgim onu röportajı en rahat olduğu dilde, yani Arapça olarak yapmak konusunda ikna etmeye yetti. 10 Ağustos 1982'de *Le Monde* gazetesinin manşetinde şu atlatma haber yer alacaktır: *"Lübnan hükümeti ve Amerikan temsilcisi Philip Habib ile kuvvetlerimizi kabul eden Suriye, Irak, Ürdün ve Mısır gibi Arap ülkelerine kuvvetlerimizin gidişi koşulları konusunda son bir anlaşmaya vardık. Oysa en kötü senaryoyu da göz ardı etmiyoruz: Begin ve Şaron bizi şaşırtmaya çalışabilirler. Onların Massada ve Varşova gettolarından ders almış olduğumuzu bilmelerini isterim; eğer gerekirse biz kendimizi feda etmeye hazırız."* Bu uzun görüşmede Arafat, Amerikalıları Filistinlilerin bağımsızlık hakkını tanımaya davet eder; barışçıl bir çözüm yoluna gidebilecek bir *"İsrail, de Gaulle"*ün gelişinden bahseder. İsrail'in tanınması konusunda bir soruya ise şöyle yanıt vermişti: *"Bay Begin ve Bay Şaron pek çok defa bizim tanımamıza ihtiyaçları olmadığını belirttiler. İsrail'i tanısak bile bi-*

West Point mezunu olan Ebu Walid, Ürdün subayıyken "Kara Eylül"den sonra el-Fetih saflarına geçti. Beyrut kuşatması sırasında operasyon bürosu şefiydi. Arafat, onu *"Beyrut savaşının kahramanı"* olarak adlandıracaktır. Suriye'nin kontrolünde olan Lübnan Bekaa'sında 27 Eylül 1982'de öldürülecektir.

*zimle hiçbir zaman işleri olmayacağını da ekledi*ler. *Bize naziler gibi yaklaşıyorlar; halbuki onların Lübnan'da ve mülteci kamplarında yaptıkları hareketler nazi davranışlarını anımsatıyor."* Ve Arafat, iki hafta önceden Amerikalı siyasetçi Paul McCloskey'e, Filistin'e bağımsızlık ve Filistin devleti kurulması hakkının tanınması koşuluyla BM'nin Filistin sorunuyla ilgili *tüm* kararlarını, 242 Sayılı Kararı da kabul edeceğini bildirdiğinin altını çizmişti. O'na bazılarının Batı Şeria ve Gazze'de bir Filistin devletinin İsrail'in güvenliğini tehdit edeceğini düşündüklerini hatırlattığımda şöyle haykırmıştı: *"Saçma! Bu açıklamaları anlamıyorum. İsrail, Yakındoğu'nun en güçlü askeri gücüne sahip. Kendi ayaklarının üzerinde durması için uzun yıllara ihtiyacı olan Filistin devletinden korkulabilir mi?"* Filistin Ulusal Bildirgesi konusunda ise şöyle yorumda bulunacaktı: *"Bu Bildirge üstüne çok fazla şey söyledik ve onu yanlı bir tutumla yorumlamaya çalıştık. Bu muğlaklıklara bir son verebilmek için savaştan sonra bu sorunları derinlemesine incelemek ve sonuçlara varabilmek için Filistinli, İsrailli ve Arap düşünürleri bir araya getiren bir kolokyum düzenlemeyi öneriyorum. Bu kolokyum eğer arzu edilirse Avrupa'da ortak kararla seçilen bir örgütün ya da siyasal partinin himayesi altında da yapılabilir.*

– *Bu anlaşmazlık sırasında yanlışlar yaptığınızı düşünüyor musunuz?* diye sordum.

– *Evet. Kendi davamızı İsrail*lilere anlatmayı bilemedik; onların zihniyetini anlamadık. Bunun dışında, İsrail'de düşüncelerimizi yaymak için araçlara sahip değiliz.

– *İsrail*lilere ne söylemek istersiniz? diye ekledim dışarıda patlayan bombaların sesleri eşliğinde.

– Ben etrafı sarılmış durumdayım. İsrailli askerlere olduğu kadar sıradan vatandaşlara da sesleniyorum: Durunuz! Askeri saldırganlık bizi ezemeyecektir. Bir kelime de Albay Elie Gueva'ya etmek istiyorum. Tüm farklılıklarımıza rağmen, onun insani duruşuna ve Beyrut'a karşı baskına katılmayı reddetmesine saygı duyuyorum. Onun bu asil davranışı gerçek Yahudi değerleri temeline oturuyor. Kaba gücün uluslararasındaki yaşamda her şey olduğuna inanan yöneticilere rağmen Kutsal Topraklar'da barış hüküm sürecektir. 'Barış Şimdi' hareketinin militanlarını ve bizim bağımsızlık hakkımızı tanıyan herkesi Beyrut'a gelip yıkımları ve halkın yaşadığı acıları görmeye davet ediyorum. Bir gün gelecek İsrailliler utanacak ve şimdiki yöneticilerinin Lübnan'da 1982 yazında yaptıklarını unutmak isteyeceklerdir."

Bu röportajın ertesi günü, *Le Monde* gazetesinin başmakalesi[16] "Kullanılması Gereken Fırsat" başlığı altında şöyle diyordu: *"Arafat, İsraillilerle diyaloglara başlamayı arzu ediyor. Tüm ilgili tarafların katılacakları uluslararası bir konferans düzenlenmesi önerisi onun siyasal bir çözüme ulaşma yoluna girmeye hazır olduğunu gösteriyor. Müzakere diyen aynı zamanda karşılıklı tanıma da der."*

18 Ağustos'ta Lübnan, Beyrut'u boşalttıktan sonra fedayilerin dokuz Arap ülkesine dağıtılacağını şart koşan Habib planını kabul eder. Şaron, Reagan ve Sarkis, Filistin kuvvetlerinin (Arafat'ın istediği gibi) Lübnan Bekaa'sında kalmasına karşı çıkarlar ve aynı zamanda Suriye de onları kabul etmeyi reddeder.

Eğer FKÖ lideri Beyrut'un boşaltılmasını kabul ettiyse bu, tek başına Şaron'a karşı gelemeyeceği içindir.

---

11 Ağustos 1982 tarihli *Le Monde* gazetesi.

Oysa, İsrail ve Amerika'nın öngördüğü gibi FKÖ'nün Sovyet müttefiki tıpkı Arap dünyası gibi konuşmaya gelince güzel söylevler verse de oldukça pasiftir. Moskova, Arafat'ın istediği gibi kentte yaşayanlara su ulaşmasını sağlayarak kuşatmayı kesintiye uğratmayı reddetmiş ve sonra İsrail hava ordusuna karşı çok ileri bir koruma sistemi sağlamamasına bir mazeret bulmuştur: *"Biz böyle mükemmelleştirilmiş bir materyalin Amerikalılar ile İsraillilerin ellerine düşmesini istemiyoruz."* Gidişi kabul etme kararında Lübnan'dan gelen baskının da payı olmuştur: Elias Sarkis ve Başbakan Şefik el-Vazzan, Arafat'ı bombardımanların katliamından masum sivilleri korumanın tek yolunun kenti boşaltmak olduğuna inandırırlar.

Habib planının imzalanmasından kısa süre önce anlaşmanın metnini FKÖ lideri ve adamlarına çevirecek olan Profesör İbrahim Ebu Loughoud ile görüşme ayarlanır. Profesör bana içtenlikle şu açıklamalarda bulunmuştu: *"Arafat ansızın bana Amerikalılara güvenip güvenemeyeceğimizi sordu. Ben pek tabii ki şüpheciydim ve ona başka bir alternatifimiz olup olmadığını sordum... Ortalığı sessizlik bürüdü. Bir süre sonra Arafat sonucu söyledi: 'İmzalıyorum. Binlerce sivilin ve tekrar mücadeleye başlayabilecek savaşçıların hayatının kurtarılması gerektiğini, savaşın, en azından dünyanın gözünün Filistinlilerde olmasını sağladığını sözlerine ekledi.*

Atlantis

Anlaşma Arafat tarafından 19 Ağustos'ta imzalanır: 21 Ağustos'ta gelen uluslararası koruma altında 15.000 savaşçı Beyrut'u limandan ve Damas karayoluyla terk

ederler. Binlerce kurban ve üç aylık bir direniş vardır... Yaşanan bu utanca bir de İsrail'in istekleri eklenir: *"Müzakereler sırasında"* demişti Arafat,[17] *"İsrail bir kez daha Filistinlilerin kenti Kızıl Haç'ın himayesi altında ve beyaz bir bayrakla terk etmesini şart koştu. Ben ise karşı çıktım. Sonra bizim başkenti silahsız olarak terk etmemizi istediler; ben bunu da reddettim. Üçüncü fikir Amerikan donanması ile Washington güvencesiyle terk etmekti. Bunu da kabul etmedim. Begin bezgindi: 'Kim kuşatılan, kim kuşatan? Ben mi Beyrut'u kuşattım yoksa o mu Tel Aviv'i kuşattı?' diye sordu. Ben yanıtladım: 'Tüm başkentlere ahlaki bir kuşatma dayatan benim.' En sonunda Filistinlilerin üniformaları ve kişisel silahlarıyla terk etmelerine izin verildi. Anlaşma uluslararası güçlerin bana vereceği askeri selama kadar tüm ayrıntıları tasarlıyordu.*

Çok şey borçlu olduğu insanlardan ve ülkeden onuruyla ayrılmak Yaser Arafat için önemlidir: Lübnanlılar da tıpkı Filistinliler gibi kentin kuşatmasından çok çekmişlerdir ve yalnızca Lübnan, Arafat'ın örgütüne böyle askeri ve siyasal bir güç kurmaya izin vermiştir.

Yüksek askeri kumandanlığın üyeleri Beyrut'u en son terk edenler olacaklardır. Limana gitmeden önce son bir defa ölülerine Şehitler Mezarlığı'nda saygı ziyaretinde bulunurlar. Arafat ve silah arkadaşları bu esnada Kuran'ın ilk suresi olan *el-Fatiha*'yı okurlar. O sırada orada bulunan General Ebu Walid, bir ay sonra aynı yere gömülecektir.

Beyrut'tan ayrılmadan hemen önce, 30 Ağustos'ta, Arafat bir ara durur ve yüksek sesle şu açıklamada bu-

---

Yazar ile 1983 yılında Tunus'ta görüşme.

lunur: *"Ey onur! Beyrut'un önünde secde et!"* Ve sonra şöyle haykırır: *"Beşir Cemayel'e söyleyin ki kullandığımız elektriğe kadar ödedik."*

En sonunda Arafat'ın Yunanistan'a gidiş vakti gelmiştir. Yunanistan'a gitmesi O'nun Arap rejimlerine olan kızgınlığını da gösterir. Ebu İyad ve Ebu Cihad ise Damas'a doğru yola çıkarlar. 9000 fedayi ise Suriye kontrolü altında Lübnan'ın kuzeydoğusunda kalırlar.

Bu yola çıkış, tüm terk ediş güzergâhı üzerinde gözleme noktaları kuran İsrail ordusu tarafından çok dikkatlice izlenmiştir. Amerikalılara *tüm* Filistinlilerin güvenliğini gözetme sözü veren Begin sayesinde, Arafat bazı İsrailli subayların önerdiği gibi "ortadan kaldırılmayacaktır" Adını gizli tutmayı tercih eden bir askeri istihbarat subayı bana şu itirafta bulunmuştu: *"Boşaltılmanın son gününde Arafat ve işbirlikçilerinin kenti terk edeceğini biliyorduk. Birkaç gün önce bizim ünitemiz -on beş adam- liman yakınında terk edilmiş bir evde mevzilendiler. Görevler dikkatlice dağıtılmıştı ve FKÖ'nün adamları bizi göremiyorlardı. Fakat 30 Ağustos'ta Arafat geldiğinde herkes görevini bırakıp O'nu görmeye geldi. Saat öğlen on ikiydi. Bir konvoy rıhtımın yanına gitti. Ansızın arabalardan bir tanesinden inen ünlü kefiye ortaya çıktı. Arafat korumalar tarafından çevrelenmişti... Bizim ünitemizin yetkilisi bize şöyle dedi: 'Her zaman hayal edebilirsiniz... Polonya kontunun ona ateş etmemizi yasakladığını hatırlayın.*[18] *Emirlere uymalıyız!' Yalnızca birkaç dakika sürdü: Arafat insanlarla el sıkıştı, çevreyi kolaçan etmeden çocuklara sarıldı. Biz 200 metre ötedeydik. Sonra arabasına tekrar bindi; köprüyü geç-*

[18] Polonya'da doğan Begin, "şerefe" olan bağlılığıyla tanınır.

ti ve geminin güvertesine çıktı. Bütün bu süre boyunca birinci sınıf bir atışçı olan Memur Benyamin Elkana, O'nu takip etti; nişan çizgisinde tuttu. Fakat ateş etmedi. Fotoğraflarla büroya döndük: Ertesi gün Begin, Habib'e bir klişe olmuş Arafat'ın nişan çizgisi içindeki fotoğrafını iletti.

Arafat'ın gemisinin yanını Amerikan ve Fransız gemisi korumaktaydı. Üç Yunan gemisi de önünden gitmekteydi.

Yaser Arafat üzerine heyecan verici bir kitap yazan Mısırlı Yazar Rachida Mahran, Yaser Arafat'ın kendisini Beyrut'tan uzaklara götüren gemideki sözlerini aktaracaktır: *"Yola çıkmadan önce şehre son bir göz attığımda ağladım. Bu, gözyaşlarımın şarıl şarıl aktığı hayatımdaki ender anlardan biriydi. Beyrut kuşatması ve kentten ayrılmam kalbimde derin bir yara açtı. Gemiden şehre baktım ve kendimi boğazı sıkılmış, acıyla çırpınan bir kuş gibi hissettim."* Rachida, O'na sorar: *"Bilinmeze doğru yola çıkarken neler düşündünüz? Sizi bu korkunç anınızda yalnız bırakan Arap dünyasına karşı öfkeyle dolu değil miydiniz?"* Arafat uzun bir süre sessiz kalır. Bir elinden diğerine kaydırarak oynadığı zarf açacağını birdenbire masaya saplar. Rachida, O'na, *"Bu cevaptan memnun kaldım"* diye fısıldar.

Pire'ye yolculuk kırk sekiz saat sürecektir. Geminin adı *Atlantis*'tir.

10. BÖLÜM

Tunus, Yeni Barınacak Topraklar

Sıcak bir ilgiyle karşılandığı Yunanistan, Arafat için kısa bir mola olacaktır. Yunanistan'a varışının ertesi günü Tunus'a doğru yola çıkar.

FKÖ için sığınak seçimi kolay olmamıştır.[1] Mısır, İsrail'le yaptığı barış anlaşmalarından beri Arap liginden sürülmüştür. Ürdün, "Kara Eylül" hatırası ve düşman bir kralla anılıyor ve Filistinli radikal hareketler onunla ilgili konuşmak bile istemiyorlardı. Irak ise İran'la korkunç bir savaşa dalmıştı. Suriye'yle ilişkiler Lübnan Savaşı sırasında kötüleşmişti: Aslında Esad, 11 Haziran'dan itibaren bir ateşkes imzalamış ve sonra Filistinlilerin ayrılışının Lübnan'da savaş düzenine sokulmuş Suriye kuvvetlerinin de ayrılmasına sebep olacağından korktuğundan Beyrut'un boşaltılmasına karşı çıkmıştı. Yemen ve Sudan ise Filistin'den çok uzaktı ve Körfez Emirlikleri radikallerden ürkmekteydi.

Bazı savaşçılar için Beyrut, otuz dört yıl içinde 1948'de Nakba'dan, 1967'de Batı Şeria ve Gazze'nin işgalinden ve 1970'te Ürdün'ün tahliyesinden sonra dördüncü toplu göçe işaret eder.

Geriye Kuzey Afrika kalır. Libya dışarıda bırakılır: Ülke çok kapalıdır ve Kaddafi'nin radikallere desteği hareketin birliği için bir tehdittir. Peki neden anavatana eşit uzaklıkta üç ülke olan Tunus, Fas ve Cezayir arasından Tunus seçilir? Çünkü bundan böyle Arap liginin merkezinin de bulunduğu Tunus sakin ve daha liberal bir ülkedir. Ayrıca halkı arasında ciddi anlamda popüler olan ve Batı'da da tanınan Başkan Habib Burgiba yönetiminde olan Tunus, Arap dünyasının geri kalanına göre daha açık bir ülkedir. FKÖ'nün seçimi Fransızları heyecanlandırır ve Amerikan vetosuna neden olmaz.

FKÖ'nün ilk geçici merkezi Akdeniz kıyısı üzerinde, başkentin 35 kilometre güneyinde Avrupalı çıplakların eski kulübü Saloua Otel'dedir. Koruma Tunuslular ve Filistinliler tarafından yapılmaktadır. Bu yeni genel merkezde çalışan herkes yemeklerini birlikte yer ve bu yüzden buraya ironik bir lakap takılır: "Saloua Kibbutzu" Arafat'ın iki koruma tarafından gözlenen küçük bürosu ikinci katta bulunmaktadır. Arafat burada Sami Musallam, Remzi Kuri ve sadık sekreteri Um-Nasır'ın yardımlarıyla çalışır. Bir yıl içinde merkez yine sahilde olan Hamam el-Şat'a taşınır. Her ne kadar burada birkaç bina FKÖ'ye tahsis edilmiş olsa da şefin bürosu mütevazı kalacaktır. Arafat'ın Akdeniz'e bakarak şunu söylediğini hatırlıyorum: *"Buradan yalnızca Filistin'e doğru ilerleyeceğiz. Biz burada yalnızca geçici olarak bulunuyoruz.* Bu geçici dönem on iki yıl sürecektir.

Tunus, Lübnan değildir: Mülteciler[2] yoktur, daha az yoğun bir siyasal hayat vardır ve uzaktan Filistin toprağını görmek için hiç umut yoktur. Tunus'ta FKÖ kadro-

---

Lübnan'da 350.000 mülteci olduğunu hatırlatalım. Ayrıca Filistin ağzı ile Lübnan ağzının çok yakın olduğunun da altını çizelim.

ları göze çarpmamaya çalışırlar. Fakat yavaş yavaş Tunuslularla ilişkiler oluşturulacaktır. Çoğunlukla Arafat görüşmelerini Tunus'ta çok sık ziyaret edilen ve iyi korunan el-Marsa Mahallesi'ndeki bir villada yaşayan Filistin büyükelçisinin evinde yapar.

Tunus hükümetiyle ilişkiler memnuniyet vericidir: Filistinliler, ülkenin içişlerine müdahale etmemeye özen gösterirler. Öyle görünüyor ki Arafat hiçbir zaman Burgiba'ya 1965'te tutunduğu tavrı, yani Filistinlilerin İsrail'le barış karşılığında BM tarafından 1947'de tespit edilen sınırları kabul etmesini içeren ve önemli bir skandal yaratan sözlerini hatırlatmamıştır. Fakat Burgiba bu anısını hiçbir zaman unutmaz ve onunla Nisan ayında görüştüğümde bana şunları söyler: *"Eğer beni dinlemiş olsalardı... Bugün Filistinliler bu teklifin vakitsiz olduğunu söylüyorlar!"*

"Dostlarımız Kamplarda İlerliyorlar"

23 Ağustos'ta bir İsrail dostu, Falanjistlere ait *"Yakındoğu'da fazla olan bir halk var: Filistinliler"* cümlesinin sahibi olan kişi, Lübnan'da başkan seçildi. Fakat her ne kadar Begin, Beşir Cemayel'den resmi bir destek almak istemekteyse de -Kudüs'e ziyaret, İsrail'le hızlıca bir barış anlaşması imzalamak için yapılan bir tören- Lübnan başkanı daha gizli bir dostluk dilemektedir. Böylece iki lideri Nahariya'da bir araya getiren gizli bir toplantıda Cemayel, barış anlaşmasıyla ilgili Begin'e şöyle der: *"Varsın de facto bir anlaşma olsun. Fakat daha sonra gerektiği gibi imzalanacak olan bir anlaşma."* Halbuki daha sonrası olmayacaktır: 14 Eylül günü Beşir Cemayel, yirmi beş adamıyla birlikte Falanjistlerin Doğu Bey-

rut'taki Aşrafiyah Mahallesi'ndeki genel merkezine büyük ihtimalle Suriyeli ajanlar tarafından yapılan bir saldırı sırasında öldürülür.

Şaron için bu, iyi bir fırsattır: Ertesi günden itibaren ordusunu Beyrut'u fethetmeleri için gönderirken Begin de Habib ile imzalanan anlaşmanın aşikâr ihlalini, bu kararın *"katliamları engelleme"* amaçlı olduğunu belirterek meşru göstermeye çalışır. Kentin ordu tarafından tamamıyla işgal edilmesi için iki gün bile beklemeye gerek olmayacaktır ve bu, aslında tarihi bir olaydır: İsrail kuvvetleri ilk kez bir Arap ülkesinin başkentini işgal etmektedir.

Yapılan anlaşmaların tersine sivilleri koruması gereken uluslararası kuvvetler, FKÖ savaşçılarının kente girmesinden birkaç gün sonra kenti terk etmişlerdir. O andan itibaren Şaron, Falanjistlerle bağlantılar kurarak Beyrut'un işgalini hazırlar. İsrail savunma bakanı, Cemayel'in ölümünden iki gün önce onunla görüşmüş ve bu iki adam yakın bir zamanda Lübnanlı Falanjistlerin ve İsraillilerin birlikte Filistinli mültecileri tahliye etmek için Beyrut'a girmelerini kararlaştırmışlardır. Cemayel o zaman şöyle demişti: *"Başkentin güneyindeki iki büyük Filistin kampı olan Sabra ve Şatila'nın, büyük bir park ya da büyük bir hayvanat bahçesi kurulması için boşaltılması."* 15 Eylül günü Beyrut'un işgal edildiğini öğrenen Lübnan kuvvetleri,[3] İsraillilerin telkin ettikleri gibi ertesi günden itibaren Sabra ve Şatila kamplarına girmeyi kabul ederler. Şaron bu girişin İsrail'in gözetimi altında yapılacağına karar verir ve sonra Tsahal'ın Sabra ve Şatila'ya böyle doğrudan bir müdahalesinin *"ulus-*

[3] Falanjistlerin askeri kolu.

lararası olumsuz yankılar" yaratma riski olacağını açıklayacaktır.

Lübnan kuvvetlerinin irtibat subayı[4] olan Jessy Soukkar adamlarını havaalanına toplar. Kamplara doğru yola çıkmadan önce İsrailli bir gazeteci son bir kuralı duyacaktır: *"Yalnızca on iki yaşından büyük kızlara tecavüz etmeye izin vardır."* Lübnan savaşının en korkunç olayı 16 Eylül günü başlar: İki gün boyunca, perşembe akşamından cumartesi öğlene kadar, Lübnan kuvvetleri Sabra ve Şatila kamplarındaki savunmasız mültecileri katlederler.

Her ne kadar General Eytan, 15 Eylül'deki dışişleri ve savunma komisyonunda Beyrut'ta yalnızca *"birkaç terörist ve küçük bir FKÖ bürosu"*[5] kaldığını belirtse de, ayrıca askeri istihbarat şefi General Yehoshoua Sagui terörist altyapının ortadan kaldırıldığını ve terörist şeflerin başka yere aktarıldıklarını belirtse de,[6] İsrailliler *"yüzlerce ya da binlerce orada kalan Filistinli teröristi"* ortadan kaldırdıklarını ileri sürmek istemektedirler. 150 kişilik Falanjist kuvvetleri zaten savaşmak için bir ordu değildir: Katletmek, terörize etmek, hayatta kalan son kişileri kuzeye doğru kaçmaya ya da ülkeyi terk etmeye zorlamaktadır.

Lübnan kuvvetlerinin Sabra ve Şatila'ya girişi en küçük ayrıntısına kadar orada hazır bulunan İsrail ünitelerince düzenlenecektir. General Amir Drori kısa sürede Şaron'un kendisini kutlamasını sağlayacak olan şu haberi verir: *"Dostlarımız kamplarda ilerliyorlar."* Bey-

---

O sıralar Beyrut'u kontrol eden İsrail paraşütçü bölüğündeydi.

Ha'aretz, 16 Eylül 1982.

"Geriye kalan tek şey, ortadan kaldırmadan sonra yapılan envanter çalışmasıdır" diye belirtir. Bkz. *Yedioth Aharonoth*, 17 Eylül 1982.

rut'un işgalinden itibaren İsrail ordusu iki kampı kuşattı ve kamptakileri içeriye hapsetti. Lübnan kuvvetlerine İsrailliler tarafından lojistik bir destek sağlanacaktır: Geceleri ışık için aydınlatıcı füzeler, cesetlere çukur açmak için buldozerler vb.

Bu iki kamp, Şatila kampından yaklaşık 200 metre uzaklıktaki İsrail genel merkezinin çatısından görülebilmektedir. Bu genel merkezden Jessy Soukkar *"operasyonda"* olup bitenden haberdar olur. Kamplardan gelen bağırış ve çığlıklar kampların etrafında konuşlanmış İsrailli askerlere kadar gelmektedir. Gecenin ilk saatlerinde Soukkar, İsrailli meslektaşlarına şöyle der: *"Şimdiden 300 terörist ve sivil öldürüldü"* ve sonra düzeltir: *"Yalnızca 120'si ölü.*

Kadınlar, yaşlılar, çocuklar: Sabra ve Şatila'nın kurbanları onlardır. 17 Eylül sabahında Tsahal tank bölüğü kumandan yardımcısı edilgen olarak beş kişinin katledilmesine katılır: Bu beş kişi kadınlar ve çocuklardan oluşmaktadır. Dört tank kullanıcısı başka cinayetleri de bildireceklerdir. Kumandanları onlardan müdahale etmemelerini istemişlerdir. Neden kadınların ve çocukların öldürüldüklerini soran İsrailli bir askere, bir Falanjist şöyle yanıt verir: *"Bu kadınlar terörist olacak çocuklar doğuracaklar."*

Aileler duvara dizilip öldürülürler. Çocukların kafaları duvarlarda parçalanır. Kadınlar tüm ailelerinin önünde tecavüze uğrarlar ve sonra hepsi öldürülür. Bazı kişiler ise yaşananları anlatmaları ve Filistinlileri Lübnan'ı terk etmeye ikna etmeleri için sağ bırakılırlar. *Ma'ariv*'in genel yayın yönetmeni Yuval Elitsur, 1 Aralık 1982'de şöyle yazacaktır: *"Zaman geçtikçe tanıklıklar da artıyor ve giderek bu kadınların, yaşlıların ve çocukların kat-*

liamının [...] tek bir siyasal amacı olduğu düşüncesine kapılınıyor: Filistinlileri korkutarak onların kitlesel göçünü sağlamak."

18 Eylül sabahında bölgedeki Amerikan arabulucu Diplomat Maurice Draper, Ariel Şaron'a şu mesajı gönderir: *"Bu insan kıyımını durdurmalısınız. Kamplarda bir temsilcim var. Kadavraları sayıyor. Utanç duymalısınız. Durum gerçekten korkunç. Çocuklar öldürülüyorlar. Toprağın mutlak kontrolüne sahipsiniz: Bölge sizin sorumluluğunuz altında."* FKÖ'nün Beyrut'tan ayrılışını düzenleyen Amerikalı arabulucu Philip Habib ise kızgınlıktan çılgına dönmüştür: *"Şaron, Filistinlilere karşı kinle hareket eden bir katildir. Ben Arafat'a Filistinlilere [Beyrut'ta kalanlar] dokunulmayacağına dair garanti verdim; fakat Şaron bu sözlere uymadı. Bu adamın verdiği sözler beş para etmez."*[7]

İsrail'de ise bu katliam karşısında bir şok yaşanmaktadır. 25 Eylül 1982'de 400.000 kişi Tel Aviv'de toplanır: Bu, İsrail devletinin kuruluşundan beri yapılan en önemli gösteridir. Begin hukuki bir araştırma komisyonunun kurulmasını kabul etmek zorunda kalır. Bu komisyon 1983 Şubat ayı başında *"General Ariel Şaron'un bu katliamda kişisel bir sorumluluğu olduğu"* sonucuna varır ve bu karar Şaron'u Savunma Bakanlığı görevini terk etmeye zorlayacaktır.

Sabra ve Şatila'da kaç ölü vardır? Hiç kuşkusuz bunu hiçbir zaman tam olarak bilemeyeceğiz. Yüzlerce ceset yerel acil yardım kuvvetleri ve Kızıl Haç tarafından

---

Sean MacBride (Oturum Başkanı), *Israel in Lebanon, The Report of the International Commission to inquire into reported Violations of International Law by Israel during its Invasion of the Lebanon*, Londra, 1983, XIV-XV, ss. 123-128.

gömülmüşlerdir; binlercesi ise aileler tarafından gömülürler. Diğerleri ise toplu mezarlara konulurlar. Tüm bu kurbanlara bir de kamyonlarla bilinmeyen yerlere doğru götürülen "kayıplar"ı da eklemek gerekir. Yirmi yıl sonra bu kayıplar hâlâ bulunamadılar. Tüm bu kategoriler toplandığında ortaya çıkan en akla yakın rakam 3000 kurbandır.[8]

"Beni Kandırdılar"

Filistinlilerin Beyrut'u terk etmeden önce aldıkları teminatlar, Habib planının dördüncü paragrafında açıkça şunlar belirtilir: *"Beyrut'ta kalan -savaşçı olmayan ve hukuka saygılı- Filistinliler ve onların aileleri Lübnan hukuk ve kurallarına tabi olacaklardır. Lübnan ve Amerika Birleşik Devletleri hükümetleri onların güvenliğinin garantörü olacaklardır [...]."* Bu, sivilleri bekleyen kader konusunda Arafat'ı tamamıyla yatıştırmaya yetmez. Falanjistlerin neler yapabileceklerini çok iyi biliyordu. Falanjistler daha birkaç yıl önce Tel-Zaatar kampında Filistinlileri katletmemişler midir?

Anlaşmayı imzaladıktan sonra Arafat şöyle konuşur: *"Bir şeyden endişe ediyorum: Savaşçılarımız uzakta olduklarında kötülük güçleri bizim sivil halkımıza saldırma riski taşıyabilirler."* Bununla birlikte bu anlaşma hakkında endişe duyan kendi tarafındakilere şöyle der: *"Halkımızın güvenliğinin sağlanacağına dair Amerikalılar bana yazılı bir söz verdiler."* Fakat Beşir Cemayel'in öldürülmesinden beri en kötüyü öngörmektedir. Birkaç

Bkz. Amnon Kapeliouk, *Sabra et Chatila: Enquête sur un massacre*, Paris, Seuil, 1982, ss. 93-94.

gün sonra en kötüsü geldiğinde, Arafat haykırır: *"Beni kandırdılar."*

Bu katliam sırasında Roma'da olan Arafat, İtalyan dışişleri bakanıyla görüşür. Arafat şöyle konuşur: *"Bu katliamdan siz sorumlusunuz. Hangi hakla bana haber vermeden güçlerinizi Beyrut'tan geri çektiniz? Ben kenti Lübnan ordusuna teslim etmedim; İtalyan, Amerikan ve Fransız kuvvetlerine teslim ettim. Nasıl böyle bölgeyi terk edebildiniz?"* Ve Arafat olayı şöyle yorumlar: *"İtalyan bakan bana şöyle yanıt verdi: 'Amerikalılar bize baskı yaptılar. Beyrut'taki İtalyan büyükelçisi bana bu konuda ayrıntıları verdi. Ben kendim o dönemde Amerikan Dışişleri Bakanı George Schultz ile bağlantıya geçtim. O, bana Beyrut'ta olacakların sorumluluğunu almak istemeyen Amerikalıların kenti terk etmeye karar verdiklerini açıkladı.'"*

Arafat şöyle devam edecektir: *"Aynı şeyi katliamdan birkaç gün sonra Tunus'ta karşılaştığım Fransız Dışişleri Bakanı Claude Cheysson'un ağzından da duydum. Onu da katliamdan sorumlu tuttum. O da bana Lejyon paraşütçülerinin Beyrut'u terk etmesi için yapılan Amerikan baskısından bahsetti."*

Washington, FKÖ'nün zayıflamasından dolayı kendisini kutluyor olsa da Amerikan başkanının, FKÖ liderine *Atlantis* gemisindeyken 1 Eylül'de gönderdiği bir faksla anlattığı bir planı vardır: Filistinlilerin *"meşru haklarını kullanmaları"*ndan ve *"isteklerine adil bir çözüm bulunması"*ndan yana olduğunu belirterek şöyle der: *"Filistinliler davalarının mülteci sorunundan daha fazlası olduğuna ikna olmuş durumdalar ve ben de hemfikirim. [...] Barış, İsrail'in Batı Şeria ve Gazze üzerinde egemenliği ve sürekli denetimi üzerine kurulamaz.*

242 Sayılı Kararın geri çekilmeyle ilgili maddesi [İsrail kuvvetlerinin] bu iki bölge dahil olmak üzere tüm cephelere uygulanmalı." Ve ardından, *"Bir anlaşmanın ancak barış karşılığında toprak değişimi üzerinde bir müzakerenin başlamasıyla doğabileceğini"* hatırlatır. Fakat bir kez daha bu plan bağımsızlık hakkından bahsetmez ve Arafat da bu eksikliği belirtecektir.

Reagan'ın planına Arap ülkelerinin yanıtı Sabra ve Şatila trajedisinden bir hafta önce 6-9 Eylül 1982'de gerçekleşen Fes'teki ikinci zirveden beri desteklediklerı Fahd planıdır. Bu kez birleşik bir cephe gösterme ve FKÖ liderini *"direnişin ve sürekliliğin sembolü"*nü görkemli (Hassan II'ye göre) bir gösteriyle karşılama sırası onlardadır. Hiç şüphesiz yakın geçmişteki edilgenliklerini unutturmaya çalışıyorlardır. Her zaman çok diplomatik olan Arafat, konuşmasında bu edilgenliği eleştirmekten geri duracaktır... Yalnızca Suriye zirveyi boykot etmiştir. Lübnan, Elias Sarkis tarafından temsil edilmektedir:[9] Falanjistler, Beşir Cemayel'in katılımını kabul ettirmeye çalıştıysalar da Arafat, *"Ya ben ya o. İktidara İsrail tankı üstünde gelen bir kişiyle aynı yerde oturmayacağım"* demiştir.

Genel olarak bu zirve Fahd[10] planını onaylar: Reagan planının öngördüğünün aksine Filistin kimliği Ürdün'e bağlanmamıştır. Fahd planı, başkentinin Kudüs olacağı bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasından bahseder; FKÖ'nün adını anar (dördüncü paragraf), Filistin halkının bağımsızlık hakkından bahseder ve *"başkasına devredilemez"* başlıca hakları hatırlatır. Sorunun barış-

---

Onun yönetim süresi resmi olarak 23 Eylül'de son bulmalıydı; ama Beşir Cemayel çoktan ondan sonraki başkan olarak seçilmişti bile.

Haziran 1982'de Suudi kralı olmuştur.

çıl çözümü prensibi bir yıl öncekinin aksine bu defa kabul edilmiştir. En son olarak bu plan, *"Güvenlik Konseyi, bölgedeki tüm devletlerin güvenliğini, içlerinde bağımsız Filistin devleti de olmak üzere garanti altına alır"* demektedir.

Uzlaşma Sanatı

Ürdün'le bir uzlaşma mümkün müdür? Beyrut sonrası aylarda Yaser Arafat, Amman'da iki kez Kral Hüseyin'le görüşür. *"İlk görüşmemiz sırasında ona şöyle dedim: 'Ben Eylül 1970 olayını kapadım. Ya siz?' O da bana, kendisinin de kapadığını söyledi. Böylece gelecekten, Ürdün-Filistin konfederasyonundan, iki devlet arasında ayrıcalıklı ilişkilerden, muhtemel bir tek liderlikten konuştuk.*

Kral Hüseyin, Arafat'ı Ürdün ünitelerini gezmesi için davet eder ve Ürdünlü generaller, FKÖ liderinin birliklerini ziyaret ederler. Arafat'ın -Amman'ı yeni Beyrut yapma- stratejisi el-Fetih'in devrimci konseyi tarafından da onaylanmıştır. Fakat bu defa askeri gerilla söz konusu bile olamaz. Arafat, Ürdün'de bir fedayi üssü kurmaktan vazgeçmiştir. Savaş diplomatik bir savaş olacaktır: Ürdün'le ilişkiler gelecekteki Filistin devletinin işine yarayacaktır ve bu diplomatik savaş FKÖ'nün barış müzakerelerine katılmasını sağlama amacı taşır. Muhaliflere -radikal Filistinliler ve Suriyeli Baas Partilileri- Arafat şu önemli veriyi hatırlatır: Diyasporadaki Filistinlilerin çoğunluğu Haşemi Krallığı'nda yaşamaktadır ve bu kişilerin çoğunluğu kendi ülkeleri ile Ürdün arasındaki işbirliği fikrini desteklemektedirler.

Damas'ta ise bu yakınlaşma endişe yaratmaktadır. Baas Partili yönetici Ahmed İskender Ahmed, Arafat'ın

Filistin halkı adına konuşmaya vekâleti olmadığını açıklar. Fakat içlerinde pek çok belediye başkanının da bulunduğu Batı Şeria'nın yirmi sorumlusu ve Damas'tan George Habbaş ve Nayef Havatme, Arafat'ı desteklerler.

Bu bağlamda 14 Şubat 1983'te Cezayir'de yapılan Filistin Ulusal Konseyi'nin on altıncı oturumu Arafat açısından çok önemlidir: Bu oturum kesinlikle Arafat'ın meşruluğunu onaylamalı, halkın birliğini göstermeli ve 1982 yazında yaşanan trajedinin üstesinden gelme kararlılığını kanıtlamalıdır. Uluslararası düzeyde önemli bir katılımın[11] yanında radikallerin de aralarında bulundukları tüm Filistinli örgütler burada temsil edilmektedirler: Bu oturuma 385 delege katılır; fakat bu önemli olaya katılmak için binlerce Filistinli gelmiştir. İçlerinden pek çoğu için Beyrut'tan beri bu ilk toplantıdır: Ölüye saygı gösterisi olarak "Ebu Walid oturumu" olarak adlandırılan bu "sürgündeki parlamentonun" toplantısı aynı zamanda "bin öpücük oturumu" lakabıyla da anılacaktır.

Tartışmalar dokuz gün sürecektir. Arafat çizgisine sadıktır. Ilımlı ve pragmatik bir şekilde her türlü uzlaşmaya karşı çıkan muhalefeti gözetir. Örneğin Kral Hüseyin II'yi *"Filistin halkının düşmanlarına yarayan"* politikalarla suçlayan Ahmed Cibril'i düzene davet eder. En radikaller yalnızca bir avuç kadardırlar; fakat bazıları, özellikle Suriye'ye bağımlı olanlar değiştirilmez olarak kalacaklardır. Konsey'in kapanışından bir önceki gün George Habbaş ile Pins Kulubü'ndeki konutunda yaptı-

---

Filistin halkıyla güçlü bir uluslararası dayanışmanın gösterildiğini görüyoruz: 120 parlamentodan, uluslararası örgütten, hükümet, siyasal parti ve ulusal özgürlük hareketlerinden gelen delege Cezayir kentindeki Konsey'e katıldılar.

gün özel bir görüşmede bana kendi tutumunu şöyle açıklamıştı: *"Beni aşırı uçta bir kişi gibi varsaymak bir hatadır. Ben uzlaşmalara hazırım. Sorun şu ki ben İsrailli düşmanın söylediği tek bir kelimeye bile inanmıyorum. Onlar patolojik sahtekâr ve yalancıdırlar. Onlarla bugün bir anlaşma yapmak tuzağa düşmek olacaktır. Bana tersini kanıtlamadıkları sürece ben fikirlerime sadık kalacağım: İsraillilerle bir çözüm düşünülemez. Biz güçlenerek onlara adil bir çözüm dayatmalıyız. Ebu Ammar onlardan haklarımızın bir kısmını zorla alabileceğini düşünüyor; fakat ben buna inanmıyorum; bunu ona da söylüyorum.*

Genel kurul sırasında Ebu İyad ılımlılık öğütlemek için söz alır. Fakat Yürütme Komitesi'nde bir numaralı kişi Arafat'tır. Gazeteciler dışarı çıkınca Ebu Ammar şu içten açıklamada bulunur: *"Sizin tahmin ettiğinizden de daha zayıf ve incinebilir bir durumdayız. Bir kuşaktan diğerine anlatılacak bir yiğitlikle savaştık. Buna rağmen barınaksız kaldım ve varlığı bile tehdit edilen halkımız bir mülteci kampından diğerine dolaşıyor. Akıllıca, gerçekçi ve dikkatli davranmalıyız. Yapacağımız en küçük hatanın ölümcül olma riski var."*

Ortam gergindir. FKÖ lideri aşırı uçlara hitap etmek için tekrar söz alır: *"Bugün toprağın altında yatan hepimizin ayrıldığı ve eleştirdiği Muhammed Ali el-Ca'bari*[12] *siz aşırı uçtakilerden daha vatanseverdi. Neden? Çünkü sizler, bizi felakete sürükleme riskini alıyorsunuz. [...] Hiçbir şey bizi haklarımızı elde etme yolunda engellememeli."* Filistin direnişinin halka karşı sorumluluğunu hatırlattıktan sonra Arafat, Ürdün kralıy-

[12] İsrail askeri yönetimiyle ilişkileri sayesinde tanınan Hebron eski belediye başkanı.

la ilişkileri açıklar: *"Bu bağlantılarla ılgili endişe etmenize hiç gerek yok. Biz iki bağımsız devlet arasında bir konfederasyon istiyoruz. Ürdün asıllıların azınlıkta kalacakları bir birleşmeden korkan kişi Kral Hüseyin'dir. Fakat bizler şimdi ve her zaman gerçekçi olmalıyız. Tüm önerilere körü körüne hep hayır diyemeyiz."* Ve bazılarının protestolarının önünde Arafat bir kez daha kendisinin yarattığı ve kamusal tutumunu iyi özetleyen, anlaşmazlıkları çözmek için kullandığı bir kelimeyi söyleyecektir: *la'am* (havet), yani, *la* dan (hayır) ve *na'amdan* (evet) oluşan bir kelime...

Derin uyuşmazlıkların yaşandığı Cezayir Konseyi, Arafat için bir zaferdir:[13] Fes zirvesinin kararları kabul edilmiş ve Arafat doğrudan FKÖ'nün Yürütme Komitesi'nin başkanı olarak seçilmiştir. Amman'la ayrıcalıklı ilişkilere girmesi ve muhtemel bir Ürdün-Filistin konfederasyonu öngörülmüştür. Özenle Reagan planı ne reddedilmiş ne de kabul edilmiştir ve bu karar, bu planı *"Filistinlilerin haklarına yanıt vermemekle"* suçlar. Uzun tartışmaların sonunda barış yanlısı *"Filistinlilerin haklarının bilincinde"* olan İsraillilerle bağlantıya geçilmesi onaylanmıştır.

Tüm bu tartışmalarda bir adam yer almayacaktır: İsrail'in tanınmasını tavsiye etmek için Cezayir kentine gelen İssam Sartavi söz hakkının yasaklandığını görür. Gazeteciler arasında delegeler arasında olduğundan daha ünlü olan Sartavi'ye, delegeler tarafından İsrail'e karşı "Siyonistlerle" bir işbirliği gösterisi olarak görülen tutumu yüzünden eleştiriler getirilir. Karşı karşıya kaldığı

Birkaç hafta önce altı radikal Filistin örgütü Trablusşam'da (Libya) bir araya gelmişler ve Arafat'a meydan okuyarak içlerinde Fes barış planının reddi de olan bir seri karar onaylamışlardı.

sansür, onun Konsey'i terk etmesine neden olur. Bu terk ediş üzerine Cezayir'de hiç yorum yapılmazken uluslararası basın pek tabii ki olayın altını çizer. Bu olaya rağmen Sartavi, el-Fetih'in Sosyalist Enternasyonal Kongresi'ndeki temsilcisi olarak kalacak ve Nisan ayı başında Albufeira'da, Portekiz'deki toplantıya katılacaktır. Bu toplantıda da aşağılanacaktır: El-Fetih'in oradaki varlığından bahsedilmeyecek ve ona en mütevazı statü (konuk-gözlemci bile değil) verilecek ve bir kez daha konuşmasını yapmasına izin verilmeyecektir. Eğer onun sekreteri Enver Ebu Eyche'nin söylediği gibi, bu konuşmayı bu *"saygın mecliste"* yapmak için kelime anlamıyla *"ölüme meydan okuduğu"*na inanırsak, ılımlı görüşleri onu Ebu Nidal'ın başlıca hedeflerinden biri haline getirmiş ve Arafat, ona Portekiz'e gitmekten vazgeçmesini öğütlemiştir.

10 Nisan sabahı susturuculu revolver taşıyan iki adam Sartavi'yi otelinde öldürürler ve Ebu Eyche'yi yaralarlar. Bu suikast haberi kapanış oturumundan hemen önce gelmiştir: Eski Batı Almanya Şansölyesi, oturumun başkanı Willy Brandt tartışmaları bölerek haberi verir. Sartavi'nin sansürlenen konuşması mecliste ona saygı gösterisi olarak okunur.

Her ne kadar Ebu Nidal'ın el-Fetih Devrimci Konseyi kısa bir süre sonra saldırıyı üstlense de Arafat o sırada bulunduğu Yemen'den suçlamalarda bulunur: *"Sartavi, Mossad'ın manipüle ettiği eller tarafından öldürüldü."* Bir ay sonra Suriye'yle ilişkiler daha da gerilirken, Suriyelilerin barış yanlısı demokrat İsraillilerle ilişkileri kesmenin yollarını aradıklarını açıklayarak bu cinayeti Damas'a mal edecektir. Ve aslında Sartavi'nin ölümü İsrail-Filistin barışı için bazı FKÖ üyeleri ile Konsey'in

toplantılarını kesintiye uğratır. Yalnızca İsrail Komünist Partisi, Arafat'la düzenli ve sık bağlantıları koruyacaktır. Sartavi'nin Sosyalist Enternasyonal'deki yeri boş kalmayacaktır: Kısa sürede onun yerini İlan Halevi alacaktır. Arafat bu anlamlı siyasal jesti yerine getirmek için duraksamayacaktır: Bir Yahudiyi Filistinlileri temsil etmesi için atamıştır.

"Bavullarınızı Hazırlamak İçin Dört Saatiniz Var!"

Damas ise hiçbir zaman eski hayalinden vazgeçmemiştir: Beyrut'tan ayrıldıktan sonra zayıflayan Filistin direnişini yok edip yerine Suriye'nin müttefiklerini getirmek. Ve Damas amaçlarına ulaşmak için yeni bir strateji geliştirmeye karar verir: Uyumun hiçbir zaman oluşmadığı FKÖ'nün gerçek omurgası olan el-Fetih'in içinde bir bölünme doğmasını sağlamak[14] ve silahlarla yönetimi ele geçirerek el-Fetih tarihinde bir ilke imza atmak.

Bu olayda başı çeken kişi, Ocak 1983'ten itibaren el-Fetih Devrimci Konseyi'nin bir toplantısını fırsat bilerek öne çıkar: Ürdün ordusunda eski bir albay olan, 1960'ların sonunda el-Fetih'e geçen Ebu Moussa (Sayyed Moussa Mragha), konuşmasında Arafat'ın otoritesini sorgular. Filistin-Ürdün diyaloğunu, Reagan planını ve Fes planını reddeder. Ayrıca kategorik olarak barış yanlısı İsraillilerle her türlü ilişki kurmayı reddeder. Ona göre zaten barış yanlısı İsrailli diye bir kategori "yoktur" ve de Filistin Ulusal Bildirgesi'nde yalnızca 1948'den önce Filistin'e göç eden Yahudilerin gelecek-

Şimdiye kadar fikir ayrılığının el-Fetih dışında örgütlenen radikallerin ve Suriye'ye itaat eden *el-Saika* ya da Ahmed Cibril'in örgütü gibi küçük grupların işi olduğunu hatırlatalım.

ıcki Filistin devletine kabul edileceğinin bildirildiğini hatırlatır. El-Fetih'in kötü yönetimini eleştirdikten -kötü örgütlenme, *"kötü finansal yönetim"* vb.- *"otokratik metotlar"* üzerinde durduktan sonra Ebu Moussa *"korkaklık"* olarak gördüğü Beyrut'tan ayrılma konusuna gelir. Oysa her ne kadar el-Fetih'in bütünlüğünü sarsmayı başaramasa da bu ayrılıkçı akım, Cezayir kentindeki Ulusal Konsey'in Şubat ayındaki toplantısı ile 1950-1960'ların sloganları *"Filistin'in kurtuluşunun tek yolunun"* silahlı mücadele olduğunu dayatan sloganlar etrafında güç kazanır.

Düşmanlıklar asıl 9 Mayıs 1983'te başlayacaktır. Ebu Cihad tarafından yönetilen o zamanlar Suriye'nin kontrolünde olan Bekaa vadisindeki Yarmuk Tugayı'nın genel merkezine gelen Ebu Moussa, kendini yeni kumandan ilan eder. Partizanlarının "el-Fetih-Reform" olarak adlandırdıkları hareket hızlı bir şekilde Suriye tarafından kontrol edilen topraklara (Bekaa'ya ve Lübnan'ın kuzeyine) yerleşir.

Damas'ta ise eller ovuşturulmaktadır: 24 Mayıs 1983'te Arafat resmi olarak *persona non grata* ilan edilir ve o sırada bulunduğu başkentten tahliye edilir. George Habbaş ve Nayef Havatme'nin birleşen kamusal destekleri utancı hafifletmez: Bir suçlu gibi Arafat kendisini havaalanında bekleyen Suriye uçağına, Suriyeli bir subayla birlikte biner. Fakat yapılan manevra ters teper: FKÖ liderinin tahliyesi Filistin kamuoyunu hızla O'nun lehine çevirir ve Ebu Moussa'nın hareketinin üzerine leke sürer.[15] İçteki fikir ayrılıkları Suriye-Filistin soru-

FKÖ yürütme komitesindeki 14 üyeden 12'si tahliyeyi kınar. Batı Şeria ve Gazze'de yaşayanların ezici çoğunluğu Arafat'a desteklerini belirtirken Kudüs müftüsü, Şeyh Saadeddin el-Alami, Hafız Esad için ölüm çağrısı yapar.

nuna dönüşmüştür. Fakat bu sınavdan Arafat'ın meşruiyeti bir kez daha güçlenerek çıkmış ve aynı zamanda yaptıkları eleştirilere rağmen FHKC ve FDKC sadakatlerini kanıtlamışlardır.[16] Bu olay FKÖ liderinin daha da sertleşmesini sağlamayacaktır: Tahliyesinin ertesi gününde Prag'da toplanan barış için küresel hareketin toplantısı sırasında, İsrailli delegelerin karşısında *"iki halk"* arasında diyalog ve barış çağrısı yapan ılımlı bir söylev verir. Anatoli Yablonka'ya[17] sarılarak şöyle konuşur: *"O hepimizin umut sembolü: İşgalin değil, barışın sembolü."*

İsrail'de Lübnan savaşına karşı muhalefet artar. Kudüs'ün merkezinde Menahem Begin'in Balfur Sokağı, 24 numaradaki resmi konutunun önünde ölen bir askerin anne ya da babası sürekli matem tutar; her geçen gün artan mağdurların sayısını hatırlatır. Manikdepresiflikten muzdarip olan Begin, 1982 Savaşı'nın başından itibaren karanlığa gömülür. Savunma Bakanı General Ezer Weizman, ona *"kadavra"* lakabını takar. 28 Ağustos 1983'te başbakan görevinden istifa edecek ve tek bir cılız açıklama yapacaktır: *"Daha fazla devam edemem; beni rahat bırakın."* Otuz yıl önceki katliamdan sorumlu tutulduğu eski Deir Yassin Köyü'ne yukarıdan bakan bu evde manastır hayatı yaşayacaktır. Arafat depresyona gömülmüş bu adama kafa tutmaktan kendini alamaz ve

---

"Halkçı Cephe, benim kalbimdir" diye belirtir George Habbaş, *"ve Demokratik Cephe'nin kurulmasına yol açan hizip benim kalbimi paramparça etti. Bizim omurgamız olan el-Fetih'teki bir deprem benim ensemi paramparça edecektir."*

Bu Yech Gvoul (kelime anlamıyla: "sınırlar var" *Gvoul*'terimi aynı zamanda "sınır" anlamına gelir) hareketinin üyesi İsrailli delege, işgal altındaki topraklarda askerlik görevini yapmayı reddetmiş ve Lübnan'da görev yapmayı reddetmesinin ardından hapse atılmıştı.

şöyle der: *"Begin, Knesset'teki söylevlerinde hiçbir zaman beni adımla çağırmamıştı. 'Sakalını tıraş etmeyen' diyordu. Fakat bugün ordusunu Lübnan'daki fethettiği topraklarının büyük bölümünden çekmek ve görevi bırakmak zorunda kaldı. Ve artık o tıraş olmuyor... Bana gelince, ben bana güzel göründüğü için sakallarımı uzatıyorum."*[18]

Fakat savaş alanında Hafız Esad'ın ordusu tarafından desteklenen asiler yavaş yavaş Arafat'ın kuvvetlerini (yaklaşık 1500 savaşçı) Suriye'nin kontrolü altındaki toprakların dışına iterler. Ağustos ayından itibaren Lübnan'ın kuzeyinde, Trablusşam'da ve kentin yakınlarındaki Nahr el-Bared ve el-Bedevi mülteci kamplarında toplanmak zorundadırlar. Suriye'nin havan topu mermilerine ve hizip kuvvetlere hedef olan savaşçılarının yardımına gelmek için Arafat, Mahmud Derviş tarafından *"hareketli bir hayatın en parlak cesaret eylemi"* olarak selamlanacak bir şey yapacaktır: Sivil olarak, tıraş olmuş, kara gözlüklerle gizlenmiş bir yüz ve bir evrak çantasıyla, sahte bir kimlikle Larnaka'ya uçar, oradan da denizyoluyla Lübnan'a gelir. 20 Eylül 1983'te Trablusşam'dadır. Ne kenti kuşatan Suriyeliler ne de denizden abluka uygulayan İsrailliler bu gelişi öngörmüşlerdir. Onun gelişinin söylentisi Filistin tarafında hızla yayılır. *"Suriyelilerin onu ve onun tüm simgelediklerini ortadan kaldırma hırslarını bilerek Ebu Ammar'ın Trablusşam'a gelip kendisini doğrudan kurdun ağzına atmasını beklerken nefesimiz kesildi"* diyerek Derviş devam eder. Bu jest Arafat'ın durumu kurtarmasını sağlayacaktır: Suriyelilerin ve asilerin Lübnan'daki FKÖ'nün askeri gücü-

[18] Tunus'ta Lübnanlı bir gazeteciyle görüşme.

nü ele geçirmesini önlemiş, ama aynı zamanda da Damas yanlılarının Filistin direnişinin meşru temsilcileri olarak kabul ettirilmelerine de engel olmuştur.

Trablusşam'da durum gerçekten hassastır: Güç dengesi Arafat'ın lehine değildir ve Arafat, Arap yöneticilerden ve uluslararası toplumun liderlerinden müdahale etmelerini istemek zorunda kalacaktır. Bu nedenle Arap liginin genel sekreteri Şadli Klibi, Başkan François Mitterrand, Kral Hüseyin, Yemen başkanıyla bağlantıya geçer ve ardından dünyanın çeşitli yerlerinden gelen gazetecilerle buluşur.

Arafat'ın 5000 savaşçısı, 10.000'den fazla kişiyle karşı karşıya gelmek zorundadır: Arafat'ın savaşçıları Suriyeli askerler, Ebu Moussa'nın ekibi, Ahmed Cibril'in yüz kadar tankla desteklenen savaşçılarıyla karşı karşıyadırlar. Kasım ayında önce Nahr el-Bared mülteci kampı, ardından el-Bedevi kampı 1000'den fazla sivil ve asker kurbana neden olacak olan karşılaşma sonrasında asilerin eline düşer. Ebu Ammar denizden 200 metre uzaktaki Trablusşam'daki genel merkezden operasyonları yönetmeye devam eder.

Suriye, Arafat'ı yok etmek olan amacına ulaşmaya yaklaşmış görünmektedir. Aynı zamanda İsrail'de Arafat'ın gerçek bir ulusal olay olan ölübaşı söylevi coşkuyla yaygınlaşır. Bu beklenen ölüm için yazılan yazılar hiç durmadan yenilginin ve intiharın ucundaki bir Arafat'ı anlatan Trablusşam'daki gazetecilerin bildirdiklerini ele alırlar. Hiç kimse Şaron'un *Yediot Ahronot* gazetesinde *"Arafat'ın Trablusşam'dan sağ çıkmasına izin vermemeliyiz"* diye açıklama yapmasına şaşırmasa da solun da uykuda olmadığının altını çizmek gerekir. Temsilci Yossi Sarid şöyle konuşacaktır: *"Arafat sonrası dönem benim*

için çok uzun zamandan beri başladı. Ben uzun zamandan beri Arafat'ın ne yaptığıyla ilgilenmiyorum. Siyasal bir sürece kendini adamaya cesareti olmadığından benim için çoktan ölüdür o."[19]

Fakat uluslararası diplomasi bu fikri paylaşmaz.[20] 19 Aralık 1983'te Arafat, *Odysseus Elytis* adlı bir gemiyle Trablusşam'ı terk eder. Arafat'ın yanında subayları ve beş Yunan gemisiyle yola çıkan, Fransız donanması tarafından eşlik edilen 4000 savaşçı vardır. Çeşitli Arap ülkeleri tarafından da desteklenen (örneğin Kuveyt yalnızca Suriye'yi ekonomik yardımı askıya almakla tehdit etmemiş, ama ardından başka petrol emirliklerini de kendisine katmakla tehdit etmiştir) Fransız ve Suudi Arabistan arabuluculuğu bu yola çıkışı sağlamıştır. Bu gidiş tutsak alışverişi için bir fırsattır: İsrail aslında kuşatmayı askıya almayı, Arafat ve adamlarının Trablusşam'ı terk etmelerini, eğer Güney Lübnan'da Filistinliler Beyrut'u terk ettikten dört gün sonra ele geçirilen altı İsrail askeri serbest bırakılmazsa izin vermeyi reddeder. Sonunda bu altı İsrail askeri Güney Lübnan ve İsrail'de tutulan 4500 Filistinlinin değiştirilmesiyle serbest bırakılacaklardır.[21]

---

[19] İsrail'in haftalık yayını *Koteret Rachit*'in 9 Kasım 1983 sayısından aktarılan sözler. Burada geçen *"siyasal süreç"* Camp David görüşmelerini içeriyor.
Fransız Dışişleri Bakanı Claude Cheysson şöyle belirtecektir: *"Arafat, FKÖ içindeki ılımlılığa katkıda bulunuyor. Filistin adına konuşacak hiç kimsenin kalmaması acı bir şey olur."*
Trablusşam'da 23 Kasım 1983'te serbest bırakılan bu askerlere Arafat'ın emriyle savaş esiri olarak davranılmıştır. (Halbuki İsrail, Filistinli esirlere terörist muamelesi yapmaktadır.) Bu askerler serbest kaldıktan sonra Filistinlilerin hak savunucuları olacaklardır İçlerinden biri, Elie Abutbul serbest kaldıktan sonra basına şöyle açıklamada bulunacaktır: *"Filistinlilerin bağımsız bir devlet hakları olduğu konusunda ikna olmuş bulunuyorum."* Bir diğeri, Avi Cronenfeld ise şöyle konuşacaktır: *"Yakalanmadan önce onlardan nefret ediyordum. Şimdi onları anlıyorum.*

Arafat, Trablusşam Savaşı'nı, yani kaçınılmaz bir askeri başarısızlığı siyasi bir başarı haline getirir: Kendisinin de dediği gibi *"Suriyeli kuklaların"* karşısında O, Filistin bağımsızlığının sembolü olarak kalmıştır. Popülerliği ise Suriye topraklarına ve Damas civarlarındaki Yarmuk mülteci kamplarına ulaşarak asileri toplumdışına iter ve kısa bir sürede asiler, FKÖ içinde siyasi bir rol oynayacak durumda olmayacaklardır.

Saraya Karşı Çıkılan Bir Ziyaret

Yemen'in kuzeyine doğru hareket eden *Odysseus Elytis* gemisinde Arafat, Filistin yüksek kumandanlığını toplar: Her ne kadar kafasındaki projeden bahsetmese de büyük bir olayın hazırlanmakta olduğunu açıklar ve Filistin mücadelesinden bahsetmenin yanında Mısır'ın siyasal, demografik ve stratejik açıdan ağırlığına da değinir.

Çünkü Arafat kararını vermiştir. Her Filistin trajedisinden sonra kafasını çeviren Arap dünyasından artık bir şey beklemeyen Arafat, dengeleri kendisinin lehine çevirecek güçlü bir destek sağlamak istemektedir: Bu yüzden Ebu Iyad ve Ebu Cihad'ın böyle bir kararın doğaçlama olmaması gerektiğini, yönetim tarafından tartışılmasının şart olduğunu söyleyen uyarılarına rağmen, Mısır'a Başkan Mübarek'le görüşmek için gidecektir. Trablusşam'dan yola çıkarak denizin ortasında Kahire'de el-Fetih'in kıdemlilerinden Muhammed Subeyh ile bağlantıya geçerek ona şu şifreli mesajı yollar: *"Kardeşlerin sana doğru geliyorlar. Onları karşılamak için bekle."* Bütün bunların yanında Mısır başkanıyla görüşmeyi düzenlemek için diğer bağlantılar da kurulmuştur.

Odysseus Elytis gemisi Port Said'e vardığında Arafat ve adamları halk gösterileriyle karşılanırlar. Mısır başbakanı ve onları İsmailia'da bekleyen resmi delegasyonun üyesi, başkanın, Arafat'ı sarayında resmi olarak kabul etmekten mutlu olacağı haberini verirler. Arafat bu görüşmenin, kendisine muhalif olanlardan -Suriyelilerden olduğu kadar asilerden de- ciddi eleştiriler alacağının farkındadır; ama kaybedecek bir şeyi olmadığından Mübarek'in davetini kabul eder. Ve helikopterle tarihi bir kucaklaşma için 22 Haziran 1983'te Kahire'ye gelir. Mısır-Filistin ilişkilerinde yeni bir sayfa açılmıştır.

FKÖ lideri nasıl olmuş da böyle müthiş bir ani değişikliği gerçekleştirmeyi başarmıştır? Gerçekte burada ne doğaçlamanın ne de rastlantının bir payı olmuştur: Arafat, Mısır'la uzlaşmayı bir yıldan fazla bir süredir hazırlamaktadır. 1982 yılının Aralık ayının sonunda Kahire'nin önemli gazetesi *el-Moussavar*'a, *"Mısır'ın Arap dünyasındaki yeri boş kalmıştır. Hiçbir [Arap ülkesi] ülke böyle önemli bir rol oynamıyor"* diye belirtip Kahire'yi tekrar Filistin sorununa eğilmeye şu sözlerle çağırmıştı: *"Herkes güçler dengesinin değiştiğini görecek. Fakat Mısır, eğer Filistinlilerin yanında yer almazsa bu zor zamanımda kimden yardım isteyebilirim?"* Bir ay sonra bir başka haftalık yayında, *Rose el-Youssef*'te, şart koşmadan Mısır'a gitmeye "tamamıyla hazır" olduğunu belirtmişti. Böylece Mısırlı önemli kişiliklerle görüşmelerini yoğunlaştırır ve kendisine düşmanı tanıma konusunda tavsiyede bulunanlara şu açıklamayı yapar: *"Ben sizin gibi kırk dört milyon ruha, uluslararası bir deniz yoluna (Süveyş Kanalı), güçlü bir orduya ve geniş topraklara sahip değilim. Ben tek bir karta sahibim: İsrail'in tanınması. Ve bu kartı karşılıklı tanıma sırasında kullanacağım.*

Her ne kadar Arafat'ın bu hareketi Mısır siyasi dünyası tarafından olumlu karşılansa da aynı hareketin Filistinliler açısından kabul edilmesi zordur. FKÖ lideri yalnızca kimseye danışmadan kararı almakla kalmamış, ama aynı zamanda Arap liginin Camp David anlaşmaları bırakılmadan Kahire'yle her türlü bağlantıyı yasaklayan kararlarını da ihlal etmiştir.

El-Fetih'in Merkez Komitesi Ocak 1984'teki toplantısı sırasında yüz küsur saatlik bir tartışmadan sonra Arafat'ın hareketini cezalandırırlar; Kahire ziyareti hakkında *"Yanlış değerlendirmeden doğan bir hatadır [...]. El-Fetih ve FKÖ içindeki kurallara ve karar alma sürecine karşı çıkış anlamına gelir. Bu, tamamıyla Yaser Arafat'ın kişisel inisiyatifi"* diye belirtilir. Fakat burada gerçek bir reddin izini görmemek gerekir. Her ne kadar Habbaş, Arafat'ı *"Filistin'in Enver Sedat'ı"* olarak adlandırsa da, Mübarek'le bu görüşme gerçek uyuşmazlıklar yaratmamıştır. Arafat desteklenmeye devam edilir.

Diplomatik adımlar sürer: Kahire'den sonra Arafat öngörüldüğü gibi önce Yemen'e, ardından Kuveyt'e ve sonra Cezayir'e gider. Ancak bu turnenin bitişinde Tunus'taki merkezine geri dönebilecektir. Havaalanına O'nu desteklemeye yabancı diplomatlar gelmişlerdir: O'na Trablusşam kuşatması sırasında askeri açıdan yardım eden Çin ve Mısır büyükelçileri, Fransa büyükelçisi...

Tunus kentinde gizli oturumda bir araya gelen el-Fetih'in üst düzey yetkililerinin önünde Arafat, Arap turnesini meşrulaştırır. Trablusşam cehenneminden çıkmış olan, Amerikan baskılarıyla Tunus'un ağırlamayı reddettiği savaşçılar için bir sığınak bulunmalıdır diyecektir. Diğer taraftan savaşçıların Mısır'da yapmaları ge-

rekeni hatırlatır: Trablusşam kuşatması sırasında maddi bir yardım, Washington ve İsrail'e savaşçıların yolculuğa çıkışı sırasında güvenliklerini garantilemek için kesin bir müdahale, her zaman Suriye ve Suriye yanlılarının suçlarının haberlerini yapan Mısır basınının desteği... Aynı zamanda Mısır'la ilgili olarak stratejik önemdeki bir nokta üzerinde durur: "*Mısır, Arap bedeninin onsuz ruhunu kazanamayacağı kütlesi, omurgası ve kalbidir. Mısır'ın Yakındoğu arenasının dışına çıkması Siyonistlerin stratejik amacıdır. Seçme şansımız yok: Bu ülke Arap ülkelerinin yanındaki yerini almalıdır. Şunu kabul etmeliyiz ki 1984 yılındaki Mısır, artık Enver Sedat'ın Mısır'ı değildir. Mısır, ileriyi gören, becerikli, akıllı, sağlam bir Arap milliyetçisi bir devlet başkanı tarafından yönetiliyor. Şimdiki Filistin yönetimini ve onun tüm temsil ettiklerini ortadan kaldırmak ve yerine Suriye'nin tarafında kuklalar koymayı hedefleyen denemelere saldırıp alt etmek için yeni bir strateji gerekiyor.*" Konuşmasına bir süreliğine ara verir ve sonra devam eder: "*Bizim durumumuz kolay değil. On sekiz yıldan beri halkımız mücadelemizi devam ettirebilmek için her türlü fedakârlıkta bulunuyor. Fakat bizler hâlâ amaçlarımızın uzağındayız. Ya halkımıza barış ve güvenlik içinde yaşayacakları ayaklarının altına bir toprak verebilmeliyiz ya da başarısızlığımızı kabul edecek cesarete sahip olmalıyız.*

Bu salonda bulunan ve bana bu açıklayıcı söylevin ayrıntılarını anlatan el-Fetih'in bir kıdemlisinin altını çizdiği gibi bu konuşmada Arafat kendini eleştiren bir ton kullanır ve bu, O'nu dinleyenlerde şaşkınlık yaratır. Fakat O'nun bakışına göre herkes kabul etmelidir ki Fi-

listin ulusal hareketi Suriye ve Mısır'ı düşman olarak karşısına almaya izin veremez. Şimdiki konjonktürde Suriye, FKÖ'ye karşı saldırırken Nil ülkelerine doğru dönmemek bir hata olacaktır.

Kahire ziyaretinin yankıları yavaş yavaş dinecektir. Bir yıl sonra, Kasım 1984'te, Filistin Ulusal Konseyi toplantısında bu olayı hatırlatan Ebu İyad, alkışlar arasında şöyle konuşacaktır: *"Hepimiz bu adımdan öfkelenir olmuştuk. Ama bazen eğer tarihi kapıyı gerçekten açmak istiyorsanız ilk önce kapıyı itmeyi bilmeniz gerekir."*

11. BÖLÜM
İntifada

Ürdün ve Mısır'la ilişkilerin normalleşmesi Arafat'ın Yakındoğu sorununun çözümü için muhtemel müzakereler sırasında FKÖ'nün resmi bir rol oynamasını ummasına neden olur. Bir vekalet elde etmek telaşında en kısa sürede Filistin Ulusal Konseyi'ni bir araya getirmenin yollarını arar. Bu toplantıyı düzenlemek oldukça zor olacaktır. Cezayir, Şubat 1984'te yapılacak Konsey'in on yedinci oturumunu ağırlamak için olmazsa olmaz bir koşul koyar: Tüm Filistin örgütleri arasında genel bir anlaşma şart koşmaktadır.[1] Bu uzlaşmaya Suriye'ye bağlı olan ve ulusal birlik içinde toplanan, el-Fetih'i ele geçiremeyen, ama FKÖ'yü felce uğratmaya çalışan gruplar karşı çıkarlar.

Arafat, Konsey'in toplantısını Mayıs ayına ertelemeyi kabul etmek ve Demokratik Birlik, FHKC, FDKC ve

---

[1] Lübnan Savaşı sonrasında toplanan önceki Konsey'de olduğu gibi.

Komünist Parti gibi sol hareketlerle diyaloğa girmek zorunda kalır. Toplantıyı bekleyen muhataplarına teminat vermek için, Arafat'ın da tavsiyesiyle el-Fetih, FKÖ liderinin gücünü sınırlayan bir anlaşma imzalar ve Konsey'in Eylül ayında yapılmasını kesinleştirir. Suriye ise bu toplantının gerçekleşmesini engellemeye kesin kararlıdır. Hafız Esad, Cezayir Başkanı Şadli bin Cedid'e bu toplantıyı, *"Suriye'nin ulusal güvenliğine bir saldırı"* olarak gördüğünü belirttikten sonra, şu itirafta bulunacaktır: *"Konsey'in toplantısına karşı çıkmıyorum, hatta Damas'ta yapılmasına bile Arafat'ın katılmaması koşuluyla karşı çıkmıyorum.*

Suriye başkanı baskıları artıracaktır: Fidel Castro'dan[2] Sovyetler'i kendisini desteklemesi için ikna etmesini ister; Moskova da tıpkı Cezayir gibi Arafat'ın tahliyesine karşı çıkarak ilk olarak bir uzlaşmaya gidilmesini şart koşar; Körfez emirliklerinden Arafat'a desteklerini çekmelerini ister ve bu yapılırsa o sırada Irak'la savaşta olan İran'dan gelecek olası saldırıları desteklemeye söz verir; bu talep reddedilecektir. Baas Partisi'nin kongresi sırasında, Arafat'la ilgili olarak kamuya şu açıklamada bulunur: *"Sıçan doğan sıçan kalacaktır."* İlk fırsatta Arafat yanıt verir: *"Esad, Lübnan'da bir aslandır [assad, Arapçada], ama Golan'da ise bir sıçandır [İsrail sınırında on yıldan beri hüküm süren mutlak sakinliğe gönderme yapmaktadır]."* Çıkmaz bir yola doğru gidilmektedir.

Raporlar birbirini izler, ama hiçbir sonuca ulaşılmaz. Yaser Arafat bilançoyu yapar: *"Düşmanlarımız [Suriyeliler] bizi güçsüz düşürmek istiyorlar. Kendi parlamento-*

O dönemde Suriye, Küba'yla önemli boyutlarda ticaret yapmaktadır.

muzu toplamaya bile yetkin olmayalım istiyorlar. Eğer biz kurumlarımızı işletemezsek bu, bizim sonumuz olur. Bu yüzden ne pahasına olursa olsun Akdeniz'in açıklarında, bir gemi üstünde bile olsa toplanmalıdır. Nasıl Trablusşam'da Suriye'nin bizi askeri açıdan yok etme denemesini alt etmeyi başardıysak, bu direnişin ve Filistin halkının boğulması eğiliminin de üstesinden gelmeliyiz. Bizim kongremizin bir Arap ülkesinde toplanmaması gerçek bir utançtır. Biz pekâlâ kongremizi örneğin Yugoslavya, Senegal ya da Hindistan'da toplayabiliriz."
Yalnızca iki Arap ülkesi konferansı ağırlamayı kabul eder: Irak ve Ürdün.

Eylül ayının sonunda Arafat bir kez daha kaderini zorlamaya karar verir: Uzlaşma şartını pas geçerek Filistin Ulusal Konseyi'ni Amman'a çağırır. Orada bulunmayan FDKC ve Filistin Komünist Partisi, O'na oturumun yasallığını sorgulamayacaklarını belirtirler ve böylece Arafat'ı uzaklaştırmak ve bir ikinci FKÖ kurmak için son fırsatlarını da savmış olurlar.

Karşılıklı şüphelere rağmen siyasal durum Arafat ve Kral Hüseyin'e gerçek bir işbirliği dayatır ve bu işbirliği Konsey'in Amman'da 22-29 Kasım 1984'te toplanmasıyla herkes için somutluk kazanır. Fakat çoğunluk için yeterli sayı sorusu askıda kalır. Konferans aslında 257 delegeyi bir araya getirmelidir, yani Konsey'in üçte ikisini. Halbuki Konsey'in 189 üyesi toplantıya gidenleri geri dönmelerine izin vermemekle tehdit eden Suriye'de yaşamaktadır. Ebu Cihad, Amman'daki Regency Oteli'nin alt katındaki delege kayıt bürosunu yönetmektedir. Oturumun açılmasının bir önceki gününde katılımcıların sayısı ciddi şekilde artar; en sonunda çoğunluk için yeterli sayıya ulaşılır.

Konsey'in toplantısına Arap liginin sekreteri Şadli Klibi, Suriye ve Libya dışında tüm Arap ülkelerinin delegasyonları, en önemlisi Arafat tarafından en sıcak şekilde karşılanan 250 kişilik Mısır delegasyonu da katılacaktır.

Açılış oturumu Kral Hüseyin tarafından yapılır. Kral Hüseyin'in söylevi gelecekteki Amman anlaşmasının ana hatlarını belirtir. Pek çok Filistinli örgütün katılmamasına rağmen tartışmalar canlı kalacaktır: Konsey'in seksen iki yaşındaki başkanı Şeyh Abdülhamid Saeh,[3] ilk sırada oturan, başkalarının konuşmalarını yorumlamak için sık sık mikrofona uzanan Arafat'ı düzene davet edecektir. Fakat kapanış oturumunda Arafat, tekrar FKÖ'nün başkanı seçilir. El-Fetih ve partizanları Yürütme Komitesi'nde mutlak çoğunluğa sahiptir ve 14 sandalyeden 3'ü toplantıda bulunmayan Demokratik Birlik'e ayrılmıştır.

11 Şubat 1985'te Yaser Arafat ve Kral Hüseyin, Amman anlaşmasını imzalarlar. Bu, *"Ürdün ve Filistin ortak eylem planı"*dır. *"Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinin ve içinde -Filistin halkının tek ve yegâne temsilcisi- FKÖ'nün de bulunacağı ortak Filistin-Ürdün delegasyonunun ve sorunun başaktörlerinin de olacağı uluslararası bir konferans içinde barış müzakereleri"*nden bahseder. Bu anlaşmanın büyük prensipleri şunlardır: Teröristlere karşı barış, Filistin halkının bağımsızlığı, Filistin ve Ürdün devletlerini bir araya getirecek bir konfederasyonun kurulması, BM kararlarına uygun olarak mülteci sorununun çözümü.

Hebron (el-Halil) asıllı Abdülhamid Saeh, İsrailliler tarafından 1967 yılında tahliye edilmeden önce Kudüs'teki Yüksek İslam Konseyi'nin başkanıydı. Böyle bir başkanın seçilmesi kaçınılmazdır; Suriyeliler ve müttefikleri tarafından her tür tartışmaları engelleyecektir.

Bu durum, FKÖ ve el-Fetih tarafından eleştirilecektir; çünkü Filistin devletinin konfederasyondan *önce* kurulması gerektiğini açıkça dile getirmemektedir. Bir kez daha Arafat, kendi cephesini doğru karar verdiğine ikna etmek zorundadır: FKÖ, ne Mısır'da (Camp David anlaşmaları yüzünden) ne de Suriye'de yerleşebilmektedir. Tunus çözümü yalnızca geçici olabilir: Bir devletin kurulması Filistinlilerin reddetme imkânı olmayan bir anlaşma pahasına Ürdün'den geçmektedir.

FKÖ Yürütme Komitesi üyeleri en sonunda anlaşmayı onaylarlar. Fakat Kaddafi'nin Libya'sına ve Hafız Esad'ın Suriye'sine bağlı olan muhalifler yeni saldırılar için nedenler bulmuşlardır: Arafat yeniden hain olarak tanımlanır ve bu tanımlama Arafat'ın 242 Sayılı BM Kararını kabul etmesini talep eden Ürdün'ün tutumuyla iyice beslenir. 1985 yılının sonunda ültimatom verilir: Kral Hüseyin ve Hüsnü Mübarek, FKÖ liderine bu kararı kabul etmesi için altmış gün süre verirler; eğer reddederse Amman anlaşması hükümsüz sayılacaktır. Arafat kendisini savunmaya çalışır: *"242 Sayılı Karar asıl olarak sınırları konu eder. Filistin kelimesi burada bir kez bile geçmez! Karar boşluklar içermektedir ve ona eksik olanı eklemedikçe öyle de kalacaktır. Bu karar bana Kuran-ı Kerim'in meşhur ayetinin ilk bölümünü hatırlatıyor: 'Ey siz inananlar, namazdan uzak durun... İkinci bölüm ise, '...sarhoş olduğunuz süre boyunca.' Ayetin yalnızca bir bütün olarak anlamı vardır. Aynı şey özlü unsurları eksik olan 242 Sayılı Karar için de geçerlidir.* Fakat metnin imzalanmasından bir yıl sonra, Şubat 1986'da, kaderi mühürlenmiştir: Bir ulusa sesleniş konuşması sırasında Kral Hüseyin, Arafat'ı gerekli tavizi vermeyi reddetmekle suçlayarak Ürdün'ün anlaşmayı

bozduğunu açıklar. FKÖ'nün yirmi altı bürosundan yirmi beşi kapatılır; içlerinde Ebu Cihad'ın da bulunduğu önemli Filistinli liderler tahliye edilirken, Ürdün yanlısı bir Filistinli asi, Atallah Atallah (Ebu Zaim), Arafat'ın halkın sırtından zenginleşmeye çalıştığı söylentisini yayar.

Anlaşmanın başarısızlığı FKÖ'de *"Ürdün stratejisi"*ni eleştirenleri güçlendirir; Arafat'ı Damas'a bağlılığı olan Filistin muhalefetine yaklaşmaya ve Sovyetler Birliği'nin bir numaralı adamıyla ilk defa görüşmeye iter. Böylece Arafat, Nisan 1986'da Berlin'de Demokratik Alman Cumhuriyeti Komünist Partisi Kongresi sırasında Mikhail Gorbaçov'la görüşecektir. Hayali -güçlü, birleşik bir FKÖ ve Suriye'nin müttefiki- gerçekleştirmesi imkânsız bir hayaldir.

Kamplar Savaşı

Her ne kadar Lübnan savaşı sonrasında çatışmalar asıl olarak siyasal-diplomatik alanda sürüyor olsa da, *"Silahlı güçten vazgeçen bir ulus kaybolmaya mahkümdur"* diyen Arafat, FKÖ'nün askeri gücünün yeniden yapılanması konusunu ihmal etmez. Kuzey Afrika, Irak ve Yemen'in güneyine kadar serpiştirilmiş olan Filistin birlikleri artık İsrail bombardımanından korkmadan askeri eğitim yaparak hazırlanmaktadırlar. Arafat zaman zaman savaşçılarını ziyaret eder. Bu ziyaretlerinde heyecanlı söylevlerini artırır ve bu fırsatla ordunun geliştiğini ve FKÖ'nün şimdi Yakındoğu'da Amerika Birleşik Devletleri'nden daha fazla askeri üsse sahip olduğunu belirtir...

Bununla birlikte, Lübnan'da durum çok da müthiş değildir: 350.000 Filistinli hâlâ ülkede yaşamaktadır. Fi-

listin yönetimindeki sadık güçler yavaş yavaş ve dikkatlice mülteci kamplarına yerleşirler. Sabra ve Şatila katliamlarından ders çıkaran FKÖ, askeri varlığını yoğunlaştırmaya kararlıdır; ki bu, aynı zamanda siyasal açıdan bölgesel satranç tahtasında daha güçlenmiş bir konum anlamına gelir. Lübnan'ın en büyük bölümünü fiilen kontrol eden Hafız Esad'ın yanıtı gelmekte gecikmeyecektir. Güneydeki ve Beyrut'un civarındaki mülteci kamplarında el-Fetih'e sadık kişilere saldıran Şii Amal hareketine silah sağlayarak ve hareketin savaşçılarına askeri eğitim vererek Damas, "kampların savaşı" olarak adlandıracağımız savaşı düzenler. İlk haftalardan itibaren Nisan 1985'te kurban "yüzlerce" olarak ifade edilir. Sayıca ve silah sayısı açısından[4] daha az olan FKÖ savaşçılarına azar azar Lübnanlı Sünni milisleri, İran'a bağımlı Şii Hizbullah hareketi içinden askerler, FHKC ve FDKC'den askerler katılmaktadırlar. Bu katılımlar Arafat'ın Lübnan sınırındaki meşruluğunu artırır.

Bununla birlikte, 1986 yılının başlarında, Suriye kuvvetleri çatışmalara doğrudan müdahale etmeye başlarlar. FKÖ güçlerinin direnişine rağmen kampların kuşatmaları kimi zaman korkunç derecede uzun ve ölümcüldür; Şii topçu sınıfının bombardımanları Şatila kampının büyük bölümünü yok edecektir.[5] Arafat ve Ebu Cihad, Beyrut'ta, Güney Lübnan'da, Tunus'ta ya da Bağdat'ta kamplarla sürekli olarak bağlantı halindedirler.

Yirmi sekiz ay geçer ve 3000'den fazla ölüden sonra Arap kamuoyunun baskısı altında Filistinliler ve Amal,

---

Yalnızca hafif ve orta silahlara sahipken, Suriye tarafından silahlandırılan Amal güçlerinde tankların ve T-54'lerin de bulunduğu ağır silahlar da vardır.

Bu, Arafat'a, *"Hafız Esad, Şaron'un görevini devam ettiriyor. Tel-Zaatar madalyasının yanına Şatila madalyasını da asabilir"* dedirtecektir.

tam tarih olarak 11 Eylül 1987'de savaşın bittiğini ilan ederler. Uzlaşma Sayda'da, Lübnan'da resmi olarak mühürlenmektedir: Ortak bir bildiri iki tarafın da *"silahlara başvurmadan"* sorunları çözme eğilimini ilan eder. Tunus'ta bulunan Arafat, Filistinlilerin Lübnan kamplarında silahlarıyla kalmalarını özel bir koşul olarak anlaşmaya konulmasını şart koşar. Düşmanlık sönecek gibi gözükmemektedir.

"İstedikleri Benimle Müzakere Etmek Değil, Beni Öldürmek"

Bütün bunların yanında İsrail'le karşılıklı yapılan saldırılar ve misillemeler durmamıştır: 1 Ekim 1985'te beş gün önce üç İsraillinin[6] öldürülmesine yanıt olarak sekiz İsrail F-16'sı, Hamam El-Şat'taki FKÖ'nün Tunus genel merkezini bombalar ve 71 kişinin ölümüne ve yüz kadar yaralıya neden olur.

Bu İsrail akını, yetkililer tarafından oybirliğiyle kabul edilmez: Askeri istihbarat şefi General Barak'a göre bu üçlü cinayetin sorumluları Tunus'ta bulunmaktadır ve Tunus'a saldırılmalıdır. Aynı zamanda ünlü bir komandonun -Sayeret Matkal Birliği- müdahale etmesini de istemektedir. Başbakan Şimon Peres ise hava operasyonuyla yetinmektedir. Yalnızca Bakan Ezer Weizman operasyon karşıtı oy kullanır ve 4 Ekim gününe ait *Ha-*

Larnaka'nın Kıbrıs limanında iki adam ve bir kadın teknelerinde öldürülmüşlerdi. Ebu Iyad'a göre bu üç kişi kamplar savaşındaki savaşçılara silah ulaştıran FKÖ'lü kişileri ispiyonlayan üç Mossad ajanıdır. Arafat, Suudi dergisi *El-Majala* (9 Ekim 1985) ile yaptığı söyleşide, öldürülen kadın Esther Paltsour'un el-Fetih'in Arafat'ın güvenliğinden sorumlu olan on yedinci gücün kurucusu ve kumandanı olan Ali Hasan'ın 21 Ocak 1979'da bir saldırı sonucu öldürülmesinden sorumlu olduğunu açıklayacaktır.

dachot gazetesinde operasyonu kınadığı haberi çıkar: *"Bu saldırının bir hata olduğuna inanıyorum: Bölgedeki durumu geliştirmek için gerçekten elverişli bir duruma gelmiştik. Bu doğru bir yol değil. Askeri güç Yakındoğu sorununu çözmüyor, tam tersi bir gidişata neden oluyor[...]. Bana nasıl olup da birlikleri savaşa götüren eski hava ordusu kumandanı olarak askeri bir operasyona karşı oy verebildiğimi soruyorlar. Bunun hiç kuşkusuz iyi bir nedeni var. Ben savaştan korkmuyorum. Fakat şimdi barışa doğru gitmeliyiz."*

Arafat bir kez daha ateşlerden kurtulur ve Mahmud Derviş, O'nun kurtulmasında belirli bir rol oynayacaktır. Bombardımanın bir önceki günü şefi görmek isteyen arkadaşlarla beraber Paris'ten Tunus'a gelir ve sonra onları otelde bırakarak Arafat'la Tunus'taki Filistin Büyükelçisi Hakam Bal'awi'nin villasında görüşmeye gider. Konuşma gece geç saatlere kadar devam eder ve bir anda Arafat uyumak için Hamam el-Şat'taki genel merkeze döneceğini açıklar. Büyükelçi O'na yanıt verir: *"Çok geç oldu; Ebu Cihad'ın evine gidip uyumanızı tavsiye ediyorum. Hem çok yakın ve böylece Derviş ve dostlarıyla yarın sabah görüşebilirsiniz."* Şair de ısrar eder: *"Buralarda kalın. Hamam el-Şat'a gitmek için çok geç oldu."* Arafat ikna olur. Bombardıman başladığı sırada Arafat, genel merkeze doğru yoldadır; genel merkezin yaklaşık on beş dakika ötesindedir. Merkezi bina ve diğer binalar -iletişim merkezi dışında- harap edilecektir. İsrailli bir asker, iletişim merkezine dokunulmamasının sebebini ise bana şöyle açıklayacaktır: *"Söylediği her kelimeyi yakalıyorduk ve dinleme servisimizi tekrardan kurmak bir başağrısı olurdu."* Ve Arafat bu bilmem kaçıncı suikast

girişiminden sonra Kuran ayetleri ya da deyimler[7] arkasına sığınarak kendisini savunsa da, FKÖ'nün haftalık yayını *Falastin ath-Thaoura*'ya, *"İstedikleri benimle müzakere etmek değil, beni öldürmek"* açıklamasında bulunacaktır.

Beyaz Saray tarafından İsrail'in verdiği yanıttan *"yasal"* ve *"kendini savunma gösterisi"* olarak bahsedilmesi ve yalnızca Tunuslu kurbanlar için üzüntü duyulması Arafat'ın şu öfkeli cümleyi söylemesine neden olacaktır: *"Reagan katledilen Filistinlilerden bahsetmiyor. Bizler mezbahaya götürülen sürü müyüz? Bizler onun yerlileri değiliz."*[8] İki farklı ağırlık, iki farklı ölçü. FKÖ liderinin Amerikalıların, özellikle Ulusal Güvenlik Danışmanı Robert McFarlane'in İsrail'e FKÖ'nün Tunus'taki merkezinin uydu fotoğraflarını verdiği suçlaması İsrail televizyonunda Barak tarafından özlü bir şekilde yorumlanacaktır: *"Biz ve Amerikalılar arasında sürekli işbirliği yapıları mevcuttur."* Ne Amerikalı ne de Suriyeli diplomatlar FKÖ'ye taziyelerini sunarlar.

Operasyonun bir başka ağır darbesi daha olacaktır: İsrailliler turistik bir ünü olan, turizmden önemli derecede döviz kazanan bir ülkeyi vurmuştur ve her ne kadar Burguiba, Arafat'a desteğini belirtse de aynı zamanda O'nun Filistin kuvvetlerini Tunus'u hedef haline getirmemek için serpiştirilmeleri konusuna katılır. Hava saldırısından birkaç hafta önce Tunus kentinin 70 kilometre uzağındaki Zarka vadisindeki kışla boşaltıldığı

Olaydan sonra ne hissettiklerini soranlara Arafat, *"Ecelleri gelince artık ne bir an geri ne bir an ileri gidebilirler"* (Yunus Suresi, 49. ayet) yanıtını verir ve aynı zamanda onlara sözlü İslam geleneğinin cümlelerini hatırlatır: *"Cinler ve ademler size zarar vermek için birleşseler bile Allah'ın sizin hakkınızda hüküm verdiğinden fazlasını yapamazlar.*

Die Zeit'a verilen röportaj.

halde Arafat, ona teminat verir. Ne olursa olsun Irak, Yemen, Cezayir ve Sudan kısa bir sürede FKÖ bölüklerini ağırlayacaktır. Birkaç ay içinde Tunus'taki Filistin askeri varlığı silinir. Arafat kısmi olarak Tunus'taki merkezini terk etmeye hazırlanır ve merkezi Bağdat ve Kuzey Yemen arasında paylaştırır.

Hava akınından bir hafta sonra küçük radikal bir grup -FKÖ'nün Yürütme Komitesi üyesi Ebu Abbas tarafından yönetilen Halk Kurtuluş Cephesi- Filistinli bazı esirlerin serbest bırakılmasını sağlayabilmek amacıyla bir rehin alma operasyonu düzenler. Dört adam *Achille Lauro* adındaki bir İtalyan yolcu gemisine Ashdod'a doğru gitmek üzere bindirilirler. Fakat yolculuk sırasında fark edildiklerinden başlangıçtaki planı değiştirirler ve İsrail'e varmayı beklemek yerine gemiyi çevirirler. New Yorklu yaşlı ve engelli bir Museviyi, Leon Klinghoffer'ı öldürüp denize atarlar.

Amerikalılara ve İsraillilere göre, bu vahşetin gerçek sorumlusu Yaser Arafat'ın ta kendisidir. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin baskısıyla, BM Genel Kurul Başkanlığı, FKÖ liderine BM'nin kırkıncı yıldönümüne katılması için yaptığı daveti geri çeker. Ebu Abbas'ın Yürütme Komitesi'ndeki statüsünü *"donduran"* Arafat, Mısır başkanıyla uzun bir konuşmadan sonra açıkça terörü kınayan Kahire bildirgesini[9] 7 Kasım 1985'te yayınlayarak cevap verir. Fakat FKÖ, terörizm ile İsrail işgaline karşı mücadele arasında fark olduğunu ve Filistin

---

Bildirgede özellikle şu sözler yer alır: *"Yurtdışında yapılan terörist eylemler Filistin halkının davasını yaralamakta ve özgürlük için meşru mücadelesini zedelemektedir."* Bildirge suçsuzlara ve silahsızlara yöneltilen eylemleri ister devletler tarafından ister gruplar ister de bireyler tarafından yapılmış olsun kınamaktadır.

halkının buna *mümkün olan her yolla* karşı çıkma meşru hakkının olduğunun altını da çizer. Arafat şöyle açıklık getirecektir: *"Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail, terörizm ile işgal altındaki vatanın kurtuluşu için yapılan eylemleri birbirine karıştırıyorlar. Beyaz Saray'a göre, Güney Afrika'nın asileri, Salvador'daki gerillalar ve Filistin devrimi teröristtir... De Gaulle de, Washington da teröristtiler denebilir. Teröristler ile özgürlük savaşçıları arasında ayrım yapılmalıdır."*

Yasaklanan Diyalog

Aradaki düşmanlıkların sürmesine rağmen barış yanlısı İsraillilerle bağlantılar artarak devam eder. Tunus kentinde bu özenle düzenlenen görüşmeler[10] bazen ortak bir bildiri, çok nadir olarak da ortak bir bildirgeyle sonlanır. Ocak 1983'ten itibaren General Peled, gazeteci ve Knesset'teki eski vekil Uri Avneri ve Ekonomi Bakanlığı eski genel direktörü Yaakov Arnon ile görüşmelerden sonra, FKÖ lideri, özellikle İsrailli barış militanı Abie Nathan ve Knesset'te temsil edilen Komünist Partisi ya da Mattityahu Peled ve Muhammad Miari tarafından yönetilen "Barış İçin İlerici Liste" gibi pek çok siyasal hareketin delegasyonuyla görüşecektir.

Ulusal Birlik hükümetini beraber kuran İşçi Partisi (o dönemde Maarakh) ile Likud (milliyetçi sağ), kendilerinin söylediği gibi İsrail yerine değil de İsrail'in yanında Batı Şeria ve Gazze'de bir Filistin devleti kurma arzusunu kanıtlayan bu görüşmelere karşı çıkarlar. 1986

İsraillilere uçaktan Tunus güvenlik bürosuna kadar eşlik edilir ve onlara büroda pasaportları karşılığında milliyetlerini belirtmeyen bir doküman verilir.

yılının ortalarında devletin güvenliğini sağlama gerekliliği adına Likud'un iki vekili ne şekilde olursa olsun FKÖ üyeleriyle görüşmeleri yasaklayan bir kanunun oylamasını talep eder.[11] Böylece hükümet Knesset'e terörizmin önlenmesi için FKÖ'yle her tür görüşmeyi (kültürel ya da sportif de içinde olmak üzere) yasaklayan ve buna uymayanları üç yıl hapse mahkûm eden bir değişiklik önerir.

Değişiklik 48 vekil tarafından (sağın tamamı ve bazı İşçi Partililer) oylanır. 24 kişi reddederler. Çoğunluğu İşçi Partili olan 47 vekil o gün oylamaya katılmamışlardır.

Ertesi gün Tunus'ta bulunan Arafat, Tunus'tan İşçi Partililerin davranışlarını Kuveyt gazetesi *ar-Rai al'-Am*'da şöyle yorumlar: *"İşçi Partililer ile Likud arasındaki fark Pepsi Cola ile Coca Cola arasındaki fark gibidir."* Ve sonra şu noktanın altını çizer: *"Eskiden biz İsraillilerle bağlantıya geçmekten çekiniyorduk; şimdi ise onlar korkuyorlar."* Fakat kanunun oylanmasından kısa süre sonra içlerinde önemli bir barış yanlısı aylık yayın olan *New Outlook*'un yazarı Simha Flapan'ın da bulunduğu otuz kadar İsrailli, 6 Kasım 1986'da yirmi kadar FKÖ yetkilisiyle küçük eski bir Romen kenti olan Costineshti'de bir görüşme düzenleyerek buna yanıt verirler. *"Zamanla her şey ne kadar da değişti! Siz İsrailllileri mahkeme ve hapis bekliyor ve biz ise sağ salim bir şekilde evlerimize geri döneceğiz..."* diye konuşur Gazeteci Halit Salam,[12] militan barış yanlısı Latif Dori'ye. Ve

---

Devletin güvenliğini korumayı hedefleyen bir kanunun İsrail'in 1948 yılında kurulduğundan beri var olduğunun altını çizmek gerekir.

Gerçek adı olan Muhammed Raşid ile Filistin Özerk Yönetimi'nde Arafat'ın ekonomi konularında danışmanı olacaktır.

Şamir'in deyimiyle, İsrailli *"hainler"* polisler tarafından Tel Aviv Havaalanı'nda karşılanırlar ve dört *"elebaşı"* (Latif Dori, Reouven Kaminer, Eliezer Feiler ve Bayan Yael Lotan) altı ay hapse mahküm edilirler.[13]

Bu kanun, Yaser Arafat'la Tunus kentinde Ekim 1988'de buluştuğu için altı ay hapse mahküm olan Abie Nathan gibi başka karşı gelenlere de darbe vurur. Abie Nathan hapsedilmesinden hemen önce şunları söyler: *"Bu kanuna karşı mücadeleme son vermeyeceğim. Düşmanla konuşmak zorundayız. Sorunu çözmenin başka yolu yok."* 1991 yılında FKÖ lideriyle Haziran ve Temmuz aylarında Tunus kentinde yaptığı iki görüşme ona yeni bir on sekiz aylık ceza getirir. İsrailli cemaatler sürekli olarak FKÖ'yle bağlantıda kalarak kanuna karşı olduklarını göstereceklerdir: Moskova'da Ekim Devrimi'nin yetmişinci yıldönümünü kutlayan kongre sırasında Arafat ve İsrail Komünist Partisi Genel Sekreteri Meïr Vilner arasında herkesin gözleri önünde sıcak bir karşılaşma gerçekleşir.

Fakat İsrail hükümeti içinde hiç kimse -Ezer Weizman dışında- barış vaaz eden bir FKÖ'ye inanmak istemez. Likud, Arafat'ı yok etmeye kararlıdır ve koalisyonun parçası olan İşçi Partisi, Filistin sorununu Kral Hüseyin'in aracılığıyla ve anti-FKÖ'cüler sayesinde kurulacak bir "Ürdün seçeneği" ile halletmeyi hayal ediyordur. 11 Nisan 1987'de Dışişleri Bakanı Şimon Peres ve Kral Hüseyin, uluslararası himaye koşuluyla işgal altındaki toprakların geleceğini belirlemeyi düşünen Londra anlaşmasını imzalarlar. FKÖ tamamıyla bu projenin dışında bırakılmıştır. Başbakan İzak Şamir kısa bir süre için-

---

Ceza hiçbir zaman uygulanmayacaktır: Kanun en sonunda Oslo Anlaşmaları (1993) öncesinde kaldırılacaktır.

de başarısızlığa uğrayacak ve bu, Yaser Arafat'a rahat bir nefes aldıracaktır...

Birliğin Bedeli

FKÖ'nün Kahire'yle ilişkilerinin kötüleşmesini sağlayan "*Ürdün stratejisi*"nin başarısızlığından sonra, Amerika Birleşik Devletleri'nin ve İsrail'in sistematik reddedişlerine tepki olarak Arafat son bir kart oynar: Her ne kadar radikallerin hiçbir zaman FKÖ'nün ılımlı çizgisini kabul etmeyeceklerini bilse de Filistinlilerin birliğini sağlamak. Böylece birlik sorununu Cezayir kentinde Nisan 1987'deki on sekizinci Ulusal Konsey toplantısının kalbine yerleştirir.

FDKC, FHKC ve Filistin Komünist Partisi, Sovyetler Birliği, Cezayir ve Güney Yemen gibi bazı Arap ülkeleri tarafından aktif bir şekilde desteklenen el-Fetih'le anlaşmaya varırlar: FKÖ'nün isteğini Amman anlaşmasının açık bir şekilde kaldırılması koşuluyla kabul ederler. El-Fetih yönetimi ve ardından FKÖ Yürütme Komitesi oturumunun açılmasından önce zaten bir yıldan beri gerçekte ölü olan anlaşmayı iptal etmeyi kabul edeceklerdir.

Altı gün boyunca Ulusal Konsey'de tartışmalar tekrar kurulan bir birlik işareti altında devam eder. Cezayir kentinde, Pins Kulüp'te yapılan sürgündeki Filistin parlamentosuna, Arafat, Cezayir Başkanı Şadli bin Cedid ile birlikte savaş üniforması ve belinde revolveriyle zafervari bir giriş yapar. Çılgınca alkışlarla karşılanır ve orada bulunanlar Arafat'ı Filistin direnişi saflarında birliği sağladığından dolayı kutlarlar. Birkaç yıldan beri geri durduktan sonra tekrar sahneye çıkan Halkçı Cephe'nin

şefi George Habbaş, Arafat'la görüşmeden kollarını gökyüzüne kaldırır ve sert bir sesle haykırır: *"Ulusal Kurtuluş Cephesi [Suriyelilerin kayırmasıyla kurulan anti-Arafat örgütlenmesi] ölüdür. Yaşasın Siyonist düşmanla savaşan tüm Filistinlilerin birleşik cephesi!"* 2000 katılımcı -üyeler, yabancı delegasyonlar ve diğerleri- ayağa kalkarlar ve alkışlarlar. Bu oturumun son cümleleri vatanperver şarkılar ve şarkılara elle tutulan ritimler eşliğinde heyecanlı bir ortamda gerçekleşir. Arafat'ın tekrar seçilmesi alkışlarla karşılanır. Bu, O'nun için ciddi bir zaferdir.

Arap dünyasının radikalleri ve Sovyetikler memnun olduklarını açıklarlar. Başkan François Mitterrand da durumdan memnundur ve şöyle der: *"Farklı seslerin yükseldiği bir harekettense birlik içinde ve uyumlu bir hareketle iş yapmak yeğdir."*

Amman anlaşmasının resmi olarak kaldırılması Arafat için 242 Sayılı Kararın reddinden daha fazla zorluk içermez. Buna karşılık, Mısır'la ilişkilerin yeniden tanımlanması konusunda zorluklar ortaya çıkar. Bu ülkeyle bir fikir ayrılığının Filistinlilerin izin veremeyecekleri bir lüks olduğuna ikna olan Yaser Arafat, Kahire'nin aşırı öfkesini çekmeyecek bir formül bulmaya çaba harcar. Arafat ve Habbaş arasında FKÖ ile Mısır arasındaki ilişkilerle ilgili her madde üzerine yapılan tartışmalar, Cezayir kentindeki toplantının sonuna kadar devam edecektir. En sonunda Habbaş, Arafat'a Camp David anlaşmasına karşı açık bir yetki sınırı olmadığı takdirde toplantıyı terk edeceğini açıklar. Sonuç olarak, kabul edilen kararda Kahire'nin İsrail'le Washington'da imzaladığı anlaşmalardan uzaklaşması koşuluyla iki taraf arasında yakınlaşma öngörülecektir.

Ülkelenen Hüsnü Mübarek, başkentindeki FKÖ bürolarını ve tüm Mısır toprağı üzerindeki FKÖ kurumlarını kapatmaya karar vermiştir. Kahire'de Adli Sokağı 20 numaradaki FKÖ merkez bürosunun kapanması gün ortasında onlarca Mısır askerinin tehditleri altında meydana gelir. Bir asker çatıya çıkarak yeşil, kırmızı, siyah ve beyaz Filistin bayrağını indirir. Filistin Konseyi'nin kararının mürekkebi henüz kurumamışken Arafat olayları hafifletmek için acele eder. Kahire gazetesi *el-Ahram*'a, *"Mısır, Filistin halkı için güçlü bir desteği temsil eder"* diye açıklamada bulunur ve iki taraf arasındaki karabulutları dağıtmak için her şeyi yapmaya hazır olduğu sözünü verir. İki hafta sonra Mübarek, Kahire haftalık yayın organı *el-Mussavar*'a gündemdeki krizin ötesinde kendilerinin gözünde FKÖ'nün Filistinlilerin meşru temsilcisi olarak kaldığını belirterek uzlaşma için bir adım atar. Ayrıca sözlerine Arafat'ı *"pragmatik bir lider"* olarak gördüğünü ve O'na *"büyük bir inanç ve saygı"* beslediğini ekler. Temmuz ayı sonunda, Addis-Abeba'da Afrika Birliği Örgütü'nün yıllık konferansı sırasında gerçekleşen Mısır başkanı ile Arafat arasındaki görüşme uzlaşmayı mühürler.

8 Kasım 1987'de Amman'da Arap zirvesi konferansı toplanır. Filistinlilerin hakları üzerine rutin kararlar ve FKÖ'nün temsiliyeti üzerine kararlar kabul edilir. Kapanış oturumundan sonra gazeteciler Arafat'a FKÖ'nün barış için muhtemel bir uluslararası konferansta temsil edilmeleri konusunda hangi kararların oylandığını sorarlar. Arafat, Arapça kararların metnini dile getirerek *"Endişelenmeyin, bu, zirve tarafından onaylanan bir noktadır"* der. Amerikalı bir gazeteci konferans bürosunda

çalışan Ürdünlü bir memurdan edindiği kararların İngilizce metnini gösterir. Kararın İngilizce metninde FKÖ'ye bağımsız delegasyon statüsü veren madde eksiktir.

Arafat kızgınlıktan çılgına döner. Bahsi geçen cümlenin aynı zamanda Fransızca metinde de eksik olduğunu fark eder ve medya çalışanlarının çoktan mekânı terk ettiklerini görünce, kalan birkaç gazetecinin önünde kararların İngilizce metin örneklerinin üzerine elyazısıyla eksik olan kısmı ekler.

Bu, *"FKÖ'nün bağımsız temsiliyetine dokunan, zirvenin kararının gizlenmesini hedefleyen kasıtlı yanlışlıktan"* Ürdünlü memurları suçlayan Arafat, *"Bu, gerçek bir skandal!"* diye haykırır. Ayrıca Yaser Arafat, konferansın ev sahibi Kral Hüseyin tarafından havaalanında karşılanıp havaalanında uğurlanmayan tek lider olduğunu anladığında yaralanır. Kendisini ve FKÖ'yü marjinalize etme amaçlı bu denemeye Arafat, bir grup Ürdünlü devlet memurunun önünde söylediği, sonradan sık kullanılan bir siyasi deyim olan şu cümleyle tepki gösterir: *"Bizi marjinalize edemeyeceksiniz."*

Bu utanç ciddi öneme sahip bir olayla kısa zamanda silinecektir: Yirmi yıllık İsrail zulmünden sonra Gazze ve Batı Şeria'da yer yerinden oynayacaktır. İntifada (başkaldırı) başlamıştır.

9 Aralık 1987

Kim 8 Aralık 1987'de gelişecek bir olayın altı yıl sürecek bir başkaldırıyı başlatacağını düşünebilirdi ki? O gece, Gazze Şeridi'nde İsrailli bir kamyon dört Filistinli işçiyi ezer ve yedisini yaralar. Bazı tanıklara göre bu dra-

mın kazayla ilgili bir yanı yoktur. Bu, işgal altındaki topraklarda Filistinlilerin ölümle burun buruna geldikleri ilk olay değildir; fakat bu defa öfke doruk noktasına ulaşmış gibi görünmektedir: Djabalyah mülteci kampında yaşayanlar (60.000 kişi) ve özellikle de gençler, önce İsrail askerlerinin karşısında, sonra da olay yerine gelen gazeteciler önünde gösteri yaparlar. *"Günümüz tan ağarırken askerlerin bizi tokatladıkları, tekmeledikleri beden teftişi kuyruklarıyla başlıyor. Sonra sudan ucuz bir maaş için İsrailli patronumuzun yanında zorlu bir işgünü bizi bekliyor. Dönüşte yeniden polisler ve askerler, kuyruklar, küçük düşürülmeler. Ve işte bize kaba davranmakla yetinmeyen İsrailliler, bir gösteriye katıldığımız için bile değil; yalnızca işten dönerken bizi öldürüyorlar!"* diyerek bitkin bir gösterici açıklamada bulunur.

İntifada'nın resmi olarak başlangıcını işaret eden 9 Aralık'ta gösteriler devam eder ve önce Gazze'de, ertesi gün Batı Şeria'da -İsrailli yetkilileri endişelendirmeden- artar.[14] İsrail askerleri yoksunluktan ve kinden doğan inanılmaz bir öfke patlamasına karşı gelmek zorundadırlar: Onlardan silahlarını almaya çalışan gençler ancak ateş açılmasıyla geri çekilirler. 10 Aralık'ta İsrail Savunma Bakanı İzak Rabin, Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmek için ülkeden ayrılır. Hiçbir siyasi yetkili başkaldırıdan bahsetmez. Ve Rabin on gün sonra geri geldiğinde, o zamanlar söylendiği şekliyle, bu *"karışıklıklar ve ayaklanmalarda"* İran ile Suriye'nin sorumluluğu olduğunu belirtmekle yetinir. Eski Mossad yetkilisi, işgal

---

İsrail Ordusu Genelkurmay Başkanı General Dan Şomron, *"Birkaç gün içinde olaylar yatışacaktır"* diye bir demeç verir.

altındaki topraklarda hükümet ve ordunun faaliyetlerinin koordinatörü General Şumuel Goren, birkaç ay önce yaptığı gibi, *"Bu topraklarda bir daha hiç başkaldırı olmayacak"* gibi açıklamada bulunur.

15 Aralık'ta Bakan Ariel Şaron, 1967'den beri işgal altındaki eski Kudüs kentinin Müslüman mahallesindeki ikincil konutunda yeni eve taşınmasının şerefine kutlama düzenler. Bu provokasyon Kudüs'ün Arap kısmında hüküm süren isyan hissini daha da artırır. Anacadde Selahaddin'i gençler işgal ederler; polis güçleriyle çarpışıp İsrail bankalarının şubelerini yakarlar. Çok şiddetli bir şekilde bastırılırlar: Askerlere *"gerektiği gibi"* kullanmaları emriyle coplar dağıtılmıştır. *"Onların canları acıtılmalıdır. Hiçbir şey sert darbelerden daha etkili değildir. İsyancılar berelerle çıkmalılar ve yaralılar olmalıdır"* şeklinde Rabin açıklama yapar. Kısa sürede bölgedeki hastanelerde yüzlerce yaralı genç yatmaktadır.[15]

İsyanın başlarında Bağdat'ta olan Arafat, mücadelenin yeni bir aşamaya girdiğini hemen anlar: *"İşgal altındaki bölgelerde İntifada, halkın Siyonist emperyalizmin boyunduruğundan kurtulma isteğini ifade ediyor."* Daha İntifada'nın ilk haftasından itibaren haftalık yayın *el-Dustur*'a, *"Bu, uzun sürecek bir başkaldırıdır"* diye açıklamada bulunacaktır.

Başkaldırının başlamasından üç hafta sonra İntifada Ulusal Birleşik Kumandanlığı kurulur: Tüm siyasal akımlar burada temsil edilir; fakat üyelerinin adları gizli kalır. Her yerleşim bölgesinin her sokağında dağıtılan FKÖ ve Kumandanlık tarafından imzalanan elkitapçıkları talimatlar verir. Hızlı bir şekilde başkaldırı sivil ita-

---

Askerler göstericilerin taş atmalarını ya da duvarlara sloganlar yazmalarını engellemek için özellikle sağ eli hedef alırlar.

atsizlik şeklinde gelişir. İsrail askeri ve sivil hükümetinin Filistinli memurları -öğretmenler, polisler, vb.- görevlerinden çekilirler; muhtarlar İsrail yönetimiyle tüm bağlantılarını keserlerken İsrail'den gelen malların boykot edilmesi bildirilir.

Yaser Arafat uzun süreli sürdürülebilir bir başkaldırı düzenlemeye dikkat eder, ki bunun olabilmesi için halktan çok fazla şey talep edilmemelidir. Genel grev süresince, Birleşik Kumandanlık her gün mağazaların iki ya da üç saat açık olmasına söz vermiştir. FKÖ lideri de önemli bir karar alır: Ateşli silahlar kullanılmasını yasaklar. Arafat, Ocak ayı başında Kuveyt gazetesi *Siyassa* ile yaptığı bir röportaj vesilesiyle kendi düşüncelerini açıklar: *"İntifada çerçevesinde silah kullanılmasının yasaklanması İsrailli lerin katliamlar yapmalarını engellemeye yöneliktir [...] Bizim gücümüz silahlarda değil, davamızın haklılığında yatmaktadır."* İntifada'nın ilk on dört ayı boyunca yalnızca iki ateşli silah kullanımı haber verilecektir. Göstericiler, bu yönteme sonrasında çok az başvuracaklardır. Artan Filistinli ölü ve yaralı sayılarına[16] rağmen, İsrail tüfeklerine verilen ilk yanıt taşlardır: Silahlı mücadelenin yıldönümü 1 Ocak 1988'den itibaren Arafat tıpkı Lübnan savaşındaki *"bombaların çocukları"*nı selamladığı gibi *"taşların çocukları"*nı da selamlar. Her tarafta Arafat'a göre *"zafere götürmesi"* gereken silah *hidjara* (taş) ile *"taşların isyanı"* ile ilgili şiirler, anlatılar, kasideler duyulur.

Asilere yapılan tüm çağrılara bu kadar iyi uyulmamıştır. Arafat'ın işbirlikçi zanlılarının özel bir mahkeme önünde FKÖ tarafından onaylanacak hükümle yargıla-

---

İntifada'nın sonunda Filistinli 1300 ölü, 36.000 yaralı ve 150 İsrailli kurban vardır.

nacağını belirten beyanatlarına rağmen, halk hüküm verilmeksizin "işbirlikçileri" linç etmekte tereddüte kapılmaz: Kurbanların sayısı giderek artacaktır. İlk yıl yirmi olan kurban sayısı ikinci yılda yüz elliye çıkacaktır.

Bütün bunların yanında İsrail, Birleşik Kumandanlık ve yerel Filistin nüfusu arasındaki gerilimleri bir taraftan kışkırtmaya çabalarken diğer taraftan Tunus'un liderliğine neden olmanın yollarını arar. Fakat "içişleri" ve Tunus arasındaki ilişkiler sıkıdır ve FKÖ lideri hiçbir şeyin otoritesini tehdit etmemesine dikkat eder. Bununla birlikte yavaş yavaş İsrail tarafından tahliye edilen Batı Şeria ve Gazze'deki militanlar Arafat'a değerli bir takviye kuvveti sağlayacaklardır. Onların saha bilgileri ve İsrail ordusunun güçsüzlükleri Arafat'ın sıkı dostu ve İntifada'nın askeri sorumlusu Ebu Cihad'ın Tunus'tan olayları daha iyi düzenlemesini sağlar.

"İlk Kurşun"

Operasyon yalnızca birkaç dakika sürecektir: 1988 yılının 15 Nisan'ı 16 Nisan'a bağlayan gecesi iki koruma ve bahçıvanı öldürdükten sonra dört adam Ebu Cihad'ın Tunus kentinin birkaç kilometre kuzeyindeki Sidi Busaid'deki villasına sızarlar. İlk katta bir gürültü duyduğunda Birleşik Kumandanlık'a bir mesaj yazmaktadır. Revolveri elinde merdivene doğru ilerlemeye ancak zamanı olur: Kısa sürede dört adam teker teker ateş ederler. Bedenini yetmiş kurşunla delik deşik edilmiş halde bulacaklardır. Ebu Cihad'ın eşi İntissar ve on altı yaşındaki kızı Hanan, bu kötü sahneyle karşı karşıya geldiklerinde komandolar arabalarına varmışlardır; ertesi gün İsrail'e dönüş yolundadırlar.

Arafat hemen olay yerine gelir. En yakın dostunu kaybetmiştir. *"Bu, İsrailliilerin işine yaramayacak; İntifada devam edecektir"* demekle yetinir. Daha sonra şöyle konuşacaktır: *"Onu Tunus'u terk etmesi konusunda uyardım; ama o, bunu yapmadı. 'Allah ve Devrim adına ant içiyorum: İşlenen bu suçun öcü alınacaktır."* Ve ekler: *"Amerikalılar bu operasyondan haberdardılar. Ebu Cihad'ın bizim için önemli olduğunu bilmeliydiler. Terörist eylemlere geri dönüp dönmemeye henüz karar vermedim. Ama eğer bu operasyona katıldıkları doğruysa bunun bedelini ağır ödeyecekler."*

Ebu Cihad, İntifada'nın yüz kırk ikinci şehididir. Onun ölümünün ilanı işgal altındaki bölgenin her yerinde şiddetli gösterilere neden olacaktır.[17] *"Şehitlerin prensi", "[Filistin direnişinin] ilk kurşunu"* olarak adlandırılan Ebu Cihad, hiçbir şeyin durduramayacak gibi göründüğü İntifada'nın sembolü haline gelir.

FKÖ'nün silahlı kanadının efsanevi lideri, işgal altındaki topraklarda direniş operasyonlarından sorumlu olan Ebu Cihad'ın öldürülmesi, İsrail tarafından dikkatlice hazırlanmıştır. 1988 yılının Mart ayı başında İzak Şamir başkanlığında Ulusal Birlik hükümetinin güvenliği için tahdit kabinesi özellikle bu sorunu tartışmak üzere toplanır. Şamir, bakanlarına İntifada'nın tırmanmasını öğütleyen Ebu Cihad'ın öldürülmesi gerektiğini açıklar. Bakanların çoğunluğu Mossad'ın önerisi lehinde oy kullanır; Ezer Weizman karşı çıkar. 15 Nisan cuma günü Ebu Cihad'ın öldürülmesinden en az yirmi dört saat önce ve İsrail birliği denizden Tunus yoluna çoktan çıkmışken tahdit kabinesi operasyon için son kararını vermek üzere tekrar toplanır.

O gün 18 Filistinli öldürülecektir.

Toplantı bir saatten kısa sürer. Böyle bir saldırının barışçıl bir çözüme ulaşma şansını yok edeceğini ileri süren Ezer Weizman operasyona bir kez daha karşı çıkarken, Şimon Peres de karşı olduğunu belirtir. Operasyon, İşçi Partili İzak Rabin, İzak Navon, eski devlet başkanı General Haim Bar-Lev ve Likud içindeki İzak Şamir, Ariel Şaron, Moşe Arens, David Levi ve Moşe Katsav tarafından desteklenir.

Her şey en ince ayrıntısına kadar Genelkurmay Başkan Yardımcısı Ehud Barak tarafından düzenlenir. Saha sorumlusu, Moşe Yaalon Tugayı'nın generali, adamlarını Ebu Cihad'ın villasına benzer bir villanın içinde tatbikat yaparak eğitmiştir. Yüzlerce insan bu projeye yakından ya da uzaktan katılırlar, öyle ki Fransızlar, Tunus'taki FKÖ'ye bir şeylerin hazırlanmakta olduğunu bildiren bir mesaj gönderirler. Fakat Ebu Cihad'ı ortadan kaldırma isteği öyle kuvvetlidir ki Fransızların mesajını elde eden İsrailliler, operasyonun haberinin yayılmış olma ihtimaline rağmen vazgeçmeyeceklerdir.

20 Nisan günü Ebu Cihad, Damas dışındaki el-Yarmuk mülteci kampındaki şehitler mezarlığına gömülür. Cenaze törenine katılmayan Arafat, Suriye başkentine üç gün sonra gelecektir. O'na kendisini beş yıl önce tahliye eden Suriye devlet başkanıyla görüşme sözü verilmiştir. Gelir gelmez de şehitler mezarlığına gider. El-Yarmuk mülteci kampında inanılmaz bir karşılama O'nu beklemektedir; öyle ki bindiği araba kalabalıklar tarafından yukarı kaldırılır.

Başkan Esad ile 24 Nisan günü Suriye-Filistin toplantılarıyla ilgili dört saatlik bir görüşme gerçekleştirir. Suriye düşmanlarının -Hıristiyan milisler, Hizbullah ve Filistinliler- birikmesine izin veremeyeceği için, Arafat,

Lübnan'da sınırdaki saldırılardan kaçınmayı kabul eder. İşgal altındaki bölgelerde yapılan başkaldırı FKÖ'nün liderinin gözünde Lübnan'la sorunları ikinci plana atmıştır. İki lider arasındaki sonu gelmez sorun arasında bir anlaşma noktası bulunur. Fakat bu, gerçek bir uzlaşma değil, yalnızca verilen bir moladır.

Kralın Vedası

İntifada hızla siyasal satranç tahtasını altüst edecektir: İlk yıldan itibaren Arafat tüm dünyanın gözünde yeni bir saygınlık kazanır -O, isyanda olan bir halkın lideridir- ve bu da O'nun özerk olarak muhtemel bir barış konferansına katılma şansını artırır. Ürdün Kralı Hüseyin, bu yeni durumun en büyük kaybedenidir: Bu anı "Kara Eylül"den beri bekleyen Arafat'ı çok mutlu edecek şekilde, Ürdün kralı en sonunda Batı Şeria'daki emellerinden vazgeçmek zorunda kalır.

Birkaç ay güç dengelerini altüst etmeye yetmiştir. İntifada'nın başlamasından bir ay önce Amman zirvesinde, Ürdün kralı diyaloğu yeniden başlatmayı dileyen Arafat'a yanıt vermeyi reddeder. Aralık ayının başında kral, BM tarafından düzenlenen Filistin halkının haklarıyla ilgili bir kongreye Filistin sorununda "Ürdün'ün özel rolünün" altını çizen ve FKÖ'yü bu konuda etkisiz bırakmaya çalışan bir mesaj yollar. Bu mesaj İsrail'i sevindirir: *"Kral Hüseyin, Batı Şeria'ya geri dönüyor"* diyen İsrailli diplomatik çevrelerce bu mesajın altı çizilir.

Cezayir Başkanı Şadli bin Cedid, ilk başta İntifada'yı tam olarak kavrayamamış olup böyle bir toplantı için önce çok istekli olmasa da Arafat'ın baskılarıyla Mart 1988'de, İsrail-Arap sorunu ve özellikle bu yeni ortam-

daki Filistin sorunu hakkında ortak bir tavır almak için olağanüstü bir Arap zirvesi çağrısı yapar.

Haziran ayı başında Cezayir kentinde yapılan toplantıda Arafat bir kahraman gibi karşılanır. Bu zirvede yalnızca işgal altında yaşayanlar için siyasal ve finansal destek verilmesi oylanmakla kalınmamış, ama aynı zamanda FKÖ'nün muhtemel bir barış konferansına diğer delegasyonlarla aynı şartlar altında katılmasına da karar verilmiştir. Kral Hüseyin zirvede yaptığı uzun konuşmasında Filistin davasına karşı takındığı yeni tutumunu açıklar. Ona göre FKÖ'yü *"Filistin halkının tek ve meşru temsilcisi olarak"* tanıyan Ürdün'ün, *"Filistin toprağı üzerinde en ufak bir parsel arzusu"* yoktur. İşgal altındaki nüfusa Ürdün desteğini hatırlatan Ürdün kralı, Arap ülkelerini *"başkaldırının amaçlarına ulaşmak amacıyla devam edebilmesi için organize ve etkili bir şekilde destekleme"* çağrısında bulunur. Sonra kral, delegeleri meraklandıracak olan şu cümleyi sarf eder: *"Ürdün'de Batı Şeria'daki Filistinlilerle kopuşu isteyen sesler yükseliyor."* Kral Hüseyin ne demek istemektedir? Aynı akşam Arafat'la yaptığı, Arafat tarafından *"sakin"* olarak tanımlanan görüşmede ne demek istediğini anlatmayacaktır. Fakat 31 Temmuz 1988 günü tarihi bir ulusa sesleniş konuşmasında Kral Hüseyin, Ürdün ile Batı Şeria arasındaki tüm idari ve hukuki ilişkilerin kesildiğini ilan eder. Bir başka deyişle, büyükbabası Kral Abdullah tarafından 1948 Savaşı sonrası katılan topraklardaki hükümranlığından fiilen vazgeçmektedir.

Ayrılmayı düzenleyen adımlar arasında Ürdün parlamentosunun feshedilmesi (temsilcilerin yarısı Batı Şeria'dan olduğundan), Filistinli senatörlerin azledilmeleri, Batı Şeria için beş yıllık Ürdün planının kesintiye

uğraması ve bölgedeki 23.000 Filistinli memurun maaşlarının durdurulması da yer alır... Pek tabii ki bunlardan hiçbiri FKÖ'yle görüşülerek kararlaştırılmamıştır... Bağdat'ta bulunan Arafat, FKÖ'nün Kral Hüseyin tarafından boşta bırakılan tüm memurların sorumluluğunu aldığını ilan eden bir kararname yayınlar: Bu ağır yükün üstlenilmesi aynı zamanda bağımsız bir Filistin devleti için atılan ilk adımdır ve aynı zamanda bu, İntifada'nın ilk büyük zaferidir.

Bu zafer Arafat'ın 242 Sayılı Kararın kabulünü ve Batı Şeria ile Gazze'de bağımsız bir devletin törenle ilanını düşünmeye başlamasını sağlar. George Habbaş'ın eski sağ kolu ve FHKC eski sözcüsü, sonradan Arafat'ın yakın danışmanı olan Bassam Ebu Şarif, İsrail'le doğrudan müzakerelerin açılmasına çağrıda bulunur. Cezayir'deki Arap zirvesinde gazetecilere yirmi sayfalık bir broşür, bir *Filistin dosyası* dağıtılır. Bu dosyada *"FKÖ'nün düşüncesi Filistin-İsrail sorunun çözümü için perspektifler"* başlıklı bölümde şöyle yazar: *"İki tarafın anlaşmasının anahtarı İsrailliler ve Filistinliler arasında müzakerelerde yatmaktadır. Filistinliler İsrailli muhataplarını seçmeyi tercih edeceklerdir. Hiç şüphesiz Barış Şimdi hareketiyle bir ay içinde bir anlaşmaya varılabilir; fakat bu oluşumla bir anlaşma yapmanın İsrail devletiyle bir anlaşma anlamına gelmediğinin farkındayız. Ve İsrail'le anlaşma yapmanın yollarını aradığımız müddetçe Şimon Peres'in İşçi Partisi'yle ya da İzak Şamir'in Likud'u ile ya da İsrailllilerin temsilci olarak seçecekleri herhangi bir kişiyle müzakere etmeye hazırız."*[18]

[18] Bu makale barış yanlısı İsraillilerin saflarında gürültülü bir yankı yapar: "Barış Şimdi" hareketinin bir elkitapçığında iki boş sandalye çiziminin altında

Bağımsızlık bildirgesine gelince, *Filistin Devleti Bağımsızlık Bildirgesi*[19] projesine Kudüs'ten dahil olan Faysal el-Hüseyni'nin adımıyla hızlanır. Başka sonuçları olmayacak bu metin, Arafat'ı güçlü bir şekilde sembolik olan kendi bağımsızlık bildirgesini çöpe atmaya yüreklendirir. Tunus'ta, FKÖ yönetimi, her ne kadar bazıları bu 242 Sayılı Karara evet'in Amerika Birleşik Devletleri açısından FKÖ lehine bir jest olduğunu düşünseler de İsrail'in tanınması kartının oynanmasının ve İsrail'in sınırlarında bağımsız bir Filistin devletini ilan etme zamanının geldiğine karar verirler.

Hiç şüphesiz çok önemli bir siyasi nokta üzerinde durulmalıdır: Kral Hüseyin'in Batı Şeria'dan vazgeçmesi, bir barış anlaşması çerçevesinde işgal altındaki toprakların geri verilmesi şartını koşan 242 Sayılı Kararın FKÖ tarafından kabulünü mümkün kılar. Kral Hüseyin yerini işgal altında yaşayanların *"tek ve meşru"* temsilcisine bırakır ve bu temsilcilik bundan böyle bu toprakların (Mısır'ın Filistin egemenliğine vermeye hazır olduğu Gazze Şeridi'yle beraber) kontrolünü zorunlu kılar. Yani artık bu kararın uygulanması FKÖ'nün yararınadır.

Bağımsızlık bildirgesine ve 242 Sayılı Kararın kabulüne kurumsal bir çerçeve verebilmek için Arafat, onları Kasım 1988'de Cezayir'de gerçekleşmesi gereken Fi-

---

"Gerçekten konuşulacak kimse yok mudur?" diye yazar: Filistinliler ile İsraillileri bir görüşmeye davet eder.

Tunus'taki Arafat'a gönderilen bu belge yönetimin üstünlüğünü FKÖ ve Arafat'a verir; fakat yasama organının 150 vekilinin hepsinin Batı Şeria ve Gazze'de yaşamalarını özellikle belirtir. FKÖ lideri bu vekillerin *"işgal altındaki bir rejimde bir bağımsızlık bildirgesinin büyük ağırlığını kaldıracak ne gücü ne de özgürlüğü"* olduğunu savunarak, ayrıca İsraillilerin yönetimi marjinalize etmek için manipülasyonlarını artıracağını söyleyerek reddeder.

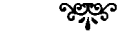
listin Ulusal Konseyi'nin toplantısında kabul etmeye karar verir. Bundan önce ise açıkça barış sürecine kendini adayan FKÖ içindeki değişimleri gösterebilmek amacıyla olmazsa olmaz bazı ziyaretler düzenleyecektir.

Eylül 1988 ortasında Arafat ilk defa Avrupa Parlamentosu'nun Strasburg'daki merkezine gider ve Avrupa Parlamentosu'ndaki konuşmasında İsrail'in varlığının tanınmasından, bir Filistin devletinin kurulmasından ve 242 Sayılı Kararın kabulünden bahseder. Avrupa Parlamentosu eski başkanı Simone Veil ve Jean-Marie Le Pen'in karşı çıkışlarına rağmen FKÖ liderinin bu ziyareti, İsrail'i geleneksel olarak destekleyen ülkeler arasında Filistin davasının lehinde açıkça bir gelişmeyi gösterir. Fransız eski sosyalist bakan Jean-Pierre Cot, genel eğilimi şöyle özetler: *"Biz daha fazla şey duymak istiyorduk; fakat hava olumluydu. Arafat barışı arayan bir adam gibi konuştu.*

Gazeteciler ise silahsız, bir elinde zeytin dalıyla gelen ve her şeyin ötesinde diyaloğa hazır bir adamın görünümünü bulacaklardır: *"Tüm Yahudi evlatları, İsrailliler ve onların çocukları için bir mesajım var: Onlara şana tova [İbranicede 'iyi yıllar' demek] dileklerimi iletin. Benim aradığım, İsrail için, bizler için, hepimiz için bir İsrailli Charles de Gaulle. Tüm İsraillilere sesleniyorum: Bizler hepinize barış öneriyoruz. Gelecek seçimlerde barış cephesi için oy verin. Savaş sancağını sallamayanlar için oy verin.*

12. BÖLÜM

Ödün Zamanı

Cezayir kentinde 12 Kasım 1988'de başlayan Filistin Ulusal Konseyi'nin on dokuzuncu oturumunda Arafat, FKÖ'nün stratejisindeki değişimi onaylatmayı başarır.

Bağımsız bir Filistin devletinin ilanının oylanması kolay olduysa da herkesin yirmi bir yıldan beri karşı olduğu -herkesten önce Arafat'ın- 242 Sayılı Kararın kabulü ise daha tartışmalı olmuştur. Fakat İntifada verileri değiştirir. Evet oyuna[1] düşmanca tavrına karşın Habbaş bu defa birliğe öncelik verir ve karar kabul edilirse bu kez oturumu terk etmeyeceğini belirtir: *"İsraillilere benim geri çekilmemi görme zevkini vermeyeceğim. Bizim tek kelimemiz her zaman 'zafere kadar devrim' idi. Bugün ise şunu ekliyoruz: 'Zafere kadar birlik'"* El-Fetih

---

FHKC lideri 242 Sayılı Kararın kabulünün karşılığında İsraillilerin hiçbir şey sunmadıklarının altını çizer.

vekillerinden biri o zaman bana ironiyle dolu şu içtenlikli açıklamada bulunmuştu: *"Arafat'ın uzun yıllardan beri bu karara karşı yaptığı konuşmalardan alıntılar aktararak ve kendimden tek kelime eklemeyerek bu karara karşı uzun ve mükemmel bir konuşma yapabilirim... Fakat çok iyi biliyorum ki ilerlememiz gerekiyor."*

Tartışmaların sonunda 242 Sayılı Karar, 253 lehte, 46 karşı oy, 10 çekimser oyla onaylanır. Fakat *"tüm şekilleriyle terörizmin, devlet terörü de dahil olmak üzere reddini"* içeren bu metin, *"BM Güvenlik Konseyi'nin 242 ve 338 Sayılı Kararları, Filistin halkının ulusal haklarının garantisi, özellikle BM prensipleri ve kararlarına uygun olarak bağımsızlık hakkı çerçevesince uluslararası bir barış konferansının toplanmasını"* talep ediyor; koşulsuz ve eklemesiz bir evet oyu bekleyen Amerika Birleşik Devletleri'nin isteğine tam olarak uymuyordu. Filistinliler için ise bu, zaten çok büyük bir ödündür. Aslında FKÖ, 1967'de Ürdün ve Mısır, 1970 yılında (Rogers planını benimseyerek) İsrail ve 1973'te Ekim savaşından sonra Suriye'den sonra Yakındoğu'da bu kararı kabul eden son örnektir.

Filistin merkezi yönetimi artık Batı Şeria ve Gazze'de egemenliğini resmi olarak etkili hale getirebilir. 15 Kasım 1988 akşamı Pins Kulübü kongre salonunda eşinin yerinde oturan Ebu Cihad'ın dul eşinin önünde Şair Mahmud Derviş tarafından hazırlanan Bağımsızlık Bildirgesi sakin bir sesle okunur: *"İnsanlığa bildirilen kutsal mesajların diyarı Filistin, Filistin-Arap halkının anavatanıdır. Halk buradan yayılır ve dağılır. Ulusal ve insani varlığı halk, toprak ve tarih arasındaki sürekli ve de-*

gişmeyen organik ilişkiyle kendini göstermiştir."[2] Mücadeleleri, tahliyeleri, işgalleri hatırlatan metin, *"Filistin'in Arap ve Yahudi olmak üzere iki devlet arasındaki paylaşımını tavsiye eden BM Genel Meclisi'nin 181 Sayılı Kararı [...] Arap Filistin halkının egemenlik ve bağımsızlık hakkını da garanti eden uluslararası meşruluğun koşullarını bugün hâlâ temin eder"*[3] diye açıklama getirerek Ulusal Filistin Bildirgesi'nden farklılığını açıkça ortaya koyar.

Sabahın bir buçuğuna doğru Arafat şu açıklamada bulunur: *"Filistin Ulusal Konseyi, Allah'ın ve Arap-Filistin halkı adına, bizim Filistin toprağımız üzerinde, şanlı Kudüs başkenti ile Filistin devletinin kurulmasını ilan eder."* Bu son cümlelere alkışlar eşlik eder. Filistin renklerindeki balonların kubbe tavanına atıldığı salonda ayağa kalkılır, kucaklaşılır ve ağlanır. Orkestranın Filistin ulusal marşı *Biladi, biladi*'yi (Ülkem, ülkem) çalan ilk notalarının ardından Arafat elini zafer işareti yaparak kaldırır ve ayrım yapmaksızın tüm yurttaşlara parlamenter ve demokratik bir rejim sözü veren konuşmasını sonlandırır.

Bazı pasajlar 1948'de yazılan İsrail'in Bağımsızlık Bildirgesi'ni hatırlatır. Bu bildirgeye Derviş, FKÖ'ye katılmadan önce İsrail'deki lise yıllarından aşinadır. 14 Mayıs 1948 tarihi David Ben Gurion tarafından okunan İsrail bildirgesinin başlangıcı şöyle demektedir: *"Eretz Israel [İsrail toprağı] Yahudi halkının doğduğu yerdir. Onun ruhsal, dinsel ve ulusal karakteri burada oluşur. Bağımsızlığını kazandığı ve hem ulusal hem de evrensel kültürünü kurduğu yer burasıdır."*

İsrail devletinin kuruluşunun temeli olan 181 Sayılı Kararın bahsinin geçmesi Konsey'in iki devlet prensibini tanıdığı anlamına gelir. Ve *"İngiliz mandasının sınırları dahilindeki Filistin bölünemez bir birliktir"* (2. paragraf) ve *"1947 yılında Filistin'in paylaşılması ve İsrail devletinin kurulması tamamıyla kanun dışıdır"* diye belirten Filistin Bildirgesi *fiilen* geçersiz hale gelir.

Arafat'ın ardından yine alkış sesleriyle Cezayir Dışişleri Bakanı Bessaieh Boualem, Cezayir devleti tarafından Filistin devletinin *"toplu ve meşru olarak tanındığını"* açıklamak için kürsüye çıkar. Dışarıda ise gençler *debka* (ünlü popüler bir dans) yapmaktadırlar.

İlk günden itibaren pek çok Arap, İslam, Üçüncü Dünya ülkeleri ve sosyalist devletler Filistin devletini tanırlar. Bununla birlikte her ne kadar bir yıl içinde 127 ülke[4] bu sanal devleti tanıyacak olsa da Arafat kesin adımın Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail'e dayandığının çok iyi farkındadır. İzak Şamir, Arafat'ın bu davranışının yalnızca bir *"propaganda manevrası"* olduğunu ve Ulusal Konsey'in kararının da uluslararası kamuoyunu kandırma denemesi olduğu yorumunu yapmakla yetinir. Bir aşamanın geçildiğini kabul eden Amerikalılar, Filistinlilerden açıkça İsrail'in var olma hakkını tanımalarını, 242 Sayılı Kararı kabul etmelerini ve terörizmden vazgeçmelerini isterler.

Amerikan reddinin duvarını yıkma endişesinde olan FKÖ lideri, *"can sıkıcı"* olarak varsaydıklarına boyun eğecek ve seçimlerini anlatmaya koyulacaktır. Bu yüzden yakında New York'ta yapılacak olan BM Genel Meclisi'nde özellikle beklenmektedir. Hesapta olmayan bir olay planları değiştirecektir: Arafat'ın Amerika Birleşik Devletleri'nin Tunus Elçiliği'ne yaptığı vize başvurusu reddedilir.[5] Kısa sürede Mısır ve Ürdün, Genel Meclis

---

Bu durum Yaser Arafat'a, Filistin devletinin İsrail devletinden daha fazla ülke tarafından tanındığını söyletecektir.

ABD, 1947'de BM ile yaptığı, resmi amaçlarla BM'ye girecek olan kişilere topraklarına girişini kabul etmeyi taahhüt ettiği anlaşmaya rağmen, Amerikan Kongresi'nin güvenlik nedenleriyle vize verilmesini reddeden bir yasa oylamasını sağlayarak Arafat'ın ülkesine girmesini reddeder.

toplantısının New York'tan Cenevre'ye alınması çağrısını yapar. Bu talep 121 ülke tarafından kabul edilirken 2 ülke tarafından (Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail) reddedilir.

6 Aralık 1988'de Arafat kar altındaki Stockholm'de bir devlet adamının onurlu karşılama töreniyle karşılanır. Ertesi gün İsveç Dışişleri Bakanı Sten Andersson'un girişimiyle içlerinde Rita Hauser'in de bulunduğu beş Yahudi Amerikalı, barış yanlısı Filistinlilerle[6] görüşürler. Bu görüşme Arafat tarafından imzalanan, antetsiz bir kâğıda yazılan ünlü Stockholm Bildirgesi'nin oluşumuna yol açacaktır. Amerikan Dışişleri Bakanı George Shultz'a yöneltilen bu belge, 242 ve 338 Sayılı Kararların temelleri üzerinde İsrail-Arap sorununa son verecek genel bir barış anlaşmasıyla sonuçlanacak bir uluslararası konferans çerçevesinde, FKÖ'nün İsrail'le müzakerelere başlamaya hazır olduğunu belirtir. Ayrıca aynı belge İsrail'le barış içinde yaşamayı ve İsrail'in, tıpkı 1967'den beri işgal altındaki Filistin topraklarında FKÖ'nün kurmak istediği Filistin devleti gibi emin ve tanınan sınırlar içinde var olma hakkına saygı duymayı ve ister bireylerden, ister gruplardan ya da devletlerden gelsin her tür terör eylemini kınamayı içerir.

İsveç Başbakanı İngvar Carlsson'un gözünde *"çok büyük adım"* olan, Stern Andersson'a göre *"tarihi belge"* olarak adlandırılan bu belge, Arafat'a göre ise *"Cezayir kararlarının belirsizlikten ve ikircillikten uzak açık ve net bir okumasıdır" "Ulusal Konsey biri Filistin, diğeri Yahudi iki devletin kurulmasını kabul etti"* diye hatırla-

---

Bu Filistinlilerin arasında FKÖ yürütme komitesi üyeleri Yaser Abdu Rabbuh ve Mahmud Derviş de vardır.

tır. Ve bununla birlikte her ne kadar George Schultz, FKÖ lideri tarafından getirilen *"birkaç aydınlatmayı"* kutlasa da Washington ve Filistin merkezi arasındaki diyaloğun şartlarının hâlâ oluşmadığını düşünür. Stockholm Bildirgesi'nde Cezayir kararlarının *"kapitülasyonvari"* bir okumasını gören Havatme ve Habbaş'ın eleştirilerine meydan okuyan Arafat, kendini bir kez daha anlatabilmek için sakince Cenevre'deki BM Genel Meclisi'nin açılışını bekler.

13 Aralık 1988'de 159 BM üye ülke temsilcisi -bu temsilcilerden 50'si dışişleri bakanlarıdır- Cenevre'de Amerikan beklentilerini ve aynı zamanda Filistin solunun isteklerini de yanıtlaması gereken Arafat'ın konuşmasını[7] dinlemek için Cenevre'de toplanmışlardır. FKÖ lideri, Stockholm Bildirgesi'nin de belirttiği gibi İsrail-Arap sorunuyla ilgili global bir çözüm çağrısı yapar. Terörizm üzerine *"Burada bugün bu salonda bulunan bir zamanlar sömürgeleştirme karşıtı savaşlarında terörist olarak tanımlanmış olan herkesi selamlıyorum: Onlar bugün halklarının güvenini kazanmış, sadık ve içten adalet ve özgürlük ilkelerini benimsemiş yöneticilerdir"* diye konuştuktan sonra, Charles de Gaulle izi taşıyan şu çağrıyı yapar: *"İsrail yöneticilerini Birleşmiş Milletler çatısı altında bir 'cesurlar barışı' yapmak için buraya çağırıyorum.*

Arafat, Arapça yaptığı bir buçuk saatlik konuşması sırasında Amerikalıların, aracı İsveçlilerin ve diğerlerinin bekledikleri anahtar cümleleri, sihirli kelimeleri söy-

---

Bir Alman temsilci, daha önce örneği görülmeyen Genel Meclis'in bir kıtadan diğer kıtaya yer değiştirmesi için yapılan harcamalara (645.000 $) gönderme yaparak *"Çok pahalıya mal olan bir konuşma"* diyecektir.

lemiştir. Her şey söylenmiştir, ama zayıfça söylenmiştir; çünkü Tunus'taki FKÖ Yürütme Komitesi'nin sol temsilcileri *"ulusal onur sebebiyle"* Arafat'ın Amerikalıların İsveç dışişleri bakanı aracılığıyla kendisine dikte ettirdiği, kendilerini bağlayan paragrafları okumasına karşıdırlar.

Ne olursa olsun bir kez daha BM'yi[8] memnun eden bu konuşma, George Shultz tarafından anlaşılmaz bulunur. Andersson, Arafat'ı ertesi gün bir basın toplantısı düzenlemeye ve Amerikalıların taleplerini teker teker ele almaya ikna ederek durumu kurtaracaktır. Andersson'ın elinde tamamıyla Shultz tarafından verilmiş gizli bir belge vardır ve bunun bir kopyası da Arafat'tadır: Amerika Birleşik Devletleri, Arafat 242 Sayılı Kararı ve İsrail'in var olma hakkını kabul ettiği ve terörizmden kesin olarak vazgeçildiğini telaffuz ettiği takdirde FKÖ'yle diyaloğu başlatmaya hazır olduğunun sözünü vermektedir.

BM Genel Meclisi'nin oturumunun ikinci gününde 600'den fazla gazeteci Arafat'ın ABD'nin yandaşlığını kazanması gereken konuşmasını basın toplantısının yapılacağı salonda beklemektedirler. *"Hafızalarınızı tazelemek için tekrarlıyorum..."* der FKÖ lideri, Amerikan Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan, Schultz'un hazırlamış olduğu belgede yer alan üç noktaya değinen konuşmasının İngilizce versiyonunu okumaya başlamadan önce. Monoton bir sesle 242 Sayılı Kararı müzakerelerin temeli olarak kabul ettiğini hatırlatır ve İsrail'in var olma hakkını teyit eder. *"Terörizme gelince, ben dün*

[8] BM Genel Sekreteri Javier Perez de Cuellar bu konuşmayı, "barış süreci için yeni ve önemli bir katkı" olarak tanımlar ve BM Genel Meclisi, aynı gün FKÖ'ye BM'de gözlemci statüsü veren bir kararı onaylar.

açık bir şekilde teröre karşı olduğumu belirttim ve hafızaları tazelemek için terörü bütünüyle ve tüm şekliyle ister bireysel, ister grup olarak, isterse devlet terörü olarak reddettiğimizi[9] *tekrarlıyorum."* Fakat Amerika Birleşik Devletleri'nden ayrılarak *"ulusal kurtuluş mücadelesinin bir parçası olarak şiddete başvurma"* noktasında onlara boyun eğmez. Konuşması bittikten sonra Amerikalı bir gazeteci, Arafat'a şu soruyu yöneltir: *"242 ve 338 Sayılı Kararların kabulü koşulsuz bir kabul mü?"* Bezgin bir şekilde şöyle yanıt verir Arafat: *"Tabii ki. Yeter artık! Daha ne istiyorsunuz? Striptiz mi?"*

Basın toplantısını Washington'dan izleyen Shultz, memnun olduğunu açıklar; ama şunu belirtir: *"Söylediklerim hiçbir şekilde Amerika Birleşik Devletleri tarafından bağımsız bir Filistin devletinin kabul edildiği ya da tanındığı şeklinde yorumlanmasın. Amerika Birleşik Devletleri'nin tutumu Batı Şeria ve Gazze'nin statüsünün iki taraftan birinin tek taraflı olarak kararlaştırılamayacağı, yalnızca bir müzakere süreci sonrasında kararlaştırılabileceğidir. Amerika Birleşik Devletleri bağımsız bir Filistin devletinin ilanını tanımıyor. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'nin İsrail'in güvenliği hakkındaki sözünün sarsılmaz olarak kaldığının altını çizmek de önemlidir."* En sonunda Amerikan dışişleri bakanı, Amerika Birleşik Devletleri'nin FKÖ temsilcileriyle diyaloğu başlatmaya hazır olduklarını açıklar. *"Tunus'taki büyükelçimizi bu diyalog için tek kanal olarak belirliyorum.*

Reagan ise böyle bir diyaloğun *"barış sürecinde önemli bir adım olmasının yanında Filistinlilerin dü-*

---

[9] Bir önceki gün dediği gibi "*itham ettiğimizi*" değil, bu defa "*reddettiğimizi*" der.

süreçlerinde önemli bir gelişmeye işaret ettiğini" açıklayacaktır. Arafat için ise bu, yarım bir zaferdir. ABD'nin tutumundan haberdar olduğundan beri Arafat, Tunus'taki FKÖ Büyükelçisi Hakam Balawi'yi FKÖ ile ABD arasındaki diyalogdan sorumlu kişi olarak atar. Fakat ABD'nin resmi söylemlerinde barış konferansından ve bağımsız Filistin devleti perspektifinden bahsetmemeleri dikkatinden kaçmamıştır. Ve her ne kadar İsrail'e olan taahhütlerini, özellikle güvenlik açısından teyit etseler de Filistinli kurbanlarla ilgili tek kelime edilmemiştir.

Rejime bağlı Filistin muhalefeti Amerika Birleşik Devletleri'yle diyaloğun başlamasını olumlu karşılar. George Habbaş bu sonuçta İntifada'nın etkili olduğunu düşünür ve Nayef Havatme'ye göre bu, ABD'nin geri çekilmesidir. Bununla birlikte Arafat'ı barış ortağı olarak gören uluslararası kamuoyunun[10] ve Avrupa Parlamentosu'nun FKÖ'yü *"sürgündeki Filistin hükümeti"* olarak tanıyan kararına rağmen, Şamir her türlü diyaloğa karşı düşmanca yaklaşmaktadır: Arafat'ın adımlarını *"kurnazlık anıtı"* olarak tanımlamakta ve hiçbir zaman FKÖ'yle müzakere etmeyeceğini tekrarlamaktadır.

12 Aralık'tan itibaren Tunus'taki Amerikan Büyükelçisi Robert Pelletereau, Hakam Balawi ve Yaser Abdu Rabbuh ile diyaloğu başlatır.

Arafat'a göre ise FKÖ'nün imajı her zamankinden daha önemlidir. Doğrudan Filistin kamuoyuna hitap edebilmek için kamu televizyonuna özel bir röportaj yapar;

ABD'de bile kamuoyunun tepkisinin ılımlı olduğunu belirtelim. Yahudi dernekleri bile Reagan'ın kararını eleştirmekten kaçınırlar. İntifada'nın bastırılmasının belleklerde yarattığı imaj yavaş yavaş fikirleri değiştirmiştir.

ama bu röportajın yayınlanması kanalın yöneticisi tarafından yasaklanacaktır. Batı'da ise bir dizi resmi ziyaret gerçekleştirir: Avusturya, Vatikan, İspanya.[11]

Tunus'a gitmeden önce Ebu Ammar, hasta dostu eski Avusturya Şansölyesi Bruno Kreisky'e duygusal bir ziyaret yapmak için Mayorka'daki Palma'ya doğru hareket eder. Bir buçuk yıl sonra Kreisky vefat edecektir ve Arafat, bu *"samimi dost"*a son bir saygı gösterisinde bulunacaktır. O sırada Arafat, Suudi Arabistan'da bulunmaktadır. Körfez krizinin tam ortasında Kral Fahd'la öngörülmüş bir görüşmesinden vazgeçecek ve kral tarafından kendisine tahsis edilen bir uçakla Viyana'ya uçacaktır. Arafat, krala şöyle diyecektir: *"Böyle büyük bir adama nasıl olur da son bir saygı gösterisinde bulunmam?"*

"'Hükümsüzdür' Deyin"

2 Mayıs 1989'da Arafat, Paris'e gelir. Bu, onun Güvenlik Konseyi daimi üyesi olan Batılı bir ülkeye yaptığı ilk resmi gezidir. Bu geziye önemli bir davranış damgasını vurmuştur: FKÖ lideri gezisinden önce Élysée Sarayı'na sözlerinin samimiliğini kanıtlamaya girişmişti. Bu nedenle Filistin Ulusal Bildirgesi'nin, İsrail devletine ve varlığına düşman bir metin olduğundan, artık FKÖ'nün yeni tutumuyla uyumlu olmadığını halka açıklayacaktır.

Aynı akşam, Bildirge ve Kasım'daki Cezayir Konseyi kararları arasındaki çelişkilerin altını çizerek kendisinden bu soruyla ilgili daha fazla netlik isteyen François Mitterrand ile bir görüşmeden sonra Arafat, Fransız TF1

İspanya ve Yunanistan'ın Filistin davasında kazanılmış ülkeler arasında olduğunu hatırlatalım.

televizyonuna FKÖ bildirgesinin terk edildiğini ve artık hiçbir hukuksal değerinin olmadığını açıklar. Son Konsey sırasında iki devletin varlığını tavsiye eden siyasi bir programla seçildiğini hatırlattıktan sonra, duygularını saklamayan bir memnuniyetle Fransızca olarak, *"c'est caduc"* ("hükümsüzdür") der.[12]

Arafat'ın tutumu, Suriye yanlısı Filistinli örgütlerin tepkisini bir kez daha toplar. Ahmed Cibril, onun "Filistin davasına ihanet ettiği" ve *"Bildirge'yi geçersiz"* ilan ettiği gerekçesiyle öldürülmesi çağrısında bulunur. Şamir ise şu sözleri tekrarlar: *"Arafat siyasal sahneden silinmelidir. Tek bilmek istediğim, siyasal sahneyi O'nun nasıl terk edeceği."*

Fransa'da hükümet ile muhalefet arasında fikirler paylaşılmıştır. Sosyalistler Arafat'ın ziyaretinden memnundurlar. Eski başbakan ve Sosyalist Parti Birinci Sekreteri Pierre Maurois, Filistinlilerin Şamir'in reddettiği barış yolunda olduklarına inandığını söyleyecektir. Fakat sağ partiler bu inisiyatifi eleştirirler. Bunun üzerine sosyalistler, Arafat'ın Paris'e gelmesine karşı çıkan eski başkan Valéry Giscard d'Estaing'e, kendisinin FKÖ bürosunun Paris'te açılmasına izin verdiğini ve hükümetin hiçbir bakanının İsrail'e resmi ziyaret yapmamasını sağladığını hatırlatırlar. Fransız cumhurbaşkanı kendisini şöyle savunacaktır: *"Fransa, Arafat'ı biraz geç kabul etti. Onu komünist ülkelerin hepsi, bağımsız ülkelerin tümü, pek tabii ki Arap ülkelerin hepsi, Latin Amerika'nın önemli sayıdaki ülkeleri, Yunanistan, İspanya, İtalya,*

Arafat daha sonra kendisine "*caduc*" (hükümsüz, geçersiz) kelimesinin suflesini verenin Dışişleri Bakanı Rolan Dumas olduğunu açıklayacaktır. Dumas, Arafat'a "*C'est caduc deyin. Tüm iyi niyetli insanlar anlayacaklardır*" diyecektir. Böylece "caduc" kelimesi Filistin tarihine ve kelime hazinesine girecektir.

Vatikan gibi Avrupa ülkeleri kabul ettikten sonra kabul etti.

Ziyaretinin sonunda Jean-Pierre Elkabbach, Arafat'la röportaj yapar. Europe 1 muhabiri, O'na şu soruyu sorar: *"Bakın siz Bildirge'nin geçersiz ve geleceği olmadığını söylediğinizde bunlar yalnızca kelimeler. Annem sizin konuşmalarınızı dinledi ve bana sizin söylediklerinize güvenemeyeceğini hissettiğini söyledi."* Arafat sakin bir şekilde yanıtlar: *"Oysa benim kız ve erkek kardeşlerim bana, Şamir'e güvenmediklerini söylüyorlar. Bununla birlikte kırk bir yıldan beri savaşı denedikten sonra, kız kardeşim, erkek kardeşim ve ben, şimdi barışı denememiz gerektiğine inanıyoruz. Bizimle müzakere etmeyi reddeden Şamir'in aksine ben herkesle müzakereler başlatmaya hazırım; en kötü düşmanımızla bile. Dostlarla ilişkileri güçlendirmeye çalışırız; fakat barışı düşmanlarla yaparız. Beni öldürmek istemiş olan Şaron'la bile görüşmeye hazırım. İsrail adına konuştuğu ve İsrailliler tarafından seçildiği sürece o, geçerli bir muhattaptır."*

Mağdurların Mağduruyuz

Arafat'ın Paris ziyareti, İsrail'in Yahudilerin naziler tarafından yok edilişlerinin hatırasını andıkları günde başlamaktadır. Bu rastlantı, Filistin liderinin ziyaretine karşı çıkanlar ve bazı Yahudi kesimler tarafından bu ziyareti eleştirmek için kullanılacaktır. Bu muhalifler şöyle sorarlar: *"Tam da bu gün Yaser Arafat'ı ağırlamak uygun mudur?"* Davetten sorumlu Fransız yetkililer bu bayağı sözlere yanıt vermezler. Çünkü öncelikle bu yetkililere göre Arafat, Filistinliler ve nazi vahşeti arasında herhan-

gi bir bağlantı kurmak isyan ettiricidir. Sonra bu anma günü ulusal değildir.

Bu tartışmanın yankıları Arafat'ın kulağına gelir. Paris'teki Arap Dünyası Enstitüsü'nün bir akşam yemeği sırasında bundan bahseder. Kısa bir açıklamayla Filistinlileri ve İsraillileri ciddi bir şekilde barış sürecini desteklemeye davet ettikten sonra, holokosttan bahsederek *"Yahudi soykırımının bu anma gününde Yahudilerin mutsuzluğunu paylaştığını"* söyler.

Yaser Arafat, Yahudilerin Hitler rejimi altında çektikleri acılardan gençliğinde okudukları ve dostlarla yaptığı pek çok konuşma sürecinde haberdar olur. Eğer O'nun FKÖ lideri seçildiği zaman çevresinde olanların söylediklerine inanırsak, bu konu o sırada Arafat'ı meşgul etmemektedir. Nazi vahşetini yaşamış bir kişiyle ilk karşılaşması Doğu Berlin'de gerçekleşir. Bu kişi komünist Almanya'da yaşayan nazi ölüm kamplarından sağ çıkmayı başarmış bir kadındır ve Arafat'a kampta yaşadığı acıları anlatır. Doğu Almanya'nın başkentine resmi bir delegasyonun başı olarak tekrar geldiğinde, yanındakiler, dostlarının kendilerini havaalanında karşılamaya gelen kadınlardan birine sıcak bir şekilde sarıldığını gördüklerinde şaşıracaklardır. Ebu Lotf, O'na takılır: *"Ebu Ammar yaşlı bir kadına âşık."* Arafat ona sert bir bakış fırlatır ve şöyle der: *"Bu, espri yapılacak bir şey değil. Bu kadın nazi kamplarında yaşamış ve orada işkence çekmiş bir kadındır. Kolunda işkenceciler tarafından dağlanan bir numara taşımaktadır."* Orada bulunanlardan bir kişi, *"herkes sessizliğe bürünmüştü"* diye anlatacaktır ve sonrasında Arafat, onlara bu kadının yaşadıkları hakkında birkaç ayrıntı daha aktarır.

Meslek yaşamı boyunca Yaser Arafat pek çok kez nazizm hakkında Yahudi mağdurların korkunç hikâyelerini dinleyecektir. Bir gün şöyle bir yorumda bulunacaktır: *"Bizler, Filistinliler en uçtayız, mağdurların mağduruyuz."* Filistin lideri henüz Tunus'ta yaşarken *Der Spiegel* ile yaptığı bir söyleşi sırasında Federal Almanya'nın Hitler tarafından başlatılan savaştan etkilenmiş tüm ülkeler ve mağdurlara yardım ettiğini, yalnızca Filistin halkının bu yardımların dışında bırakıldığını hatırlatacaktır. *"Halbuki Filistin halkının acılarının büyük bir bölümünün temeli Almanya tarihinde yatıyor"* diyerek bu konunun altını çizer.

Hitler soykırımının altı milyonluk kurban sayısı Arafat'ı hayretlere düşürür. Arap dünyasında diğerleri gibi ilk başta bu sayının "Siyonistler" tarafından abartıldığını düşünecektir. Fakat sonra yavaş yavaş Avrupalı Yahudilerin trajedisi hakkında duyarlılık kazanan Arafat, 2000 yılında yayınlanan, Mahmud Derviş, Yaser Abdu Rabbuh, Hanan Achraoui ve Edward Said gibi Filistinli entelektüellerin imzaladıkları, İslam dinine geçen Fransız komünist Roger Garaudy'nin soykırımı yok sayan ve Arap dünyasında da hayranları bulunan tezlerine karşı manifestoya katılacaktır.

Arafat aynı zamanda kendisinin de söylediği gibi *"hayasız istismar"*la, yani Yahudi soykırımının İsrail'in işgalini meşrulaştırmak için kullanılmasıyla da sık sık karşı karşıya gelir. Böylece 1970'li yılların başlarında Golda Meir'ın hükümetinde dışişleri bakanı olan Abba Eban'ın bir konuşmasından şaşkınlıkla haberdar olur. Bu konuşmada Eban, *"İsrail Haziran 1967 Savaşı öncesinin sınırlarına geri dönmemelidir; çünkü bu sınırlar 'Auschwitz'in sınırlarıdır'"* demektedir.

İşgal altındaki topraklardaki hükümetlerin baskı politikaları karşısında Arafat, halka yaptığı konuşmalarda zulümden bu kadar çekmiş kişilerin nasıl olup da böyle baskıcı olabildiklerini sormuştur.

Oslo Anlaşmaları'nın (1993) imzalanmasından sonra, İsrailli komşuları ve diyasporadaki Yahudilerle görüşmeleri daha sıklaştığında, Arafat, Shoah'dan* konuşulduğunu gittikçe daha fazla duyacaktır. Ve mağdurlarla dayanışmasını dolambaçlı konuşmadan açıklayacaktır.

1994 yılının Aralık ayında Oslo'da, Nobel Barış Ödülü'nün verilmesi sırasında Yaser Arafat, ilk kez resmi bir konuşmada Yahudi halkının nazizm rejimi altında yaşadığı trajediye karşı üzüntülerini dile getirir. Bir ay sonra Polonya Cumhurbaşkanı Lech Walesa, aralarında Nelson Mandela ve Frederik De Klerk'in de bulundukları pek çok kişiyle beraber son Nobel ödülünün sahipleri Arafat, Rabin ve Peres'i Auschwitz kampının boşaltılmasının ellinci anma törenine katılmak için davet eder. Arafat memnuniyetle bu daveti kabul eder. Bu olaydan kısa bir süre önce İsrail'deki sağ çevrelerden ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sağ Yahudi çevrelerden FKÖ liderinin bu törene katılımı konusunda bir eleştiri dalgası yükselir. Walesa bu baskılara boyun eğer. Davet iptal edilir ve Arafat olanları hayretler içerisinde izler.

Üç yıl sonra, 1998'de Arafat, Başkan Clinton ve çevresinin sıcak davetiyle Washington'a gelir ve Washington'da Shoah müzesine davet edilir. Amerikalılar müzeye yapılacak bu resmi ziyaretin o sırada İsrail Başbakanı

---

*İbranice "yıkım" anlamına gelen Shoah kelimesi, İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan Yahudi soykırımını anlatmak için kullanılıyor (ç.n.).

Benyamin Netanyahu'nun manevraları yüzünden çıkmazda olan barış süreci bakımından çok önemli olacağını düşünürler. Her şeyin ötesinde ilk kez bir Arap lideri bu müzeye adım atacaktır. Yaser Arafat'a bu olayın önemi anlatılır ve O da tabii ki daveti kabul eder. Bu haber basında yayınlandığında, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Netanyahu tarafından desteklenen bazı Yahudi çevreler davetin iptal edilmesi için baskı yaparlar. Müzenin müdürü boyun eğer ve Arafat'a resmi ziyaretin olmayacağını, ama eğer isterse *"herkes gibi müzeye sabah 10 ile akşam 17.30 arası gelebileceğini"* bildirir. Çok sinirlenen Arafat, çevresine, müze yönetiminin ve onun arkasındakilerin böylece O'nu Yahudi halkının İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşadığı acılarla dayanışma eyleminden mahrum bıraktığını üzülerek söyleyecektir.

İki ay sonra Arafat, Hollanda'ya yaptığı bir ziyaret sırasında Amsterdam'da Anne Frank'ın müze haline getirilen evini ziyaret eder. Müzenin müdürüyle birlikte müzeyi gezer ve müdür, O'na şimdiye kadar adını duymadığı bu Alman Yahudi kızının, Anne Frank'ın hikâyesini, ailesi ve diğer kişilerle beraber nazilere yakalanmamak için bu evde nasıl saklandıklarını, saklandıkları yer bulunduktan sonra hepsinin bir nazi kampına nasıl götürüldüklerini anlatır. Anne Frank tifüsten Bergen-Belsen'de 1945 yılında ölmüştür. Nazi işgali sırasında saklanmak zorunda kaldığı yaşamını anlattığı ve pek çok dilde yayınlanan, milyonlarca kişiye ulaşan Anne Frank'ın *Günlük*'ü, bu esnada müzenin müdürü tarafından Yaser Arafat'a törenle hediye edilir.

Bu ziyaret her ne kadar sakin ve olumlu bir havada geçmiş olsa da son ana kadar gizli tutulmuştur. Müze-

nin müdürü Arafat'ı memnuniyetle ağırladığını, çünkü bu ziyaretin nazi döneminde Yahudilerin yaşadıkları acıların tanınması anlamına geldiğini ve bu tanınmanın bir Arap tarafından çok nadir görüldüğünü açıklayacaktır. Bu ziyaretin sonunda Yaser Arafat şöyle diyecektir: *"Bu, insanı derinden üzen bir hikâye. Amsterdam'da olmamdan yararlanarak bu müzeyi ziyaret etmeyi görev bildim. Barış yolundaki yol arkadaşım İzak Rabin ve ben, böyle bir vahşetin çocuklarımız ve gelecek nesillere yönelik tekrarlanmaması için çabaladık."*

Hiç şüphesiz Arafat'ın sürekli olarak Yahudilere doğru açıldığının da altını çizmek gerekir. Arafat, Siyonizmin Doğu'da değil Batı'da doğduğunu hatırlatarak, Arap Yahudilerden (Sefarad ve Doğulular) barışçıl bir yardım ummaktadır. Fakat dinsel dünyayla bu diyalog çabaları kısa sürmüştür: Hiçbir zaman Haham Ovadia Yossef[13] ile görüşmeyi başaramamış ve yalnızca şiddetli bir şekilde anti-Siyonist Natorei Karta[14] küçük ultra ortodoks grubuna kendini yakın hissetmiştir. Natorei Karta'nın liderlerinden olan, 1970'li yıllardan beri FKÖ partizanı Haham Moşe Hirsch, 1988'de Filistin Ulusal Konseyi'ne üye olarak seçilecek ve 1994'te Filistin Ulusal Yönetiminin Yahudilerle ilişkilerden sorumlu bakanı olarak atanacaktır. Eski Ahit üzerine ant içen tek Filistinli bakan olarak cumartesi günleri (Şabat) yapılan Konsey'in toplantılarına hiçbir zaman katılmaz.

Shass'ın bu ruhani lideri, Sefarad ve ultra Ortodoks Yossef, Arapları *"yılanlara"* benzetmiş ve Tanrı'nın *"her gün"* İsmail'in evlatlarını yarattığına pişman olduğunu söylemişti.

Natorei Karta (Talmud'dan bir deyişe göre, "Kentin Koruyucuları"), Kudüs'te, Mea Shearim bölgesinde binlerce kişiyi bir araya getirir. Bu mezhebe göre yalnızca Mesih'in gelişi İsrail'in varoluşunu haklı çıkaracaktır. Böylece devletin kurumlarını, parlamenter seçimleri, ulusal bayramları ve törenleri boykot ederler. Öyle ki bağımsızlıkgünlerinde balkonlarına siyah bayraklar asarlar.

Her ne kadar Arafat'ın el-Fetih'in Merkez Komitesi başkanlığına seçildiği Ağustos 1989'da Tunus'ta toplanan 1200 delegeyi bir araya getiren beşinci kongre sayı bakımından iyi bir fırsat olsa da özellikle acı bilanço çıkarmak için fırsat yaratır: Aslında kabul edilmelidir ki Kasım ayındaki Ulusal Konsey'in verdiği tavizler, karşılığında yalnızca küçük başarılar getirmiştir. Bir kez daha radikaller ve ılımlılar karşı karşıya gelirler. Ilımlıların kararları onaylansa da Kongre, aynı zamanda *"Filistin'in Siyonist-İsrail işgaline son verebilmek için silahlı mücadelenin sürdürülmesi ve yukarılara çıkarılması"* çağrısında bulunur. Birkaç konuşmacı bugünkü durumdaki sorumluluğu üzerinde durarak *ad hominem** Arafat'ı eleştirirler. Kongre'ye katılan pek çok kişi siyasal durgunluğa kızgın olduklarını belirtir. Onlardan biri Arafat'a sorar: *"Cezayir'de, sonra Cenevre'de tüm kartlarınızı masanın üstüne koydunuz. Bunun karşılığında ne aldınız? Amerikalılar size diyalogların başladığı sekiz aydan beri ne verdi?"* Amerika Birleşik Devletleri'yle olan bu çok belirsiz diyalog başlar ve sonrasında 20 Haziran 1990'da Bush tarafından kesilir. Ebu Abbas'ın Kurtuluş Cephesi'nin başarısız olan bir saldırı denemesinden sonra görüşmeler kesilir. Bu diyalog Filistinlilere hiçbir somut çıkar sağlamaksızın on sekiz ay sürmüştür.

Sovyetler tarafında ise durum daha heyecan verici değildir: Etkileyici bir göç dalgası Mikhail Gorbaçov'un acılı SSCB'sini terk ederek İsrail'e, özellikle işgal altındaki topraklara gelir. 1990'da göç eden kişi sayısı

Kalıplaşmış bir Latince terim olan ad hominem, bir önerinin tartışılması sırasında önerinin içeriği yerine öneriyi yapan kişinin tartışma konusu edilerek, bu kişiye saldırılması anlamına gelir (ç.n.).

185.000'den fazla ve bir sonraki yıl 170.000'den fazlayken 1982 ile 1988 yılları arasında bu sayı hiçbir zaman 6700'ü aşmamıştır. Yahudilerin göç özgürlüğü lehine Batılıların baskısına duyarlı olan Sovyetler, bu harekette ailelerin birleşmesinden başka bir şey aramamak gerektiğini söyleyen görüşlere inanmış gibi yapar.[15] Fakat Arafat için bu kitlesel göç İsrail'in genişlemesiyle aynı anlama gelmektedir. İzak Şamir 1990'lı yılların başında bunu şöyle açıklamıştır: *"Eğer bir milyon göçmen gelirse, bir daha bir Filistin devletinden bahsetmeyeceğiz. Bir taraftan göçü destekleyip diğer taraftan da Eretz İsrail'in paylaşımını isteyemeyiz."* FKÖ lideri istisnasız tüm bireylerin -SSCB Yahudileri de içinde olmak üzere- özgürce gelip yaşamak istedikleri yeri seçme haklarını savunur. Bununla birlikte bu hakkın sınırları olduğunu da söyler: *"Bu hak başka bir halkın hakkının başladığı yerde durur. Açıkça sözü geçen topraklar üzerinde -yani Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde- yaşama hakları olan ve onları köklerinden koparma amaçlı her türlü denemeye karşı çıkma hakları olan Filistinlilerdir."* Aynı tabir Arafat tarafından dünyadaki tüm Yahudi liderlerin Kudüs'te Şubat 1990'da gerçekleşen acil toplantılarına gönderdiği *"barış için özel mesaj"*da da yer almaktadır.

Aynı sorun Sovyet Dışişleri Bakan Yardımcısı Guennadi Tarassov'un Tunus ziyareti sırasında bir kez daha ele alınır; ama sonuçsuz kalır: SSCB'yi Tel Aviv'e bağlayan aktarmasız uçuşlar devam eder (Arafat en azından göç edenlere gidecekleri yere gitmekten vazgeçme şansı tanıyacak olan bir Avrupa aktarması istemişti) ve FKÖ,

---

Her ne kadar göçmenlerin bir bölümü ülkede hiçbir yakınını gösteremese de İsrail hükümeti göç etmek isteyen her Musevi'ye *"yakını"*ndan gelen bir mektup göndermeyi gözetir.

yalnızca yeni gelenlerin işgal altındaki topraklara yerleşmemesini sağlayabilmişti. Yeniden yapılanma yaşayan Sovyetler Birliği artık Filistinlilerin beklentilerine cevap vermemektedir. Batı'ya açılan Sovyetler, Moskova'ya beş yıldan beri ilk resmi ziyaretini 7 Nisan'da gerçekleştirecek olan Arafat'ın da fark edeceği gibi, çok değişmiştir. Her ne kadar bu ziyaret sırasında Gorbaçov, Filistin halkıyla dayanışmasını ve İntifada'ya desteğini tekrar ifade etse de aynı zamanda barışın olmazsa olmazı olarak adlandırdığı İsrail'de güvenliğin hüküm sürmesi gerektiğini de savunur.

Arafat daha önce hiç Moskova'dan böyle bir söylev duymamıştır; bu, iki kutuplu dünyanın dağılışını haber vermektedir. Çünkü Sovyet Bloku ülkeleri çok yakında değişim yaşayacaklardır: Silahların bonkörce sunulduğu, askeri akademilerin Filistinlilere açıldığı zamanlar geride kalmıştır. Çin bile -tıpkı Hindistan gibi- Arafat'ın Aralık 1991'de Pekin'e yaptığı ziyarette İsrail'le diplomatik ilişkileri erteleme talebini reddedecektir...

Lider Âşık

Arafat, Ağustos 1988'de, büyük bir içtenlikle, *"1950'li yılların sonundan itibaren normal bir hayat sürmüyorum. Sürekli olarak korumaların gözetimi altındayım, ailem yok, her zaman dağlarda tepelerdeyim. Bu yüzden hiçbir kadın benimle evlenmeye müsait değil"*[16] açıklamasında bulunmuştu. Bununla birlikte 1990 yılı yazında Ebu Ammar'ın özel hayatında bir olay meydana gelir: Gelecekteki ekonomi danışmanı Süha Tavil ile evlenir. Evlilik 17 Temmuz 1990'da, gelinin yirmi yedinci do-

---

Amerikan dergisi *Playboy*'a Ağustos 1988'de verdiği röportaj.

ğum gününde, damadın altmış birinci doğum gününe iki hafta kala gerçekleşir.

Evlilik Arafat'ın bürosunun bulunduğu Tunus kentindeki Jugurtha Sokağı'ndaki villada gizlilik içinde gerçekleşir. Ebu Ammar askeri üniformalıdır; Süha ise açık pembe bir elbise giymiştir. İmam önünde Arafat'ın bekâr olduğuna şahitlik yapan iki şahitten biri on yıldan beri arkadaşı ve siyasi rakibi Georges Habbaş'tan başkası değildir.

Filistin'in Kızı[17] adlı hoş otobiyografisinde Süha, Arafat'ın kendisine karşı hissettiklerini açıkladığı andan bahseder. Süha'nın Tunus'a yerleşmesinden birkaç hafta sonra Arafat'la bir yolculuğun son ayrıntılarını karara bağlarlarken Arafat, ona bakar ve basitçe şöyle der: *"Süha, seninle evlenmek istiyorum. Sana karşı son derece dürüst ve saf hisler besliyorum. Karım olmanı istiyorum.*

"Söylemeliyim ki biraz şaşırmıştım" diye yorumda bulunur Süha. *"Fakat bir arkadaşlıktan, dostluktan çok gerçek bir ortaklığın aramızda oluştuğunu hissediyordum. Yaser Arafat'tan, Filistinlilerin umudunu temsil eden adamdan evlenme teklifi almak adeta başımı döndürmüştü. O'na şöyle yanıt verdim: Evet, tamam, olur. Ben de sanırım seni seviyorum.*

Fakat bu yanıtın hemen ardından Arafat şu sözleri ekleyecektir: *"Süha, yalnız çok fazla ileri gitmeden şunu bilmelisin ki evliliğimiz gizli kalmalı. Bu, zorunlu bir koşul. Durum hassas. Intifada ve İsrail'in bastırmasıyla halkımız evlenmemi anlamayacaktır."* Ve Süha ekler: *"Buna dayanabilmek için gerçekten o kişiyi sevmeniz gerekir: Evli olacaksınız; ama bir metres olarak görüleceksiniz."*

Paris, Michel Lafon, 1995.

Süha yine kendi kitabında evliliği gizli tutma meselesinin Arafat'ı rahatsız edeceğini anlatır. Arap dünyasında bir liderin kadın asistanı ilgi toplar, özellikle eğer genç, hoş bir kadın ise ve birkaç dil konuşuyorsa çok kolay dikkatleri üzerine çeker. Fakat Arafat'la çalışan bir kişi olduğundan O'nun koruması altındadır. Onunla evlenmek isteyenler, bu nedenle onu Arafat'tan istemek zorundadırlar... Pek çok kişi, işadamları, Filistinli ya da Afrikalı zengin ailelerin elçileri vb. Arafat'tan Süha'yı ya kendilerine ya da oğullarına istemek için geleceklerdir... Eşinin başkaları tarafından kendisinden istenmesine nasıl katlanılır?

Bir gün, Süha'nın annesi Raymonda, Tunus'a gelir ve Ebu Ammar'la karşılaştığında sorar: *"Senin ve Süha'nın aranızda ne var? O ciddi bir kızdır..."* Bunun üzerine Arafat çekmecelerinin birinden evlenme cüzdanını ve imamın Süha'nın Hıristiyanlıktan (Grek Ortodoksluktan) İslam dinine geçtiğini tasdik eden belgeyi çıkartır. Bu belgeleri gören Raymonda mutlu olur. Birkaç kişi dışında bu evlilik titizlikle çok gizli kalacaktır. En azından bir buçuk yıl boyunca...

2 Şubat 1992'de İsrail gazetesi *Ha'aretz*, *"müzmin bekâr"* Arafat'ın evlendiğini hiç beklenmedik bir anda duyurur. Makalenin başlığı şöyledir: *"Arafat gizlice otuzluk sekreteriyle evlendi."* Bu atlatma haber işgal altındaki topraklardaki Filistinlilerle yakın ilişkileriyle bilinen Guideon Levi[18] tarafından imzalanmıştır. Bir bomba etkisi yaratan bu haber kısa sürede tüm dünyaya ya-

[18] *Ha'aretz* gazetesinde yazan Guideon Levi, hiç şüphesiz İsrail basınının en iyi ve en cesur kalemidir. Uzun yıllardan beri yazdığı makaleler ve yaptığı röportajlar İsrail işgali altındaki Filistinlilerin yaşadıkları acılara ve sıkıntılara tanıklık eder.

yılır. Kendisine sorulduğunda Arafat, bu haberi ne yalanlar ne de doğrular. Tamamen ailevi olarak gördüğü bir konuda konuşmayı reddeder. Her zaman olduğu gibi özel hayatından bahsetmekten geri durur. Arafat'ın yeni kayınvalidesi, Filistin'in Fransa'daki eski delegesi İbrahim Souss ile evlenmiş olan Raymonda da bu haberi doğrulamaktan ya da yalanlamaktan kaçınır. Yalnızca şunu söylemekle yetinir: *"Süha seçiminde özgürdür. Eğer Arafat'ı seçtiyse bu, tamamen ona ait bir karardır. Yaser Arafat, Filistin halkı için bir semboldür. Tüm Filistin ailesi böyle bir seçimden onur duyacaktır."*

Ebu Ammar ve Süha arasındaki ilişkiler daha da yakınlaşır ve resmiyet kazanır. Süha kısa bir süre sonra Arafat'ın ekibine ekonomi danışmanı olarak katılacaktır ve FKÖ liderinin de bazen uğradığı Tozeur Sokağı'ndaki villaya yerleşir.

Arafat aşk hayatıyla ilgili her zaman olağanüstü dikkatli davranmıştır. Buna rağmen birkaç ilişkisi bilinir. İlk kez 1950'li yıllarda Kuveyt'te nişanlanır; fakat el-Fetih'in kuruluşunun ardından genç savaşçı o zamanlar evlilikten vazgeçer; çünkü *"Evleneceğim kız için benim hayat koşullarıma ayak uydurmak dayanılmaz bir şey olacaktı"* diyerek o dönemde bir arkadaşına içtenlikle açıklamada bulunur. 1960'lı yılların sonunda Ürdün'de Filistinli bir genç kadınla başka aşk hikâyesi... Lübnan'da 1970 yılının başında çok güzel ve eğitimli otuzlu yaşlardaki Lübnanlı Nada lakaplı bir FKÖ militanıyla başka bir hikâye. Nada, eşini, Filistin Ulusal Konseyi, FKÖ Yürütme Komitesi üyesi ve Ulusal Filistin Fonu'nun lideri olan Muhammed Halit el-Yakruti'yi kaybetmiştir. Arafat bu genç kadına evlenme teklif eder ve o

da bu teklifi kabul eder. Genç kadın veya Nada 1973 yılının başında Lübnan Cumhurbaşkanı Süleyman Franji ile Lübnan ordusu ve Filistinli fedayiler arasındaki gerilimi azaltmayı denediği uzun bir görüşme sonrasında bilinmeyen bir kişi tarafından öldürülecektir. Bu cinayetle altüst olan Arafat, kendisini hedef alan bu cinayetin sorumluluğunu Hıristiyan sağa yükleyecektir.

Arafat'ın işbirlikçilerinden, Suriye asıllı, el-Fetih'e 1967 yılında katılan Nejla Yasin'le ilişkisi olduğu hakkında doğru ya da yanlış pek çok söylenti etrafta dolanır ve onun, FKÖ lideriyle evlendiği söylenir. İki taraf da bu söylentiyi sürekli olarak yalanlayacaklardır. Nejla Yasin, Arafat'ın bürosunun sekreterliğini Beyrut'ta 1972'den Tunus'ta 1985'e kadar yürütecektir.

Arafat gelecekteki eşiyle ilk olarak Ürdün'de 1984'te, sonra da 1989'da Raymonda Tavil sayesinde tanışacaktır. Raymonda, 1970'li yıllardan itibaren Doğu Kudüs'te bir basın ajansı kurmuştur ve Filistinliler ile barış yanlısı İsrailliler arasında ilişkiler kurulmasını teşvik etmektedir. Bu yüzden de gazetecileri ve farklı kişilikleri memnuniyetle ağırlar. 1984'te Ramallah'daki evinin önünde bir arabanın patlaması üzerine Paris'te edebiyat okuyan kızının yanına gider ve İsrail yönetiminin kapattığı basın ajansının yerine Grande Armée Caddesi'nde yeni bir basın ajansı kurar. Annesiyle birlikte çalışan Süha, o sıralarda pek çok kez gizli mesajlar taşıdığı Arafat'la karşılaşır. Onların görüşmeleri FKÖ liderinin Paris'e 1989'da gelmesiyle daha düzenli bir hal alır. Çünkü genç kadın farklı Fransız muhataplar ile FKÖ arasında görüşmeler düzenlemekle sorumludur. Arafat'ın bu ziyareti sırasında aralarındaki ilk kıvılcım oluşur.

Arafat'ın yakın çevresindeki bazı kişiler, Ebu Ammar'ın "Susu" adını verdiği bu genç sarışınla evliliğinin "Yaşlı Adamın" hayat biçimini altüst edip etmeyeceğini sorgularlar. Fakat endişeleri boşuna çıkacaktır. O, geçmişte olduğu gibi zamanının ve enerjisinin çoğunu işine ayıracaktır. Yaser Arafat için öncelik yine Filistin olarak kalacaktır.

13. BÖLÜM

Saddam'ın Tarafında

Saddam Hüseyin 2 Ağustos 1990'da Kuveyt'i işgal eder. İki ülke uzun zamandan beri patlak vermeyen bir anlaşmazlık içindedir: Irak, Kuveyt'i Rumeyla bölgesinden aşırı derecede petrol pompalamakla suçlar ve onun Irak'ın güneyindeki Bubiyan ve Warba adalarındaki egemenliğine karşı çıkar. Bütün bunların dışında Kuveyt, Körfez'deki diğer emirliklerden farklı olarak Irak'a, İran'a karşı savaşı sırasında yaptığı astronomik harcamaları karşılamak için kendi payına düşen finansal yardımı ödemeyi ihmal etmiştir. Ne olursa olsun, her ne kadar Irak'ın Kuveyt üzerinde -1914'te İngiliz koruması altındaydı ve 1961'den beri bağımsız bir devlettir- tarihsel emelleri olsa da[1] bağımsız, BM ve Arap ligi üyesi bir

---

Okullarda Iraklı çocuklar, *"Irak'ın bir parçası olan Kuveyt'in emperyalizmin mekanizmaları yüzünden geçici olarak Irak sınırları dışında olduğunu"* öğrenirler.

devleti haritadan şiddetle silmeye yeltenen Saddam Hüseyin'in bu hareketi tüm dünyayı hayrete düşürür.

Böyle hassas bir dönemde Arap dünyasından önemli bir desteği kaybetmekten endişe duyan Arafat, iki ülke arasında tıpkı daha önce birçok kez yaptığı gibi arabuluculuk yapacaktır.[2]

Kuveyt'in işgalinden üç gün önce Arafat, Prensliğin hükümdarı Kuveyt Emiri Şeyh Caber el-Ahmed el-Sabah'ı ve 1970'te fedayilerle Kral Hüseyin'in ordusu arasındaki çatışmalar en şiddetli noktasına vardığı bir dönemde Arafat'ın Amman'dan Kuveytli bir şeyh kılığında kaçmasına yardımcı olan, çok iyi tanıdığı Prens Şeyh Saad'ı uyarmıştı. Hayır, demişti Arafat, Irak'ın büyük askeri manevraları saf bir güç gösterisi değil, bu gerçek bir ültimatomdur. Yarı yarıya ikna olan Şeyh Saad, Suudi Arabistan'da Saddam'ın delegeleriyle görüşmeyi kabul edecektir; fakat bu delegelere birbirlerini karşı karşıya getiren sorunların çözülmesi için hâkimlik kurumları kurmak adına verdiği muğlak sözler dışında hiçbir şey sunmaz. Yetmiş iki saat sonra Iraklılar, göz açıp kapatıncaya kadar Kuveyt'i işgal ederler.

Arafat, her ne kadar Kuveyt'in işgalini desteklemese de hiçbir zaman işgali açıkça kınamayacaktır ve bir Amerikan askeri müdahalesini engelleyebilmek için *"Arap çözümüne"* (ama aynı zamanda Irak güçlerinin müzakere sonrası çekileceklerini düşünür) çağrı yapar. Çünkü bu, O'nun başlıca meselesidir. Böylece işgalin mağduru olan Kuveyt'i değil de işgal eden Irak'ı destekleyecektir.

İlk olarak 1973'te General Muhammed Hassan el-Bakr döneminde iki düşman ülke arasında bir görüşme ayarlamıştır ve bu görüşme Irak kuvvetlerinin Kuveyt'ten çekilmesiyle sonuçlanmıştır. Sonra inisiyatifini 1980'li yıllarda İran Savaşı sırasında tekrarlayacaktır.

Bununla beraber özel konuşmalarında Kuveyt'in işgalinin bir hata olduğunu kabul edecektir. Filistin asıllı Amerikalı Profesör İbrahim Ebu Loughoud, bana, Kuveyt'in işgalinden iki hafta sonra Ebu Ammar'la karşılaştığını ve O'nun kendisine önemli bir cümle naklettiğini anlatacaktır: *"İşini bilen kişinin hatası bin kat daha büyüktür."*

İşgalin birinci haftasında Arafat, Bağdat'ta Saddam'la üç kez ve Kahire'de Mübarek'le iki kez görüşür. Saddam'ın Kuveyt'i topraklarına katmasını resmileştirmeden önce Arafat, ona Emirlik'ten geri çekilmesini ve üzerinde açık olacağı Rumeyla petrol bölgesini elinde tutmasını önerir. Arafat'ın bana aktardığına göre, Saddam, ilk başta kabul edecek ve sonrasında fikrini değiştirecektir.

10 Ağustos'ta Kahire'de Arap devlet liderleri, Kuveyt kriziyle ilgili bir zirve için toplanırlar.[3] FKÖ lideri, resmi bir Kuveyt delegasyonunun varlığına rağmen Saddam'ı zirveye katılmaya ikna etmeyi başarır. Arafat bir uzlaşma yolu bulmayı denemek için Saddam Hüseyin, Hüsnü Mübarek, Cezayir ve Yemen cumhurbaşkanlarından ve kendisinden oluşan bir komisyon atanmasını önerir. Saddam fikri kabul eder; fakat sonrasında Hüsnü Mübarek fikrinden dönerek Irak'ın işgal için kınanmasını önerir.

Arafat'a göre Irak'ı kınamak demek aracı rolüne ihanet etmek demektir. Aslında Yakındoğu'daki genel durum O'na bu seçimi zorla kabul ettirir: İsrail'in koşulsuz müttefiki olan Amerika Birleşik Devletleri'ni kapsayan

---

Bu zirvenin Kahire ve İsrail arasında barış anlaşmalarından sonra Mısır boykotunun kalkmasından beri Kahire'de yapılan ilk Arap zirvesi olduğunun da altını çizelim.

bir koalisyonda yer alması imkânsızdır. Filistin'e düşmanca yaklaşımlar içinde olan Hafız Esad'ın Suriye'sinin ya da Amerikan yörüngesine girmiş olan Mısır ya da Suudi Arabistan'ın yanında bulunması da imkânsızdır. Ayrıca kitlesel olarak Saddam yanlısı olan Arap kamuoyunun etkisini göz önüne almamak imkânsızdır.

Filistin tarafında koşulsuz olarak Saddam desteklenir; özellikle de 350.000 Filistinlinin ekonomik açıdan iyi koşullarda yaşamalarına rağmen vatandaşlığı elde edememiş oldukları Kuveyt'te. Filistinliler fikirlerini sonradan da değiştirmeyeceklerdir: *"Filistin cemaati Arafat'ın Saddam Hüseyin'i desteklemesini bekliyordu ve bu açıdan O, bu krizden Filistin arenasında çok daha büyük bir meşruiyet kazanarak çıkmıştır. Bildiğim kadarıyla hiç kimse Arafat'ı eleştirmedi. Aksine savaş, farklı Filistin akımlarını O'nun etrafında birleştirdi. Krizin başında, Ebu Ammar ve Saddam Hüseyin arasındaki ünlü kamusal kucaklaşma Filistinliler açısından liderlerinin bu konudaki duruşunu temsil ediyordu"* diye eski İsrail askeri istihbarat subayı Profesör Avraham Sela yorumda bulunacaktır.

Ayrıca Arafat'ın seçiminde Saddam'ın geçmişteki ve bugünkü davranışlarının da büyük etkisi olur: Saddam uzun yıllardan beri Filistin liderinin attığı adımları -Ürdün-Filistin anlaşması, barış girişimleri, Kasım 1988'deki Ulusal Konsey'in pragmatik kararları vb.- desteklemiştir; Arafat'ı pek çok kez misafir etmiş, özellikle de Hamam el-Şat'taki genel merkezinin bombalanmasından sonra 1985'te ağırlamış ve aynı zamanda kamuoyunun önünde Körfez krizi ile Filistin sorununu ilişkilendirmeyi başarmıştır. 12 Ağustos'ta yaptığı resmi bir açıklamada Körfez krizinin çözümü için işgal altındaki topraklardan İsrail'in çekilmesini şart koşar. İlk kez bir Arap lider, kitleleri sevince boğarak petrol silahını İsrail işgaline karşı kullanır.

Kriz boyunca Batı'nın tutumu -28 Ağustos'ta Irak, Kuveyt'i *"Irak'ın vilayeti"* olarak ilan ettiğinde, 450.000 asker müdahale etmeye hazır bir şekilde Körfez'e yığılırken- Arafat'ın gözünde mükemmel olarak *"iki farklı ağırlık, iki farklı ölçü"* fikrini oluşturur: Kuveyt'e ciddi bir müdahale yapılırken 1967'den beri işgal altındaki bir halkın lehine hiçbir somut eylem yapılmaz. Eylül ayından itibaren Arafat resmi olarak FKÖ'nün Irak'a desteğini açıklar. Tunus'ta İntifada'nın birinci gününün kutlanması sırasında şu açıklamada bulunur: *"Filistin'in duruşunu sorgulayanlara İsrail'in bu savaşta nerede durduğunu soruyoruz. Biz yalnızca İsrail'e ve onun emperyalist müttefiklerine karşı olan kampta bulunabiliriz. Onlar bütün gelişmiş savaş silahlarını herhangi bir bölgenin yardımına koşmak için değil, kendi çıkarlarını korumak için seferber ederler."* Aralık ayında yaptığı bir konuşmasında ise zımnen Kuveyt'in işgalini haklı göstermeye kadar gider: *"Irak-Kuveyt sorunu Irak'taki krallık dönemine kadar gider. Arap sınırları Sykes-Picot[4] anlaşmasıyla belirlenmişti ve bizler bir İngiliz ya da Fransız tarafından çizilmiş sınırlara bağlı olmaya hazır değiliz.*

Her ne kadar güvenirliği Körfez Savaşı'nda yaptığı hesaplar dolayısıyla azalmış olsa da Arafat aracı rolünden vazgeçmez. Amerikan saldırısından iki hafta önce bir son dakika planı önerir: Eğer Avrupa Topluluğu, Washington'un Yakındoğu için bir barış konferansı düzenlemesini onaylamak doğrultusunda seferber olursa karşılığında Saddam'a bölüklerini çekmesi yönünde bir

16 Mayıs 1916'da Fransa-İngiltere arasında imzalanan, Osmanlı İmparatorluğu'nun Türk olmayan vilayetlerinin (Suriye, Filistin, Irak vb.) çözülmesi ve Müttefikler arasında paylaşılmasıyla ilgili gizli anlaşma.

kamusal çağrı yapmaya hazır olduğunu söyler. Irak cumhurbaşkanı bundan Filistin davasını uluslararası meselelerin merkezine yerleştirmeyi başarmanın meşru onurunu çıkaracaktır; Rumeyla bölgesi ve denize ulaşma sorunlarına odaklanabilecektir. Fakat Amerikalılar bu planı hiç düşünmeden reddederler. Zaten eğer Saddam derhal Kuveyt'i boşaltmazsa ve krizle ilgili BM Güvenlik Konseyi'nin tüm kararlarını uygulamazsa saldırıya geçmeye karar vermişlerdir. Savaş artık kaçınılmazdır.

"Gerçek Bir Öksüz Oldum"

14 Ocak 1991 saat 23.00'da tüm gözler Körfez'e doğru çevrilmiş ve savaş hazırlıkları devam ederken -Amerikalıların ve Müttefiklerin Irak'a karşı saldırısından iki gün öncesindeyiz- Arafat'ın yardımcısı Ebu İyad, Tunus kenti yakınlarında Kartaca'da öldürülür. Onunla birlikte el-Fetih Merkez Komitesi üyesi Hael Abd el-Hamid ve Ebu İyad'ın yaveri Fahri el-Omari de öldürülürler.

Ebu İyad'ın öldürülüşü Filistin ulusal hareketi, FKÖ ve 1950'lilerin sonundan itibaren kurucularından olduğu el-Fetih için büyük bir kayıptır. Filistinli istihbaratçılar şeflerini kaybederler. Ebu İyad çoğunlukla el-Fetih'in ideolojik çizgisini belirleyen, direnişin düşünen büyük beyinlerinden biridir. Gerek Ulusal Konseylerdeki konuşmaları, gerek röportajları ve önemli söylevleri hareket için yeterince işaret noktası oluşturuyordu. Birçok kez Arafat'ın daha uzağı görmesini sağlayarak "resmi itirazcı" rolünü oynamıştır. Bunun dışında Filistin muhalefetiyle önemli bir bağlantı adamıydı. FKÖ'nün politikasını farklı akımlar tarafından kabul edilmesi için değiştirmeyi biliyordu. En son olarak ve her şeyin öte-

sinde Arafat'ın yakın işbirlikçilerinden biri, çok değerli bir arkadaşıydı.

Askeri sağ kolu Ebu Cihad'ın suikastinden yalnızca üç yıl sonra meydana gelen bu suikast, Ebu Ammar açısından korkunç bir kişisel kayıptır. Arafat, Ebu İyad'ın ölümünün birinci yıldönümünde yakın bir arkadaşına şu içten açıklamada bulunacaktır: *"Bu suikastten sonra gerçek bir öksüz oldum. O benim en sıkıntılı dönemlerimde dönüp 'Şimdi ne yapıyoruz?' diye sorabileceğim son kişiydi. Şimdi bu soruya kendi kendime yanıt bulmak zorundayım."* Filistin halkına yöneltilen bir mesajda FKÖ, *"Siyonist düşman hesabına hizmet eden bir eli"* suikastten sorumlu tutar.

İsrail basınında, Ebu İyad'ın, Başbakan Golda Meir'ın *"Münih Olimpiyatları'nda on bir İsrailli sporcunun ölümündeki sorumluluklarından dolayı"* teker teker öldürülmeleri için hazırlattığı Kara Eylül üyeleri listesinin başında yer aldığını okuyabiliriz. Her ne kadar Ebu İyad'ın ölümünün FKÖ versiyonunda İsrail'in sorumluluğu kesin olsa da bu suikastin tek amacı yalnızca eski hesapların görülmesi değil, aynı zamanda FKÖ'nün güvenlik konularında bir numaralı adamını ortadan kaldırmaktır.

Bu suikastin uluslararası kamuoyunun Kuveyt ve Irak'ta olup bitene odaklandığı bir dönemde yapılması, operasyonun iyi çalışan bir gizli servis tarafından planlandığını teyit eder. Ve olağan koşullarda gazetelere manşet olacak bu haber gündemin dışında tutulmuştur.

Ebu İyad'ın suikastçisi, otuzlu yaşlardaki bir Filistinli olan Hamza Ebu Zaid, Tunus Güvenliği tarafından tutuklanır ve FKÖ'ye teslim edilir. İtiraflarında Ebu Nidal'ın terörist örgütünün (el-Fetih-Devrimci Konsey) görevini finanse ettiğini anlatacaktır. Ona istihbarat üst

yetkilisi Ebu Hol'un korumaları arasında yer alması ve hedefteki Ebu İyad'a yakın olması emri verilmiştir. Bununla birlikte itiraflarında belirttiği hiçbir şey onun Kıbrıs'taki bir İsrail istihbarat görevlisiyle olan ilişkisinden bahseden, ölümünden sonra yayınlanan FKÖ'nün tebliğini doğrulamamaktadır. Bu tebliğe göre bahsi geçen İsrail subayı, ona FKÖ güvenlik servislerine girmesini emretmiştir.

Hamza kısa sürede ölüme mahkûm edilir ve Yaser Arafat, genelde ajan ya da hainlerin öldürülmesiyle ilgili gösterdiği merhameti bir yana bırakarak bu konuda kendi fikrini şöyle dile getirir: *"Bu kez farklı. Şehit kardeşimin ölümünün intikamını alacağım.*

Tunus bu kararın kendi topraklarında uygulanmasına karşı çıkar ve suikastçi Yemen'deki askeri bir Filistin hapishanesine nakledilir. Fakat Yemen'deki yetkililer de toprakları üzerinde bu idamın yapılmasına karşı çıkarlar. Bunun üzerine hükümlüyü bir bota bindirip denize açılırlar. İyad'ın oğlu da babasının katilinin ölümü sırasında orada bulunmak ister. Katile ateş edilir ve bedeni denize atılır.

Ebu İyad'ın ölümü bir gizem olarak kalır. Bazılarına göre -sorun çıkarmak için belki de?- gerçek suçlu Kaddafi'dir. Diğerleri -aynı nedenlerle- Arafat ile Irak konusunda aynı fikirde olmayan FKÖ'nün ikinci adamını yok etmeyi deneyebilecek olan Saddam'ın adını anarlar. Fakat bu varsayımlar hiçbir zaman desteklenmedi. Hiçbir şey Ebu Nidal'in bu suikastin merkezinde bulunduğunu kanıtlamaz: Ebu Nidal adı herhangi bir casus tarafından suikastin sorumlusunun kamufle edilmesi için kullanılabilirdi...

Ebu İyad'ın öldürülmesinden bir buçuk yıl sonra 8 Haziran 1992'de, FKÖ Güvenlik Servisi şeflerinden Atef

Bseisso, Paris'e yaptığı seyahat sırasında öldürülür. Kara Eylül listesinde henüz yaşayan "işi görülmesi gereken" onlar kişilerden biriydi. İsrail askeri istihbarat şefi General Ouri Sagui bu ölümün ertesi günü Bseisso'nun Münih saldırısıyla bağlantısını hatırlatmaya dikkat edecektir. Bu hızlı ortadan kaldırma operasyonundan sonra, Ebu Iyad'ınkinden sonra olduğu gibi, Ebu Nidal imzalı *"hain"*in öldürülmesini isteyen bir bildiri yayınlanacaktır. Fakat Ebu Nidal'in grubu eylemi üstüne aldığını hemen yalanlayacaktır.

Ebu Nidal'ın grubuna zerre kadar inanmayan soruşturmayı yapan Fransızlar, ne pahasına olursa olsun katillerin kimliğini saptamayı istemektedirler: Güvenlik konusunda Ebu Iyad'ın görevini devralan Bseisso, onların en önemli bağlantılarından biriydi.

Bseisso'nun Paris'e yaptığı gizli ziyaret FKÖ içinde yalnızca bir kişi tarafından bilinmektedir: Başka konuların yanında FKÖ'nün yüksek yöneticilerinin seyahatlerinden sorumlu olan Adnan Yasin. Daha sonra Yasin, kendisinin bir İsrail ajanı olduğunu açıklayacaktır. İtiraf ettikten sonra yargılanacak ve ömür boyu hapis cezasına çarptırılacaktır. Fransızlar bu saldırının arkasında Mossad'ın olduğu kararına varırlar. Bseisso'nun öldürülmesinden sonra Arafat şu açıklamayı yapacaktır: *"Avrupa'ya gitmeden önce Mossad'ın peşinde olduğunu söyledim ve çok dikkatli olması gerektiği konusunda onu uyardım."*

"Düşüncemizi Değiştirmeyeceğiz!"

Böylece FKÖ, Körfez Savaşı sırasında tamamen Irak tarafında yer alır. Arafat adamlarına İsrail'in karşısında

hareket etme emri verir; ama operasyonlar sınırlı kalır. Filistin'in Sesi radyosuna şöyle konuşur: *"Ellerini Irak kanına bulamış herkes cezalandırılacaktır"* ve ekler: *"Tüm savaşların anası [Saddam Hüseyin, Körfez Savaşı'nı böyle adlandırır], tüm amaçlarımızın anasını -sevgili Filistinimizi- hedefledi."* Körfez Savaşı sırasında İsrail'e isabet eden otuz dokuz Irak Scud füzesi Filistin halkında belirli bir memnuniyet yaratır.

28 Şubat'ta bombardımanlar ve savaş kesildiğinde hesap günü gelir çatar. Böylece Arafat, Batı'nın eleştirilerine maruz kalır. *"Yanıldınız ve şimdi kaybedenler tarafındasınız"* denilir. Arafat ise açıkça şöyle yanıt verir: *"Doğrusunu söylemek gerekirse kaybeden Arap ulusu ve kazanan İsrail oldu. İki Arap ülkesinin de altyapıları harap oldu."* Kazananların tarafında olmadığı ve şimdi tamamen yalnız kaldığı için pişmanlık duyup duymadığını soran bir gazeteciye şöyle karşılık verir: *"Eğer yalnızlık derken bazı Arap yöneticilerle Irak'ı vurma konusunda hemfikir olmadığımı kastediyorsanız gelsin, hoş gelsin yalnızlık. Bizler kendi ulusumuzun katliamına katılacak paralı askerler değiliz."* Ve sonra ekler: *"Düşüncemizi değiştirmeyeceğiz!"*

FKÖ içinde ise Arafat'ın konumu bozulmamıştır.

Saddam'a verdikleri destek Filistinlilere -tıpkı Yemen'e[5] olduğu gibi- pahalıya patlamıştır. Savaşın patlak vermesinden de önce Körfez krizi FKÖ'nün 10 milyar dolarlık bir kazançtan olmasını sağlamıştır. Arafat bütçeyi % 30, memurlarının maaşlarını % 7 oranında düşür-

---

Suudi Arabistan'ın baskılarına rağmen Cumhurbaşkanı Ali Abdullah Saleh, Saddam karşıtı cephede yer almayı reddetti: Bir milyon Yemenli işçi Suudi Arabistan'dan ve Körfez'in petrol zengini emirliklerinden tahliye edilmişlerdi.

mek zorunda kalmıştır. Savaşın başlangıcından itibaren, Ağustos ayında Arap ülkeleri İntifada'ya aylık 43 milyon dolarlık katkılarını geri çekerler. Kuveyt'teki Filistinlilerin ise banka hesapları bloke edilir; maaşları dondurulur ve tüm bunların beklenen sonuçları yaşanır.[6]

Savaşın sonlanmasıyla FKÖ bazı Batı ülkeleri tarafından da yalnız bırakılır: Savaşın bitmesinden bir hafta önce Avrupa Topluluğu'nun dışişleri bakanları Yaser Arafat'la her türlü görüşmeyi askıya almışlardır. Yalnızca Fransa, Arafat'ı bir muhatap olarak görmeye devam eder. Arafat'la görüşecek (22 Nisan 1991'de Libya'da) ilk Batılı yetkili olan Roland Dumas, daha Mart ayından itibaren *Le Monde*'dan bir gazetecinin Paris'te FKÖ lideriyle görüşmeye hazır olup olmayacağı sorusuna olumlu yanıt verir ve şöyle der: *"Şu an için FKÖ'den başka Filistinlileri temsil eden bir örgüt yok. [...] Ve bu örgütün başında Mösyö Arafat'tan başkası da yok. O'nu ve örgütünü tanımayan ülkelerde kredisinin azaldığını kabul etmeliyim. Fakat dünyanın başka bölgelerinde kredisinin yükseldiğini ekleyebilirim. Zannetmiyorum ki kredisi işgal altındaki topraklarda azalmış olsun. FKÖ gerçekliğini reddetmek yanlış bir tutumdur, öznel bir tutumdur. Ben size söylediğim nesnel bir tutumu tercih ediyorum. Soruna tersinden bakalım. Arafat'ın ortadan kalkması kimin işine yarayacak? Kesinlikle kendisinden daha ılımlıların işine yaramayacak. Eğer Arafat'ın yerine aşırılık yanlısı, FKÖ'nün daha sert bir fraksiyonu geçerse bu, yalnızca olayları daha da güçleştirecek."* Mısırlıla-

---

Kuveyt'teki Filistin cemaatinden her yıl yapılan 1,25 milyar dolarlık fon transferi bu nedenle yapılamaz.

rın ve Suudilerin Arafat'ın yerine bir kişi bulma emellerinden bahseden Dumas şunları ekler: *"Arap ülkelerinin Arafat yerine birini bulmaya çalışmaları bir ilk değil. Ve onların bu konuda başarısızlığa uğramaları da bir ilk olmayacak. Arafat, FKÖ'nün başkanıdır. İşgal altındaki bölgelerde özgür bir seçim olmadığı sürece de FKÖ Filistinlileri temsil etmeye devam edecektir. Ve İsrail işgali altında nasıl gerçek bir seçim hayal edilebilir?"*[7]

1991 yılının Temmuz ayı ortasında Arafat, savaşın sona ermesinin ardından ilk kez Saddam'la görüşmek amacıyla Bağdat'a gider. Hiç çaba harcamadan bu iki liderin ruh hali tahmin edilebilir. Şubat 1993'te FKÖ lideri Saddam Hüseyin'le görüşmek için Bağdat'a dönecektir. *"Irak halkının ve ordusunun yanında yer almış olan Filistin halkına minnettarlık göstergesi olarak"* Irak cumhurbaşkanı, FKÖ liderine tüm savaşların anası sırasında vermiş olduğu hizmetler için madalya verecektir...

Geriye artık hegemonik[8] bir güç olan Amerika Birleşik Devletleri'yle diyaloğun kurulması kalır. ABD, İsrail-Filistin sorununu çözmekten vazgeçmemiştir ve tüm tarafları -içinde Filistinliler olmak üzere- bir araya getiren bir barış konferansı düzenlemek istemektedir. Bush'un düşüncesi şöyledir: Barış karşılığında 242 Sayılı Karar temelindeki topraklar, Filistin halkının meşru haklarına saygı; İsrail'de barış ve güvenlik.

Amerikan Dışişleri Bakanı James Baker'ın baskılarıyla İsrail, 2 Ağustos'ta bir barış konferansı yapılmasını

Le Monde, 12 Mart 1991.

1991'de dünyayı altüst eden olayları hatırlatalım: Moskova'da rejim yanlısı muhafazakârların başarısızlığı, Doğu Avrupa'da rejim değişiklikleri, Varşova Anlaşması'nın çözülmesi...

ilke olarak kabul eder. Fakat FKÖ, Amerikalıların sundukları özellikle zorlayıcı katılım konusunun tartışılması gerektiğini düşünüyordu: Bu zorlayıcı koşullara göre FKÖ'nün resmi katılımı yoktur; diyasporadaki Filistinliler ve Kudüs'teki Filistinliler konferansın dışında bırakılmışlardır.

Arafat böyle bir konferans fikrine ve bu konferansa katılmaya, konferansta Filistinlilerin bağımsızlık davası, Batı Şeria ve Gazze'de bağımsız ve egemen bir Filistin devletinin kurulması fikri ifade edilebildiği sürece karar verir. Onların gözünde Filistin'in katılım şekli ancak ikincildir. George Bush yönetimini tarihin en İsrail yanlısı yönetimi olarak görür ve bu konferansa katılmak ancak ABD ve FKÖ arasındaki ilişkileri yenileyecektir.

Eylül 1991'de Ulusal Konsey, yirminci oturumu için Cezayir'de toplanır. Gündem: Filistin'in Amerikalıların koşulları ile ABD'nin vesayeti altında barış konferansına katılımı, Körfez Savaşı'nın kazananları, Aralık ayı sonunda farklı bağımsız cumhuriyetlere dağılacak olan can çekişen bir Sovyetler Birliği.

Ulusal Konsey, Arafat'ın uluslararası siyaset sahnesine tekrar çıkması için bir fırsattır. Daha birkaç ay öncesine kadar Batı'daki bazı çevreler FKÖ'nün liderini *"siyasal açıdan bitmiş ya da neredeyse bitmiş"* olarak görüyorlardı. Bugün ise gerçekten barış süreci geliştirilmek isteniyorsa kesinlikle O'nunla aynı kampta olmak gerekmektedir. Ebu Ammar'ın amacı yalnızca uluslararası bir konferansa olumlu bir şekilde yanıt vermek değil, ama aynı zamanda Filistin'in katılımı konusunda kozlara da sahip olabilmektir.

Arafat'ın fikirlerini benimsetmek istediği konuşması Filistin halkına olduğu gibi uluslararası kamuoyuna ve

Washington'a da yönelik bir konuşmadır. Filistin'in konferansa katılımı işgal altındaki toprakların temsilcileri tarafından da desteklenmektedir: Konsey'den bir süre önce Kudüs'te James Baker ile görüşen Faysal el-Hüseyni, *"Bizler İsrail işgalinin asıl kurbanlarıyız. İntifada'da şehitlerini kurban veren ve işgal altında yaşayanları temsil eden bizler, sizi uluslararası bir konferansa katılım için oy vermeye çağırıyoruz"* diye bir konuşma yapar.

Evet oyu büyük bir çoğunlukla galip gelir: 256 lehte, 69 karşı ve 12 çekimser oy kullanılır. Bu oylamanın hemen ardından Arafat'a, Filistin'in katılım şartlarını müzakere etmek için vekâlet verilir. Ebu Abbas'ın FKÖ'nün Yürütme Komitesi'nden azledilmesini kabul ederek Arafat'ın Amerikalılarla resmi diyaloğun önündeki her türlü engeli kaldırmış olmasını ve Konsey'den çıkan evet oyunu ABD memnuniyetle karşılar. Suudi Arabistan, Filistin'in bu yeni yaklaşımına Filistin Ulusal Fonu yararına 9 milyon dolarlık miktarın (Suudi Krallığı'nda çalışan 100.000'den fazla Filistinlinin maaşlarından alınan vergilerin toplamını temsil eden rakam) üzerindeki bekletimi kaldırarak yanıt verir. Arafat bu jesti *"ilk olumlu adım"* olarak tanımlar ve Riyad'ın eski alışkanlıklarına dönerek her yıl 85,5 milyon doları FKÖ'ye vermesini ister...

Arafat aktif olarak barış konferansına hazırlanır. Tunus kentinde FKÖ'nün merkez konseyinin önünde dört buçuk saatlik bir nehir konuşma sırasında Ürdün-Filistin arasında işbirliğini savunur. *"Bugünkü durum farklıdır ve bizler barış konferansının toplanmasına engel teşkil etmiyoruz."* Konsey, ortak bir Ürdün-Filistin delegasyonunun kurulmasını resmi olarak onaylar; bu, İs-

rail tarafından kabul edilen Filistin'in katılımının tek şeklidir ve *"ortak siyasal koordinasyon"* için Amman'da dört gün önce imzalanan Ürdün-Filistin anlaşmasına onay verir. Bu toplantıdan hemen sonra Arafat, Suriye Cumhurbaşkanı Hafız Esad'ın davetiyle barış konferansını tartışmak için Damas'a gelir. Hafız Esad da Aralık 1973'teki Cenevre Konferansı'nı boykot etmiş olsa da bu görüşmeye katılma kararını Arafat'a bildirir.

Konferansın başlamasından hemen önce Arafat, Körfez Savaşı'ndan sonra ilk kez Hüsnü Mübarek'le görüşür ve ilişkileri aynen eskisi gibi olur.

Madrid, "Gerçekleşen Bir Düş"

Madrid Konferans'ı Kral I. Juan Carlos'un sarayında George Bush ve Mikhail Gorbaçov'un himayesi altında, ki Gorbaçov'unki daha çok figürasyon rolüdür, 30 Ekim 1991'de açılır.

242, 338 ve Lübnan toprağından İsrail'in çekilmesi çağrısında bulunan 425 Sayılı Kararlar üzerine kurulan bu konferans unutulmayacak bir olaydır. Her ne kadar FKÖ bu konferansın dışında bırakılsa da 1948'den beri ilk kez Filistinliler kendi başlarına İsrail'le müzakerenin taraflarından biridirler. Arafat şu yorumda bulunur: *"İşte düşlerimizden biri gerçekleşiyor ve İntifada buna katkıda bulunmuştur."*

Madrid, Suriyeli, Lübnanlı, İsrailli temsilcileri, Mısırlı gözlemcileri ve 14'ü Filistinli olan 28 üyeli Ürdün-Filistin delegasyonunu bir araya getirir. Bu delegasyon gerçekte iki ayrı varlık gibi hareket edecektir. Delegasyonun Filistin tarafını yetmiş yaşlarında, solcu, Gazze'de yaşayan, çok popüler olan ve FKÖ üyesi olmayan

Doktor Haydar Abdül-Şafi yürütür. Kudüs'ün Arap bölümünde yaşayan Faysal el-Hüseyni ve Hanan Aşravi,[9] İzak Şamir, *"Kudüs'te yaşayan ve İsrail'in bir parçası olan kişiler Filistinlileri temsil etmeyeceklerdir"* diye ileri sürdüğünden dolayı üye olarak kabul edilmemişlerdir. Fakat Filistinli delegeleri belirlemekten sorumlu Arafat, Faysal el-Hüseyni'yi delegasyonun koordinatörü ve Hanan Aşravi'yi delegasyonun sözcüsü olarak atayarak bu yasağın üstesinden gelir. Filistin liderinin gözünde, hepsi işgal altındaki topraklarda yaşayan resmi üyeler FKÖ'yü temsil ederler ve Tunus'tan onlara verdiği talimatları uygulamakla yükümlüdürler. FKÖ'nün bu konferanstan dışlanmasını acı bir biçimde karşılayan, fakat özellikle işgal altındaki topraklarda Madrid müzakerelerine destek nedeniyle boyun eğmek zorunda kalan FKÖ üyelerine Arafat, *"Bizim onayımız olmadan hiçbir şey yapılmayacak"* diye bildirir.

Açılış oturumu gergindir: Şamir'in konuşması polemiktir; Suriye temsilcisi İsrail'e saldırır; Haydar Abdül-Şafi ise ebedi Filistin istekleri konusuna geri gelir: Bağımsızlık, işgal altındaki topraklarda başkenti Kudüs olan bağımsız bir devlet, 1967'den beri kurulan Yahudi kolonilerinin yıkılması, mülteci sorununun çözümü.

Arafat'ın bu oturumda bulunmaması büyük eksikliktir. Tunus'ta olanları televizyondan izler ve ertesi günden itibaren duydukları hakkında yorum yapmak için Avrupalı gazetecileri toplar. Şamir'i *"her zamankinden daha fazla Bay Hayır"* olarak tanımlayarak, onun *"gülünç önerisi"* ile dalga geçer: *"[işgal altındaki] top-*

İşgal altındaki topraklarda çok ünlü bir entelektüel, yazar ve hatip olan Hanan Aşravi, *"global ve demokratik bir diyaloğu geliştirme amaçlı"* merkezi Ramallah'da olan Miftah (Anahtar) derneğini yönetir.

raklar karşılığında barış" yerine *"barış karşılığında barış"* Filistin delegasyonunun oluşumuyla ilgili yorumda bulunarak şöyle der: *"Bana müzakere öncesinde bir tarafın karşı tarafın delegasyon üyeleri seçimine karışma hakkının olduğu, tarihten bir örnek verin."* Filistin delegasyonuyla sürekli bağlantı halinde olmaya dikkat eder. Filistin delegasyonu kısa zamanda müzakerelerin süreceği Washington'a yerleşecektir. Talimatlar ve alınması gereken tavırlar o zaman gerekli gidişgelişlerini yapamayan Amerikan başkentindeki Filistin delegasyonuna faks çekilerek bildirilir.[10]

Madrid'de işgal altındaki topraklarda beş yıllığına özerklik planından bahsedilir. Bu ilk üç yılın sonunda bu toprakların son statüsü üzerine müzakereler başlayacaktır.

Gerçekte Madrid konferansına katılımı Amerikan baskıları sayesinde olan Şamir, tartışmaları olabildiğince uzun tutmaya çalışmaktadır. Büyük İsrail taraftarı olan Şamir, bu müzakerelerin sona ermesinin amacını zorlaştıracağını bilmektedir. Onun amacı toprakları bırakmadan barışı sağlamaktır. Yönetimden ayrıldıktan sonra *"on yıl boyunca"* steril müzakereleri devam ettirmeyi, bir yandan da Batı Şeria ve Gazze'deki yerleşimleri yoğunlaştırmayı umduğunu itiraf edecektir.

"Ebu Cihad, Geliyorum!"

7 Nisan 1992, Salı. Arafat, devlet başkanı General Ömer Hasan el-Beşir ile görüştükten ve başkentin uzağında konuşlanan askeri Filistin ünitelerine yaptığı ziyaretten sonra Sudan'dan ayrılır. Sık rastlanan bir model olan

---

İsrail bu sürekli bağlantılara gözlerini yumacaktır.

yirmi üç yıllık eski bir Rus uçağı ile iki Filistinli pilot ve bir Romanyalı teknik eleman FKÖ liderini, on korumasını ve birkaç işbirlikçisini Tunus'a doğru götürür. Yakıt ikmali için Libya'nın güneydoğusunda Kufra vahasında mola öngörülmüştür. Fakat görüş azlığı ve kum fırtınaları planı değiştirir. Uçak yerden havalandıktan bir saat kırk dakika sonra Libya başkenti hava kontrolü şu mesajı yakalar: *"Hartum-Tunus özel uçuşu iniş yapamıyor. El-Sarah'a doğru devam ediyoruz. Acil iniş denemesi yapacağız."* Beş dakika sonra uçak Libya radar ekranlarından kaybolur. Radyo bağlantısı kesilmiştir. Alarm verilmiştir. Kısa sürede büyük haber ajansları haberi verirler: *"Arafat, Libya çölünde kaybolmuştur."* Bu belirsizlik on beş saat kadar sürer.

Çarşamba günü sabah saat 10.00'dan biraz önce Arafat'ın Libya'nın güneyinde el-Sarah'ın 70 kilometre uzağında sağ olarak bulunduğu öğrenilir.

Kum fırtınası -bu bölgede yarım yüzyıldan beri görülen en ciddi kum fırtınası- çıktığı zaman Arafat pilot kabinine geçer. Zorunlu iniş gerçekleştiren pilotlar Arafat'ın uçağın arkasına geçmesini isterler ve orada Arafat eğer kazada ölürse üniformalı olmak istediğinden askeri üniformasını giyer. Dua eder ve yolcular O'nunla birlikte Kuran'dan sureleri tekrar ederler; özellikle de şunu: *"De ki: Bizler yalnızca Allah'ın bizim için yazdıklarından etkileniriz.* Arafat şok sırasında Ebu Cihad ve Ebu Iyad'ı gördüğünü anlatacak ve korumalarından biri, O'nun şöyle bağırdığını duyduğunu doğrulayacaktır: *"Ebu Cihad, [cennete] geliyorum!"* İki pilot ve teknisyenler kabinde kalırlar. Uluslararası uçuş talimatnamesi tehlike anında pilotlardan birinin kendini koruma

amaçlı olarak arkaya geçmesini önerse de bu üç kişiden hiçbiri yerini terk etmez ve her biri Arafat ile diğer yolcuları koruyabilmek için ellerinden geleni yaparlar.

Sonunda uçak bir kumula düşer. Arafat otuz metre kadar ileride, korumalarının şefi ve aynı zamanda Filistin donanmasının ikinci kumandanı Fethi'nin çok uzağında değildir. Yaralılar vardır; ama iki pilot ve teknisyen dışında tüm yolcular hayattadır. Gece karanlık ve hava buz gibidir. Hayatta kalan yolcular ateş yakarlar ve her biri ölülerin bedenlerini kan kokusuna gelen sırtlan ve çakallardan sırayla korumaya karar verirler.

Valizler kumlara dağılmıştır ve mucize eseri FKÖ'nün en iyi saklanan sırlarının bulunduğu Arafat'ın evrak çantasını bulmayı başarmışlardır...

Güneşin doğmasından itibaren Libya, Mısır ve Fransız (Çad'dan gelen) uçaklarından oluşan bir hava arama ekibi kazanın yerini belirler ve çok kısa zamanda El-Sarah'tan yola çıkan bir ilkyardım ekibi olay yerine varır. Hayatta olanlar kurtarılırlar. Arafat, *"herkese"* tek cümleden oluşan bir mesaj gönderir: *"Teşekkürler, iyiyim, Allah'a şükür. Ebu Ammar."*

Bu haber en Arafat karşıtları da dahil olmak üzere tüm Filistinliler tarafından mutlulukla karşılanır: Böylece Ahmed Cibril'in örgütü (Filistin Halk Kurtuluş Cephesi-Genel Kumandanlık) Arafat'a bu trajedinin mutlu *sonunun, "Devrime ve Filistin halkına çok kötü sonuçlar doğurabilecek ulusal bir felaketten -Tanrı bizi korusun- esirgediğini"* belirten bir kutlama mesajı gönderir.

Kısa sürede tamamen sağlığı düzelmiş olarak döndüğü Trablusşam'a, sonra da Tunus'a, tüm dünyadan gelen sempati gösterileri akın eder. Bu olaylarda bir kişi

eksiktir: Hafız Esad. Suriye basını da olay hakkında yalnızca kısa özetler vermiştir.

Bu kaza ilk kez şu sorunun sorulmasına neden olmuştur: Gerekli olduğu takdirde Arafat'ın yerine kim geçecektir? Stockholm'den Hanan Aşravi, biraz vaktinden önce, eğer Arafat kazada ölseydi, yeni bir başkan seçimine gidilmesini önermişti. Daha sonra Nayef Havatme, *"uçak kazasından sonra olacağı gibi FKÖ saflarında karmaşayı"* engellemek için Filistin merkezi yönetiminin kolektif bir liderlik vasıflarıyla donanmasını talep edecektir. İçlerinde kıdemli bir üye olan Halit el-Hasan'ın da bulunduğu el-Fetih üyeleri, adımı atacak ve olası yedek kişinin atanmasını talep edeceklerdir.

Arafat eğer kaza ölümcül olsaydı kendisi yerine FKÖ içinden bir kişi seçmenin, örneğin el-Fetih Genel Sekreteri (Faruk Kadumi), zor olmadığını açıklayacaktır.[11] Fakat Faysal el-Hüseyni'nin de belirttiği gibi, herkes bilmektedir ki Ebu Ammar, FKÖ'yü parçalamadan barış sürecinin sürekliliğini kabul ettirebilecek tek kişidir ve O'nun ölümünün korkunç sonuçları olacaktır.

Beyin Zarına Kan Oturması

Yaser Arafat çok kısa sürede önce Tunus'ta, sonra yurtdışında normal etkinliklerine geri döner. Amman'da Kral Hüseyin'le görüşür ve barış sürecinden, aynı kampta oldukları Körfez Savaşı'ndan bahsederler. Arafat, uçak kazasından sonra gösterdiği sürekli ilgi için krala teşekkür eder: *"Mucize eseri kazadan sağ salim kurtuldum ve Fi-*

Newsweek ile görüşme, 13 Nisan 1992.

listin uğruna mücadelemi sürdürebilmek için iyi durumdayım." Kral da sağlık diler.

Irak karşısındaki hava ambargosu yüzünden Arafat, Amman'dan Bağdat'a on saat süren yorucu çöl yoluyla gitmeye hazırlanır. Tarih 1 Haziran'dır; yani çölün üzerindeki güneş yakıcıdır. Tam Amman'dan hareket edeceği sırada Arafat şiddetli baş ağrılarından şikâyet eder. Süha kitabında şöyle anlatır: *"Sarayda Kral Hüseyin'in doktoru Eşref el-Kurdi ile karşılaşır ve ona migrenlerinden bahseder. Doktor, O'na tomografi çekilmesini önerir. Arafat reddeder. 'Bahsi bile olamaz, yaran yok. Bir aspirin yeterli olacaktır' der. Arafat'ın hareketlerinde normal olmayan bir şey olduğunu fark eden doktor [bir nörolog] uzun süre ısrar eder. O'na sürekli reddetmesine karşılık basit bir test yapmayı önerir. Arafat kolları dikey olarak yürümeden oluşan bu kısa muayeneyi kabul eder. Sonuç ise endişe vericidir: Arafat ayakta duramamakta, sendelemektedir.*

"Doktor el-Kurdi sıcakta Bağdat yoluna çıkmaması ve tomografi çekilmesi gerektiğini tekrarlar. Yaser Arafat hâlâ reddetmektedir. Yola çıkmak için arabasını ve şoförünü bile çağırır. Tartışmaların sonunda gittikçe daha fazla endişelenen doktor, Kral Hüseyin'le görüşür, O'na teşhisinden bahseder ve böyle bir yolculuğun tehlikelerinin altını çizer. Doktor, Yaser Arafat'ın en kısa zamanda ayrıntılı bir muayene yapılmasının gerekliliği konusunda ikna edilmesini vurgular ve resmi olarak bu yolculuğa karşı olduğunu belirtir. Bu görüşmenin ardından kral, hemen bürosunu terk eder ve sarayda olan Arafat'ın yanına gider.

"İki adam karşı karşıyadırlar. Kral Hüseyin, Arafat'ı ikna eder. Arabasıyla Kral Hüseyin Tıp Merkezi'ne ka-

dar O'na eşlik eder ve burada Arafat en sonunda tomografi çektirecektir ve bu muayene sonucunda beynin hayati noktaları üzerine baskı yapma riski taşıyan bir kan oturması (hematom) ortaya çıkar. Bu nedenle Arafat birkaç saat içinde cerrahi bir müdahaleden geçmek zorunda kalır."[12]

Müdahale başarılı geçer; fakat doktorlar bir aylık nekahet dönemini zorunlu tutarlar. Müdahale sırasında orada bulunan Ürdün kralı, Arafat'ın emrine Haşimi Sarayı'nı vermeyi önerir. Süha şöyle anlatır: *"Kral ve kraliçe her gün bizi ziyaret ediyorlar. Korumacılığı, nezaketi ve Kraliçe Nur ile beraber bize yaptığı ziyaretlerle kral bir açıdan bizim evliliğimizi meşrulaştırır. Bizim birlikteliğimizin resmi ilanından beri ilk kez meşru bir çift gibi karşılanıyorduk. Ayrıca ilk kez basın bu evliliği Ürdün'de ve tüm Arap dünyasında kamuya mal etti."*[13]

Arafat'ı Kahire ve Damas'ta muayene eden doktorlar bu kan oturmasını (hematom) tedavi ederek belki bu komplikasyonları engelleyebilirlerdi. Ebu Ammar'ın uçak kazasından yedi hafta sonra şikâyet ettiği ağrılar ve baş dönmesi yeni değildi. Daha Kahire ziyareti sırasında FKÖ lideri baş ağrılarından şikâyet ediyordu, ama hiçbir teşhis konulmamıştı. Bu şikâyetleri Damas ziyareti sırasında, Amman'a varmadan iki gün önce de hissediyordu. Hafız Esad'la görüşmesi sırasında bir anda bir baş dön-

---

Doktorlarına göre Arafat bir *sub dural hematom* (kafatasında beyin zarının altında kan oturması) kurbanıdır. Bu, yaşadığı uçak kazası gibi travmalardan sonra olması büyük ihtimal bir komplikasyondur. Hematom'un boşaltılmasını içeren basit bir cerrahi müdahale genelde hastayı ayağa kaldırmaya yetmektedir. (Bkz. 2 Haziran 1992 tarihli *Le Monde* gazetesi.)

Tüm bu alıntılar için bkz. Süha Tawil, *Fille de Palestine*, *age*, s. 179-180.

mesi hissetmişti. Hafız Esad'a, "Geliyor ve sonra gidiyor. Endişe etmiyorum" demişti. Suriye cumhurbaşkanı o zaman onun için bir doktor çağırmayı önermiş, ama Ebu Ammar reddetmişti. Amman Havaalanı'nda şiddetli baş ağrıları yaşamış ve gazetecilerle görüşmesini yarıda bırakmak zorunda kalmıştı. Ertesi gün operasyon geçirir.

Uçak kazasına kadar Arafat'ın sağlığı hiçbir zaman ciddi endişeler yaratmamıştı. İsrail'in, Arap ülkelerinin ve dünyadaki farklı ülkelerin istihbarat servisleri pek tabii ki bu önemli soruyla ilgilenmektedir; fakat tıbbi dosyası pek de kabarık değildir. Böyle yoğun bir tempo ile ağır sorumluluklarla, artan yolculuklarla, doktorlara göre O'nun sağlığının bu kadar uzun süre iyi olması hayret vericidir. Çileci yemek alışkanlıkları bu konuda O'na yardımcı olmuştur.

Arafat'ın ameliyat edildiği tıbbi merkezdeki ünlü bir kardiyolog, Arafat'ın kalbinin memnuniyet verici bir şekilde işlediğini ve hastanın sigara içmemesinin şans olduğunu belirtir. Ne hipertansiyonu ne de şeker hastalığı vardır ve kolestrol seviyesi yalnızca çok az yüksektir. Bu nedenle müdahale sırasında komplikasyonlardan endişelenilmemiştir.

Müzakerelerin Durgunluğu

İstilalar devam ederken Washington müzakereleri başlar. Barış süreci İsrail için ne anlam taşımaktadır? İsrail delegasyonu Elyakim Rubinstein, Şamir'in eski dışişleri bakanı tarafından yönetilmektedir ve onun pes etmeye hiç niyeti yoktur. Washington müzakerelerinin dördüncü oturumu sırasında Haydar Abdül-Şafi, halen işgal al-

tındaki topraklarda devam eden ve İsraillilerin durdurmayı sürekli reddettikleri istilaların dondurulmasını zorunlu kılan bir karar çıkana kadar müzakereleri kesmekle tehdit eder. Görüşmelerin devam etmesini isteyen Arafat'ın baskılarına rağmen, Filistin delegasyonunun lideri Ekim 1992'de yedinci oturum sırasında çekildiğini açıklayacaktır. Dikkatlice düzenlenen gösteriler O'nu bu kararından vazgeçmeye ve konferans salonunun yolunu tutmaya itecektir...

Bütün bunların yanında müzakerelerin durgunluğu Filistin tarafında giderek artan bir bezginlik yaratır. Bazı el-Fetih üyelerinin de katıldıkları muhalefetin bir kısmı böyle steril görüşmelere son verilmesini ister: Filistin Ulusal Konseyi'nin üyelerinin üçte birinden fazlası FKÖ resmen temsil edilene ve İsrail istilası dondurulana kadar müzakerelere ara verilmesini isteyen dilekçeyi imzalar. Bu aksilik öyle bir hal alır ki el-Fetih Devrimci Konseyi, müzakerelerin dokuzuncu oturumunun arifesinde (1993 Nisan sonu) süreci durdurmaya karar verir. Fakat bir kez daha Arafat, İsraillilerin ve Amerikalıların Filistin delegasyonuna vermeyi düşündüğü artan gücün FKÖ ve yönetimini tehdit etmekle sonuçlanabileceğinden çekinse de kendi düşüncesini benimsetir. Arafat aşırı derecede dikkatlidir: Müzakereleri en ince ayrıntısına kadar inceler, bilgileri karşılaştırır vb. İki adam önemli bir bilgi aktarıcı rolü oynar: El-Fetih'ten Washington'daki tartışmaları yakından izleyen Nabil Şaat ve resmi olarak FKÖ'ye dahil olmadığı ve Batı Şeria'da yaşadığı için delegasyona katılmasına izin verilen öğretim üyesi, işgal altındaki topraklardaki el-Fetih militanı Saeb Erekat. *"Washington'da tartışanlardan hiçbiri tek başlarına bir karar alamazlar. Hiç istisnasız hepsi şeflerinden*

gelen talimatları, yani benden gelen talimatları kabul ederler. Herhangi bir barış anlaşmasını imzalaması gereken benim" diyerek Arafat, bir İsrailli gazeteci önünde bu konunun altını çizer. Ve bu görüşmede bulunan FKÖ liderinin danışmanı Ahmed Tibi, liderin üniformasının cebinden bir kalem çıkarır ve şöyle der: *"Bu kalem ile Ebu Ammar sizinle barış anlaşmasını imzalayacaktır."* Arafat onaylar ve ekler: *"İnşallah.*

Kısa sürede Arafat, Filistin delegasyonu üyeleriyle bu görüşmelerini halka duyuracaktır. 18 Haziran 1992 tarihinde, hangi üyesi olursa olsun herhangi bir FKÖ üyesiyle görüşülmesini -bu görüşme işgal altındaki topraklarda yaşayanlarla ilgili olsa bile- yasaklayan İsrail kanununa açıkça meydan okunmuştur: Kameraların ve gazetecilerin gözleri önünde Washington'daki Filistin müzakerecileri Amman'da zafer edasındaki bir Arafat tarafından ağırlanırlar. Medyada genişçe yer alan Hanan Aşravi'nin yanağını FKÖ liderinin omzunun üzerine koyduğu fotoğrafı uzun süre hatırlanacaktır.

ABD'nin tepkisi gelmekte gecikmez: Ertesi günden itibaren Amerikan Dışişleri Bakanlığı sözcüsü şu açıklamada bulunur: *"FKÖ, bizim başlattığımız barış sürecinin bir parçası değildir. Yaser Arafat ile Filistin delegasyonu arasındaki bu görüşmeden çok endişeliyiz ve hissettiklerimizi de Filistinlilere bildirdik."* İsrail ise bir provokasyon olarak gördüğü bu görüşmeden vazgeçer: *"Bu görüşme Filistinliler tarafından verilen sözlere ve barış sürecindeki ortaklarımızla yaptığımız anlaşmalara aykırıdır"* diye yeni başbakan İzak Şamir bildirir. *"Hukuki tedbirler alınacaktır."* Hanan Aşravi açısından, bu görüşmede hukuk dışı hiçbir şey yoktur: *"Bizler Filis-*

tinliyiz. Barış sürecinin koordinasyonunu sağlayabilmek için liderimizle görüşmeye hakkımız var" diye görüşlerini bildirecektir. Ve Arafat gülümseyerek sonsözü söyleyecektir: *"Görüşerek yalnızca 'i' harfinin üzerine noktaları koyduk!"*

Norveç'te Bir Şato

Oslo Anlaşmaları'yla başlangıcı yapılan devrim büyük bir gizlilikle hazırlanmaktadır. Aslında resmi barış müzakerelerine paralel olarak FKÖ'nün de yer aldığı resmi görüşmeler yapılmaktadır. Bu yol İsrail'de 1992 yaz ayındaki seçimler öncesinde İşçi Partili meclis üyesi Yossi Beilin ve Norveçli Sosyolog Törje Roed Larsen arasındaki görüşme sırasında açılmıştır.

İlk başta grupta üç İsrailli (Yossi Beilin ve iki araştırmacı Yair Hirschfeld ve Ron Poundak), iki Filistinli (FKÖ'nün ekonomisti Ebu Ala [Ahmed Kurey] ve işbirlikçisi Hasan Asfur) ve iki Norveçli (Dışişleri Bakanı Johan Jörgen Holst ve Törje Roed Larsen) bulunmaktadır. "Oslo" görüşmeleri olarak adlandırılan görüşmeler, gizliliği koruma adına orman içinde çok büyük bir Norveç şatosunda gerçekleşir.

Toplam olarak iki yüz saat süren yirmi görüşmenin ilki 20-22 Ocak 1993'te gerçekleşir. Gündemde ise iki taraf arasındaki ilişkiler üzerine bir prensip deklarasyonu ve barışçıl çözüm çerçevesinde işgal altındaki toprakların geleceği konuları vardır. O sırada Washington müzakerelerinde görülen gerilimler Norveç'teki görüşmelere dokunmamaktadır.

Arafat ve o dönemler İsrail Dışişleri Bakanı Peres kısa sürede bu görüşmelere ilgi duyacaklardır. Bu olayı

başlatmış olan İsrailliler, François Mitterrand'ın 1992 Kasım sonunda İsrail'de yaptığı konuşmalarla ciddi anlamda cesaretlendirildiklerini hissederler. Fransız cumhurbaşkanı bir basın toplantısı sırasında FKÖ'nün *"tek mümkün muhatap"* olduğunu açıklar ve sözlerine şunları ekler: *"Diğer Filistinlilerle yaptığım bağlantılardan durum değişinceye kadar kendini siyasal arenada sunabilen başka gerçek bir gücün olmadığı sonucuna vardım. [...] İsrail, FKÖ'yü görmezden geldiği sürece Filistinlilerle kazançlı müzakereler yapamaz. [...] İsrail devleti kurulduğu zaman Birleşmiş Devletler tarafından bir Filistin devleti de tanınmıştı gibi geliyor bana. Bu ülkelerden biri şiddetle, cesur bir şekilde kuruldu ve iyi oldu da [...] Diğer devlet ise yüzüstü bırakıldı. Bana öyle geliyor ki bir halkın vatansız yaşaması ve vatanında yaşayan bir halkın ise kendisine ait olmayan altyapıdan yoksun bir şekilde yaşaması çok zordur ve bu, doğal olarak bir devletin kurulmasına yöneltir."*

Oslo müzakerelerinin iyi gidişatı, kısa sürede müzakerelere İsrail Dışişleri Bakanlığı genel müdürü Uri Savir ve FKÖ Yürütme Komitesi üyesi Ebu Mazen'in katılmasını sağlar. Fakat her iki taraf da olanları kuşkuyla gözlemlemektedir: Kendini bağlamadan önce Rabin de, Arafat da karşı tarafın müzakerecilerin önerilerine olur vereceğinden emin olmayı beklemektedirler. Amerikan Dışişleri Bakanı Warren Christopher, FKÖ ve İsrail arasında yapılan, imzalanmasından bir hafta öncesine kadar bilinmeyen bu anlaşmanın Washington için bir sürpriz olduğunu itiraf edecektir: *"İstihbarat servislerimiz iyidir; ama mükemmel değiller"* diyerek bir Amerikan kanalında yaptığı söyleşide bu konuda yorumda bulunacaktır.

Bu iki müzakere -gizli olarak Oslo'da ve resmi olarak Washington'da yapılan- Başbakan İzak Rabin'e çürütülemez bir tespit dayatır: İster hile yapsın ya da açıkça konuşsun, FKÖ reddedilemezdir; yine yalnızca FKÖ ve başındaki Arafat böyle bir anlaşmayı garanti altına almaya yetkindirler.

İyi niyet gösterisi olarak İsrail, "İlk önce Gazze" adıyla kalacak olan bir öneri yapar: Gazze Şeridi, kesin bir barış anlaşmasının imzalanmasından önce Filistin yönetimine özerk bölge statüsüyle geçecektir. Arafat bu öneriyi Gazze'ye Batı Şeria'dan bir toprağın, Jericho (Eriha) adlı küçük kentin de eklenmesi şartıyla kabul eder. İsrail de olur verir ve artık "İlk önce Gazze ve Jericho"dan bahsedilmeye başlanır.

Tüm bunların Washington müzakereleri üzerinde nasıl bir etkisi olmuştur? Bunu söylemek oldukça güç; çünkü her iki taraf için de gizlilik gereklidir: Filistin tarafında muhalefeti susturmak için gizlilik gereklidir. İsrail tarafında ise her ne kadar delegasyonun pek çok üyesi Oslo Anlaşmaları'nın bazı ayrıntılarını biliyor olsa da delegasyonun lideri sofu ve sağ düşünceli Elyakim Rubinstein dikkatlice bu konunun dışında tutulmuştur.

Arafat bu iki yoldan hiçbirini kurban etmek istememektedir: Körfez Savaşı diplomatik açıdan O'nu vurmuştur ve bu yüzden hiçbir risk almak istememektedir. Kendisini siyasi sahnenin ve medya sahnesinin önüne taşıyacak bir olay yaratmak isteyen Arafat, her konuşması ve her röportajında Rabin'e bir çağrıda bulunur. Belki de İsrail başbakanıyla bir görüşme olayların gidişatını değiştirecektir... Rabin ise yavaş yavaş FKÖ'yle resmi bir diyalog kurma fikrine alışmaktadır. Bu nedenle İsrail adalet bakanı 1986 yılında çıkarılan "antiterö-

rist" yasaya değişiklikler hazırlar, ki FKÖ üyeleriyle görüşmeler mümkün olabilsin. Bu konu hakkında Arafat dikkatlice şu yorumda bulunur: *"Eğer İsrail hükümeti ve Bay Rabin, FKÖ'yle doğrudan müzakere etme cesaretini göstermezlerse yaptıkları bu hareket belirgin amaçlarla yapılmış bir propaganda eylemine indirgenecektir.*

Knesset en sonunda 1986 yasağını kaldırır ve bunun hemen ardından Arafat, 21 Ocak günü Tunus'tan İsrail televizyonuna bağlandığı bir telefon görüşmesinde İsraillilere seslenir ve İsrail başbakanına *"gelecek nesillerin gözünde barışın inşasında ilk adım olacak olan 'cesurlar barışı'nı yapmak için bir 'cesurlar görüşmesi'"* çağrısında bulunur ve ayrıca *"bu kadar acılar görmüş bu topraklar üzerinde gerçek ve sağlam bir barış inşa edebilmek için her iki tarafın da yücegönüllülük yapması gerekli. Böyle bir görüşme barış sürecini çok daha hızlı yürütmeye uygundur"* diye belirtir.

Fakat Rabin'i böyle bir görüşmeyi kabul etmeye nasıl ikna etmelidir? Barış görüşmelerini hızlandırarak ve de İntifada'yı şiddetlendirerek... Arafat böylece işgal altındaki topraklardaki Filistinlileri direnişi artırmaya ve *"işgalcilerin ayaklarının altındaki toprağı yakmaya"*[14] çağırır.

1993 yılı ilkbaharında Washington'daki Filistin delegasyonu aracılığıyla Arafat bir dizi istek sunar: Delegasyonun içine FKÖ resmi temsilcilerinin katılımı, Amerika Birleşik Devletleri'yle doğrudan bağlantıların yenilenmesi, FKÖ'nün İsrail tarafından tanınması. Ayrıca eğer vekâleten yürütülen anlaşmalarda Filistin'in ege-

---

Radyo Monte-Carlo (Yakındoğu'da çok popüler olan bir radyo istasyonu) tarafından Arapça yayınlanan bir röportaj.

menliği konusu açıkça ele alınmazsa Washington'da hiçbir projeye izin vermeyeceğinin de duyulmasını ister. Bütün bunların yanında Arafat, Avusturya Şansölyesi Franz Vranitzky aracılığıyla, Filistinli ve İsrailli delegelerin Amerikalıların da yardımıyla işgal altındaki toprakların özerkliği konusunda bir prensip anlaşması yapmalarını önerir. Haziran ayında Rabin'e gizli bir mektup gönderir ve bu, kesinlikle İsrail siyasal yaşamında bir dönüm noktası olacaktır: Protokol ağzını bir kenara bırakan mektupta Arafat, Filistinlileri İsraillilerle bir anlaşma yapmaya götürebilecek tek kişinin kendisi olduğunun altını çizer. Oslo'da ise ancak Ağustos 1993'te kamuoyuna açıklanacak ve resmileşecek olan anlaşmanın eskizleri yapılmaktadır.

Washington'da çetin konuşmalar yapan Filistin delegasyonu öfkelidir: Her zamankinden daha iyimser olan Arafat, şimdiye kadar hep reddettiği ödünleri vermeye hazır görünmektedir. *"Arkamızdan müzakere ediliyor"* diyerek Hanan Aşravi sinirlenir. Ağustos ayı başında Hanan Aşravi, Faysal el-Hüseyin ve Saeb Erekat ile birlikte istifasını verir; ama sonrasında kararını tekrar düşünüp geri döner.

20 Ağustos'ta Oslo Anlaşması esenlik içinde yapılır. Tunus'ta bulunan Arafat, *"Filistin devletinin uzak olmadığını hissediyorum. Geleceğe umutla bakmalıyız"* diye bildirir. Aslında Kudüs'ün statüsü konusunu, koloniler konusunu ve mülteciler sorununu müzakerelerin en son aşamasına atmayı kabul ederek önemli ödünler vermiştir.

Amerikan Dışişleri Bakanı Warren Christopher'ın Kudüs ziyareti sırasında Washington'daki müzakerelere katılan Filistinli delegeler, Arafat tarafından Tunus'ta onaylanan belgeyi Christopher'a vermeyi reddederler.

Bunun üzerine Arafat'ın bürosundan FKÖ liderinin talimatlarına uyulmasını belirten bir faks gelir ve onlar, aynı zamanda birçok düzeltme de önererek emre uyarlar. Böylece Christopher, Kudüs'ü cebinde iki belgeyle birlikte terk eder, ama Tunus'tan gelenin önceliğinin çok iyi farkındadır.

1993 yılının Ağustos ayı sonunda FKÖ lideri Norveç'te karar verilenlere uygun bir şekilde "İlk Önce Gazze-Jericho" seçeneğinin tartışılacağı müzakerelerin on birinci oturumu için Filistin delegasyonunu aceleyle Washington'a gönderir. Aynı sırada FKÖ resmi sözcüsü Yaser Abdu Rabbuh, "İlk Önce Gazze-Jericho" hakkında çok gizli kalmış bir bildirinin basında yayılmasını sağlamaktadır: Burada İsrail'in Gazze ve Jericho'daki *"toptan geri çekilişinin" "tüm o işgal altındaki Filistin bölgeleriyle ilgili genel bir koşul"* oluşturduğunun altını çizen tek bir referans okunur. Bu bildiri, Arafat'ın FKÖ'nün Yürütme Komitesi üyelerini *"İşgal altındaki topraklarda geçici süre zarfında Filistin halkının toprağının denetimi, kaynaklarının ve ulusal kaderini belirleme hakkı üzerine kurulu bir Filistin Ulusal Yönetimi'nin prensip deklarasyonu"* konusunda bilgilendirdiğini belirtmektedir.

Suriye'deki Filistin muhalefeti ile İslamist hareket Hamas bu projeye karşı olduklarını sert ve şiddetli bir şekilde açıklarlar. Arafat ise şöyle konuşarak tepki gösterir: *"Tarih gözlerimizin önünde ilerliyor ve eminim ki Filistin halkı bizimle beraber."* Abdu Rabbuh, FKÖ içinde Yürütme Komitesi'nin toplantılarına damgasını vurmuş farklılıklar hakkında bir kelime etmez. Fikir ayrılıkları aynı zamanda el-Fetih'in Merkez Komitesi'ni de sarsmıştır. Fakat FKÖ de el-Fetih gibi Arafat'ı çok mutlu edecek bir şekilde anlaşmayı onaylar.

İsrail hükümeti ise büyük bir çoğunlukla Norveç'te gizlilikle FKÖ'yle müzakere edilen bu prensip anlaşmasını başlatır. Bununla beraber İsrail başbakanı anlaşmanın Washington'da imzalanması gerektiğini açıklar ve bu açıklama Filistin delegasyonu içinde yeni çalkantılara sebebiyet verir: Kendisini Arafat karşısında kapının önünde bulmaktan çekinen Hanan Aşravi, Filistin delegasyonunun eğer FKÖ lideri bunu isterse imzalayacağını, ama bu anlaşmanın imzasının FKÖ'nün işi olduğunu açıklar. Haydar Abdül-Şafi ise şu açıklamada bulunacaktır: *"Eğer gizli görüşmelerin varlığından haberdar olsaydım, hemen Washington müzakerelerine katılmayı bırakırdım. Arafat beni bunun bir parçası yapmalıydı. Gizli görüşmelerin devam ettiğini ve delegasyonun başı olarak benim hiçbir şey bilmeyeceğimi hayal bile edemezdim."* İmzalanmasından sonra Oslo Anlaşmaları'nı eleştirmekten de geri durmayacaktır. Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nda İsrail-Arap dosyasının başlıca sorumlularından biri olan Denis Ross, Abdül Şafi'ye çağrıda bulunur: *"Aldığınız kararları okudum; ama yaptıklarımız sizin fikirlerinize uyuyordu: Bizler ve İsrailliler doğrudan FKÖ'yle konuşmaya karar verdik. "Evet"* diye cevap verecektir Abdül Şafi, *"araç iyi ama sonuç bizim için iyi olana gerçekten uymuyor"*

İşgal altındaki topraklarda sevinçle karışık umutla bekleyiş hüküm sürmektedir. Eleştiriler de vardır. Muhalefetin etkinliklerine karşılık, Ebu Ammar, Tunus'tan imzalanmak üzere olan bu anlaşma lehine sokağı seferber etme çağrısında bulunur. El-Fetih işe koyulur. Gazze'nin bir sokağında bir yaşlı adam bir gazeteciye şöyle fısıldamaktadır: *"Kırılan o kadar çok hayalimiz oldu ki· Belki bu defa hayalimiz gerçekleşir. Belki...*

14. BÖLÜM

Oslo'nun Vaatleri

13 Eylül 1993'te Beyaz Saray'ın çimleri üzerinde İsrail ve FKÖ, işgal altındaki Filistin topraklarına özerklik veren prensip anlaşmalarını ve eklerini (Oslo Anlaşması) imzalarlar ve bunun ardından 9 Eylül'de iki tarafın birbirlerini karşılıklı olarak tanımaları gelir.

Olay hatırı sayılır bir önem taşır. İsrail, resmi olarak Filistinlilerle süren uzun ve zorlu bir sorunun çözümü için bir sürece girmektedir ve bu süreç uzaktaki ya da yakındaki Arap ülkeleriyle de barışı getirecektir. FKÖ ise ufukta bağımsız, Batı Şeria (Kudüs'ün Arap kesimini de içeren) ve Gazze Şeridi'nde egemen bir Filistin devletinin kurulacağını ufukta görmektedir.

İşçi Partisi'nin 1992 yılında başa geçtiği Yahudi devleti aslında Büyük İsrail hayalinden vazgeçmiş görünmektedir. Başbakanlık ve Savunma Bakanlığı görevlerini birlikte yürüten Rabin, işgalin gittikçe daha fazla askerin canını sıktığını bilmektedir: Çekmecesinde askerler

tarafından kendisine yazılan mektuplar birikmektedir. Mektuplarda şöyle şeyler okunur: *"Gazze'de ne yaptığımı anlamıyorum"; "Filistinli çocukların ardından sokaklarda koşuyorum ve kendimi iyi hissetmiyorum"; "Bazı zamanlar İsrailli olmaktan utanç duyuyorum"* vb. Bütün bunların yanında hiçbir şeyin kıramayacağı gibi gözüken Filistinlilerin kararlılığının da farkına varmıştır. İntifada'nın binlerce savaş esirinin tutulduğu Neguev'deki Ketsiot Hapishanesi'ni gezme fırsatı olmuştur. O gün hapishanenin mutfağında bir Filistinliyle konuşur ve Filistinli ona şöyle der: *"Hiçbir hapishane bizi yok edemeyecektir. Ben burada otuz yıl kalmaya hazırım. Hepimizi tutuklayabilirsiniz. Elli bin savaş esirini bile ekleseniz, bunun size hiçbir yararı olmayacaktır. Bağımsız devletimizi kurabilmek için Ebu Ammar yönetimindeki mücadelemize devam edeceğiz.* Arafat'ın siyasal ve diplomatik çabaları -1974'ten beri bir "ulusal yönetim" kurulmasını sistemli bir şekilde savunması, 1988 Bağımsızlık Bildirgesi- sonunda başarıyla taçlandırılır: Oslo Anlaşması, işgal altındaki topraklarda kesin bir statü belirlenmeden önce, beş yıl içinde özerk bir vekâlet yönetimi kurulmasını öngörür.[1]

İki tarafın da bir hayalin gerçekleştiğini söyledikleri duyulur. Fakat her ne kadar her iki halk da bu projeyi sevinçle karşılasa da, her iki tarafta da muhalifler vardır. Çoğunlukla sağ yönelimli olan Büyük İsrail'in ve işgal altındaki toprakların kolonlarındaki* yandaşları statükoyu ve işgali diğer her tür çözüme tercih ederler. Filistin tarafında ise radikaller -Filistin Halk Kurtuluş Cephesi,

İngiliz manda dönemindeki Filistin'in % 22'si üzerinde.
Yahudi yerleşim merkezleri (ç.n.).

Filistin Demokratik Halk Cephesi, Suriye'ye itaat eden küçük gruplar[2] ya da Hamas gibi İslamcılar- İsrail'in Körfez Savaşı ve müttefik Sovyetler'in yıkılışından sonraki FKÖ'nün zayıflığından yararlandığının ve önemli avantajlar kazanmayı başardığının altını çizerek başkaldırırlar. Arafat ise tam tersine bu anlaşmanın yeni perspektifler açacağını ve FKÖ'nün yararına olacağını -önceleri başarısızlıkla sonuçlanan denemelerden sonra FKÖ en sonunda İsrail karşısında tam anlamıyla muhataptır- ve bu anlaşmanın beklemeksizin yakında tamamıyla kendisinin kontrolü altında olacak Filistin topraklarına geri dönmesini sağlayacağını savunmaktadır. FKÖ'nün genel eğilimine muhalif olanlar bu analize karşı çıkmamaktadırlar; ama bu anlaşmadaki eksiklikler üzerinde dururlar.

Mahmud Derviş, bana, Oslo Anlaşması'nı okuduktan sonra Arafat'a pek çok şeyin belirsiz kaldığını ve bu kapalılığın her zaman olduğu gibi en güçlünün işine yarayacağını söylediğini anlatmıştı. İlk olarak müzakereciler her tür mantığın dışında hareket etmişlerdi: Genelde taraflar prensiplerde bir anlaşmaya vardıktan sonra ayrıntılarda anlaşmak için masaya otururlar. Halbuki Oslo'da Kudüs, sınırların çizimi, mülteciler sorunu vb. gibi esas konular görmezden gelinmiş ya da daha sonraya atılmıştır. Derviş bu sürecin sonunda Filistin devletinin kuruluşuna değinilmediği konusu üzerinde durmuştur. Anlaşmanın *"işgalin sonu"* kelimelerini içermediğinin, yani 1967 sınırlarına geri dönüşü açıkça belirtmediğinin de altını çizdikten sonra *"devlet kelimesini özlüyorum"*

Suriyelilerin adamı Ahmed Cibril, eğer *"Siyonist düşman"* ile anlaşmayı imzalarsa, Arafat'ı *"Mısır Cumhurbaşkanı Enver Sedat'ınkinin aynısı bir kader"*'in beklediğini söyleyerek açıkça tehdit eder.

demiştir. Şair ve FKÖ Yürütme Komitesi üyesi Derviş'e göre, Filistin yönetimi bir devleti tanırken İsrail bir örgütü tanımakla yetinmektedir. Önemli bir sorun olan koloniler konusunda ise kolonizasyonun beş yıllık geçiş dönemi boyunca dondurulmasına karar verilmemiş ve sorunun çözümünün son müzakerelere ertelenmiş olduğuna dikkat çeker. Bu geçiciliğin kesinleşmemesi endişesiyle FKÖ her zaman vekâleten yürütülen dönemler kurulmasına karşı olmuştur diye hatırlatır. Ve işte vekâleten yürütülen anlaşma son bir anlaşmanın prensiplerini belirlemeden belgenin kalbini oluşturur: Eğer müzakereler en sonunda başarısızlığa uğrarsa, Filistinliler kesinlikle bu geçiciliğin tutsağı olarak kendilerini bulacaklardır.

Ve Derviş sözlerine şöyle son verecektir: *"Sen de biliyorsun Ebu Ammar, ben İsrail'le bir anlaşmaya karşı değilim, fakat bu anlaşma en azından Gazze Şeridi'ndeki kolonilerin yıkılışını elde edebildiğimiz onurlu bir anlaşma olmalıdır. Ayrıca İsrail'in Gazze'nin boşaltılma anını ne derece beklediğini biliyorsun. Senin bu anlaşmadaki imzan Ebu Ammar, İsrail'in önüne Arap ülkelerinin kapılarını açtı ve ona şimdiye kadar sahip olmadığı bir meşruiyet verdi. İsrail'in Arap dünyasına girişine kefil olan sensin. Uzun yıllardan beri Kral Hüseyin, İsrail'le yapılan bir barış anlaşmasının altında senin imzan olmasını bekliyor. Bunlar inanılmaz önemli şeyler ve bizler, karşılığında yeterli bir şey almadık. Böyle bir anlaşma bu kadar zamandan beri beklenen barışa bizi götürecek mi? Bundan şüphelerim var. Bu bir macera, Ebu Ammar!"*

El-Fetih'te diğer şikâyetler açıklanır. Örneğin İsrail'de tutulan binlerce savaş esiri serbest bırakılmıştır; ama bazılarına göre bütün olarak ve hemen bir serbest

bırakılma şart koşulmalıydı; *"çünkü bu anlaşmayla yeni bir döneme girilmektedir"* 1985'te İsrailliler 1150 Filistinli esire karşılık Ahmed Cibril'in örgütü tarafından (Lübnan Savaşı'ndan beri) tutulan üç İsraillinin değiştokuş yapılmasına razı olmuştur.

Önemli noktalardan biri anlaşmanın yazım aşamasıyla ilgilidir: İsrailliler bu plan üzerine mükemmel bir şekilde hazırlanırlarken Filistinliler avukatların ya da özel danışmanların hukuki bilgilerinden yararlanmayı ihmal etmişlerdir. FKÖ Yürütme Komitesi'nde dışişleri sorumlusu ve anlaşmaların yaman bir muhalifi olan Faruk Kadumi, yönetmeliğin uygulanmasını garantileyecek hiçbir şeyin olmadığının altını çizmektedir. İşgalciye güvenebilir miyiz? Ve aslında anlaşma hiçbir üçüncü kişiye,[3] anlaşmanın hükümlerinin uygulanmasını sağlamak için ya da uygulanmadığı takdirde hâkim rolünü oynayabilmesi için hiçbir yetki vermemekte, onları meselenin içine almamaktadır.

Arafat, Oslo Anlaşması'nın boşluklarının pekâlâ farkındadır. Anlaşma imzalandıktan bir ay sonra O'nunla Paris resmi ziyareti sırasında Crillon Oteli'nde görüştüm ve O'na anlaşmanın farklı noktaları hakkında pek çok soru sordum. Sorularımı bitirmeme izin verdi ve sonra yanıtladı: *"İnanın bana sorunlar listesi saydığınızdan daha da uzun. Sizin saydıklarınıza başka yorumlar, eleştiriler ve çekinceler de ekleyebiliriz. Hiçbir siyasal düzen yanlışlardan muaf değildir."* Bununla birlikte, FKÖ'nün İsrail tarafından tanınmasının değeri üzerinde durmuş ve eklemişti: *"Bizim halkımız İsrail önerisini reddetmemizi anlamazdı."* Bana teker teker her nokta üzerinde

---

İsrail üçüncü bir ülkenin hakemliğini veto etmiştir.

yanıt verdikten sonra konuşmasını şöyle tamamladı: "İnanın bana, bu, bizim alabileceğimizin en azamisiydi ve bunlar, onların bize verebileceklerinin en azamisiydi." Bu cümleyi iki defa üst üste tekrarlayacak ve sonra da kendi gözünde en önemli noktaya geçecekti: *"Bu ya da şu ayrıntıya çok fazla bağımlı kalmayın. Önünüze, geleceğe doğru bakın. Vekâleten yürütülen Gazze ve Jericho'ya özerklik üzerine bir prensip bildirgesi imzaladık. Birkaç ayda Filistin halkının yönetimi Filistin'e eşsiz bir biçimde dönecektir. Gelecek haftalarda, tarihimizde ilk defa Filistin bayrağı Filistin toprağımız üzerinde hiçbir İsrail askeri onu geri almaya cesaret etmeden dalgalanacaktır. Bir pasaportumuz olacak ve daha uzak bir tarihte paramıza da sahip olacağız. Bir yıl içinde Özerklik Konseyi, yani bir parlamento ve Filistin Yönetimi'nin başkanı seçilecek. Beş yıl içinde İsrail'in çekilişi sona erecek. Böylece Konsey'in yargı yetkisi anlaşmanın şart koştuğu gibi Batı Şeria ve Gazze'nin tüm topraklarını kapsayacaktır. Koloniler, askeri kamplar ve Kudüs bu alanların dışındadır ve bunlar hakkında iki yıl içinde başlayacak olan son çözüm için yapılan görüşmelerde ayrı ayrı tartışacağız.*

"Geleceğe doğru bakın. Ben İzak Rabin, Şimon Peres ve onların meslektaşlarının gerçekten sözlerini tutma eğiliminde olduklarına inanıyorum. İki devlet arasında bir barış atmosferi yaratacağız ve her şey farklı olacak. Biz bir maratona başlıyoruz ve bu maratonun sonunda iki halkın da barış ve refah umutları gerçekleşecek. Barışın dinamiğine güvenin, bu dinamik herkesi şaşırtacak. Bağımsızlık mücadelesinde bu kadar ağır bedel ödemiş olan halkım en sonunda Yakındoğu harita-

sındaki yerini alacak. Anlaşma uzun süren bir trajediye son verecek.

Bununla birlikte, bildiğimiz karizmasına rağmen Arafat, Yürütme Komitesi'nde gerçek bir muhalefetle karşı karşıya gelecektir ve bunun sonunda Mahmud Derviş, Lübnan'daki FKÖ temsilcisi Şefik el-Houth, Halkçı Cephe ve Demokratik Cephe'den iki temsilci görevlerinden çekileceklerdir. Yine FKÖ'nün önemli kişilerinden olan Abdullah Hurani de görevinden ayrılacaktır. Tartışmaları boykot eden Faruk Kadumi ise Arafat'a olan sadakatinden dolayı Yürütme Komitesi'nde kalmaya karar verecektir.

Yürütme Komitesi'nin 8 Eylül'deki toplantısında, Washington'da anlaşmanın imzalanmasından birkaç gün önce, özerklik anlaşması ve İsrail'in tanınması mektubu sekiz oya karşılık dört karşı oy ve bir çekimser oyla onaylanır. Bu tanıma mektubuna göre başka şeylerin de yanında FKÖ:

*İsrail devletinin barış ve güvenlik içinde yaşama hakkını tanır;

*BM Güvenlik Konseyi'nin 242 ve 338 Sayılı Kararlarını kabul eder;

*Yakındoğu'daki barış sürecine ve iki taraf arasındaki sorunun barışçıl çözümüne bağlıdır; sürekli bir statüye dair askıda olan tüm sorunların müzakereyle çözüleceğini açıklar;

*Prensip Bildirgesi'nin imzalanmasının şiddetsiz, ayrıca barışı ve istikrarı tehlikeye sokabilecek eylemler olmadan yeni barışçıl bir birlikte yaşama dönemi açan tarihi bir olay olarak sayar;

*Teröre ve herhangi bir şiddet eylemine başvurmayı reddeder ve bu şartın kabulünü garantilemek, ihlalleri

önlemek ve karşı gelenleri cezalandırmak üzere FKÖ'nün tüm üyelerine ve personeline karşı sorumluluğunu üstüne alacaktır;

*Filistin Bildirgesi'ndeki İsrail'in var olma hakkını yadsıyan maddeler ve noktalar, ayrıca Bildirge'nin bu mektubun vaatleriyle uyuşmazlık içindeki maddelerinin bu andan itibaren etkisiz kaldığını ve geçerli olmadığını teyit eder. Filistin Bildirgesi'ndeki gerekli değişiklikler Filistin Ulusal Konseyi'nin onayına sunulacaktır.

Norveç Dışişleri Bakanı Johan Holst, Tunus'ta FKÖ liderinin elinden bu belgeyi alır ve aynı gün Kudüs'te İzak Rabin'e iletir. Arafat'ın mektubunu almasının ertesi günü Rabin, Norveçli bakana birkaç satırdan oluşan kısa ve özlü bir mektup verir. Bu mektupta *"FKÖ'nün vaatleri ışığı altında İsrail hükümeti FKÖ'yü Filistin halkının temsilcisi olarak tanımaya ve FKÖ'yle Yakındoğu'da barış süreci kapsamında müzakerelere başlamaya karar verdi"* denmektedir. Genelde FKÖ'yü tanımlamak amacıyla kullanılan cümlenin aksine FKÖ, "tek ve meşru" temsilci olarak tanımlanmamaktadır... Bu iki mektup arasındaki göze çarpan asimetriye rağmen bu mektuplar İsrail devleti ile Filistin halkının temsilciliği arasında imzalanan ilk siyasi anlaşmayı mühürler.

"Elimi Sıkınız!"

İki Filistinli kişilik bu törenin dışında bırakılacaktır: Anlaşmanın çevresindeki gizlilikten dolayı yaralanan ve Arafat'ın Washington davetini reddeden Doktor Haydar Abdül-Şafi ve her ne kadar Clinton ve Rabin'e eşleri eşlik etse de Ebu Mazen'in orada bulunmasına karşı çıktığı Süha. Halbuki Arafat cidden Süha'yla gitmek istemek-

tedir; ama Ebu Mazen hayır demiştir. *"Ya o, ya ben"* diye açıklamıştır. Ona göre bu ciddi bir olaydır ve böyle bir gösteriyi hoşgöremeyecek kadar işgalden ve işgalin sonuçlarından acı çekmektedirler. Ebu Mazen, Arafat'ın "genç sarışın" olarak adlandırdığı Süha'yla evliliğini onaylamamıştır. Ayrıca, Süha'nın Filistin delegasyonunda yeri olmadığını düşünmektedir. Ebu Mazen ve Ebu Ala'nın eşleri de Süha'nın yanında yer alırlar ve valizlerini boşaltırlar. Buna rağmen Süha, yine de bir şekilde Washington'da "var" olacaktır; çünkü töreni Amerikan televizyonları için yorumlayacaktır. Arafat, sonra onu arayıp bariz bir memnuniyetle şöyle diyecektir: *"Burada, biliyorsun, yalnızca seni görüyoruz...*

Törenden biraz önce Arafat, *"Ürdün-Filistin delegasyonu"* yerine FKÖ adının anlaşmada yer alması için sert bir şekilde bastırır. İsrailli kaynaklara göre bu son dakika talebinin başkalarını da getirmesinden endişe eden Rabin karşı çıkar ve sonunda bir anlaşma sağlanır: FKÖ adı, Peres ve Madrid'de başlatılan sürecin iki vasisi Bill Clinton ve Andrei Kozirev'in yanında yer alan Ebu Mazen'in imzasının altında yer alacaktır.

Rabin ve Clinton'ın mutlak vetosu yüzünden Arafat, Washington'a belinde revolverle gitmekten vazgeçer. Fakat İsrail başbakanının yeni bir muhalefet gösterisine rağmen üniformasını giyecektir. Bu, FKÖ liderinin 1974'te BM Genel Meclisi önünde yaptığı "silahlı ve zeytin dallı" konuşmasından sonra Amerika Birleşik Devletleri'ne ilk ziyaretidir. *New York Times* ile yaptığı bir röportajda Arafat, bu defa *"İki zeytin dalı ile geliyorum"* demiştir.[4] Duraksamalardan sonra eğer orada olmazsa

---

Revolverine ne olduğunu soran gazeteciye Arafat şöyle yanıt verecektir: *"Artık barışı koruma yarıyor.*

Arafat'ın rol çalacağı endişesiyle Rabin, Washington'a gitmeyi kabul etmiştir. Kürsüye çıkmadan önce Arafat'la yalnızca birkaç kelime konuşmuştur. Clinton, *"Mavi salonda benimle yalnızdılar"* diye anlatmıştı. *"O zamana kadar konuşmamışlardı. Fakat o anda ilk kez birbirlerinin doğrudan gözlerinin içine baktılar. 'Başbakan şöyle dedi: 'Biliyorsunuz ki bunun yürümesi için çok fazla çalışmak zorundayız.' Ve Arafat yanıtladı: 'Biliyorum ve ben rolümü oynamaya hazırım.'"*

İki liderin konuşmaları farklı havalardadır. Kendi konuşmasının başından itibaren Rabin, *"savaşların ve terörizmin kurbanları"*nı anımsatır ve *"şimdiki zamanda işimiz kolay değil"* diyerek zorluğun altını çizer. Aynı zamanda, *"Yahudi halkının ebedi başkenti"* Kudüs'ten de, terörizmden, şiddetten, kurbanların cenazelerinden de bahseder. Ancak İsrail kamuoyuna yönelik bu girişten sonra barıştan, kendisinin deyimiyle o kadar arzulanan barıştan söz eder ve konuşmasını bir Yahudi duasından alıntıyla bitirir: *"Göklerde barış yapan bizim ve bütün İsrail'in üzerinde de yapacaktır. Amin.*

1948'den beri Filistinlilerin çektikleri acılar hakkında tek kelime etmez.

Arafat'ın konuşması siyasidir; geleceğe dönük, dikkatli, her tür dinsel yananlamdan ve süsten uzaktır. Pek tabii ki Derviş tarafından değil, bizzat Arafat tarafından yazılmıştır ve İsraillilerin endişelerini yatıştırabilmek amacıyla yalnızca dolaylı olarak bağımsız Filistin devletinden bahseder. *"Halkımız bağımsızlık hakkını kullanmanın komşularının haklarını ihlal edebileceğini ya da güvenliklerini tehdit edebileceğini düşünmemektedir. Tam tersine bir haksızlığa, tarihi bir adaletsizliğe uğramış hissine son vermek iki halkın birlikte yaşamasını*

sağlamanın en iyi yoludur" diye her kelimenin üzerinde durarak açıklamada bulunacaktır. Kutsal kent hakkındaki zor bir soruya ise, *"Kudüs sorununu çözmenin"* gerekli olduğunu söylemiştir. Konuşması aynı zamanda kendisine kapılarını açan Amerikalılara da yöneliktir: İmzanın öncesinde Washington, Amerika Birleşik Devletleri ile Filistin merkezi arasında resmi bağlantıların tekrar başlayacağını açıklamıştır.

Törenin güçlü noktası, Rabin'in önce kaçmaya çalıştığı konuşmalardan sonraki tokalaşma faslıdır. Clinton, tokalaşmanın kaçınılmaz olduğunu anlayan Rabin'in *"Sanırım barış dostlarla yapılmıyor..."* dediğini ve ardından gülümseyerek *"Kucaklaşma olmadan"* dediğini hatırlıyor.

Rabin ile Arafat arasındaki Başkan Clinton, Arafat'ı kendisine el uzatan Rabin'e doğru bir adım atmaya davet eder: Böylece FKÖ lideri sıkıntılı bir gülümsemesi olan İsrail başbakanının elini büyük bir ciddiyetle sıkar. Arafat ilk olarak Rabin'e doğru elini kendisinin uzattığını belirtir: *"Herkesin hatırladığı gibi bir an duraksadı, ama ben elimi uzatılmış olarak tuttum ve ona 'Elimi sıkınız!' dedim. Evet ona 'Elimi sıkınız!' dedim. Böylece elimi sıktı ve o anda umutlarımızın ve barış isteğimizin vücut bulmakta olduğunu ve yeni bir tarihi anı başlattığımızı hissettim. Bu uzatılmış eli reddetme riski hiç yoktu. Her ikimiz de orada niçin bulunduğumuzu biliyorduk. Rabin de benim gibi bir asker. Askerler savaşın ve barışın anlamını bilirler [...]. Bu yolda öldürülen şehit yoldaşlarımı düşünüyordum. Onların beni Rabin'le el sıkışırken görmelerini isterdim. Onların anlayacağını biliyorum. Ben cesurlar barışını onlarla beraber yaptım.*

Bol bol dolaylı kılınan bu tavır, anlaşmaya gerçek bir meşruluk kazandırmıştır. İsrailliler de tıpkı Filistinliler gibi -Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ndeki anlaşmayı kutlayan Filistinliler- büyük bir çoğunlukla Oslo sürecini desteklemektedirler. Arafat en sonunda Beyaz Saray'ın ana kapısından girmiştir. Bu, O'na Amerikan medyasında beklenmedik bir ün getirecektir ve O da bundan ustalıkla yararlanacaktır. Barış süreci, Ariel Şaron ve hatta eşi Süha hakkında konuşmak üzere tüm televizyonların stüdyolarına davet edilen Arafat, yaptığı konuşmalarla insanları etkileyerek kendini sevdirir.

12 Ekim'de, anlaşmanın yürürlüğe girmesinden bir gün önce FKÖ Merkez Konseyi metni, 63 lehte oy yanında 8 karşı oy ve 9 çekimser oyla onaylar. Ayrıca Filistin Ulusal Yönetimi'nin kurulması da onaylanır. Bu Konsey, genel seçimle gelecek bir *"kendiliğinden hükümet"* konseyinin seçilmesine kadar geçen süre içinde -işgal altındaki toprakları *"anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra dokuz ayı geçmeyecek"* bir süre zarfında- yönetecektir.[5]

Sahanın Sınavı

Prensip bildirgesinin imzalanmasından üç gün sonra, Hüsnü Mübarek ile Kahire'de görüşmesinden sonraki bir basın toplantısı sırasında Arafat, halkını İntifada'yı durdurmaya çağırmaya ikna etmek için İsraillilerin yaptıkları baskılara zımni olarak yanıt verir; *"İntifada yalnızca işgale yöneliktir"* diye belirtir ve yalnızca İsrail'in özerk bölgelerden çekilmesiyle İntifada'nın son bulacağını söyler. Bu sırada 22 Eylül 1993'te İsraillilerin ve

---

Bu seçimler ancak bir buçuk yıl sonra yapılacaktır.

Amerikalıların bekledikleri kamuoyu açıklamasını yapar; Gazze ve Batı Şeria'daki Filistinlilerden *"şiddeti ve terörizmi reddederek normalleşmeye götürecek tedbirlerin içinde yer almalarını"* ister. Aynı gün, on sekiz yaşındaki bir genç, Yusuf Ebu Ode, Jabaliyah mülteci kampındaki gösteriyi dağıtan bir İsrail askerinin ateşiyle can verir. Bu, prensip bildirgesinin imzalanmasından sonra verilecek bir seri Filistinli gösterici ya da savaşçı kurbanının ilkidir. Bunun yanında İsrailli kurbanlar da Hamas ve İslami Cihad'ın kanlı saldırılarıyla artacaktır.

Arafat, Oslo Anlaşması'na dayalı olarak İsrail'deki Filistin saldırılarını kınaması için şiddetli baskılara maruz kalır. Fakat her ne kadar FKÖ açıkça İslamcıların saldırılarını kınasa da, FKÖ liderinin el-Fetih'li genç Filistinliler tarafından bir Yahudi kolonun öldürülmesini kınayan 13 Kasım'da yaptığı kamuoyu açıklaması daha zor kabul edilirdir.[6] Bu, Filistinli liderde daha önce görülmemiş bir tavırdır; şöyle bir açıklamada bulunur: *"Çok üzgünüz ve İsrailli bir kolonun öldürülmesini kınıyoruz. Bu bireysel operasyon yönetimin bilgisi olmadan yapılmıştır. Herkesten anlaşmanın kurallarına uymasını ve barış sürecini korumak için şiddet olaylarını durdurmasını talep ediyoruz."*

Kısa sürede Arafat'ın "tek taraflı" kınamasını sorgulayan el-Fetih bildirileri Batı Şeria'da dolaşmaya başlar. Anlaşmaların imzalanmasından sonra İsrail ordusu tarafından yirmi kadar silahsız Filistinlinin öldürüldüğünü hatırlatan bildirinin yazarları, İsrail'in ne zaman kendi askerlerinin kusurlarını kınamaya ve *"neredeyse gündelik hale gelen kolonlar tarafından yapılan aşırılıkları durdurmaya"* karar vereceğini sorarlar.

Arafat, Rabin ve Clinton'un baskısıyla bu olaya müdahale etmiştir.

"Kutsal tarih" deyimi Arafat tarafından 13 Aralık 1993'ü, İsrail'in Gazze Şeridi'nden ve Jericho'dan çekilmeye başlaması gereken günü belirtmek için birçok kez kullanılır. Fakat o gün, Rabin ordunun radyosunda şu açıklamada bulunur: *"Artık kutsal tarihler yok, ne 13 Aralık 1993 ne de 13 Nisan 1994*[7] *var. Eğer ayrıntı noktalarında Jericho etrafındaki boşaltılacak bölgenin sınırlanması, Yahudi kolonilerinin korunması, Mısır ve Ürdün'le sınırların kontrolü gibi konularda anlaşma sağlayamazsak, belirlenen tarihlerin hiçbir önemi kalmaz."*

Ne yapılmalıdır? Arafat, İsrail üzerinde hiçbir baskı aracına sahip değildir ve hiçbir hakeme güvenememektedir. Arafat, her ne kadar İsraillilere, verilen sözlerin tutulmasının kendi kampındaki Oslo Anlaşmaları muhaliflerini ikna edebilmesi için önemli olduğunu anlatmış olsa da hiçbir şey yapılmaz. FKÖ liderinin imzalanmış metinlerden cayamayacağını bilen Rabin, bu açıklamaları ciddiye almaz.

Arafat, Jericho'da kendisinin kontrolüne verilmesi gereken yüzölçümün İsrail işgali altındaki tüm Jericho bölgesini (420 kilometrekare) ve Ürdün dönemindeki yüzölçümü (370 kilometrekare) kapsamadığını fark eder. Kendisinin kontrolüne verilecek alan bu yüzölçümlerin yalnızca 1/10'undan biraz fazlasını kapsar, üstelik yalnızca Jericho kentini ve neredeyse çöl denebilecek bir bölge üzerine kurulmuş olan çevresindeki mülteci kamplarını içerir. Öte yandan Rabin, Ürdün ile sınır üzerindeki geçiş noktalarının kontrolünü de Arafat'a vermeyi reddeder: Aslında prensip deklarasyonu özerk bölgelerin *"dışişleri ve yurtdışı güvenlik konularında"* kontrolü elinde tutmalarını tavsiye etse de İsrailliler bu-

---

Bu geri çekilmenin sona ermesi gereken tarih.

nu mutlak bir şekilde reddederler. İsrail başbakanı şöyle der: *"İsrail, Jericho ya da Gazze'ye tehlikeli ve istenmeyen madde ya da kişilerin girmesi riskini göze alamaz.*

Aralık 1993'teki bir müzakereciler toplantısının protokolünde hazır bulunan bir İsraillinin tanıklığından Arafat ve Rabin arasındaki şu diyaloğun geçtiğini öğreniriz:

"Bizim 'bantustan'lar içinde mi yaşamamızı istiyorsunuz? diye Arafat sorar.*

- Sizin istediğiniz bir 'non starter' (geleceği olmayan öneri), diye Rabin yanıt verir.

- Adamlarımı İsrail askerinin kontrolünden geçme utancından korumak için Ürdün sınırındaki geçiş noktalarının kontrolüne sahip olmak istiyorum.

- Olamayacaksınız. Dış güvenlik ve geçiş noktalarının kontrolü bizim elimizde kalacak.

- Allon planı bile Ürdün üzerindeki köprülerin yönetiminin bize gelmesini şart koşuyor.

Jericho ve iki mülteci kampından konuşuyoruz, başka bir şeyden değil.

- Eğer tüm önerdiğinizin bu olduğunu bilseydim Oslo Anlaşmaları'nı imzalamazdım. Kissinger, 1974'ten beri İsrail'in Jericho'dan çekilmesini önermişti.

Kissinger önermişti; ama İsrail kabul etmemişti" diyerek Rabin konuşmayı sonlandırır.

Arafat isteğinin tersine bu kontrol noktalarında hiçbir karar verme yetkisi olmaksızın sembolik bir Filistin varlığıyla yetinmek zorunda kalacaktır; ki bu, Filistinlile-

---

Bantustan, Güney Afrika ve Güneybatı Afrika'da bulunan zenci Afrikalıların yaşadıkları toplam yirmi kabile bölgesine verilen addır. Onu Güney Afrika'da, diğer onu komşu ülke Namibya'da bulunur. Apartheid döneminin ırk ayrımı siyasetinden dolayı etnik açıdan homojen bir yapıya sahiptirler (ç.n.).

rin utancını[8] artırır ve aşırılık yanlılarının suikastlerini yüreklendirir.

Filistin tarafında Arafat'a yapılan eleştiriler giderek çok fazla gürültü koparır ve Arafat gözden düşer: Anlaşmaların imzalanmasının ertesi gününde Nablus'taki Filistin Araştırmaları Enstitüsü'nün yaptığı bir araştırma Filistinlilerin % 65'inin O'nu desteklediğini göstermişti. Dört ay sonra ise O'nu destekleyenler yalnızca % 51'dir. Eğer İsrailliler sözlerini tutmazlarsa FKÖ lideri reddedilme, ihanet edilme hissi ve gelecek dramların olasılığıyla karşı karşıya gelmek zorunda kalacaktır. İsrailli aracılardan biri şöyle anlatmıştı: *"Olaylar basittir. Bizim için Oslo Anlaşması, Filistin özerkliğinin aşama aşama beş yıl içinde kurulması anlamına gelirken aynı anlaşma Arafat için egemen bir Filistin devletini doğuruyor gibi gözükmektedir. Eğer anladığı bu ise O'na 'bir getto', 'bir bantustan' tahsis ettiğimizi söylemekte haklıdır. Ama olan bu değildir. Gazze ve Jericho sınırlı kantonlara değin bir idari bağımsızlığa sahiptir. Geri kalan her şey müzakerelere bağlıdır. Ya Arafat olayları anlamadı ya imzaladığına pişman ya da Oslo'da sahip olamadığını elde etmeye çalışıyor."*

Washington'da anlaşmanın imzalanmasından birkaç ay sonra bir gün birkaç tanık Arafat'ı ağlarken görürler ve O'nun İsrail tarafından aldatıldığına inanırlar. Bu olay herkes tarafından kökeni olan Irak'ta anne babasının kendisine verdikleri "Fuat" adıyla anılan İsrailli Bakan Benyamin Ben Eliezer ile Tunus'ta yaptığı görüşmeden sonra gerçekleşir. Ayrılmadan önce Arafat, İsrailli bakana küçük bir büroya girmesi için işaret eder. Tüm da-

[8] Kontrol noktasında bulunan Filistin polisinin aslında hiçbir gücü yoktur. Bunun yanında binlerce savaş esiri İsrail hapishanelerinde kapalı kalmaktadır.

mışmanlar dışarıda kalırlar. O zaman Ebu Ammar, Fuat'a şöyle der: *"Kesinlikle bir şeyler yapmalısınız. Bize doğru bir adım atmalısınız. Kaderimiz ortak. Eğer hızlı bir şekilde hareket etmezseniz, burada her şey yerle bir olacak. Bunu yetkililerinize söyleyin.* Arafat sonrasında kendisini işbirlikçileriyle odaya kapatır. Sessizlik rahatsız edicidir. Orada bulunan kişilerden biri o günü şöyle anlatır: *"Ebu Ammar'ın ağladığını gördüm. Yalnızca birkaç gözyaşı dökmüyor, tüm vücudu hareket ederek ciddi ciddi ağlıyordu. Arafat cesur bir adamdır; ama yıkılmıştı. O'nu kandırdıklarını hissediyordu.*

Arafat'ın yakınmaları sık sık Rabin'i sinirlendirecektir. Fakat Aralık 1993'te İsrail hükümetinin lideri, özel bir konuşması sırasında, Washington'daki törenden hemen sonra Arafat'la uzun ve bütünlüklü bir konuşma yapmayarak hata ettiğini kabul edecektir. *"O zaman durumu açıklığa kavuşturup sürtüşmeleri engelleyebilirdik"* diyecektir.

Arafat için ise egemenlikten ve onun bayrak, pasaport, para, pul gibi sembollerinden, örneğin ulusal bir ekonominin başlatılmasından vazgeçmek imkânsızdır. Arafat'a göre İsrail'in her zaman sömürgeci bir mantığı olmuştur. Ayrıca önceden olduğu gibi Oslo sonrasında da Arafat, İsrail istihbarat servislerinin sıkı gözetimi altındadır. İstihbarat servisi tüm kararların kendisine bağlı olduğu bu adamın her türlü hareketini bilmek ister ve İsrail başbakanı barış sürecinin görüşmelerinden önce niyetleri bilmek zorundadır.

"Dost bir ülkenin" (Batı Avrupalı bir ülke) gizli servisleri tarafından Arafat'a verilen bir bilgiyle İsrail'in dinleme sistemi keşfedilir: Cep telefonuna yerleştirilen, telefon kapandığında ya da pili bittiği zaman da çalışan

bir verici, İsrail askeri istihbarat merkezlerine Filistin yönetimi liderlerinin Gazze'deki hücrelerinde yaptıkları tüm konuşmaları iletmektedir. Fakat en ileri tekniğe sahip dinleme sistemi Filistin yönetim kadrosunun güvendiği adamlardan biri olan Adnan Yasin'in Ebu Mazen'e 1993'te hediye ettiği mikrofonlarla doldurulmuş "elektrikli koltuk"tur. Tunus'taki FKÖ büyükelçisi ve FKÖ güvenlik servislerinin şefi Hakam Balavi'nin yardımcısı olan Adnan Yasin, Filistinli yetkililerin seyahatlerinden sorumludur. 1990 yılında Mossad, onu kendi bünyesine alır. Tunus yetkilileri onu 1993 Ekim ayının sonunda oğlu Hani ile tutuklayacaklardır: Her ikisi de İsrail için ajanlık yapmakla suçlanmaktadır. Fransız meslektaşları tarafından uyarılan Tunus istihbarat servisleri, Yasin'i İsrail gizli servislerine gönderilen gizli radyo yayınlarını bularak belirlemiştir. Sonra Tunus güvenliği Almanya'dan gelen elektronik casusluk malzemelerini taşıyan bir arabaya el koyar. Adnan Yasin'in oğlu tarafından kullanılan araç, Tunus kentine varmadan önce Fransa'dan transit geçmiş ve orada polis onu yakalamıştır. Yakalanmalarından itibaren iki adam Tunus polisince sorgulanırlar ve sonrasında Filistin güvenliğine teslim edilirler. İşte bu sırada Ebu Mazen'in Tunus'taki bürosundaki koltuğunda onlarca mikrofon bulunur. Sorgulaması sırasında Yasin, Mossad için çalıştığını, onlarla özellikle Fransa ve İtalya'daki özel kurumlara yerleştirilen ses kutuları aracılığıyla ilişki kurduğunu itiraf eder: Kolay bir telefon kodu sayesinde mesajlar göndermekte ve mesajlar almaktadır. Ömür boyu hapis cezasıyla Cezayir'deki hapishaneye gönderilecek ve birkaç yıl sonra da serbest bırakılacaktır.

Oslo Anlaşması'ndan sonra Arafat, Batılı bir ülkeye yapacağı ilk resmi ziyaretini Filistin davasına verdiği

desteğe saygısını göstermek amacıyla Fransa'ya yapmaya karar verir. Élysée Sarayı'nda devlet başkanı gibi ağırlanır: François Mitterrand merdivenlerde karşılar ve öğlen Dışişleri Bakanı Alain Juppé'nin eşliğinde yenen iş yemeğinden sonra da O'nu yolcu eder. Mitterrand ve Arafat fotoğrafçıların flaşları altında tokalaşırken merdivenlerin başında altı cumhuriyetçi koruma dikilir. Tek eksik olan Filistin bayrağı ve Filistin ulusal marşıdır... Arafat yalnızca FKÖ'nün lideri olarak değil, aynı zamanda *"Gazze ve Jericho'daki ülke topraklarına dair yeni bir varlığın temsilcisi"* olarak da ağırlanır. Fakat bu temsilcilik protokolde bazı zorluklar çıkaracaktır. UNESCO'ya yaptığı ziyaret sırasında Arafat açıkça *"Filistin'in başkanı"* olarak sunulur. Burada barış ve uzlaşma yanlısı heyecanlı bir konuşma yapar. *"Filistin, bu Anka, savaşın küllerinden ve tarihi bir haksızlıktan dirilmiştir. Bizi bekleyen meydan okumaların farkındayız. Mucizevi bir şekilde ulusal kimliğimizi koruduktan sonra bugün kendimizi vatanımızın kurulmasına adıyoruz.*

FKÖ liderinin Paris'teki bağlantıları asıl olarak Avrupa Topluluğu'nun Filistinlilere sağlamaya söz verdiği yardıma odaklanmıştır: Gelecek beş yıl içinde 600 milyon dolar. Mitterrand bu tutarın ikiye katlanması için uğraşmaya söz verir. Aslında ekonomik durum Arafat'ın kafasını meşgul etmektedir: *"İngilizler, Filistin'i terk ettiklerinde geride iyi örgütlenmiş, altyapısı ve kurumları olan bir ülke bırakmışlardı. İsrailliler işgal ettikleri toprakları terk ederken ise geride harap olmuş bir ekonomi, gerçek bir altyapısı olmayan ve tek gelir kaynağı İsrail'de çalışan Filistinli işçilerin maaşlarından oluşan bir ülke bırakıyorlar. Filistin'e ekonomik yardım çok önemlidir.*

Amerikan tarafında ise finansal yardım terörizmle mücadeleye ayrılmıştır; fakat ABD'nin benimsetmeye can attığı kontrol Arafat'ı son derece öfkelendirir. Prensip deklarasyonunun imzalanmasından üç ay sonra Amman'da fonların nasıl kullanıldığı konusunda endişelenen ve sorular soran Warren Christopher ile görüşmesi sırasında Arafat gürler: *"Beni bir ikinci Gorbaçov yapmayın. Filistinlilerden başka hiç kimse kurmaları gereken kurumların ve devletin şekli konusunda karar veremez. Bizi küçümseyebileceğinizi ve bize her şeyi öğretebileceğinizi mi düşünüyorsunuz? Ben yıllar boyunca tıpkı diğer Filistinliler gibi Kuveyt'te mühendislik yaptım ve bizler Körfez ülkelerini inşa ettik, onların gelişmesine katkıda bulunduk. Bize güvenebilirsiniz: Eğer etkin olarak başka Arap ülkelerin inşasına yardımcı olduysak, kendi ülkemizi kurmayı da biliriz!"*

Ekonomik yardım diğer Batı yanlısı Arap ülkeleri Mısır ve Ürdün gibi Oslo Anlaşmaları desteğini açıklayan Suudi Arabistan'dan gelir. Ocak 1994'te Arafat, Körfez Savaşı'ndan sonra ilk defa Kral Fahd ile Riyad'da Yamama Sarayı'nda görüşür.[9]

Camide Katliam

25 Şubat 1994'ün cuma günü sabahın ilk saatlerinde Arafat, Tunus'taki evinde, Hebron'da katliam yapıldığını haber veren bir telefonla uyanır. Birkaç dakika sonra gelen bir ikinci telefondan ise bir İsrail subayının İbrahim Camii'nde namaz için bir araya gelen müminlerin üze-

[9] Körfez Savaşı sırasındaki FKÖ'nün tutumunda yumuşamaya gitmeye çalışacaktır. Resmi yayın organı *Falastin ath-Thaoura*'nın 30 Ocak 1994 tarihli sayısında bu ziyarete uzun bir yer ayrılmış olsa da bu yakıcı konu ele alınmamıştır.

rine ateş ettiğini öğrenir. Arafat işgal altındaki topraklardan sorumlu danışmanı Akram Haniyya'yı acilen ofisine çağırır. Haniya ofise geldiğinde altüst olmuş ve rengi atmış bir Arafat bulur. Kolonların provokasyon kartını oynayacakları varsayımını Arafat işbirlikçilerle yaptığı konuşmalarında belirtmiştir. Ama bir katliam? Ve de üniformalı bir asker tarafından yapılan bir katliam! Müslümanlar için kutsal bir mekânda,[10] üstüne üstlük de Ramazan ayında...

Arafat'a sunulan rapor korkutucudur. Müezzinin çağrısına yüzlerce kişi İbrahim Camii'nin "Hz. İzak Salonu" adını taşıyan, Patrikler mahzeni adıyla da bilinen baş salonunda toplanmıştır. Töreni yöneten imam, Cemil Aid an-Natche tam namazı başlatmış, Kuran'ın birinci suresini okumuş, *Allah-u Ekber* çekmiş ve müminler tam secde etmek üzereyken salonda bir çığlık yankılanmıştır: *"İşte! Bu sizler için bir son!"* diyen ses İbranice bağırıp çağırır, sonrasında büyük bir patlama duvarları sarsar ve hemen ardından bunu otomatik bir silahın patlaması takip eder. Çığlıklar, iniltiler içinde cesetler yerlere yığılırlar ve ateş hâlâ kesilmez. Dehşete düşmüş, ama kurşunlardan kaçabilmiş bazıları ise, *"Katliam! Bu bir katliam! Yahudiler, Müslümanları öldürüyorlar!"* Ancak katil üçüncü şarjörünü değiştirdikten sonra bir mümin onu etkisiz hale getirmeyi ve ellerini arkadan bağlayarak elinden silahını almayı başarır. Katil kısa sürede kapıları ablukaya alan eli demirden sopalı adamlar tarafından kuşatılır. Bu kuşatmadan kaçamayacaktır.

MÖ 1. yüzyılın sonunda Kral Hirodes tarafından inşa edilen bu cami, Kudüs'teki el-Aksa Camii'nden sonra en kutsal mekândır. İbrahim, İzak, Yakup ve onların eşleri Sara, Rebecca ve Lea burada gömülüdürler.

Katliamın sonunda 29 ölü ve 125 yaralı vardır. Doktor Baruch Goldstein bu operasyonu titizlikle hazırlamış ve yalnızca birkaç yakınına açılmıştır. Yedek subay, subay üniformasını silahıyla camiye girebilmek amacıyla kullanmıştır. Kolonların radyosu Kanal 7'de gazeteci bir arkadaşı ise katliamdan birkaç saat önce şunları söylemiştir: *"Bugün kutladığımız bu Purim [Karnaval] bayramında barış sürecini durduracak çok önemli bir olay meydana gelecek."* Benzer şekilde eşi Meryem, Amerikan gazetesi *Newsday*'e şu açıklamada bulunacaktır: *"Eşim yaptığı şeyi çok iyi biliyordu. Barış müzakerelerini durdurabilmek için hareket etmeye karar vermişti."* Oslo Anlaşmaları'nın imzalanmasından beri aslında Goldstein barış sürecine son verilmesi gerektiğini tekrarlamaktan vazgeçmemiştir.

Katliamla beraber tüm dikkatler Goldstein'ın yaşadığı koloni olan Kiryat Arba kolonları ile kargaşanın gerçek nedeni olan Hebron'un Yahudi kolonları üzerine odaklanır: Yerel halktan istedikleri fazla vergiyle tanınan kolonlar kente zorla yerleşmişler ve hükümete bağlı izni ancak yerleştikten sonra almışlardır.

Rabin hükümeti içinde mutlak bir çoğunluk katliam sonrasında Hebron kolonlarından çekilinmesi lehine döner. Böyle bir tedbir aslında Filistinlilere İsrail'in barış lehine olan bağlılığını gösterecektir. Fakat Rabin, Oslo Anlaşması'nın resmi olarak kolonilerin yıkılmasını içermediğini ve bu konunun ancak son çözüm aşamasında ele alınması gerektiğini mazeret göstererek vetosunu koyar. Böylece Hebron'da ruhları sakinleştirmek adına hiçbir jest yapılmaz. Bu kolonlardan bazıları zaten yeniden ortaya çıkan ırkçılığın merkezidir: 1970'li yılların başında Brooklyn'den ayrılarak İsrail'e gelen ve

Kakh hareketini kuran Meir Kahane'nin onlarca Amerikalı yeni göçmen hayranı Hebron'a yerleşmişlerdir. Meir Kahane *"Eretz-Israil'den"* tüm Arapları tahliye etme çağrısı yapar. Pek çok öğrencisinden biri, yine kendisi de Brooklyn kökenli olan Doktor Baruch Goldstein'dan başkası değildir. Oslo Anlaşması'nı lekeleyen, *"Torah adına"* Rabin'i *"ihanetinden"* dolayı eleştiren ve Arafat'ı lanetleyenlerin çoğu hahamdır: Bu devlet memuru binlerce haham, ilhakçı sağ cephede yer alırlar. İsrail'in Eskinazi eski büyük hahamı, ordunun yirmi üç yıl boyunca ilk papazı, Şlomo Goren, Oslo Anlaşması'nın imzalanmasından hemen önce şöyle konuşmuştur: *"Arafat üzerine ateş etmek iyi bir eylem. Arafat ölümün dünyasına ait ve yok edilmeli [...]. Filistin özerkliği planı şeytani bir plan. Bu plan İsrail'in yıkılışı ve terörist FKÖ'lülerin lideri tarafından yönetilen bir Filistin devletinin kuruluşuyla sonuçlanacaktır."*[11]

*"İşgal altındaki topraklarda geçici uluslararası bir varlık"*tan bahseden Oslo Anlaşması'nın bir paragrafına dayanarak Arafat, hemen BM Genel Sekreteri'nden Güvenlik Konseyi'ni toplamasını ve yeni katliamları önlemek için uluslararası güçlerin gönderilmesini ister. Kendisine taziyelerini sunan diplomatlara Arafat, *"Hâlâ vatanımıza varmadık ve daha şimdiden çok geniş bir katliam"* der. Filistinlilerin İsrail ordusu tarafından hemen bastırılan katliam karşıtı gösterileri aynı gün içerisinde başka kurbanların varlığına neden olur: Hebron'da 5 kişi ölmüş, 130 kişi de yaralanmıştır. Fakat Filistin halkının güvenini tamir etmek ve göstericilerin sloganındaki gibi "katiller" ile yapılan bir barış sürecini savunmak nasıl hayal edilebilir?

AFP, Kudüs, 2 Eylül 1993.

Aynı gün içinde Rabin, Arafat'a taziyelerini sunar ve bu eylemin "tek bir adama" atfetmek gerektiği üzerinde durarak durumun daha da kötüleşmemesi için tüm önlemlerin alınacağını belirtir. Halbuki aslında İsrail başbakanı ateşkesi Hebron'da herkes adına ilan etmiştir; ama kolonları bunların dışında bırakmıştır. Arafat ise herkesin intikamdan vazgeçeceğini umduğunu belirtse de Hamas bir bildiride beş büyük kanlı operasyon düzenlemekte olduklarını açıklamakta gecikmez. Böylece Nisan ayının başından Aralık 1994 sonuna kadar Hamas'ın askeri kanadı İzzeddin Kassam'ın Tugayları tarafından üstlenilen intihar saldırıları, İsrail'de sivillerden oluşan 38 ölü ve 160 yaralıya neden olacak ve bu korkunç görüntülerden İsrail sağı yararlanmayı bilecektir.

Bir anlamda Goldstein barış sürecine son vermeyi başaramamıştır; ama aşırılığı ve umutsuzluğu besleyen ve her iki taraftan da daha fazla sivil kurbana neden olan bir şiddet döngüsünü başlatacaktır.

Kuşku

Kahire Anlaşması'nın ("Oslo-Bir" denilen) 4 Mayıs 1994'te imzalanmasıyla sekiz aylık gergin müzakerelerden sonra işgal altındaki toprakların ("İlk Önce Gazze-Jericho") doğmakta olan Filistin iktidarına aktarımı evresi en sonunda başlar. Artık Arafat'a göre bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasını vaat eden süreç başlamıştır. Fakat her ne kadar anlaşmaların ruhu O'nu haklı çıkarsa da metinler daha küçük farklar taşırlar, bu perspektiften bahsetmez ve 1967'de fethedilen topraklardan çekilmenin ilk adımlarını belirlemekle yetinirler.

Arafat için bu, Rabin için olduğu gibi, tarihi bir andır: Barış süreci, en kötümserlerin öngörülerine rağmen çökmemiştir. Fakat yanılsamalar zamanı bitmiştir: Söylemlerin dışında her ikisi de bölge gerçeklerinin farkındadırlar ve ikide bir hayal kırıklıklarından bahsederler: Rabin, Arafat'ın beklentilerine cevap vermemiştir ve Arafat da İsrail başbakanını hayal kırıklığına uğratmıştır. İsrail başbakanı pek korkunç bir müzakerecidir: Kahire Anlaşması'nın müzakereleri sırasında Arafat'ın neredeyse tüm toprak taleplerini geri çevirecektir. Bununla beraber son oturum sırasında FKÖ lideri daha önce ele alınan bir noktaya geri döner: Gazze sahili boyunca uzanan Mawassi tarım şeridini kesinlikle özerk bölgeye katmak istemektedir. Daha önce de İsraillilere o bölgede ailesine ait olan, atalarının topraklarının bulunduğunu belirtmiş ve son derece öfkeli bir şekilde şöyle demişti: *"Orayı elinizde tutmaya hakkınız yok!"* 800.000 Filistinlinin Gazze Şeridi'nde yaşadığını ve onlara deniz kenarında daha fazla toprak verilmesinin mantıklı olduğunu hatırlatan İsrail müzakere ekibinin sorumlularından biri tarafından desteklenen Arafat, Rabin'e boyun eğdirecektir.

Güvenlik açısından anlaşmalar tamamıyla İsraillileri tatmin etmektedir. Üst düzey sorumlulardan biri, *"Bu, İsrail'in umduğunun neredeyse azamisiydi. Anlaşma İsrail'in isteklerinin % 80'inden fazlasına cevap vermektedir"* diye açıklamada bulunacaktır. Diğer tarafta Filistinliler tamamen sembolik olan, örneğin pasaport ya da uluslararası bir telefon kodu gibi egemenlik kazanımlarıyla yetinmek zorundadır. Esirlerin kaderi ise zor çözümlenir: Her ne kadar İsrailliler kendi hapishanelerinde bulunan her Filistinlinin kaderini uzun süre ölçüp

biçmişlerse de halkına ihanet etmiş ve anlaşmalardan önce işgal rejimi için çalışmış olan tüm işbirlikçilere -Arafat'ın gözünde onlar haindirler- af çıkartılması konusunda Arafat'ı ikna etmeyi başaramamışlardır.

4 Mayıs 1994'te Kahire'de Uluslararası Kongre Salonu'nda beş yıl içinde gerçekleşmesi gereken özerk bir Filistin yönetimini işleme koyan anlaşmanın imza töreni başlar.[12] Bu törenin ev sahibi Başkan Mübarek gülümsemektedir: Özellikle seçilen tarih onun altmış altıncı doğum günüdür. Fakat İsrail ve Filistin arasındaki müzakere öncesi ortam gergindir: Müzakereler sabahın iki buçuğunda Filistinlilere memnuniyet vermeden biter ve Peres, Arafat'ın imza töreni sırasında bir son dakika krizi çıkarmasından endişelenmektedir.

2500 davetli salonu doldurmuştur. Sahnede firavun gibi hareketsiz duran iki kişi elleriyle güvercinleri korurlar. İlki, Arafat, Mübarek ve çevresindeki kişilerle alkışlar eşliğinde el sıkışmadan önce İsrail'in Gazze ve Jericho'dan çekilmesi üzerine olan anlaşmayı imzalar. Fakat hemen ardından salonda sessizlik olur: Arafat'ın anlaşmalara eklenen altı haritayı imzalamadığını fark eden Rabin, Peres'e eğer Filistin lideri imzalamazsa kendisinin de imzalamayacağını ve ne konuşma ne de anlaşma yapacağını kızgınlıkla açıklar.

Kürsüde büyük bir karışıklık olur: Mübarek, Arafat'la görüşür ve Arafat da ona Rabin'in kendisinin neredeyse tüm isteklerini geri çevirdiğini ve Jericho topraklarını yalnızca 6 kilometre -ya da 65 kilometre karegenişletmeyi kabul ettiğini, halbuki kendisinin bu 370 kilometrelik yönetim çevresinin 100 kilometresini iste-

---

Yani Mayıs 1999'da son bulacaktır.

diğini hatırlatır.[13] FKÖ lideri daha geniş bir Jericho, "üç rakamlı bir Jericho" istemektedir. Fakat Mübarek kısa sürede anlaşmaları kendisi imzalar ve gittikçe artan bir karmaşa ortamında Mübarek, Rabin ve Arafat kulise çekilinceye kadar sahne, koruma görevlileri tarafından işgal edilir. Bu inanılmaz sahne, fotoğrafçılar ve kameramanlar için büyük bir zevk olacaktır.

Yalnızca dört dakika sonra kurtarıcı bir uzlaşma yolu bulunur: Arafat haritaları elle *"Rabin'den alınan aydınlatıcı mektuba bağlıdır"* ibaresini ekledikten sonra imzalar. Rahatlama ve alkışlar... Sonunda konuşmalar yapılır ve her iki taraf da kendi halklarına mesajlar gönderirler. Örneğin Arapça konuşan FKÖ lideri Hebron katliamını hatırlatır. Daha sonra gazetecilerle konuşan Mübarek, İsrail ve Filistin liderlerini karşı karşıya getiren bu son olay konusunda Arafat'ın tarafını tutacak ve şöyle bir yorumda bulunacaktır: *"Beklediğinden çok daha azını elde ettiği için halkına onların hakları için sonuna kadar mücadele ettiğini kanıtlamak istedi."*

İmzadan bir hafta sonra İsrail güçleri Gazze Şeridi'nden ve Jericho'dan çekilmeye başlarlar. Milliyetçi ve dinci sağ cephede bir kaynaşma gözlemlenir: Siyonist ünlü hahamlar protestolarını belirtmek için bir meclis toplarlar. Irkçı tutumlarıyla bilinen Haham Haim Druckman, *"Yaser Arafat'ı mahkemeye çıkarma ve O'nu ölüme mahkûm etme"* çağrısı yaparken, bir diğer kişi Kahire Anlaşması'nı *"İsrail halkına ihanet eden solcu bir hükümetin kâbusu"* olarak niteler. Oslo Anlaşması'na kar-

---

Bir gün öncesinde, Rabin onurunu kurtarmaya imkân tanımak için Arafat'a önceki müzakerelere konu olan sorunlu noktaların altını çizen bir mektubu teslim etmişti. Fakat bu mektupta İsrail başbakanının bu noktalara geri dönmeye hazır olduğunu belirten hiçbir şey yoktur.

şı kolonların mücadelesi komitesi şöyle şeyler okuyabileceğimiz bir broşür yayınlar: *"Mareşal Pétain, nazi Almanya'sıyla bir barış ve işbirliği ittifakı imzaladı. Mahkeme önüne çıktı ve hapishanede öldü. Oslo'da Peres ve Rabin terörist bir Arap örgütle ittifak yaptılar. Bir gün Yahudiler bu barış süreci adı verilen ölüler dansına son verecekler ve barış suçlularını adalet önüne getireceklerdir."* Aynı aşağılama diğer tarafta da yapılmaktadır. Örneğin Nayef Havatme, bir röportajda şöyle der: *"Arafat ulusal bir kahraman iken Fransa'nın işgali sırasında düşmana boyun eğerek düşmanın işbirlikçisine dönüşen Mareşal Pétain ile aynı çizgide duruyor."*

Ve bununla birlikte Batı Şeria ve Gazze'de değişim umudu şimdiden davranışları değiştirir. İmzanın atıldığı gün Gazze'de Saja'iya Mahallesi'nde gençler, İsrail askerlerine giderek onlara Filistin bayrağı verirler; bu hediyeyi hatıra olarak saklamalarını isterler. Barış için.

"Siyonist Düşman-Hayır, Özür Dilerim: İsrail"

Kahire'deki törenden bir hafta sonra Nelson Mandela'nın davetlisi olarak Arafat ilk kez Güney Afrika'ya gider ve orada barış kahramanı olarak karşılanır. Johannesbourg Camii'ni ziyaret eder ve oradaki halk ile gazeteciler, Filistin liderinin konuşmasını dinlemek için davet edilirler. Yalnızca televizyon ekipleri caminin dışında bırakılmışlardır. Buna rağmen gazetecilerden biri kayıt cihazına Arafat'ın konuşmasını kaydetmiştir.

Bu konuşma gerçek bir skandal yaratır. İsrail'de yayınlanan Arafat'ın bu söylevi kısa sürede "Cihat Söylevi" olarak adlandırılacaktır. Arafat şöyle konuşmaktadır: *"Cihat devam ediyor. Kudüs yalnızca Filistin halkına*

değil aynı zamanda İslam milletine de aittir. Bu anlaşmadan[14] *sonra asıl savaşın Kudüs üzerinde olduğunu anlamalısınız [...]. İslam milletinin yardımı olmadan tek başıma mücadele edemem [...]. Gelip savaşmalı, Kudüs'ün kurtuluşu için cihadı başlatmalısınız. Bu kutsal kentin ciddi bir önemi var. Bu yüzden anlaşmada*[15] *arkadaşlarım ve ben Kudüs üzerine müzakerelerin, anlaşmaların imzalanmasını takip eden üçüncü yıldan itibaren başlaması konusunda ısrar ettik. Kudüs'e mutlak öncelik verilmelidir."* Kahire'de imzalanan anlaşmayı yorumlayarak şunları ekler: *"Bunu, Hazreti Muhammed'in Mekke'deki Kureyş kabilesiyle imzaladığı anlaşma*[16] *ile eşdeğer görüyorum. Hz. Muhammed bu anlaşmayı kabul etti; tıpkı bizim şimdi Kudüs'e doğru yolumuza devam edebilmek için bu anlaşmayı kabul ettiğimiz gibi.*

İsrailliler çok sinirlenmişlerdir. İzak Rabin şöyle tehdit eder: *"Daha buraya varmadı, ama şimdiden cihattan bahsediyor! Eğer Arafat gerçekten 'Filistin'in kurtuluşu için cihattan' bahsettiyse bu beyanat bizim ile Filistinliler arasındaki sürecin devamını tehlikeye sokabilir. Arafat, Gazze ve Jericho arasında sıkışıp kalma riskini taşıyor. Her şekilde eğer gerçekten bu kelimeleri sarf ettiyse, burada FKÖ ile İsrail arasında karşılıklı tanıma olduğunu açıklayan mektubundaki vaatlerinin bariz bir ihlali söz konusudur."*[17]

İsrail'de sağın muhalefeti galip gelmektedir. Baskı altında Arafat sözünü geri almak zorundadır: İki gün son-

---

Kahire Anlaşması.

Washington'da imzalanan prensip deklarasyonu.

Hz. Muhammed'in on yıllık saldırmazlık sözü verdiği Hudeybiye Anlaşması (MS 628). Bu anlaşmadan iki yıl sonra, 630 yılında, Hz. Muhammed, Mekke'yi bu kabilenin elinden almıştı.

Ma'ariv, 18 Mayıs 1994.

ra Arafat, *"Eğer yanlış anlaşıldıysam kendimi anlatmaya hazırım: Ben askeri değil, dinsel bir cihattan bahsediyordum; silahlı bir saldırı değil, bir amacın gerçekleşmesi için daha fazla çaba, fedakârlık ve yoğunlaşma çağrısı yapıyordum. Kudüs'ün hepimize ait olduğunu söylüyordum ve bu kent için büyük bir ruhani çaba çağrısı yapıyordum"* diyerek açıklamada bulunacaktır.

Aslında Arafat'ın Johannesbourg'daki konuşması ilk başta kendisini ihanetle suçlayan İslamcılar ile diğer eleştirenlere bir yanıt vermek içindir. Arafat, Johannesbourg'daki konuşmasını, anlaşmayı ihlal eden tarafın Kureyş kabilesi olduğunu söyleyerek savunmaktadır. Ve şu sözleri ekler: *"Anlaşmayı barışçıl bir çözüme ulaşmak için imzaladım. [Tüm Müslümanlara] büyük bir ödün gibi gözüken şeyin, sürecin sonunda kazançla hesabı kapayacağımızı söylemeye çalıştım. Zaten Hazreti Peygamber'in Kureyşlerle anlaşması müminlerin düşmanla bir anlaşma imzalayabileceği ezeli bir emsal oluşturur. Bu, fanatiklere bir yanıttır."*

Birkaç gün sonra Arafat, Oslo'da da Peres'e karşı aynı açıklamaları yapacaktır ve bunun üzerine Peres, *"Bu konuşma Arafat'ın ağzından şimdiye kadar duyduğum en güçlü barış sözlerini oluşturuyor"* diyecektir.

Olay kapanmış gibi gözükmektedir. Bununla birlikte iki nokta açıklık kazanmıştır: Bundan böyle İsrail, barışı kurmak için uzlaşma yapmaya hazır tek Filistinli muhatabı Arafat'la diyalogda bulunmaya devam eder; diğer taraftan FKÖ lideri yalnızca kendi tarafına hitap ettiğini daha fazla ileri süremez: Konuşmaları herkes tarafından, özellikle de İslamistler ve İsrail tarafından da dinlenmektedir. Halbuki yıllardan beri devam eden alışkanlıktan kurtulmak zordur...

Kasım 1994'te Gazze'de Filistin bağımsızlık gününün kutlamaları sırasında el-Yarmuk stadındaki müthiş kalabalıklara Arafat şöyle konuşur: *"İlk kez bugün bağımsızlığımızı kurtarılmış bir Filistin toprağı üzerinde kutluyoruz. Kutlamaya başka Filistin toprakları üzerinde de devam edeceğiz, Siyonist düşmandan kurtarılan topraklarda"* ve sonra danışmanlarından biri konuşmasını keser. Hemen sonrasında Arafat son cümlesini düzeltir: *"Hayır, özür dilerim, İsrail'den kurtarılan topraklarda.*

15. BÖLÜM

Umut

Kesin dönüşüne kısa ama yoğun bir başlangıç olan Arafat'ın 1 Temmuz 1994'te Gazze Şeridi ve Jericho'ya yaptığı ziyaret büyük coşkuyla karşılanır. İlk defa kaçak bir savaşçı olarak değil, uluslararası güçlü tanınmaya sahip barış anlaşmasını imzalayanlardan biri olarak bölgeye gelir. Gazze Şeridi'nin güneyinde Arafat, Rafalı kontrol noktasından geçmelidir; Başkan Mübarek, Rafalı bölgesini ikiye bölen sınıra kadar O'na eşlik eder. Öğleden sonra saat üçte hudut hattının diğer tarafında Mısır başbakanından ayrılan FKÖ lideri, vatanının toprağını öper ve bir dua okur. Yirmi beş yıldan daha uzun bir ayrılıktan sonra toprağına geri dönmüştür. Bir ay sonra altmış beş yaşına basacaktır: Bazılarının emekliye ayrıldığı bir yaşta O'nun için Ulusal Filistin Yönetimi'nin başkanlığı ve gelecekteki devletin inşası dönemi başlamaktadır.

O'nu bekleyen kalabalık heyecanlı ve coşkuludur. Erkekler gözyaşlarına boğulurlar, kadınlar iç delici şe-

kilde haykırırlar. Büyük bir uğultu vardır. Arafat'la aynı konvoyda bulunan Oum Cihad şöyle demektedir: *"Hayatım boyunca bu anı bekledim. Kocam bu an için canını feda etmişti."* Arafat baskına uğramış gibi her taraftan çevrilmiştir: O'nu savunmakla görevli polisler bile elini sıkmak için atılırlar. Bazı korumalar O'nu siyah bir Mercedes ile Gazze'ye doğru götürebilmek için göstericileri yarmak zorunda kalırlar. Yollar yeşil, beyaz, siyah ve kırmızı renklerdeki Filistin bayraklarıyla ve Filistin liderinin devasa fotoğraflarıyla süslenmiştir. Orada bulunan bir kişi şöyle açıklamada bulunur: *"Bu inanılmaz bir gösteri. Heyhat bir zamanlar bu bayrakları taşımak bile başına dert açmak için yeterliydi. Askerler bayrakları dalgalandıran gençlere müdahale ediyorlar, saldırıyorlar ve onları tutukluyorlardı. Bayrağı mümkün olan en üst noktalara asmak isteyip elektrik direklerine çıkıp elektriğe çarpılan gençler hatırlıyorum. Diğer gençler ise askerler tarafından arkadaşlarının direğe astıkları bayrakları indirmek için oraya çıkartılıyorlar ve onlar da arkadaşlarıyla aynı şekilde ölüyorlardı.*

Gazze'deki Adsız Savaşçı meydanında 100.000'den fazla kişi toplanır. Gençler özgürlüğü ve kazanılan onurun sembolü olan kişiyi görebilmek amacıyla ağaçlara tırmanmışlar ve damların üzerlerine çıkmışlardır. Ve yolda gözükür gözükmez kalabalık büyük bir dalga halinde bariyerleri ezerek, engelleri çiğneyerek, polis kordonlarını aşarak kürsüye doğru ilerler...

Arafat'ın o günkü konuşmasına ihtiyat hâkimdir: Tutsaklardan bahseder, özellikle Hamas lideri Şeyh Ahmed Yasin'den alıntı yapar ve şehitleri anar, *"taşların çocuklarından [taş atan çocuklardan ç.n]"* onların aile-

lerinden bahseder ve kutsal mekânlara saygı duymanın gerekliliğinin altını çizer. Kalabalığın en ötesinden bir çığlık yükselir: *"Ey Filistin! Ruhumuz ve kanımızla seni kurtaracağız!"*

Sonrasında İntifada'nın başladığı Gazze Şeridi'nin en büyük mülteci kampı Djabalia'ya gelir. Bu *"devrimin kampındaki"* konuşmasında zaten kalplerini fethetmiş olduğu kalabalığa sorunlardan bahsederek seslenir: *"Doğru konuşmak gerekirse belki de anlaşma bazılarınızı tatmin etmiyor. Fakat şimdiki uluslararası topluluğun ve Arap dünyasının koşullarında elde edebildiğimiz en iyi uzlaşmadır."*

Ertesi gün Arafat limuzinle Gazze Şeridi'ni dolaşır, arada da insanların elini sıkmak için durur. Coşku, kalabalığı ele geçirir. Ebu Ammar, polise, insanların kendisine dokunacak kadar yakınlaşmalarına izin vermelerini emreder. Onun koruma askerleri, siyah bereli Kuvvet 17 donup kalmıştır. Önce 2 Temmuz cumartesi olarak öngörülen Gazze'ye varış bir gün önceye alınır: Aslında Sefarad Hahham Eliyahu Bakşi-Doron, Arafat'tan düzeni korumakla görevli binlerce polis ve askerin Şabat'a saygısızlık etmek zorunda kalmamaları için tarihi değiştirmesini ister. FKÖ lideri, bu isteği, inananlara ve Musevi dinine saygı duyduğunu söyleyerek hemen kabul eder.

2 Temmuz akşamından itibaren İsrail'de bir gösteri dalgası başlar. Özellikle de gösteriler Arafat'ın Gazze'den Jericho'ya geçerken el-Aksa Camii'nde durup dua edeceği söylentisinin yayıldığı Kudüs'te yoğunlaşmıştır. Kentin merkezinde Siyon meydanında onbinlerce sağ eğilimli, çoğunluğu dinci olan gösterici ve kolonlardan pek

çok kişi toplanarak *"Hain Rabin"* ve *"Katil Arafat"* diye bağırırlar. Bu kalabalığın en büyük alkışı ise *Yediot Ahronot* gazetesinde Rabin'i ülkeyi içsavaşa götürmekle suçlayan ve bunu Arafat'ın geliş gününde de tekrarlayan Ariel Şaron'a gider: *"Zaferlerle süslenmiş olan Siyonizm tarihinde ilk defa bir İsrail hükümeti en acımasız ve en eski düşmanının önünde geriliyor ve kendi elleriyle ona vatanın kapılarını açıyor. [...] Tarihte düşmanın vatanın kapılarına kadar geldiği zamanlar oldu; ama ilk defa olarak düşman kazananların omuzlarında geliyor...*

En sonunda 3 Temmuz'da Arafat, helikopterle İsrail üzerinden uçarak Gazze'den Jericho'ya gitmek için ayrılacaktır. Ustaca düzenlenmiş dikkati başka yöne çekme operasyonu sayesinde polis -çoğunlukla kolonlardan oluşan- İsrailli göstericilerin Filistin liderinin arkasındaki elli üç araçtan oluşan konvoyun yolunu kesmelerini engeller. Her ne kadar Batı Şeria'daki Filistinliler yolları kolonlar tarafından kapatılan Jericho'ya varamamış olsalar da, Filistin lideri Jericho'da da Gazze'deki karşılamayı hatırlatırcasına coşkuyla karşılanır. Kürsüyü koruyan çifte bariyer kalabalığın baskısıyla yıkılır. Televizyon kameraları çalışmaktadır. Bir kadın Filistin liderinin bulunduğu sahneye çıkmayı başarmış ve uzun uzun O'na sarılmaktadır. Korumalar O'nu güçlükle uzaklaştırabileceklerdir. Göstericilerle beraber *"Ey Filistin! Ruhumuz ve kanımızla seni kurtaracağız!"* diye uzunca süre slogan atan Arafat, yavaş yavaş kalabalığı sakinleştirir. Arafat kalabalığı bir orkestra şefi gibi idare ediyor gözükmektedir.

Jericho'daki Filistin Yönetimi'nin merkezinde yeni hükümetin bakanları Kuran ve gümüş ciltli Yeni Ahit

üzerine ant içerler. Arafat, kendisini izleyen on iki bakanla birlikte şu konuşmayı yapar: *"Her şeye gücü yeten Allah'ın önünde vatanıma, onun kutsal değerlerine ve ulusal toprağına sadık olacağıma; anayasaya ve kanunlara saygılı olacağıma; Filistin halkının çıkarları için çalışacağıma ve görevimi bağlılıkla yerine getireceğime ant içerim. Tanrı şahidim olsun.*

Gazze'den Kahire'ye, sonrasında Rabin ve Peres'le görüştüğü Paris'e geçen Arafat, Tunus'a geri döner ve oradan son olarak Filistin'e gider. Tunus'ta arkasında pek çok hatıra bırakır. Geride çok az işbirlikçisi kalmıştır. Bunlardan biri de Oslo Anlaşması'na şiddetle karşı çıkan FKÖ Dışişleri Bakanı Faruk Kadumi'dir. Gazze ya da Jericho'ya gitmeyi reddeden Kadumi, örgütün siyasal bölümünün başında, Tunus başkentinde kalacaktır.

Gazze ve Jericho'ya yapılan ziyaretlerden on iki gün sonra Tunus'tan kesin geri dönüş yapar. Birkaç saat içinde Ebu Ammar kesin olarak Filistin'e yerleşmiştir. Kartaca Sarayı'nda Arafat ve Süha, Tunus başkanı ve kabinesinin üyeleriyle resmi vedalaşmalarını gerçekleştirmişlerdir. Kesin geri dönüşün bir önceki günü FKÖ lideri, Tunus kentinden 15 kilometre uzaklıktaki Filistin şehitleri mezarlığına gitmiştir. 1985 yılında FKÖ merkezine yapılan İsrail bombardımanında ölen onlarca Filistinli orada gömülüdür. Arafat, dostu Ebu Iyad'ın mezarında uzunca bir süre kalır. İki hafta önce Mahmud Derviş, O'na gelip şehitlerin mezarlarının Filistin topraklarına taşınmasını istemiştir. Mahmud Derviş bir şiir gecesi sırasında hıçkırıklarla kesilen Veda şiirini okumuştur:

Ey Tunus, arkamızda bir şey bırakıyor muyuz?
Evet ve bu bıraktığımız sahip olduklarımızın
en değerlisi
Şehitlerimiz.
Tunus sana yalvarıyoruz, onlara iyi bak.

"Gazze, Filistin"

Arafat 12 Temmuz'da Gazze'ye Süha ve otuz kadar işbirlikçisiyle birlikte varır. Konvoy hızlıca Rafah kontrol noktasını geçer ve kuzeye doğru devam eder. Solundaki Akdeniz ilk kez sürgünü temsil etmemektedir. Kısa sürede Arafat'a Tunus'ta evlat edindiği elli kadar Sabra, Şatila ve Lübnan'daki diğer mülteci kamplarındaki öksüz şehit çocukları -ki bu çocuklar Süha'da ilgili bir ana şefkati bulmuşlardır- katılırlar.

Arafat gelişinden itibaren bürosunu ele alır ve Filistin Yönetimi'nin üyeleriyle ilk toplantıyı düzenler. Devasa bir iş yükü onları beklemektedir. Üstelik artık yapacaklarını kendi vatanlarının toprağından yapacaklardır: Resmi kâğıtların üzerinde artık "Beyrut" "Bağdat" ya da "Tunus" değil, "Gazze, Filistin" yazmaktadır. Tunus'takine benzer merkezde bir toplantı odası, bürolar ve O'nun için kutsal olan siestasını yapabileceği bir oda bulunur. Merkezde Tunus'takiyle aynı fotoğraflar (Ebu Cihad ve Ebu Iyad'ın fotoğrafları ve camilerin avlusunun fotoğrafı) bulunmaktadır ve ayrıca sofada On Emir'in kabartması vardır: Bu, Filistin Yönetimi'nin "Yahudilerle İlişkiler bakanı" Haham Moşe Hirsch'in hediyesidir.

Gazze sokakları İntifada'nın izlerini taşır. El-Fetih'in sloganları sol cephelerin, Hamas ve İslami Cihat'ın slo-

ganlarıyla bir arada gider. Tüm siyasal yaşam duvarlar üzerinden okunabilmektedir. Camilerde, Kuran kurslarında ve dini kurumların etrafında Hamas'ın adamları *"suçların"* dikkatlice listesinin yapıldığı *"Arafat dosyası"* adlı kasetler dağıtırlar. Bu kasetlerin birinden örneğin şunu duyarız: *"Arafat şimdiki durumda imzaladığına saygılı davranmak zorundadır; fakat İsrail, Yahudi halkının Sina çölünde keder döneminden beri bilinen karakterine uygun olarak sözlerini tutmayacaktır. İsrail'in çocukları, Kuran'ın dediği gibi kutsal emirlerden kaçınmaya çalışacaklardır. Oslo Anlaşmaları adı altında Arafat, hırsız İsrail'in 1948 topraklarında kalışını meşrulaştırarak Filistin'in büyük bir bölümünden vazgeçmiş oldu."*

Yine de Arafat kendisini tüm Filistinlilerin başkanı olarak hissetmektedir. Gazze'ye gelişinden birkaç ay sonra daha o zamandan neredeyse tamamen felçli olan ve 1989'dan beri İsrail'de tutuklu bulunan Hamas'ın lideri Şeyh Yasin'in ailesini bile selamlamaya gidecektir.[1]

1967 İsrail işgalinden sonra doğan Hamas, ilk günden itibaren Arafat'ın politikalarına şiddetle karşıdır. İlk başta tıpkı Müslüman Kardeşler'e bağlı tüm oluşumlar gibi İsrail askeri hükümeti tarafından desteklenen Hamas -İsrail askeri hükümeti Gazze ve Batı Şeria işgalinin ertesinde Hamas'ı FKÖ ve Filistinli sol örgütleri kırılganlaştıracak bir faktör olarak görmüştü-, Arap ülkelerinden gelen fonlar sayesinde büyümüştür. İsrail ise Arap ülkelerinden gelen bu paranın yatırılması konusunda gözlerini yummayı tercih etmiştir. Öyle ki İsrail, Gazze İslam Koleji'nin kurulmasına onayını verecektir. Ve bu kolej İslamistlerin fidanlığı haline gelecektir. Hamas aktif olarak önce 1987'de Gazze'de, sonra 1988'de Batı Şeria'da İntifada'ya katılacaktır. Fakat Batı Şeria ve Gazze'de Filistin devletini kurmak için egemenliğini ilan eden FKÖ'nün aksine Hamas, İslami bir rejim kurabilmek için *"Siyonist işgalcinin"* tüm Filistin'den tahliyesini ister. İntifada'nın ulusal birleşik kumandanlığının bir parçası olmasa da onunla işbirliği yapar. Haziran 1989'da İsrail hükümeti tarafından yasadışı ilan edilecektir: Golem (Yahudi efsanelerinde geçen ruhu olmayan canlı ç.n.) yaratıcısına karşı dönmüştür.

Arafat'ın başlıca uğraşlarından biri güvenlik güçlerinin örgütlenmesidir. Aslında şimdiye kadar FKÖ'nün yabancı bir ülkede üs kuran savaşçı üniteleri belirli sınırlamalara uymak zorundaydılar. Gazze'de ise Filistin güvenlik güçleri daha geniş bir hareket serbestisine sahip olacaktır. Bu güvenlik güçleri daha İsrail'in çekilmesinden önce İsrail özerk bölgesinde görev yapan ilk güç olmuştur. Arafat özellikle onların rolüne değinir: Onlar olmaksızın her şey çökecektir; onlara öncelik tanır. Filistin Yönetimi'ni finanse eden ülkeler yaptıkları katkıların öncelikli olarak altyapıya ve gelişmeye ayrılmasını istemişlerdir.

Polislerin maaşları azdır; ama görevleri çoktur ve bazen de alışılmadıktır: İlk işlerinden biri bakalorya sınavlarının yapılmasını gözetlemek olacaktır...[2] Gerçekte bu adamlar polisten çok asker gibi davranmaktadırlar; ama Oslo Anlaşması, Filistin Yönetimi'nin bir orduya sahip olmasını yasaklamaktadır... Kısa sürede sayıları anlaşma tarafından belirlenenin üzerine çıkacaktır. İs-

---

İslami Cihat ise işgal altındaki topraklarda 1980'li yıllarda kurulmuş ve kısa sürede İsraillilere karşı ölümcül saldırılarını artırmıştır. Radikal İslamcı İslami Cihat örgütü tüm Filistin'de Müslüman hukuku şeriatla yönetilen bir devletin kurulması için mücadele eder Birinci İntifada'da faal olan bu örgüt, Hamas gibi ateşli bir şekilde Oslo Anlaşmaları'na karşı çıkmaktadır. İslami Cihad'ın lideri Fethi Şikaki, Mossad ajanları tarafından hukuk dışı yolla Malta'da Ekim 1995 sonunda ortadan kaldırılır. Bu, Rabin'in öldürülmesinden önce yapılan Rabin döneminin bu tip son operasyonudur. Sosyal kurumlar ağı -dispanserler, okullar, gençlik kulüpleri vb.- olan Hamas'tan farklı olarak İslami Cihat örgütü araçlarının aslını saldırıların hazırlanmasına ve gerçekleştirilmesine feda eder.

1967'den beri İsrail işgal rejimi sınavlarda böyle bir düzen sağlamakla hiçbir zaman uğraşmamıştı: Böylece pek tabii ki çeşitli sahtekârlıklar (dışarıdan gelen, fotokopi çekilen ve sınav salonlarında dağıtılan cevaplar ya da hoparlörlerle verilen yanıtlar) mümkün oluyor ve çok yüksek bir başarı oranına ulaşılıyordu. Tüm bunlar Arafat'ın aldığı yeni önlemlerle son bulacaktır.

rail pek sıkça yaptığı bazı yorumlarla yetinecektir: Yönetim bir yığın memuru barındırırken polislerin sayısının artması işsizliği biraz da olsa giderir.

Aslında Filistin Yönetimi felaket durumda bir ekonomi ve çok kötü durumda bir altyapı devralmıştır. Kalacak yer bulma krizi, akan damlar, eksik olan sağlık sistemleri... Gazze Şeridi ve Batı Şeria bazılarına bir apartheid rejimini hatırlatır: Aynı toprak üzerinde iki halk, çok kötü durumdaki Filistin kamplarından yalnızca birkaç metre uzaklarda yaşayan kolonlar. Beş bin kolon Gazze bölgesinin suyunun % 40'ını kullanmaktadır. Bir milyon Filistinli ise geri kalan suyu paylaşır. Bu topraklarda yaşayanlar her yıl 3 milyar dolarlık İsrail ürünü alırlar[3] ve aynı zamanda işgalci ülkeye ucuz işgücü sağlarlar.

Filistin Yönetimi liderinin gözünde ekonomi öncelikli konudur. Gazze'de genelde ödemeler peşin yapılmaktadır. Filistin Yönetimi'nin kuruluşunun ilk yıllarında daha ne vergiler ne yatırım yasası ne de borç verme usulü vardı. Buna karşın benzin, demir, çimento ve sigarada tekel kurulur. Muhalefetin protestolarına rağmen yeni bir zengin sınıfı oluşur ve yolsuzluk söylentileri ortalıkta dolaşmaya başlar. Arafat ise inşaya öncelik verilerek işadamlarıyla görüşmelerini yoğunlaştırır. Çok önemli bir dönemeç vardır: Arafat'a göre eğer yeterli atılım gösterilirse, Filistin ekonomisi Güneydoğu Asya modeli gibi kaplanlardan olabilir; ama eğer bu atılım gerçekleşmezse ülke Üçüncü Dünya ülkeleri durumuna gelme riski taşımaktadır.

Binlerce örnek arasından bu örneği verelim: İhraç etme izni olmadığından Batı Şeria ve Gazze'dekiler kumaşlarını İsrail'den almak zorundadırlar ve bu kumaş Mısır'da satılandan on iki kat daha pahalıdır

Arafat'a göre tüm kötülüklerin temelinde Filistin topraklarına 1993'ün başından beri dayatılan bu abluka yatmaktadır: Finans Bakanlığı genel direktörü ve bölge uzmanı Profesör Ezra Sadan, bu ablukanın Filistin ekonomisine 100 milyon dolardan daha fazlasına mal olduğunu ve yüzbinlerce aileyi harap ettiğini teyit etmiştir.[4] Gazze'ye gelişinden kısa süre sonra İsraillilerle bir görüşme sırasında Arafat, bu ablukanın Gazze'de kıtlık durumu yarattığını belirtecektir: *"Bazıları kolonilerin yakınlarındaki çöplüklerde yiyecek bir şeyler bulabilmek için hayatlarını riske atmaya hazırlar."* İsrailli bir gazeteciye ise şunları söyler: *"Eğer bu abluka kaldırılmazsa bizzat ben orada yaşayanlara yiyecek sağlayabilmek için Mısır sınırında kaçakçılık yapacağım. Ve isterlerse İsrail askerleri üzerime ateş açsınlar hiç umurumda değil... Fakirlerin yemeği olan balık, İsrail donanmasının deniz yoluyla ilişkimizi kesmesi yüzünden artık gelmiyor."*

Yaser Arafat'la Gazze'de Eylül 1994'te yaptığım ilk görüşmeden beri O'nun Filistin topraklarındaki olağandışı doğum oranlarından şikâyet etmesini dinledim. Halbuki kendisi Filistinlileri doğum oranlarını artırmaya teşvik etmiş ve Filistinli kadınları *"işgal altındaki Filistin'de biyolojik bombalar"*[5] olarak adlandırmaya kadar varmıştı. Aslında 1993'te Filistinlilerde yıllık doğum oranının ortalaması binde 4,2 iken, İsraillilerde bu rakam binde 2,2'dir. Fakat Gazze'de Arafat, her şeyden önce bu frenlenemeyen doğum oranları nedeniyle yok-

---

Bunun yanında binlerce özellikle Taylandlı ve Rumen yabancı işçi eskiden Filistinlilerin olan işleri alarak İsrail'de çoğalırlar.

Örneğin bkz. 23 Haziran 1986 tarihli Kahire gazetesi *El-Akhbar*'a verilen röportaj.

sulluk tarafından vurulmuştur. Başka bir veriyle daha şaşkına dönecektir: Bölgede yaşayanların % 80'i on beş yaşın altındadır.

Nankörlük

Prensip deklarasyonunun imzalanmasından birkaç ay sonra Yaser Arafat, İsrail Dışişleri Bakanlığı'ndan üst düzey bir memurla sohbet eder. Filistin lideri anlaşmaların uygulanmasında karşılaşılan zorluklardan şikâyet eder ve İsrail'in sanki Oslo Anlaşmaları'nı imzalayarak Filistinlilere bir kıyak yapmış gibi davrandıklarına üzüldüğünü belirtir. Üst düzey memur yanıt verir: *"Bu bir kıyak yapma konusu değil. Fakat aslında veren biziz, alan ise sizlersiniz.*

Arafat, *"Sizinle aynı fikirde değilim"* diyerek yanıt verir. *"Her iki taraf da alıyor ve veriyor. Bize gelince, biz çok değerli bir şey verdik: Bizim İsrail'i tanımamız size Arap dünyasının kapılarını açtı. Bunu pek çok defa söylediğiniz gibi devletinizin kuruluşundan beri hayal ediyordunuz.*

İsrail, yavaş yavaş Arap dünyasında Oslo'dan beri israf edilen çıkarların farkına varır: Ekonomik ilişkiler ve hatta yarı diplomatik ilişkiler Fas'tan -Fas'ta bu ilişkiler neredeyse resmidir- Körfez ülkelerine kadar kurulmaya başlar. Tunus'ta kısa sürede İsrail çıkarları için bir büro açılır. Körfez'deki Emirlikler'de İsrail temsilcileri Oman'dan Kuveyt'e dolaşırlar. Suriye'yle barış müzakereleri bile yoğunlaşır. Bu bağlantılarda Ürdün önemli bir rol oynar. Ürdün'de İsrail'le ilişkiler eskidir. İsrail'den bir şahsiyetle Haşemi kralı arasındaki ilk görüşme Oslo'dan otuz yıl önce 1963 yılında gerçekleşmiştir: Dışişleri Ba-

kanlığı Genel Direktörü İzak Herzog, Kral Hüseyin'le gizlice görüşmüştür. O zamandan itibaren İsrail başbakanlarının katıldıkları farklı görüşmeler devam etmiştir ve 1987'de iki ülke arasında Arafat'ın etrafını sarmaya yönelik bir anlaşma yapma noktasına gelinmiştir... Müzakereler Kral Hüseyin'in 1988'de Batı Şeria üzerinde her isteğinden vazgeçmeye karar vermesinden sonra devam edecektir.

Madrid'de başlatılan süreç tarafından teşvik edilen İsrail-Ürdün bağlantıları Washington'da prensip deklarasyonunun imzalanmasından sonra yoğunlaşır. Ertesi gün iki ülke Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nda barış müzakerelerinin gündemine dair bir anlaşma imzalarlar. Kahire Anlaşması'nın Mayıs 1994'te imzalanmasından sonra Hüseyin ve Rabin aynı ay içinde Londra'da karşılaşırlar. İsrail Dışişleri Bakanı Şimon Peres şakayla şöyle konuşacaktır: *"Filistinlilerle [karşılaşılan] sayısız soruna karşın Ürdünlülerle barış yapmak için yalnızca bir dolma kalem eksik.*

1994 yılının Temmuz ayı sonunda, bir başka deyişle Arafat'ın Gazze'ye yerleşmesinden iki hafta sonra Hüseyin, Rabin ve Clinton savaş durumuna son verme ve iki ülke arasındaki ilişkileri tamamen normalleştirme çağrısı yapan Washington deklarasyonunu imzalarlar. Bununla birlikte, bu anlaşmanın üçüncü paragrafında açıkça Filistin karşıtı olan şu satırlar okunabilir: *"İsrail, Ürdün Haşemi Krallığı'nın Kudüs'teki Müslümanların kutsal mekânlarındaki özel rolüne saygı duyar. Son çözüm için müzakereler devam ederken İsrail, Ürdün'ün bu mekânlardaki tarihi rolüne öncelik verecektir."* İsrail ilk kez kentin son statüsüyle ilgili bir anlaşma yapmaktadır.

Bu nokta hakkında FKÖ'ye verilen güvenceler son anlaşmaları değil statükoyu içermektedir...

Arafat çok kızgındır: Washington deklarasyonu, O'na göre İsrail ile Filistinliler arasında vekâleten yönetilen dönemin üçüncü yılının başından itibaren Kudüs'ün geleceğinin tartışılacağını belirten Oslo Anlaşması'nın ihlalidir. Öfkesi Ekim ayında İsrail-Ürdün arasında bir barış anlaşmasının imzalanmasından sonra bir kez daha patlak verir: Washington deklarasyonunda Kudüs'le ilgili paragraf burada kelimesi kelimesine yer alır.

Peygamber soyundan gelen Kral Hüseyin, aslında Camilerin Meydanı'nda kendisinin hakkı olarak gördüklerini korumak ister. Fakat Arafat için bu, *savaş nedeni*dir: Kudüs'ün Arap kısmındaki egemenlik haklarının kendisine ait olduğu konusunda ısrar eder ve işgalci bu hakları kendi keyfine göre dağıtamamalıdır. El-Azhar Üniversitesi'nde (Gazze İslami üniversitesi) öğrencilere yaptığı konuşmada *"Kudüs, Filistin devletinin başkentidir. Satılık değildir"* der.

26 Ekim 1994'te Ürdün ve İsrail arasındaki barış anlaşması, Kral Hüseyin, Bill Clinton, Rusya Dışişleri Bakanı Andrei Kozirev; İsrail ve Ürdün hükümet başkanları İzak Rabin ve Abdülselam Majali'nin katılımlarıyla sonunda imzalanır. Tüm İsrailli ve Ürdünlü ileri gelenler ve iki ülkenin diplomatik kadroları bu törende bulunmaktadırlar. Yalnızca Yaser Arafat orada değildir. "Nankörlük" diye belirtir benim önümde, açıksözlülüğüyle bilinen Arafat'ın yakınlarından olan ve adını gizli tutmamı isteyen bir kişi. *"Eğer Arafat, İsrail'le barış anlaşmasının altına imzasını atmasaydı Kral Hüseyin yirmi yıl daha köşede dururdu. Ebu Ammar'ın o törende bulunmasını sağlamayı görevi haline getirmeliydi."*

Likud'un liderleri aslında Arafat davetli olmadığı takdirde törene katılacaklarını belirten bir ültimatom gönderdiler. Her ne kadar Peres, FKÖ liderinin törene katılmasına olumlu bakıyor olsa da Rabin, İsrail sağının üyelerini Arafat'a tercih edecektir. Aşağılanmış hisseden Arafat, kendi üyelerinin törene gitmelerini yasaklarken el-Fetih'in Merkez Komitesi, Kudüs'ün İsrail işgali altında bulunduğu sürece Ürdün kralına kente girmesini yasaklamıştır.

Nobel Barış Ödülü

1994 uluslararası tanınma yılı olmuştur. Temmuz ayında Arafat, Rabin ve Peres, Paris'te UNESCO'nun himayesindeki Houphouët-Boigny Ödülü'nü almışlardı. Özellikle samimi geçen törene katılımcıların tezahüratları eşliğinde Arafat, Rabin ve Peres'in tokalaşmaları damgasını vurmuştur. Bu vesileyle Arafat, Filistinlilerin barış sürecine olan bağlılığını hatırlatır ve Rabin, İsrailli mağdurlardan bahsettikten sonra şunları ekler: *"Barış yapmak demek aynı zamanda bu şatafatlı Paris podyumunun İsrailli bir vatandaşın Filistinli bir tüccardan sebze ve meyve satın aldığı Gazze'deki pazarla yer değiştirmesi demektir."* Kasım 1994'te Arafat, Rabin ve Kral Hüseyin'le beraber Los Angeles'ta Ronald Reagan Fonu tarafından verilen Özgürlük Ödülü'nü alır. Bir hafta sonra ise İspanya prensinden Asturias Barış Ödülü'nü alırlar.

1994 yılı Arafat, Rabin ve Peres'e Nobel Barış Ödülü'nün verilmesiyle sona erer.[6] Arafat'ın konuşması Oslo

---

Bu seçim tartışmasız olmamıştı: Ödülün kime verileceği konusundaki karar komitesinde bulunan koşulsuz bir İsrail müttefiki olan Kristiansen Kaare, *"eski bir teröristin"* onurlandırıldığını belirterek görevini bırakmıştı.

Anlaşması'na hâlâ karşı çıkan ve bu yüzden 10 Aralık'ta kar altındaki Norveç başkentinde yapılan törene gitmeyi reddeden Mahmud Derviş tarafından yazılmıştır. *"Bugün hep beraber yaratıcı gücümüzün doğumunu kutlayalım, savaş sırasında yıkılan evi ve çocuklarımızın sizin çocuklarınızla birlikte oynayacakları; çiçekler içerisinde yarışacakları sizin evinize bakan evleri tekrardan inşa etmek için hep beraber kutlama yapalım [...]. Barış bizim çıkarımızadır; bizim gözlerimizde üstün bir yeri vardır ve hümanizmin özgürce yeşermesine imkân tanır. Barış, Arap bilincinin özgürce Avrupalı Yahudilerin soykırımını anladığını ifade etmesine imkân tanır. Diğer taraftan barış aynı zamanda Yahudi bilincine Filistin halkı için bu tarihi dönüm noktasının ne anlama geldiğini anlama fırsatı tanıyacaktır: Çekilen bu acı, acılardan paramparça olmuş Yahudi ruhunda yankı yapabilir. Çünkü ancak işkence ve acı çekenler diğer acı ve işkence çekenleri anlayabilirler [...]. Savaş büyük bir maceradır; barış bir meydan okuma, bahistir. Eğer barışa fırtınalara karşı duracak araçları vermezseniz, eğer onu güçlendirmezseniz, uygun bir atmosferle kuşatmazsanız bu bahis başarısızlığa dönüşebilir. Yeni doğmuş bu kırılgan barışı kış rüzgârlarına karşı koruyalım. İbrahim'in, İsmail'in, İzak'ın topraklarında, Kutsal topraklarda, barışın topraklarında barışı layık olduğu gibi süt ve balla banyo yaptıralım.*

Rabin'in, kabinesinin lideri, gazeteci Eytan Haber tarafından yazılan konuşması da duygusal bir konuşmadır: Hayatını savaşlara feda ettiğini ve şimdi halkına barışı vermeye uğraştığını hatırlatır. Bu barış için mücadelesinden bahsederken Filistinlilerle müzakereler sırasındaki duraksamalarının da altını çizer. Bu Nobel Barış

Ödülü, Likud'ta tozu dumana katar. Likud keskin bir bildirisinde, "Rabin ve Peres halklarının katiliyle beraber Nobel Barış Ödülü'nü alarak İsrail halkını aşağılamışlardır" diye belirtecektir.

"İçsavaş mı? Mümkün Değil!"

Kahire'de "İlk Önce Gazze-Jericho" anlaşmasının imzalanmasından kısa bir süre sonra İsrail işgalinin sonlanmasına doğru önemli bir adım olan "Oslo 2" anlaşması için müzakereler başlar. Arafat ve Rabin bu sorundan bahsetmek amacıyla Gazze Şeridi'nin kuzey girişindeki Erez kontrol noktasında düzenli olarak bir araya gelirler ve üzüntülerini paylaşırlar: Rabin için güvenlik, Arafat için güçlerin transferi ve İsrail ordusunun geri çekilmesi konuştukları başlıca konulardır.

Bunların yanında İsrail güvenlik güçleri Batı Şeria ve Gazze'de İslamistlere karşı yaptıkları mücadeleye devam ederler. 1994 yılı Kasım ayı başında İsrail ordusu, İslami Cihad örgütünün büyük kumandanlarından biri olan Hani el-Abed'in arabasını Gazze Şeridi'ndeki Khan Yunes'te havaya uçurarak ortadan kaldırır. El-Fetih de aralarında olmak üzere tüm Filistin örgütleri tarafından imzalanan bir bildiri -çok nadir olan bu fikir birliğinin altını çizmek gerekir-, Şin Bet'i bu ölümden dolayı suçlar. Ertesi sabahtan itibaren 3 Kasım 1994'te binlerce Filistinli, Abed'in dul eşinin ve dört çocuğunun evine akın ederler. Cenazesinde ise 6000'den fazla kişi toplanacak ve şu sloganı atacaklardır: *"Sevgili Hani, kanın yerde kalmayacak! Tel Aviv'e yanıt!"* Korumaları tarafından çevrelenen Arafat da korteje katılır. Göstericilerle beraber Gazze'nin merkezindeki El-Omari Camii'ne girer.

Fakat Hani'nin cenazesine dua etmek için yaklaştığında *"İsrail ajanı! İşbirlikçi!"* bağırışları yükselir. İslami Cihad liderleri bile havayı yumuşatmayı başaramazlar: Arafat bir yan kapıdan kaçmak zorunda kalır.

Filistin Yönetimi yetkilileri ise bu suikast ile Gazze'deki Filistin gücünün istikrarını sarsmış olan İsrail'e karşı ateş püskürür. *"Ret örgütlerinin Filistin Yönetimi'ne entegrasyonu için gizli görüşmelerin başladığı tam da bu dönemde İsrail canice bizim ve Filistinli rakiplerimiz arasında, Cihad ve Hamas arasında, fikir ayrılıkları yaratacak şekilde İslami Cihad'ın bir militanını ortadan kaldırmayı seçti"* diyerek Arafat'ın sözcüsü suçlamada bulunacaktır. Ertesi günden itibaren aslında İsrail güvenlik şefleri bu olayı Arafat'ın belirsiz olan popülaritesinin altını çizmek için kullanır ve Arafat'ın bir içsavaşla karşı karşıya olup olmadığını sorarlar: İsrail yetkilileri Hamas'ın ortadan kalkmasıyla sonuçlanacak genel bir çarpışmanın hayalini kurmaktadırlar. Tam da o sıralarda Filistin lideri Arafat'ın bu duruma düşmemek için elinden geleni yaptığının farkında değiller midir?

Erez'de bir görüşme sırasında olay hakkında yorum yapan Rabin, Arafat'a İslamist muhaliflerine karşı merhametsiz bir operasyon yapmasını önerir: Rabin'e göre Hamas'ın aşırılık yanlılarının sistematik olarak ortadan kaldırılması göze alınmalıdır.[7] Fakat tam tersine İslamist muhalefetin -ve ilk sırada Hamas'ın- baştaki koalisyona entegrasyonuna çalıştığını anlatan Arafat, içsavaş tuzağını engellemeye çalışacaktır. Aslında her ne kadar Hamas askeri bir kola sahip olsa da aynı zamanda sivil hayata sosyal yardım kurumları, Kuran kursları, dispan-

---

Hükümetin lideri için müzakerelerin ilerlemesinin İslamistlere karşı mücadelenin sertleşmesinden geçtiğini hatırlatalım.

ser vb. gibi kurumlarla da katkıda bulunmaktadır. Her şeyden öte Arafat, Gazze'nin aşırı dinci gruplarla baştaki güçlerin karşı karşıya kaldığı *"ikinci bir Cezayir"* haline geldiğini görmeyi reddetmektedir.

Camideki olaydan iki hafta sonra 18 Kasım 1994'te Gazze'de Filistin polisi ile Hamas'ın İslamcıları Falastin Camiisi yakınında kanlı bir çatışmaya girerler. Bu olay sonucunda 16 ölü ve 100'den fazla yaralı vardır. İslamistler Filistin polisini suçlarlar ve bunun da ötesinde Arafat'ı bu katliamdan sorumlu tutarlar. Fakat FKÖ lideri bu olaya başka bir açıdan bakacaktır: *"Bu katliam İsrail işbirlikçileri tarafından Gazze Şeridi'nde sorunlar yaratmak amacıyla yapılmıştır. El-Fetih'in sekiz üyesinin kafasına dom dom kurşunu sıkmışlardır. Polis saflarında ise iki ölü vardır. Kurbanların çoğunluğu Yönetim'in ve barış sürecinin partizanlarından oluşmaktadır."*[8]

Hamas, Arafat'a karşı savaş sürdürmektedir. İslamistler ile Filistin Yönetimi arasındaki boşa uzlaşma denemelerinden kısa bir süre sonra Gazze Şeridi'nde sıkıyönetim ilan edilir. Bir boy ölçüşme gerçekleşmektedir. Gazze'deki el-Yarmuk Stadı'nda Arafat, pek çoğunun silahlı olduğu binlerce kişinin önünde yaptığı konuşmasında, kendisine göre yabancı ülkeler tarafından uzaktan yönetilen *"barışa zarar verme"* yollarını arayanları kınar. Fakat aynı zamanda aralarında *"büyük Şeyh Ahmed Yasin'in"* de bulunduğu tüm Filistinli esirlerin özgürlüğüne kavuşması çağrısı da yapar. Aynı anda el-Fetih'in adamları da *"Mahmud az-Zahar*[9] *neredesin? Ebu Ammar gözlerini oyacak!"* diye bağırırlar.

---

[8] Wafa Ajansı, 19 Kasım 1994.

[9] Gazze'de, Hamas'ın önemli bir figürü.

Bütün bunların yanında anlaşmalar etrafındaki tartışmalar da kötü giderken Filistin saldırıları devam eder. Şimon Peres, daha etkili olacak Aralık 1994'te işlemeye başlayacak ikinci bir müzakereler kanalı ortaya koyar. İsrail tarafında müzakereler Dışişleri Bakanlığı Genel Direktörü Uri Savir tarafından yürütülürken Filistin tarafında Arafat'ın güvendiği bir adam olan Ebu Ala tarafından yürütülmektedir.[10] Fakat İsrail'in güvenlik konusundaki istekleri yeni sürtüşmelere yol açar. Bu konuda Arafat, Ebu Ala'yı uyaracak ve İsrail'in güvenlik üzerinde durmasının kolonileşmeyi meşrulaştırmak için olduğunu söyleyecektir: *"İlk başta koloniler geçici sıfatla, güvenlik gereklilikleri ileri sürülerek kurulmuşlardı. Sonra İsrailliler topraklarına el koyarlar ve koloniler siviller haline gelir. Amaçları güvenlik bahanesiyle yayılmacılıktır.*

İsrail'le müzakereler devam ederken Filistin polis kuvvetleri, İsrail karşıtı saldırılar düzenlemeyi kesmeyen silahlı İslamcı gruplarla karşı karşıya gelir. İsrail'e karşı yapılan saldırılardan en ölümcül olanı 22 Ocak 1995'te Beit Leid'de İslami Cihad tarafından yapılır ve çoğunluğu askerlerden oluşan 21 İsrailli ölür. Arafat kısa sürede saldırıyı kınar, Rabin'e taziyelerini sunar. Rabin'le (9 Mart 1995'te) Erez'de yaptığı bir görüşmede, ona Hamas ve İslami Cihad'a karşı oluşturduğu mücadele planını açıklayacaktır.[11] Filistin lideri barış sürecinde böyle saldırılar yapmanın mantıklı olmadığından ve barış sürecine zarar vermesinden endişe etmektedir.

Hatırlayacağımız gibi bu iki kişi de Oslo Anlaşmaları'na götüren müzakereler sırasında etkin rol oynamışlardır.

Arafat'ın çok yakın işbirlikçisi Akram Haniyya bu saldırının durumun vahametini ve İslamistlerle mücadele etmenin gerekliliğini Arafat'ın anlamasını sağladığının altını çizecektir.

Fakat 1995 yılının ilk aylarından itibaren bastırmak için Filistin Yönetimi tarafından uygulananlar insan hakları örgütlerinde[12] tozu dumana katacaktır... ve Filistin nüfusu tarafından ciddi bir huzursuzluk yaratacaktır. Nisan 1996'da İslamcı militanların tutuklanmasına karşı yapılan bir gösteride binlerce üniversite öğrencisi Ramallah'da toplanıp Arafat'ın bir oturum nedeniyle bulunduğu Konsey binasını işgal etmeye çalışırlar. Göstericiler tarafından polise üzerlerine ateş açma emri vermekle suçlanan Filistin lideri, otuz öğrenci temsilcisiyle görüşerek olayı yatıştırmaya çalışır. Öğrencilerle görüştükten sonra Nablus'a gider ve burada da Filistin polisinin üniversite kampüsüne girmesinden ve birkaç öğrencinin tutuklanmasından sonra çıkan olaylardan sonraki ortamı sakinleştirmek zorundadır.

Her ne kadar Filistin polisinin öğrenciler arasında kötü bir şöhreti varsa da İsrailliler tarafından çok saygı görmezler. 1994'te Jericho ve Gazze'ye varışlarından itibaren Tsahal askerleri İsrail ordusu tarafından dağıtılan ve şu soruyu yanıtlayan küçük bir broşür verildiğini gördüler. *"Filistin polisi kimdir?" "Filistin polisinin kısa bir hafızası vardır." "Üst düzey polis memurları kararlar almaktan kaçınırlar. [...] Filistin polisleri kendilerini yoksul olarak sunarlar ki avantajlar koparabilsinler. [...] İsrail ile imzalanan anlaşmalar hakkında derin bilgileri yoktur ve harita okumayı bile bilmezler"* denmektedir ve buradan da şu yoruma ulaşılır: *"Polislerin harita okumadaki bu cahilliği kumandanlarla yapılan, örneğin bir barajın yeri konusundaki tartışmalarda onları manipüle etmek için kullanılabilir vb.* Aynı za-

---

Yirmi yedi Amerikan insan haklarını koruma grubu, Arafat'a Filistin güvenlik güçlerinin davranışlarını kınayan bir protesto mektubu sunarlar.

manda Filistinli polislerin *"bazı zamanlar korumasız olarak uyudukları"* ya da içlerinden bir kısmının *"okuma yazma bilmedikleri"* gibi yazılar okunabilir. Arafat'ın kızgınlığı karşısında İsrail ordusunun sözcüsü özür dilemek ve belgenin *"uygunsuz "* ve *"can sıkıcı"* olduğunu açıklamak zorunda kalır.

Kudüs Toprakları

Mart 1993'te ilan edilen Gazze'deki ve Batı Şeria'daki Filistinlilere dayatılan Kudüs'ün abluka altına alınması, sonu gelmek bilmeyen sorunlar ve gündelik sıkıntılar yaratır. Böylece Batı Şeria'da yaşayanlar 1967 yılında İsrail'e eklenen kentin Arap kesimindeki hastanelere ya da dispanserlere gidemezler. Öğrenciler ve öğretmenler eğitim kurumlarından koparılmışlardır. Büyük bir çoğunlukla ne Müslümanlar ne de Hıristiyanlar kentteki kutsal mekânlarında ibadet edebilirler. Son olarak, Filistinli aileler ayrılmışlardır: Kentin dışında yaşayanların kentin içinde yaşayan akrabalarını ziyaret hakkı artık yoktur.

Tüm bunların yanında Arap topraklarının Yahudi mahalleleri yaratılması için Kudüs'e zorla katılması devam eder. Filistin'e dönmesinden bir yıl sonra Yaser Arafat, Gazze'deki bürosunda bana şöyle demişti: *"Bizim Siyonizmle sorunumuzda yaşadığımız travma topraklarımızın, 1948 ve 1967'deki savaşların sonunda olduğu gibi ya da durup dururken elimizden alınmasıyla oluşmuştur."* Kudüs Belediye Başkanı Ehud Olmert'in konuşması -Olmert, kentin Arap seçmenleri işgalden beri seçimleri boykot ettiklerinden İsrailliler tarafından seçilmiştir- bu anlamda belirsizlikler içerir: Kudüs'ün Arap nüfusu artmamalıdır. Böylece Kudüs'teki Filistinlilere

inşa etme hakkı gıdım gıdım verilmiş olur. Böylece İsrail, yavaş yavaş Arap topraklarını ele geçirir. Fakat zoralım tek eylem biçimi değildir: Filistin Yönetimi'nin[13] Arap topraklarının İsraillilere satılmasına karşı aldığı sert önlemlere rağmen bazı topraklar gizlice sahiplerinden satın alınmaktadır.

1995 yılının Nisan ayının sonunda Rabin, on beş yıldan beri Kudüs'ün Arap kısmındaki en önemli kitlesel sahip çıkmayı onaylar. Amaç İsrailliler için 2500 kalacak yer oluşturmaktır. Arafat, Gazze'deki 1 Mayıs bayramı için bir araya gelindiğinde bu zorla almaları kınar ve uluslararası kamuoyunu müdahale etmeye davet eder. Barış yanlısı Barış Şimdi hareketi tarafından desteklenmektedir ve bu hareketten bir delegasyon, O'nu Tel Aviv'deki büyük bir toplantıya çağırır. Fakat Rabin milliyetçi sağın tepkisinden çekindiğinden Filistin Yönetimi'nin liderinin İsrail'e gitme izni yoktur.

Arafat ise el-Fetih'in Batı Şeria'daki sekreteri Mervan Barguti tarafından düzenlenen el-Fetih'in gençleri ile İsrail İşçi Partili gençlerin arasında gerçekleşecek görüşmeleri destekler. Bunun yanında Filistin Yönetimi lideri iyi niyet jestlerini artırır. Örneğin Rabin ile Erez'deki Eylül 1994'teki bir görüşmesinde, O'na Yemen'den gelen parşömen üzerine çok değerli ve eski bir Torah sunmuştur. Hemen ardından Rabin de aynı tarzla yanıt verecektir: Gazze, Hamas tarafından yapılan ölümcül bir saldırı sonrasında abluka altında olduğunda Arafat'a işsiz kalan işçilerin zararını ödeyebilmesi için para gönderecektir.

Bu önlemler yürürlükteki Ürdün kanununa göre satıcı için ölüm cezasına kadar gidebilir. Batı'dan gelen protestolarla Arafat, bu uygulamalardan vazgeçmek zorunda kalacaktır.

İlk Bilançolar

Arafat'ın Gazze'ye gelişinden bir yıl sonra medyada ve araştırma enstitülerinde bilanço yapma zamanıdır. İsrail Dışişleri Bakanlığı Araştırma Merkezi'nin bir belgesi bu ilk yılı *"ilk baştaki konjonktüre ve dönemin beklentilerine rağmen belirli bir başarı"* olarak tanımlar. Rapor tüm bu alanlarda Arafat'ın başlıca rolünün altını çizer ve özerk Filistin gücünün kapasitesini küçük gören bazı İsrail askeri kurum yetkililerini eleştirir. Arafat'a ayrılan bölümde şöyle denmektedir: *"Arafat'ın etkinliği Filistin Yönetimi'nin etkinlikleri üzerine İsrailllilerin öngörülerinin tamamen karşısında gitmektedir. Bu öngörülere göre Arafat, gelişinden kısa bir süre sonra Gazze'yi terk etmeyi seçmek ve merkezini bu kente kurmaktan vazgeçmek zorunda kalacaktır. Gerçekte sınırlı bir özerkliğe sahip olsa da Filistin toplumunu yönetmeyi başarmıştır. Önemli bir başarıyla muhalefete, özellikle İslamcı muhalefete karşı geldi. [...] Yaser Arafat, muhalefet içindeki pragmatik kesimlerle [diyalog] arayışında 'böl yönet' metoduna göre hareket ediyor. [...] Dışişleri konularında ise bu konuda Oslo Anlaşması'ndan kaynaklanan engellemelere rağmen yurtdışına ziyaretlerde ya da yabancı konukları özerk bölgelerde ağırlarken Filistin Yönetimi hakkında olumlu bir imaj oluşturmayı başardı. Arafat'ın gezileri propaganda niteliği taşımıyor; fakat daha çok çalışmalı niteliktedir [...]. Henüz Filistin kontrolünde olmayan Batı Şeria'da otoritesini kurmayı ve Filistin Yönetimi'nin hazır bulunduğu imajını yaratmayı başardı. Kısmi olarak güçlerin aktarımını yavaş yavaş yerleşmeye başlayan önlem alıcı güvenlik güçleri birimlerinin gerçekleştiremediği görevler de dahil olmak üzere - gerçekleştirmeyi başarıyor."*

Kudüs JMCC Enstitüsü'nün özerkliğin birinci yılının sonunda Filistin topraklarında yaptığı bir araştırmasında, görüşülen kişilerin % 60,9'u için *"Arafat, Filistin halkı ve davası anlamında bir semboldü ve öyle olmaya devam etmekteydi"* (görüşülenlerin % 22,5'i tersini belirtmektedir). *"Hangi Filistinli şahsiyetlere en çok güven duyuyorsunuz?"* sorusunda Yaser Arafat % 39,4; Şeyh Ahmed Yasin % 10,9; Haydar Abdül-Şafi % 7,1 ve Faysal el-Hüseyni % 3,4 yanıtı verilmiştir. Görüşülen kişilerin % 20'si bu soruya yanıt vermezler. Kısacası, idolleştirilmese de Arafat'a saygı duyulmaktadır.

Filistin topraklarında bazı ülkelerdeki gibi bir şahsiyet kültü görülmemektedir. Bunun bir sebebi Gazze'ye gelişinden önce Arafat'ın herhangi bir toprak üzerinde otoritesi olmamasıdır; ki bilindiği gibi bu, şefe saygının bir koşuludur; ikinci sebebi ise Filistin siyasi hayatının doğasından dolayı derin bir şekilde çoğulcu olmasıdır. George Habbaş'ın, Ahmed Yasin'in yandaşları ya da el-Fetih'in bazı akımları bir şef kültü oluşmasına izin vermemişlerdir.

Ayrıca her zaman alçakgönüllü olan hayatı bunun oluşmasını desteklemeyecektir. Ve her zaman ulaşılır kalır; ki bu, hiç kuşkusuz onun popülaritesinin nedenlerinden biridir. Bununla birlikte, Filistin Yönetimi'nin pullarının bazılarının üzerinde Ebu Ammar'ın portresi vardır ve yine televizyon programları Filistin bayrağı önündeki portresiyle son bulmaktadır...

Baba

24 Temmuz 1995'te Arafat'ın altmış altıncı doğum gününden on beş gün önce Neuilly'deki Amerikan Hasta-

nesi'nde kızı Zahva doğar. O sırada Jericho'da olan baba Arafat, haberi Süha'nın erkek kardeşi Gaby'den gelen bir telefonla öğrenir. *"O senin küçük bir portren"* diyecektir anne ve daha sonraları çocuğunun aynı babası gibi dik kafalı olduğunu açıklayacaktır... Arafat, 26 Temmuz günü Paris'tedir. Başkan Chirac'la görüştükten sonra Amerikan Hastanesi'ne gider ve orada kızını gururla kucağına alır.

Doğum en ince ayrıntısına kadar ayarlanmıştır: Eleştirilere rağmen doğum Fransa'da olur. Filistin topraklarında ise neden Arafat'ın kızının kendi vatanında doğmadığı anlaşılmaz ve hatta Arafat da doğumun Gazze'de olmasını tercih edeceğini itiraf eder. Ayrıca Lea Rabin doğumun İsrail'de olmasını teklif eder, ama bu kabul edilemez bir tekliftir. Her ne kadar Arafat'ın eşi Süha, Arafat'ın *"tüm Doğulu kocalar"* gibi bir erkek çocuk tercih ettiğini söylese de Süha ve Yaser bir kız çocukları olmasından mutludurlar. Kocasının Fransa'ya resmi bir ziyaret yapması gerektiğini bilen Süha, ondan ziyaretin tarihini doğum tarihiyle aynı döneme getirmesini istemiştir. Böylece daha önce belirlenen bir tarihte sezaryen olabilecektir.

Filistin televizyonunda doğum haberinin nasıl işleneceği bilinmez: Liderin özel hayatı hassas bir konudur. Sonunda bir ara nokta bulunur ve 24 Temmuz akşamı kutlama mesajları olan video klipler yayınlanır.

Pek tabii ki babalık siyasi süreci unutturmayacaktır. 1995 yılının ilkbahar ve yazında "Oslo 2" anlaşması çerçevesinde müzakereler yoğunlaşır. Arafat bir ticaret adamı gibi müzakere eder ve bazı zamanlarda da kazanır. Her ne kadar çoğu zaman uyum gösterse de krizler çıkarmayı da bilmektedir: Böylece 1995 yazında müzakere-

lerin son aşamasındayken İsrail kuvvetlerinin Taba'da, Sina'da, Batı Şeria'da yeniden askeri düzenleme haritası konuşulurken sinirli bir şekilde masayı terk edecektir: Gazetecilere Batı Şeria'nın ne yedi kenti ne de köyleri arasında bir devamlılık içeren bu düzenlemeyi kabul etmesinin imkânsız olduğunu anlatacaktır. Başkan Mübarek'in diretmesiyle müzakereye geri dönmeyi kabul edecek ve çok küçük düzeltmeler koparmayı başaracaktır.

Bütün bunların yanında İsrail, ordusu sayesinde Hebron'da 100.000 Filistinli'nin yanında yaşayan ve radikalleşip şiddet kullanan Hebronluların alaycı bir şekilde "Goldsteinlar" adını verdikleri 400 kolonu korumaktan vazgeçmez. Bu sorunlar Arafat'ı 1995 yılı Temmuz ayı sonunda Paris'teki gazetecilere Başkan Chirac'la bir görüşmeden sonra taş atmaktan alıkoyamayacaktır. Arafat, gazetecilere, Filistinlilerin kendilerine otuz yıl önce Ahmed Şukari FKÖ'nün lideriyken Suriyeliler tarafından verilen *"Golan'da işgal edilen küçük Filistin toprağını"*[14] istediklerini açıklayacaktır.

Siyam İkizleri, Arafat ve Rabin

28 Eylül 1995'te Arafat ve Rabin, Washington'da Başkan Clinton ve Kral Hüseyin'in de katılımıyla Filistin özerkliğiyle ilgili ikinci aşama anlaşmasını ("Oslo 2") imzalarlar. Bu anlaşma ve anlaşmaya eklenen altı ek, İsrail'in yoğun Filistin nüfusu bulunan bölgelerden çekilmesini tanımlar; Batı Şeria'daki Filistin özerkliğini genişletir; yasama yetkisine ve sınırlı yürütme gücüne sahip 88

El-Hama bölgesi.

üyeden oluşan bir Filistin Konseyi'nin seçilmesinden bahseder.

Anlaşma Batı Şeria'yı üç bölgeye ayırır. Başlıca kentleri ve bu kentlerin etrafını içeren A bölgesi (toprağın % 3'ü) Filistin sivil ve güvenlik yönetimine geçer. Anlaşma Hebron'un yalnızca kısmi olarak boşaltılacağını öngörür. 450 Filistin bölgesini ve köyünü kapsayan B bölgesi (toprağın % 24'ü) İsrail-Filistin ortak yönetimine verilir, ama güvenlik İsrail ordusunun kontrolünde kalmaktadır. Yahudi kolonilerini, İsrail askeri üslerini ve az ya da hiç yerleşim olmayan toprakları kapsayan C bölgesi (toprakların % 73'ü) tamamen İsrail'in kontrolü altındadır. B ve C bölgelerinin on sekiz ay içinde üç kez yeniden askeri düzenlemeye, yani İsrail'in çekilmesine tanık olmaları gerekmektedir.

FKÖ ise Filistin Ulusal Bildirgesi'nin İsrail devletinin varoluş hakkını yok sayan maddelerini feshetmekle uğraşmaktadır. Sorunun kesin çözümü için Ekim 1999'dan önce imzaya ulaşılması amacıyla müzakerelere en geç Mayıs 1996'da başlanmalıdır.

Anlaşma, Knesset tarafından 59 oya karşılık 61 oyla kabul edilir. Filistin Yönetimi Kabinesi 15 bakanın verdiği evet oyuyla çoğunlukla onaylarken Hebron kentinde tutulan kolonların varlığı yüzünden 2 çekimser oy kullanılır. Filistinlilerden gelen eleştiriler aynı zamanda İsrail ordusunun eylemlerinin sınırlarının tanımlanmadığı B bölgesiyle ilgili maddenin anlaşılmaz karakterini de hedef almaktadır.

Washington ziyareti Arafat'a, Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan ve çoğunluğu Oslo sürecine ihtiyatlı yaklaşan, hatta eleştirel bakan iki yüz Filistinli entelek-

tüelle görüşme fırsatını yaratır. Sakin ve soğukkanlı olan Ebu Ammar, onların eleştirilerine sinirlenmez.

"Size haberlerim var: Benim de çekincelerim var. Fakat unutmayınız ki çok önemli bir şey kazandık: Halkımız tekrar Yakındoğu jeopolitik haritasındaki yerini aldı. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından eyhat! Arap dayanışmasına son noktayı koyan Körfez Savaşı'ndan sonra Filistinli grup haritadan silinmeye çalışıldı. Bir halkın haritadan silinmesinin imkânsız olduğunu düşünmeyin. Bu, pekâlâ mümkün. Halklar var olmaya devam ediyorlar; fakat sesleri duyulmuyor. Biz ise bu krizi Oslo Anlaşması sayesinde atlattık."

Hamas tutsaklarına karşı yapılan insan hakları ihlallerinden Filistin Yönetimi'nin sorumlu tutulması konusunda kendisine sorular sorulduğunda ise Arafat, *"İslam'a zarar veren"* İslamistlere saldırarak yanıt verir. Anayasal Konsey seçimlerine katılma hakkı olmayan diyasporadaki Filistinlilerin seçme hakkıyla ilgili bir soruya ise usta bir öneriyle yanıt verir: Oy vermek isteyen Filistinliler gelirler, Filistin'de yaşarlar... fakat Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunanlar bilmelidirler ki orada kalarak da halklarına faydalı olabilirler: Filistin Yönetimi'nin Amerikan hükümeti üzerinde etkisi olan güçlü bir gruba ihtiyacı vardır. Oslo Anlaşmaları'na karşı çıkan Amerikan solunun radikal kişiliklerinden biri olan ünlü dilbilimci Noam Chomsky de FKÖ'nün tarihi hatalarından birinin Amerika Birleşik Devletleri'nde bir Filistin dayanışma hareketi kurma gerekliliğini anlamaması olduğunun altını çizmişti. Aslında Arafat bir çeşit Filistin lobisinin gerekliliğinin farkındadır, hatta bunu örgütlemeye de çalışmıştır; fakat Arap entelektüeller ve özellikle de Amerika'ya göç etmiş Filistinliler hiçbir zaman ciddi olarak bu yönde çaba sarf etmemişlerdir.

Arafat, Ekim ayında Amerika Birleşik Devletleri'ne gider. Diğer yüz elli devlet başkanı gibi BM'nin kuruluşunun ellinci yılının kutlama törenine davetlidir. İzak Rabin'le ilişkileri dostça bir hal almıştır. İsrail hükümet başkanı Filistin Yönetimi liderinin Genel Meclis'te kalıp kendisinin konuşmasını dinlemesine karşılık o da *"barış sürecindeki ortağımız"* olarak tanımladığı Arafat'a Genel Meclis önünde saygılarını iletir.

Bununla birlikte Arafat'ın New York ziyareti skandal yaratacak bir olaya sahne olacaktır: Diğer delegasyon liderleri gibi Lincoln merkezindeki bir gala gecesine davetli olan Arafat, konseri dinlemek için henüz yerine yerleşmiştir ki Belediye Başkanı Giuliani'nin emriyle hareket eden belediyenin genel direktörü, Arafat'ın yanına gelerek davetli olmadığını söyler ve salonu terk etmesini ister. Çok sinirlenen Arafat söyleneni yapmak zorunda kalır. Brooklyn'deki anlaşmalara karşı olan aşırılık yanlısı Musevilerin baskısından kaynaklanan belediye başkanının bu davranışı oybirliğiyle kınanacaktır: Dışişleri Bakanlığı sözcüsü bu davranışı protesto edecek, Beyaz Saray bu olayı *"utanç verici"* olarak adlandıracak, New York'un şimdikinden önceki iki belediye başkanı da öfkelerini belirteceklerdir. Bu öfke İzak Rabin tarafından da paylaşılmaktadır. Yalnızca Ariel Şaron bu olayı öven tanımlamalarda bulunacak ve bu tutumu *"savaş suçlusu Yaser Arafat'a karşı cesur, saygıdeğer ve ahlaki"* bir tutum olarak yorumlayacaktır...

Çünkü diyalogdaki gelişmelerle beraber -her ne kadar Yahudi cemaatinin resmi temsilcileri O'nunla prensip deklarasyonunu imzalamak amacıyla Washington'da 1993'teki ziyaretinde görüşmeyi reddetmiş olsalar da Arafat bu defa Manhattan'ın göbeğindeki cemaatin mer-

kezinde ağırlanır- aynı zamanda düşmanlık belirtileri de ortaya çıkar. 1995 yılı yazında Arafat, Hamas'a bir ateşkes dayatır; fakat sokakta Oslo karşıtı propaganda devam etmektedir ve Filistin Yönetimi'nin liderine karşı saldırılardan endişe duyulmaktadır. İsrail tarafında ise Büyük İsrail yandaşları yönetime, özellikle de Rabin'e karşı saldırıları ve gösterileri yoğunlaştıran bir komite kurarlar. *"Arafat'ın uşağı"* ve *"cani"* olarak tanımlanan Rabin'i -*"Rabin Hitler'in izinden gidiyor"*, *"Judenrat*[15] *lideri Rabin"*, *"Aşmedai*[16] *Rabin"* vb. gibi şeyler duyulup okunabilir- ölüm çağrıları ise *"vaat edilen toprakları Yahudi olmayanlara aktardığı"* gerekçesiyle hahamlık fermanlarıyla meşrulaştırılır. Sokaklarda göstericiler Rabin'in Arafat'ın kefiyesiyle fotoğrafları ve üzerinde *"yalancı"* yazılı pankartlar taşırlar. Başbakanın *"barışın topraklarda üstün geldiğini"* söylediği ya da Yahudilerin *"boş bir ülkeye gelinmedi: Burada Filistinliler vardı"* diyerek hatırlatmalarda bulunduğu konuşmalar tozu dumana katmıştır. Her cuma bir grup gösterici İsrail başbakanının Tel Aviv'deki evinin önünde beklerler ve Lea Rabin eşiyle ya da eşi olmadan eve girip çıkarken göstericiler ona doğru şöyle bağırırlar: *"Sen ve kocan, her ikiniz de tıpkı Mussolini ve metresini astığımız gibi halkın önünde asılacaksınız!"*

Ortağın Acısı

5 Ekim 1995'te daha önce benzeri az görülen şiddetli bir gösteri ülkeyi sarsar. Kudüs'ün başlıca yol kavşağında 30.000'den fazla gösterici sağın çağrısına yanıt ver-

---

Gettolarda naziler tarafından kurulan Yahudi konseyi.
Yahudi mitolojisinde şeytani bir karakter.

miş ve Ariel Şaron'un, Moşe Katsav (gelecekteki devlet başkanı) ya da Likud'un lideri Benyamin Netanyahu'nun Rabin'i *"terörist Arafat'ın dıktalarını kabul ederek ulusu utandırmak"* ile suçlayan dehşet verici ve kin dolu konuşmalarını alkışlamışlardır. Bu gösteride bazı kelimeler sık sık kullanılır: *"Hain"*, *"Auschwitz"* üzerinde durarak ve vurgulayarak *"Katil Rabin!"*, *"Rabin, Arafat'ın köpeği"* Kalabalık arasında bir fotomontaj dolaşmaktadır: Üniformalı Gestapo Şefi Himmler'in fotoğrafına Rabin'in yüzünün fotoğrafı yerleştirilmiştir. Knesset'e doğru yürüyen göstericiler, taşlar ve ateşe verilen bezler atarlar. *"Rabin bizi gaz odalarına götürüyor!"* sesleri duyulur.

Arafat olayların gelişimini endişeyle izlemektedir. O'nun en yakın işbirlikçilerinden biri, Arafat'ın şöyle söylediğini hatırlamaktadır: *"Eğer kötü bir olay İsrail'de gelişecek olursa biz de sonuçlarına katlanmak zorunda kalacağız. Bizler Siyam ikizleri olduk."*[17]

Tüm bunlara rağmen toplantılar devam etmektedir: Ekim ayının sonunda Amman'da "Oslo 2" anlaşmasının imzalanmasından bir ay sonra, İsrail'in bölgeye entegrasyonunda yeni bir aşama olan büyük bir ekonomik konferans sırasında Arafat, Rabin'e geciktirmeden ileri aşamalara geçilmesi konusunda ikna olduğunu açıklayacaktır. Bunca suikast denemesinden kaçan Arafat, İsrail hükümet başkanını İsrail'deki azınlık yanlılarına karşı dikkatli olması konusunda uyarır.

Rabin, 1 Kasım'da İsrail televizyonunda kendisine yöneltilen eleştirilere yanıt verir: *"Bizim ve Filistinliler arasındaki uzlaşma sürecinde Arafat ortağımız oldu. FKÖ terörist saldırılara son verdi. Bu operasyonları ya-*

Yazar ile Ekim 1995'te görüşme.

panlar Hamas ve İslami Cihad örgütleridir ve bizler onlara karşı savaşıyoruz." Bu, Rabin'in son röportajı olacaktır.

Washington'da 1993 yılında imzalanan prensip deklarasyonundan sonra ilk defa 4 Kasım 1995'te Tel Aviv'de barış yanlısı bir gösteri düzenlenir. 150.000 kişi[18] FKÖ'yle anlaşmak ve İzak Rabin'e desteklerini belirtmek için gelmişlerdir. Rabin kısa konuşmasında şöyle der: *"Barış için Filistinlilerde de bir ortak bulduk: Eski düşmanımız FKÖ. Barış için ortak olmazsa barış da olmaz."* Gösteri bir bayram havasında gerçekleşir. Bir süre sonra bu kalabalık Rabin'le birlikte ünlü *Barış İçin Şarkı*'yı söylemeye başlarlar.

Akşam saat 21.30'a doğru arabasının bulunduğu otoparka girdiğinde Rabin'e arkadan üç kurşun sıkılır ve bu kurşunlardan ikisi ölümcül olur. Katili onu beklemekteydi: *"Bunun bu kadar kolay olacağını sanmamıştım"* diye konuşacaktır suikasti gerçekleştiren Yemen asıllı yirmi yedi yaşındaki dindar Yahudi üniversite öğrencisi Yigal Amir. Güvenlik güçlerinin ihmaliyle bir revolver ve *"Yahudi halkının haini"*ni ortadan kaldırmakla ilgili hahamlık fetvasını alması, onun barışın sembollerinden biri olan Rabin'i öldürmesine yetmiştir. Saat 23.30'da hükümet başkanının götürüldüğü İkhilov Hastanesi'nin doktorları, resmi olarak Rabin'in öldüğünü açıklarlar.

Arafat şaşkınlık içindedir. Haberi danışmanı Ahmed Tibi'den öğrenir ve gözyaşlarına boğulmadan önce ona şu sözleri tekrarlar: *"Bu imkânsız. Buna inanamıyorum,*

[18] Sabra ve Şatila katliamını takip eden gösteriden beri kent hiç bu kadar büyük bir kalabalığı ağırlamamıştı.

ne büyük bir felaket!" Aldığı ilk telefonlardan biri Kudüs'teki Filistin Yönetimi'ndeki Amerikan Konsolosu Edward Abbington'un telefonudur ve Abbington cinayet hakkında ona ayrıntıları verir. Fakat Arafat olaylara inanamaz ve yakın danışmanlarından biri olan Saeb Erekat'ın isteği üzerine Abbington, Gazze'ye gelecek ve O'nu yatıştırmaya çalışacaktır.

Haber Gazze sokaklarında sevinç gösterileriyle karşılanır: Hamas'ın kalesi olan Sajaieh ve Şeyh Radouan mahallelerinde İntifada'nın *"kemik kırıcı"* lakabını taktığı Rabin'in ölümünü kutlamak için havaya ateş açarlar. Arafat, polis şefine hemen Gazze Şeridi'ndeki bu tür gösterilerin önlenmesi emrini verecektir.

Rabin'in 6 Kasım'daki cenaze töreni dünyadaki en önemli ülkelerden gelen otuz dört devlet başkanı ve başbakanlarını bir araya getirir. Bu adların arasında Arap dünyasından Hüsnü Mübarek ve Kral Hüseyin de vardır. Ayrıca pek çok sayıda dışişleri bakanı da cenazede bulunmaktadır. Arafat'ın cenazeye katılmasına İsrail yetkilileri tarafından *"güvenlik nedenleriyle"* izin verilmemiştir. Üzüntüsüne rağmen cenazenin yayınını CNN'den seyretmekle yetinmek zorunda kalmıştır. Her şeye rağmen Lea Rabin'e taziyelerini bizzat kendisi sunacaktır. Suikastten yedi gün sonra bir akşam yanında Oslo Anlaşması müzakerelerine katılmış olan Ebu Mazen ve Ebu Ala ile beraber Rabin ailesini Tel Aviv'in kuzeyindeki Neve Avivim Mahallesi'ndeki evlerine ziyarete gider.

Arafat ilk kez İsrail topraklarına adım atmaktadır. Kefiyesi yerine, bir kasket takmış ve koyu bir palto giymiştir. Çok duygulanan Arafat, Rabin'in çocuklarını ve torunlarını kucaklayarak, Lea Rabin'e *"kardeşim"* diye-

rek bir dost kaybettiğini içtenlikle açıklar. İsrail radyosuna yaptığı bir röportajda Lea şöyle konuşacaktır: *"Eşim ve ben Arafat'a çok saygı duyuyor ve değer veriyorduk. Eşim ve O, her ikisi de aynı liderlik vasfını taşıyorlar. Hile yapmıyorlar. Ben, Yaser Arafat'ta pek çok sorumluluk ve ciddiyet vasıfları gördüm. O'na saygı duymayı öğrendim. Bana karşı gösterdiği insani sıcaklıktan çok etkilendim. Izak'ın ölümünden sonra Arafat'ın üzüntüsü derin ve samimiydi. O'nun taziyeleri de her açıdan İsrail muhalefetinin bazı kişiliklerinin sundukları taziyelerden daha derin ve samimiydi."*[19]

Beytüllahim'de İlk Gece Yarısı Ayini

Izak Rabin'in yerine, Oslo'daki yardımcısı ve ortağı, Arafat'ın da iyi tanıdığı, ayrıca onunla anlaşmaların uygulanacağını umduğu Şimon Peres geçer. 7 Aralık 1995'te gerçekleşen ilk görüşmeleri imzalanan anlaşmaların ara vermeden uygulanmaya devam edilmesi kararıyla sonlanır.

Rabin'in öldürülmesi barış sürecini sorgulatacak gibi gözükmemektedir: İki hafta sonra Batı Şeria'nın kuzeyindeki Jenin daha önce öngörüldüğü gibi Filistin'in kontrolüne geçer. Arafat kente helikopterle iner ve binlerce kadın ile erkek tarafından coşkuyla karşılanır. Kent bayraklarla ve Filistin liderinin fotoğraflarıyla süslenmiştir. Arafat konuşmasında çok duygulu bir şekilde 1967 yazında bölgeye silahlı direnişi tertiplemek üzere geldiği ziyaretten bahseder. *"Sizin bonkörlüğünüzü ha-*

[19] Cenaze töreninde Lea Rabin, eşine karşı yürütülen kampanyanın başlıca sorumlularından olan Benyamin Netanyahu'nun uzattığı eli sıkmayı reddetmişti.

tırlıyorum" diyerek halka seslenir. *"Savaşırken ve Kabatiya koruluğunda saklanırken bana yiyecek ve içecek sağladınız."* Halkın toplanmasını tertipleyen kişi kendi tarafından şöyle yorum yapar: *"O zaman Ebu Ammar bize savaşçı silahıyla gelmişti, ama bugün barışın sembolü olarak burada.*

Jenin'den sonra Arafat, el-Fetih hücrelerini örgütlemek amacıyla saklandığı dönemlerin nostaljisini bir kez daha yaşadığı Nablus'a gelir. Nablus valisinin binasının çatısından yaptığı konuşmasında, bir ay sonraki seçimler için Filistin Ulusal Yönetimi başkanlığına adaylığını koyduğunu açıklar.

Üçüncü kent Beytüllahim de Noel'den kısa bir süre önce Filistin'in kontrolüne geçer. Arafat'ın Beytüllahim'e ziyareti büyük bir coşku yaratır. Süha'yla birlikte gece yarısı ayinine katılacaktır. İlk kez Ortodoks Nativitas Kilisesi'nin yanındaki Katolik Sainte-Catherine Kilisesi'ndeki geleneksel kutlamayı Filistin televizyonu tüm dünyaya yayınlar. Resmi kürsüye çevrilen Ermeni manastırının çatısında Arafat şöyle konuşur: *"Beytüllahim sonsuza kadar kurtarılmış bir Filistin kentidir. Bu kent Filistinli İsa'nın kutlanmasıyla kutsanmıştır. Bugün burada dua ediyoruz, gelecek yıl Kudüs'teki Saint-Sépulcre'te ve el-Aksa Camii'nde dua edeceğiz. Bu, Filistin için tarihi bir gün.*

1995 yılı Aralık ayı sonunda İsrail ordusu Ramallah'dan çekilir ve Arafat, Ramallah'da kalabalık tarafından zafer havasında karşılanır. Birkaç gün sonra Kalkiliya ve Tulkarem ziyaretleriyle Arafat, Filistin kontrolüne geçen kentlere yaptığı ziyaretleri sonlandırır. Bütün bunların yanında binlerce tutsak özgür bırakılmışlardır. 1996 yılı ilkbaharında İsrail ordusu, Batı Şeria'daki köy-

lerden, kasabalardan ve mülteci kamplarından çekilmiştir. Bu zaman zarfında özerk yönetimin temellerini sağlamlaştırmak doğrultusunda yeni bir adım atılmıştır: Filistin demokrasisi için gerçek bir sınav olan Konsey ve Özerkliğin başkanlık seçimleri 20 Ocak 1996'da gerçekleşir ve yeni Yönetim'e sahip olmadığı meşru seçimleri verir.

Yaser'e Karşı Samiha

Arafat, Filistin Yönetimi başkanlığına, oy verenlerin % 88,1'inin oylarını alarak seçilmiştir. Fakat bu bariz zafer Samiha Halil'in başarısını gölgede bırakmamalıdır. Oslo Anlaşması'na şiddetle karşı çıkan bu kadın da başkanlığa aday olmuş -başkanlığı onun kazanması Arap ülkeleri açısından düşünülemez bile- oyların % 8,3'ünü almıştır.[20]

Başkanlık seçiminin yapıldığı gün aynı zamanda 700 adayın yarıştığı Yasama Konseyi'nin 88 sandalyesinin dağıtılacağı gündür. El-Fetih'in adamları ve bağımsız el-Fetih yandaşları 65 sandalye kazanırlar. Böylece Arafat, yeni parlamentoda rahat bir çoğunluk elde etmiştir. Seçilenlerin yalnızca % 20'si sol ya da İslamcıdır.[21] Seçimlere katılım Gazze Şeridi'nde Batı Şeria'dakinden daha fazladır ve aynı zamanda Samiha Halil'e gelen destek de daha yüksektir. Yasama Konseyi seçimleri Filistin Yöne-

[20] Seçimler sırasında yetmiş iki yaşında olan Samiha Halil (2001 yılında ölecektir), Ramallah'ın komşusu bir kent olan El-Bireh asıllıdır. Sol görüşleriyle tanınan, işgale karşı çıkan bir militan olan Samiha Halil, fakirlere yardım eden *Ailenin Refahı* adlı bir örgütü yönetmiş ve İsrail ordusu tarafından pek çok kez tutuklanmıştı.
İslamistlerden Hamas'tan altı kişi bağımsız statüsünde parlamentoda bulunmaktadır.

timi açısından önemli bir başarıyı temsil eder: Bu seçimler İslamcılar ve sol cephelerin kesintiye uğratılmaksızın Oslo Anlaşması'nın uygulanmasının devam edebileceğini simgeler; Oslo'ya muhalefetine rağmen Hamas, adamlarının seçimlere katılmasına izin vermiştir.

Filistin lideri seçimlerin örnek ve olaysız gerçekleşmesine çalışmıştır: Sonuçların geçerliliği konusunda en ufak bir şüphenin düşmanları tarafından kullanılacağını bilmektedir. Tüm dünyadan gelen (Avrupa, Üçüncü Dünya ülkeleri, hatta Mısır ve Cezayir gibi Arap ülkelerinden gelen) 666 gözlemci, eski Amerikan Başkanı Jimmy Carter'ın başkanlığında seçimleri denetlemişlerdir. Her ne kadar hiç şüphe yok ki bu seçimler Arap dünyasının bildiği diğer seçimlere göre daha samimi bir seçim olsa da medyanın, rakibi Samiha Halil'e oranla Arafat'a daha fazla söz hakkı tanıdığını belirtmek gerekir.

Katılım oranı % 80'dir: Hayal kırıklıklarının ötesinde Filistinlilerin barış sürecini destekledikleri açıkça görülmektedir. Oy verme işlemi tartışılmayacak bir düzen gerçekleşir; ama Kudüs'te İsrail tarafından dayatılan koşullar seçmenlerin % 30'unun oy kullanmasına izin vermemiştir: Kanun kentte oy bürolarının kurulmasını yasaklar ve bu da seçmenleri posta yoluyla uzaktan ve çoğunlukla da kolay kolay bulunmaz bürolarda oy kullanmaya zorlar. Aynı şekilde her oy verenin Kudüs'te oturma kartını kaybedeceği söylentisi ve fotoğraf makineli İsrailli asker ya da polisler tarafından saptanma ihtimali seçmenlerin oy atma isteklerini zayıflatmıştır...

Üç hafta sonra Gazze'deki Yasama Konseyi'nde Filistin Yönetimi'nin ilk başkanı Arafat, Kuran üzerine yemin eder. Tüm dünyadan kutlamalar gelir. Her ne kadar

Likud lideri Benyamin Netanyahu bu seçimleri *"İsrail için tehlikeyi temsil eden bir Filistin devletinin kurulması için bir adım"* olarak görürse de Peres, Filistin liderini kutlar; ama O'na Filistin Ulusal Bildirgesi'ndeki İsrail'in varlığını reddeden maddelerin çıkartılmasına dair sözünü de hatırlatır. Arafat ise Filistin Ulusal Konseyi'ni bu kararı onaylaması için ikna etmek zorundadır...

Bu amaçla seçimlerden kısa süre sonra Arafat, İsrail yetkililerinden (İsrail yetkilileri bu iznin geçici mi yoksa sürekli mi olduğunu belirtmezler) izin alarak anlaşmalara karşı olanlar da dahil Konsey'in tüm üyelerinin özerk bölgelere girmelerine izin verilmesini sağlar. Böylece bölgeye gelerek kendileri durumu görecek ve barış sürecinin devam etmesinin gerekliliğini anlayabileceklerdir. Gerçekte muhaliflerden çok azı Filistin Yönetimi'nin özerk bölgelerine geleceklerdir; fakat Arafat sorunsuz olarak Bildirge'yi değiştirmek amacıyla gerekli yetersayıyı -üyelerin üçte ikisi- sağlamayı başaracaktır: Onun başkanlığa seçilmesinden itibaren çoğunluğu Arafat'ın adamları olan onlarca üye Ulusal Konsey'e katılmışlardır.[22]

Yasama Konseyi'nin ilk oturumu Gazze'de 7 Mart 1996'da başlar. Konuşmasında Arafat, temsilcileri *"Bildirge'nin İsrail'le barış anlaşmalarıyla çakışan maddelerinin iptali"* doğrultusunda oy vermeye çağırır ve şu noktanın altını çizer: *"Eğer Bildirge'nin değiştirilmesi yönünde oy vermezseniz tüm Filistin halkı sizin hatanız yüzünden tarihi bir fırsatı kaçırmış olacak. Bir devlet oluşturacağız ve geçmiş kuşaklardan beri gelen bir hayali gerçekleştireceğiz. Bir kez daha başlangıç noktasına dön-*

Özerk Yasama Konseyi vekilleri aslında kabul edilmişlerdi.

memeliyiz." Delegelerle yaptığı görüşmelerde Arafat bu maddelerin kendileri bakımından korkunç bir engel olduğu üzerinde durur: Bu maddeler Filistinlilerin gerçekten barış istemediklerini kanıtlamak isteyen İsrailli aşırılık yanlıları tarafından kullanılır. İsrailli Gazeteci Nahum Barnea, bu konuda anlamlı bir anekdot anlattı. İsrailli temsilciler ile Filistinli temsilciler arasında Paris'te Oslo süreci etrafında yapılan bir görüşme sırasında İsrailli temsilciler Bildirge konusundan bahsetmiş ve bu belgeye bakmak istemişlerdir. Filistinli temsilcilerin yanında hiçbir örnek yoktur ve onlar da Tunus'taki FKÖ merkeziyle bağlantıya geçip metni fakslamalarını isterler. Fakat Tunus'ta Bildirge bulunamaz... ve sonunda Kudüs'teki Dışişleri Bakanlığı'nda 3000'den fazla Bildirge dağıtılmaya hazır bir şekilde bulunacaktır...

Filistinliler en sonunda itham edilen bu paragrafları çıkartarak çifte zafer kazanabileceklerini anlarlar: Uluslararası desteğini güçlendirecek ve belki de bazı Filistinli tutsakların serbest bırakılmalarını sağlayacaktır. İsrail'deki seçim ortamında aslında Peres bu jeste büyük önem vermektedir; çünkü bu paragrafların çıkarılması İsrail'in Oslo Anlaşması'nı imzalamakta haklı olduğunu kanıtlayacaktır.

24 Nisan 1996'da Gazze'de Filistin Ulusal Konseyi'nin yirmi birinci olağanüstü oturumunda ezici bir çoğunluk -504 lehte oy, 54 aleyhte oy ve 14 çekimser oybahsi geçen maddenin iptalini oylar. Tarihin bir cilvesi olarak oylama önceden kararlaştırılmaksızın İsrail devletinin bağımsızlık yıldönümünde (İsrail'de bayram günlerinin belirlenmesi için kullanılan Yahudi takvimine göre) gerçekleşir. Bu kararı *"Filistin tarihine hakaret"* olarak tanımlayan muhalefete karşın Arafat'ın tek bir yorumu vardır: *"Onlar geçmişte yaşıyorlar."*

Karar şunu açıkça belirtir: *"Bu andan itibaren Filistin Ulusal Bildirgesi, FKÖ ve İsrail devleti arasında 10 Eylül 1993'te kararlaştırılanlarla [karşılıklı tanıma] çakışan paragrafların iptalini sağlayarak düzeltilmiştir. Ulusal Konsey Hukuk Komisyonu, Konsey'in bir dahaki oturumuna kadar Ulusal Bildirge'yi tekrar hazırlamak için görevlendirilmiştir."*

Peres, Arafat'ın Rabin'e verdiği sözü tuttuğuna dair kanıta sahiptir. Peres bu kararın oylandığını öğrendikten sonra, *"Bu, çok anlamlı tarihi bir değişikliktir; bu değişim bu yüzyılın en büyük ideolojik değişimidir"* şeklinde bir açıklamada bulunacaktır. Seçim kampanyasına odaklanmış olan İşçi Partililer ise davalarına hizmet edecek bu jesti açıkça selamlarlar. Amerikalılar ise Arafat'a Beyaz Saray'ın kapılarını açarlar. Bu, Clinton ile özel bir görüşme fırsatı olacaktır ve bu görüşmede Arafat acil yardım isteyecektir: Bölgedeki durum kaygı vericidir; halkın bir bölümü açlık sınırında yaşamaktadır.

Peres'e Oy Verin!

İsrail'de Oslo Anlaşmaları'na karşı olan sesler Rabin'in öldürülmesiyle ciddi şekilde zayıflamıştır. Kamuoyu araştırmaları 1996 yılının Mayıs ayı sonunda yapılması gereken Knesset seçimlerinde İşçi Partisi'nin başta kalması gerektiğini göstermektedir. Ve bu kamuoyu araştırmaları, Başbakan Şimon Peres'in, sağdaki muhalifi Benyamin Netanyahu'dan % 18 daha fazla oyla önde olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte bir olay bu durumu değiştirecektir.

İzak Rabin'in ölümünden iki ay sonra Şin Bet, "Mühendis" denilen Hamas'ın ünlü ve gözü pek kişisi Yahya

Ayyaş'ı Gazze Şeridi'nde cep telefonunu patlatarak öldürür. Bir numaralı halk düşmanı, özellikle de 1994'te Hebron'da Baruch Goldstein'ın katliamından sonra feci saldırıların sorumlusu olan Ayyaş, İsrail karşıtı ilk intihar saldırılarını da başlatan kişidir.[23] Temmuz 1995'te Hamas'ın Arafat'la yaptığı tek yanlı ateşkesten beri Ayyaş eylemlerini durdurmuştu: Arafat'ın ikinci adamı Ebu Mazen'e göre intihar saldırılarını bitirmeyi ve özerk yönetim mekanizması içindeki yerini almayı düşünmektedir. Bu açıdan Filistin Yönetimi'ne teslim olmaya hazırdır.[24]

Ortadan kaldırmanın sorumlusu Şin Bet'in şefi Carmi Guilon'dur: Rabin'in öldürülmesinden sonra *"affedilmez ihmalleri"* yüzünden verdiği istifası Şimon Peres tarafından hemen kabul edilmemiştir. *"1995 Aralık ayı boyunca deliler gibi 'Mühendis' ile ilgilendik"* diye daha sonra bir açıklamada bulunacaktır.[25] Bu, onun görevlerini terk etmesine neden olacaktır.

Ayyaş'ın tam seçim zamanında ortadan kaldırılması çok büyük bir hatadır: Bu operasyondan haberdar olan Peres, operasyonun kendisinin yararına olacağını düşünmüş ve kesinlikle Hamas tarafından böyle bir şiddetin başlangıcı olacağını düşünmemişti. Bir hafta içinde 1996 yılının Şubat ayı sonundan Mart ayının başı

İsrail tarafından aranıyordu. Fotoğrafı Batı Şeria ve Gazze'de hizmet yapan ihtiyat askerlerine verilen aranan kişi fotoğraflarının başında yer alıyordu. Filistin güvenlik servisi şefi Muhammed Dahlan, *Le Monde* gazetesinin Kudüs muhabiri Patrice Claude'a, İsrail'e, Ayyaş'ın her türlü askeri eylemi durdurmayı kabul ettiğini bildirdiklerini doğrulamıştı. Bkz. *Le Monde*, 10 Nisan 1996.

Bkz. Carmi Guilon, *Chabak bein hakraim* (Lekelenen Şin Bet), Tel Aviv, Yedioth Aharonot, 2000, s. 359.

arasında İslami örgüt dört saldırı düzenler. İki kez Kudüs'te, Tel Aviv'de, Aşkelon'da da bir saldırıdan sonra İsrailli altmış ölü ve pek çok yaralı vardır. Bu saldırıların ilki Hebron Camii katliamından günü gününe tam iki yıl sonra yapılmıştır.

İsrail'de öfke artar ve İsrail sağı yükselişe geçer. Saldırı yapılan yerlerde *"Araplara ölüm!"*, *"Katil Arafat!"*, *"Peres dışarı!"* ve hatta *"Hepimiz Yigal Amiriz!"* sesleri duyulur. Kamuoyu araştırmalarının sonuçları değişir ve Peres ile Netanyahu'nun arasındaki fark çok azalır. Arafat ise büyük bir öfkeyle Hamas saldırılarını kınar: *"Bu bir felaket. Biz Şimon Peres'le aynı geminin içindeyiz. Eğer gemi batarsa biz de batarız ve barış anlaşması da bizimle beraber batar"* diye açıklamada bulunacaktır. Ve özerk topraklardaki tüm silahlı örgütleri, özellikle de Hamas'ın İzzeddin El-Kassam'ın Tugaylarını, İslami Cihad'ın (El-Quds Tugayları) askeri kollarını, FHKC (Kırmızı Kartal), FDKC (Kırmızı Yıldız) ve aynı zamanda el-Fetih'ten çıkan iki örgüt "Şahinler" ve "Kara Panterler"i kanundışı ilan eder. Fakat her ne kadar saldırılara son vermek için İsrailli yetkililerle beraber hareket etmeye söz verse de İsrail kamuoyunu yatıştırmayı başaramaz.

13 Mart'ta Şarm el-Şeyh'te terör karşıtı bir zirve düzenlenir. "Barış Yapıcıları Konferansı" olarak adlandırılacak bu zirveye Bill Clinton, Jacques Chirac, John Major, Felipe Gonzales, Helmut Kohl, hatta Boris Yeltsin'in de bulunduğu etkileyici bir uluslararası katılım vardır. Filistin Yönetimi dışında on üç Arap ülkesi de burada temsil edilmektedir. Solgun ve yorgun olan Arafat konuşmasında mücadeleci ruhunu korur; *"Bu terörü biz ezeceğiz"* der ve ekler: *"Bağımsız ve özgür olma*

hayalimize bu terörist eylemler tarafından engel olunmaktadır." Fakat aynı zamanda İsrail'e de Filistinlilerin kinini besleyen yaptırımlara son verme çağrısı yapar: *"Fakirlik ve yokluk yaratan ablukalarla bu çıkmaz yoldan çıkılamaz. Bu toplu cezalar, şiddet ve aşırılıkçılığın yatağını yapıyorlar."*

Kamuoyu araştırmalarında görülen imajındaki düşüşten çok endişelenen Peres, 11 Nisan'da Güney Lübnan'a askeri bir operasyon başlatır. "Öfkenin meyveleri" olarak adlandırılan bu operasyon İsrail tarafından "güvenlik bölgesi" olarak ilan edilen Lübnan sınırı boyunca 10 kilometrelik bölgede İsrail askerlerine saldırılarda bulunan Şii Hizbullah hareketine karşı düzenlenmektedir.

Bombardımanlar ve top ateşleri burada yaşayan yüzbinlerce kişiyi kuzeye kaçırır. Fakat bu operasyonun başlamasından bir hafta sonra ciddi bir felaket meydana gelir: İsrail topçu kuvveti Kana kentindeki Lübnanlıların bulundukları BM kampını bombalar. Bilanço, çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan 108 ve 100'den fazla yaralıdır. Şok olan Peres'in özürleri de çok kızgın ve altüst olmuş İsrail'in Arap vatandaşlarını sakinleştiremeyecektir. Başbakan ciddi oy kaybetmiştir: Arap vatandaşların çoğunluğu seçimleri boykot edecektir.[26] Bununla birlikte seçimlerin boykot edilmesi çağrısı yapan bazı Arap liderlerine ve temsilcilerine karşılık Arafat, seçimlerden bir hafta önce Mısır televizyonuna şöyle konuşacaktır: *"Başbakanlık yarışında ben İsrail barış cephesini destekliyorum. İsrail siyasetindeki her değişim barış sürecini incitir."*

İsrail'deki Arapların Knesset seçimlerindeki seçmenlerin beşte birini oluşturduklarını hatırlatalım.

Peres'in zaferi Arafat için çok önemlidir. Arafat seçimlerden önce İsrail'deki Arap cemaatinin yöneticileriyle görüşmelerini yoğunlaştırır ve onları şu anki başbakana oy vermeye çağırır; tüm nüfusunu ve etkililiğini Hamas'ın seçimlerden önce başka saldırılar yapmasını engellemek için kullanır. Ve 30 Nisan'da Beyaz Saray'da, İsrail'in başbakan adayı olan Peres'le uzun bir tokalaşma yapmaktan çekinmez.

Bununla birlikte Filistin topraklarının kolonizasyonunun şiddetli bir yandaşı ve Oslo Anlaşması'nın düşmanı olan Likud'un lideri Benyamin Netanyahu, 29 Mayıs 1996'da Şimon Peres'ten 30.000 fazla oy alarak başbakan seçilecektir. İsrail'deki Arapların çekimserliği, sonucu altüst etmiştir. Sağ çok sevinçlidir; tıpkı İzak Rabin'i öldürdüğü gerekçesiyle ömür boyu hapse mahkûm edilen Yigal Amir'in mutlu olduğu gibi.

16. BÖLÜM

Baltalanan Anlaşmalar

İsrail kamuoyu gerçekten Arafat'a düşman değildir. Örneğin İsrail kukla şovu "Hartsufim" Filistin liderinde sempatik adam, bir çeşit iyi büyükbaba imajı yaratmaya katkı sağlamıştır: Arafat'ın her zaman kefiye takan, makineli tüfek gibi konuşan ve aynı iddiaları sürekli tekrarlayıp duran kuklası halkın gözdesi haline gelmiştir.[1] Fakat Mayıs 1996, İsrailliler ile Filistinliler arasındaki ilişkilerde yeni bir dönem başlatacaktır. Sorunlar gittikçe artacak ve yavaş yavaş tüm işbirliği umudunu yok edecektir.

Netanyahu, Şaron'dan daha ılımlı değildir. Netanyahu için de Arafat bir terörist, bir katildir ve Filistin Yönetimi, İsrail için gerçek bir tehlikedir. Oslo Anlaşması sırasında -ki kendisi bu anlaşmaya *"Yahudi devleti için*

Bu programın bir kaseti Arafat'a danışmanı Ahmed Tibi tarafından verilmiştir. Bu kaset Filistin liderini güldürmüştür...

ölümcül bir tuzak" adını vermektedir- verilen sözleri en azından usulen tutmaya zorunlu olan Netanyahu, bununla birlikte bu sözlerden kaçmaya çalışmaktadır. Stratejisi basittir ve bu strateji yeni başbakanın tekrarlamayı sevdiği öneride açıkça belirtilmektedir: Diğer taraf anlaşmalara uyduğunda İsrail de anlaşmaları uygulayacaktır. Rabin ve Peres'i almadan hep vermekle suçlayan Netanyahu, karşılıklılığı zorunlu tutacaktır ve bu da onun ilk olarak anlaşmaların uygulamaya konulmasını geciktirmesine, sonra da onları yok saymasına imkân verecektir.

Bu kaçınılmaz mantığa karşın Arafat ilk olarak usulüne uygun imzalanan anlaşmalarla itiraz etme yoluna gider. Bu anlaşmalar Arafat'a göre karşı gelinmemesi gereken bir çizgiyi oluşturmaktadırlar: Yeni yönetimle öngörüldüğü gibi Hebron kentinin kısmi aktarımını gerçekleştirebilmek ve gelecekteki İsrail geri çekilmeleri için müzakerelerin yoğunlaştırılması amacıyla ilişkiler kurmaya çalışmaktadır. Bu nedenle seçimlerden sonra İsrail başbakanıyla görüşmeyi beklemektedir; fakat bu görüşme uzun süre ertelenecektir.[2]

Gazze'ye ilk giden kişi onun siyasal danışmanı milliyetçi ve dinci fanatik, Amerika Birleşik Devletleri kökenli ve halen siyasi arenada bilinmeyen Dore Gold'dur. Netanyahu'nun siyasetine uygun olarak Dore, Arafat'a Filistin'in anlaşma ihlallerinin -ve özellikle de Filistin Yönetimi'nin zaptetmekle meşgul olduğu yasadışı silahlar konusunu da içeren- bir listesini verir. Bunu Filistin

---

Yeni hükümetin üç bakanı -Ariel Şaron, Rafael Eytan ve Benyamin Begin (Menahem Begin'in oğlu)- Başbakan'dan Arafat'la tüm ilişkileri kesmesini talep etmektedirler. Bunun dışında Netanyahu, kampanyası sırasında Arafat'la görüşmemeye ve kendisi yerine temsilciler atamaya söz vermişti.

lideri İsrail'in ihlallerini sayarak yanıtlar. Genel olarak gergin geçen bu görüşmeden hiçbir sonuç alınmayacaktır.

Netanyahu'nun ikinci temsilcisi Fas kökenli Dışişleri Bakanı David Levi'dir. Onun da Arafat'la görüşmesi hiçbir sonuç vermeyecektir.[3]

İsrail hükümetinin tonu açıkça değişmiştir: Kısacası, Dore Gold tarafından kendisine gönderilen, ne imza ne adres ne de Filistin liderinin adının geçtiği, beş paragrafta Kudüs'le ilgili bir seri ihtar içeren ve şu ya da bu eylemi yasaklayan bir belgeyi göstererek Arafat, kendisini Gazze'de görmeye gelen Amerikalı Yahudilere dert yanacaktır. İsrail başbakanına iletmek istediği bir not olup olmadığını soran ziyaretçilerine şöyle diyecektir: *"Ona yalnızca şunu hatırlatın: Mısır ve İsrail arasında barış anlaşması imzalanmasından sonra hiçbir Arap ülkesi İsrail'e yakınlaşmadı. Oslo'dan sonra ise neredeyse tüm Arap dünyası size doğru geliyor. Ürdün'le bir barış anlaşması imzaladınız, diğer Kuzey Afrika ve Körfez ülkeleriyle de ilişkileriniz normale dönmeye başladı. Bunların dışında Arap ligi oybirliğiyle Oslo Anlaşmaları'nı Arap dünyası için stratejik bir seçim olarak tanımlayarak onayladı.*

Ayrıca Filistin Yönetimi ek bir utanç ve aşağılanma yaşamaktadır. 1996 yazından itibaren Arafat helikopterle yerden kalkışı için her defasında özel izin istemek zorundadır ve bu izin çoğu kez geç geldiğinden Arafat'ın seyahatlerini birkaç saat geciktirmektedir. Ağustos ayının sonunda şimdiki muhalefet lideri eski Başbakan Şimon Peres, Arafat ile Erez kontrol noktasında görüşür:

David Levi, İngilizce konuşamayan tek bakan olduğundan İbraniceden ve Arapçadan sürekli yapılan çeviriler nedeniyle görüşmeleri kolay olmamıştır.

Görüşme Erez kontrol noktasında gerçekleşir; çünkü İsrail hükümeti Filistin liderinin helikopterinin Gazze'den kalkıp Peres'le görüşmesi gereken yer olan Ramallah'a gitmesine izin vermemiştir. Filistinli bir sözcü önemle şu konunun altını çizecektir: *"Bizim ile İsrail arasındaki patlama çok yakın gözüküyor. İsrail hükümeti Arafat'a İsrail'le barış imzalamış bir siyasi yetkili gibi değil bir terörist gibi davranıyor."*

Arafat kısa süre içinde İsrail Devlet Başkanı Ezer Weizman'a[4] bir mesaj yazarak barış sürecini kurtarmak için elinden geleni yapmasını ister. Weizman, Arafat'ı görüşmeye çağırmayı planlamaktadır. Bununla beraber İsrail devlet başkanı böyle önemli bir siyasi kararı, yürütmenin başkanı olan Benyamin Netanyahu'nun izni olmadan almayı istemez. Halbuki Netanyahu bu iki adamın görüşmesine karşı çıkmaktadır. Buna rağmen Weizman en sonunda Netanyahu'yu on gün içinde Arafat'la görüşmeye ikna etmeyi başaracaktır. Bu, seçimlerde verdiği sözden vazgeçmesi anlamına gelir. İsrail devlet başkanı, sekreteri Arieh Choumer'e, *"Bu utanca bir son vermeli: Aylar geçiyor ve hükümetin yeni şefi bizim barış ortağımızla görüşmüyor"* diye konuşur.[5]

Sonunda 4 Eylül'de Erez kontrol noktasında Netanyahu ve Arafat arasında görüşme gerçekleşir. Görüşme soğuk geçer; ama buna rağmen aralarındaki tokalaşma Şaron'a şu yorumu yaptıracaktır: *"Netanyahu'nun tokalaşmasından sonra Likud bitti."* Görüşme bittikten son-

---

Arafat, Weizman ile 1994 yılında Güney Afrika'da Nelson Mandela'nın sadakat yemini sırasında görüşmüştü.

Weizman ve Arafat arasındaki görüşme -Filistin liderinin İsrail'e yaptığı ilk gezi- İsrail başkanının Cesarée'deki konutunda Arafat ve Netanyahu arasındaki görüşmeden az sonra gerçekleşecektir.

ra İsrail başbakanı bir gazeteciye şu içtenlikli açıklamada bulunacaktır: *"Arafat'la bu görüşme hayatımın en zor anlarından biriydi."* Zaten bu görüşme neredeyse son anda iptal ediliyordu: Görüşmeden bir gün önce Ramallah'da çıkan Filistin gazetesi *el-Ayyam, "Netanyahu, Hitler'den daha kötü bir nazidir"* diye yazıyordu ve bu, başbakanın öfkesini çekmişti. Özür dilenmesini şart koştu ve Arafat geciktirmeden bu özürü diledi. Arafat'ın kendi tarafında ise Süha, basma, *"Bana gelince, her ne kadar eşlerimiz görüşmüş olsa da ben, Bayan Netanyahu'yu görmek istemiyorum. Ben Filistinliyim ve İsrail, halkını aç bırakırken benim kibar âlemlerde kaybedecek zamanım yok!"* demiş ve ardından İsrailli arkadaşları olmadığını ve İsrail'le hızlı bir normalleşmeye karşı olduğunu eklemişti.

Erez görüşmesi hiçbir elle tutulur sonuca varmayacaktır: Netanyahu, İsrail'e 5000 Filistinli işçinin girmesine izin vereceğine söz vermiştir; bu, yalnızca okyanustaki bir damladır. Arafat toprakların abluka altına alınmasından, esirlerin serbest bırakılmasındaki gecikmelerden, giderek artan yerleşimlerden bahseder; ama Netanyahu kendi siyasetine sadık kalır. Hatta Erez görüşmesinden önce İşçi Partisi döneminde kısmi olarak uygulanan yerleşimlerin dondurulmasını da iptal eder.

Filistin topraklarında çok ciddi ekonomik krizle beslenen umutsuzluk giderek daha tehdit edici bir düşmanlık yaratır. Ağustos 1996'dan itibaren, görevini bırakacağı sırada İsrail ordusu Genelkurmay Başkanlığı Araştırma Bölümü Başkanı Yaakov Amidror, raporlarından birinde bir *"patlamaya"* ve yeni bir terörizm dalgasına karşı uyarmıştır: *"Eğer İsrail ile Filistin Yönetimi arasındaki müzakereler kısa sürede tekrar başlamazsa,*

Filistin topraklarında Arafat karşıtı bir umutsuzlar İntifada'sı patlak verebilir."

Patlayıcı Tünel

1996'nın 23 Eylül'ünü 24 Eylül'e bağlayan gece, aşırı derecede hassas olan Kudüs'ün eski kentindeki Müslüman mahallesinde Dolorosa'dan camilerin avlusuna doğru bir yeraltı tüneli, Benyamin Netanyahu'nun izniyle açılır. Tarihi MÖ 1. yüzyıla dayanan bu tünelin açılışı yeni bir İntifada'yı başlatacaktır.[6]

Filistinlilere göre bu, kutsal yerlerin statükosuna bir saldırıdır. Kalabalığı öfke sarmıştır. İsrail ordusu ve polisi gerçek mermilerle kendilerine taşlar atan göstericilere ateş açarlar; sonra Filistinli polisler İsrail güvenlik güçlerine ateş ederek yanıt verirler. Bu çatışmalar Kudüs'te, diğer Filistin topraklarında üç gün devam edecek ve Filistin tarafında 80 ölü ve 1300'den fazla yaralıya; İsrail tarafında ise 15 ölü ve İsrail askerinden 50 yaralıya neden olacaktır. Oslo Anlaşmaları'ndan beri ilk kez böyle şiddetli bir gösteri meydana gelmiştir.

Olayı kontrol altına almayı denemek için Netanyahu, Arafat ve Mübarek'le üçlü bir görüşme önerir. En sonunda 2 Ekim'de Washington'da İsrail başbakanı, Filistin lideri, Kral Hüseyin ve Bill Clinton bir araya gelirler. Böylece Arafat ve Netanyahu kafa kafaya verip dört saat boyunca en kötü senaryonun gerçekleşmesini engellemek için tartışma fırsatı bulurlar.

---

[6] Bu alan Rabin'in sağ olduğu 1995'ten beri açıktı ve Peres, kendisinin Netanyahu ile karşı karşıya geldiği seçim kampanyası sırasında saygınlığını yükseltmeyi düşünerek tüneli açmak istemişti. Arafat ise bunun ayaklanmaya sebep olacağını belirterek onu bu fikrinden vazgeçirmişti.

Döndükten sonra Arafat'la yaptığım görüşmede bana şu içten açıklamada bulunmuştu: *"Tünelin açıldığı haberini duyduğumuzda tabii ki şok olmuştuk. El-Aksa yakınındaki tam da bu yerlere Netanyahu nifak tohumları ekmeye karar vermişti! Bu bir siyasi sorundur. Eğer biz bu soruna dinsel bir boyut verirsek durum yönetilmesi çok zor bir hal alacak. Başa geçmesinden itibaren Netanyahu, onurumuzla alay ederek, bize karşı olan sorumluluklarına aldırmayarak, Oslo'yu baltalayarak bizi bu belden aşağı darbelerine alıştırdı. Yeraltı tünelinin açılması bardağı taşıran son damlaydı: Halk sokağa çıktı. Onun amacını bilmeden hareket ettiğine inanmam çok zor: Bilerek ateşle oynadı. Şimdiden itibaren Oslo Anlaşmaları'nı bozmaya mı çabalıyor? Bizim sabrımızı mı sınıyor?"*

Ekim 1996 ortasında, 1967 İsrail işgalinden sonra Kral Hüseyin, ilk kez Batı Şeria'ya, 1950'de Filistinli ileri gelenlerin bir meclisinin Kral Hüseyin'in büyükbabası Kral Abdullah'ı 1948 yılında fethedilen bölgeyi kendi krallığına katmaya çağırdıkları kent olan Jericho'ya bir ziyaret gerçekleştirir. Bu kısa ziyaret -yalnızca dört saat sürecektir- son yıllardaki jeopolitik manzarayı değiştirmiş olan tüm tarihi altüst oluşları teyit eder: Aslında Ürdün ile Batı Şeria arasındaki ilişkilerin 1988 yılında kopması ve de Oslo Anlaşmaları, bugün Filistin Ulusal Yönetimi'nin başkanının eski rakibiyle beraber oturup konuşmasını ve zaferin kutlanmasını, ayrıca *"Filistin devletinin kurulacağı günün de görüleceğinin"* umut edilmesini mümkün kılmıştır.

İsrail kuvvetleri tarafından işgal edilen son kent olan Hebron'un büyük kısmından İsrail'in çekilme anlaşması 15 Ocak 1997'de sonuca bağlanır. Bu, Arafat ile Netanyahu arasında Oslo Anlaşması çerçevesinde imza-

lanan ilk metindir. Kent ikiye bölünmüştür: 400 kolon, 30.000 Filistinli ve İsrail ordusu toprağın % 20'sini paylaşırlar. Geri kalanı ise burada yaşayan 100.000 Filistinliye, Filistin sivil ve güvenlik güçlerinin kontrolü altında verilir.

Netanyahu seçimlerden iki hafta sonra bitmesi gereken Hebron müzakerelerini yedi ay boyunca ayak sürüyerek uzatmıştır: Peres hükümetiyle imzalanan anlaşmanın neredeyse benzeri bir sonuç elde etmek için, yedi ay süren uzun ve zahmetli -bozuşma noktasına kadar gelinen- gizli pazarlıklar.[7] Arafat, İsrail boyunduruğundan kurtulmuş bölgeye davul ve gaydalar (manda döneminde İngiliz ordusundan miras kalan bir gelenek) eşliğinde askeri bir törenle görkemli bir ziyaret yapacaktır. Üstü açık Mercedes'inde korumasız olarak ayakta duran Arafat, heyecanlı 30.000 kişilik bir kalabalığın arasından geçer. Konuşması iyimser olmak istemektedir: *"Knesset üyelerinin büyük çoğunluğu -120 kişiden 87'si- Hebron Anlaşması için oy kullandılar. Likud ve İşçi Partililer, Meretz*[8] *ve Shass*[9] *bu anlaşmayı onayladılar; ki bunlar tüm İsrail halkıyla barış yaptığımızı kanıtlar. Hebron'un oğulları barışa bağlı kalın"* diye konuşacak ve ardından şu noktanın altını çizecektir: *"Kolonlara şunu söylüyorum: Biz çatışma aramıyoruz.*

Erez'deki son buluşmaların birinde, Aralık 1996'da Arafat, İsrail'in İbrahim Camii'nin yakınında ortak kolluk kuvvetlerinin gezmelerini kabul etmemesi üzerine müzakere masasını terk etmeden önce Netanyahu'ya şöyle bağırmıştır: *"Eğer tek başınıza idare etmek istiyorsanız alın! Hepsini alın! Hebron'un tümünü alın! Sizler anlaşma falan istemiyorsunuz!"* O'nu geri dönmeye ve İsrail başbakanından davranışı için özür dilemeye Albay Muhammed Dahlan ve General Abdür Rezzak ikna edeceklerdir Arafat'ın özrüne Netanyahu, O'nun dinsel duyarlılığına *"saygı duyduğunu"* belirterek yanıt verecektir.

Solcu Siyonistler.

Doğulu Ortodokslar.

Oslo Anlaşmaları'nın en hassas noktalarından biri ordunun geri çekilmesidir. İsrail, Batı Şeria'nın (C bölgesi) % 71'ini idare eder ve % 23'ü üzerinde (B bölgesi) yalnızca bir güvenlik kontrolü kullanır. Yalnızca bölgenin % 6'sı (A bölgesi) Arafat'ın toptan hukuksal yetkisi (sivil ve güvenlik açısından) altındadır. 6 Mart 1997'de Netanyahu "Oslo 2" anlaşmalarıyla belirlenen üç geri çekilmeden ilkinin uygulamaya konmasını önerir. Aslında söz konusu olan çok küçük bir alandır: C bölgesinin % 0,13'ü A bölgesine ve C bölgesinin % 1,81'i B bölgesine geçecektir; yani hepsinin % 1,94'ü. Kızgınlıktan çılgına dönen Arafat, saçma bulduğu bu öneriyi ilk önce geri çevirir: Toprakların aktarımı Filistinliler için mutlak bir öncelik oluşturmaktadır. Fakat Netanyahu topraklardan vazgeçmek istememektedir: Ancak zorla iyi niyet göstergesi olarak yüzlerce Filistinli tutuklu arasından birkaç tutsağı serbest bırakmakla yetinir. Arafat en sonunda İsrail lideri tarafından verilen % 1,94'ü kabul etmeye hazır olduğunu söylediğinde aynı zamanda *"Batı Şeria ve Gazze'deki kalan toprakların ikinci ve üçüncü geri çekilmelerde aktarımını görmeyi"* umduğunu belirtecektir. Netanyahu ise şöyle yanıtlayacaktır: *"Hiçbir kanun O'nun ümit etmesini yasaklamıyor."*

1997 Mart ayının ortasında Netanyahu, Kudüs'e yeni bir darbe indirir: Netanyahu'nun hükümeti projeyi donduran Rabin ve Peres'in yasağını kaldırarak kente eklenen toprakların güneyinde bulunan Cebelu Ebu Guneym'de (Ebu Guneym Tepesi) Har Homa adı verilen geniş bir mahallenin kurulmasına başlanmasına karar verir. Arafat'ın bu olaya tepkisi gelmekte gecikmeyecektir: Yasama Konseyi'ndeki bir konuşmasında, *"Kolonizasyon terörizmdir"* der. *"Ne biri ne de diğeri barışla*

bağdaşır" diye açıklık getirir. Arafat, kendisini bunun bir *"kaşer* inşaat"* olduğuna ikna etmek isteyen Netanyahu ile görüşmeyi reddedecektir. İsrail hükümeti Arafat'ın ısrarlarına, Batı ülkelerinden gelen kınamalara ve Filistinlilerin öfkelerine rağmen kararını değiştirmeyi reddeder; fakat *"zararın giderilmesi"* kisvesi altında Filistin liderine helikopterle sürekli bir uçuş izni verecektir. *"İşte metotları bu"* diyerek Arafat yorumda bulunur. *"Önce darbe vuruyorlar, sonra da bir lütufta bulunuyorlarmış gibi bize karşı zaten yapmaları gereken bir şeyi yapıyorlar. Bazı tutsakların serbest bırakılması gibi ya da helikopterlerim için verilen uçuş izni gibi."* Mart ayının sonundan itibaren buldozerler eyleme geçeceklerdir.

Her ne kadar barış süreci ilerlemese de kolonizasyon ilerlemektedir. Netanyahu, Altyapı Bakanlığı'nı Ariel Şaron'a vermiştir. 1997 yılı Mart ayı sonunda Kahire'deki Arap Dışişleri Bakanları Olağanüstü Konseyi sırasında Filistin Yönetimi şefi Arap dünyasını kendi tarafında yer almaya çağırır: *"Filistinlileri aç bırakan bu durum, toprakların zaptedilmesi ve kolonizasyon yüzünden benim halkım savaşa kıstırılmış durumda. Hızlı bir Yahudileşme yaşayan Kudüs'ün durumu hakkında dikkatli olmalısınız."* Bakanlar, *"barış sürecini terk etmiş"* olan İsrail'le her türlü işbirliğinin bütünüyle durdurulması kararını verirler. Yalnızca İsrail'le diplomatik ilişkileri olan Mısır ve Ürdün istisnadır. Rabin ve Peres dönemlerinde İsrail'le ilişkileri normalleştirmeye başlayan Kuzey Afrika ülkeleri ve Körfez prenslikleri de bu normalleşme sürecinde geri adım atma kararı alırlar. Bu yüzden bir fıkra Netanyahu'nun Arap dünyasını İsrail'e

---

Musevi dinine göre yenilmesinde ve kullanılmasında dinen bir sakınca bulunmayan helal ürünlere verilen addır (ç.n.).

karşı tekrar birleştirmeyi başardığı için Saladin madalyasını hak ettiğini belirtmektedir...

Arap dünyasındaki başlıca desteği Hüsnü Mübarek ve Kral Hüseyin'le iyi ilişkileri olan Arafat, aynı zamanda Başkan Hafız Esad'la da yakın olmak istemektedir. Oslo Anlaşmaları'nın imzalanmasından sonra ilk kez bu iki lider görüşmektedirler: Anlaşmalardan sonra İsrail ile Arap ülkeleri arasındaki ilişkilerin normalleşmesine şiddetle karşı çıkan Hafız Esad, bugün zafer kazanmaktadır ve ayrıca İsrail'in tek amacının işgal altındaki topraklarda kolonileri çoğaltmak olduğunu söyleyen Suriye'nin haklı çıktığını belirtmektedir. Bununla birlikte Arafat dışarıdan gelen baskıların İsrail'i barış sürecine doğru tekrar getireceğini ummaktadır. Arafat'a göre Oslo'yu gömmek için henüz çok erkendir.

Mezar Üstüne Bir Çelenk

Hamas ve İslami Cihad'ın İsrail'deki ölümcül saldırıları durmamıştır. En şiddetli saldırılardan biri Tel-Aviv'de bir kafede gerçekleşir. 30 Temmuz'da Kudüs'teki pazarlardan birinde gerçekleşen bir diğer saldırı sonunda 13 ölü ve 170 yaralı vardır. Bu saldırıların barış sürecine zarar verdiğini söyleyen Arafat, saldırıları kınayacaktır. 4 Eylül günü Kudüs'ün tam ortasında üç kamikazenin saldırısı İsrailli siviller arasında beş ölüye neden olacaktır. Bu beş sivilin içinde General Mattityahu Peled'in torunu on dört yaşındaki kız çocuğu Sınadar Elhanan da vardır.[10] Sınadar'ın annesi, General Peled'in kızı Nourit

---

1995 yılında ölen General Peled, İsrail'de barış yanlısı cephenin önde gelen kişilerinden biriydi. Ayrıca Peled, Lübnan Savaşı'ndan itibaren Arafat'la kişisel bağlantılarda bulunan nadir İsrailliilerden biridir.

Elhanan, Netanyahu'nun liseden eski arkadaşıdır. Netanyahu'dan gelen taziyelere şöyle yanıt verecektir: *"Siz ve sizin politikanız benim kızımın ölümünden sorumludur."* Onun barış yanlısı sözleri İsrail kamuoyunu şok eder: *"Geçmişte pek çok kez bana, yani bir barış savaşçısı olan ve pek çok tabuyu yıkan, Filistin ve İsrail halkları arasında tarihi bir uzlaşmaya katkı sağlamak için pek çok sınırı aşan Matti Peled'in kızı olan bana meydan okurcasına şu soruyu sorarlardı: 'Eğer senin kızın ya da oğlun terörist bir Filistin operasyonunda öldürülseydi ne söylerdin?' Ben ise genelde şöyle yanıtlardım: 'Ben yine Filistinlileri umutsuzluğa iten bu korkunç siyasetin bu felaketin kaynağı olduğunu belirtmeye devam ederdim. Eğer böyle kötü bir olay benim başıma gelmiş olsaydı yalnızca bu iki halkın bir aradalığının şiddet çemberine ve masumların ölümüne son vereceği inancımı pekiştirirdi.' Ve işte hayal edebileceğimiz bu en kötü olaylardan da kötü olay bizim evimizi vurdu. Bugün bu yüzden o zaman söylediklerimi her ne kadar gözlerim gözyaşlarıyla dolu olsa da, küçük ve güzel prensesimiz Smadar'ın kesilmiş yüzü gözlerimin önünden gitmese de bu sefer çok daha kararlılıkla tekrarlıyorum. Ve ekliyorum: 'Bizim ailemize mutsuzluğu getirmiş olan başbakan 'Bibi' Netanyahu'nun politikasıdır.'"*[11] Arafat cenazeye hemen bir temsilci gönderecektir. Bu temsilci O'nun adına küçük kızın mezarına çelenk koyacaktır.

Filistin Yönetimi'nin güvenlik güçleri tutuklamalar gerçekleştirir ve İslamcılar tarafından hazırlanan saldırıları başarısızlığa uğratırlar. Şin Bet'in şefi şöyle bir itiraf-

---

Le Monde diplomatique, Ekim 1997, cümleler yazar tarafından toparlanmıştır.

ta bulunacaktır: *"İlk başta Arafat'ın ve adamlarının terör karşıtı mücadeledeki motivasyonlarının zayıflığı bizi hayal kırıklığına uğratmıştı. Fakat durum değişti: Arafat terörizmin şimdiye kadar elde ettiklerini ve gelecekte barış sürecinde elde etmeyi umduklarını tehlikeye attığını anlamaya başladı. Bu olayın farkına vardığından beri Filistin güvenlik servisleri kararlılıkla teröre karşı savaşmaya başladılar. Netanyahu da bu alanda İsrail-Filistin işbirliğinin kendisini memnun ettiğini kabul etmek zorunda kaldı."*[12]

Bununla birlikte İsrail'de, Arafat terörizmi desteklemekle suçlanmaktadır. Bu çeşit sonuçlara varmak için hiçbir neden olmadığının altını çizen Amerikan Dışişleri Bakanlığı sözcüsünün kınamasına rağmen, Mart 1997'den itibaren İsrail Başbakanlık bürosu Arafat'ı teröre yeşil ışık yakmakla suçlar. Arafat ise yalnızca *"% 100 çaba"* harcanması gerektiğini, ama *"% 100 sonuç"* alınacağını garantileyemeyeceği sözünü bir kez daha tekrarlar.

Saldırıları durdurmanın mümkün olduğuna inanan Filistin şefi, Hamas liderlerinin desteklerini almaya çalışır, hatta bu liderlerden ikisini, Gazze'den Seyh İmad el-Falugi'yi ve Hebron'dan Şeyh Talal Sidr'i hükümetine alır. Kendisini *"herkesin babası"* olarak sunduğu nutuklarında hiçbir zaman Hamas'ın lideri halen hapiste olan Ahmed Yasin'in serbest bırakılması için verdiği çabalardan bahsetmeyi unutmaz. Yasin'i serbest bıraktıracak olan ise Arafat değil ama... çarpıcı bir olaydan sonra Kral Hüseyin olacaktır.

25 Eylül 1997'de Amman'ın ortasında iki İsrail Mossad ajanı, Hamas'ın Ürdün'deki liderlerinden Halit Meşal'i kulağından zehir vererek öldürürler. Başkentin

---

Carmin Guilon, *Chabak bein hakraim*, *age*.

sokaklarında yaşanan bir kovalamacadan sonra bu iki ajan, polis tarafından yakalanmışlardır. Böylece İsrail-Ürdün ilişkileri en ciddi krizlerinden birini yaşayacaktır. Bu iki ajanın serbest bırakılmasına karşılık Kral Hüseyin, Halit Meşal'i kurtarmak için panzehir ve aralarında Şeyh Yasin'in bulunduğu yetmiş Filistinli tutsağın hemen serbest bırakılmasını ister. Ürdün'le ilişkilerin kopmasından çekinen Netanyahu teklifi kabul eder: Kral Hüseyin'in helikopteriyle Şeyh Yasin, Amman'a getirilecektir.

Arafat nefesi kesilmiş halde olanları izler. Kaç kez Rabin ve Peres'ten onları Hamas'la uzlaştırabilmek ve Hamas'ı saldırılarına son vermeye ikna edebilmek için Şeyh Yasin'i serbest bırakmalarını istemiştir? İşte şimdi Şeyh Yasin göz açıp kapayıncaya kadar Kral Hüseyin'in müdahalesiyle serbest bırakılmaktadır! Buna rağmen Filistin şefi Amman'a gelir ve Amman'da tekerlekli iskemledeki serbest kalan tutsak Ahmed Yasin'le içtenlikle kucaklaşır. Halit Meşal'e yapılan saldırı Hamas'ı güçlendirmiştir.

Arafat, Mart 1998'de Yasama Konseyi'nin üçüncü oturumu esnasında kolonilerin artması üzerine barış çabalarının kurtarılması amacıyla bir Arap zirvesi çağrısında bulunur. *"İsrail hükümetinin başında sözlerini tutmayan bir adam var. Tek amacı tamamen çökme noktasında olan Oslo Anlaşmaları'nı yok etmek"* diye belirtir. Güney Afrika'ya resmi bir ziyaret sırasında uluslararası kamuoyunu apartheid rejimine karşı uygulanan ekonomik yaptırımların aynısını uygulayarak İsrail üzerinde baskı kurmaya çağırır.

İsrail'in politikası ve müzakerelerin başlaması konusunda ABD'nin eleştirileri ılımlıdır. O sırada muhale-

fette olan İşçi Partililerin eğer anlaşmalara sadık kalırsa hükümeti destekleyecekleri açıklamalarına rağmen, İsrail başbakanı Filistinlilere en küçük bir taviz verirse sanki hükümeti düşecekmiş gibi bir tavır almaktadır.[13] Aynı zamanda eğer Arafat gittikçe daha da çok toprak alırsa son bir çözümle ilgilenmeyeceğini de belirtir. Halbuki İsrail başbakanını Kudüs, sınırlar, koloniler ve mülteciler gibi başlıca anlaşmazlık konuları muallakta kalmaksızın son bir anlaşmaya doğru ilerlenmesi için zorlayan kişi Filistin Yönetimi'nin liderinin kendisidir.

Tam bu sırada Arafat'a karşı yapılan savaş kişisel ve psikolojik bir boyut kazanır. Aslında imajının hedef alınmasına karar verilmiştir. Bu imaj karalama kampanyası 12 Eylül 1997'de liderin, İsrail televizyonu ikinci kanala verdiği bir röportaj sonrası başlar. Arafat bu röportajda ılımlı ve yapıcı, sorunların üstesinden gelinmesini hatırlatan bir havada konuşur. Fakat bu röportajdan akılda kalan büyük planda kameradan pek çok kez gösterilen dudaklarının titremesidir: Arafat'ın doktoru Eşref el-Kurdi'nin yalanlamasına rağmen önce İsrail basınında, sonra da uluslararası basında Parkinson hastalığı söylentileri gelmekte gecikmeyecektir.

Bu röportajdan iki hafta sonra Arafat doktoru tarafından yapılacak rutin muayeneler için Amman'da hastaneye yatar. Tıbbi rapor Arafat'ın hiçbir hastalığı olmadığının, ama aşırı bir bitkinliği olduğunun altını çizer.[14] El-Kurdi, *"Başkan Arafat benim kliniğimi ziyaret etti"* diye yazar ve sonra devam eder: *"Gerekli tüm muayene-*

Knesset'teki İşçi Partili temsilcilerin Hebron'un boşaltılması lehine oy vermeleri bunu kanıtlamıştı.

Doktorlar tarafından yazılan ilaçlar sayesinde titremeler bugün neredeyse tamamen kaybolmuştur.

leri yaptım ve Mısır'da yapılanlarla teyit ettim. Sağlığı iyi ve hiçbir hastalığı yok. [...] O'nun bitkinliği tansiyondan, ağır çalışmadan ve kişisel baskılardan kaynaklanıyor. [...] Arafat'a dinlenmesini tavsiye ettim ve alıştığı uyku saati olan üç ya da dört saatten daha uzun uyku uyumasını tavsiye ettim. Ama O, bana, bu zor siyasal konjonktürde dinlenemeyeceğini söyledi. Titremeye gelince bu, çok yaygın ve doğal bir olgudur. Yorgunluk tansiyon ve bitkinlik ile artar." Hiç şüphesiz hastalık semptomları değil, ama depresyon işaretleri vardır. O dönemde ben mesleki nedenlerle Arafat'la Gazze'de üç kez görüştüm. Titremesi görülebilirdi, ama hareketlerini etkilemiyordu. Aksine depresyon işaretleri çok belirgindi.

Bu söylentilerle Arafat'ın yerine geçeceklerle ilgili spekülasyonlar artar. Ebu Mazen, Ebu Ala ve hâlâ Tunus'ta bulunan Faruk Kadumi'nin adları geçmektedir. Bu söylentiler İsrail hükümetinin tavır değişikliğini gösterir: Rabin ve Peres için güçlü bir muhatabı olmak, yani temsil gücü olan ve güvenilir bir muhatabı olmak yeğdir. Fakat Netanyahu düşüşü bir şey değiştirmeyecek, güçsüz ve yeri sağlam olmayan bir lideri tercih etmektedir.

Neden Devlet İlan Edilmesin?

Arafat hâlâ durumu değiştirecek ve barış sürecini tekrar başlatacak bir kart oynayabileceğini düşünmektedir: Bu kart tüm Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nin topraklarında Oslo Anlaşmaları tarafından beş yılın sonunda, 4 Mayıs 1999'da öngörüldüğü gibi Filistin devletinin ilanıdır. Netanyahu, Filistin devletinin ilanını anlaşmaların açık bir ihlali olarak algılayacağını ve bunun *"ağır bir karşı*

saldırı" yaratmaya yatkın olduğu konusunda Arafat'ı uyarmıştır. İsrail başbakanının çevresi böyle bir durumda İsrail'in tüm C bölgesini topraklarına katacağının altını çizmiştir: Böylece Batı Şeria'nın yarısından fazlası yalnızca İsrail'in kontrolü altında bulunacaktır.

Fakat Arafat, Filistin devletinin ilanının yalnızca anlaşmalara uymak olduğunu belirtir: Vekâleten yönetilen beş yıllık dönemin sonunda işgal altındaki toprakların Filistin Yasama Konseyi'ne aktarılacağı bu anlaşmalarda öngörülmemiş midir? Bu tek yanlı deklarasyon fikri Filistin yönetiminde genel kabul görmez: Nabil Şaat gibi bu fikri savunanlar, böyle bir yolun Filistin nüfusunu coşturacak nitelikte olduğuna ikna olmuşlarken Saeb Erekat gibi karşı olanlar bu bağımsız devletin yalnızca iç toprak oluşturacağının ve son olarak potansiyel kalacağının altını çizerler. Bununla birlikte Filistin Yönetimi'nin liderinin gözünde yalnızca bu yol barış sürecinin yeniden açılması için İsrail ve uluslararası toplum üzerinde baskı yapmaya elverişlidir:[15] Uluslararası merciler aslında Netanyahu'nun bu fırsattan yararlanıp anlaşmalara öldürücü darbeyi vurmasını engellemek doğrultusunda her şeyi yapacaklardır.

Filistin liderinin bu fikrinden vazgeçmesi için bir kampanya oluşturulur; fakat Arafat bu baskılar kendisine yapılırken aynı kişilerin anlaşmaların şart koştuğu gibi toprakların Filistin Yönetimi'ne verilmesi yönünde neden Netanyahu'ya baskı uygulamadıklarını sorar. En sonunda Filistin kabinesi bağımsızlık ilanını hazırlama-

---

Daha Mart 1997'de Arap liginin Kahire'deki olağanüstü oturumu sırasında Arafat, İsrail'in Kudüs'ün güneyinde Ebu Guneym (Har Homa) Mahallesi'ni ne pahasına olursa olsun inşa kararına cevap olarak şöyle demişti: *"Eğer bu proje gerçekleşirse, Filistinliler bunun karşılığını verecek ve bağımsız devletlerini ilan edeceklerdir."*

ya karar verir. Gerekli komiteler kurulmuş ve bu projenin gerçekleştirilmesi için yurtdışına aracılar gönderilmiş, bu aracılar olumlu bir şekilde Başkan Mübarek ve Kral Hüseyin tarafından ağırlanmışlardır. Bütün bunların yanında Arafat, Amerikalılara güvensizlik beslemektedir. 1998 yılı Eylül ayının başında Avrupa Birliği'nin Yakındoğu özel temsilcisi Miguel Moratinos ile bir görüşme sırasında, İsrail-Arap dosyasından sorumlu Amerikan Dışişleri Bakanlığı yüksek memuru Denis Ross'u *"hiç güven duymadığımız İsrail işbirlikçisi"* olmakla suçlar. *"Amerikan hükümetinin sonu bir şeye varmayan bu politikasından o sorumludur"* diye konuşur. Birkaç gün sonra Filistin Yönetimi'nin yayın organı *el-Hayat el-Jadida*, Ross'un Yahudi kökenine gönderme yapan bir makale yayınlar. Makalede şöyle denmektedir: *"Ross ırkçı Siyonist baskı aygıtının bir parçasıdır. Kurbanının bedeninin yüzde üçünü almaya çalışan Shylock gibi davranıyor ve bunu kan dökmeden yapabileceğine inanıyor."* Metin, "el-Fetih Örgütü" olarak imzalanmıştır.

Her tür tek yanlı önleme karşı olan ve Filistin liderinin 28 Eylül 1998'de BM Genel Meclisi'nde yapacağı konuşma sırasında yanlış bir adım atmasından korkan Clinton tarafından Beyaz Saray'a davet edilen Arafat, tavsiye alır. Arafat son ana kadar belirsizliği sürdürecektir: Yalnızca birkaç yakını ve bazı muhabirler bağımsız Filistin devletini ilan etmekten vazgeçtiğini bilmektedirler: Arafat, bir önceki gün Waldorf Astoria Oteli'nde Yahudi cemaatinin yetkililerinin önünde bir konuşma yapmıştır.[16]

Bu konuşmadan önce Amerikan Dışişleri Bakanı Madeleine Albright, oldukça zorlanarak Waldorf Astoria'da Arafat ve Netanyahu arasında bir görüşme ayarlamayı başarmıştı: Bir buçuk saatlik görüşme sorunsuz geçecek ve iki lider gazetecilerin sorularına cevap vermeyi reddedeceklerdir.

Arapça yazılmış olan sayfalardan birinde birkaç satırın üstü çizilmiştir; ama yine de bu satırlar okunabilir: *"Bu nedenle tek taraflı olarak Filistin toprağı üzerinde Filistin devletinin kurulmasını ilan etmek zorundayız. Bugünden itibaren bütün Filistin-İsrail ve uluslararası ilişkilere dokunmaya yatkın sonuçların bilincindeyiz."*

Bill Clinton'ın baskısıyla bu cümle Arafat'ın BM'de yapacağı konuşmadan çıkartılmıştı. Tıklım tıklım ve gerilim altındaki salonda yapılan bu konuşma *"barış anlaşmalarının önünde engelleri biriktiren"* Netanyahu hükümetine karşı şiddetli bir saldırıyla başlar. Her ne kadar Arafat, Filistin devletinin kurulmasıyla ilgili açıkça hiçbir söz vermese de bu devletin kaçınılmaz olduğunun ve Filistin halkının bu deklarasyon için Mayıs 1999'u beklediğinin altını çizer. Bu, genel olarak memnun edici bir konuşmadır. Amerikalılar, Arafat'ın tek taraflı bir deklarasyona el atmamış olmasından sevinç duyacaklardır. Fakat Arafat, Mayıs 1999'da devleti ilan etmekten vazgeçmemiştir (örneğin Nablus'taki Filistin ulusal bayramı vesilesiyle 15 Kasım 1998'de ya da Ocak 1999'da Davos ekonomik zirvesinde yaptığı konuşmada). Kısa sürede ise Arafat, Clinton'ın kendisine kişisel olarak devletin ilanının 1 Ocak 2000'e[17] atılması tavsiyesine razı olacaktır. Ama önceki gibi bu tarih de ölü bir tarih olarak kalacaktır.

Ebu Ammar da Dünyanın Bir Numarası

Toprakların geri verilmesini engellemek amacıyla Netanyahu, daha fazla beklemeden Batı Şeria ve Gazze'nin son

---

Silahlı mücadelenin başlangıcının otuz beşinci yıldönümü diyerek Arafat işbirlikçilerini ikna etmeye çalışacaktır.

statüsüyle ilgili müzakerelere geçmeyi önerir. Fikir oldukça caziptir: Neden geçici çözümlerle zaman kaybedilmektedir ki? Halbuki durumun zorlukları hatırlandığında bu teklifin gözüktüğü gibi masum olmadığı anlaşılır.

Toprakların son statüsü hakkındaki müzakereler 4 Mayıs 1996'da başlamıştır. Aynı ayın sonunda gerçekleştirilen seçimleri kazanan Netanyahu, bir kez hükümetin başına atandıktan sonra müzakereleri devam ettirmenin iyi olmayacağı hükmüne varmıştır. Ve bugün Kudüs, geri dönme hakkı ve sınırlar gibi önemli konulara değinen tartışmaları yalnızca altı ile dokuz ayda sonuçlandırmayı düşünüyordur. Bu öneriyi reddeden Yaser Arafat, *"Bu demagoji!"* diye haykırır ve ekler: *"Gerçekten istediği geçici süreci dondurmak ve son statü sorununu uzatmayı sağlamaktır.*

İsrail kuvvetlerinin yerleştirilmesi konusu etrafında yapılan gizli pazarlıklardan sonra Arafat, vekâleten yönetilen dönem boyunca İsrail'in üçgen çekilişinden ikisi içinde Batı Şeria'nın topraklarının yalnızca % 13'ünü almayı kabul eder. Washington'da imzalanan İsrail-Filistin prensip deklarasyonunun dördüncü paragrafına dayanarak üçüncü geri çekilmenin geri verme vaadindeki toprakların tümünü kaplayacağını ummaktadır. Fakat Netanyahu ona % 13'ü vermeyi reddeder. Yoğun Amerikan baskılarından sonra başbakan, Batı Şeria topraklarının % 10'undan *"vazgeçmeyi"* kabul eder ve geri kalan % 3'ün *"nüfus olmayan doğal rezervler"* olarak varsayılmasını ve İsrail'in askeri kontrolüne verilmesini önerir.

Bu toprak aktarını barış sürecini yeniden başlatmayı uman Bill Clinton'ın himayesi altında 15-23 Ekim 1998'de gerçekleşen Wye Plantation (Maryland) konferansı sırasında onaylanır. Kabul edilen kararlar Oslo

Anlaşması'nın kısmi bir uygulanışıdır. Zirve öncesinde dışişleri bakanı olarak atanan Ariel Şaron, zirve sırasında Arafat'a onur kırıcı bir düşmanlık gösterir ve resmi akşam yemeği sırasında Ebu Mazen ve Ebu Ala'yı selamlasa da Arafat'ı görmezden gelir.

Halbuki Wye Plantation konferansından üç hafta sonra anlaşmaları çiğneyen İsrail hükümeti, *"birkaç yıla yayılan bir programa göre"* kolonilerin kurulmasını resmen onaylayan kararlar kabul eder ve Arafat tarafından sabırsızlıkla beklenen üçüncü ve son askeri düzenlemenin Batı Şeria'nın % 1'inden fazlasını kapsamayacağına karar verir. Geri çekilme için belirlenen gün olan 20 Kasım 1998'de Batı Şeria'nın yalnızca % 2'si -Wye Plantation anlaşmaları tarafından öngörülenin % 13'ü- Jenine bölgesinde Filistinlilere verilmiştir. % 7,1'i Filistin kontrolünde olan ve güvenliği kabul edilen B bölgesinden zaten Filistin egemenliğindeki A bölgesine geçer. Geri kalan dondurulmuştur; çünkü Netanyahu'ya göre, *"Filistinliler anlaşmada kendilerine düşeni yapmamaktadırlar"*

Tutsakların serbest bırakılması konusuna gelince, kabul edilmelidir ki Filistinliler kandırılmışlardır. Wye muhtırasının imzalanmasından iki saat önce Clinton, Filistin yetkililerinden birine anlaşmaların metinlerinde "güvenlik" kelimesinin "tutsak" kelimesiyle bağlantılandırılmamasını istemişti. Clinton, Netanyahu'nun siyasi tutsakları serbest bırakmayı kabul edeceğini, fakat eğer bu kelimeler resmi metinlerde yazılı olarak bildirilirse ortaklığının düşeceğini belirtmiştir. Bu konu üzerinde takılıp müzakerelerin iyi gidişatını tehlikeye atmamak kaygısıyla Filistinliler, bunun yalnızca şekille ilgili bir sorun olduğu güvencesini ABD'den alarak kabul ederler. Fakat zirveden hemen sonra serbest bırakılan 250 Filis-

tinli tutsağın yarısı adi suçlulardır. Arafat çok sinirlenmiştir: *"Clinton benden işgal altındaki topraklarda Filistinlilerin, İsrailli lerin arabalarının organize hırsızlığını yapmalarını engellemek için elimden geleni yapmamı isteyen bir mektup göndermişti ve işte şimdi İsrail bu hırsızları serbest bırakıyor!"* Netanyahu ise iyi bir oyunculuk göstererek metnin *"güvenlik esirlerinin"* serbest kalmasını şart koşmadığını belirtmiştir.

Filistin kamuoyu böyle bir ihaneti hoş görmeyecektir. Arafat'ın etrafında güvenlik önlemleri hemen artırılmalıdır: Liderlerinin Wye Plantation'da CIA ile işbirliği kapsamında İslamcı terörizmle savaşma sözüne öfkelenen aşırılık yanlıları bu hayal kırıklığıyla beslenirler. Hizbullah'ın lideri Hasan Nasrallah böylece *"bozguncu anlaşmanın uygulanmasından önce hain Arafat'ın ortadan kaldırılması"* çağrısında bulunur ve Bill Clinton, yakın çalışma arkadaşlarından birine Filistin liderinin hayatından endişe ettiğini açıklar ve şunları ekler: *"Netanyahu'nun barış süreciyle ilgili çabaları baltalaması çok yazık!"*

Wye muhtırası Filistinlilere Ulusal Bildirgeleri'nden İsrail devletinin ortadan kalkmasıyla ilgili her türlü göndermeyi silme görevini hatırlatır. 1996 seçim kampanyası sırasında ve seçimden sonra Netanyahu bu konuya değinir ve her tür karşı kanıta rağmen bu konuda Arafat'ın Mart 1996'da Gazze'deki Ulusal Konsey'de görevini yerine getirmediğini açıklar. Wye Plantation'da Filistin liderini Ulusal Konsey'i yeniden toplamaya ve töhmet altında olan paragrafları açık bir şekilde silmeye zorlar ve reddedilmesi halinde de barış sürecini durdurmakla tehdit eder (ki bazı İsrailli siyaset bilimcilere göre Netanyahu gizliden bu reddetmeyi ve dolayısıyla barış sürecini durdurmayı istemektedir). Arafat, Netan-

yahu'ya zaten 1996'daki Ulusal Konsey'de bunu yaptığını ve bunun için İsraillilerin ve de Batılı şansölyelerin teşekkür ettiklerini hatırlatmaksızın bu isteğe boyun eğer.

14 Aralık 1998'te Başkan Clinton'ın da davetli olduğu Ulusal Konsey'in toplantısı Gazze'de başlar. Netanyahu olayın Filistin davasının lehine uluslararası bir durum aldığını çok geç anlayacaktır. Sevinçle dolup taşan Gazze sokakları Filistin ve Amerikan bayraklarıyla kaplıdır. Bill Clinton havaalanında Yaser Arafat tarafından saygın bir şekilde karşılanır.

Filistin toprağı üzerinde Filistin halkına seslenen ilk Amerikan başkanı olan Clinton, Raşid el-Şavva Konferans Merkezi'nde iyimser olmak istediği konuşmasında, *"Sizlerin geleceğinizi oluşturduğunuz sırada, burada sizin yanınızda, sizin aranızda olan ilk Amerikan başkanı olmaktan gurur duyuyorum"* diye konuşur. Ardından acı çeken bu halka olan sevgisini açıklar ve babaları tutsak edilmiş ya da öldürülmüş çocuklardan bahseder.

Ertesi gün Bill Clinton, Yaser Arafat ve Benyamin Netanyahu'yu Erez kontrol noktasının İsrail tarafında bir araya getiren zirve başarısızlıkla sonuçlanır. Clinton'ın çocukların, tüm çocukların acılarından bahsetmesi İsrail başbakanının hoşuna gitmemiştir. Çünkü İsrail başbakanına göre *"katillerin çocukları ve mağdurların çocukları"* vardır. Ayrıca Netanyahu müttefik ABD'nin iki halk tarafından yapılan mücadeleyi ahlaki açıdan aynı kefeye koymasına da dayanamazken Arafat da ABD başkanının Filistinlilere İsrailliler gibi muamele etmesinden hoşlanmaz... Bu, günün sonunda, Bildiri el kaldırılarak yapılan açık bir oylamada değiştirilecektir: Karşı çıkan hiç kimse olmayacaktır. Arafat şöyle konuşur: "Netanyahu bir oylama istiyordu ve aldı. Şimdi sözünü tutma sırası onda."

Clinton açıkça anlaşmaları uygulamaya niyetli görünmeyen İsrail başbakanına öfkelenerek bölgeden ayrılır. Fakat İsrail'de fanatik aşırı sağ Netanyahu'yu Wye Plantation'da verdiği *"tavizler"*den dolayı affetmez. Üstelik bu tavizler, hükümet tarafından ucu ucuna -7 evet oyu, 5 hayır oyu ve 3 çekimser oyla- onaylanmıştır. Aşırılıkçılar ayrıca bu olaydan bir kriz çıkarmak ve yeniden seçime gidilmesini sağlamak için yararlanırlar.

Knesset, 21 Aralık 1998'de kendini feshetmeye karar verir. Bu, Gazze'de rahatlama yaratır. Netanyahu rakibi İşçi Partili Ehud Barak'a karşı yapmış olduğu işleri öven bir seçim kampanyası düzenler: Filistinlilere çok az şey verilmiş ve bir o kadar da koloni kurulmuştur... Arafat karşıtı demagoji zirveye ulaşır. Çok saygı duyulan *Ha'aretz* gazetesinin 29 Aralık 1998 tarihli "Yalancı ve Kışkırtıcı" başlıklı başmakalesi, muhalefeti *"1967 sınırlarındaki bir Filistin devletinden değil, ama 1947 çizgilerindeki*[18] *bir Filistin devletinden bahseden tehlikeli düşman Arafat ve adamlarıyla işbirliği"* yapmakla suçlamaktan çekinmeyen Netanyahu'nun *"zaptedilmez tutkuları"*nı masaya yatırır.

Seçimlerin tarihi 17 Mayıs 1999 olarak öngörülmüştür; yani giderek daha çok ihtimali mümkün olmayan İsrail-Filistin son anlaşmasının imzalanmasının gerektiği tarihten on üç gün sonrası. Filistinliler de sonuçları dikkatle izlerler. Arafat, *"Netanyahu'dan daha kötüsü olması imkânsız gibi gözüküyor"* diyecektir. Ama gelecek onu haksız çıkartacaktır.

[18] BM'nin paylaşım planı.

17 BÖLÜM

Dikta

Ha'aretz'de bir başyazarın yazacağı gibi Netanyahu yalnızca *"ülkenin geleceğiyle oynayan hokkabaz"*dan daha fazlası değildir. *"İsrail değişiklik istiyor"* parolası İsrailliler harekete geçirmiştir: 17 Mayıs 1999'da İsrailliler barış sürecini savunma sözü veren Ehud Barak'ın zaferini kutlarlar. Fakat her ne kadar Arafat da seçim sonuçlarına sevinse de kuşkuları vardır: Yalnızca yeni başbakan İşçi Partili olduğundan, onun Rabin'in politikalarını yeniden ele alacağı anlaşılmamalı diye düşünür. Barak aslında Oslo Anlaşmaları'na karşıdır -kendilerine güvence veren parlamentodaki seçimlerde çekimser oy kullanmaya kadar gitmiştir-, her zaman Arafat'la görüşmekten kaçınmıştır ve seçim deklarasyonları Barak'ın ne İsrail'in Kudüs *"İsrail'in birleşik ve ebedi başkenti"* üzerindeki tam egemenliğinden ne de kolonizasyondan vazgeçtiğini kanıtlamıştır. Fakat Arafat barış sürecine sadık

kalmaya, imzalanan anlaşmalara uyulmasını dayatmaya ve İsraillilerin seçmiş oldukları kişiyle işbirliği yapmaya kararlıdır.

Netanyahu gibi Barak da seçimi izleyen ilk haftalarda Arafat'la görüşmekten kaçınır ve Arafat da görüştüğü Avrupalı diplomatlara ve İsrailli temsilcilere bu durumdan şikâyet eder. Barak ile Arafat'ın ilk görüşmeleri 11 Temmuz 1999'da Erez'de, seçimlerden yaklaşık iki ay sonra gerçekleşecektir. Arafat bu görüşmeyle ilgili olarak birkaç gün sonra şu açıklamada bulunacaktır: *"Zor bir görüşme oldu. Başbakana Wye Plantation anlaşmasının Netanyahu'nun manevraları yüzünden kesinleştirilmediğini ve uygulamaya konulması gerektiğini söyledim. Barak bunun zaman kaybı olduğunu söyledi: 'Geçici anlaşmalar gereğince [İsrail ordusunun] geri çekilmelerini boş verelim ve hemen en önemli olana, yani son anlaşmalara geçelim, dedi. İmzalanan anlaşmalar uyarınca bize vermeleri gereken toprakları vermemek için yeni 'dalavere' buydu."*[1]

Beyaz Saray'da Barak, Clinton'a Wye Plantation anlaşmalarının uygulamasının Filistin topraklarının son statüsü anlaşmasıyla birleştirmeyi istediğini belirtir. Clinton öneriyi prensipte kabul eder; ama aynı zamanda imzalanan bir anlaşmanın değiştirilmesinin yalnızca Filistinlilerin onamasıyla gerçekleştirilebileceği yorumunda da bulunur. Amerikan başkanı yine de aracılık etmeye karar verir ve 21 Temmuz 1999'da, Barak-Arafat görüşmesinden hemen önce Filistin liderine İsrail'in önerilerini *"açık fikirlilikle"* dinlemesini sağlamak amacıyla telefon açar. Fakat Temmuz sonunda yapılan bu ikinci

---

Yazar ile Gazze'de görüşme

görüşme birincisinden daha da aldatıcı olacaktır. Katılımcılardan biri olan Nabil Ebu Roudeina şöyle anlatacaktır: *"Barak'ın imzalanan anlaşmaları uygulamaya koymayı kabul edeceğini umuyorduk; fakat başbakan bize doğrudan doğruya son anlaşmaları ele almamız gerektiğini söyledi ve eğer biz bunu kabul etmezsek, İsrail güçlerinin üçüncü askeri yeniden düzenlemesinin yalnızca % 1 olacağını ekledi."* Bu açıklama Filistin tarafını şaşırtır.

Bununla beraber Clinton iki tarafı yakınlaştırma çalışmalarına devam eder. 4 Eylül 1999'da Filistin başkanı ve İsrail başbakanı, Şarm el-Şeyh'te (Mısır) haksız yere uzatılan vekâleten yürütülen bir dönemin son anlaşması olarak kabul edebileceğimiz bir anlaşmayı imzalarlar. Tören Mısır Başkanı Hüsnü Mübarek, Ürdün Kralı Abdullah ve Amerikan Dışişleri Bakanı Madeleine Albright'ın prestijli ve yüksek derecede anlamlı vasiliği altında gerçekleşir. Fakat son[2] anlaşma için yeni son tarih belirlenmesinin dışında yapılan düzenleme aslında önceki anlaşmaların (Oslo 2, 1995; Hebron, 1997 ve Wye, 1998) yeniden ele alınmasıdır. Bu anlaşmaların esas maddeleri -geri çekilmeler, tutsakların serbest bırakılması vb.- hiçbir zaman tam olarak uygulanmamıştı. Arafat imzayı attıktan sonra şu yorumda bulunacaktır: *"Bu sistem bizi deli ediyor. Bir anlaşma imzalanıyor, bunun uygulanması için müzakereler başlatılıyor ve bu müzakereler sürüncemede bırakılıyor. Böylece yalnızca bir bölümünün uygulandığı bir muhtıra imzalanıyor ve böyle sürüp gidiyor...*

Son anlaşmanın sona erme tarihi aslında 4 Mayıs 1999 olarak belirlenmişti; bu tarih sözleşmeye dayanarak 13 Eylül 2000 tarihine atılmıştır.

Barak'ın gerçekte istediği şey, son anlaşma çerçevesinde Oslo'ya göre Filistin Yönetimi'ne verilmesi gereken onlarca koloniyi kapsayan toprakların bir bölümünü topraklarına katmayı başarmaktır. Bu yüzden işgal altındaki topraklardan geri çekilmeyi öngören ve İsrail ile Arap komşuları arasında adaletli ve kalıcı bir barış için tek hukuki çerçeveyi sağlayan Güvenlik Konseyi'nin 1967'deki 242 Sayılı Kararını gayrimeşru kılmaya çalışmaktadır. İsrail başbakanına göre bu karar Filistin topraklarına uygulanmamaktadır...

Sorunun son çözümü için çerçeve anlaşması müzakerelerinin öncesinde 7 Kasım 1999'da, Ramallah'da başbakan, Batı Şeria ve Gazze'ye değinen 242 Sayılı Kararın "geçersizlik"iyle ilgili bombayı patlatır. Arafat sinirden çılgına dönmüştür: *"Barak'ın deklarasyonu İsrail-Filistin müzakerelerinin 242 Sayılı Karara dayandığını belirten Oslo Anlaşmaları'yla bağdaşmıyor. Bu çok ciddi bir olay: Barak işgal altındaki topraklardan çekilmesiyle ilgili müzakerelerin temeli olan uluslararası hukuku reddediyor."*

Ertesi gün Paris'te yapılan Uluslararası Sosyalist Kongre, Arafat ve Barak'ı bir araya getirir. İsrail başbakanının konuşması bu defa ılımlı ve dikkatlidir. 242 Sayılı Karar sorununu gizli tutar. Fakat Arafat tam da bu noktadan ona saldırır ve Rabin'le yapılan tüm müzakerelerin bu karar temelinde gerçekleştiğini ve bu kararın Eylül 1999 prensip deklarasyonunda açıkça belirtildiğini hatırlatır.

242 Sayılı Karardan, Barak'ın İsrail'e dönüşünden itibaren Bakanlar Konseyi'nde de bahsedilir. *Yediot*

Ahronot'ta[3] yazan bir başyazara göre Barak modeli, Barak'ın kendini haklı göstermesi, bütün bunlar Saddam Hüseyin'dir. *"Thatcher nerede? Bush nerede? Şamir nerede? Hepsi rüzgârla savruldular. Geriye kim kaldı? Saddam Hüseyin. Saddam kaldı; çünkü o, kendi güvenliğini BM kararlarına tercih etti. Bizim Filistinlilerle karşı karşıya gelmemizin çıkış noktası 242 Sayılı Karar değildir, fakat Saddam Hüseyin'in anlayışı..."*

Ekim 1999'da Arafat, Nelson Mandela'nın teselli edici ziyaretini kabul eder. Özerk bölgeleri ziyaret eden Mandela, Filistin halkını ve onların liderini cesaretlerinden dolayı kutlar. Filistin halkı ise onu çok sıcak karşılar. Gazze'de Anayasal Konsey'in temsilcileri önünde yaptığı konuşmada Mandela, Arafat'ın da tıpkı kendisi gibi müzakereleri ve barışı seçtiği için eleştirildiğini hatırlatır. Fakat aynı zamanda tek çözümün bazen silahları yeniden ele almak olduğunun da altını çizer. Bu konuşması uzun süre alkışlanacaktır.

2000 yılının Şubat ayı sonunda Arafat, üzerinde çok çalışmış olduğu önemli bir diplomatik başarı kazanır: Jean-Paul II ile bir görüşmesi sırasında Filistin Ulusal Yönetimi ile Papalık arasında bir anlaşma imzalar. Kudüs konusunda eşitlikçi bir çözüm tavsiye eden bu anlaşmada, Kudüs'ün *"özel karakterini değiştirmeye yatkın olan tek taraflı kararlar ahlaki ve hukuki açıdan reddedilmelidir. [...] Yakındoğu'da adil ve kalıcı bir barış için uluslararası kanunilik üzerine kurulu bir çözüm çok önemlidir"* diye belirtilir. Bu deklarasyon İsrail'den şu resmi tepkiyi alacaktır: *"Geçmişte ve bugün Kudüs, İsrail'in başkentidir ve her zaman öyle kalacaktır. Hiçbir anlaşma bunu değiştiremeyecektir."*

---

12 Kasım 1999 tarihli sayısı.

Bütün bunların yanında özerk bölgelerde protestolar artar. Filistin hükümeti daha 1998 yazında -Arafat tarafından kurulan Yasama Konseyi'nin araştırma komisyonu tarafından hazırlanan ve yayınlanan- bakanların çoğunu yolsuzlukla[4] suçlayan bir raporla sarsılmıştır: Pek çok bakan o sırada görevi bırakmışlardır. 1999 yılı Kasım ayı sonunda içlerinde dokuz temsilcinin de bulunduğu yirmi muhalif, yönetimi, özellikle Oslo Anlaşmaları sırasında söz verilen başarıları göstermemekle suçlayan bir dilekçe imzalarlar: *"Bu son altı yıl içinde başka topraklar da elimizden alındı; İsrail kolonileri genişlediler [...] ve bizim savaşçılarımız İsrail kodeslerinde duruyorlar. Kudüs bize geri verilmedi ve biz yeni bir Singapur olmadık [...]. Bugün Oslo Anlaşmaları, Filistin Yönetimi'nin yolsuzluk yapan bazı elemanlarının zenginleşmeleri karşılığında vatanımızın üzerindeki haklarımızı toptan elden çıkarılmasına benziyor."*

Bu dilekçeyi imzalayanlar aslında -zaten şimdiye kadar vekâleten yürütülen anlaşmalarda pek çok noktaya boyun eğmiş olan- Filistin Yönetimi'nin sorunun son çözümü için yapılan müzakerelerde bir *"teslim olma akti"* imzalamalarından endişe etmektedirler. Kişisel olarak Arafat'ı hedef almadıklarını belirtirler; ama onun sorumluluğunun da altını çizerler, yeni zenginlerin yolsuzluklarla zenginleşmelerine izin vermektedir. Arafat *"İsrailliler tarafından yazılmış gibi gözüken"* bu bildirinin yazarları olan yirmi muhaliften sekizinin tutuklanması emrini verecektir; birkaç gün sonra serbest bırakılacaklardır.

Arafat'ın popülerliğindeki düşüş, araştırmalar tarafından da doğrulanmaktadır: Nablus'taki bir enstitüye

---

Lüks araba alımları, görkemli bürolar, tekeller ve yakınlara verilen topraklar vb.

göre Nisan 2000'de kendilerine soru yöneltilen kişilerden % 39'u O'nu desteklemektedir (bir yıl önce aynı tarihte destekleyenlerin sayısı % 47 idi) ve görüşülenlerin % 29,9'u hiç kimseye güvenmediklerini söylerler.[5]

İsrail tarafında ise her ne kadar Filistin'le müzakereler başlamışsa da hükümet Suriye'yle barış müzakerelerini tekrar ele almaya karar vermiştir. Aralık 1999'da Arafat'ı bu konuda bilgilendiren Barak, bu müzakerelerin *"İsrail-Filistin görüşmeleri zararına yapılmayacağını"* belirtmiştir. Bununla birlikte, Filistin liderinin kuşkularını haklı çıkarırcasına İsrail-Suriye ilişkileri devam ederken şu açıklamada bulunacaktır: *"Eğer Suriyelilerle müzakere yolu açılırsa Filistinlilerle müzakereler aylarca geciktirilecektir."*

Barak, Suriye başkanını etkileyebilmek için çabalarını esirgememektedir ve birkaç defa Suriye başkanını *"güçlü adam"*, *"saygıdeğer adam"*, *"sözlerini harfiyen yerine getiren"* ve *"modern Suriye'yi kuran adam"* olarak tanımlar. Arafat şaşırarak bu övgüleri dinler ve ardından İsrail'in Suriyelilerle barışı dalkavukluklarla değil tıpkı Filistinlilerle olduğu gibi 1967 çizgilerine dönerek sağlayabileceğinin altını çizer. Damas ile bir barış anlaşması imzalaması Barak'a bir taşla üç kuş vurma şansını tanıyacaktır: Orta menzilli füzelerle ve kimyasal silahlarıyla İsrail için askeri bir tehlike oluşturan tek Arap ülkesini etkisiz hale getirmek, İsrail askerlerini sürekli olarak öldürüldükleri Güney Lübnan tuzağı yükümlülüğünden kurtarmak[6] ve uluslararası toplumun gözünde İsrail ile Arap dünyası arasında gerçekten barışı mühürlemek. Aslında Barak için Filistin sorunu İsra-

---

Bu listede Arafat'tan sonra en popüler olan kişi % 6,4 ile Şeyh Yasin'dir.

Suriye'yle barış aslında Lübnan'la barışı da getirir.

il-Arap sorununun düğüm noktası değildir; hatta Suriye'yle barışın Arafat'ı yalnız bırakacağını ve Batı kamuoyunun Filistinlilere bakışını değiştireceğini düşünmektedir.

Bu barış anlaşması bir sonuca varmayacaktır. 26 Mart 2000'de Clinton, Hafız Esad'la Cenevre'de İsrail davasını savunmak için görüşür. Barak, Kudüs'te bu görüşmenin kısa bir özetini alacaktır: Clinton'ın Hafız Esad'a yalnızca Golan'daki işgal altındaki yerlerin tümünün verileceği güvencesini veren kaçamak yanıtı diyaloğu kapatmaya yetecektir.

Suriye başkanı 10 Haziran 2000'de ölecektir ve böylece Arafat'ın çevresinden dolaşmak hayalleri de son bulacaktır. Bu arada, 25 Mayıs'ta İsrail ordusu on sekiz yıl kuma gömüldükten sonra Lübnan'dan çekilir. Lübnan sınırı sakinleşir. Arafat şu noktanın altını çizer: *"İsrail'in çekilmesi bizde de yeni bir dönemi açacak ve barışa paye verecektir."* Fakat Barak'ın Filistinliler için başka projeleri vardır.

"Netanyahu'dan Daha Beter"

Barak, Suriye'yle barışı umarken Arafat'la ilişkiler daha da kötüleşir. 3 Şubat 2000'de Erez'de iki lider arasındaki görüşme karşılıklı düelloya döner. Konuşulan konu imzalanan anlaşmalara uygun olarak Batı Şeria'dan İsrail'in çekilmesidir. Sunulan harita kendisine danışılmadan hazırlandığından Arafat, İsrail'in önerilerini reddeder. Aynı şekilde İsrailliler de Kudüs yakınındaki Ebu-Dis adındaki küçük kasabanın kontrolünün Filistinlilere verilmesini reddederler. Görüşmeyi takip etmesi gereken basın toplantısı iptal edilir. Arafat'ın danışmanı Nabil Ebu

Roudeina açıklayacaktır: *"Oslo'dan altı buçuk yıl sonra tüm kartlar halen İsrail'in elinde. Barış sürecinde her ileri adım cimrilikle yapılıyor. Arafat, Filistin kontrolüne yalnızca çöl halindeki toprakların ve dazlak tepelerin geçmesini görmekten bıkmış durumda. Barak'tan küçük bir jest talep etmişti: Uzun zamandan beri bizim sivil idaremiz altında olan Kudüs yakınındaki bazı köylerin toptan kontrolünü istemiş, ama Barak reddetmişti."* Arafat'ın şöyle dediğini dahi duyabiliriz: *"Barak, Netanyahu'dan daha beter. Barak dönemi sırasında kolonilerde Netanyahu döneminden daha fazla mesken ünitesi kurulmuştur."* Mart 2000 başında Arafat işbirlikçilerine şu açıklamada bulunur: *"Keşke Netanyahu İsrail hükümetinin başkanı olarak kalsaydı! Barak'ın şimdi bize vermeye hazır olduğundan daha fazla toprak alırdık...*

Aynı şekilde Avrupa Birliği'nin Yakındoğu'daki delegesi Miguel Angel Moratinos önünde de Arafat şu noktanın altını çizecektir: *"İsrail ordusunda görev yaparken Barak üç kez beni öldürmeye çalıştı. Başarısız oldu. Bugün beni başka bir şekilde yok etmeye çalışıyor: Beni aşağılıyor ve bana kendi teslim olma şartlarını dayatmaya çalışıyor."*

2000 yılının Mart ayı sonunda İsrail, Filistinlilere Batı Şeria topraklarının % 6,1'ini vererek en sonunda ikinci yeniden düzenlemesini sonra erdirir. Clinton tarafından desteklenen Barak, kendi amaçlarını Filistinlilere dayatacağı bir zirve düzenlemeye çalışırken Arafat'ın Kudüs yakınında birkaç köyü de içine katmak için yeni talebi reddedilir. İyi niyet göstergesi olarak onlara Erez'de Şubat'ta reddedilen Ebu-Dis adlı küçük kasabayı vermeyi önerir. Arafat bu sembolik *"toprak avansını"* ve zirve konusunda Barak'ın şartlarına uymayı reddeder.

İki adam arasındaki ilişkilerin yıpranmasına bir başka bozulma tekabül eder: Filistin topraklarında nüfus artmıştır. Mayıs ayı ortasında durum kopuş noktasına gelir. Batı Şeria ve Gazze'de *Nakba*'yı anma törenleri sırasında Filistinli göstericiler ile İsrail kuvvetleri arasında kanlı bir çatışma patlak verir. Bunun sonucunda Filistin tarafında beş ölü ve yüzlerce yaralı; İsrail tarafında birçok yaralı vardır. Tünelin açılmasından sonra Eylül 1996'daki ayaklanmalardan beri bu topraklar böyle bir şiddet hiç görmemiştir; İsrail güçlerinin kumandanlarından biri olan General Şlomo Oren, Arafat'ın Ramallah'daki merkezini bombalamak için savaş helikopterleri göndermekle tehdit etmeye kadar işi vardıracaktır.

Üçlü bir Arafat-Barak-Clinton zirvesinin düzenlenmesiyle ilgili bağlantılar Arafat'ın kararsızlıklarına rağmen devam eder. Arafat acelecilikten endişe etmekte ve kötü hazırlanılmış bir zirvenin ancak başarısızlığa götüreceğini ve tehlikeli bir gidişata neden olacağını belirtmektedir.[7]

Bununla beraber toplantı hazırlıklar olmadan gerçekleşmeyecektir: Bu zirve esnasında tartışılacak konuların belirlenmesi için İsrail ve Filistin Yönetimi temsilcileri arasında Stockholm'de "gizli" olarak tanımlanan on sekiz müzakere oturumu düzenlenir. Bu görüşmeler hiçbir sonuca ulaşmayacaktır.

Clinton ile Washington'da 15 Haziran 2000'de yaptığı bir görüşme sırasında Arafat, Amerikan başkanını

Clinton'ın İsrail-Arap ilişkileri özel danışmanı Robert Malley, dikkatlice hazırlanılmayan bir toplantıya karşı Arafat'ın şu laflarını aktarır: *"Böyle bir zirveden çıkabilecek tek sonuç her şeyin başkan [Clinton'ın] yüzünde patlamasıdır. Böyle bir toplantıyı engelleyerek en azından umuda yer bırakıyoruz. Bu zirve bizim son kartımız. Gerçekten onu harcamak istiyor musunuz?"*

kendisine bir çözüm dayatma denemelerine karşı uyarır. Kudüs'te yayınlanan ve Filistin Yönetimi'ne yakın olan *El-Qods* gazetesi, 26 Haziran'da zirveden önceki son görüşme sırasında Filistin liderinin söylediklerini şöyle dikkat çekici bir başlık altında yayınlayacaktır: *"Kudüs'ten vazgeçmektense istifa etmeyi tercih ederim."* Clinton'ın Barak'ın ne mültecilere geri dönme hakkını ne de Doğu Filistin'de Filistin egemenliğini kabul edeceğini belirttiği sözlerini yorumlayan Arafat şöyle konuşacaktır: *"Benim bir çözüm önerim var. Ben görevi bırakıyor ve Filistin toprağını terk edip ya Kahire ya da Tunus'a yerleşiyorum ve Barak doğrudan sorununu Filistin halkıyla çözmek zorunda kalıyor."*

Arafat zirvenin ertelenmesi için her şeyi yapacaktır. Davetiyelerin gönderilmesinden kısa bir süre önce beni Ramallah'da kabul eden Arafat, Madeleine Albright'ı ikna etmeyi başardığını açıklayacaktır. Fakat her şey O'nun düşündüğü gibi gitmeyecektir...

Böylece zirvenin tarihi 11 Temmuz 2000 olarak belirlenir. Arafat ne düşünürse düşünsün 1993'ten beri pek çok defa kendisine desteğini kanıtlamış olan Clinton'ın davetini reddetmeyecektir.[8] Ağır bir depresyon dönemi geçirmektedir. Görüşmeden dört gün önce Arafat, Filistin Yönetimi'ni Camp David'e gitmek için onayını almak amacıyla toplar. Ebu Mazen'in önünde, zirvenin muhtemel bir başarısızlığı durumunda bundan sorumlu tutulmayacağına dair Clinton'ın sözünden başka sunacak başka bir şeyi yoktur.

---

[8] Clinton'ın sekiz yıl süren görevi boyunca Arafat'ın on iki defa Beyaz Saray'a davet edildiğini hatırlatmak gerekir. Arafat diğer Arap liderlerinden daha fazla davet edilmiştir.

Camp David: "Onun Maskesini Düşüreceğim"

Zirvenin on beş günü boyunca Madeleine Albright'ın bu zirveyi kendisinin istediğini hatırlatması ve onu eleştirmesine rağmen İsrail başbakanı, Arafat'la baş başa görüşmekten kasıtlı olarak kaçınacaktır.[9] Kendisine Filistin lideriyle görüşmesi yolunda istekte bulunan delegelere Barak, bunu yalnızca Amerikan başkanı tarafından sunulan fikirleri Arafat kabul ettiğinde yapacağını söyleyerek yanıtlar.

Zirvenin başlamasından birkaç gün sonra önerilen bu fikirler aslında İsraillilerle birlikte hazırlanmıştır: Camp David'den yaklaşık bir ay önce Kokhav Yair'deki evinde yapılan bir toplantı sırasında Barak, İsrail delegasyonunun üyelerine "Clinton'ın fikirleri" denilen bir metnin içeriğini gizlice ifşa etmiştir: *"Ancak zirve çalışmalarının başlangıcından sonra Filistinlilerle iki tarafı da 'belki' bağlayacak muhtemel bir Amerikan metni konusundan bahsedilecektir...*

Ehud Barak, başbakanlığa seçildiğinden beri bu zirveyi hazırlıyordur: Arafat'a açıkça *"sorunun sonu"*ndan bahseden *pax Israelica*'sını benimsetmeyi ummaktadır. Fakat bir başarısızlık barışın düşmanı olarak sunulan Filistin liderini saygınlığından etmesine imkân verecek ve sınırların yalnızca İsrail tarafından belirleneceği tek taraflı bir ayrılık koymasını sağlayacaktır. Bu planın asıl noktaları ilk olarak Ekim 1999'da -yani zirveden dokuz ay önce- *Ma'ariv* gazetesinde "Şef Barak, Arafat'ı pişiri-

---

[9] Arafat, Peres'in hiçbir zaman kendisine böyle davranmayacağının ve onun İsrail delagasyonunda yer almamasının tesadüfen olmadığının altını çizer.

yor" başlığı altında yayınlanır. Gazeteden, Barak ve Arafat'ın mümkün olduğunca yalnız kalabilmeleri için Camp David'de medyanın içeriye alınmayacağı ve Filistin liderinin özellikle İsrail'in Kudüs'ün tamamı üzerindeki egemenliğinin tanınmasını öngören bir anlaşmayı imzalamaya sevk edildiği öğrenilir. Barak böylece *"Yaser Arafat'ı pişirmeyi"* başaracağını *"ve zamanı geldiğinde O'nun [Arafat] fırından anlaşmayı imzalamaya hazır olarak yumuşamış ve zayıflamış çıkmasını sağlayacağını"* düşünmektedir...

Zirvenin hazırlıkları sırasında İsrail delegasyonunun üyeleri Barak'ın şu cümlesini sık sık tekrarladığını söyleyeceklerdir: *"Eğer Arafat bizim önerilerimizi reddederse, O'nun maskesini düşüreceğim.*

Barak için müzakere etmek her şeyden önce önerilerini dayatmak anlamına geliyor gibi gözükmektedir; bu arada düşünceleri her zaman sözlü olarak aktarılmaktadır; başbakan yazılmalarını yasaklamıştır.

Arafat ve Barak arasında gönüllü olarak aracı rolü oynayan Şin Bet'in eski yüksek yetkilisi Yossi Guinossar, Barak'ın Filistin delegasyonunun yılgınlığını anlamasını sağlamaya çalışır: *"Siz, Barak durmadan müzakerelerin tekniğine, zirvenin organizasyonuna, zamanlamasına ve formunun ne olması gerektiğine karar veriyorsunuz; bu, onlara sizden daha zor geliyor. Amerikan ekibi neredeyse tamamen Yahudilerden kurulu ve Filistinliler, bizim Amerikan başkanının bakış açısını etkilediğimizden şüphe duymuyorlar."*[10] Filistinliler bunun pekâlâ farkında-

---

Guilead Sher, *Bemerhak Negui'ah*, Tel Aviv, Yediot Ahronot Yayınları, 2001, s. 194.

dırlar; ama bundan yalnızca kendi aralarında konuşacaklardır.[11]

Ayrıca onlar, Barak'ın İslam'ın üçüncü kutsal mekânı olan Camilerin Meydanı'nda bir sinagog açılması gibi birtakım kabul edilemez öneriler sunarak barıştan çok Arafat'ın *"maskesini indirmeye"* karar verdiği konusunda ikna olmuşlardır. Bu kutsal tepe *"yatay olarak"* Müslümanlar ile Yahudiler arasında bölünecektir. Müslümanlar meydanı ve iki camiyi (el-Aksa ve Kubbetü's Sahra) alırlarken Yahudiler eski Tapınak'ın kurulduğu varsayılan mekânları ellerinde tutarlar.

Arafat için böyle teklifler Barak'ın bu zirveyi baltalamak istediğinin kanıtıdır ve bu sonuncusu yalnızca bir tuzaktır. *"Haremüşşerif'in herhangi bir parçasından vazgeçmeyi reddediyorum; Hayfa ve Jaffa karşılığında bile"* diye konuşacaktır. Clinton'a yönelik şu noktayı da ekleyecektir: *"Kudüs'ü satmayacağım ve tarihe hain olarak geçmeyeceğim. Ölmemi mi istiyorsunuz? Ben inanan bir insanım ve Kudüs'ün kiliselerini ve Haremüşşerif'i İsrail'e sattığımı yazmalarına izin vermem. Ben bir barış adamıyım ve barışı ve tarihi uzlaşmayı yürekten diliyorum, yeni utanç yuvaları yaratmayı değil. [...] Haremüşşerif, Haçlı Seferleri dönemi hariç İslam'ın başlangıcından itibaren bugüne kadar Müslümanların olmuştur. Bana bu mekândan vazgeçtiklerine dair [Suudi] Kralı Fahd, Kral Hassan II, el-Kuds Komitesi başkanı, Arap liginin ve İslam ülkeleri konferansı genel sekreterinden*

Bir akşam yemeği sırasında Saeb Erekat üç delegasyonda yalnızca iki dinin, Yahudiler ve Müslümanlar, temsil edildiği yorumunda bulunacak ve *"Hıristiyanlar nerede?"* diye soracaktır. Böylece bakışlar yalnızca Clinton'a çevrilir... ve sonrasında Arafat'ın danışmanı Nabil Ebu Roudeina, kendisinin Hıristiyan olduğu yorumunda bulunacaktır.

imzalı bir deklarasyon getirin o zaman ben de vazgeçeceğim.

Clinton'la bir başka görüşme fırsatında Arafat şöyle konuşur: *"Eğer ben Doğu Kudüs'ün tamamı üzerindeki egemenlikten vazgeçersem bir milyar Müslüman beni hiçbir zaman affetmeyecektir. Ondan vazgeçmek için hiçbir vekâletim yok."* Çok sinirlenen Clinton, O'na şöyle yanıt verir: *"Halkınızı ve tüm bölgeyi felakete sürüklüyorsunuz [...]. Benim dostluğumu kaybetme noktasındasınız.* Arafat: *"El-Kuds [Doğu Kudüs] olmadan bir anlaşma imzalamayacağım. Önerilerinizi İsrailliilerle birlikte ortak yürütün. Bana gelince, yalnızca Filistinlilerle değil tüm Araplarla fikir birliği etmek zorundayım.* Clinton: *"Neden Barak ile bu nokta hakkında tartışıp bir çözüm bulmayasınız?"* Arafat: *"Barak'ta yalnızca havada kalan sözler var. Bana El-Kuds'un İsrail'e ilhakı dışında başka bir şey önermedi."*

Yossi Guinossar, başbakanı yeniden gerçeğe döndürmeye çalışır: *"Ne yaparsak yapalım eski Kudüs kentinde Filistin egemenliği olmadan bir anlaşmaya varmak imkânsızdır."*

Barak dikkatlice dinler ve şöyle diyerek kesip atar: *"Müzakerecilerimizden hiçbirinin Tapınak dağından [el-Haremüşşerif] vazgeçme hakkı yok."*

Güvenlik Konseyi'nin 242 Sayılı Kararının uygulanmasında Arafat, 1967 yılından beri işgal altında olan Doğu Kudüs'ün tüm Arap kısmının Filistin egemenliğine verilmesini, İşrail'e ise duvarlar arasındaki mahallenin ve Ağlama Duvarı'nın bırakılmasını ister. Fakat İsrail önerisi Filistinlilerin egemenliğine yalnızca Kudüs'ün çevresindeki mahalle ve köyleri; eski kentteki Müslüman ve Hıristiyan mahallelerde ve duvarlar dışında ka-

lan bölümde bir çeşit belediye yönetimi verir. Barak'a göre İsrail, Kudüs üzerinde tüm egemenliğini korumalıdır -Doğu ve Batı Kudüs'te- ve kent İsrail devletinin başkenti haline gelmelidir. Böylece Barak'a göre Filistin'in başkenti ise Kudüs'ün güneyindeki Ebu Dis kasabasında yer alacaktır. Yaser Arafat, *"Tamamen kabul edilemez"* diyerek karşılık verir.

Çok önemli bir konu olan mülteciler üzerine Barak'ın önerileri Arafat tarafından onur kırıcı olarak yorumlanır: İsrail'in sorumluluğu hiçbir şekilde tanınmamıştır; sembolik de olsa geri dönüş hakkı üzerine ya da (BM Genel Meclisi'nin Aralık 1948'de aldığı 194 Sayılı Karara göre) telafi konusunda hiçbir anlaşma yoktur. İsrail bu soruna ayrılan üç oturum boyunca bir kerede 5000 mülteciyi ağırlamayı ya da on yıl içinde 10.000'ini -ki bu *"sorunun sonu"* olarak bahsedilen bir barış anlaşması kapsamındadır- ağırlamayı kabul etmiştir ve buna Filistinliler yeni bir ret sunacaklardır.

Bununla birlikte Arafat geri dönüş hakkının İsrail'in demografik ve güvenlik çıkarlarını gözetmesini kabul etmiştir; bir başka deyişle ülkeye yeniden dönenler sınırlandırılacaktır. *"İsrail'in demografik dengesini bozmamak"* sloganını atarak Arafat 3.000.700 mültecinin ellerinde eski evlerinin anahtarları işgal edilmiş ya da yıkılmış evlerini ele geçirmek amacıyla geleceğini iddia eden İsrail propagandasına yanıt verir... İsrail'e geri dönüş yalnızca önerilen beş seçenekten biridir ve asıl olarak Lübnan'da yaşayan mültecileri ilgilendirmektedir. Aynı şekilde Filistin'in önerisine göre bu geri dönüş İsrail'in de katılımıyla uluslararası bir merci tarafından kontrol edilecektir ve kararlar konsensusla alınacaktır. Arafat hiçbir rakam vermez; ama Filistin delegasyonu-

nun üyelerinden biri özel olarak bu dönüşün yaklaşık 200.000 mülteciyi ilgilendireceğini ve birkaç yıla yayılacağını ileri sürer.

Üçüncü önemli soru, sınırlar ve işgal altında kurulan kolonilerle ilgilidir. İsrailliler, Filistinlilere ülke topraklarına kadar devamlılık olmaksızın üç kantona bölünmüş, İsrail egemenliği altındaki topraklarla çevrelenmiş Batı Şeria topraklarının % 81'inin aktarımını önerir. Yahudi devleti dıştaki sınırlarda tüm geçiş noktalarını, Batı Şeria'nın hava sahasını ve hidrolik kaynaklarını kontrol edecektir. Batı Şeria'nın % 10'u -Ürdün vadisini de kapsayan- İsrail'e yirmi beş yıllığına, bir başka deyişle sonsuza kadar kiraya verilecektir; çünkü bu çok bereketli olan bölge hızla Yahudi kolonileri tarafından doldurulacaktır. Bunun dışında üç büyük yerleşim blokunu içeren Filistin topraklarının % 10'u kolonların % 80'iyle birlikte İsrail'e katılacaktır. Buna karşılık İsrail, Filistinlilere ilhak edilen kilometre başına 100 metre bir oranla kurak, kısır toprakları verecektir.

Fakat Filistinliler, 242 Sayılı Kararla onaylanan hukuki düzenlemelere geri dönmeyi reddedeceklerdir. 1993'te Oslo Anlaşmaları ile tarihi Filistin'in % 22'siyle, yani Batı Şeria ve Gazze'nin yüzölçümüyle yetinerek[12] yeterince taviz verdiklerini düşünmektedirler; İsrail uluslararası kanunları saymayarak kolonilerin sayısını artırırken başka topraklardan vazgeçmeyi reddeder.

Bakış açılarını yakınlaştırmaya çalışan Clinton'ın önerileri, bu önerileri *"İsrail önerilerinin düzeltilmiş kopyaları"* olarak tanımlayan Arafat tarafından reddedilir.

BM'nın 1947'deki paylaşım planı Arap devletine Filistin topraklarının % 48'ini vermişti.

25 Temmuz sabahı Camp David'de atmosfer ağırdır. Clinton, Arafat ve Barak'la görüşür. Zirvenin bulunduğu çıkmaz yol için üzüntülerini belirtir ve iki taraftan da Eylül ortasında bir anlaşmaya ulaşmak için müzakerelere devam etmelerini ister. Taraflar kabul ederler. Clinton, Arafat'la baş başa görüşürken O'na sertliğine ve tavırlarına saygı duyduğunu açıklayacaktır.

Fakat Clinton'ın halka yaptığı söylem bu olmayacaktır. Zirvenin sonundan itibaren aslında Clinton, Arafat'a karşı eleştirilerini savunur ve böylece muhtemel bir başarısızlığın sorumluluğunu yüklemeyeceğine dair O'na verdiği söze ihanet eder. 28 Temmuz'da İsrail televizyonunun birinci kanalına verdiği bir röportajda Amerikan başkanı, *"büyük bir cesaret göstermiş"* olarak tanımladığı Barak'ın tarafında yer alır ve İsrail'le ikili ilişkilerin güçlendirileceğini ilan eder. Öyle ki bu ilişkiler Tel-Aviv'deki Amerikan Büyükelçiliği'nin Kudüs'e transfer edilmesinden tekrar bahsedilmesine kadar varacaktır.

Arafat bu deklarasyonlarda zirvenin yalnızca bir komplo olduğunun kanıtını görür.[13] İsrail'in önerilerini reddetmekte haklı olduğunu düşünmeye devam eder; bu fikri konusunda kısa sürede Gazze Şeridi'nde patlak veren destek gösterileriyle içi daha da rahatlayacaktır. Bu gösteriler, O'na 1994'teki gelişinden beri en büyük halk desteğini sunacaktır. Barak ise öngörülen sonuçları çıkartır: İsraillilerin ortağı yoktur. Böylece İsrailli bazı yetkililerce yönetilen bir kampanya Arafat'ın Camp David'de *"İsrail'in cömert tekliflerini"* reddetmekten başka bir şey yapmadığını göstermeye çalışacaktır. Her ne ka-

---

Zirveden sonra özel bir röportaj vesilesiyle bana Camp David'in iki haftasının kendisi için 1982'deki seksen sekiz günlük kuşatmadan daha çetin olduğunu içtenlikle açıklamıştı.

dar uluslararası kamuoyu aldatılamasa da bunun tersine İsrail'de kamuoyu Barak'ın tutumundan memnun olduğunu gösterir ve barış yanlısı cephe kesin olarak Barak'ın olayları gösteriş şekline karşı çıkmaz. Yalnızca Arafat'ın meşru bir şekilde seçilmiş ve hukuki olarak muhatap olduğunu hatırlatan Şimon Peres'inki gibi birkaç kişinin sesi yükselir. Örneğin Yossi Beilin şöyle diyecektir: *"Arafat bir barış ortağıdır. O, Filistin halkının lideridir. Tavizler vermeyi kabul ederek halkı tarihi uzlaşmaya doğru götüren O olmuştur ve bunu 1988'de Cezayir kentindeki Ulusal Konsey'den beri yapmaktadır."* Ya da örneğin Lea Rabin, zirvenin başarısızlığından Barak'ı sorumlu tutacak ve Barak hakkında şöyle konuşacaktır: *"O, Oslo'ya muhalefetin sembolü. Kocam, Arafat'la bir ilişki ağı örmüştü ve O'na güveniyordu. Netanyahu bu ilişkileri yıktı ve maalesef Barak onları yeniden oluşturmadı. Bir güven ilişkisi kurulmadan nasıl müzakereler yapılabilir?"*

Arafat açısından zirve sonrası döneme dünyanın çeşitli yerlerinden gelen bir düzine ziyaret damgasını vurmuştur. İsrail-Filistin görüşmeleri gayriresmi olarak Tel-Aviv ve Kudüs'te devam eder; fakat Filistin tarafından özellikle Saeb Erekat ve İsrail tarafından Guilead Sher'in katıldıkları elli kadar görüşmeye rağmen hiçbir ilerleme sağlanamaz.

Camilerin Meydanı'nda Bir "Yürüyüş"

28 Eylül 2000 gününün sabahında Arafat'ın *"tüm provokasyonların anası"* olarak tanımlayacağı bir olay meydana gelir: Yüz kadar polisten oluşan güvenlik güçlerinin koruması altında Ariel Şaron, eski Kudüs kentinde-

ki Camilerin Meydanı'nda gözle görülür bir geziye girişir. Filistinli gençlerin sataşmaları altında -gençler, ateş açan, düzeni sağlamakla görevli güçler tarafından püskürtülürler ve bunun sonucunda birkaç kişi hafif yaralanır- geçen bu ziyaret yalnızca yarım saat sürer. Yarım saat sürmesine rağmen ortalığı kızıştırır. Filistin sokaklarında Şaron'un bu hareketi bilinçli ve kasti bir hareket olarak değerlendirilir: Uzun yıllardır hiçbir İsrailli şahsiyet böyle bir şekilde Haremüşşerif'e girmemiştir. Farklı hükümetler farklı eğilimlerden vekilleri oraya gitmekten vazgeçirmeyi başarmışlardır. Yalnızca Kudüs belediye başkanı gibi birkaç İsrailli yüksek memur ya da güvenlik sorumlusu bu yerleri gizlice ziyaret etmişlerdir.

Fakat bu yürüyüş başka türlü anlamlıdır: Dolaylı hale getirilen bu yürüyüş meydanın kime ait olduğunu göstermeye yöneliktir -ve onun üzerindeki egemenlik sorununun Camp David'deki engel noktalarından biri olduğu hatırlatılır-, ayrıca bu yürüyüş Filistinlilerin gözünde düşmanın caniliğinin sembolü olan tartışmalı bir adam tarafından yapılmıştır.

Bunun dışında Şaron'un ziyareti mükemmel bir şekilde önceden tasarlanmıştır. Projeden haberdar olan Arafat, Barak'ı Şaron'u engellemek için ikna etmeye boşuna çalışmıştır:[14] 25 Eylül günü Kokhav Yair'de İsrail başbakanının evinde bir akşamüstü sorunun çözümüyle ilgili olarak bir araya gelen iki lider bahçede baş başa bir yarım saat geçirirler, bu, bir rekordur. Arafat o sırada Barak'tan Şaron'a bu ziyareti yasaklamasını rica eder. Arafat, Barak'ı meydana gelebilecek felakete karşı uyar-

Ehud Barak aslında kolaylıkla Ariel Şaron'un böyle hareket ederek kamusal düzeni tehdit ettiğini anlamasını sağlayabilirdi.

mış ve şu konunun altını çizmiştir: *"Şaron, aniden Haremüşşerif'e gitmeye karar verdi. Neden bunu savunma bakanıyken ya da Netanyahu'nun hükümetinde bakanken yapmadı?"*

Baba Bush ve Clinton dönemlerinde Amerikan ekibinin barış sürecinden sorumlu şefi olan Denis Ross, Saeb Erekat'ın da Şaron'un niyetlerini açıklayarak kendisini uyardığını anlatır. Bunun üzerine Ross hemen İç Güvenlik Bakanı Şlomo Ben Ami'ye bu ziyaretin felaket sonuçları olacağını açıklar; fakat Ben Ami, Şaron'u Tapınak Dağı'na gitmekten alıkoymanın imkânsız olduğunu söyleyecektir. Ziyaretten birkaç gün önce Kudüs işlerinden sorumlu Filistin Bakanı Ziad Ebu Zayyad'ın evinde bir akşam yemeği sırasında Batı Şeria'daki önlem alıcı güvenlik şefi olan Cibril Rajoub bana şu açıklamada bulunmuştu: *"İsraillilere eğer Şaron bu adımından vazgeçmezse gençlerin kızgınlığını kontrol etmenin imkânsızlığını ve ciddi bir patlamanın meydana gelme riski olduğunu açıkladım. Bana öyle geliyor ki sorumlular bunu anlıyorlar ve ziyaret iptal edilecek."* Oysa O, bu görüşünde yanılıyordu.

28 Eylül akşamı Arafat, Filistin Yönetimi'ni Gazze'deki genel merkezde bir araya getirir. *"Barak, amacı Filistin topraklarına sert vurarak müdahale etmek olan 'Sıkıntı Tarlası' operasyonunu uygulamaya başladı. Kudüs Savaşı Camp David'de başladı, Şaron'un Haremüşşerif ziyaretiyle devam ediyor. Kudüs tehlikede, el-Aksa tehlikede. Allah şahidim olsun ki ben sizi uyardım"* der. Toplantının sonunda gerilimlerin sorumluluğunu *"Haremüşşerif'in kutsallığına saygısızlık etmiş olan"* Şaron'a atan ve Filistinli kitleleri Kudüs'ü ve kutsal mekânları korumaya hazır olmaya çağıran bir bildiri yayınlar. Ulu-

sal Güvenlik Yüksek Konseyi'nin üyeleriyle beraber Arafat, kısa sürede el-Aksa Camii'ni yirmi dört saat boyunca bekleyecek olan Filistinli korumaların sayısını artırma kararı da alacaktır.

29 Eylül günü geleneksel cuma namazı her zaman olduğu gibi el-Aksa Camii'nde yapılır. Namazın bitiminden itibaren kışkırtılmış olan gençler Şaron'un ziyaretine karşı şiddetli bir gösteri düzenlemek amacıyla bir araya gelirler. Orada bulunan polislere taşlar atarlar ve polisler de ateş ederek karşılık verirler; Filistinlilerde 7 ölü ve yüzlerce yaralıya neden olurlar.

Kısa sürede şiddet Batı Şeria ve Gazze'yi sarar. Üç günde 28 ölü ve 500 Filistinli yaralı sayılacaktır. İki İsrailli polis öldürülecektir. Haram'da böyle bir şiddet patlaması İsrail'in 8 Ekim 1990'da İsrailli aşırı uçtaki küçük bir grup olan üçüncü tapınağa *"köşe taşı"*nı koyduklarını iddia eden Tapmak Dağı Sadıkları tarafından yapılan bir provokasyon sonrası meydana gelen, 21 ölü ve 140 Filistinli yaralıyla sonuçlanan İsrail'in korkunç bastırmasından beri meydana gelmemişti. Fakat bu kez sorumlu bir marjinal değil, muhalefetin lideridir; üstelik uzun bir dostluğa sahip olduğu başbakanla anlaşma halinde hareket eder. Aslında Barak ve Şaron bu ziyaretten kısa süre önce konuşmuşlardır. Sonuçlardan bahsetmişler midir? Barak, Şaron'u neden engellememiştir? Haremüşşerif çevresinde ateşle oynamanın ne denli tehlikeli olduğunu bilmiyor olabilir miydi? Sonrasında neden durumu sakinleştirmeye çalışmamış, aksine İsrail polis ve askerlerinin taşlara karşı böyle bir yanıt vermesine izin vermiştir? Bazılarının iddia edecekleri gibi bu olay Filistinlileri silahlı bir karşılaşmaya çekmek ve so-

nucunda da Camp David'de reddedilen Barak'ın isteklerini kabul etmelerini zorlaştırmak için midir?

Barak ise isyanların birinci haftasından beri ortada olan Arafat'ın müzakerelerde elde edemediğini bu şekilde elde etmeye çalıştığını belirttiği suçlamasına geri döner... Oysa Filistin liderine göre hiç şüphesiz sorumlu İsrail'dir. Onun bu fikirleri George Mitchell tarafından da dile getirilecektir; Mitchell raporunda iki sonuca ulaşır: *"Şaron'un ziyaretinin provokasyon etkisi yapacağı öngörülmeliydi. Aslında bu sonuç ziyaretin yasaklanmasını isteyenler tarafından [Filistinliler] öngörülmüştü."* Ve daha ileri gider: *"Daha [da] anlamlı olan, ziyareti takip eden olaylardır: İsrail polisinin 29 Eylül'de Filistinli göstericilere karşı ölümcül araçlara başvurma kararıdır."*

Amerikan dışişleri bakanı sözcüsü de şiddetin sorumluluğunu Şaron'a atacaktır ve Jacques Chirac da Şaron'un ziyaretini *"görülebilir bir kargaşayı başlatmış olan sorumsuz bir provokasyon"* olarak tanımlayacaktır.

Bununla birlikte bu ziyaret bardağı taşıran son damlaydı... Arafat'a göre genç Filistinlilerin başkaldırmak için başka nedenleri de vardı: Kolonilerin genişlemesi (Oslo'dan beri Filistin topraklarındaki yeni kolonların sayısı 1967 ve 1993 yılları arasında yerleşenlerin sayısına eşittir); Filistin topraklarının kamulaştırılması; gündelik hayatı çekilmez kılan, nüfusun büyük bir bölümünü işsizliğe sürükleyen ve bazen hastanelere ulaşmayı engelleyen kentler ve köylerin ablukası; yalnızca kısmi olarak uygulanan vekâleten yönetilen anlaşmalar... Bütün bunlara Camp David'in başarısızlığını ve Barak'ın Kudüs üzerindeki taleplerini de eklemek gerekir.

Sorunun son çözümü hiç bu kadar düşük ihtimalli gözükmemişti.

"Arafat, el-Aksa İntifadası'nda Yer Almadı Ama Onu Yönetti"

Şin Bet'in eski şefi Ami Ayalon ayaklanmaların derin nedenlerini özetlemiştir: *"İşine gitmeye çalışan bir Filistinlinin yolu, onur kırıcı uygulamalarla döşenmiş ve umutsuzluğa kadar giden bir kâbustur."*

Genç Filistinlilerin bu öfke patlaması hızla "el-Aksa İntifadası" olarak adlandırılır. El-Aksa İntifadası'nın hemen bir şehidi de olur. Gazze Şeridi'nde el-Burejj mülteci kampında on iki yaşındaki Muhammed Doura, 30 Eylül'de İsrail askerleri tarafından Fransız televizyonunun kameraları (France 2) önünde öldürülür. Güçsüz ve çaresiz babasının kollarında öldürülen çocuğun görüntüleri tüm dünyayı dolaşır.

12 Ekim'de Ramallah'da yolunu şaşıran iki İsrail ihtiyat askeri orada bulunan ve duruma el koymakta yetersiz kalan polisin önünde halk tarafından linç edilirler. Misilleme olarak İsrail ordusu Ramallah ve Gazze üzerinde birkaç hava saldırısı yapacaktır. Bu vesileyle helikopterler Arafat'ın genel merkezinin yakınlarındaki hedefleri bombalayacak ve 36 yaralıya neden olacaktır. Filistin Yönetimi hemen ardından Hamas'ın tutuklularını serbest bırakacak ve el-Fetih üyelerine genel seferberlik ilan edecektir.

Arafat önce İntifada'nın şiddetiyle şaşkınlığa düşer. Fakat hızla durumu ele alır: Ölülerin ya da yaralıların sayısı ve sokaktaki seferberlik zaten O'na seçim hakkı tanımaz. İntifada'nın başlangıcından iki hafta sonra Şi-

mon Peres, *"Arafat, Intifada'da yer almadı; ama bir kez başladığında onu yönetti"* der ve bu fikri, Şin Bet'in sorumluları ile İsrail askeri istihbaratı tarafından da paylaşılmaktadır. *Ha'aretz* gazetesinde Araplarla ilişkiler uzmanı Danny Rubinstein da şu noktanın altını çizecektir: *"Yaser Arafat ve O'nun yakınları hiçbir şeyi önceden planlamamışlardı, hatta kanlı karşılaşmaların başlangıcını da önceden sezmemişlerdi. Bu varsayımı destekleyen en göze çarpan gösterge 2000 yılında Filistinlilerin turizm alanında yaptıkları yüz milyon dolarlık yatırımlardır. 'Beytüllahim 2000' adlı ihtiraslı proje büyük rakamları içeriyordu. Bu kentte konferans merkezi ve önemli bir altyapıyla beraber lüks oteller kurulmuştu. Turizm endüstrisi güvenlik konularına en hassas olandır. Turizme böyle devasa rakamlarda yatırım yapanlar bir savaşın patlak verme noktasında olduğunu düşünmezler."*[15]

İntifada sırasında, özellikle Arafat'ın zamanının büyük çoğunluğunu geçirdiği Ramallah'da O'nunla birkaç defa görüştüm. Beyrut kuşatması sırasında olduğu gibi ve her ne kadar o zamandan beri sakalları beyazlamış olsa da, enerji dolu gözüküyordu; Gazze ve Ramallah'da adamları şu sloganın egemen olduğu gösterileri düzenlemek için acele ediyorlardı... Slogan, "Korkmuyoruz" idi. Camilerin hoparlörleri sayesinde birkaç dakikada binlerce gösterici sokakları işgal ederler. Cep telefonuna sarılan Filistin lideri, o sırada el-Fetih yöneticileri, valiler ve aralarında sık sık görüştüğü Başkan Mübarek'in de bulunduğu yurtdışındaki siyasi liderlerle görüşmeler yapmaktadır.

Yazar ile görüşme.

İlk haftadan itibaren bir ateşkes elde etmek için çabalar gösterilmiştir. 4 Ekim'de Paris'te Élysée Sarayı'nda Ehud Barak, Yaser Arafat, Jacques Chirac,[16] Hubert Védrine, Bill Clinton ve Madeleine Albright'ı bir araya getiren bir zirve düzenlenir. Chirac tarafından desteklenen Arafat, İntifada'ya götüren nedenleri belirlemek amacıyla uluslararası bir araştırma komisyonu kurulmasını ister. Albright tarafından desteklenen Barak, buna şiddetle karşı çıkar. Filistin liderine Camp David'e yaraşır bir ültimatom gönderecektir: *"Şiddeti durdurun. Amerikalılar tarafından önerilen çözüm fikrini kabul edin ve makul bir anlaşma yapın."* CIA Başkanı George Tenet, sorunun Filistin otoritelerinin de bu heyecanlı kalabalığı kontrol edememeleri olduğu yorumunda bulunmuştu. Bu yoruma Barak şöyle yanıt verir: *"Hiçbir kontrol kaybı yok! Arafat'tan gelecek iki telefonla düzen sağlanır!"*

Arafat müzakere masasını terk etmeye kadar gidecektir: Çok sinirlenmiştir; ayağa kalkar, avluya çıkar ve arabasına biner, arkasından da işbirlikçileri takip ederler. Madeleine Albright, O'nu yakalamak için, korumalara *"kapıları açmayın!"* diye seslenmek zorunda kalır. Arafat'ın elinden tutarak toplantı salonuna getirir. Fakat hiçbir şey olmaz: Basit bir ateşkes çağrısına imza atmayı reddecek ve uluslararası bir komisyonun kurulmasını talep etmeye devam edecektir. Ancak gece geç vakitte Madeleine Albright, Barak ve Arafat sakinliği sağlamak amacıyla alınacak ilk somut adımlar konusunda fikir birliğine varmayı başaracaklardır.

Kurbanların ele verici rakamının altını çizecektir. Filistin tarafında 74 ölü ve 2300 yaralı ve İsrail tarafında 3 ölü ve onlarca yaralı vardır.

Sokaklarda ise çarpışmalar devam eder ve kurbanların sayısı artar.[17] Bu sırada Arafat, İzak Rabin'in dul eşinin ölüm haberini öğrenir. İsrail devlet televizyonunun yayınlayacağı bir mesajla hemen *"kardeşi"* Lea'ya heyecan verici bir saygı gösterisinde bulunur. Arafat, Camilerin Meydanı'nın bir fotoğrafının önünde *"Kardeşim Lea sana ebedi istirahatler dilerim. Zor zamanlarında her zaman ortağım Rabin'in yanında oldun. 'Cesurlar barışını' tehdit eden bir şiddet toprağı sarsarken sen gökyüzüne yükseldin. [...] Sen de bu barışın arkasındaydın. [...] Büyük bir saygıyla mezarına bir Filistin çiçeği koyuyorum ve barışa bağlılığımı yineliyorum"* der. Konuşmasını şöyle bitirir: *"Elveda kardeşim!"*

9 Kasım'da el-Fetih'ten çıkan paramiliter bir örgüt olan Tanzim'in üyesi Hüseyin Abbayat adında bir Filistinli yöneticinin aracı Apaçe helikopterinden atılan bir füzeyle tuzla buz olur: İntifada'nın başlangıcından beri İsrail ilk defa bir Filistinli aktivisti ortadan kaldırmaktadır. Bu operasyon aynı gün Washington'daki Clinton ile Arafat arasındaki görüşmeyi gölgede bırakır. Ertesi gün Filistin lideri BM Güvenlik Konseyi'nin önünde söz alacak, Batı Şeria ve Gazze'deki Filistin nüfusunu korumak için 2000 mavi berelinin kullanılmasını isteyecektir. Bu istek boşunadır: Amerika Birleşik Devletleri temsilcisi bu öneriyi veto eder. Saldırılar ve misillemeler sarmalı devam eder.

İsrail'in ultramodern silahlanmasına karşılık Filistinliler özel, çok basit, ama korkunç bir silaha sahiptir: Kamikazeler. Her ne kadar bu insan bombalarının çoğu

---

Bunların arasında özellikle Filistin Yönetimi şahsiyetlerinden, Nablus valisinin oğlu Mahmud el-Alloul'u da sayılacaktır.

İslami akımın parçası olsalar da bazıları el-Fetih gibi başka örgütlere aittirler. Aslında bu canlı bombalar Filistin halkı arasında çok büyük bir prestij edinmişlerdir: Mart 1999'da görüşülen kişilerin yalnızca % 26,1'i bu tip bir operasyona olumlu baktıklarını belirtirlerken Ocak 2001'de bu rakam Filistin Yönetimi'nin ve Arafat'ın kınamalarına rağmen % 66,2'e yükselir.

Belirsizlik İşe Yaramaz

9 Aralık'ta Ehud Barak, başbakanlık görevinden istifasını verir. Barış anlaşması, anlaşmazlığın sona ermesi, toplumsal gelişme sözü vermişti... Bugün İsraillilerin güvenini kaybetmiş ve koalisyonu çökmüştü. Fakat herkesi şaşkına çevirerek erken seçimlerde aday olur (bu başvuru yalnızca başbakanlık makamı üzerine yapılmaktadır; vekil sandalyeleri hakkında değildir).

Araştırmalara göre popülaritesi baş döndürücü bir şekilde düşerken İntifada devam eder. Kendisinin yeniden seçilmesini sağlayacak bir anlaşmayı Filistinlilerden almaya inatla çalışmaktadır.

Değişik nedenlerle Clinton da bu anlaşmanın sonuçlanmasını istemektedir: Clinton, Beyaz Saray'ı terk etmeye hazırlanırken can alıcı bir darbeyle görevi bırakmayı istemektedir.

23 Aralık 2000'de anlaşmazlığın çözümü üzerine kendi "parametrelerini" sunmak amacıyla iki tarafı bir araya getirir. Gerek kontrollerine geçecek toprakların genişliği, gerekse Ürdün vadisinde egemenlik sorunuyla ilgili olarak Filistinlilerin lehine hafif bir gelişme vardır. Fakat Kudüs'le ilgili bu öneriler -özellikle de Cami-

lerin Meydanı'nın yükseldiği tepenin bölünmesi- Filistinliler tarafından kabul edilmeyecektir; ayrıca mültecilere geri dönüş hakkı fikri neredeyse tamamen terk edilmiştir. Özetle, genel olarak Amerikan önerileri İsrail'in taleplerine yakındır.

Önemli noktalar konusunda Clinton, *"yapıcı belirsizlik"* olarak tanımladığı anlaşmazlığı muhafaza eder ve bu, Arafat'a şu yorumu yaptırır: *"Yine belirsizlik mi! Ama zaten bize Oslo'da darbe indirdiler. Daha güçlü olan taraf belirsizliği benimsetti ve tüm süreç boyunca bunu istismar etti. Bu sisin yerine biz açıklık istiyoruz [...]. Böyle bir planın başarısı ayrıntılara bağlıdır. Halbuki bu, özellikle İsrail'e bırakılması gerekenler ya da karşılığında alınacaklar konusunda hiçbir belirsizliği giderecek bir şey sunmuyor."* Arafat aynı zamanda Doğu Kudüs'te Arap ve Yahudi bölgelerinin tam çizgisini ve bitişikliklerinin kentin içinde ve Batı Şeria'nın geri kalanıyla beraber nasıl sağlanacağını bilmek ister.

Bir anlaşmaya varmak amacıyla son bir müzakere çabası Sina'daki Taba'da 21 Ocak 2001'de, yani İsrail'deki seçimlerden iki hafta önce başlar. Amerika Birleşik Devletleri burada yoktur: Beyaz Saray'da Clinton yerini George W Bush'a bırakmıştır ve o da (şimdilik...) Yakındoğu'yla ilgilenmemektedir; geçici olarak yerini Avrupalılara bırakmaktadır. Barak'ın popülerliği en alt seviyelerdedir. Yalnızca Arafat'la bir anlaşma, çerçeve anlaşması bile olabilir, onu kurtarabilir. Fakat Barak'ın durumundan haberdar olan Filistin lideri, Camp David'e ihanet etmiş, Filistin Yönetimi'ne karşı inatla mücadeleyi sürdüren ve Filistin Yönetimi'nin başkanının değerini düşürmeye çabalayan Barak'a yardım etmek istemez.

Zaten Barak nasıl olup da bir haftada bir barış anlaşması koparmayı hayal etmektedir?[18]

Müzakereler altı gün sürecektir. Müzakerelerin başlamasından itibaren Ebu Ala, Şlomo Ben Ami'nin önerdiği gibi tartışmanın temeline Clinton parametrelerini almayı reddeder. Ortak kapanış deklarasyonu *"tüm konularda gelişmeleri"* belirtirken *"şartlar"* ve *"zamanın baskıları"* yüzünden anlaşmaya varılamadığını belirtir. İki taraf da *"anlaşmaya hiç bu kadar yakın olmadıklarını"* açıklarlar. Bununla birlikte bu gelişmelerle ilgili hiçbir ayrıntı verilmemiştir.

Aynı gün Davos Dünya Ekonomik Forumu'nda tüm dünyadan iş, siyaset ve basından üç bin kişinin önünde Yaser Arafat sokaktaki durumun bir bilançosunu çıkartır. Sert bir şekilde İsrail'in kendi halkına karşı uyguladığı *"barbar savaşı"* ve *"faşist askeri taarruzu"* kınar. Barak hükümetini *"Filistin halkına karşı yasadışı ve insani olmayan bir savaş"* yapmakla *"ve korkunç savaş suçları işlemiş olmakla [...]"* itham eder. *"İsrail ordusu bize karşı uranyumu azaltılmış silahlar kullanıyor. İsrail kadınlara ve çocuklara karşı bir savaş yürütüyor. Hiçbir İsrailli çocuğun bir gün bile olsa Filistinli çocukların şimdi yaşadıkları baskı ve fetih koşullarında yaşamalarını istemem. [...] İsrail bizim ekonomimizi boğuyor, çiftçilerimizin meyve ağaçlarını köklerinden söküyor. [...] İsrail bizi toplu cezalara çarptırıyor. Toplu cezalar uygulamaktan daha korkunç bir siyaset şimdiye kadar gördük mü?"* Çok sinirlenen Barak, Filistin lideriyle Stock-

[18] İsrail-Arap sorunu uzmanı Bar-Ilan Üniversitesi'nden İsrailli Menahem Klein, Taba uzlaşmasından birkaç ay sonra Barak'ın kendisine *"bu müzakerelere bir anlaşma yapmak için değil, yalnızca Yaser Arafat'ın gerçek yüzünü göstermek için giriştiğini"* söylediğini açıklamıştı.

holm'de öngörülen bir görüşmeyi iptal eder. Fakat seçimden birkaç gün önce *Ha'aretz*'de[19] yayınlanan uzun bir röportajda, Camp David'de kendisine göre barışın düşmanı olarak tanımladığı Arafat'ın maskesini düşürmek istediğini kabul edecektir: *"Onların kültüründe uzlaşma yoktur. Bu, Batılı bir kavram"* diye yorumda bulunacaktır. Oslo'nun açıkça bir uzlaşma olduğundan bahseden gazetecinin zımni suç ortaklığıyla beraber Barak sözlerini şöyle sonuçlandıracaktır: *"Sola [barış kampının eşanlamlısı olan] rakibimizin doğasını gösterdik! [...] Filistinliler her zaman aşama aşama [İsrail'in aşamalarla lağvedilmesini hedefleyen] eski bir plan kavramına takılı kalırlar."*

Arafat ve Filistin Yönetimi karşıtı bu kampanya Barak'a yönelecektir: Şiddetli olarak Büyük İsrail ya da sorunda kaba güç kullanılmasının yandaşları olmayan pek çok İsrailli, Şaron için oy kullanacaktır. Çünkü eğer Arafat, Barak'ın anlattığı gibiyse Filistinlilere karşı sertliğiyle ünlü ve *"teröristlere iyi bir ders"* verme isteğini hiçbir zaman gizlememiş olan Şaron'u seçmek daha iyi değil midir?

6 Şubat 2001'de Ariel Şaron seçimleri oyların % 62,4'ünü alarak kazanır. Oyların % 37,6'sını alan Ehud Barak acı bir sahne bırakır: Filistinlilerle silahlı karşılaşma, derin bir ekonomik kriz, parçalanmış bir toplum, yıkıma uğramış İşçi Partisi. Dahası, Barak'ın yaymaya bu denli katkıda bulunduğu komşu Filistinlilere karşı -özellikle Arafat'a karşı- kin hissi.

---

2 Şubat 2001.

18. BÖLÜM

Yüzleşme

Barak hükümetinin barış taraftarı kampta yarattığı zararların tam olarak farkında olmayan Arafat, yakınlarına İsraillilerin müzakerelere son verecek aşırılık yanlısı birini seçeceklerini düşünmemeleri gerektiğini belirtir. Seçimlerden hemen önce Knesset'teki Arap delege Azmi Bişara'ya en kötüsünü düşünerek ve dalga geçerek şunu söyleyecektir: *"Eğer Şaron seçilirse, ona iki yıl katlanılır!"* Bu görünüşteki iyimserliğine rağmen Arafat, 20 Ocak 2001'de Gazze'de bir araya gelen FKÖ Yürütme Komitesi toplantısında, zaferi durumunda Şaron'un Filistin özerk topraklarını ele geçirmeye çalışmasına hazırlıklı olunması gerektiğinin altını çizer...

6 Şubat akşamı Arafat ve yakın işbirlikçileri İsrail televizyonundan Şaron'un zaferini öğrenirler. Ertesi gün Filistin lideri, *"İsrail halkının seçimine"* saygı duyduğunu ve *"barış sürecinin devamını"* umduğunu belirtir ve.

"Önemli olan art arda gelen İsrail hükümetleri tarafından imzalanan anlaşmalara saygı duyulmasıdır" açıklamasında bulunur; ama kendisine Şaron'un Oslo Anlaşmaları'nı *"İsrail için ölümcül bir tehlike"* olarak tanımladığı hatırlatılır. Fakat sözlerinde Arafat'tan daha özgür olan Kültür ve Enformasyon Bakanı Yaser Abdu Rabbuh kalpten haykırmaktadır: *"Lübnan işgalinin mimarı, Sabra ve Şatila Filistin kamplarındaki 1982 yılındaki katliamların sorumlusuyla müzakere etmek imkânsız"* demektedir. *"[...] Şaron'un projeleri savaşa ve yeni yasadışı yerleşimlere götürüyor. Filistinlilere karşı davranışı ırkçıdır; siyasal programı ise barış sürecini sonlandıracaktır.*

Seçimlerden sonra Arafat'la yaptığı ilk telefon görüşmesi sırasında Şaron, *"barışa doğru ilerlemenin"* kendisi için uygun olduğunu belirtecektir ve Törje Roed Larsen, yeni başbakanın kendisine Arafat'la görüşme niyetinden bahsedecektir. Ama bu görüşme hiçbir zaman gerçekleşmeyecektir.

Aslında ilk haftalar boyunca Şaron'un tutumu ılımlıdır: İşçi Partisi ve lideri Nobel Barış Ödüllü Şimon Peres'i ulusal birlik koalisyon hükümetine girmeye ikna etmek istemektedir. Bir kez İşçi Partililer koalisyonla sımsıkı bağlandılar mı Şaron planlarını -ve özellikle işgal altındaki topraklarda yerleşimlerini artırmak, Oslo Anlaşmaları'nı sarsmak, Filistin Yönetimi'ni yıkmak ve Arafat'ı siyasal sahneden silmek gibi- uygulayabilecektir.

Başbakan, Peres'in hükümetteki varlığının uluslararası alanda özellikle görev süresinin bu kritik ilk dönemlerinde tek başına sahip olamayacağı bir prestij sağlayacağına ikna olmuştur. Bu yüzden İşçi Partililere iki önemli (ama gerçekte pek az etkisi olan) makam verir:

Peres dışişleri bakanı ve Ben Eliezer savunma bakanı olurlar. Parlamentodaki muhalefet çok kırılgan olduğundan Şaron için yol açıktır: 7 Mart 2001'de Knesset, İşçi Partililerin de bulundukları yeni hükümeti büyük bir çoğunlukla atar.

Eğer Arafat'ı siyasi sahneden silebilirse Filistinlilerle müzakerelerin de daha kolaylaşacağına inanmış olan İsrail başbakanı hiç durmak bilmeyen ve kötü noktalara ulaşacak olan bir Yaser Arafat karşıtı kampanya başlatır. Bu kampanyada kendisine ordunun Genelkurmay Başkanı Şaul Mofaz gibi üst düzey subaylar da katılacaklardır. Mofaz, İsrail başbakanından ilham aldığı bir konuşmasında Arafat'ı suçlayarak, *"Filistin Yönetimi'ni terörist bir varlık"* olarak tanımlayacaktır.

Bütün bunların yanında Şaron, yeni Amerikan yönetimini baştan çıkartmaya çalışacaktır. Ocak ayında başa geçen yeni Amerikan başkanı George W. Bush ile 20 Mart 2001'de ilk defa görüşür. Görüşme sıcak bir ortamda geçer: Bu iki adamın ortak noktaları vardır ve birbirlerine değer verirler. Şaron, Arafat'ın *"terörizmin anahtarı"* olduğunu ve ondan kurtulmak gerektiğini konuşmasının arasına sıkıştırmakta hiçbir sakınca görmeyecektir. Birkaç gün sonra, Bush, Arafat'ı *"Filistinlilerin anlayacağı bir şekilde şiddeti ve teröristleri yüksek sesle ve açıkça kınamasını, terörist eylemlerin sorumlularını yakalamasını"* söylemek için arar. Bu konuşmada Arafat hakkındaki İsrail tezinin izleri görülmektedir. İsrail tezine göre Arafat ikili bir oyun oynamakta ve tüm dünyaya barış mesajları gönderirken gerçekte kendi halkını düşmana karşı doldurmaktadır.

Tüm düşmanlığına rağmen Şaron, Filistinlilerle gizli müzakerelerden vazgeçmemiştir. Bu müzakereleri yü-

rütmekle sorumlu olan kişi oğlu Omri'dir. Omri bu konuda seçimden de önce bir rol oynamıştır.[1] Beş kez Arafat'ın yanına gelecektir. Ve her ne kadar bu ziyaretlerde Omri'nin yanında Şin Bet'in şefi Avi Dichter gibi üst düzey bir yetkili de bulunsa da bu görüşmelerin neredeyse hepsi baş başa gerçekleşmiştir.

İlk görüşme Nisan 2001'de Ramallah'da gerçekleşir. Omri o gün babasının hep dik kafalılıkla yapmayı reddettiği şeyi, yani Arafat'ın elini sıkıp sıkmadığını anlatmamıştır.[2] Fakat İntifada'nın on iki ayının bitiminde Şaron'un oğlu *Ha'aretz*'e şöyle bir röportaj verecektir: *"Her ne kadar kullandığı bazı araçları beğenmesem de Filistin hayaline otuz yıl boyunca rehberlik etmiş, bu hayali sırtında taşımış ve gerçekleştirebilmek için savaşmış olan Arafat'a saygı duymamazlık edemiyorum. Çok sevimli, dinlemeye ve kendini ifade etmeye hazır bir adam izlenimi edindim. Beni sıcak bir şekilde karşıladı, gerçekten çok iyi karşıladı. Benimle kalbinin derinliklerinden konuşmuş gibi gözüktü.*

Ağustos 2002'de babasının Tapınak Dağı'ndaki gezintisi konusunda aynı fikirde olmadığını ve hatta onu engellemeye çalıştığını söyleyecektir...[3]

Seçim akşamı Arafat'ın masasının üzerinde danışmanı ve çok güvendiği Muhammed Rachid'in Ariel Şaron'un oğlu Omri ile Viyana'daki görüşmesiyle ilgili olarak hazırladığı bir rapor durmaktaydı. Omri Şaron, Rachid'den topraklarda sükûnetin sağlanmasını istemiş ve seçim deklarasyonlarının aksine babasının bir anlaşmaya varmak için müzakerelere yeniden başlamaya çabalayacağını, fakat bunun ancak ortalık sakinleşirse gerçekleşebileceğini belirtmişti.

Arafat'ın çevresinden bir kaynağa göre Filistin lideri Omri'yi kucaklamıştır. *The Guardian*, 16 Ağustos 2002.

Şaron'la beraber İntifada'nın bastırılması çok daha sert bir hal alır: Özerk bölgelere akınlar artar. Uçaklar ve tanklar saldırılara yanıt verirler. Bu saldırılar -ister İslamcılar, ister milliyetçiler ya da sol örgütler tarafından yapılmış olsun, ister İsrail'de ya da Filistin topraklarında olsun, ister kurbanlar siviller, askerler ya da kolonlar olsun- yalnızca Arafat tarafından düzenlenen terörist eylemler olarak tanımlanır.

Filistin lideri için İntifada'nın yönetimi zordur. Başkaldırının başlamasından yedi ay sonra *Guardian*'dan[4] David Hearst'e verdiği bir röportajda, *"Her gün cenazelere katılan bir halkı kim yönetebilir?"* diye sorar ve ardından düzenli birliklerinin savaşa katılmadıklarını hatırlatır. El-Fetih'in liderleriyle sürekli bağlantı halinde olan Filistin lideri, parolasını -Şaron'un ümit ettiği gidişatı yaratmamak- muhafaza eder ve İsrail sınırları içinde sivillere dokunulmaması talimatına uyulmasını sağlamaya çalışır.[5] Benzer şekilde İsrail-Amerikan baskılarının sonunda Arafat, Nisan ayı sonunda -el-Fetih'ten çıkan halk direniş komitelerinin üyeleri tarafından tam olarak uyulmayacak olan- Gazze Şeridi'nden sınırdaki yerleşimlere yapılan ölümcül saldırıları kesmeleri çağrısında bulunur. Bütün bunların yanında sivil halkı korumak için Filistin topraklarına uluslararası bir kuvvetin gönderilmesini ister. Amman'da Arap ülkeleri zirvesi sırasında da bu doğrultuda istekte bulunur ve bu fırsatı

---

30 Nisan 2001 tarihli *Guardian* gazetesi.

Böylece Arafat'ın aklına Filistin yönetimi ya da kendisi tarafından imzalanan saldırıları kınama yazıları yayınlamak gelecektir.

Filistin kentlerinin abluka altına alınmasını kınamak amacıyla kullanır. Arap liderlere, *"Bulunduğumuz bu zor durumda tek umudumuz sizsiniz"* diye konuşur.

Bu zirve Suriye-Filistin yakınlaşmasını sağlamlaştırmak için iyi bir fırsattır Filistinliler, İntifada'nın sürdürülmesi çağrısında bulunurlar, ki bu çağrı Arafat'a göre tüm Filistin halkı tarafından paylaşılan bir dilektir. Başar Esad, konuşmasında Filistin Yönetimi'nin başkanına seslenecek, O'na desteğini belirtecek ve geçmişten şöyle bahsedecektir: *"Geçmişte yaşananlar geçmişe aittirler. Biz geçmişte yaşamıyoruz, ama geçmişten yararlı dersleri de çıkartıyoruz.*

Fakat topraklardaki durum gittikçe kötüleşmektedir ve Arafat, Filistin halkına azıcık da olsa bir yardımı dokunabilecek plana yapışır. Böylece İsrail ile Filistinlileri müzakere masasına oturtmaya çabalayan Ürdün-Mısır barış projesini (Nisan 2001) destekler. Bu inisiyatif kendi amaçlarının sahada gerçekleşmekte olduğunu gören Şaron'un ilgisini çekmez: Filistin direnişi güç tarafından bastırılmakla tehdit edilmekte değil midir? Mart ayında bir üst düzey İsrail askeri,[6] *"Terörün birkaç hafta içinde önüne geçilecektir"* derken *Ha'aretz* gazetesi, Şaron'un *"Yaser Arafat'a kayıtsız şartsız teslim olmayı dayatmaya"* kararlı olduğunu ilan etmektedir.[7]

Filistin Yönetimi lideri müzakerelerin tekrar başlaması için törenle çağrı yapar. Fakat Şaron açısından müzakereler benimsenmesi imkânsız olan ateşkesle yakından ilgilidir.

Yediot Ahronot, 30 Mart 2001.
Ha'aretz, 15 Nisan 2001.

Nisan ayı başında Arafat, Beyaz Saray'a doğrudan hitap eder ve müzakerelerin yeniden başlaması için desteğini belirtir. Halbuki Bush, Şaron'un dilinden konuşmaktadır: Şiddet devam ettiği sürece müzakere yoktur. Ayrıca Bush, Arafat'la görüşmekten kaçınacak ve görüşme işini Dışişleri Bakanı Colin Powell'a bırakacaktır. Arafat, Colin Powell'a, *"Bana şiddeti durdurmaktan bahsediyorsunuz. Bunu, bu şiddeti yapanlardan değil mağdurdan talep ediyorsunuz"* diyecektir ve ona, Filistinli kurbanların sayılarını, harap edilen binaları ve terk edilen alanları hatırlatacaktır. Ayrıca Yönetim'in memurlarının -güvenlik güçleri de dahil olmak üzere- maaşlarını ödeyemediğini de ekleyecektir.

"Arafat Dosyası"

Diplomatik açıdan Şaron yıkım çalışmalarına devam eder: Mossad, Şin Bet ve askeri istihbarat uzmanlarının hazırladıkları "Arafat dosyası" ile dolaşır. Bu dosya İsrail başbakanının çevresine göre, kaydedilmiş telefon kayıtlarından alıntılar, iç tartışmalarda edilen sözler ya da Arafat'ın *"terörizm müptelası"* olduğunu kanıtlayan kasetler içermektedir. Şaron'un ziyaretlerinden büyük bir bölümü, özellikle de Batı ülkelerindekiler, özel olarak Filistin Yönetimi'nin başkanını kınamaya yöneliktir ve bu durum muhataplarını rahatsız edecektir. Temmuz 2001'de Chirac, İsrail başbakanını Arafat'ın *"zayıf bir hale gelmesinin"* tehlikeleri konusunda uyarır.

Bunun aksine İsrail'de mevcut durum Arafat'ı değerden düşürmek değil, ama daha çok O'nu ortadan kaldırmak üzerinedir: İsrail sağı seferber olur ve ölüm çağrısı kampanyası düzenler. Elektrik kulelerinin üzerinde

Tel Aviv-Kudüs otoyolu boyunca Arafat'ın fotoğrafları üzerinde *"Gülen yüzlü ve katil"* yorumları bulunurken, Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ndeki Yahudi Yerleşimler Konseyi açıkça kamuya *"Arafat'ı öldürme"* davetinde bulunur. Askeri düzen ise yurtdışı ziyaretlerinden birini fırsat olarak kullanıp O'nu tahliye edip etmeme üzerinde düşünür... Uzun bir tartışmadan sonra Arafat'ın yerine geçecek *"şu anda daha iyi bir muhatap"* olmadığı için en sonunda tahliye etmeme kararı alınmıştır. Fakat Şaron'un fikirlerini tamı tamına yansıtan bir gazeteci *Ma'ariv*'de şöyle yazar: *"Arafat orada olduğu sürece sakin bir gün olmayacaktır. O'ndan kurtulmamız gerek."* İşçi Partili Savunma Bakanı Benyamin Ben Eliezer ise, tarihe gönderme yaparak şöyle der: *"Arafat tarihi rolünü tamamlamıştır."*

Şin Bet tarafından Ekim 2000'de Ehud Barak için, ondan sonra gelen Ariel Şaron'a verilen bir belgeden alıntı yaparak 6 Temmuz 2001 tarihli *Ma'ariv* gazetesinin haftalık eki şu başlığı taşır: *"Arafat ulusal güvenlik bakımından ciddi bir tehlikedir; O'nun yok olmasının yaratacağı tehlikeler varlığının sunduğu tehlikelerden daha azdır."* Bu rapor "Arafat kâr mı yoksa yük mü?" başlığını taşımaktadır. Filistin lideri lehine beş fikir sıralanmıştır. Bu fikirler çerçevesinde Filistin lideri vazgeçilemez bir muhatap ve zor kararlar alabilecek tek kişi olarak sunulur. Diğer on yedi madde ise O'nu kınar: İsrail'in varlığını *"içselleştirmemiştir"*; mantıksız kararlar alma riski vardır; entegre olmayacaktır; kalleştir vb.

Öyleyse Şaron neden Arafat'ı tahliye etmemektedir? Bunun ilk sebebi, eğer Filistin liderine dokunulursa tüm bölgenin kaosa sürükleneceğinden endişelenen ve O'nun güvenliğini şart koşan Bush'tur. Aynı zamanda Peres'in

tutumu da önemlidir: Peres, eğer İsrail, Arafat'ı tahliye ederse ya da Filistin Yönetimi'nin lideri öldürülürse hükümetten çekileceğinin duyulmasını sağlamıştı. Eğer Peres istifa ederse, büyük ihtimalle diğer İşçi Partili bakanlar da hükümetten ayrılacaklardır ve bu, koalisyon hükümetinin düşüşünü getirecektir. Şaron'un Peres ve Arafat arasında bir görüşmeye yetki vermesi için 26 Eylül'ü beklemek gerekecektir: Ateşkes, ablukanın kaldırılması ve diğer sıcak konulardan bahsedilecek; ama bu görüşme sonrasında hiçbir somut gelişme olmayacaktır.

Hayal kırıklığına uğrayan Yaser Arafat, Batılı bir diplomata *"Şaron kendi dışişleri bakanıyla dalga geçiyor"* diye bir açıklamada bulunacaktır.

Peres aslında güçsüzdür: Arafat'la görüşmesinden birkaç gün sonra *Yediot Ahronot* gazetesindeki bir röportajında, askeri establishment'ı yalnızca birkaç gün süren ateşkesi sabote etmekle suçlayacak ve Genelkurmay Başkan Yardımcısı General Moşe Yaalon'un Arafat'ı öldürmeye çabaladığını da belirtecektir. Fakat *Ha'aretz*'deki bir röportaj sırasında aşırılık yanlısı İç Güvenlik Bakanı Ouzi Landau, neden dışişleri bakanının Arafat'ı desteklediğini sorduğunda Peres şöyle yanıt verecektir: *"Bizler Arafat'ın ahlaksız, savaş suçlusu ve terörist olarak sunulmasını istemiyoruz. O'na Filistin Yönetimi'nin seçilmiş lideri ve orada olup bitenin sorumlusu olarak davranıyoruz. Terörist saldırıları durdurmaya yükümlü olduğu için O'nu sorumlu olarak kabul etmek O'nun değer yitirmesini sağlamaktan daha iyidir."*[8]

Şaron hükümetinde böyle ifadelerde bulunan tek kişinin Peres olduğunun altını çizelim.

Yavaş yavaş tüm Filistin halkı hedef alınır. Shass Partisi üyesi Şlomo Benizri, 30 Mayıs 2001'de Bakanlar Konseyi'nde şöyle konuşacaktır: *"Filistin halkı canidir ve kana susamıştır. Onlar terörist bir halktır."* Hatta her zaman ılımlı ve barış yanlısı olarak tanımlanan İşçi Partisi temsilcisi ve Knesset eski başkanı Avraham Burg şöyle diyecektir: *"Filistinliler insani olmayan komşulardır. İnsan, kızının içlerinden biriyle evlendiğini görmekten çok korkar."* Barak da bu yerine kampanyasına katılır ve şöyle der: *"Arafat, Filistin'in [Gazze ve Batı Şeria'daki] egemenliğiyle ilgilenmiyor. Tek ilgilendiği şey 1948'deki 'zarar'ı tamir etmek ve İsrail devletini yok etmektir.* Aralık 2001'de Afoula'daki bir konuşma sırasında Arafat'ı *"bu terörist lideri, Yahudi halkının burada ahlaki ve meşru yaşama hakkını tanımamakla"* suçlar. Ve *New York Review of Books*'ta[9] yayınlanan bir röportajda Arap kültürünü eleştirir. Ona göre Arap kültürü *"Yalanı besler: Gerçek onların kültüründe yer almaz"*

Bu karalamalar *Ma'ariv*'in haftalık eki *Assakim*'in, Arafat'ı 2001 yılında, İsrail ekonomisini en çok etkileyen on kişinin arasından (işadamları ve devlet adamları) biri olarak seçmesini engellemeyecektir. İlk kez bir yabancı listenin başında yer almaktadır. Bu onurun sebebi aslında basittir: İntifada ülkenin ekonomisi üzerinde felaket sonuçları doğurmuştur.

Joschka'dan İyi Bir Nasihat

Arafat, her ne kadar el-Fetih'in askeri etkinliğine engel olmaya çabalasa da, her iki kampta da şiddet yoğunlaşır.

New York Review of Books, 20 Mayıs 2002.

Mayıs 2001 başında Filistin liderinin direnişin aşırı askerileştirilmesinden endişe ettiği için dağıtmak istediği halk direniş komitelerinde bir başkaldırı patlak verir. Bu komitelerin beş liderinden biri şöyle konuşur: *"Her ne kadar diplomatik baskıları anlıyor olsak da hiç kimse bizim kendimizi savunmamızı engelleyemeyecektir. Kolonlar bilmelidirler ki bizim topraklarımıza yerleşmelerinin bir bedeli vardır."*

Haziran ayında yapılan bir araştırma Filistinlilerin % 78'inin İntifada'nın devamını savunduklarını, % 72'sinin İntifada'ya kolonizasyonun donması karşılığında bile son vermeyi reddettiklerini ortaya koyar. Bu araştırmaya göre kendisine soru yöneltilen kişilerin % 58'i Arafat'ı desteklemektedirler; halbuki Eylül 2000'de, yani İntifada'dan önce kendisine destek % 45'tir.

Arafat şiddetin önünde güçsüzdür. 18 Mayıs 2001'de Tel-Aviv'in kuzeyinde Netanya'da Hamas'ın kanlı bir saldırısı 6 ölü ve yüz kadar yaralıya neden olur ve bu saldırı hemen ardından özerk topraklarda verilen bir yanıta neden olacaktır (12 ölü ve onlarca yaralı). Bu çatışmada ilk olarak İsrail, Filistin polisinin Nablus'taki genel merkezini yok etmek ve Filistin Yönetimi'nin Ramallah'daki güvenlik servislerine saldırmak için F-16'lar kullanır. Bu yeni saldırı ve İsrail misillemelerinin şiddeti Arafat'ı uluslararası bir müdahaleden yana dokunaklı bir çağrıda bulunmaya iter.

21 Mayıs'ta New York'ta Mitchell Komisyonu, İntifada'nın nedenleri hakkındaki son raporunu açıklar ve imzalanan anlaşmalara uyulması ve her türlü şiddetin *"derhal ve koşulsuz olarak durması"* çağrısı yapılır. Rapor, Filistin Yönetimi'nden *"açıkça ve somut eylemlerle terörizmin kabul edilemez ve kınanır"* olduğunu belirt-

mesini ve İsrail hükümetinden de *"her tür kolonizasyon eylemini dondurmasını ve ordusunun silahsız göstericilere karşı her tür öldürücü yöntemden vazgeçmesini [dikkat etmesini], ablukayı [kaldırmasını] ve Filistin Yönetimi'ne farklı vergilerden doğan miktarları [aktarmasını]"* şart koşar. İsrail ordusu, *"28 Eylül 2000'den önce tuttuğu mevzilerden geri çekilmeyi düşünmelidir"*

Bir hafta sonra bir felaket meydana gelecektir: Tel-Aviv plajında bir diskoteğin önünde Hamas tarafından üstlenilen bir intihar saldırısı 20 ölü ve onlarca yaralıya neden olacaktır. Kurbanların çoğunluğunu Rusya'dan gelen gençler oluşturmaktadır. İntifada'nın başlangıcından itibaren bu en ölümcül saldırıdır.

Ertesi gün Alman Dışişleri Bakanı Joschka Fischer, Yakındoğu'ya yaptığı resmi ziyarette Arafat'la Ramallah'daki genel merkezinde görüşür. O'na açık ve sert bir şekilde saldırıyı kınaması ve bir ateşkes ilan etmesi amacıyla baskı yapar: Ona göre her ne pahasına olursa olsun büyük çaplı misillemelerden kaçınılınalı ve özerk bölgelerin İsrail tarafından işgali engellenmelidir. Arafat da onunla aynı fikirdedir. Ama her ne kadar intihar saldırılarının İsrail'de başta olan aşırılıkçıların işine yaradığını bilse de aynı zamanda ablukalar yüzünden aç kalan ve korkunç bir ekonomik kriz yaşayan halkın intikam alma hayalinin de engellenemeyeceğini bilmektedir. Joschka Fischer ise ısrar eder: *"Bugün sizin tarafınızdan yayınlanacak tek anlamlı bir bildiri, öngörülemez sonuçlar doğuracak bir süreci durdurabilir.*

Öğle saatlerinde Filistin Yönetimi'nin başkanı bir bildiri yayınlar: *"Resmi bir bildiriyle Tel-Aviv'de geçen akşam meydana gelen bombalı saldırıyı kınadık. Sivillere karşı yapılan bu trajik saldırıyı diğer İsrailli ya da Filis-*

tinli sivillerin ölmesine neden olan saldırıları kınadığım gibi kınadığımı tekrarlıyorum. Bizim halkımızın ve İsrail halkının kanının dökülmesini durdurmak için çabalıyoruz ve çabalamaya devam edeceğiz. Müzakere masasına oturmak, Mitchell raporunu ve Ürdün-Mısır inisiyatifini uygulamaya yönelik ortak çabalar aracılığıyla acil, koşulsuz, gerçek ve etkili bir mütareke oluşturmak için elimizden geleni yapacağız.

Ertesi gün Joschka Fischer'le ikinci bir görüşme sonrasında Arafat tüm sorumlulara askeri harekâtları durdurma, saldırıları engelleme ve İsrail ordusuyla potansiyel sürtüşme noktalarından uzak durma emri verir. Benzer talimatlar, İntifada ulusal yönetiminin toplantılarına katılan Hamas ve İslami Cihad liderlerinin aracılığıyla Hamas ve İslami Cihad militanlarına da verilir. Başlıca iki Filistinli kol, el-Aksa Şehitleri Tugayları (el-Fetih) ve İzzeddin el-Kassam (Hamas), *"1948'de işgal edilen topraklarda [İsrail] askeri harekâtları durdurma"* sözü veren ortak bir deklarasyon yayınlarlar. Buna karşılık işgal altındaki Filistin topraklarında silahlı direnişi durdurmak söz konusu bile olamaz. İslami Cihad ve Halkçı Cephe bu deklarasyonu onaylarlar. İntifada koordinasyon komitesi yöneticilerinden biri ise şöyle bir öngörüde bulunacaktır: *"Yaser Arafat harekâtlara ara verilmesi emri verip askeri eylemlerde ciddi bir düşüşü sağlayabilir; fakat eğer bu ateşkes, müzakereleri tekrar başlatmak için kullanılmazsa bu sakinliği uzun süre koruyamaz. Çok basitçe bizler Oslo Anlaşmaları'nın uygulanmasını talep ediyoruz.*

CIA Başkanı George Tenet bölgeye ateşkesi desteklemek, Arafat ve Şaron'la birlikte Mitchell planından esinlenen bir plan hazırlaması için gönderilir. Bu plan

asıl olarak askeri alanla ilgilidir ve ne kolonizasyonun donmasından ne de ablukanın kaldırılmasından bahseder. Çatışmanın sebebi hakkında, yani işgal konusunda tek kelime bile edilmez. Ve Arafat, Tenet'yi Filistin Yönetimi'ni kabul ettiğini ilan etmeye zorlar. Şaron tarafından reddedilecektir.

Arafat'ın emriyle İslamist militanlar tutuklanırlar. Filistin lideri aynı zamanda Kudüs'ün güneyinde 1967'de işgal edilen topraklarda kurulan ve İsrail'e ilhak edilen, oturulan bir semt olan Guilo üzerindeki ateşin durdurulmasını kabul ettirmeyi başarır. El-Fetih'in içinden ve dışından gelen eleştirilere rağmen Tel-Aviv'deki diskotek saldırısından sorumlu kamikazenin onuruna düzenlenecek Kalkiya'daki anma törenini de başka şeylerin yanında engeller.

Fakat ateşkes uzun sürmez: Terörist saldırılar ve İsrailli karşı saldırılar arasında şiddet döngüsü tekrar başlar. 31 Temmuz'da Apaçe helikopterlerinden atılan roketler Nablus'ta 8 ölüye neden olur ve bunların 2'si Hamas yöneticileridir. 9 Ağustos'ta bir intihar saldırısı Kudüs'teki bir pizza lokantasını 18 ölüye sebep olarak yok eder. Arafat, Filistin Yönetimi adına saldırıyı kınar ve İsrail'i ortak bir genel ateşkes deklarasyonu imzalamaya çağırır.

27 Ağustos'ta Şaron tarafından yeni bir adım atılır: İsrail ordusu Ramallah'daki bürosunda füze saldırısıyla öldürülen Ebu Ali Mustafa'nın ölümünü üstlenir.[10] Her

---

Altı hafta önce Ebu Ali Mustafa, 1969'dan beri sağ kolu olduğu George Habbaş'ın yerine Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nin genel sekreterliği görevine geçmişti. Pragmatik bir eğilimle Eylül 1999'da özerk bölgelere yerleşmek için Suriye'yi terk etmeyi seçmişti. 1968'den beri Filistin Ulusal Konseyi'nin üyesiydi.

ne kadar 9 Kasım 2000'den beri sivil ve asker olmak üzere 69 Filistinli yönetici öldürülmüş olsa da ilk defa İsrail böyle önemli bir kişiliği ortadan kaldırmaktadır. Bu da Şaron'un aynı kaderi Arafat için de ayırmış olduğu söylentilerini inanılır hale getirir. Filistin Yönetimi bu suçu kınar ve FHKC'nin askeri kanadı *"hızlı ve acılı"* bir karşı saldırı sözü verir. Halkçı Cephe'nin üyelerinden biri, bir İngiliz gazeteciye şunu ilan eder: *"Sessiz kalmayacağız. Şaron bu korkunç cinayetle İsrailli yöneticileri ölüme mahkûm etmiş oldu.*

Altı hafta sonra, 17 Ekim'de, İsrail Turizm Bakanı Rehavem Zeevi,[11] Kudüs'te bir otelde öldürülür. Saldırının hemen ardından FHKC saldırıyı üstlenir ve böylece Ebu Ali Mustafa'nın ölümünün *"intikamının"* alındığı açıklanır. Fakat Şaron'un gözünde harekâtın gerçek sorumlusu Yaser Arafat'tır: Filistin Yönetimi'yle tüm ilişkisini keser, kentlere ve köylere, özellikle Ramallah'a ciddi bir abluka dayatır ve Filistin liderinin Gazze Havaalanı'nı kullanmasını engellemeye karar verir.

Filistin Yönetimi, Rehavam Zeevi'nin suikastini kınar ve FHKC'nin askeri kolu Ebu Ali Mustafa Tugayları'nı yasadışı ilan eder.

Eylül ayında okulların açılması sırasında her iki liderin neredeyse simetrik olan tutumu durumun durdurulduğunu mükemmel bir şekilde gösterir: Gazze'de Chati mülteci kampındaki bir okulu ziyareti sırasında Arafat kara tahtaya, *"Filistin'in başkenti saygın Kudüs'e kadar hep beraber"* yazarken; Şaron İsrail'de bir ilkokulda çocuklara, *"Eretz İsrael [Filistin] bütünüyle bize aittir ve ebediyete kadar bizim kalacaktır"* demektedir.

Rehavam Zeevi aşırı sağda bilinen bir kişiydi ve Filistinlilerin vatanlarının dışına *"gönderilmelerini"* savunuyordu.

11 Eylül'de dünya şaşkın halde duman bulutu içinde Dünya Ticaret Merkezi'nin çöküşünün görüntüleriyle karşılaşır. Kısa sürede Arafat en açık şekilde kulelere ve Pentagon'a yapılan el-Kaide saldırılarını kınaması gerektiğini anlar: Gerçekten de *"hayal edilemez"* bu saldırıları *"bütünüyle kınar"* ve *"insanlık karşıtı suçlar"* olarak ilan eder. İsrail'in müttefikine karşı yapılan bu saldırı için sevinç gösterilerinin önlenmesi emrini verir; kurbanların ailelerine Filistin halkının taziyelerini iletir ve yaralıların yararına kan toplama kampanyası başlatır: Arafat'ın Gazze'de kan verme görüntüleri tüm dünyayı dolaşacaktır. Filistinli okul ve üniversiteler saygı duruşu yapmaya davet edilmişlerdir.

Arafat bu olayı, her ne kadar Arap ülkelerini terör karşıtı uluslararası ittifaka katma doğrultusunda çağrı yapmak amacıyla kullansa da Şaron bu olayı Filistinlilere saldırmak için bir fırsat olarak görür. Suçlamalarını sıralar: Arafat, İsrail'in Bin Ladini'dir. *"Araplar, Filistinliler, Afganistan'dan Lübnan'a uzanan kökten dinci terörizm: İşte dünyadaki terörün merkezi"* diyecek ve ardından da ekleyecektir: *"Terörist rejimler yok edilmelidir ve buna Filistin Yönetimi'nden başlanmalıdır."* Uluslararası dikkatin Amerika Birleşik Devletleri'ne çevrilmesini fırsat bilen Şaron, kuvvetlerini sahaya sürer: New York saldırılarından sekiz saat sonra ve hiçbir olay henüz kanıtlanmamış olsa da İsrail ordusu Batı Şeria'nın kuzeyinde Jenin'e girer ve kenti tamamen ablukaya alır. Dokuz gün boyunca, tanklar ve Apaçe helikopterleriyle askerler kentin 45.000 sakinine dehşet salacaklardır. Bu baskın -İntifada'nın başlangıcından beri en uzun ve en korkuncu- 14 ölü ve 200'den fazla yaralıya neden olacaktır. 400'e yakın bina hasar görecektir ve bu

binalardan onlarcası tamamen harap olmuştur. Hatta sokaklardan biri ciddi bir hava saldırısı yaşamış gibi gözükmektedir. 15 Eylül'de Savunma Bakanı İşçi Partili Ben Eliezer'in kendinden mutlu şu deklarasyonu duyurulur: *"Jenin'de on dört Filistinli öldürüldü ve dünya tek bir kelime fısıldamadı. Bu, Arafat için bir felakettir."* Filistin lideri durumu mükemmel bir şekilde değerlendirir: 16 Eylül günü Jenin hâlâ İsrail ordusunun elindeyken Arafat, başka İsrail saldırılarının gelmesi endişesiyle tek taraflı bir ateşkes ilan eder. Tüm kumandanlarına *"İsrail saldırısına karşı azami şekilde geri durma"* çağrısı yapar ve *"kendini müdafaa durumunda bile"* yanıt vermemeyi önerir. *"Şaron'a bu yeni durumu istismar etmesi için bahane verilmemelidir"* diye kapalı bir toplantıda konuşacaktır.

"Düşman Teröriste" Karşı "Aynı Uçak Gemisindeki Dost"

Her ne kadar Bin Ladin ile Filistin Yönetimi arasında bir bağlantı olmasa da 11 Eylül travması Amerika Birleşik Devletleri'nin Filistin politikasının sertleşmesine neden olur. Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı David Satterfield böylece İntifada'yı "planlı terörizm" olarak tanımlar ve sonrasında İsrail'deki ABD Büyükelçisi Dan Kurtzer, Arafat'ı aşırılıkçı gruplara karşı hareket etmeye zorlar ve güzel konuşmaların yetmeyeceğini ekler. Amerikan Başkan Yardımcısı Dick Cheney, Arafat ve FKÖ'yle ilişkilerin kesilmesine yandaş olduğunu açıklar ve Savunma Bakanı Yardımcısı Paul Wolfowitz, İsrail'in *"aynı uçak gemisinde bulunulan dost"* olduğunu ve Yaser Arafat'ın bir *"düşman terörist"* olduğunu belirtir.

Bununla birlikte Amerikan yönetimi İsrail'in yanında bir Filistin devletinin kurulmasının gerekliliğini de bilmektedir. 10 Kasım'da Birleşmiş Milletler Genel Meclisi'nin önünde Başkan George W Bush emin ve tanınan sınırlar içinde iki devletin bir arada barış içinde uluslararası kararlara uygun olarak yaşamasına taraftar olduğunu açıklar. Amerika Birleşik Devletleri'nin iki tarafı müzakere masasına oturtmak için her türlü çabayı göstereceğini belirterek şiddetin durdurulmasının, yapılması gereken *"ilk iş"* olduğunu hatırlatır. Bununla birlikte Bush, konuşması sırasında BM merkezinde bulunan Arafat'la görüşmekten kaçınacaktır. Arafat, Colin Powell'la görüşmekle yetinmek zorunda kalacaktır.

11 Kasım'da ise Genel Meclis önünde Filistin adına konuşmayı Arafat yapar.[12] Tek taraflı ateşkes ilan eder ve *"İsrail hükümetinin aksine"* bu ateşkesi desteklemek amacıyla elinden gelen her şeyi yapacağının altını çizer. *"Başkenti Kudüs olan bağımsız bir Filistin devletinin kurulması bir güvenlik supabı, bölgede ve dünyada istikrar için temel bir dayanak oluşturur"* diye ekler. Ardından da Yakındoğu'da barış sürecinin başarıya ulaşması için uluslararası vesayetin bir şart ve garanti olduğunu açıklar. *"Filistin halkı seçimini barıştan yana yaptı ve bu, geri döndürülemez stratejik bir seçimdir"* diyerek sözlerine son verir.

İsrail ordusunun akınları durmamıştır ve intihar saldırılarıyla karşı saldırı gelmekte gecikmez. Olaylar 1 Aralık'ta en üst noktasına ulaşır: Batı Kudüs'te Hamas'ın

---

Bu, O'nun bu forumdaki son konuşması olacaktır: Kısa süre sonra Ramallah'daki genel merkezinde kuşatılacaktır.

işçi mahallesine yaptığı saldırı 16 ölü ve onlarca yaralıya neden olur. Hemen ardından bu saldırı olağanüstü hal ilan eden Filistin Yönetimi tarafından kınanır. Fakat ertesi gün yeni bir saldırı Hayfa'da bir otobüsü vurur. Bu saldırı sonucunda 15 ölü ve önemli sayıda yaralı vardır. Hamas 23 Kasım'da, öldürülen şeflerinden biri olan Muhammed Ebu Hounoud'un intikamını almak istediğini açıklar. Arafat, Hamas ve İslami Cihad örgütünün 175 militanının tutuklanması yoluna gider. Aynı zamanda bu harekâtları düzenleyenleri kanundışı olarak ilan eder ve olağanüstü hali devam ettirir.

Amerikan tarafında ise Arafat bu suçların sorumlusu olarak belirlenir. *"Dehşete düşmüş"* olduğunu açıklayan Bush şöyle konuşur: *"Başkan Arafat ve Filistin Yönetimi şimdi her zamankinden daha fazla terörle savaşma kararlılığını -yalnızca kelimelerle değil eylemleriyle de- göstermelidirler."* Amerikan Savunma Bakanı Donald Rumsfeld ise Arafat'ın duruma hâkim olmadığını ve *"Filistin halkına hiç iyi bir şey getirmediğini"* belirtir. Tüm bu deklarasyonlar Şaron'a yeşil ışık yakmış gibi gözükmektedir. Böylelikle İsrail bölükleri Batı Şeria'da toplu bir kuşatma dayatır; Filistin vatandaşlarına karşı bir dizi cezalandırıcı ölçüyü, özellikle de kentler ve köyler arası her türlü hareketin yasaklanmasını ilan eder. Oturulan birçok mahalle bombardımana maruz kalır. 3 Aralık'ta zırhlılar Ramallah'da Arafat'ın genel merkezi Mukata'yı kuşatır ve işgal eder: Bu genel merkez içlerinde Arafat'ın bürosu, Ramallah bölgesi valisinin bürosu, Filistin güvenlik güçleri kumandanının bürosu ve hapishanenin bulunduğu 1 kilometrekarelik alanda yirmi kadar binadan oluşmaktadır.

Böylece Arafat için yeni bir dönem başlar: Yetmiş iki yaşındaki işgal altındaki halkın lideri, konutunda işgalci tarafından zorunlu olarak tutulmaktadır. Şaron'un kelimeleriyle genel merkezinde, *"evde tutulan bir mahkûm"* gibi hapsedilecektir. Hatta bir süreliğine yalnızca bürolarının bir katına kapatılacak ve burada İsrail ordusunun aşağılamalarına maruz kalacaktır. Bush konutta tutulma konusunda yorum yapmayı yararlı bulmaz; ama Şaron'un askeri taarruzunu *"İsrail'in kendini savunma hakkı"* adına onaylayacaktır: Batı Şeria'daki kentlerin çoğunda ve Gazze Şeridi'nde İsrail ordusu katliamlarını sürdürür ve kenti yakıp yıkar. F-16'lar hedef olarak Filistin liderinin gücünün sembollerini seçer ve onları bombalayarak yok eder: Başkanlık genel merkezi, Jenin ve Beytüllahim'deki polis merkezi, helikopter alanı, Gazze Uluslararası Havaalanı ve Yaser Arafat tarafından kullanılan Rus yapımı iki helikopter hedef olarak seçilmişlerdir.

4 Aralık 2001'de *Yediot Ahronot*'un askeri ilişkiler uzmanı Bakanlar Konseyi toplantısının ertesi günü şöyle yazar: *"İsrail devleti bir kişiye karşı -Yaser Arafat'a karşı- bir savaş açmıştır."* Şaron bakanlarına şöyle seslenmiştir: *"Bu savaş bize dayatıldı. Ya biz ya Arafat.* Kendi partisinde bile her zamanki gibi yalnız bırakılan Şimon Peres ise, *"Filistin Yönetimi'ni çökertmeye yönelik böyle bir çabayı"* kınar. Fakat kabinenin toplantısı sırasında Ariel Şaron, Arafat'ın her şeyin sorumlusu olduğunu ve İsrail'in *"suç"*larını ödemeleri gereken sorumluların peşinde olacağını tekrarlar. Böylece Arafat'ın Ramallah'ı terk etmesine izin verilmeyeceğini açıklar ve Filistin liderinin muhtemel bir tahliyesi tartışmasını tek-

rar başlatır; O'nun siyasal sahneden yok oluşunu sağlamanın İsrail'in yararına olacağını açıklar.

Arafat'ı ezmek isteyenlerin düşüncesi düşmanının gidiş yollarını çok iyi bilen Şin Bet'in eski şefi Şabtai Şavit tarafından açıkça belirtilecektir: *"Otuz küsur yıllık liderliği sırasında Yaser Arafat, ulusal ve uluslararası alanda gerçek başarılar elde etti. Dünyanın gözünde O, halkının içindeki farklı akımlar arasında birliği sağlayan bir liderdir. Nobel Barış Ödülü'nü almıştı ve yalnızca bir telefonla istediği devlet başkanıyla görüşme sağlayabilir. Başka hiçbir Filistinli şahsiyet O'nun gibi olamaz ve uluslararası liderlerin dikkatini çekemez. Eğer [Filistinliler] bu kozu kaybederlerse bu, bizim için büyük bir başarı olacaktır: Filistin sorunu dünyanın gündeminden düşecektir."* Böylelikle İsrail toplumu için tehlikeli kabul edilen işgalin son bulmasını dileyen Şavit,[13] Arafat'ı bir çeşit siyasi emekli yapmayı teklif etmektedir...

12 Aralık'ta haftalık toplantısında İsrail hükümeti "oyun dışı" olarak ilan ettiği (İngilizce hazırlanan bildiride "irrelevant" kelimesi kullanılmıştır) ve Hamas tarafından üstlenilen son saldırı dalgalarından sorumlu olarak gördüğü Arafat'a önemli bir yer ayırır. İsrail tankları Ramallah'a doğru yol alırken hükümetin bildirisi ordunun Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde *"Filistin Yönetimi yokmuş gibi"* hareket etmesi gerektiğinin altını çizer: Bu cümle her iki tarafça bir savaş ilanı olarak yorumlanacaktır. Her ne kadar Avrupalı dışişleri bakanları Aralık 2001'de *"barışı inşa etmek için olduğu gibi terörizmi*

Milliyetçi fikirlerine rağmen Şavit aslında işgali kınar. *"1967'den beri biz fetheden olmanın bedelini çok ağır ödedik. İşgal toplumu insan davranışlarının değerlerini ve ana kurallarını kemiriyor. Biz belki de dünyadaki en çok şiddet içeren topluluz"* (*Yediot Ahronot*, 7 Aralık 2001).

ortadan kaldırmak için İsrail'in Filistin Yönetimi'ne ve başkanı Yaser Arafat'a müzakere ortağı olarak ihtiyacı var" diye belirtseler de, Hubert Védrine, İsrail'in yürüttüğü meşruluğu elden alan bu *"stratejik çıkmaz yolu"* kınasa da Avrupa güçsüz görünmektedir.

16 Aralık'ta Mukata'da kuşatılmış olan Arafat, Ramazan'ın sonunu temsil eden bayram için bir konuşma yapar. Kişisel kaderiyle ilgili tek kelime etmez; ama *"yeniden tüm harekâtların, özellikle de her zaman kınadığımız intihar saldırılarının toptan durdurulması"* çağrısında bulunur. *"Bu eylemleri yapanlar ya da düzenleyenler eylemlerinin yanıtını vermelidirler"* diye belirtir. Aynı sertlikle İsrail hükümetinin Filistin halkına karşı sürdürdüğü *"savaşı"* da kınar ve *"sorunları çözmenin yegâne yolunun müzakereler olduğunu"* hatırlatır.

İslam Konferansı Örgütü'nün başkan yardımcısı da olan Arafat, hiçbir zaman kaçırmadığı üye ülkelerin toplantısına davet edilmiştir. Arafat'ın ekibi genelde alışıldığı gibi yolculuğu düzenlemek için İsrail yetkilileriyle bağlantıya geçer ve ilk defa şu özlü cümleyi yanıt olarak alırlar: *"Arafat'ın Ramallah'ı terk etme izni yok."* Noel'de uluslararası, özellikle de Avrupa'dan[14] yükselen protestolara ve Vatikan'dan gelen tepkiye rağmen, yeni bir karşı çıkışla karşılaşılır: Arafat gece yarısı ayini için Beytüllahim'e gidemez. Kardinal Michel Sabbah'ın gece yarısı ayini düzenleyeceği Sainte-Catherine Kilisesi'nde (Nativitas Kilisesi'nin yanındaki) onu kutsayacaktır. Filistin başkanının ilk sıradaki yeri boş bırakılır ve oraya sembolik olarak bir kefiye konulmuştur. Halkına seslendiği

---

Fransa Dışişleri Bakanı Hubert Védrine, bu kararın *"İsrail otoritelerinin imajını lekelediğini"* açıklayacaktır. Filistin'e dönüşünden itibaren Arafat ilk defa bu törene katılmamıştır.

bir televizyon konuşmasında Arafat, kendisine konulan Beytüllahim'e gitme *"küstah"* yasağını bir *"suç"* olarak tanımlar.

"O'nu Ortadan Kaldırmadığıma Pişmamm"

Bu evdeki tutukluluk halinin birinci ayının sonuna doğru *Ma'ariv*'den bir gazeteciyle röportajında Ariel Şaron şöyle konuşur: *"[FKÖ savaşçılarının 1982'de Lübnan'dan ayrılışı sırasında] Yaser Arafat'ın ortadan kaldırılmasını bize yasaklayan bir anlaşma vardı ve sonuç olarak bundan pişmanlık duyuyorum.*

Zorla tutulduğu Mukata'dan itibaren Arafat, *New York Times*'da İsrail başbakanını kınayan bir makaleyle tepki verir: *"Pek çok kişi Şaron'un İsrail'in imzaladığı tüm barış anlaşmalarına muhalefet ederek müzakere masasına geri dönüşü geciktirmeye çalıştığını düşünüyor."* Ekler: *"Bay Şaron yalanlamak için çok az şey yaptı."* Ve devam eder: *"İsrailli sivillere karşı terörist gruplarca yapılan saldırıları kınıyorum. Bu gruplar ne Filistin halkını ne de onun meşru özgürlük dileklerini temsil ediyorlar."* Ardından Filistinlilerin *"İsrail'in ortakları"* olarak kaldıklarının altını çizer ve şu hatırlatmada bulunur: *"Biz herhangi bir İsrailli yöneticiyle -geçmişi ne olursa olsun- oturup barışı müzakere etmeye hazırız.*

Aralık ayındaki bir görüşmemiz vesilesiyle ben, Filistin liderine genel merkezini terk etme yasağının O'nu yaralayıp yaralamadığını sordum. Sakin bir şekilde *"kişisel olarak hayır"* yanıtını verdi. *"Fakat Filistin halkı için bu bir aşağılamadır. Sonuç olarak benim kaderim halkımın da kaderidir. Kendim için değil, halkım için endişe etmem gerekiyor."* İsrail'in Arafat'a dayattığı mu-

ameleyi ise yurtdışından gelen tepkiler zayıflatmaz. Hubert Védrine şöyle bir demeç verir: *"Arafat, İsrail ordusu tarafından zayıflatılıyor ve bu zayıflatma eğer Arafat düzeni sağlayamıyorsa O'nu bir şekilde ortadan kaldırmalıyız anlamına geliyor."* Védrine'in yerine geçen Dominique de Villepin de aynı siyasal çizgide devam edecektir. Fakat onun konuşmaları Şaron'a boyun eğdirmeyecektir. Şaron, Filistin Yönetimi liderinin İsrail bakanı Rehavam Zeevi'nin katilini kısa zamanda yakalamadığı sürece Ramallah'da kalacağını ilan eder. Birkaç gün sonra ek bir şart ortaya koyar. Ocak ayı başında İsrail donanması Kızıldeniz'de uluslararası sularda İran'dan gelmekte olan ve Şaron'a göre Filistin Yönetimi'ne doğru giden silahlarla yüklü bir *Karine A* kargo gemisinin yolunu keser. Arafat önce böyle bir silah kargosu hakkında hiçbir şey bilmediğini ve bir soruşturma başlattığını açıklar. 10 Ocak'ta Şaron, *Ha'aretz*'de, eğer Arafat, İsrail tarafından aranan sorumluları yakalamazsa *"birkaç yıl boyunca"* O'nun Ramallah'da hapis kalacağını açıklar. Filistin lideri boyun eğmek zorunda kalır ve Filistin otoriteleri üç Filistinlinin yakalandığını ilan eder: Yakalanan kişiler Filistin Yönetimi'nin güvenlik aygıtının finansal işlerinden sorumlu Genel Müdür Fuad Şubaki, Deniz Polisi Kumandan Yardımcısı Fethi Razen ve Deniz Polisi Subayı Adel Moughrabi'dir. Arafat tarafından kurulan araştırma komisyonu, *"daha ayrıntılı araştırmalar için bu olayda adı geçenlerin hepsini sorgulamaya karar verdiklerini"* belirtir.

Filistin polisi, Ramallah'da İsrail'in Rehavam Zeevi'nin suikastinden sorumlu tuttuğu FHKC lideri Ahmed Sedat'ı da yakalar. İlk kez böyle üst düzey bir yönetici Filistin gücü tarafından hapsedilmiştir.

Karin A olayı Arafat'ı güç duruma sokmuştur. Amerikalılar açıklama istemektedirler ve kararlılıkla İsrail bakış açısını kabul ederler. Bush, Filistin liderinin *"terör karşıtı mücadelede artık bir ortak olmadığını"* açıklar. Fakat Filistin'de sokaktaki halk, şeflerini desteklemektedir: Özerk kentlerde, Ramallah, Beytüllahim ve diğer taraflarda gösteriler düzenlenir ve O'nun tek başına tutulduğu binanın önünde toplanan yüzlerce öfkeli kişi, kendisinin *"Kudüs için şehit olmak istediğini"* söylediğini işiteceklerdir.

Karine A olayının en şiddetli noktasına ulaştığı bir dönemde daha çok şey öğrenebilmek için Ramallah'a gittim. Arafat sürmekte olan araştırmaya gönderme yaparak ustalıkla sorulardan sıyrıldı. Fakat adının saklı tutulmasını tercih eden Filistin Yönetimi'ne yakın bir kaynak, bana şu içtenlikli açıklamada bulundu: *"Şaron, Haremüşşerif'e yaptığı ziyaretle İntifada'ya sebep olduğundan bu yana İsrail bize karşı gerçek bir savaş yürütüyor. En ileri teknikteki Amerikan silahlarını kullanıyor, bizim oğullarımızı, kızlarımızı, kadınlarımızı ve yaşlılarımızı öldürüyor, bizim evlerimizi ve kurumlarımızı yerle bir ediyor. Balık limanına ve Gazze Uluslararası Havaalanı'na zarar verdiler. Daha yakın zamanda bir düzine İsrail tankı ve buldozeri Rafah'ta 54 evi yerle bir ederek 300'ü çocuk olmak üzere 520 kişiyi evsiz bıraktı. Bunlar bu konularda sessiz kalmayan Kızıl Haç'a göre 'insanlık suçlarıdır', 'toplu cezalandırmalardır' Özetle korkunç bir saldırıyla karşı karşıyayız. Ve şimdi iyi dinleyin: Oslo Anlaşmaları'na göre silahların ithal edilmesinin bize yasak olduğu doğrudur. Fakat söyleyin bana, Şaron'un ve Mofaz'ın [Tsahal Genelkurmay Başkanı] işledikleri suçlara izin var mıdır? Bizi koruması için onlarca kez*

uluslararası bir gücün gönderilmesini talep ettik. Ama nafile. Kendimizi savunmalıyız, ama nasıl? Ellerimizle mi? Taşlarla mı? Bir kez daha Karine A olayından konuşmak istemiyorum; ama açıkçası bizim yerimizde kim olsa silahları sağlamak için elinden geleni yapardı. Eğer gerçekten baştaki bazı sorumlular bunu yaptıysalar, onları destekliyorum.

İsrail devleti başkanı, Likud üyesi olan Moşe Katsav, *"barışı geliştirmeyi hedefleyen bir adım"*ın inisiyatifini alır: Ocak 2002'den itibaren eğer mümkünse Ramallah'daki Yasama Konseyi önünde söz almayı ve Arafat tarafından resmi olarak onaylanan bir yıllık bir ateşkes çağrısı yapmayı önerir. Avrupa Birliği, ABD, Mısır, hepsi bu inisiyatifi selamlar. Bu projenin ütopik bir yanı yoktur: Arafat'ı ikna etmek yeterlidir. Başkanın temsilcileri Ramallah'da iki gün geçirirler ve bu iki günün sonunda Arafat öneriyi kabul ettiğini açıklar. Birkaç gün sonra Kudüs'teki kabinesinde Başkan Katsav, bana Filistin parlamentosunun önündeki deklarasyonun gerçekten barış sürecini başlatabileceğine ikna olduğunu -her ne kadar Şaron bu öneriyi *"aptalca"* olarak tanımlasa da- açıklayacaktır.

Bush ise Arafat'ın konutundaki hapsi konusunda sessizliğini korumaya devam eder; fakat Şaron'dan Filistin liderine dokunmamasını ister. Bunun karşılığında ise Şaron, Bush'tan Arafat'ı tamamen boykot etmesini ve oraya bir delegasyon dahi göndermemesini ister.

14 Ocak 2002'de Tulkarem'deki el-Fetih liderlerinden biri olan Muhammed Raed el-Karmi'nin uzaktan kumandalı bir bombanın patlamasıyla ölümüyle beraber durumlar bir kez daha karışır. Filistin Yönetimi, İsrail'i suçlar ve hemen ardından el-Aksa Şehitleri Tugayları

ateşkese yönelik her türlü sorumluluktan kurtarılmış olduklarını açıklarlar. Hadera'da bir balo salonundaki bir intihar saldırısı 6 ölüye ve 34 yaralıya neden olur.[15] Şiddetin yeniden başlamasına koşut olarak Mukata'nın kuşatılması daha da sıkılaşır: Zırhlılar Arafat'ın tek başına bulunduğu binanın 30 metre yakınına kadar gelirler ve askerler, tanklara taş atan göstericilere ateş açarlar.

Başka göstericiler de göz yaşartıcı bombalarla karşılanacaklardır: Yahudi-Arap "Birlikte Yaşam" hareketinden 300 İsrailli barış yanlısı Arafat'a desteklerini belirtmek için gelmişlerdir.[16] İsrail tarafından gelen gösteriler ya da *Ha'aretz*'de 400 *"İsrail subay ve askeri"* tarafından imzalanan Filistin topraklarında görev yapmayı reddeden; *"Her ne kadar ulusal bir görev gibi gösterilmeye çalışılsa da bu savaş bir felakettir"* açıklamasında bulunan Şaron karşıtı tavır alışların Arafat'ı mutlu etmekten başka bir etkisi olmaz.

Mukata çevresindeki yıkımlar aralıksız devam etmektedir. Bir helikopter Arafat'ın bürosunun birkaç metre ötesinde bulunan Filistin askeri kuvvetler merkezini vurur. Gazze'de otuz füze Filistin Yönetimi'nin liderinin bürosundan geriye ne kaldıysa onu yok eder. Yönetiminin yeni bir sembolü daha yok edilmiştir.

4 Mart'ta Ariel Şaron amaçlarını belirtir. AFP ve Reuters bu deklarasyonu yayacaklardır: *"Filistinlilerle barış müzakereleri elde etmek için önce onları sertçe vurmak gerekir."* Filistinliler *"çok fazla kayıp yaşamalı-*

El-Karmi'nin ölümüne misilleme olarak yapılan bu operasyon Şehitler Tugayları tarafından üstlenilecektir.

Göstericilerin Arafat'ın kapılarında İsrail tanklarına *"Evinize geri dönün!"* diye bağırdıkları doğrudur.

dırlar ki terörle hiçbir şey elde edemeyeceklerini anlasınlar [...] Eğer yenildiklerini hissetmezlerse onları müzakere masasına oturtamayız." Bu deklarasyonlar Yaser Abdu Rabbuh'un şu yorumu yapmasına neden olacaktır: *"Şaron'un diyaloğa ihtiyacı yok; onun iyi bir psikiyatrik tedaviye ihtiyacı var."*

İki gün sonra Arafat, Avrupa Birliği temsilcisi Miguel Angel Moratinos ile toplantıdayken, Mukata füze ateşine hedef olur. Kırk sekiz saat sonra, 8 Mart bu yeni İntifada'nın en ölümcül günü olacaktır: Gazze ve Batı Şeria'da 45 Filistinli ölü vardır. 10 Mart günü Hamas'lı bir kamikaze Şaron'un konutunun 100 metre kadar ilerisinde bir kafede kendini havaya uçurur. Bir cumartesi gecesidir ve 11 ölü vardır.

Arafat Olmadan Bir Arap Zirvesi

Beyrut'ta 27 ve 28 Mart'ta düzenlenen on dördüncü Arap zirvesi tarihe Suudi Prensi Abdullah tarafından sunulan ve oybirliğiyle Arap liginin yirmi iki ülkesi tarafından kabul edilen barış inisiyatifi "Beyrut Deklarasyonu" olarak tarihe geçecektir. Bu deklarasyon global bir barış çerçevesinde *"İsrail'le normal ilişkiler"* kurulmasını, 1967'den beri işgal edilen *"tüm"* toprakların geri verilmesini, bir Filistin devletinin kurulmasını ve mülteci sorununun *"hakkaniyetli çözümü"*nü öngörür.

Şaron'un iznine rağmen Arafat, Beyrut'a gitmez: Aslında İsrail başbakanı O'na geri dönebileceği garantisini belirtmeden gitmesine izin kararını vermiştir. Zirvede Arafat dışında iki önemli eksik daha vardır: Mısır Başkanı Hüsnü Mübarek ve Ürdün Kralı II. Abdullah. Yine de FKÖ'nün siyasi bölümünün şefi Faruk Kadumi baş-

kanlığında önemli bir Filistin delegasyonu Beyrut'a gider. Arafat'ın ise zirveye sesi ve görüntüsüyle katılması öngörülmüştür. Ramallah'da yapacağı konuşması uyduyla Arap televizyonları tarafından canlı olarak yayınlanacaktır. Fakat tam Arafat söz almaya hazırlandığı sırada, ona hiç şüphesiz Suriye tarafından da desteklenen Lübnan başkanlığının bir vetosu yüzünden konuşmasıyla ilgili sorunlar olduğu bildirilir. Çok sinirlenen Filistin delegasyonu birinci oturumun bitiminden hemen önce salonu, ardından da kenti terk ederler.

Sonunda Arap dünyasında çok büyük bir seyirci kitlesi olan üssü Katar'da bulunan el-Cezire kanalı Arafat'ın konuşmasını yayınlayacaktır. Filistin lideri durumun bunaltıcı bir tablosunu çizecek -ölüler ve yaralılar, evlerin ve tarlaların yakılıp yıkılması, toplu cezalar, daha önce hiç olmadığı kadar ciddi bir ekonomik kriz-, ama aynı zamanda bir kez daha barışçıl bir çözüme bağlılığının altını çizecek ve Suudi inisiyatifinden hareketle barış sürecinin tekrar başlaması çağrısında bulunacaktır. Konuşmasının sonunda herkesi şaşırtacak ve şöyle diyecektir: *"Bugün Yahudi Paskalyası bayramının ilk günü, onların kurtuluş bayramı. Onlara mutlu Paskalyalar diliyoruz. Bizim halkımızın kurtuluş bayramı da bir gün gelecektir."*

Suriye başkanı ise konuşmasında İsrailli sivillere karşı yapılan saldırıları meşrulaştırır ve şöyle der: *"Filistin halkını katliamlardan ve yeni bir soykırımdan kurtarmak için harekete geçme vakti geldi. Sivilleri ve masumları öldürmek 'kınanması gereken' bir şeydir; ama işgal altında değil. Çünkü işgalci ister silahlı ister silahsız olsun onursuz bir adam. İsrail'de herkes silahlıdır."*[17]

Esad'ın Arafat'ın sözlerinden farklı bir tonda olan bu sözleri, Arafat'ın eşi

Suudi platformu Arap zirvelerinde alınan diğer kararlardan daha ileriye gider. George Bush'a göre *"barış insanı"* olan, Prens Abdullah'a göre ise *"beyinden, yaşamayı bilmekten ve insanlıktan yoksun"* bir lider olarak tanımlanan Şaron tarafından bütünüyle reddedilir. Prens Abdullah *"gününün geleceğine"* söz vermektedir.

Fakat zirvenin ilk gününde tüm dikkatler intihar saldırısına odaklanır: Hamas tarafından üstlenilen operasyon, Netanya'ya komşu bir belediye binasında 22 ölü ve 100 civarında yaralıya sebep olur. Filistin Yönetimi, operasyonun hemen ardından barış sürecine yeniden hayat vermeye çabalayan *"özel görevli Amerikalı General Anthony Zinni'nin misyonuna karşı yönetilen"* bu saldırıyı kınar; sorumlulara karşı önlemlerin alınacağını belirtir.

Mukata'da gerilim doruk noktasındadır: Saldırının tarihi Yahudi Paskalyası'ndan bir önceki akşam yenen geleneksel yemeğe denk gelmiş, (*Seder*) ve çoğunlukla yaşlılardan oluşan kurbanların sayısı İsrail'i öfkeye boğmuş, intikam çağrılarına neden olmuştur. Genel merkezinde bulunanlara Arafat en kötüsünü öngördüğünü açıklar. Bir basın toplantısı düzenler ve bu toplantıda acil bir ateşkes ilan etmeye hazır olduğunu açıklar. Bu açıklama, O'nun danışmanı Muhammed Raşid'e göre İsrail'in saldırısını engellemeye yöneliktir.

İsrail'de Şaron, işbirlikçileriyle görüşür. Programda: Topraklara ordunun gönderilmesi, eğer böyle şiddetli

---

Süha'nın sözlerine yakın duruyor. Yaşadığı Paris'ten Süha intihar saldırılarını *"meşru"* olarak tanımlar. Suudi dergisi *el-Majalla*'ya (14 Nisan 2002) şöyle konuşacaktır: *"Direniş her işgal altındaki halk için meşru bir haktır. Bu [intihar] operasyonları bu hakların bir parçasıdır."* Eğer oğlu kamikaze olursa nasıl davranacağı yolundaki bir soruya şöyle yanıt verir: *"Şehit olmaktan daha büyük bir onur var mı?"*

bir operasyona muhalefet ederlerse İşçi Partililere karşı alınması gereken tutum ve her şeyden öte büyük sorun Arafat vardır. Bir yakını, Şaron'a *"Arafat'ı ne yapmalı?"* diye sorar ve Şaron şöyle yanıt verir: *"O'nu avlamalı. O'nu sopa darbeleriyle avlamalı."* Bakanlar Konseyi ilave eder: Limor Livnat (Likud), *"O'nu yakalamalı ve savaş suçları için yargılamalı"* der; Nathan Chtcharanski (Rus göçmenler partisi), *"Bugünden itibaren O, artık bir düşmandan daha fazlası değil"* açıklamasında bulunur ve Eli İchai (Shass), *"Yalnızca askeri bir çözümün problemi çözmeye uygun"* olduğunu belirtir.

Şaron, Arafat'ı avlamayı önerir. Şimon Peres karşı çıkar, ama bu karşı çıkışta tek başına değildir: Güvenlik yetkilileri -askeri istihbarat, Mossad, Şin Bet ve hatta işgal altındaki topraklardaki etkinliklerin koordinatörü-, onlara göre Mısır ve Ürdün'le bir kopuş meydana getirme riski taşıyan bu inisiyatife karşı ortak bir cephe oluştururlar. Arafat'ın topraklar dışında içeridekinden daha tehlikeli olduğunu iddia ederler.

Tartışmanın bitmesinden birkaç dakika önce İşçi Partililer başbakanın ve (İşçi Partili) savunma bakanının, O'nun "özgür bırakılmasının" zamanına karar vermesini önerirler. Fakat Şaron atılır: *"Konusu bile olamaz!"* Onun bu kararı alacak tek kişi olduğu belirtildiğinde öfkeyle yanıt verir: *"Karar değişmeyecek. Tecrit edilme, tecrit edilmedir. Hiç kimseyle görüşemez, konuşamaz. Tamamen kapatılmış, dünyayla bağlantısı kesilmiş olacaktır." "Javier Solana eğer O'nu görmek isterse?"* diye soru sorulur. *"O'nunla görüşmeyecektir. Tamamen dünyadan soyutlanmış, kafesine kapatılmış olacaktır."*

28 Mart günü Ariel Şaron tüm Batı Şeria'da Rempart operasyonunu başlatma emri verir: *"Bundan böyle İsrail, Arafat'ı terörist bir örgütün başı, bir düşman olarak kabul eder"* diye açıklamada bulunur. Daha önce hiç yapılmamış kapsamda operasyonlar düzenleme sözü verir ve bununla *"Arafat'ı tamamen genel merkezinde yalnız bırakmak ve Filistin Yönetimi'ni tüm topraklarda takip etmeyi"* kastetmektedir. Bu sözünü tutacaktır.

Kısa bir televizyon açıklamasında kararını şu cümlelerle haklı gösterir: *"İsrail devleti bir savaş içindedir; teröre karşı bir savaş [...]. Bu terörizm bir adam tarafından canlandırılmakta, düzenlenmekte ve yönetilmektedir. Filistin Yönetimi'nin başkanı Yaser Arafat tarafından [...]. Filistin Yönetimi'nin lideri İsrail'in ve özgür dünyanın düşmanıdır. Yakındoğu'daki barış için Arafat, bir engel ve tüm bölgenin istikrarı için bir tehlikedir."* İntihar saldırılarının büyük bir kısmını üstlenen Hamas ya da İslami Cihad üzerine tek bir kelime yoktur. Arafat tarafından pek çok kez ileri sürülen ateşkes önerilerine de hiç gönderme yapılmaz.

Bu büyük operasyonun ilk hedefi Filistin Yönetimi başkanının karargâhıdır. 28 Mart'ı 29 Mart'a bağlayan gece, İsrail kuvvetleri Ramallah kentini tamamen kuşatır ve neredeyse Mukata binalarının tamamını işgal ederler. Ordu kentte yaşayan altmış sivili kendi ilerlemesini korumak için canlı kordon olarak kullanır. Aralarında yirmi bir yaşında genç bir kadının da bulunduğu en az 6 Filistinli öldürülmüştür.

Suyun ve elektriğin kesik olduğu merkezinden Arafat şu yorumda bulunur: *"Barış planını kabul eden Arap*

zirvesine İsrail'in yanıtı bu. İsrail beni esir almak, beni öldürmek ya da beni teslim olmaya zorlamak istiyor. Ben ise: Ben bir şehit olacağım, şehit olacağım, şehit olacağım! diye yanıt veriyorum. [...] Benim hayatım basit bir Filistin vatandaşının ya da Filistinli bir çocuğun hayatından daha mı değerlidir?" El-Cezire televizyonundan hem Arap ve Müslüman halklarına hem de dünyadaki tüm Hıristiyanlara bir çağrıda bulunur: *"Kutsal Toprak korunmalıdır!"*

Kuşatılmış Mukata'da Arafat kısa sürede ordunun binayı basmasından endişelenmektedir ve Filistin kuvvetleri her ne pahasına olursa olsun bunu engellemeye çalışmaktadırlar. İsrailliler hopörlerle genel merkezde saklanan *"aranan kişilerin"* teslim olmak için *"on beş dakikalarının"* olduğunu, aksi takdirde askerlerin binayı basacaklarını bildiren bir ültimatom gönderirler. İsrail subayları açık emirler almışlardır: Fotoğrafları dağıtılan Filistinli siyasi şahsiyetlere (Arafat, Ebu Mazen, Ebu Ala, Cibril Rajoub vb.) dokunulmamalıdır. Zaman zaman İsrail tankları motorların ve Apaçe helikopterlerinin gürültüsü ortasında Mukata binalarına ateş ederler. Makineli tüfek ve topların atışları Filistin liderinin konutunu hedefler: Filistin lideri yara almadan çıkacaktır; ama başka bir odadaki üç koruması yaralanacaktır.

Diplomatik alanda Hubert Védrine'in suçlamaları şiddetlenir: Mukata'ya Arafat'ı desteklemek amacıyla gelen Fransızlar için de endişelidir. Aslında İntifada'nın başlangıcından itibaren uluslararası dayanışma hareketinin aralarında Fransızların da bulundukları 3000'den fazla üyesi Filistin halkına desteklerinin göstergesi olarak Filistin toprağına gelirler. Ramallah'daki İsrail baskınının görüntüleriyle altüst olan yeni bir gönüllü dalgası kısa

sürede İsrail otoriteleri tarafından tahliye edilenlerin yerine geçecektir. Fransa Filistin Dayanışma Derneği Başkan Yardımcısı Claude Léostic tarafından yönlendirilen birkaç kişi (aralarında Çiftçi Konfederasyonu Başkanı José Bové ve bir İsrailli, tüm kuşatma sırasında 29 Mart'tan 2 Mayıs'a kadar kalacak olan Neta Golan vardır) ordu, Mukata'yı sıkıca kordon altına almadan Arafat çevresinde insandan bir abluka oluşturmak amacıyla Mukata'ya girmeyi başaracaklardır. Binada kuşatılmış ve olup bitenin tanığı olan dört yüz kişinin arasında bu kırk "uluslararası" varlık İsrail birliklerine bazı sınırlar dayatacaklardır. Arafat da zaten pek çok kez onlar olmasaydı durumun ciddi şekilde farklı gelişeceğini tekrarlayacaktır.

Mukata'daki durum çok zorludur: Karışıklık, havasızlık, her şeyden öte Claude Léostic'in de anlatacağı gibi yiyeceksizlik ve susuzluk. Ancak onuncu günde İsrail ordusu Filistin Kızıl Haçı'nın ilk yiyecek stoğunu getirmesine izin verecektir. Bunun dışında üç teslimat daha olacaktır; sonuncusu ise kuşatmanın kaldırılmasından iki gün öncedir. Fakat yiyecekler -ekmek, fasulye ya da nohut konservesi ve bazen de bazı sebzeler ya da elmalar- ancak yeterli olmaktadır. Ayrıca suyu da kısmak gerekecektir.[18] Pek tabii ki sağlık koşulları korkunçtur: Ne duş ne de tuvalete girmek için su vardır.[19]

Arafat ne olursa olsun kendisine farklı muamele edilmemesini şart koymuştur: Diğerleri gibi yer yatağında yatar. Sağlık nedenleri dolayısıyla yakınları Arafat'ın sebze

[18] Neta Golan, durumun daha da kritik olması ihtimaline karşın korumalarının Arafat'a idrarını nasıl geri dönüştürmeyi öğrettiklerini anlatacaktır. Güvenlik güçleri plastik torbalara dışkıları biriktirmek ve bir odaya koymak zorundadırlar. Korkunç pis kokunun binaya dolmasını engelleyemezler.

yemesine dikkat etmişler ve O'na gerekli ilaçları vermeyi başarmışlardır. Kuşatmanın başlamasından üç hafta sonra Mukata'ya ziyarete gelen Ürdün Dışişleri Bakanı Mervan Muaşer ile beraber Arafat'ın kişisel doktoru Eşref el-Kurdi de gelir ve Arafat'ı muayene eder. Ayrıntılı muayeneden sonra doktor, diğerleri gibi zayıflayan Arafat'ın *"sağlıklı"* ve moralinin *"en üst düzeyde"* olduğunu açıklar. Her ne kadar uykusuzluk çekse de sinir sistemi iyi çalışmaktadır. Bununla birlikte doktor teşhisini sonraya saklamaktadır: Liderin sağlığı kötüleşebilir; çünkü *"kapalı olduğu büroda yeterince oksijen yoktur"*

Ziyaretler Şaron tarafından gıdım gıdım verilmektedir. Amerikan temsilcisi Anthony Zinni'nin isteği üzerine Arafat'ın yakın dava arkadaşları -Ebu Mazen, Ebu Ala, Yaser Abdu Rabbuh ve Saeb Erekat- ile Miguel Angel Moratinos ve Javier Solana'nın Mukata'ya girmelerine izin verilmiştir. Fakat Kudüs'te, kendi ülkesini özerk Filistin Yönetimi önünde temsil eden Fransa Konsolosu Denis Pietton'un ziyareti birkaç kez ertelenmiş olup izin ancak 21 Nisan'da çıkacaktır.

17 Nisan'da Mukata'ya girmek için izne ihtiyacı olmayan Colin Powell, Arafat'la üç saatlik bir görüşme yapar. Bu görüşme soruna hiçbir çözüm getirmez. Fakat Arafat, Powell'a İsrail'in binaya saldırısı durumunda yakalanmak ya da tahliye edilmek yerine şehit olarak öleceğini en açık şekilde doğrulamıştır. Bir ikinci buluşma ise üç gün sonra düzenlenecek, ama bu buluşmada da bir sonuca varılamayacaktır. İletişim bakanı olan Yaser Abdu Rabbuh, bu görüşmeyi *"felaket"* olarak niteleyecektir. Çok öfkelenen Arafat, yakınlarına şu içtenlikli açıklamada bulunacaktır: *"Powell, Şaron'un bir*

temsilcisiymiş gibi konuşuyor. Güvenlik, güvenlik... tabii ki İsrail için. Ben burada kuşatılmışım, tüm Filistin toprakları ablukaya alınmış ve saldırı altında. Her gün erkekler ve kadınlar ölüyorlar; işgal ordusu yıkıyor ve tahrip ediyor. Fakat yalnızca İsrail'in güvenliğinden konuşuluyor!"

Bu görüşmenin ertesi gününde Bush kendi gözünde İsrail başbakanının *"barış adamı"* olduğunu belirtir. Arafat'ı ise kaderinin tek sorumlusu olduğunu söyleyerek suçlar.

Arap dünyasında Şaron tarafından dayatılan tecrit, tıpkı Lübnan Savaşında olduğu gibi Arafat'ın prestijini artırmıştır. Mısırlı bir gazeteci, O'nu *"hâlâ yaşayan şehit"* olarak tanımlar. Fas'tan Irak'a lehine yapılan halk gösterileri, Arap devlet başkanlarının deklarasyonlarına eklenerek artar. Filistin tarafında ise Ebu Ammar, Şeyh Ahmed Yasin'den soldaki muhaliflere kadar herkesin ortaklaşa desteğini almaktadır. Uzun süreden beri Filistin liderinden uzak olan Edward Said bile bir Fas gazetesi olan *Libération*'a,[20] *"Bu anda hepimiz Arafat'ın arkasındayız"* diye konuşur.

Hiçbir şey Mukata çevresindeki boğucu süreci durdurmayı engelleyemiyor gibi gözükmektedir. İsrail ordusu başkanlık binasının çevresinde bulunan yapıları yıkmaya devam eder (hapishane 22 Nisan'da yıkılacaktır). BM Güvenlik Konseyi, *"Başkan Arafat'ın güvenliği açısından ciddi endişelerini"* belirtir. Fakat aynı gün İsrail ordusu karargâhın çevresine arabalardan, yıkıntı ve kum torbalarıyla ikiye katlanan bir üçlü dikenli çizgi çıkar. İsrail tankları, pencerelere çevrilen toplar kuşatı-

6 Nisan 2002 tarihli gazete.

lanların bulundukları iki binanın (köprüyle bağlanan) etrafını sararlar. Suudi Dışişleri Bakanı Saud el-Faysal, Amerikan yönetiminden kuşatmanın kaldırılması yönünde istekte bulunur.

İyi niyet göstergesi olarak Arafat, mektupla Amerikan hükümetine İsrail tarafından Rehavam Zeevi'nin ölümüyle ilgili olarak aranan adamların sorgulanmakta olduğunu ve Ramallah'da mahkemeye çıkarılacaklarını haber verir: Aynı gün şüpheliler aslında Filistin güvenlik güçleri tarafından tutuklanmışlardır ve Amerika Birleşik Devletleri'yle yakın işbirliğiyle Nablus'tan Ramallah'a getirilirler. Dava Mukata'da, Filistin askeri mahkemesinde gerçekleşecektir. İsrail bakanının ölümünden sorumlu dört suçlu FHKC komandosu, eyleme katılımları nedeniyle bir yıldan on sekiz yıla kadar hapse mahküm edilmişlerdir. Bu adamların yargılanması Mukata kuşatmasını kaldırmak için Şaron'un öne sürdüğü şartlardan biridir. Bununla birlikte İsrail, Ramallah'daki cezayı bilmiyormuş gibi davranmayı seçecek ve hükümlülerin İsrail'de yargılanmaları amacıyla İsrail'e iadelerini şart koşacaktır. Ama hiç kimse Halkçı Cephe üyelerinden birinin sorduğu soruya cevap veremeyecektir: *"Ne zaman İsrail bizim liderimiz Ebu Ali Mustafa'yı öldüren pilotu yargılayacak?"*

Bu dava Filistin muhalefeti tarafından kötü karşılanmıştır. Aynı şekilde otuz dokuz gün boyunca 123 Filistinli savaşçının barındıkları Nativitas Kilisesi'nin kuşatmasını sona erdiren Mayıs Anlaşması'nı da kınayacaklardır. Muhaliflere göre ciddi bir evveliyat oluşturan bu anlaşma, kuşatma altındakilerin çoğunluğunun serbest bırakılmalarını dayatır; fakat onlardan 26'sının Gazze'ye gönderilmelerini ve diğer 13'ünün birkaç yıllığına

Avrupa'ya tahliye edilmelerini ister.[21] Arafat bu kararları almaya mecbur olduğunu anlatmak durumunda kalacaktır. Fakat Ramallah ve Beytüllahim'deki kuşatmaların sona ermesinden birkaç hafta sonra -Filistin Yasama Konseyi'nde yaptığı bir konuşma sırasında-, özellikle de İsrail'in Beytüllahim ve Ramallah'dan çekilme şekilleri konusunda *"hatalar"* yaptığını kabul edecektir. Özeleştiri çok alışık olmadığı bir şeydir.

"Jenin'e Karşılık Mukata"

Kuşatmanın kaldırılması ABD tarafından istenmiştir. Fakat İsrail hükümetinin aşırılıkçı üyeleri Arafat'ın tahliyesini isterler. Hatta Şaron'un bir yakın danışmanı Filistin liderini helikopterle Libya çölü ortasına bırakmayı, sonra da onun bırakıldığı yeri kamuya göstermeyi hayal etmektedir. Diğerleri ise Peres'in böyle bir kararın kontrolsüz bir şiddet patlaması yaratacağını belirten deklarasyonlarına rağmen daha kısa yoldan ortadan kaldırmayı düşünmektedirler. Özetle Şaron, hükümetindeki aşırı milliyetçiler ile Amerika'nın baskıları arasında kalmıştır.

Kısa sürede Amerika, Zeevi'nin ölümünden sorumlu komando grubu yakalandığına göre Şaron'u Arafat'ı özgür bırakma sözünü tutmaya davet eder: *"Size bir dosta seslenir gibi sesleniyorum. Arafat'ın kuşatılma olayına bir son vermeliyiz. Katiller gerçek bir hapishanede tutulacaklardır ve bizler onları yargılamaktan vazgeçmenizi de istemiyoruz. Lütfen kuşatmayı kaldırın!"* Amerikan

---

Avrupa'da mültecilere verilen statü sayesinde Avrupa Birliği onlara karşı hiçbir ithamda bulunmayacağından eylemlerinde serbest kalacaklardır.

başkanı, Suudi Prensi Abdullah'a Filistin liderini bıraktırmak amacıyla her şeyi denemeye söz vermişti. Aslında, Amerikan başkanı, eğer kuşatma devam ederse, Abdullah'ın tehdit ettiği gibi Arap dünyasındaki tüm itibarını kaybetmekten çekinmektedir.

İsrail hükümeti Arafat'ın kaderini tartışmak ve bir sonuca bağlamak amacıyla toplanır. Toplantı altı saat sürecektir. Kabinenin başladığını anlayan Amerikalı Ulusal Savunma Danışmanı Condoleezza Rice, Şaron'u arar ve ona şunu ilan eder: *"Başkan George W. Bush, sizi iki gün içinde Washington'a davet ediyor."* Fakat bu çağrı işe yaramaz. Bunun üzerine Rice, daha önce Bush'un ekibinde hiç kimsenin cesaret edemediği son bir cümle sarf eder: *"Başkanın önerisine muhalefet İsrail için bir felaket olur."* Bir başka deyişle, İsrail'in Amerika Birleşik Devletleri'nin desteğini yitirme riski vardır.

Hükümette sınırlı bir çoğunluk Şaron'u desteklemektedir. Daha sonra öğrenilecektir ki siyasetini değiştirmesine karşılık Bush, Şaron'a BM Güvenlik Konseyi'nin Jenin'de neler olup bittiğini (Nisan ayı başındaki ölümler ve geniş yıkımlar) anlamak için bir araştırma komisyonunun atanmasını engellemeye yardım etme sözü vermiştir. Bu uzlaşma basında da zaten *"Mukata'ya karşılık Jenin"* cümlesiyle belirtilecektir.

İsrail hükümeti en sonunda Amerika'nın Arafat'ın çevresindeki askeri kuşatmayı kaldırma talebini kabul eder. Bunun karşılığında Arafat, altı Filistinliyi teslim etmeye söz verir: Zeevi'nin ölümünden suçlanan dört kişi, *Karine A* olayına karışan Fuad Şubaki ve FHKC Genel Sekreteri Ahmet Sedat. Bu altı tutuklu Amerikalılar ve İngilizler tarafından Jericho'da bir hapishanede tutulacaklardır.

Son bir binayı da havaya uçurduktan sonra İsrail ordusu Ramallah'daki genel merkezden 1 Mayıs'ı 2 Mayıs'a bağlayan gece çekilir. İşgalciler tarafından yapılan zararları öğrenen Arafat, İsrail askerlerini *"teröristler"* ve *"naziler"* olarak adlandırır ve ardından da barış sürecine olan bağlılığını hatırlatır. Artık özgürlüğe kavuşmuş olmalıdır; fakat bu özgürlük oldukça sınırlı olacaktır. Şaron eğer özerk toprakları terk ederse geri dönmesine izin vermemektedir. Diğer taraftan Ramallah'da altyapı tamamen yıkılmıştır. Hükümetin büroları ve bazı kamu binaları yağma edilmiştir; bilgisayarlar kırılmıştır, harddiskler götürülmüştür vb. Ulusal ve sivil kurumlar bütünüyle yok edilmiştir. Aynı üzücü sahne Nablus'ta da görülmektedir. Kasbah'ların % 10'u yıkılmıştı ve içlerinde dünyanın en eskilerinden biri olan el-Khoudra (Yeşil) olmak üzere üç cami ve bir Ortodoks kilisesi ciddi şekilde hasar görmüştü. Kentin özelliklerinden biri olan iki sabun fabrikası yıkılmış ve diğer üçü ciddi şekilde hasara uğramıştı.

Arafat zarar gören kentleri gezer. Beytüllahim'de bürolarının bulunduğu binanın yanından geçer, ki buradan geriye hiçbir şey kalmamıştır. Ve sessizce Nativitas Kilisesi'nin önünde durur. *"Jeningrad"* olarak adlandırdığı ve kenti başka şekilde adlandıranları düzelttiği Jenin'de, ne sağlık ekiplerinin ne de Kızıl Haç'ın girmesine izin verilen kentte ve mülteci kamplarında katliamla ilgili anlatılanları dinler: Yaralıların çoğu kan kaybından ölmüşlerdir. Dev buldozerler kampın 1100 yerleşiminden 150'sini yıkmışlardır. Evlerini zamanında terk edemeyen engelli ve yaşlı kişiler yıkıntılar altına gömülmüşlerdir. Kampta birkaç gün boyunca kadavra kokusu dolaşacaktır: Arafat'a göre Jenin'de bir katliam

yaşanmıştır; eğer 9 Nisan tarihli *Ha'aretz* gazetesine inanırsak aynı kelimeyi Peres de kullanacaktır. Ölü sayısında bir fikir birliği yoktur. Ordunun sözcüsü Albay Ron Kitri (15 Nisan tarihli *Ha'aretz*), 200 Filistinli ölüden bahsetmektedir; daha sonra yetkileri elinden alınacaktır. İsrail savunma bakanı ise 43 Filistinli ölüden bahseder. Her durumda 23 İsrail askeri ölmüştür. Arafat'a göre Jenin, Tel-Zaatar, Sabra ve Şatila'nın yanında şehit köyler listesine katılmıştır.

Bush, Arafat'a Savaş İlan Eder

Mayıs ayı ortasında Nakba'nın yıldönümü vesilesiyle Arafat, Filistin Anayasa Konseyi'nin önünde Filistin Yönetimi'ni baştan başa elden geçireceğini ve yakında yeni seçimler düzenleme niyetinde olduğunu ilan eder. Filistin kamuoyu tarafından oylanacak bu değişimler bir koşula bağlıdır: İntifada'nın başından beri işgal edilen topraklardan İsrail'in çekilmesine. Kısa sürede Arafat, Amerikalıların da Filistin Yönetimi'nin kurumlarında reform talep ettiklerini öğrenecektir; fakat Amerikalılar tamamen farklı bir koşul koyarlar: Arafat'ın istifasını talep ederler. "Sertler" tarafı -George Bush, Başkan Yardımcısı Cheney, Pentagon'un adamları, Donald Rumsfeld ve Paul Wolfovitz- aslında bu konuda baskın çıkmışlardır.

İsrail ordusunun bir intihar saldırısına misilleme olarak Mukata'yı tekrar işgal etmesi ve yıkım çalışmalarına devam etmesi için bir aydan fazla beklemek gerekmeyecektir. 5 Haziran'da 1967 Savaşı'nın otuz beşinci yıldönümünde bir kamikaze ülkenin kuzeyinde Megiddo'da 13'ü asker olan 17 İsraillinin ölmesine neden olur. Operasyon İslami Cihad tarafından üstlenil-

miştir. Fakat her ne kadar Arafat bu operasyonu kınamış olsa da, sorumluların tutuklanmasını emretse de her zamanki gibi Şaron tarafından gerçek sorumlu olarak suçlanmaktadır.

İsrail ordusu böylece bir kez daha Ramallah'ı kuşatır ve daha intihar saldırısının akşamında Arafat'ın genel merkezine vahşice saldırır: Açılan ateşler Arafat'ın odasına ve banyosuna kadar isabet eder. Filistin başkanının bir koruması öldürülmüş, yedi koruması ise yaralanmıştır. Dört gün sonra ordu operasyonu tekrarlar. Bush ve Şaron'u bir araya getirmesi gereken Washington zirvesinden birkaç saat önce İsrail ordusu, Filistin liderinin genel merkezini kuşatır: İsrail başbakanı, Amerikan başkanının desteğine güvenebileceğinin farkındadır.

24 Haziran 2002'de Amerika Birleşik Devletleri başkanı, Filistin başkanına *"savaş"* ilan eder. Bir çözüm planı çizen Bush, Arafat'ın adını anmaz, ilk kez O'nun yerine geçecek olan *"yeni ve farklı bir Filistin yönetiminden"* bahseder; ayrıca Filistin liderinin gitmesinin barış ve Filistin devletinin kurulmasına doğru vazgeçilmez bir aşama olduğunun altını çizer.

Takvimin ilk aşaması Bush'un kelimeleriyle *"yeni bir anayasal çerçeve"*nin Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ve *"bazı"* Arap devletleri tarafından başlatılmasıdır. Bu anayasal çerçeve Filistin Yönetimi'nin şimdiki (Oslo'dan miras kalan) anayasal çerçevesinden farklıdır. 2002 yılının sonunda başlayabilecek ikinci aşama, Filistinliler tarafından belediye konseylerinin sonrasında, yani 2003 başı gibi ulusal yöneticilerin seçilmesidir. Üçüncü aşama da bu yeni merciler tarafından komşu devletler İsrail, Ürdün ve Mısır'la bir dizi güvenlik anlaşmaları müzakere edilmesidir. Böylece Kudüs ya da

kolonilerin mültecileri gibi pek çok can alıcı sorun çözülmeden geçici sınırlar içinde bir devlet kurulabilecektir. Amerikan başkanına göre bu süreç üç yıla uzayabilir; yani 2005 yazında sona erer.

Bush'un bu konuşması Şaron'un zaferini temsil eder. İsrail resmi kaynakları hemen harekete geçerler ve *"Şaron planı, Bush'un konuşmasıdır. İki yönetici arasındaki altı görüşme sonrasında oluşturulmuştur. Gayet açıktır ki eğer İsrail bir plan önerseydi bu plan otomatik olarak Filistinliler tarafından reddedilirdi. Bu yüzden bunun bir Amerikan planı olması iyidir"* açıklamasında bulunurlar. İletişim Bakanı (Likud) Reuven Rivlin ise sevinçle şu açıklamayı yapar: *"Bush'un konuşması Likud'un bir sorumlusu tarafından hazırlanmış olabilir. Bizzat ben Knesset'in önünde bu konuşmayı yapabilirdim.*

Durumdan memnun olan Şaron zaferini kutlar: Mukata önünde konuşlanmış olan zırhlı kuvvetleri tüm gece boyunca Arafat'ın penceresinin karşısında mümkün olduğunca fazla ses yapma emri alırlar.

Filistin Yönetimi'inde de Likud ile aynı sonuçlara ulaşılır. Arafat'ın yakın dava arkadaşı olan Ahmed Abdurrahman'a göre, Bush'un konuşması, *"Şaron tarafından İbranice olarak yazılmış ve İngilizce olarak okunmuş"*tu. Bush planını kabul edilemez bulan Saeb Erekat ise, Jericho'ya, kendisine göre Amerikan buyruklarına değil, ama Filistinlilerin ihtiyaçlarına cevap veren yüz günlük geniş bir reform planı sunar.

Filistin Yönetimi yine de Bush'un konuşmasından olumlu noktalar çıkarmaya kendilerini zorlayacaktır. Hatta bir bildiri bu konuşmayı *"barış sürecinin ilerlemesi için önemli bir katkı"* olarak tanımlayacaktır ve

"bu fikirlerin başarılı olması için Amerikan yönetimiyle doğrudan ve ikili görüşmeler içinde gerekli ayrıntıların tartışılmasını ve dörtlüyle -Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği, Rusya, [aynı dönemde 'yol haritası' adlı barış planını öne süren] BM- ve Arap kardeşlerle konsültasyonlar düzenlemeyi" dilediğini belirtecektir.

Arafat'ın gitmesinin gerekliliği üzerinde yorum yapılmamıştır. Özel konuşmalarında Arafat, bunu pek tabii ki kınar ve İsraillilerin isteklerini dayatabilecekleri bir adam arayışında olduklarını belirtir. Halbuki yalnızca gerçek bir tarihi yasallığı olan bir lider halkını hayati kararlar almaya ikna edebilir. Resmi olarak ise Bush'un kendisini uzaklaştırmaya çalıştığını anlamamış gibi yaparak[22] katıldığı noktaların altını çizmeye özen gösterir. Tabii bütün bunlar O'nun el altından Amerikan hükümetini kendisine karşı olan tutumunu değiştirmeye ikna etmeye çalışmasını engellemeyecektir. Colin Powell'a yapmayı düşündüğü reformları ayrıntılarıyla anlatan bir mesaj gönderir. Bu konuda Amerikan dışişleri bakanı şöyle bir açıklama yapmakla yetinecektir: *"Arafat'tan bir mektup aldım. Mektubu ilginç buldum; ama artık Arafat'la müzakereler yapmıyorum. Artık onunla işim yok. Biz yeni bir Filistin Yönetimi'nin ortaya çıkmasını bekliyoruz."*

Amerika Birleşik Devletleri'nin Arafat karşıtı tutumu tüm dünya tarafından paylaşılmamaktadır. Bush'un bu konuşmasından iki gün sonra G8 zirvesi Kananaskis'te (Kanada) toplanır. Toplantının dışında yapılan

---

Dominique de Villepin ve Miguel Moratinos'un da bulundukları genel merkezindeki bir basın toplantısı sırasında kendisinin uzaklaştırılmasıyla ilgili bir soruya yanıt olarak Arafat, Amerikan başkanının sözlerinin *"kesinlikle kendisini işaret etmediği"* hissine sahip olduğunu belirtir.

ikili görüşmelerde Yakındoğu'daki durum ağırlıklı olarak tartışılmaktadır. Bush, Filistin başkanını bertaraf etmek amacıyla baskılarını artırır. Buna Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac sert bir şekilde karşı çıkar: *'Arafat demokratik bir şekilde seçilmiştir ve buna alışmak gerekir. Temsilcilerini seçme hakkı doğal olarak Filistinlilerin kendilerine aittir."* Diğer Avrupa ülkeleri, Rusya ve Japonya da Bush'un taleplerine olan çekincelerini dile getirirler. BM genel sekreterinin sözcüsü Fred Eckhart, açıkça *"Filistin halkını kimin yönetmesi gerektiği sorusunun cevabı bu konuda karar vermeye tek ehil olan Filistin halkına aittir"* diye belirtir. Başkan Hüsnü Mübarek de George Bush'u gözetmemektedir: *"Bush gerçekten Filistin gerçekliğini biliyor mu? Dürüstçe konuşmak gerekirse tek bildiği onu devamlı olarak Arafat'a karşı doldurun İsrail propagandasının meyveleridir. Arafat olmadan barış süreci ilerlemeyecektir. Müzakerelerin tekrar başlayacağı gün Arafat gerekli tavizleri vermeye cesaret edecek tek kişi olacaktır; çünkü O, Filistin halkının desteğine sahip olduğunu bilmektedir. O'nu uzaklaştırmak kaosu başlatmak olacaktır.*

Dışarıdaki itirazlar Arafat tarafından ustaca kullanılacaktır: Amerika'nın düşmanlığından yararlanarak birleşmiş bir cephe benimsetir ve daha derin reform isteyen muhalifleri susturur. Bush'un konuşması böylece bir süreliğine kesintiye uğrar. Filistin kamuoyu bir kez daha neredeyse bütünüyle *"Şaron'un dostu"*nun saldırılarının karşısında durması gereken Filistin liderini destekler. Yaser Abdu Rabbuh, *"Bizim liderimiz yalnızca bölgesel bir güce karşı gelmiyor; aynı zamanda bize yeni bir yönetim dayatmaya çalışan dünyanın birinci gücüne de karşı geliyor"* diye belirtir.

Filistin topraklarındaki korkunç ekonomik duruma bağlı, 2002'de doruk noktasına ulaşan cehennemvari şiddet döngüsü, o yaz Arafat tarafından desteklenen bazı el-Fetih liderlerini İsrail'le bir ateşkes kurmanın yollarını aramaya iter. Bu adımın başarısı aslında Hamas ve İslami Cihad ya da FHKC gibi diğer önemli örgütlere bağlıdır.

Çünkü her ne kadar birincinin aksine bu ikinci İntifada İsrail'e pek çok zarara neden olduysa da -yüzlerce ölünün arasında siviller çoğunluktadır ve bu, eşi benzeri görülmemiş bir ekonomik krize neden olur-[23] Filistinlilerin durumunu iyileştirmemiştir. Şaron tarafından acımasızca katledilen Filistinliler özerk toprakların neredeyse tamamen yeniden elde edildiğini görmüşlerdir. Aynı şekilde her ne kadar birliklerinden ve direniş güçlerinden emin olsalar da en etkili silahları kamikazelerin uluslararası kamuoyunda çok düşmanca tepkiler yarattığının farkındadırlar. El-Fetih'in Ramallah'daki bir yöneticisi *"Her ne kadar İsrail uluslararası kamuoyuna aldırmamaya ve telaş etmeden savaş suçları işlemeye devam etse de, biz diğerleri, güçsüz ve işgal altında olanlar, bizler uluslararası kınamalar ortaya çıkaracak eylemler yapmaya izin veremeyiz. Ebu Ammar zaman zaman bunu bildirilerinde söyledi. Hiç şüphesiz iki ağırlık, iki farklı ölçü vardır: Bir İsrail pilotunun ya da tank kullanıcısının Filistinli sivilleri ölüme sürüklemesi protestolar yaratmaktadır; ama bu protestolar yine sivilleri öldüren kamikazeye verilen tepkinin yanında çok az kalır. Bu yüzden bir ateşkes düzenlenmelidir; yani İsrail'de sivillere karşı yürütülen operasyonlar durdurulmalıdır"* der.

---

[23] İntihar saldırıları turizme ve yatırımlara korkunç bir darbe indirmişti.

İki ay boyunca Filistin örgütleri arasındaki müzakereler devam eder. Bu müzakereleri Arafat, Hamas'ın başlıca müzakerecilerinden olan Nabil Şaat tarafından yapılan özetler sayesinde dikkatlice takip eder. Tanzim yöneticileri en sonunda Hamas ve İslami Cihad'ın da olurunu alarak uluslararası baskının İsrail'i olumlu bir yanıt vermeye zorlayacağını umut ederek tek taraflı bir barış ilan ederler. Bu çabalar, aşama aşama İsraillilere haber veren Avrupa Birliği, Mısır ve Suudi Arabistan tarafından desteklenmektedir.

Bildirinin yayınlanmasından önce Gazze Şeridi'nde eski önlem alıcı güvenlik şefi yardımcısı Muhammed Dahlan, Hamas'ın lideri Şeyh Ahmed Yasin'i ziyaret eder ve Yasin de çağrıya olurunu verir. 22 Temmuz gecesinde üç örgütün yöneticileri Jenin'de bir araya gelirler ve el-Fetih, Tanzim tarafından tek taraflı ateşkes hakkındaki bildiriyi kabul eder. Ertesi gün bu bildiri Filistin basınında, bir sonraki gün ise *Washington Post*'ta yayınlanacaktır. Hamas ve Cihad bunu hızla kabul etmek zorundadırlar.

İşte bu sırada her şey altüst olur: Gece yarısı saat bir buçukta Jenin'deki toplantıdan sonra İsrail ordusundan bir F-16, el-Daraj Mahallesi'nde bir binanın üzerinden Gazze merkezinde kalabalık nüfuslu bir yere bir tonluk bir bomba (bu bomba İntifada'nın başlangıcından beri ilk defa kullanılmaktadır) atar. İçlerinde İzzeddin el-Kassam (Hamas'ın silahlı kolu) kurucusu ve lideri Salah Şehadeh'in, eşinin ve 11 çocuğun da bulunduğu 17 kişi ölür. 150'den fazla kişi ise dördü ağır olmak üzere yaralanacaktır.

Bu, ateşkes projesinin sonudur ve Şaron'a göre ise bu, *"en başarılı operasyonlarından biri"*dir. Tsahal'ın yeni

Genelkurmay Başkanı Moşe Yaalon, Şehadeh'in eşinin ve kızının yanında olduğunu bilerek bombanın atılma emrini verdiğini ifşa edecektir. Arafat, *"savaş suçu"*ndan bahseder ve Hamas intikam sözü verir. Bir hafta sonra Kudüs İbrani Üniversitesi'ndeki kafeteryada yapılan bir intihar saldırısı (aralarında 5 Amerikalı ve 1 Fransız da vardır) 9 ölüye, 90 yaralıya neden olacaktır. Hamas, "Bunun yalnızca Gazze katliamına karşı gösterilen ilk tepki" olduğunu açıklar. Filistin Yönetimi sivillere karşı yapılan bu saldırıyı kesin olarak kınar ve Ariel Şaron'u *"şiddet döngüsünün sorumlusu"* olarak suçlar.

"Kapitülasyon Olmayacaktır"

Eylül 2002'de ve yılda üçüncü kez olmak üzere İsrail ordusu bir kez daha Mukata'yı, biri Tel-Aviv'de (5 ölü), diğeri ülkenin kuzeyinde (2 ölü) olmak üzere iki intihar saldırısına yanıt olarak işgal eder.

Kuşatma on gün sürecektir: Önceki bombardımanlardan kaçmış olan binalar da yıkılmıştır. İlk yıkımlar kuşatmanın başlangıcı olan 19 Eylül'den itibaren başlar. Ertesi gün Arafat'ın binası bir tank ateşinin hedefidir. İsrail zırhlıları onlarca kilometre uzağa mevzilenmişlerdir. Ayakta kalan tek iki bina Arafat'ın bulunduğudur. Bu kez askerler bu iki binayı bağlayan yaya köprüsünü havaya uçururlar. Filistin lideri, Arap liginin genel sekreteri Mısırlı Amr Moussa'ya acil bir mesaj gönderir ve ondan genel merkezine karşı yapılan *"bu çılgınlığı"* durdurmak amacıyla elinden geleni yapmasını ister. Yıkımlar buldozerler, kürek makineleri vb. zırhlıların koruması altında aralıksız olarak gerçekleştirilir. Üç gün sonra İs-

rail hükümeti ordunun Ramallah'daki genel merkezde yaptığı *"yıkım çalışmalarına"* son verdiğini açıklar.

İsrail ordusu hoparlörlerle Mukata'da barınan ve *"aranan"* yirmi kişiye teslim olmaları çağrısı yapar. Arafat yanıt verir: *"Söz konusu bile olamaz! Kapitülasyon olmayacaktır."* Askerler onlardan binada bulunan 200 kişinin listesini vermelerini isterler ve bu istek de Arafat tarafından aynı kelimelerle reddedilir: *"Söz konusu bile olamaz."* En sonunda bir *"muazzam patlama"* olacağını haber veren ordu, genel merkezin derhal boşaltılmasını emreder. Çevrede yaşayanlara da kaçmaları çağrısı yapılır. Kudüs'teki Fransa Konsolosluğu'na ve ardından Quai d'Orsay'e haber verilir. Fransa *"bu operasyonların derhal durdurulmasını"* ister.

Aynı gece Ramallah'da binlerce gösterici kuralları ihlal ederek sokağa dökülür. İşgalin başlangıcından beri ilk defa bu tipte bir olay meydana gelir: Otuz beş yıllık öfke bir anda patlar. Filistin Yönetimi'nin başkanına destek sloganları atılan gösteri, el-Cezire televizyonundan canlı olarak yayınlanır. Hiç kimse bu gösterinin Arafat'ı rahatlattığından şüphe duymayacaktır.

İsrail ordusu havaya ateş açar, ama göstericileri dağıtmayı başaramaz. Bunun üzerine çok kısa sürede askerler göstericilere ateş açarlar: İki kişi ölecek, birçok kişi yaralanacaktır.

Benzer gösteriler Nablus ve Tulkarem'de de patlak verir ve her ikisi de birer ölüye sebebiyet verir. Bu gösterilerdeki kurbanlardan her biri tek bir kurşunla öldürülmüşlerdir: Kafaları hedeflenmiştir. Beytüllahim ve Hebron'da askerler ateş açarak pek çok kişiyi yaralarlar. İsrail askerlerinin durmadıkları Gazze'de farklı akımlardan (İslami Cihad'dan Marksist FHKC'ye kadar) 10.000

kişi Arafat'ın yıkılmış olan genel merkezinin yakınlarındaki parlamento binası önünde gösteri yaparlar.

Uzun yıllardan beri ilk defa Beyrut'ta Filistinli mültecilerin bir gösterisi düzenlenir: Batı Beyrut'un başlıca sokaklarında Arafat'a desteklerini belirterek yürüyüş yapacaklardır. Lübnan'daki tüm mülteci kampları Arafat'ın özgür kalması ve işgalin son bulması için seferber olur. Güney Lübnan'daki Miyé Miyé kampındaki bir gösteri vesilesiyle Arafat, telefonla, işgalciye boyun eğmemeye söz verdiği kısa bir konuşma yapar.

İsrailliler ise en sonunda onu yıkmayı umarlar. Savunma Bakanı Yardımcısı Weizman Chiri'ye göre kuşatma özellikle Arafat'ı kendiliğinden ayrılmaya zorlamaya yöneliktir...

24 Eylül'de BM Güvenlik Konseyi, Yaser Arafat'ın genel merkezindeki kuşatmanın kaldırılmasını talep eden 1435 Sayılı Kararı kabul eder. Amerika Birleşik Devletleri oy kullanmaz. Fakat Şaron, George Bush'un desteğine sahip olduktan sonra BM kararlarını, Jacques Chirac'ın ya da Kofi Annan'ın kınamalarını önemsememektedir: İsrail başbakanı *"Aranılan kişiler teslim olmadıkları sürece"* operasyonuna devam edeceğini ilan eder.

Mukata'da su ve elektrik kesiktir ve yiyecekler bir kez daha kısıtlıdır: Rezervler bombalanmıştır. Güvenlik Konseyi'nin kararı kabulünden ancak beş gün sonra İsrail Kabinesi, ordusunun geri çekilmesine karar verecektir. Böylece ordu yıkık dökük bir haldekin Mukata'dan kuşatmasını kaldırır ve "aranılan" yirmi Filistinliyi teslim alamamış olarak Ramallah'a doğru gerilerler.

Yaser Arafat, öğleden sonra kendisini destek çığlıklarıyla karşılamaya gelen halkın önüne zafer işareti ya-

parak çıkar: Kuşatma O'nun itibarını daha da artırmıştır. Arafat şöyle konuşur: *"Milyonlarca şehitle Kudüs'e gideceğiz..."* Sonra hastaneye yaralıları ziyarete gider. İsrail'in çekilişi O'nu etkilememiştir: Bu çekilişi *"kozmetik"* olarak tanımlar ve ekler: *"Birkaç adım atın onları göreceksiniz. Uzakta değiller.* Aslında askerler oranın yakınında bulunmaktadırlar: Güvenlik Konseyi'nin kararına uymaksızın İsrail ordusu Arafat'ın bürosunun karşısındaki iki evi işgal eder ve hemen yakındaki sokaklarda pusuda kalırlar...

Aynı günün gecesinde Ramallah'ın eski bir sakini yıkıntılara dalarak üzgün ve düşünceli bir şekilde şu yorumda bulunacaktır: *"Şaron çoktan Arafat'ı soyutladı. O'nu aşağıladı. O'nu Bin Ladin'le karşılaştırdı. O'na terörist ve katil gibi davrandı. O'nu oyun dışı olarak ilan etti. O'nu tahliye etmekle ve bu fırsatla öldürmekle tehdit etti. Şimdiye kadar yapmayı denemediği tek bir şey var: O'na saygı göstermek.*

Sonuç

Tehditler, itiraflar, ülkeden atma ve ölüm çağrıları, aşağılamalar... 2003 yılı, darmadağın olmuş Filistin liderinin sonunda istifa etmesi ya da ülkeyi terk etmesi umuduyla Şaron'un Arafat üzerindeki baskılarının iyice yoğunlaştığı bir yıl olmuştur.

İsrail'deki her saldırı sonrasında aynı suçlama cümlesi sarf edilir: Saldırının sorumlusu Filistin Yönetimi'nin başkanıdır ve siyasal sahnede yasaklı olması gerekmektedir. Arafat, İsrail ordusunun kendisinin yokluğundan istifade edip binayı kuşatması, tutuklamalar yapması, belgeleri çalması ve belki de binayı yıkması endişesiyle buldozerler tarafından kırıp geçirilmiş olan Mukata'da kalmayı tercih eder. Havalandırması kötü olan bir odada çalışmaktadır; üstelik avluya çıkması imkânsızdır. Anayasa Konseyi, Ramallah'daki resmi merkezinde değil de Filistin Yönetimi'nin başkanının da katılabilmesi için Mukata'da toplanmaya karar verir.

Arafat cep telefonu ve kendisine sadık birkaç dava arkadaşı sayesinde durumun kontrolünü elinde tutmaktadır.

Filistinli çocuklar hiç şüphesiz bir gün Mukata'nın bu görüntülerini ülkelerinin tarih kitaplarının birinde göreceklerdir: Koridorlarda ve Arafat'ın bürosunun pencerelerinde kum torbaları, molozlar arasında araba iskeletleri, çok kötü durumdaki mutfak... Durum öyle bir haldedir ki Arafat doktorunun reçetesine uyamamaktadır. Doktoru O'na günde en az yarım saat güneşe çıkması gerektiğini söylemiştir.

Bu yaşam koşullarının Filistin liderinin sağlığı üzerinde etkileri olacaktır. Ekim ayında ciddi bir mide yanması geçirir. Oldukça hızlı iyileşir; ama yakın zamandaki sonunu ilan eden yorumlar birbirini izler.[1] Kasım 2002'de Mossad'dan çıkan Şef Efraim Halevi, O'nun 2003 yılı içinde sahneden *"bir şekilde"*[2] çekilmesini önceden bildirmiştir. Aynı zamanlarda askeri istihbaratın bir numaralı adamı, Arafat'ın 2003 yılı sonundan önce *"buharlaşmasını"* öngörmüştür. Mukata'da herkes İsrail'in Filistin liderinden kurtulmak istediğini bilmektedir: Bu-

---

Temmuz 2002'den itibaren *Ha'aretz*, örneğin, askeri istihbarattan alınan bilgilere göre Arafat'ın çöküşüne tanık olunduğunu ilan etmişti (10 Temmuz 2002). Kanal 10'un (İsrail televizyonu) diplomasi muhabiri ise Mukata'dan dönüşünde Filistin liderinin *"sağlıklı ve neler olup bittiğinin farkında olduğunu"* açıklayacaktır. *"Bazı zamanlar biraz depresif gözükmektedir; ama hatırlamak gerekir ki zor zamanlar geçirmiş, binasına ateşler açılmış ve yiyecek kıtlığı çektiği sekiz aylık bir kuşatma yaşamıştır"* (Kanal 10'un televizyon haberleri, 1 Ağustos 2002). Şimon Peres ise bazı diğer İsrailli şahsiyetler gibi Arafat'a olan desteğini tekrar dile getirecektir: *"İsrail hiçbir neden olmaksızın Başkan Yaser Arafat'ın imajını bozmuştur. Ben O'nu uzun yıllardan beri tanırım; 1947 değil 1967 sınırlarını temel alarak barış yapma gibi bazı cesur kararları başlatan bir kişidir. Hiçbir Filistinli lider Arafat'ın Oslo'da başardığını başaramamıştır"* (Reuters, 25 Aralık 2002).

Yediot Ahronot, 8 Kasım 2002.

nun bir sinyali zaten Eylül 2002'de Ariel Şaron'un Mossad'ın başına Meir Dagan'ı[3] atamasıyla verilmiştir.

Filistin topraklarında İsrail ordusu tarafından sivil halka uygulanan şiddetli tedbirlerin sonucu olarak durum giderek kötüleşmektedir. Mart 2003'te Dünya Bankası'nın bir raporu Batı Şeria ve Gazze'deki işsizlerin oranının aktif nüfusun % 50'sinden fazla olduğunu, nüfusun % 60'ının fakirlik sınırının altında (kişi başına günde 2 dolar) yaşadığını ve bazılarının kötü beslenmeden muzdarip olduklarını açıklar. İntifada'nın başlangıcından itibaren çoğunluğu orta sınıf olan 150.000 Batı Şerialı -iki milyonluk bir nüfustan-, özellikle Ürdün'e göç etmişlerdir. İsrail silahlı kuvvetleri Batı Şeria'yı 2002 yılında tekrar işgal etmiştir ve o zamandan beri düzenli olarak Gazze Şeridi'ne akınlar düzenlemektedir. Hükümet kolonilerin genişleme politikasını ve ayrım duvarının inşası siyasetini devam ettirir. Arafat bu duvarı *"utanç duvarı"* olarak adlandırır: Çizilen bu çizgiyle Batı Şeria'nın % 7'sinden daha fazlasını İsrail tarafına geçirir ve yaklaşık 40.000 kişiyi soyutlar. Böylece on binlerce kişinin yaşadığı tüm Kalkiliya kentinin Filistin tarlalarını ve zeytinliklerini yok ederek barajlarla çevrilmiş bir iç toprak olması çağrısı yapılmaktadır.

Bunların yanında yoğun bir kampanya aracılığıyla İsrail ve Washington, Filistin Yönetimi'ne Arafat'ı uzaklaştırmayı başarması gereken reformlar benimsetmeye çalışmaktadırlar. Savunma ve güvenlikten sorumlu başbakanlık kurumunun oluşturulması şart koşulmaktadır.

"Ortadan kaldırmalarda" uzman olan Dagan, 1970'lerden itibaren, o zamanlar ülkenin güneyindeki bölgenin kumandanı General Şaron'un emrine bağlı ve *"terörizm nedeniyle aranan"* suçluları öldürmekle görevli Rimon gizli komando birliğini yönetmişti.

Amerikalı "reformculara" göre, Arafat bu sürecin sonunda kendisini *"İngiltere Kraliçesi ile aynı konumda"* bulacaktır. Gerçek güçleri İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından onaylanmış bir başbakanın eline teslim edilmiş olacaktır. Arafat, *"Amerikan modeline hayır!"* diyerek yanıt verir. Şaron ise bu reformların barış müzakerelerinin tekrar başlaması için olmazsa olmaz bir koşul olduğunun bilinmesini ister. Artık hiçbir Filistin örgütü geçerli bir muhatap olarak alınmamaktadır: 15 Nisan 2002'de tutuklanan el-Fetih Genel Sekreteri Mervan Barguti, *"İsrail karşıtı terörist saldırılara katıldığı için"* mahkemeye çıkarılmıştır.

Şaron aynı zamanda Filistin Yönetimi'nin bir anayasası olmasını şart koşar. Buna Arafat, sözcüsü tarafından aktarılan şu yorumu yapacaktır: *"Ben de onlardan onlarınkinin bir kopyasını göndermelerini isteyeceğim..."*[4] İsrail başbakanı aynı zamanda Filistinlilere başkanlık seçimlerini de (en sonuncusu Ocak 1996'da yapılmıştır) şart koşmuş, fakat en sonunda bu projesinden vazgeçmek zorunda kalmıştır: Bu isteği büyük bir mutlulukla kabul edeceğini açıklayan Arafat'ın itibarı, O'na, karşı konulamaz bir zafer sağlayacaktır.[5]

Filistin tarafında da reform talepleri duyulur. Arafat, bu soruları Yasama Konseyi'nde Mayıs 2002'de yaptığı konuşmadan itibaren ele almıştır. Fakat bazı entelektüeller ve siyasal yetkililer, adalet yetkilileri için daha fazla güç talep ederek, güvenlik güçleri için bir reform isteyerek vb. O'ndan daha ileri giderler. Yaşanan düzensizlikler

---

Her ne kadar elli yıldan fazla bir zamandan beri var olsa da özellikle laikler ile dindarlar arasındaki fikir farklılıklarından dolayı İsrail hiç kuşkusuz dünyada anayasası olmayan tek ülkedir.

Temmuz 2002'de Batı Şeria'daki Zeit Üniversitesi tarafından yapılan bir kamuoyu araştırması Arafat'ın oyların % 60'ını alacağını belirtmişti.

ve yolsuzluklar da değişiklik taleplerini doğurur. Bu düzensizlik ve yolsuzluk teması Filistin Yönetimi'nin muhalifleri tarafından ve özellikle *"Arafat'ın yolsuzluklarına"* karşı gerçek bir kampanya başlatmış olan İsrail tarafından kullanılacaktır. Aslında bu konuda Şaron başkalarına ders verecek ya da örnek olacak durumda değildir.[6] Oslo barış süreci İsrail'de bir zenginleşme ve çok belirgin bir ekonomik gelişme yaratmış olsa da Filistin tarafında İsrail'deki durumun tam tersine Batı Şeria ve Gazze'nin 1993'teki ablukasından sonra fakirlik daha da artmıştır.[7] Filistinli işçilerin artık İsrail'de çalışma hakları yoktur ve onların yerini Romanya'dan, Tayland'dan ve Çin'den gelenler alırlar. Ayrıca Filistinli yeni bir zengin kategorisi ortaya çıkar. Bu kitle Gazze'de ya da Ramallah'da saraylar inşa ettirirler; Mercedes'lerle dolaşırlar, sahip oldukları geçiş kâğıtları ise kontrol noktalarını geçmelerini ve hiç sorunsuz İsrail'e girebilmelerini sağlar.

---

6 İsrail polisi, 2000'de Şaron'un kanunlara uygun olmayan yolla 1999'da Likud başkanlığını alabilmek için yurtdışı fonlarından ciddi miktarda yararlanmış olduğunu keşfeder. Bunun üzerine Şaron, Güney Afrika'da yaşayan arkadaşlarından işadamı Cyril Kern'den sağladığı 1,5 milyon avroluk borçla aldığı fonları geri ödeme sözü verir. Bu borç Şaron'un oğullarından Guilad tarafından "mucizevi" bir şekilde ödenir. Yapılan bir araştırma, bu işin çok da kurallara uygun olmayan mekanizmalarını kısa sürede ortaya çıkaracaktır: Aslında Cyril Kern, İsrail'de çıkarları olan ve Şaron'un kampanyasını finanse eden diğer yabancıların paravanıdır. Bunun yanında İsrail polisi üç yıldan beri "Yunan adası olayını" araştırmaktadır: 1999'da Netanyahu hükümetinin dışişleri bakanı olan Ariel Şaron, Yunan dışişleri bakanına bir Yunan adasındaki reddedilen büyük bir taşınmaz mal projesini tekrar hükümette görüşülüp kabul edilmesi için müdahalede bulunmuştur. Bu projenin sahibi İsrailli David Appel, Ariel Şaron'un arkadaşıdır ve bunun karşılığında Guilad Şaron'a aylık 30.000 dolara danışmanlık görevi teklif edecektir. Bu proje sonuçta gerçekleşmeyecektir.

Bu toprakların İsrail tarafından işgalinin birinci yılında, 1968'de, kişi başına düşen gelir İsrail'inkinin 1/10'unu temsil ediyordu. Yirmi yıl sonra, 1988'de, İsrail'in % 22'sine ulaşır. 1998'de ise tekrar % 10'a düşer.

Filistin Yönetimi'nin başkanı Arafat tüm güçleri kendisinde toplamaktadır. Yani tüm görevleri dağıtma, ticari lisansları verme, benzin, sigara, çimento, kum, buğday, iş verme vb. gibi tekelleri elinde tuttuğu için bunlardan vazgeçmek durumunda olan da kendisidir. Her ne kadar Arafat, kişisel olarak zenginleşmekle suçlanmasa da herkes böyle bir merkezi sistemin sadakatin gayet cömertçe ödüllendirildiği bir sistemin oluşmasına neden olduğunun farkındadır...

Avrupa Birliği'nin Yardımı

İsrail tarafından yürütülen Arafat karşıtı kampanya aynı zamanda terörizmin finansmanı konusunu ele almak için fırsat olmuştur. Arafat'ı eleştirenlere göre bağış yapanlar arasında en hatırı sayılır olan Avrupa Birliği'nin yardım fonu (1994 ve 2002 yılları arasında 1,5 milyar avro) silah alınması ve terörist grupların ihtiyaçlarını sağlamak için kullanılmış ve tüm bunlar da yolsuzluğu iyice artırmıştır. Brüksel'de dış ilişkilerden sorumlu AB Komiseri Chris Patten, Avrupa Parlamentosu'nun Dış İlişkiler Komisyonu önünde şunu belirtmiştir: *"Titiz bir araştırmadan sonra Avrupa Birliği'nin fonlarının Avrupa Birliği ve Filistin Yönetimi'nin onay verdiği şekilden farklı amaçlar için kullanıldığına dair hiçbir kanıt bulamadık."*[8] Bir ay sonra Avrupa Birliği dış politika ve ortak güvenlik yüksek temsilcisi Javier Solana, bu açıklamayı desteklemek amacıyla Filistin Yönetimi'ne verilen fonların *"dünyanın hiçbir ülkesinde olmadığı kadar fazla denetime"*[9] tabi tutulduğunu açıklamıştır.

---

[8] AFP, 19 Haziran 2002.

[9] *Mideast Mirror*, 16 Temmuz 2002.

Bununla birlikte hiç kimse Arafat'ın bazılarının edeplice *"resmi kasa"* dedikleri bir kasaya sahip olduğundan şüphesi yoktur. Kuşkusuz hiç kimse O'nu kendi şahsi ihtiyaçları için çıkar sağlamakla suçlamayacaktır. Arafat'ın şahsi harcamalarının asgari derecede olduğu bilinmektedir. Bu para siyasi amaçlar için kullanılır: 1970'lerden beri parayı Lübnan'da itibar kazanmak, bazı Filistin örgütlerine yardım etmek ya da mülteci kamplarında kendisine sadık kişilerin acılarını bir dirhem olsun rahatlatmak amacıyla kullanmıştır. Bu kasada barındırdığı paranın ne kadar olduğu düşünülmektedir? Muhalifleri söylediklerini doğrulayacak hiçbir kanıtları olmaksızın Tunus dönemlerinde yurtdışında tutulan 2 ya da 7 milyar dolardan bahsetmişlerdir. Körfez Savaşı'ndan sonra 1 milyar dolardan bahsedilir. Amerikan kanalı CBS'de hiçbir kanıt olmaksızın 1 ile 3 milyar dolar arasında bir miktardan bahsedilir.[10] IMF'nin 1995-2000 yılları arasını kapsayan bir raporuna göre Arafat'ın kabinesi, işlemesi için 74 milyon dolarlık bir bütçe içermektedir ve bu bütçenin 34 milyonu "transferler" başlığı altındadır.[11]

Amerikan isteklerinin ötesinde başbakanlık makamının kurulması sürekli gündeme gelen bir konudur. Mukata'da 8 Ağustos 2002'de toplanan el-Fetih Merkez Komitesi bu göreve Ebu Mazen'in atanmasını bildirmiştir. Arafat -İsrail ve Amerikalıların kendisine karşı bu kadar şiddetlice bir araya geldikleri bir dönemde- bu kararda yalnızca onu toplum dışına itme çabası görmüştür. İçteki başkaldırılar daha da şiddetlenir ve Haziran ayında Filistin Yönetimi'nin başkanı tarafından atanan

---

CBS, 9 Kasım 2003.
Ha'aretz, 11 Kasım 2003.

hükümet, Yasama Konseyi'nin bir gensoruyu oylamasını engelleyebilmek için istifa etmek zorunda kalır ve bu, Arafat'ı istemediği bir yeniden düzenleme yapmaya zorlar. Eylül 2002'de Mukata karşıtı yeni İsrail baskını meydana gelmiş ve Filistin liderinin saygınlığını artırmıştır. Arafat, bir başbakanın atanmasının Filistin devletinin kurulması sonrasına ertelendiğini açıklamak zorunda kalmıştır. Filistin Yasama Konseyi Başkanı Ahmed Kurey ise başbakanlığın kurulmasının *"artık bir öncelik olmadığını"* anlatmıştır. ABD'den, İsrail'den, Avrupa'dan, Rusya'dan, Mısır'dan, Ürdün'den ve hatta Filistinlilerden gelen baskılara Arafat iyi dayanmaktadır: Kendisini dinleyenlere, *"Filistin başbakanı olmayacaktır"* diyecektir. Böylece Ekim 2002 sonunda Yasama Konseyi sırasında Arafat'a bağlı sadık kişilerinden pek çoğunun bulunduğu yeni hükümeti onaylar. 56 oy, 18 karşı oy ve 5 çekimser oy vardır. Fakat uluslararası aracılar, bir başbakanlık kurulması ve başkanın görevlerinin azaltılması konusunda baskı yapmaya devam ederler.

Bir Umut Işığı

Aynı dönemde İsrail hükümeti çatırdar: Sosyal politikalara düşman (ama Filistin karşıtı politikalara düşman olmayan) İşçi Partililer hükümetten 30 Ekim 2002'de ayrılırlar. Şaron böylece yeni bir savunma bakanı atar. Bu yeni savunma bakanı ordunun eski Genelkurmay Başkanı General Şaul Mofaz'dır. Arafat, *"Biz Filistinliler Şaron tarafından sağında Mofaz, solunda Yaalon tarafından yönetilen bir hükümetten ne bekleyebiliriz?"* diye sorar.[12]

El-Cezire televizyonuna verilen röportaj, 31 Ekim 2002.

Fakat İsrail'deki hükümet krizi daha da kötüleşir. Bunun üzerine Şaron, Knesset'in dağılmasını sağlar. Yeni bir seçim düzenlenir.

Likud'un seçim konuşmasını başlatan 12 Ocak 2003 tarihli Netanyahu'nun konuşması, Arafat'ın ülkeden atılması konusunu ele alır: *"Ancak O yasaklı olursa barışı elde edebiliriz; başbakan seçildiğim takdirde Arafat'ı ülkeden atacağım. Bu, terörizme son vermek için gerekli bir koşul."* Ertesi gün Mukata'da Arafat, ona yanıt vermek amacıyla bir basın toplantısı düzenler: *"O şunu bilmek zorunda: Ben, el-Hüseyni soyundan Yaser Arafat'ım. Babam, babamın babası ve babamın babasının babası vb... Hepsi bir kuşaktan diğerine bu ülkede yaşadılar. Ben burada kendi toprağımda ve atalarımın topraklarındayım.*

Likud, Arafat'ı İşçi Partililerin müttefiki olarak sunar. Dinci partiler kampının en milliyetçisi ve en aşırılıkçı partisi olan Ulusal Birlik-Ulusal Dinci Parti, Filistin liderinin ülkeden atılmasına çağrı yapar: *"Arafat'ın sürgün edildiği gün İsrail kendini rahatlamış hissedecektir."* Rus göçmen listeleri ülkeden atılma lehine iddialarda bulunmak için adeta yarışırlar. Bununla birlikte yapılan bir araştırma, görüşülen kişilerin % 44,4'ünün Arafat'la müzakerelerin başlamasına yandaş olduklarını, % 42,6'sının karşı olduklarını ve % 3'ünün ise bu konuda yanıt vermek istemediklerini ortaya çıkaracaktır.[13]

Ariel Şaron, Arafat'ı Bin Ladin'le eşitleyen bir kampanyayı başlattığından, Arafat bu konuda tekrar açıklama yapmaya karar verir. Arafat, el-Kaide liderini Filistin davasını kullanmakla açıkça suçlar: *"Filistin davasının*

Ha'aretz, 29 Kasım 2002.

arkasına saklanmayı bıraksın. Neden Bin Ladin şimdi bir anda Filistin'den konuşmaya koyuluyor? O bize hiçbir zaman yardım etmedi!" Ekler: *"Bin Ladin bizimkinden tamamen farklı ve bizim çıkarlarımıza karşı hareket etmiştir."* Ayrıca kendisinin *"Bin Ladin'e kafa tutan Arap dünyasındaki tek lider"* olduğunu önemle belirtir. Gazze ve Batı Şeria'daki gençler arasında Bin Ladin'e sempati duyulması hakkındaki bir soruya ise, Arafat şöyle yanıt verir: *"Bu gençler gerçekte Bin Ladin'in kim olduğunu bilmiyorlar."* Ayrıca, sert bir şekilde hatırlatır: *"Bizler İsrailli sivilleri hedef alan her saldırı denemesine karşıyız."*[14]

20 Kasım 2002'de bir umut ışığı Mukata'yı canlandırır: Hayfa Belediye Başkanı Amram Mitzna, İşçi Partili diğer adayları geride bırakarak İşçi Partisi'nin başına geçmiştir ve yasamaya kadar seçimlere katılacaktır. Gazze Şeridi'nden her türlü askeri çekilmeye yandaş olan, kolonilerin yıkılmasından, bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasından yana olan Amram Mitzna, Şaron hükümetinin savunma bakanı "şahin" Ben Eliezer'i oyların % 54'ünü alarak geçmiştir. Yaser Arafat zaferi kazandığı gün onu kutlar ve barış sürecinde onunla işbirliğine hazır olduğunu belirtir: Seçimin ertesi gününden itibaren *"Mitzna ile çalışmaya hazırız"* der ve ekler: *"Dilerim ki o, İzak Rabin'in izini takip edecektir ve onun başlattığı eseri sona erdirecektir. İzak Rabin'in suikastinden beri Mitzna kadar cesur bir lider [İsrail'de] çıkmadı. Eğer seçilirse bir yıl içinde bir barış anlaşması imzalanabilir."* İki gün sonra bir gazeteci Mitzna'ya sorar: *"Arafat 'cesurlar barışı' için size bir görüşme öneriyor.*

Sunday Times'da yayınlanan röportaj, 1 Ağustos 2002.

Düelloyu kabul edecek misiniz?" Mitzna yanıt verir: *"Seçildiğim zaman Filistinlileri müzakere masasına çağıracağım ve Filistinlilerin belirlemiş olduğu kişiyle konuşacağım. 'Arafat'la bile mi?' diye bir gazeteci sorar. Eğer Filistinliler 'Arafat'ı seçerlerse ben de O'nunla konuşacağım"*[15] der.

Fakat kamuoyu araştırmalarının sonuçlarını takip eden Arafat, Şaron'un büyük bir ihtimalle tekrar seçileceğinin farkındadır. Bu gerçeklik O'na şu deklarasyonu yaptıracaktır: *"Ben zaten daha önce elimi uzattım ve yine Ariel Şaron'a elimi uzatırım. Kim ne derse desin biz daha önce beraber Wye Plantation'da müzakere ettik. Benyamin Netanyahu başbakanken biz birlikte aynı odanın içindeydik. Yani her şey mümkündür."*[16]

28 Ocak 2003'te Şaron seçimleri kazanır. 120 sandalyeden 38'ini Likud alırken İşçi Partisi'nin 19 sandalyesi vardır ve bu partinin şimdiye kadar aldığı en düşük sayıdır. Meretz[17] dört sandalye kaybeder (sandalye sayısı 10'dan 6'ya düşer): Meretz'in lideri Sarid'in Arafat'a saldırıları ona oy kazandırmamıştır. Bir slogan Şaron'u zafere taşımıştır: *"Hiçbir ilişki."* Askeri gidişat ve Filistin topraklarının tekrar işgaliyle ölümcül Filistin saldırıları arasında hiçbir ilişki yoktur; sorunun sürmesi ve kötüleşmesi ile İsrail'in yaşamakta olduğu ve daha önce yaşamadığı ciddi bir ekonomik kriz arasında bir bağlantı yoktur... İşçi Partililer bu konuda polemiğe girmezlerken Şaron, Barak'ın Camp David'in başarısızlığını ve

---

Ma'ariv, 22 Kasım 2002. Bu, Arafat'la diyalog başlatma prensibinin kabulü yalnızca Likud tarafından değil, Ehud Barak tarafından da sertçe eleştirilecektir.

Le Soir, 31 Aralık 2002.

Siyonist sol.

ikinci İntifada'nın başlamasının tek sorumlusu olarak gören eski suçlamalarını çok güzel sömürmüştür.

Arafat, seçimlerin ertesi gününde, *"hatta daha o akşam"* Şaron'la görüşmeye hazır olduğunu tekrarlar.[18] İsrail hükümetinin sözcüsünün tepkisi şöyledir: *"Arafat oyun dışıdır."* 4 Mayıs'ta partisinin şahinlerinin baskısıyla Mitzna, İşçi Partisi başkanlığından ayrılacaktır.

Arafat'ın çağrılarına (Arafat bu saldırı ve operasyonların Likud'un işine yaradığının ve İsrail kamuoyunu köktencileştirdiğini bilmektedir) rağmen askeri saldırı ve operasyonlar her iki tarafta da devam eder ve siviller ölürler. 10 Kasım 2002'de silahlı bir Filistinli, Metser kibbutzuna girer; iki yetişkin ve bir anne ile iki çocuğunu öldürür. Bu saldırı el-Fetih'i özellikle güç duruma sokar: Bu saldırıyı gerçekleştiren Filistinli, el-Fetih'e bağlı el-Aksa Şehitleri Tugayları üyesidir; solda ve Şaron'a düşman olan bu kibbutz, Batı Şeria'yı İsrail'den ayıran çizginin İsrail tarafında yer almaktadır. Arafat saldırının hemen ardından bu eylemi kınar ve bir araştırma başlatılması emrini verir.

Fakat hepsi bu kadar değildir. 28 Kasım'da el-Aksa Şehitleri Tugayları, bu kez Ürdün vadisinin kuzeyinde, Bet Şean'da bir başka saldırı daha yaparlar. Altı İsrailli öldürülmüştür. Arafat operasyonu şiddetle kınayan bir bildiri yayınlar: Böylece Filistin Yönetimi'nin gerçek omurgası tam tersi şekilde komutlar verse de ve pek çok kez sivilleri hedef alan saldırılara karşı olduğunu tekrarlasa da el-Fetih'e bağlı bir örgütün üyeleri tarafından üç haftadan kısa sürede iki saldırı düzenlenmiş olur. Bu da Arafat'ın gerçekten el-Fetih'in silahlı kanadını kontrol

[18] İsrail televizyonu Kanal 10.

edemediğini göstermektedir. Her grup kendi keyfine göre davranıyor gözükmektedir; bazıları talimatlara uyarlarken bazıları Filistin Yönetimi'nin diplomatik çabalarına zarar vermekten çekinmiyor gibi görünmektedirler.

2002 Aralık ayı ortasında Yaser Arafat, Mukata'da Doğu Kudüs'teki eski Amerikan konsolosu ve Washington'daki Filistin yandaşlarının lideri Edward Abbington'ı kabul eder. Abbington, Arafat'ı uyarır: *"Hamas tarafından gerçekleştirilen ciddi bir saldırı size karşı bir saldırıya ya da sizin ülkeden ihraç edilmenize neden olabilir. Dikkatli olun, siz Hamas'ın tutsağısınız."*

Bu kırılgan durumu Arafat'ın rakipleri tarafından bir kez daha başbakanlık makamı konusunu gündeme getirmek amacıyla kullanılır. Şubat 2003'te BM'nin Yakındoğu'daki temsilcisi Törje Roed Larsen, Filistin Yönetimi'nin başkanıyla Ramallah'da görüşür ve ona bir başbakan ataması için baskı yapar: Irak'a karşı ABD'nin yapacağı savaşa karar verilmiştir. Salam Fayad'ın[19] adını gündeme getirir ve kendisinin tarafında hareket edecek Ebu Mazen, Ebu Ala ve Albay Dahlan'dan oluşan bir Yürütme Konseyi'nin kurulmasını tavsiye eder. Kısa süre sonra bu öneri Larsen (BM), Moratinos (Avrupa Birliği) ve Vdovine (Rusya) ortak hamlesiyle desteklenecektir. Bu adlar Mukata'da üç saatlik bir görüşmenin ardından Arafat'tan bir başbakan atamasını isterler. Arafat, *"Zaten kabul ettim"* diye açıklamada bulunur. Fakat bu, üç müzakereci için yeterli değildir: Filistin Yönetimi'nin başkanı derhal harekete geçmelidir. Arafat'a isteklerini ayrıntılı açıklayan bir belge sunarlar: Bir başbakan ve

---

Finans bakanı ve eski IMF sorumlusu.

sınırlı yetkileri olan bir Yürütme Konseyi. Her ne kadar Arafat genelde bu konuda söz vermekten kaçınsa da baskılara boyun eğer ve 14 Şubat'ta Filistin Yasama Konseyi'ni ve FKÖ Merkez Komitesi'ni *"başbakanın atanması konusunda yapılması gerekenler için onların olurunu almak üzere"* toplayacağını açıklar. Bu yeni makamın kurulmasının zaten haftalardan beri süren anayasa projeleri arasında yer aldığını söyler.

Hemen ardından Filistin basını üç adayın adlarını ilan eder: FKÖ Yürütme Komitesi Genel Sekreteri Ebu Mazen, parlamentonun başkanı Ebu Ala ve Salam Fayad. Yakındoğu'da barış dörtlüsü,[20] Arafat'a yalnızca Ebu Mazen ve Salam Fayad'ı kabul edilebilir iki aday olarak gördüklerini bildirirler. Salam Fayad ise Amerikalıların favori adayıdır.

10 Mart 2003'te Arafat'ın verdiği talimatlara uygun olarak Filistin Yasama Konseyi büyük çoğunlukla başbakanlık makamının kurulması ilkesini kabul eder. İki gün önce ise -diyasporadakiler de dahil olmak üzere tüm Filistinlileri temsil eden- FKÖ Merkez Konseyi olurunu vermiştir. Arafat bu göreve Ebu Mazen'i önerir. Başkan güvenlik güçleri ve İsrail ile barış müzakerelerindeki sorumluluğunu elinde tutacak, ama kamu finansmanı kontrol yetkisini Salam Fayad'a aktaracaktır.

Arafat şimdiye kadar gücünü hiç paylaşmadan kullanmıştır. Bundan böyle yakında güçlerini paylaşacak gibi görünmektedir. Kısa sürede Arafat, Ebu Mazen'in Filistin hükümetinin ilk başkanı olacağı parlamentonun kararını onaylar. Buna rağmen Colin Powell hayal

---

Dörtlü, Avrupa Birliği, Rusya, Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşmiş Milletler'den oluşur.

kırıklığına uğradığını açıklar: Pek çok güç yetkisi Arafat'ın elinde kalmaktadır. Fakat Amerika Birleşik Devletleri'nin başka endişeleri de vardır...

ABD'nin Irak'a karşı savaşı 20 Mart 2003'te başlar. Arafat bana bu çatışmanın sonunda Saddam Hüseyin ile Amerikan yönetimi arasında arabulucu rolü oynama hayali kurduğunu açıklamıştı. Halbuki yalnızca Amerikan gazetesi *Newsday*'in savaşın başlamasından dört gün sonra yakalanan iki muhabirinin serbest bırakılması için aracı rolü oynamakla yetinmek zorunda kalacaktır. Gazetenin genel yayın yönetmeninin telefonu üzerine Arafat, Filistin Yönetimi'nin Irak başkentindeki eski temsilcisi Azzam el-Ahmed'i hemen Bağdat'a yollar ve birkaç gün sonra onların serbest bırakıldıklarını açıklayan ilk kişi Arafat olur.

Arafat bu savaşa düşmanca yaklaşan Arap dünyasının tarafında yer alır. O'nunla Ramallah'da yaptığım bir görüşme sırasında bana bu savaşın olumsuz sonuçlarını sıralayacaktır: Uluslararası yasallıkla alay edilmesi ve İsrail kuvvetlerine karşın Filistinlilerin tek savunma aracı BM'nin güven kaybetmesi; İntifada'nın medyada toplum dışı gösterilmesi, sivillerin ölümünün olağan hale gelmesi...

Filistin'de sokaklarda, halk arasında Saddam itibarını korur: Saddam yalnızca Amerikalılara karşı gelmeye cesaret etmemiş, ama aynı zamanda İntifada'nın başlangıcından itibaren her şehidin ailesine 10.000 dolar ve her yaralıya 1000 dolar vermiştir.[21]

Bu para, Arap Kurtuluş Cephesi'nin temsilcisi tarafından transfer edilmişti. Arap Kurtuluş Cephesi, Nisan 1969'da Irak rejimi tarafından kurulmuş, FKÖ'ye bağlı küçük bir Filistin örgütüdür.

Bu yüzden Irak'a karşı yürütülen savaşı Filistinliler yakından izlerler. Bunun yanında reform süreci Arafat'ın yakın takibi altında devam etmektedir. Arafat, Ariel Şaron ve George Bush'un kendisini uzaklaştırma ortak çabalarına karşın bir numara olarak kalmak amacıyla elinden geleni yapmaktadır. 23 Nisan'da, hukuki sürenin bitmesine birkaç saat kala Ebu Mazen'le hükümetin oluşumuyla ilgili bir anlaşmaya varmayı başarır.

Böylece en sonunda barış dörtlüsü adına George Bush aşamalarla 2005'te bir Filistin devletinin kurulması için *"yol haritasını"* yayınlayabilir. Arafat ve kabinesi bunu anahatlarıyla onaylarlar, ama bazı şartları vardır. İsrail hükümeti de aynısını yaparak bir dizi çekince belirtir. Ama yine de gelişme kutlanır. Moratinos şöyle konuşur: *"Arafat, Filistin halkının siyasal ve ahlaki otoritesidir ve bu kararı alan [yeni hükümetin oluşumunu kabul etme kararı] kesinlikle yenilgiye uğramış bir Arafat değildir. [...] O'nun geçmişte kalmış olan bir kişi olduğunu söyleyemeyiz."*[22]

Nisan ayı sonunda Arafat'ın pek çok yakınını içeren hükümetin üyeleri halka açıklanır. Bush bu hükümeti *"aldatıcı"* olarak tanımlar. Ebu Mazen, Arafat tarafından kontrol edilen güvenlik kuvvetlerinin (40.000 üye) sorumluluğunu almaya çalışmakta gecikmez. Arafat ise Colin Powell'ın kendisini telefonla aramasına rağmen buna oldukça sert karşı çıkar.[23] Hiçbir şey Arafat'ı Oslo Anlaşmaları'nda "polis" olarak adlandırılan ordusunun kumandanlığından vazgeçmeye ikna edemez.

4 Haziran'da Şaron, Ebu Mazen, George Bush ve Kral Abdullah, Akaba'da bir araya gelirler. Yaser Arafat

---

İspanyol radyo kanalı Cadenaser'da 25 Nisan 2003'teki konuşması.

Colin Powell, bir yıldan beri ilk defa Arafat'ı aramıştır.

olayı Mukata'da televizyondan izlemekte ve Ebu Mazen'in konuşmasını beklemektedir. Farklı dava arkadaşları tarafından yeniden elden geçirilip düzeltilmiş olan Filistin başbakanının metni, öncelikle Amerikalılara ve İsraillilere hitap etmektedir: Dışlanmış ve yalnız kalmış olan Arafat hakkında tek kelime bile yoktur. Mülteci sorunu hakkında da tek kelime yoktur. Bunların aksine Ebu Mazen, Filistinlileri *"silahlı İntifada"*ya son vermeye çağırmaktadır. Filistin Yönetimi'nin kendisine *"kesin bir şekilde ve ödün vermeksizin uygulamayı düşündüğü açık bir amaç"* belirlediğini, bu amacın da *"şiddet ve terörizm ortamının tamamen son bulması"* olduğunu belirtir. Amerikalılar ve İsrailliler, bu konuşmasından dolayı onu kutlarlar. Filistin kamuoyu ise tam tersine bu konuşmayı tanımaz.

Oysa Arafat kendi başbakanını korumayı seçer. Arafat eleştirisini yalnızca hiçbir gerçek taviz vermemiş olarak gördüğü Şaron'un konuşması üzerine yoğunlaştırır. El-Fetih'in içinde Ebu Mazen'i gerçek sorunlara değinmemek konusunda eleştirenlere ise Arafat karşı çıkar. Yönetim'in bir toplantısında, *"Toplantıyı düzenleyenler onun konuşmasını kestiler. Bu sorunları ele almaya zamanı yoktu..."* der. Ama hiç kimse aptal değildir: Herkes aslında Arafat'ın başbakanıyla aynı fikirde olmadığını ve ilişkilerinin kötüleşmesini engellemeye çalışmakta olduğunu bilmektedir. Arafat ve Ebu Mazen arasındaki anlaşmazlıklar önemli arabuluculuk çalışmalarına rağmen patlak verecek ve Temmuz ayı ortasında ciddi gerilimlere neden olacaktır. Bu gerilim Şaron'a Arafat karşıtı kampanyasını bu defa farklı bir açıdan başlatması için imkân tanır: Filistin başbakanı dingin çalışamamaktadır; çabaları sabote edilmektedir; Arafat

her türlü barış perspektifinin önündeki başlıca (*"İslamistlerden de daha önde"* diye açıklık getirir Şaron) engel olarak durmaktadır... İsrail başbakanının bir yakını şöyle konuşur: *"Eğer Arafat, Mahmud Abbas'ı [Ebu Mazen] zayıflatmaya devam ederse İsrail'in O'nun statüsünü tekrar gözden geçirmek zorunda kalacağını Amerikalılara haber verdik."* Böylece Filistin başkanını ülkeden ihraç etme tehditleri tekrar ortaya çıkar. Filistin tarafında ise Ebu Mazen karşıtı eleştiriler artar: 29 Haziran'da aralarında Hamas ve İslami Cihad'ın da bulunduğu dört örgüt tarafından ilan edilen çarpışmama anlaşmasına rağmen, Ebu Mazen, halk tarafından hararetle beklenen 6500 Filistinli tutsağın serbest kalmasını sağlayamamıştır. Hatta onunun bile serbest kalmasını sağlayamamıştır...

Bu sorun Ebu Mazen ve Şaron'ın 20 Temmuz'da Amerika Birleşik Devletleri'ne ziyaretlerinden önce yapılan bir görüşmede ele alınacaktır: Şaron yalnızca 350 esirin serbest kalmasına boyun eğecektir ve serbest kalanların pek çoğu adi suçlulardır.

21 Ağustos'ta Hamas'ın yüksek sorumlularından biri olan İsmail Ebu Şanab'ın Gazze'de öldürülmesinin ardından, Haziran sonunda Filistinliler tarafından ilan edilen ateşkes bozulur. Hamas'ın bir bildirisi, *"Siyonistler ve Amerikalılar tarafından dayatılan"* Filistin başbakanına, *"eğer Filistin direnişi tarafından saldırıya uğramak istemiyorsa ülkeyi terk etmesini"* tavsiye eder. İsrail'in Batı Şeria'nın bir kolonisinde yüz kadar ek konut inşa etme kararı öfkeyi daha da artırır.[24] İsrail'de parlamento dışındaki barış yanlısı Barış Şimdi hareketi bu kararı

Bu, Temmuz ayının sonundan beri bu çeşit tedbirlerin üçüncüsüdür.

protesto eder: *"Ariel Şaron hükümeti kolonizasyonu devam ettirerek 'yol haritasının' ölü olduğunu belirten Arafat'ı haklı çıkartmış oluyor."*

Olaylar tehlikeli bir şekilde gelişir: 6 Eylül'de Hamas'ın kurucusu ve tarihi lideri Şeyh Yasin, Gazze üzerindeki bir İsrail akınından kıl payı kurtulur ve bu olay, topraklarda öfke yaratır. Artık çok olmuştur. Aynı gün Mahmud Abbas görevinden istifa eder. Arafat hemen bu istifayı kabul eder. Parlamento önünde gizli oturumda başbakanın yaptığı veda konuşmasının başarısızlıklarını ve nedenlerini teker teker sayar: İsrail tarafından yol haritasına uyulmaması ve uyulması için Amerikan yönetiminin gerekli baskıları yapmamış olması, Arafat ve diğer Filistinli yöneticilerin destek eksikliği...

Mahmud Abbas'ın yerine Ahmed Kurey, namı diğer Ebu Ala geçer. Arafat yanlısı hükümet kısa sürede Anayasa Konseyi tarafından onaylanır; fakat bu, pek tabii ki İsrail'in kuşkularını ortaya çıkarır.

9 Eylül'de Kudüs'te ve Tel-Aviv yakınında bir askeri üste yapılan iki yeni saldırıda 15 kişi ölür. 13 Eylül'de İsrail güvenlik kabinesi Arafat'ın sürgün edilmesi konusunda prensipte bir anlaşmaya varır. Bu, hiç şüphesiz bir hükümetin, bir devletin demokratik yolla seçilen başkanını tahliye etmeye karar verdiği ve böylece bir sorunu çözmeye çalıştığı ilk olaydır. Fakat bu karar uluslararası bir kınamayı gündeme getirerek İsrail'i yalnız bırakacaktır.

Her ne kadar Güvenlik Konseyi'nde Amerikalılar ihraç projesini kınayan bir karara veto koysalar da Birleşmiş Milletler Genel Meclisi, İsrail'i neredeyse tam bir oybirliği[25] ile kınar ve kararını uygulamamaya çağırır.

---

113 evet oyu ve 4 karşı oy (İsrail, Amerika Birleşik Devletleri ve Pasifik'teki iki küçük ada) vardır.

Ayrıca bu, Filistin liderinin tahliye edilmesi midir gerçekten? Ne zaman? Nasıl? İsrail kabinesi bunu açıklığa kavuşturmamıştır. Şaron'un alteregosu olan başbakan Yardımcısı Ehud Olmert, *"Arafat'ın öldürülmesinin hesap dışı olmadığını"* belirtir. Aynı şekilde sağ hükümete çok yakın bir gazete olan *Jerusalem Post*, makalelerinden birinde şunu belirtmekten çekinmez: *"Yaser Arafat'ı öldürmeliyiz; çünkü dünya bize başka bir seçenek bırakmıyor."*[26]

İsrail kabinesinin bu kararının ardından *Yediot Ahronot* gazetesi inanılmaz bir planı, adını saklı tutmak isteyen bir üst düzey subayın ağzından ortaya koyacaktır:

"Arafat'ın ihracı operasyonu dosyası iki yıldan beri hazırdı. Birinci sınıf asker ünitelerinin üyeleri Nisan 2002'den beri bu operasyonun yapılması için hazırdılar. Bu amaç için eğitilmişler, hatta Nisan'da Arafat'ın Mukata kuşatması sırasında bulundukları binaya girmişlerdi. Askerler Arafat'ın bürosundan uzakta değildiler, ama en sonunda yeşil ışık verilmemişti. [...] Operasyon sorunsuz bir şekilde geçmeyecektir. Silahlı bir direnişle karşılaşılacağı öngörülmelidir; bu yüzden direnişi etkisiz hale getirmek için her şey hazırlanmıştı. Her şekilde bu olay mücadelesiz geçmeyecektir.

"Gündemdeki seçenekler nelerdir?

"1. Gönüllü sürgün. Arafat'ın kendiliğinden gitmeyi kabul etmesi en düşük ihtimaldir. Bu seçenek Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği ve Mısır gibi uluslararası mecralara bağlıdır.

"2. Sürgün. Askeri bir kuvvet Mukata'ya sızar ve 'Arafat'ı ele geçirmeye çalışır. Fakat bu en tehlikeli seçe-

---

Jerusalem Post, 11 Kasım 2003.

nektir ve hiç kimse olayların neye dönüşeceğini öngöremez. Arafat'ı koruyan onlarca savaşçının son mermilerine kadar savaşacakları tahmin edilmektedir. Ve eğer sürgüne göndermek mümkün olursa, O'nu nereye göndermelidir? O, Gazze'de ya da Ürdün, Mısır ya da Lübnan gibi yakın olan Arap ülkelerinden birinde avlanabilir... Fakat bu ülkelerin buna karşı çıkacağı kuvvetli bir ihtimal olduğundan, bir İsrail askeri helikopteri Arafat'ı herhangi bir yerin ortasında bir yere bırakmak zorunda kalacaktır.

"3. Ortadan kaldırma. Arafat'ı canlı olarak ele geçirmek Tsahal askerlerini tehlikeye atacaktır. Bu yüzden Filistin liderini Mukata'yı bombalayarak ya da keskin nişancılar aracılığıyla öldürme kararını alabiliriz.

"4. Mahkeme. Arafat'ı tutsak etmek ve O'nu bir İsrail cezaevine kapatmak. Ek bir seçenek: Arafat'a toptan bir kuşatma dayatmak ve O'nu doğal nedenlerden ölene kadar tüm dünyadan soyutlamak."[27]

Yaser Arafat bu metnin tercümesini okur ve sakin bir şekilde tepki verir. Bana şöyle der: *"Onları oyunlarıyla baş başa bırakalım. Ben ya özgür ya da şehit olacağım.*

ꕥ

Arafat bugün yetmiş dört yaşında. Hiç şüphesiz O, bu yaşına geldiğinde tüm hayatını feda ettiği bir Filistin devletinde yaşayacağını düşünmüştü. Buna rağmen konuşmaları hâlâ umut doludur. Dünya kamuoyu Filistinlilerin mağduriyetlerine daha duyarlı değil midir? İsrail kamuoyu da değişmektedir.

Yediot Ahronot, 12 Eylül 2003.

24 Eylül'de aralarında 1967 Savaşı'na katılmış efsanevi General Spector'un da bulunduğu 27 askeri hava pilotu *"tüm İsrail toplumunu bozan"* bu işgali kınadıkları bir dilekçe imzalamışlardır. Bu pilotlar Filistin topraklarında *"hedeflerin ortadan kaldırılması"* operasyonlarını yerine getirmeyi reddederler. Bu ret *"masum sivilleri vurmaya devam etmeyi"* ve *"yoğun nüfuslu bölgelere saldırmayı"* reddi de içerir. Üç ay sonra 21 Aralık'ta, işgal altındaki topraklarda hizmet etmeyi ret -düşünülemez bir şekilde!- ordunun bir numaralı güzide birliği Sayeret-Matkal'a da sıçrar. 13 subay ve yedek subay, Şaron'a oraya gitmeyi reddettiklerini yazarlar: *"Çünkü orada bir baskı rejimi hüküm sürmektedir. Biz milyonlarca Filistinlinin insan haklarının yok sayılmasının bir parçası olmayacağız; kolonilere savunma aracı olmayacağız; imajımıza işgal ordusunun operasyonlarıyla gölge düşürmeyeceğiz."* Bu beyanatlar şimdi her zamankinden daha çok kendi kampındaki radikalleri tüm İsraillilerin aynı olmadıklarına ikna etmek zorunda olan Arafat'ı cesaretlendirir...

En sonunda Cenevre Paktı'yla birlikte yeni perspektifler açılmış gibi görünmektedir: Taba müzakerelerini resmi olarak takip eden İsrailliler ve Filistinliler, İsviçreliler tarafından desteklenerek Amerika'nın yol haritasına paralel olarak bir barış planı hazırlamışlardır. Bu plan 12 Ekim'de Cenevre'de Yaser Arafat'ın çok yakını Yaser Abdu Rabbuh ve İşçi Partili Yossi Beilin tarafından sunulmuştur. Cenevre Paktı kolonilerin yıkılmasını, 1967'deki yeşil çizgiye geri dönülmesini, Kudüs'ün paylaşımını, fakat aynı zamanda 1948 mültecilerinin geri dönüş hakkının terk edilmesini tavsiye eder. Şaron'a göre Oslo'dan da daha kötü olan Cenevre Paktı, Paktın resmi

olmayan karakterinin altını çizen Arafat tarafından selamlanır. Her iki tarafta da yarattığı eleştirilere rağmen, bu inisiyatif İsrailli barış yandaşlarını uyandırmışa benzemektedir: Rabin'in öldürülmesinin sekizinci yıldönümü sırasında 100.000'den fazla kişi Tel-Aviv'de toplanır.

Bununla birlikte İsrail'de hükümet ve halkın büyük çoğunluğu meydan okuyucu sert bir politikanın gerekliliğine inanmışlarken İsrail'de gerçek bir değişime inanmak için gerçekten çok iyimser olmak gerekmektedir. Ayrıca, Arafat'ın gözünde barışın önündeki en önemli engellerden biri olan kolonilerin sayısının artması da devam etmekte ve toprakları aşındırmaktadır. Fakat bu gerçeklik bile O'nun sözlerini tutacağını ifade ettiği barış sürecinin tekrar başlaması için çağrı yapmasına engel olmayacaktır.

Arafat vazgeçmeyecektir.

Dizin

A

Abbas, Mahmud; *bkz.* Ebu Mazen
Abbas, Muhammed (Ebu Abbas), 279, 316, 338
Abbayat, Hüseyin, 483
Abbington, Edward, 421, 553
Abdu Rabbuh, Yaser, 31, 303, 307, 312, 355, 490, 516, 523, 533, 562
Abdurrahman, Ahmed, 531
Abdül Nasır, Cemal, 60, 61
Abdülbaki, Ahmed Hilmi, 58
Abdülhamid, Hael (Ebu el Hol), 144
Abdül-Şafi, Haydar, 340, 347, 356, 364, 412
Abed, Hani el-, 404
Abutbul, Elie, 263
Advan, Kemal, 84, 161
Agazarian, Albert, 24
Ahmed, İskender Ahmed, 253
Ait Ahmed, Hocine, 128
Alami, Saadeddin el- (Şeyh), 259
Albright, Madeleine, 450, 459, 467, 468, 482
Allon, Yigal, 103
Alloul, Mahmud el-, 483
Amer, Ali Ali, 96
Amidror, Yaakov, 437
Amir, Yigal, 420, 432
Andersson, Sten, 303, 305
Annan, Kofi, 538
Antelme, Robert, 70
Appel, David, 545
Arafat, Abdurrauf, 37, 38, 42
Arafat, Cemal, 38, 39, 42, 58, 75
Arafat, Fethi, 22, 37, 39, 41, 42, 43, 44, 78, 234, 343
Arafat, Hatice, 38
Arafat, İnam, 38, 41, 44, 114
Arafat, Mediha, 41
Arafat, Mirfet, 41
Arafat, Muhsin, 41
Arafat, Mustafa, 38
Arafat, Nazire, 41, 42, 43
Arafat, Sami, 110
Arafat, Süha, 25, 319, 320, 321, 322, 345, 346, 364, 365, 368, 393, 394, 413, 423, 437, 518
Arafat, Yüşra, 38
Arafat, Zahva (Arafat'ın annesi), 38
Arafat, Zahva (Yaser Arafat'ın kızı), 413

Arens, Moşe, 292
Argov, Şlomo, 224
Arnon, Yaakov, 194, 280
Asfur, Hasan, 350
Aşravi, Hanan, 340, 344, 349, 354, 356
Atallah, Atallah; *bkz.* Ebu Zaim
Avineri, Şlomo, 193
Avneri, Uri, 194, 230, 280
Ayalon, Ami, 480
Ayyad, İbrahim (Peder), 89, 90, 93, 94
Ayyaş, Yahya, 429

B

Bakşi-Doron, Eliyahu, 391
Baker, James, 336, 338
Bakr, Ahmed Hasan el-, 178
Bakr, Muhammed Hasan el-, 326
Balawi, Hakam, 307
Barak, Ehud, 161, 223, 292, 456, 457, 468, 476, 482, 484, 487, 496, 551
Barguti, Beşir, 62
Barguti, Mervan, 410, 544
Bar-Lev, Haim, 292
Barnea, Nahum, 427
Barzani, Mustafa el-, 211
Begin, Benyamin, 434
Begin, Menahem, 103, 117, 199, 201, 217, 260, 434
Beilin, Yossi, 350, 475, 562
Ben Ami, Şlomo, 477, 486
Ben Bella, Ahmed, 75, 76, 195, 196
Ben Eliezer, Benyamin, 216, 372, 491, 496, 505, 550
Ben Gurion, David, 52, 55, 56, 65, 66, 135, 301
Benizri, Şlomo, 498
Beşir, Ömer Hasan el-, 341
Bin Cedid, Şadli, 270, 283, 293
Bin Ladin, Usama, 504, 505, 549, 550
Bişara, Azmi, 489
Blanchot, Maurice, 70
Boualem, Bessaieh, 302
Boumediene, Houari, 76, 88, 128
Bouteflika, Abdülaziz, 179
Bové, José, 522
Brandt, Willy, 213, 257
Brejnev, Leonid, 131, 152, 206
Breton, André, 70
Brutens, Karen, 131
Brzezinski, Zbigniew, 205
Bseisso, Atef, 333
Bsesso, Mu'in, 33
Burg, Avraham, 498
Burgiba, Habib, 97, 244, 245
Bush, George, 337, 339, 518, 529, 533, 538, 556
Bush, George W., 485, 491, 506, 527
Bustani, Emil, 138

C

Ca'bari, Muhammed Ali el-, 255
Callaghan, general, 228
Carlsson, Ingvar, 303
Carter, Jimmy, 198, 205, 207, 425
Castro, Fidel, 32, 128, 270
Cemayel, Beşir, 216, 217, 222, 229, 230, 241, 245, 246, 250, 252
Cheney, Dick, 505, 529
Cheysson, Claude, 213, 251, 263
Chirac, Jacques, 413, 414, 430, 479, 482, 495, 533, 538
Chiri, Weizman, 538
Chomsky, Noam, 416
Choumer, Arieh, 436
Christopher, Warren, 351, 354, 355, 376
Chtcharanski, Nathan, 519
Cibril, Ahmed, 86, 139, 254, 258, 262, 309, 343, 359, 361
Claude, Patrice, 429
Clinton, Bill, 233, 313, 364, 365, 366, 367, 369, 400, 401, 414, 428, 430, 438, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 458, 459, 464, 465, 466, 467, 468, 470, 471, 473, 474, 477, 482, 483, 484, 485, 486
Commines, M. de, 176
Cot, Jean-Pierre, 297
Cronenfeld, Avi, 263
Culani, Adnan, 111

Cumblat, Kemal, 189
Curiel, Henri, 55, 194

D

Dagan, Meir, 543
Dahlan, Muhammed, 429, 440, 535, 553
Dakak, İbrahim, 38, 164
Davud, Muhammed, 148, 151
Dayan, Moşe, 64, 65, 103, 117, 132, 133, 134, 135, 141, 160, 166, 199, 203
De Klerk, Frederik, 313
Derviş, Mahmud, 29, 30, 33, 37, 53, 157, 179, 180, 197, 261, 277, 300, 301, 303, 312, 359, 360, 363, 366, 393, 403
Dichter, Avi, 492
Dori, Latif, 281, 282
Doura, Muhammed, 480
Draper, Maurice, 249
Drori, Amir, 247
Druckman, Haim, 383
Dumas, Roland, 309, 335, 336
Duras, Marguerite, 70

E

Eban, Abba, 312
Ebu Abbas; *bkz.* Abbas, Muhammed
Ebu Ala; *bkz.* Kurey, Ahmed
Ebu Cihad (Halil el-Vezir), 34, 64, 65, 71, 72, 75, 76, 78, 88, 89, 90, 94, 99, 106, 128, 149, 156, 185, 191, 206, 225, 241, 259, 264, 271, 274, 275, 277, 290, 291, 292, 300, 331, 341, 342, 394
Ebu el Hol; *bkz.* Abdülhamid, Hael
Ebu Eyche, Enver, 257
Ebu Firas; *bkz.* Liftavi, Mustafa
Ebu Hounoud, Muhammed, 507
Ebu Iyad (Salah Halef), 60, 78, 84, 88, 98, 99, 114, 129, 130, 145, 149, 156, 159, 162, 165, 185, 189, 191, 202, 241, 255, 264, 268, 276, 330, 331, 332, 333, 342, 393, 394
Ebu Lotf; *bkz.* Kadumi, Faruk
Ebu Loughoud, İbrahim, 31, 170, 199, 239, 327
Ebu Mayzer, Abdül Muhsin, 169
Ebu Mazen (Mahmud Abbas), 191, 351, 364, 365, 374, 421, 429, 448, 453, 467, 521, 523, 547, 553, 554, 556, 557, 558
Ebu Moussa (Sayyed Moussa Mragha), 258, 259, 262
Ebu Nidal, 192, 224, 225, 257, 331, 332, 333
Ebu Nof; *bkz.* Havatme, Naef
Ebu Ode, Yusuf, 369
Ebu Rauf; *bkz.* Arafat, Cemal
Ebu Roudeina, Nabil, 28, 459, 465, 470
Ebu Saud, Salim, 39
Ebu Saud, Şeyh Hasan, 37
Ebu Şanab, İsmail, 558
Ebu Şerif; *bkz.* Zamani, Abbas
Ebu Şerif, Bassam, 210
Ebu Walid (Sael, Saad), 236, 240, 254
Ebu Yusuf (Yusuf el-Neccar), 89, 161
Ebu Zaid, Hamza, 331
Ebu Zaim (Atallah Atallah), 274
Ebu Zayyad, Ziad, 477
Eckhart, Fred, 533
Eden, Anthony, 65
Elhanan, Nourit, 444
Elhanan, Smadar, 443
Elitsur, Yuval, 248
Elkabbach, Jean-Pierre, 310
Elkana, Benyamin, 242
Erekat, Saeb, 348, 354, 421, 449, 470, 475, 477, 523, 531
Esad, Başar, 494
Esad, Hafız, 97, 99, 187, 188, 259, 261, 270, 273, 275, 328, 339, 344, 346, 347, 443, 464
Esad, Şeyh, 82
Eşkol, Levi, 102, 134
Eytan, Rafael, 22, 214, 216, 228, 247, 434

F

Fahd, Suudi Arabistan kralı, 188, 219, 220, 221, 252, 308, 376, 470
Fakhuri, Hani el-, 72
Falugi, İmad el-, 445
Fanon, Franzt, 70
Faruk, kral, 55, 58
Fayad, Salam, 553, 554
Faysal, Saud el-, 525
Feiler, Eliezer, 282
Fischer, Joschka, 500, 501
Flapan, Simha, 281
Fourman, Guiora, 113
Francos, Ania, 123
Franji, Süleyman, 162, 322
Frank, Anne, 314
Frankenheimer, John, 22

G

Gandhi, İndira, 32, 214
Garaudy, Roger, 312
Gaulle, Charles de, 28, 34, 236, 280, 297, 304
Geries, Sabri, 192, 193
Giap, general, 129
Giscard d'Estaing, Valéry, 309
Golan, Neta, 522
Gold, Dore, 434, 435
Goldmann, Nahum, 135, 230
Goldstein, Baruch, 378, 379, 429
Gonen, Benyamin, 193
Gonzales, Felipe, 430
Gorbaçov, Mikhail, 274, 316, 318, 339, 376
Goren, Şlomo, 379
Goren, Şumuel, 288
Gromyko, Andrei, 167, 175, 199
Grunspan, Robi, 194
Gueva, Elie, 230, 235, 238
Guevara, Ernesto (Che), 76, 122
Guilon, Carmi, 429, 445
Guinossar, Yossi, 24, 469, 471

H

Habbaş, George, 67, 98, 124, 136, 137, 139, 143, 146, 154, 155, 171, 172, 189, 202, 203, 204, 205, 254, 259, 260, 266, 284, 295, 299, 304, 307, 319, 412, 502
Haber, Eytan, 403
Habib, Philip, 219, 231, 232, 236, 238, 239, 242, 246, 249, 250
Haddad, Saad, 189
Haddad, Vadi, 159
Haig, Alexander, 224, 231
Haikal, Muhammed Hassanen, 152
Halef, Salah; *bkz.* Ebu Iyad
Halevi, Efraim, 542
Halevi, İlan, 195, 258
Halil, Samiha, 424, 425
Hamami, Said, 191
Hamşari, Mahmud, 161
Hamud, Abdal Fatih, 141
Hamuda, Yahya, 57
Haniyya, Akram, 377, 407
Hasan, Halit el-, 66, 78, 79, 84, 94, 114, 344
Hasan, Hani el-, 79, 95
Hassan II, Fas kralı, 221, 252, 470
Hatip, Züheyir el-, 77
Hauser, Rita, 303
Havatme, Nayef, 105, 106, 139, 141, 146, 149, 173, 191, 233, 254, 259, 304, 307, 344, 384
Hawari, Muhammed Nimr al-, 57
Haydar, Muhammed, 75
Hearst, David, 493
Hecazi, Mahmud, 93
Herzog, İzak, 400
Hichmet, Muhammed, 98
Himmler, Heinrich, 419
Hirsch, Moşe, 315, 394
Hirschfeld, Yair, 350
Hitler, Adolf, 47, 48, 216, 218, 311, 312, 418, 437
Hoca, Enver, 75, 76
Hofi, İzak, 166
Holst, Johan Jörgen, 350, 364
Houth, Şefik el-, 83, 363

Hui-tso, Chiu, 129
Humeyni, 208, 209, 210
Hurani, Abdullah el-, 363
Hurani, Ekrem el-, 80
Hüseyin, Saddam, 178, 210, 211, 212, 325, 326, 327, 328, 334, 336, 461, 555
Hüseyin, Ürdün kralı, 82, 100, 102, 103, 128, 141, 142, 145, 147, 150, 151, 152, 153, 156, 157, 162, 163, 166, 173, 174, 177, 178, 195, 253, 254, 256, 262, 271, 272, 273, 282, 286, 294, 295, 326, 344, 345, 360, 400, 401, 402, 414, 421, 438, 439, 443, 445, 446, 450
Hüseyni, Abdülkadir el-, 27, 46, 51, 52
Hüseyni,Cemal el-, 58
Hüseyni, Emin el-, 37, 46, 47, 82, 168, 169
Hüseyni, Faysal el-, 108, 113, 296, 338, 340, 344, 412
Hüseyni, Hatemi el-, 199
Hüsnü Mübarek, 200, 201, 224, 273, 285, 327, 339, 368, 421, 443, 459, 516, 533

I

Ichai, Eli, 519
İspanya kralı I. Juan Carlos, 339
Iyad, Ebu Ali, 155, 158

J

Jabotinsky, Zeev, 36
Jacobs, Paul, 191
Jean-Paul II, 461
Juppé, Alain, 375

K

Kaare, Kristiansen, 402
Kaddafi, Muammer, 203, 206, 244, 273, 332
Kaddam, Abdülhalim, 221
Kadumi, Faruk (Ebu Lotf), 70, 78, 88, 96, 99, 130, 136, 137, 145, 165, 194, 202, 212, 221, 344, 361, 363, 393, 448, 516
Kahane, Meir, 379
Kaminer, Reouven, 282
Karadon, lord Hart, 117
Karmi, Muhammed Raed el-, 514, 515
Kassem, Abdülkerim, 74
Katsav, Moşe, 292, 419, 514
Kaylani, Raşit Ali el-, 47
Kemal, Said, 204
Kern, Cyril, 545
Kiernan, Thomas, 24
Kissinger, Henry, 167, 174, 198, 371
Kitri, Ron, 529
Klein, Menahem, 486
Kleiner, Yetta, 196
Klibi, Şadli, 262, 272
Klinghoffer, Leon, 279
Klutznick, Philip, 230
Kohl, Helmut, 430
Kozirev, Andrei, 365, 401
Kreisky, Bruno, 32, 213, 308
Kurdi, Eşref el-, 345, 447, 523
Kurey, Ahmed (Ebu Ala), 350, 365, 407, 421, 448, 453, 486, 521, 523, 548, 553, 554, 559
Kuri, Remzi, 28, 244
Kuri, Tevfik, 71
Kurtzer, Dan, 505

L

Labadi, Mahmud, 234
Ladgham, Bahi, 149
Landau, Ouzi, 497
Langer, Felicia, 194
Larsen, Tõrje Roed, 350, 490, 553
Laskov, Haim, 56
Le Pen, Jean-Marie, 297
Leibovitz, Yehayahu, 135
Leiris, Michel, 70
Lenin, 142
Léostic, Claude, 522
Levi, David, 292, 435
Levi, Guideon, 320

Liftavi, Mustafa Issa (Ebu Firas), 108
Lincoln, Abraham, 181, 417
Lipkin Şahak, 161
Livnat, Limor, 519
Lotan, Yael, 282

M

MacBride, Sean, 249
Mahnaimi, Guideon, 225
Mahran, Rachida, 242
Majali, Abdülselam, 401
Major, John, 430
Malcom X, 196
Malley, Robert, 466
Mandela, Nelson, 32, 313, 384, 436, 461
Mao, 75, 129
Marzuk, Murad, 45
Maurois, Pierre, 309
Mbo, Ahmed Muhtar, 193
McCloskey, Paul, 237
McFarlane, Robert, 278
Meir, Golda, 55, 135, 160, 165, 170, 173, 312, 331, 379, 543
Mendès, France, Pierre, 230
Meşal, Halit, 445, 446
Miari, Muhammed, 280
Milson, Menahem, 216
Mitchell, George, 479, 499, 501
Mitterrand, François, 176, 262, 284, 308, 351, 375
Mitzna, Amram, 550, 551, 552
Mofaz, Şaul, 491, 513, 548
Mollet, Guy, 65
Moratinos, Miguel Angel, 450, 465, 516, 523, 532, 553, 556
Moşe, Sasson, 36
Moughrabi, Adel, 512
Moussa, Amr, 536
Mragha, Sayyed Moussa, 258
Muaşer, Mervan, 523
Mugrabi, Dalal el-, 206
Muhiddin, Halit, 59
Muhiddin, Zekeriya, 102
Mussa, Ahmed, 92
Mussallam, Sami, 28, 225
Mussolini, Benito, 418
Mustafa, Ebu Ali, 98, 502, 503, 525

N

Nada, Yakruti, 321
Najjab, Süleyman, 30
Nakhle, Issa, 161
Nasır, Cemal Abdün, 130
Nasır, Kemal, 28, 122, 161
Nasır, Salah, 96
Nasrallah, Hasan, 454
Nassar, William, 196
Natche, Ahmed Hamza en-, 190
Natche, Cemil Aid en-, 377
Natche, Mustafa Abd an-Nabi, 190
Nathan, Abie, 280, 282, 519
Navon, İzak, 292
Neccar, Yusuf el-, 88, 89, 95, 99, 161
Necib, Muhammed, 61
Nemeiri, Gaafar, 149, 150, 151
Netanyahu, Benyamin, 161, 314, 419, 422, 426, 428, 430, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 444, 445, 446, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 464, 465, 475, 477, 545, 549, 551
Netanyahu, Yonathan, 161
Nimri, Kemal, 196
Nixon, Richard, 144

O

Olmert, Ehud, 409, 560
Omari, Fahri el-, 330, 404
Oren, Şlomo, 466
Ortega, Daniel, 214
Oum-Cihad; *bkz.* Vezir, İntissar el
Oum-Nasır; *bkz.* Yasin, Nejla

P

Palme, Olof, 32
Paltsour, Esther, 276
Papandreu, Andreas, 213
Papen, Franz von, 48

Patten, Chris, 546
Pehlevi, Muhammed Rıza, 211
Peled, Mattityahu, 194, 280, 443, 444
Pelletereau, Robert, 307
Peres, Şimon, 194, 225, 276, 282, 292, 295, 362, 400, 407, 422, 428, 429, 430, 432, 435, 475, 481, 490, 508, 519, 542
Perez de Cuellar, Javier, 305
Pétain, Philippe, 384
Pierre, Henri, 179
Pietton, Denis, 523
Podgorni, Nikolay, 131
Ponomarev, Boris, 131
Poundak, Ron, 350
Powell, Colin, 495, 506, 523, 532, 554, 556

R

Rabin, İzak, 56, 64, 100, 170, 186, 287, 292, 315, 352, 362, 364, 385, 401, 417, 420, 422, 428, 432, 483, 550
Rabin, Lea, 413, 418, 421, 422, 475
Rajoub, Cibril, 477, 521
Ramlavi, Fethi, 225
Raşid, Muhammed (Salam, Halit), 281, 518
Razen, Fethi, 512
Reagan, Ronald, 231, 232, 238, 252, 256, 258, 278, 306, 307, 402
Recavi, Mesud, 210
Revel, Jean-François, 70
Rezzak, Abdür, 440
Rıdvan, Zeliha, 38
Rice, Condoleezza, 527
Rivlin, Reuven, 531
Rogers, William P., 144
Rommel, Erwin, 41
Ronen, David, 108
Ross, Denis, 356, 450, 477
Rouleau, Eric, 98, 149
Rubinstein, Elyakim, 347, 352, 481
Rumsfeld, Donald, 507, 529

S

Saad Abdullah (Şeyh), 149, 151
Saad, Kuveyt Prensi, 326
Sabah, Caber el-Ahmed el-, 326
Sabbah, kardinal Michel, 510
Sadan, Ezra, 398
Sadek, Muhammed, 148
Saeh, Abdülhamid (Şeyh), 272
Sael, Saad; *bkz.* Ebu Walid
Sagui, Ouri, 333
Sagui, Yehoshoua, 247
Said, Ahmed, 101
Said, Edward, 170, 199, 312, 524
Salam, Halit; *bkz.* Raşid Muhammed
Salam, Saeb, 94
Salameh, Ali Hasan, 276
Saleh, Ali Abdullah, 334
Sarid, Yossi, 262, 551
Sarkis, Elias, 188, 232, 235, 238, 239, 252
Sartavi, Issam, 194, 195, 225, 256, 257, 258
Sartre, Jean-Paul, 70
Sasson, Eliyahu, 57
Satterfield, David, 505
Sauvagnargues, Jean, 176
Savir, Uri, 351, 407
Schiff, Zeev, 23, 227
Schröder, Gerhard, 177
Seale, Patrick, 99
Sedat, Ahmed, 512
Sedat, Enver, 47, 155, 157, 165, 166, 167, 173, 174, 175, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 208, 212, 213, 218, 266, 267, 359
Sela, Avraham, 24, 136, 234, 328
Senghor, Léopold Sédar, 32, 213
Sher, Guilead, 469, 475
Shimoni, Yaacov, 53
Shultz, George, 231, 303, 305, 306
Sidr, Talal, 445
Sitta, Hamid Ebu, 52
Sitta, Hamid, Ebu, 51, 84
Solana, Javier, 519, 523, 546
Soldatov, Alexander, 232
Subeyh, Muhammed, 77, 264

Yenilmez Arafat

Fransızca Aslından Çeviren: G. Demet Lüküslü

Amnon Kapeliouk

Doğduğu 1929'dan öğrenimini tamamladığı 1950'li yıllara kadar Kahire'de yaşayan Yaser Arafat, 1969'da Filistin Kurtuluş Örgütü'nün liderliğine getirilir. Mısır, Tunus, Lübnan ve Filistin arasında geçen ömrünü halkının özgürlük davasına adar. Sadece vatansızların, mültecilerin değil, ezilen tüm dünya halklarının "vicdanı" olur.

Le Monde ve *Le Monde diplomatique* yazarı, İsrailli gazeteci, Yakındoğu uzmanı Amnon Kapeliouk, dostu, efsane bir kişiliğin yaşamöyküsünü, *Yenilmez Arafat*'ı, yirmi yılı aşkın bir zaman diliminde geliştirdiği güven ilişkisine bağlı kalarak, gerek kendisiyle yaptığı yüz elli görüşmeye, gerekse İsrailli, Filistinli yüzlerce kişiyle yaptığı söyleşilere ve çok sayıda önemli belgeye dayanarak kaleme alır.

Nelson Mandela, *Yenilmez Arafat* için yazdığı Önsöz'de, "Başkan Arafat, adalet ve özgürlük uğruna mücadele eden bütün dünya halkları için sonsuza dek bir kahramanlık simgesi olarak kalacaktır ve eminim ki bu kitap, özgürlüğe bağlı olan kişilerce Arafat'a duyulan saygının nedenlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır" yorumunu yapar.

Bu kitap, ayrıca Arap-İsrail çatışmasının karmaşık tarihine giriş yapmak isteyen okurlar ve araştırmacılar için değerli bir başvuru kaynağıdır...